POLIITILISTE TEADMISTE ALUSED

Õpik

Arh.-CKJ-

A-24921

POLIITILISTE TEADMISTE ALUSED

Õpik

Eesti Riiklik Kirjastus
TALLINN 1962

3KP4
P66

Originaali tiitel:

ОСНОВЫ ПОЛИТИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ
Учебное пособие

Государственное издательство
политической литературы
Москва 1962

Tõlkinud A. Dahlberg, M. Esop, Õ. Kajando, B. Kuusberg, E. Kuusküll, V. Nigol, E. Orgmäe, H. Seping, E. Sõrmus, V. Tomberg.

Käesoleva väljaande valmistas ette autorite kollektiiv:

L. F. Iljitšov (juhendaja), J. I. Bugajev, N. P. Filimonov, M. A. Harlamov, V. I. Jevdokimov, S. P. Pervušin, V. V. Platkovski, B. A. Pokrovski, N. V. Ruban, V. I. Snastin.

2
Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
55016

LÜHIKE SISSEJUHATUS

Selles raamatus on juttu poliitiliste teadmiste alustest. Lugeja leiab siit lühiandmeid inimühiskonna elust ja tema arenemise seadustest.

Teadusliku, ainuõige käsituse ühiskonna elust annab marksism-leninism. See on teadus looduse ja ühiskonna arenemise seadustest, sotsialistlikust revolutsioonist ja proletariaadi diktatuurist, sotsialismi ja kommunismi ehitamise teedest; see on terviklik ja harmooniline filosoofiliste, majanduslike ja sotsiaal-poliitiliste vaadete süsteem.

Marksism-leninism on Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei poliitika teaduslikuks aluseks.

Meie partei saavutas silmapaistvaid võite eelkõige sellepärast, et ta oli alati ustav marksistlik-leninlikule õpetusele, seda õpetust oskuslikult kasutas ja loominguliselt edasi arendas. Marksism-leninism aitab näha maailma sellisena, nagu see on, ja seda ümber kujundada töötajate huvides.

Meie partei, mille rajas Vladimir Iljitš Lenin, on läbi käinud kangelasliku võitluse kuulsusrikka tee töörahva õnne ja kommunismi eest. Sel teel tuli tal võidelda tööliisklassi vaenlastega, ületada palju raskusi ja takistusi. Kuid partei, relvastatud marksismi-leninismiga, läks julgesti edasi, juhtides töötajaid suurtele kangelastegudele ja kordaminekutele.

Meie maa töölised ja talupojad kukutasid partei juhtimisel esmakordselt inimkonna ajaloos 1917. aasta oktoobris mõisnikud ja kapitalistid ning võtsid võimu enda kätte. Uskumatult rasketes tingimustes, vaenuliku kapitalistliku ümbruse poolt sissepiiratuna, ehitasid meie maa töötajad sotsialistliku ühiskonna, mis näitas kogu maailmale oma üleolekut ja võitmatut elujõudu.

Sotsialism demonstreeris oma vägimehejõudu Suure Isamaasõja aastatel, mille jooksul purustati end võitmatuks pidanud saksa fašistlikud hordid.

Pärast Teist maailmasõda likvideeriti kapitalistlik kord reas Euroopa ja Aasia riikides, kes kindlalt läksid sotsialismi teed. Nõukogude Liidu ja kõigi sotsialistlikku maailmasüsteemi kuuluvate maade suured võidud, töölisliikumise, kommunistliku, rahvavabastus- ja demokraatliku liikumise tõus muutsid põhjalikult jõudude vahekorra rahvusvahelisel areenil sotsialismi kasuks.

Kommunistliku Partei ja nõukogude rahva tegevuse tähtsamaks saavutuseks on sotsialismi täielik ja lõplik võit NSV Liidus.

NLKP XXII kongress võttis vastu partei uue programmi, kommunismi, maailma kõige õiglasema ja täiuslikuma ühiskonnakorra ehitamise programmi. Kahe aastakümne jooksul läheb meie maa majanduse ja kultuuri arengus kaugele ette, NSV Liidus ehitatakse põhijoontes üles kommunistlik ühiskond. Kõik nõukogude inimesed võtsid NLKP uue programmi vastu kui oma südamelähedase, elulise asja, kui oma elu eesmärgi. Partei programm on kogu nõukogude rahva programm.

Millega seletada seda, et Kommunistlik Partei suutis edukalt koondada enda ümber töötajaid, saavutada väljapaistvaid võite kommunistliku ülesehitustöö kõigil aladel?

Peapõhjus peitub selles, et meie partei väljendab rahva tõelisi huve, näeb oma tegevuse mõtet rahva teenimises. Kommunistlik Partei on kõige revolutsioonilisem, kogenum ja kõige tihedamalt liitunud töötajate organisatsioon, kelle valduses on ühiskonna arenemise teaduslik teooria.

Kommunismi ehitamine on kõigi töötajate, keda organiseerib ja ühtse eesmärgi poole suunab Kommunistlik Partei, teadliku ja plaanipärase tegevuse tulemus. Mida kõrgem on inimeste teadlikkus, seda aktiivsemalt ja energilisemalt võitlevad nad kommunismi eest, seda kiiremas tempos toimub kommunistlik ülesehitustöö.

Et saada eesrindlikuks ja teadlikuks kommunismiehitajaks, on eelkõige tarvis hästi töötada, täielikult valitseda oma eriala, kanda hoolt oma ettevõtte, kolhoosi, asutuse, kogu riigi edusammude eest. Samuti on tarvis selgesti kujutleda lõppeesmärki — kommunismi, mille poole püüdlevad partei ja kogu nõukogude rahvas, on tarvis teada partei poliitikat, selgesti aru saada kõigest, mis toimub meie maal, õigesti orienteeruda rahvusvahelise elu küsimustes. Ent selleni jõuab ainult järjekindlalt poliitilisi teadmisi omandades ja marksistlik-leninlikku teooriat õppides.

Kas saab iga kommunist, iga tööline, kolhoosnik või teenistuja õppida selle teooria aluseid?

Mitte üksnes saab, vaid ka peab.

Kommunistliku maailmavaate ja marksismi-leninismi aluste omandamine, sügav arusaamine partei poliitikast muutub käesole-

val ajal igale nõukogude inimesele eluliseks vajaduseks. NLKP programm püstitab ülesande marksismi-leninismi põhjal kujundada kõigis nõukogude ühiskonna töötajates teaduslikku maailmavaadet, kasvatada kogu elanikkonda teadusliku kommunismi vaimus, et meie maa töötajad mõistaksid sügavalt maailma arenemise käiku ja perspektiive, õigesti saaksid aru sündmustest, mis toimuvad nii meie maal kui ka rahvusvahelisel areenil, teadlikult rajaksid elu kommunistlikult.

Selleks et hõlbustada teadusliku kommunismi teooria õppimist, on meil loodud mitmesugused ringid, koolid ja seminarid, antakse välja mitmesugust poliitilist kirjandust, õpikuid ja õppevahendeid. Poliitharidussüsteem rajaneb sellele, et poliitilise hariduse omandamine toimuks pidevalt ja järjekindlalt. Iga inimene, alustades algteadmistest, võib oma poliitilisi teadmisi järk-järgult täiendada, omandada marksismi-leninismi.

Käesolev raamat sisaldab poliitiliste teadmiste miinimumi, mis on vajalik igale nõukogude inimesele selleks, et paremini mõista meie partei poliitikat, tema programmi ja põhikirja, ja teadlikult ning aktiivselt osa võtta suurest üritusest — kommunismi ehitamisest.

Raamat «Poliitiliste teadmiste alused» on neljas, põhjalikult ümbertöötatud ja täiendatud väljaanne 1960. aastal ilmunud raamatust ning määratud õpikuks poliitkoolidele ja iseõppijaile.

Arvestades lugejate soove, pöörasid autorid käesolevas väljaandes peatähelepanu XXII kongressi ja NLKP programmi materjalidele, milles marksistlik-leninlik õpetus, teadusliku kommunismi teooria leiab loomingulist edasiarendamist. Autorid lähtusid V. I. Lenini näpunäidetest, et partei programmiliste dokumentide sügav tundmaõppimine kõigi töötajate poolt on esmajärgulise tähtsusega.

«Meie programmis,» ütles V. I. Lenin partei teise programmi kohta, «on iga paragrahv seda, mida peab teadma, selgeks õppima ja mõistma iga töötaja.»[1]

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei uus programm on meie ajastu silmapaistvaim teoreetiline ja poliitiline dokument, kaasaegse ühiskondliku-teadusliku mõtte kõrgeim saavutus. Programm näitab, kuidas tuleb elada, töötada ja õppida, et saabuks kiiremini see päev, mil kommunismi päike paistab meie maal.

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 29. kd., lk. 169.

ESIMENE PEATÜKK

MIDA ON VAJA TEADA ÜHISKONNA ARENEMISEST

1. Rahvas — ajaloo tõeline looja

Marksism-leninism võimaldas esmakordselt mõista sügavalt ühiskondliku elu keerukaid protsesse, ühiskondliku arenemise seadusi, aru saada selle arenemise põhjustest ja liikumapanevatest jõududest, ette näha arenemise kulgu ja perspektiive. Marksism-leninism õpetab, et inimesed ise teevad ajalugu, et rahvahulgad on ühiskondliku elu tõelised loojad.

Kas ühiskonnna elu nähtused on juhuslikud

Juba ammust ajast huvitas inimest küsimus: kuidas määratakse kindlaks ühiskondlik kord, milles ta elab, ja kas on võimalik seda korda paremaks muuta? Kas on võimalik saavutada seda, et mitte üksnes käputäis rikkaid parasiite, vaid kõik inimesed elaksid vabalt ega tunneks puudust? Kui see on võimalik, siis missugusel viisil, missugusel teel?

Kõigile neile küsimustele ei leidnud inimesed kaua aega õiget vastust. Vaateid ja arvamusi oli mitmesuguseid, kusjuures kõige levinumaks oli kujutlus, et ühiskonna arenemist ja inimeste saatust juhivad mingisugused jumalikud, inimestest sõltumatud jõud. Need jõud määravatki inimese koha ühiskonnas, juhtivat tema käitumist. Justkui mängukann võõrais kätes pidavat inimene alandlikult alluma talle tundmatule jõule, mis erinevate rahvaste juures kandis erinevat nime ja nägi ka erinevalt välja.

Neile, kes haarasid enda kätte vara ja võimu ning rikastusid varatute tööinimeste töö arvel, oli selline seletus meeltmööda. Seetõttu nad ka toetasid kõigest väest sellist seletust ja püüdsid töötajaile tuupida pähe mõtet inimese tühisusest ja jõuetusest jumalike jõudude palge ees.

Muidugi mitte kõik inimesed ei uskunud seda, mida neile sisendasid ekspluataatorite mitmesugused teenrid. Leidus ka selliseid inimesi, kes otsisid vastust neid erutavaile küsimustele mitte taevast, vaid maa pealt.

Kuid õigesti mõista ühiskondliku elu keerulisi nähtusi ei olnud sugugi nii lihtne. Tõepoolest, iga inimene püüab mingi eesmärgi poole, mille saavutamiseks ta tegutseb teatud kindlal viisil. Kuid miks tekib tal just see eesmärk, aga mitte teine, ja kas tema eesmärk langeb ühte teiste inimeste püüdlustega? Lõpuks, kui üks inimene saavutab oma eesmärgi, siis kuidas kajastub see teistes, kas selle tagajärjel muutub ühiskondlik kord?

Kujutlege säärast sündmust, mis on iseloomulik kapitalistlikule tegelikkusele.

Kapitalisti tehases töötab tööline. Ta on endale seadnud eesmärgi — kergendada oma tööd, teenida rohkem raha, ja ta leiutas oma tööpingile sellise täienduse, et hakkas andma mitu korda rohkem tooteid kui varem. Mis aga on selle tulemus? Tulemus on see, et kapitalist, kasutades täiustatud masina paremusi, kihutab vabrikust minema osa töölisi, võib-olla koguni ka leiutaja enda, jätab järele vähem töölisi, kuid need, kes on nooremad ja osavamad. Tööline tahtis enda ja oma kaaslaste tööd kergendada, oma teenistust suurendada, tegelikult aga jättis mitu inimest leivata ja suurendas vabrikandi kasumit.

Milles peitub kurja juur? Miks kapitalismi tingimustes töölised töötavad palehigis ja ikkagi virelevad vaesuses? Võib-olla on selles süüdi masinad? Olid ajad, mil töölised niimoodi mõtlesidki. Nad lõhkusid masinaid, kuid nende olukord ei muutunud sellest paremaks. Tähendab, asi ei seisnenud masinates. Tuli otsida põhjusi sügavamalt, otsida teisi teid. Kuid töötajad ei osanud tollal näha ekspluateerimisest vabanemise, oma elu parandamise teid. Esmakordselt ajaloos näitas need teed kätte marksism.

Töörahva suured juhid ja õpetajad Karl Marx ja Friedrich Engels avastasid ühiskonna arenemise seadused. Nad tõestasid

teaduslikult, et ajalugu ei loo mitte mingid üleloomulikud ega salapärased jõud. Seda loovad inimesed ise, töötajad, kusjuures mitte nii, nagu igaühel pähe tuleb, vaid ainult nende materiaalsete tingimuste alusel, mis juba eelmiste põlvkondade poolt on loodud. Ehkki iga inimene tegutseb teadliku olendina, järgides kindlaid eesmärke, juhindudes oma soovidest ja püüdlustest, on inimeste tegevuse üldtulemus allutatud kindlatele seadustele, millel on objektiivne iseloom, see tähendab, nad ei sõltu üksikute inimeste tahtest ega soovist.

Seni kui inimesed ei tea neid seadusi, ekslevad teadmatuses ja tegutsevad pimesi, kulgeb ühiskonna arenemine stiihiliselt. Ent niipea kui inimesed õpivad tundma neid seadusi, pole nad enam nende seaduste ees abitud. Vastupidi, nad kasutavad neid oma huvides. Stiihilisus loovutab koha teadlikule osavõtule ühiskondlikust elust, ühiskondliku arenemise plaanipärasele juhtimisele.

Järelikult nähtused ühiskondlikus elus pole juhuslikud, vaid allutatud kindlatele seadustele, mida on võimalik tundma õppida ja kasutada praktilises tegevuses.

Ühiskonna elu materiaalne alus

K. Marx ja F. Engels tegid kindlaks, et ühiskonna korralduse ja arenemise määravad tema materiaalse elu tingimused.

Mida tuleb mõista ühiskonna materiaalse elu tingimuste all?

Inimkond ei saa eksisteerida, kui ta ei tooda endale toitu, riietust, ei ehita eluhooneid ega loo teisi materiaalseid hüvesid. Tööalane tegevus, mis on suunatud nende hüvede tootmisele, on kõige esimene ja vajalikum tingimus iga inimese ja kogu ühiskonna elus.

Oma eksisteerimiseks ei saa inimene võtta looduselt kõike vajalikku valmis kujul. Kõike, mida loodus annab, peab ta ümber töötama, muutma kasutamiskõlblikuks. Selleks peab inimene töötama. Tööprotsessis mõjutab ta loodust ja selle saadusi vahendite varal, mis ta ise on loonud. Tööriistad muutuvad ja täienevad alatasa. Iga uus inimpõlvkond kasutab eelneva põlvkonna tööriistu, täiendab neid ja annab siis järeltulevale põlvkonnale üle.

Põlvest põlve muutuvad seega tööriistad, tootmisvahendid paremaks ja täielikumaks, koos nendega aga ka inimeste tootmisalane vilumus.

Ühiskonna elu materiaalsete tingimuste määravaks koostisosaks on materiaalsete hüvede tootmisviis, mis hõlmab tootlikke jõude ja tootmissuhteid. Mida need endast kujutavad?

Tootlikeks jõududeks on ühiskonna poolt loodud tootmisvahendid, eelkõige tööriistad, aga samuti ka inimesed, kes toodavad materiaalseid hüvesid.

Tootmisvahendid on loomulikult elutud; neid panevad liikuma inimesed, kes valitsevad teatud tootmisalaseid kogemusi

ja töövõtteid. «*Kogu inimkonna esimene tootlik jõud,*» õpetas V. I. Lenin, «*on tööline, töötaja.*»[1]

Kuidas siis toimub tootmisprotsess?

Juba iidsest ajast pidid inimesed liituma, et ühiselt võidelda looduse stiihiliste jõudude vastu ja hankida vajalikke elatusvahendeid. Üksinda poleks inimene suutnud oma elu alal hoida. Järelikult oli juba tol ajal materiaalsete hüvede tootmine ühiskondlik tootmine. Ja mida rohkem tööriistad täienesid, mida rohkem spetsialiseerus iga inimene teatud kindlal tööalal, seda enam sõltus ta teiste inimeste tööst. Nii ei saanud talupoeg eksisteerida ilma käsitöölise toodeteta ja, vastupidi, käsitööline ei saanud läbi ilma toiduaineteta, mida tootis talupoeg. Meie ajal näiteks ei saa autotehase töölised toota autosid, kui teiste ettevõtete töölised ei valmista nende jaoks metalli, tööpinke, instrumente, kuullaagreid, telgesid jne. Kõik töölised vajavad põllumajandussaadusi, talupojad aga tööstustooteid.

Järelikult on kõik materiaalsete hüvede tootmisega tegelevad inimesed üksteisega seotud.

Otsustav tähtsus on seejuures inimeste suhetel tootmisvahenditega. Kellele kuuluvad tööriistad ja teised tootmisvahendid, kas eraisikutele või kogu ühiskonnale, just see määrab inimese koha tootmisprotsessis, tema seisundi ühiskonnas.

Võtame näiteks kapitalistliku riigi. Kõik vabrikud ja tehased, kõik nende sisseseaded, toorained, see tähendab, kõik tootmisvahendid on seal kapitalistide valduses, kes ise ei tööta ega tooda mingeid materiaalseid väärtusi. Töölised, vastupidi, töötavad, loovad materiaalseid hüvesid, kuid nad pole tootmisriistade, tooraine ega ka oma töövilja omanikud. Kõik see kuulub kapitalistidele.

Millised suhted kujunevad kapitalistide ja tööliste vahel? Töölised peavad tahes-tahtmata minema kapitalistide juurde tööle, muidu surevad nad nälga. Kapitalist aga omandab lõviosa sellest, mis töölised toodavad. Järelikult eraomand tootmisvahendile määrab tööliste ja kapitalistide vahelised suhted. Töölised töötavad, kapitalist aga rikastub nende töö arvel.

K. Marx ja F. Engels nimetasid suhteid, millesse inimesed materiaalsete väärtuste tootmisel astuvad, *tootmissuheteks.*

Tootmissuhete iseloom ei sõltu inimeste tahtest, vaid tootlike jõudude arenemistasemest. Näiteks tol ajal, mil inimesed alles hakkasid kõige lihtsamaid tööriistu valmistama, oleksid olnud täiesti võimatud niisugused tootmissuhted, kus üks inimene elab teise arvel. Tööviljakus oli niivõrd madal, et inimene kasutas ära kõik, mis ta suutis toota, ning ei tekkinud mingeid ülejääke, mida keegi oleks võinud omastada.

---

[1] *V. I. Lenin,* Teosed, 29. kd., lk. 334—335.

ELAGU
MARKSISMI-LENINISMI
KÕIKEVÕITEV ÕPETUS!

Kui inimesed õppisid tootma mitte üksnes seda, mis oli vajalik nende olemasoluks, vaid said ka ülejääke, ilmusid orjapidajate, kaupmeeste, preestrite (vaimulikkude) ja teiste näol muidusööjad, kes need ülejäägid erineval viisil omastasid. Nad võisid juba elada ilma tööd tegemata. Edaspidi, tootlike jõudude arenemistasemest sõltuvalt, muutusid võõra töö omastamise vormid, ekspluateerimise vormid, ehkki ekspluateerimine ise jäi alles.

Sellest nähtub, et tootlikud jõud ja tootmissuhted, millesse inimesed tootmisprotsessis astuvad, ei eksisteeri eraldi, vaid üheskoos.

Ühiskonna tootlikud jõud koos inimestevaheliste tootmissuhetega määravadki materiaalsete väärtuste tootmise viisi. Tootmisviisist sõltuvad kõik ühiskonna elu teised küljed: poliitiline kord, riigi seadused, mitmesugused ideed, teooriad jne.

Ühiskonna arenemine toimub niiviisi, et inimene põlvest põlve täiendab pidevalt tööriistu, oma tootmisvõtteid ning -kogemusi. See tähendab, et toimub pidev ühiskonna tootlike jõudude areng. Kuid saabub aeg, mil vanad tootmissuhted hakkavad tootlike jõudude edasist arengut takistama. Ühiskonnas tekivad lepitamatud vastuolud. Vanade tootlike jõudude juurde tagasi pöörduda, see tähendab tagurpidi minna, ühiskond ei saa. Jääb üle vaid üks väljapääs, hävitada vanad ja luua uued tootmissuhted, mis vastaksid kasvanud tootlikele jõududele. Saabub aeg revolutsioonideks, mille tulemusena tekib uus tootmisviis.

Uute tootmissuhete tekkimisega, mis moodustavad ühiskonna majandusliku aluse (baasi), tekivad uued poliitilised, õiguslikud, religioossed ideed, uued ühiskondlikud asutused ja organisatsioonid (riik, poliitilised parteid, kirik jne.).

2. Klassid ja klassivõitlus

Vananenud tootmissuhete muutmisest olid alati huvitatud uued, eesrindlikud klassid. Nad murdsid nende klasside vastupanu, kes püüdsid säilitada vana, neile kasulikku tootmisviisi ja vana korda. Seetõttu ongi klassivõitlus klassiühiskonnas ajaloo liikumapanevaks jõuks. Selle võitluse allikas peitub ühiskonna elu materiaalsetes tingimustes.

Mis on klassid ja kuidas nad tekkisid

Ühiskonna jagunemine vaesteks ja rikasteks, ekspluateerijateks ja ekspluateeritavateks, on jagunemine klassideks. Kuid kas nad on alati eksisteerinud? Ei, mitte alati. Ainult rikkad on püüdnud sisendada töörahvale mõtet, et ühiskonna jagunemine klassideks on eksisteerinud igavesti ning «jumal ise» on loonud inimesed ebavõrdsetena ja seepärast peavad vaesed inimesed alandlikult küürutama oma selga rikaste ees. Kõigi maapealsete tagakiusamiste ja ülekohtu eest saavad vaesed «teises ilmas»

maitsta paradiisielu. Kuid rikkad ise eelistavad maapealset õndsust ega taha vabatahtlikult oma rikkusest loobuda.

Muinasjutud, nagu oleks klasside ebavõrdsus eksisteerinud igavesti, on kõige jämedam pettus, mida ekspluataatorid kasutavad selleks, et hoida töötajaid alistumises ja sõnakuulmises. Teadus on veenvalt tõestanud, et kord oli aeg, mil polnud mingit ühiskonna jagunemist klassideks. Oma varasemal arenemisastmel elasid inimesed kogukondadena, kus polnud rikkaid ega vaeseid — kõik olid võrdsed. See oli niinimetatud ürgkogukondlik kord. See kord kestis tuhandeid aastaid.

Ürgkogukonnas oli tehnika äärmiselt madalal tasemel. Kivikirves, kivihaamer, oda — need olidki need lihtsad tööriistad, mida inimene kasutas. Ainult ühiste jõupingutustega võisid inimesed hankida endale elatusvahendeid, tõrjuda tagasi kiskjaid ja võidelda loodusjõududega. Inimesed töötasid üheskoos ja kõik, mida nad hankisid, kuulus kõigile ja jagati võrdselt. Neis tingimustes ei saanud keegi elada teiste töö arvel, inimene ei saanud ekspluateerida teist inimest. Polnud vaja ka mingit valitsemis- või sundimisaparaati. Kõik kogukonna asjad otsustati ühiselt kõigi täiskasvanute poolt või anti otsustamiseks vanematele, see tähendab, antud kollektiivi kõige kogenumatele liikmetele. Vanemate autoriteet ei tuginenud jõule või rikkusele, vaid kogukonna liikmete austusele.

Miks siis ja kuidas tekkis ühiskonna jagunemine klassideks? Mõned kodanlikud õpetlased kinnitavad, et see toimus vallutussõdade, vägivalla, ühe hõimu teise poolt alistamise tagajärjel. On arusaadav, et ilma vägivallata siin läbi ei saadud, kuid vägivald ei olnud ega võinudki olla peapõhjuseks ühiskonna jagunemisel ekspluateerijateks ja ekspluateeritavateks. Ka ürgkogukondliku korra tingimustes toimusid hõimude vahel kokkupõrked, kuid need ei toonud kaasa inimese orjastamist inimese poolt. Järelikult asi ei seisne ainult vägivallas.

Marksism-leninism õpetab, et ühiskonna jagunemine klassideks on seotud eraomanduse tekkimisega tootmisvahenditele, see tähendab maale, maapõuevaradele, metsale, veele, tööriistadele — ühesõnaga kõigele sellele, mis on inimestele vajalik materiaalsete hüvede tootmiseks.

Eraomandus ja järelikult ka klassid ei tekkinud korraga. Aja jooksul muutusid tööriistad paremaks ja täiuslikumaks, arenes karjakasvatus, maaharimine ja käsitöö, inimese töö muutus järjest tootlikumaks. Eriti kiiresti hakkas kasvama tootmine pärast seda, kui inimesed õppisid kasutama metalle — algul vaske, pronksi ja seejärel ka rauda. Inimene hakkas materiaalseid hüvesid tootma rohkem, kui seda oli tarvis tema elu alalhoiuks, tekkisid saaduste ülejäägid.

Tootmisriistade arenemine tõi kaasa esimese suure ühiskondliku tööjaotuse. Maaharimisega tegelevate hõimude kõrvale ilmu-

sid karjakasvatusega tegelevad hõimud. Hiljem eraldusid kogukondades inimesed, kes tegelesid käsitööga. Ühiskondlik tööjaotus soodustas vahetuse arenemist; karjakasvatuse ja maaharimisega tegelevad hõimud vahetasid omavahel saaduste ülejääke, kusjuures nii esimesed kui ka teised olid omakorda vahetussuhetes käsitöölistega.

Vastavalt tootmisjõudude arenemisele muutus ka ürgkogukonna kogu elulaad. Nüüd võis juba üks perekond hankida endale vajalikul hulgal elatusvahendeid ja seetõttu langes ikka rohkem ära tarvidus ühise töö järele. Varem kogukonnale kuulunud tööriistad ja -saadused läksid üksikute perekondade kätte ja muutusid ühisomandist eraomandiks. Eraomanduse arenemist ja kindlustamist soodustasid vallutussõjad ja kaubandus.

Eraomanduse tekkimisega muutusid inimestevahelised suhted materiaalsete hüvede tootmises.

Hakkas tekkima varaline ebavõrdsus inimeste vahel, üksikud perekonnad rikastusid ja elanikkonna enamik sattus neist sõltuvusse. Eriti ruttu rikastusid vanemad ning väepealikud. Nad püüdsid endale kiskuda võimalikult rohkem sõjasaaki, sõjalistes kokkupõrgetes teistelt kogukondadelt saadud vangid aga muutsid nad oma orjadeks, sundides viimaseid enda kasuks töötama. Järkjärgult muutusid vanemate ja väepealikute ametid valitavatest päritavateks, see tähendab, need ametid läksid pärimise teel lähemate sugulaste kätte. Tekkisid inimesed, kes hakkasid elama teiste inimeste ekspluateerimise arvel. Lõppkokkuvõttes ürgühiskond lõhenes. Üks osa ühiskonnast, moodustades tähtsusetu vähemuse, koondas enda kätte tootmisvahendid. Teine, kes oli tootmisvahenditest ilma jäänud, langes orjusesse.

Nii toimus ühiskonna jagunemine ekspluateerijateks ja ekspluateeritavateks, see tähendab, teineteisele vaenulikeks klassideks.

V. I. Lenin õpetas, et ekspluataatorlikus ühiskonnas nimetatakse klassideks niisuguseid inimeste rühmi, kellest üks rühm võib omastada teise rühma tööd erineva suhtumise tõttu tootmisvahendeisse. «Kui üks osa ühiskonnast omastab kogu maa, siis on meil tegemist mõisnike ja talupoegade klassiga. Kui üks osa ühiskonnast omab vabrikuid ja tehaseid, omab aktsiaid ja kapitale, teine osa aga töötab neis vabrikuis — siis on meil tegemist kapitalistide ja proletaarlaste klassiga.»[1]

Kogu inimkonna ajalugu, alates ühiskonna vaenulikeks klassideks jagunemisest kuni sotsialismi võiduni, on rõhutute ja rõhujate ägeda võitluse ajalugu. Ekspluateeritavad klassid ei saa leppida sellega, et nad kogu elu peavad töötama ekspluateerijate kasuks. Nad võitlevad oma vabanemise eest. Kuid ekspluataatorlikud klassid ei taha kaotada oma ülemvõimu, jääda ilma oma

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 261.

rikkustest ja võimust. Nad püüavad töörahvast veelgi rohkem orjastada.

Ajalugu on tõestanud, et vastuolud ekspluateerijate ja ekspluateeritavate vahel on lepitamatud ja lahendatakse teravas klassivõitluses.

Orjanduslik kord

Esimeseks klassiühiskonnaks oli orjanduslik ühiskond. Orjad ja orjapidajad olid selle ühiskonna kaks peamist teineteisele vaenulikku klassi. Orjus oli inimese ekspluateerimise kõige jõhkram ja varjamatum vorm. Orja peeti asjaks, «rääkivaks tööriistaks». Orjal endal polnud mingit omandit, vaid ta ise oli orjapidaja omand. Orjapidaja võis teda müüa, isegi tappa. Kõik, mida ori tootis, omastas orjapidaja, kusjuures ori sai endale täpselt nii palju, kui palju oli tarvis, et ta nälga ei sureks ja võiks töötada.

Orjanduslikke riike vapustasid korduvalt suured orjade ülestõusud. Selleks et maha suruda orjade vastupanu, lõid orjapidajad eriilise vägivalla-aparaadi. Nii tekkis riik. Riik hakkas välja andma seadusi, mis kaitsesid orjapidajate huvisid, ja sundis orje jõuga neid seadusi täitma.

Vaatamata orjandusliku korra kõigile hirmsatele külgedele, oli see tootlike jõudude arenemise seisukohalt samm edasi ürg-

Pärisorjade müümine
(Kunstnik *N. Nevrev*)

kogukondliku korraga võrreldes. Orjanduslikes riikides arenes edasi tehnika, teadus, kunst, kasvas tööviljakus. Orjade tööga loodi hiiglasuured ehitised, niisutussüsteemid, maanteed, paleed, teatrid.

Kuid lõpuks muutus orjanduslik kord ühiskonna tootlike jõudude arenemisele tõsiseks takistuseks. Ori ei olnud materiaalselt huvitatud saaduste tootmise suurendamisest, tööriistade täiustamisest. See oleks kasu toonud ainuüksi tema vaenlasele — orjapidajale. Orjanduslik kord oli oma aja ära elanud. Nõrgestatud ja vapustatud orjade revolutsioonidest, pidi ta paratamatult hukkuma. Tema asemele tuli pärisorjuslik kord.

Pärisorjuslik kord

Pärisorjusliku korra (seda nimetatakse veel feodaalkorraks) tingimustes olid peamisteks klassideks mõisnikud ja pärisorjad-talupojad. Mõisnikele kuulusid maa, veed, metsad ja teised loodusvarad. Pärisorjad olid, samuti nagu orjadki, rõhutud klass. Kuid erinevalt orjadest, kellel polnud mingit omandit, kuulusid talupoegadele väikesed isiklikud majapidamised, neil oli oma väikeinventar, mõnikord isegi hobune ja lehm. See tekitas talupoegades teatud huvi töö vastu ja andis järelikult ka suurema võimaluse majanduse arendamiseks ning tööriistade täiustamiseks, kui see oli orjandusliku korra tingimustes.

Mõisnikud võtsid muidugi parema maa endale, viletsama aga andsid orjastavatel tingimustel talupoegadele hingemaaks. Maalapikese eest, millel talupoja perekond end vaevalt suutis toita, olid talupojad sunnitud eluaeg mõisniku heaks tasuta töötama. Et talupoeg ei saaks mõisniku juurest lahkuda, kinnistati ta oma hingemaa külge erilise dokumendiga, mida nimetati «kinnistusaktiks» (vene keeles «krepost»). Siit on ka pärit nimetus «krepostnoi stroi» ehk pärisorjuslik kord.

Pärisorjad ise, samuti ka maa, millel nad töötasid, kuulusid maaomanikule. Mõisnikud võisid talupoegi müüa ja osta nagu asju.

Eelmisel leheküljel on toodud kunstnik N. Nevrevi tuntud maal. Silmitsege seda. Kaks mõisnikku joovad viina ja kauplevad: pakuvad hinda ja tingivad iga rubla pärast. Kuid mille pärast käib kauplemine? Pärisorjast tütarlapse pärast. Seal ta seisabki, käed rinnal alandlikult risti. Ta ei tohi protesteerida. Mõisnik on tema isand ja võib temaga teha, mida heaks arvab. Pärisorjuse ajalugu Venemaal tunneb tuhandeid juhtumeid, kus pärisorje-talupoegi üsna tühise süüteo eest julmalt peksti, mõnikord isegi surnuks, sunnitööle saadeti, enesetapmiseni viidi. Pärisorje müüdi, vahetati jahikoerte vastu, mängiti kaardimängus maha. Kasutades oma seadusandlusega kinnitatud õigust, sundis mõisnik talupoegi vägivaldselt enda heaks töötama. Talupojad pidid suurema osa ajast, neli kuni viis päeva nädalas, harima oma inventariga härraste maad. Pärisorjade ekspluateerimise niisugust vormi nimetati teo-

orjuseks. Kuid oli ka teine ekspluateerimise vorm, mille järgi talupojad olid kohustatud mõisnikele andma oma majapidamisest vilja, liha ja teisi saadusi või maksma temale teatud rahasumma. Seda nimetati «rendiks» (vene keeles «obrok»).

Talupoegade sunniviisiline töö ei olnud kuigi viljakas. Talupojad harisid maad kõige lihtsamate tööriistadega: harkadra, saha ja puuäkkega. Selleks et täita pärisorja kohustusi ja toita oma perekonda, pidi talupoeg töötama ööd kui päevad. Talupojad virelesid vaimupimeduses ja harimatuses, neil ei olnud mingisuguseid õigusi ning nad olid täiesti sõltuvad mõisnikust.

Kuid kõigele sellele vaatamata arenesid pärisorjuse tingimustes tootlikud jõud edasi, tekkisid masinad, vabrikud ja tehased. Siiski ei saanud pärisorjuse tingimustes tööstus areneda nii nagu vaja. Miks?

Põhjus peitus selles, et vabrikute ja tehaste ehitamiseks, tööstusliku tootmise laiendamiseks oli tarvis töötajaid, kes on vabad pärisorjuslikust sõltuvusest ja oskavad masinaid käsitseda. Mõisnikud aga ei tahtnud tasuta tööjõust loobuda.

Arenevale tööstusele oli vaja turgu, see tähendab, oli vaja, et vabrikukaubad leiaksid turustamist. Pärisorjadel, kes moodustasid riigis elanikkonna enamuse, puudus aga raha kaupade ostmiseks.

Lõppkokkuvõttes juhtus pärisorjusliku korraga sama, mis omal ajal orjandusliku korragagi: ta muutus takistuseks ühiskonna tootlike jõudude edasisele arenemisele. Talupojad tõusid korduvalt mõisnike vastu üles. Näiteks on tuntud talupoegade ülestõusud Venemaal Bolotnikovi, Razini ja Pugatšovi juhtimisel.

Talupoegade võitlus kõigutas pärisorjuslikku korda. Pärisorjusliku korra vastu astusid välja käsitöölised ja tekkiv kodanlus. Ja nagu orjanduslik kord loovutas omal ajal koha feodaalkorrale, pidi feodalism varem või hiljem loovutama koha eesrindlikumale korrale — kapitalismile.

Mis on kapitalism

Sellele küsimusele andis lihtsa ja selge vastuse Lenin. «Kapitalismiks,» kirjutas ta, «nimetatakse sellist ühiskonnakorraldust, kus maa, vabrikud, tööriistad jm. kuuluvad vähesele arvule maaomanikele ja kapitalistidele, rahva suurel hulgal aga ei ole mingisugust või peaaegu mitte mingisugust omandit ja ta peab seepärast minema palgatöölisteks.»[1]

Kui pärisorjuse tingimustes elasid mõisnikud pärisorjade töö arvel, siis kapitalistlikus ühiskonnas rikastuvad kapitalistid linna- ja maaproletaarlaste töö arvel. Kapitalistid ja töölised on kapitalistliku ühiskonna kaks peamist teineteisele vaenulikku klassi.

Kapitalistlikus ühiskonnas on kõik tootmisvahendid — maa, maapõuevarad, veed, metsad, tehased ja vabrikud — käputäie ekspluataatorite käes. Aga mis on töölistel? Mitte midagi peale oma

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 4. kd., lk. 273.

töökäte. Et kuidagiviisi ära elada, on töölised sunnitud müüma kapitalistidele oma tööjõudu, s. t. ennast nende juurde tööle palkama. Kapitalismi tingimustes muutuvad seega ostu-müügi objektiks, see tähendab kaubaks, mitte ainult töösaadused, vaid ka tööjõud ise.

Kapitalist ei kinnista palgatöölisi «kinnistusaktidega», nii nagu seda tegi feodaalmõisnik talupoegadega. Seaduse järgi on tööline vaba inimene. Kuni tänase päevani karjuvad kodanluse ideoloogid, et kapitalismi tingimustes on tööline vaba. See aga on vale. Kuid mis sunnib siis töölisi päevast päeva kapitalisti kasuks töötama? Hirm näljasurma ees. See hirm mõjub niisama tugevasti nagu pärisorjuslik sõltumus või nagu omal ajal orjapidaja piits.

K. Marx kirjutas selle kohta piltlikult: «Rooma ori oli seotud oma omaniku külge ahelatega, palgatööline aga on seotud oma omaniku külge nähtamatute niitidega.»[1] Töölisele on kapitalistlik kord palgaorjus.

Ekspluateerimine on kapitalismi tingimustes vähem märgatav, ei torka nii teravalt silma, on nii-öelda «kavalamalt korraldatud» ja sügavamale peidetud. Pärisorjuse ajal nägi igaüks, et talupoeg töötas mõisniku heaks tasuta või maksis temale naturaal- või raharenti. Erinevalt mõisnikust ei sunni kapitalist töölist vägivallaga enda heaks töötama. Ta palkab töölise tööle, ostab tema tööjõu ja maksab talle töötasu. Tekib mulje, et kogu töölise töö tasustatakse. Kapitalist paistab isegi heategijana, kes annab töölisele võimaluse leivatükki teenida. Tegelikult aga riisub kapitalist töölist ohjeldamatult, rikastub tema töö arvel, töölise aga tõukab vaesusse ja viletsusse.

Milles siis seisab töölise ekspluateerimine kapitalisti poolt? Oletame, et tööpäev kestab tehases kümme tundi. Viie töötunni vältel loob tööline uue väärtuse, mis katab täielikult kapitalisti kulutused tööjõule. Tööline aga jätkab tööd vastavalt lepingule, töötab veel viis tundi ja loob *lisaväärtuse*, mille kapitalist omastab. Juhtub ka nii, et tööline töötab enda jaoks ainult ühe kolmandiku või neljandiku tööpäevast, ülejäänud aja aga kapitalisti jaoks. Lisaväärtuse omastamises peitubki kapitalistliku ekspluateerimise olemus.

Tööliste tasuta töö on kapitalistliku kasumi ainus allikas. Kapitalistide peamine eesmärk seisab selles, et saada võimalikult rohkem kasumit. Pole niisugust kuritegu, mida kapitalist ei julgeks kasusaamise eesmärgil korda saata.

«Kapital kardab kasumi puudumist . . . Kindlustage talle 10 protsenti ja te võite kasutada teda igal pool, 20 protsendiga muutub ta elavaks, 50 protsendiga lausa hulljulgeks; 100 protsendi eest tallab ta jalge alla kõik inimseadused; andke 300 protsenti ja polegi enam

[1] *K. Marx*, Kapital, I kd., Tallinn, 1953, lk. 498.

säärast kuritegu, mida ta ei riskeeriks toime panna, isegi võlla ähvardusest hoolimata.»[1]

Koondades vabrikutesse ja tehastesse miljoneid töölisi, ühendades tööprotsessi paljude inimeste jõupingutusi, arendades sidemeid ettevõtete vahel, tugevdab kapitalism tunduvalt tootmise ühiskondlikku iseloomu. Ühiskondliku töö tulemus aga omastatakse väikesearvulise kapitalistide klassi poolt. Vastuolu tootmise ühiskondliku iseloomu ja omastamise erakapitalistliku vormi vahel on kapitalismi põhivastuolu, mis paratamatult viib tootmise anarhiani (plaanitus, korraldamatus), hävitavate majanduskriisideni, töötavate hulkade vaesumiseni.

Väikese kildkonna kapitalistide rikkuse pidev kasv ja rahva määratu enamiku olukorra halvenemine on kapitalistliku ühiskonna seadus. See seadus kehtis varem ja kehtib ka nüüd. Kapita-

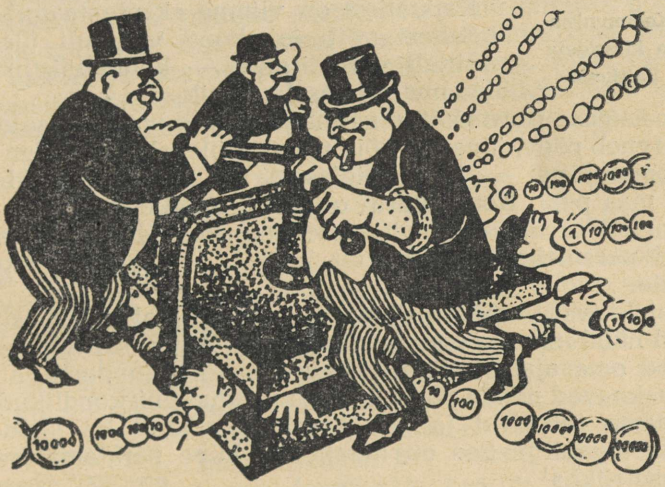

Kapitalistlik press

lismi kaitsjad püüavad tõestada, nagu oleksid tänapäeva kapitalistidel-monopolistidel töölistega ühised huvid ja nende ning tööliste vahel pole mingeid klassivastuolusid. Ameerika Ühendriikides näiteks ei häbeneta isegi rääkida niinimetatud «rahvakapitalismist». Monopolistid müüvad näiteks töölisele sajadollarise aktsia ja maksavad selle eest töölisele aasta lõpul 4—5 dollarit kasumit, mida nad sellesama töölise ekspluateerimise arvel on saanud (monopolistid ise aga saavad miljonilisi kasumeid), seejärel aga

[1] *K. Marx*, Kapital, I kd., Tallinn, 1953, lk. 660.

tõstavad igal pool kisa, et tööline olevat samasugune ettevõtte omanik nagu kapitalistki ja võtvat temaga kasumite jaotamisest võrdselt osa. Kuid kõik see ei ole midagi muud kui muinasjutud, millega tahetakse petta lihtsameelseid.

Niikaua kui eksisteerib kapitalism, eksisteerivad ka lepitamatud klassivastuolud, käib visa võitlus kapitalistide ja tööliste vahel.

Muidugi, töölistel ei ole kerge võidelda oma õiguste eest. Kapitalistide käes ei ole üksnes rikkus, vaid ka võim, nende poolt on kohus ja seadus, sõjavägi ja politsei. Selleks et säilitada oma rikkust ja võimu rahva üle, on kapitalistid valmis tarvitusele võtma mis tahes vägivalda, korda saatma mis tahes kuritegusid. Kuid mingi vägivald ei päästa kapitalismi vältimatust hukkumisest, mida talle on määranud ajalugu, just samuti nagu mingi jõud ei suutnud päästa orjanduslikku ega feodaalkorda.

Kommunism on klassideta ühiskond

Kapitalism on viimne ekspluataatorlik kord. Sellest võib inimkond vahetult üle minna ainult sotsialismile — kommunistliku ühiskonna esimesele faasile.

Samasuguse paratamatusega, nagu vahelduvad aastaajad, nagu ööle järgneb päev, jõuavad kõik maad, kõik rahvad varem või hiljem kommunismi — kõige õiglasema ja täiuslikuma ühiskonna juurde maa peal. Kommunism on kogu inimkonna helge tulevik. Kommunistliku ühiskonna inimesed on oma ühiskondlike suhete tõelised peremehed, mõõtmatult kasvab nende võim loodusjõudude üle.

«Objektiivsed, võõrad jõud, mis seni on ajaloo üle valitsenud, satuvad nüüd inimese enda kontrolli alla. Alles siitpeale hakkavad inimesed oma ajalugu täie teadvusega ise kujundama, alles siitpeale hakkavad nende poolt liikvele pandud ühiskondlikud põhjused omama tunduval ja üha kasvaval määral ka nende poolt soovitud tagajärgi. See on inimkonna hüpe paratamatuse riigist vabaduse riiki.»[1]

Järgnevates peatükkides antakse kommunistliku ühiskonna täielikum iseloomustus, praegu aga rõhutame üksnes, et kommunism erineb temale eelnenud tootmisviisidest selle poolest, et tema põhialuseks on tööriistade ja tootmisvahendite ühiskondlik omandus. Kommunistlikus ühiskonnas ei ole klasse, pole inimese ekspluateerimist inimese poolt. Kommunistliku ühiskonna tootmissuhted — need on koostöö ja vastastikuse abistamise, sõpruse ja seltsimehelikkuse suhted.

Kommunismi määratu suur eelis peitub selles, et ta tagab võrreldamatult kõrgema tööviljakuse, kui see on kapitalismi tingimustes. Kõrge tööviljakus omakorda kindlustab materiaalsete ja vaimsete hüvede külluse. Kommunism likvideerib kõik takistused

[1] *F. Engels*, Anti-Dühring, Tallinn, 1954, lk. 250.

tehnika arenemiseks ja kasutamisele võtmiseks. Kommunistlikus ühiskonnas juhitakse majandust plaani alusel, kogu rahva huvides. Majanduse plaanipärane arendamine lubab paremini kui kapitalismi tingimustes organiseerida tööd, paremini kasutada materiaalseid ressursse.

Kommunism avab laiad perspektiivid inimese vaimsete ja füüsiliste jõudude õitsenguks. Inimeste teadlikkuse kõrge tase, nende sügav arusaamine ühiskondlikust kohusest põhjustavad seda, et töö muutub inimese eluliseks vajaduseks.

«Kommunism,» nii öeldakse Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programmis, «täidab ajaloolist missiooni — päästa kõik inimesed sotsiaalsest ebavõrdsusest, kõigist rõhumise ja ekspluateerimise vormidest ning sõjakoledustest — ja kindlustab maakeral **rahu, töö, vabaduse, võrdsuse, vendluse** ja **õnne** kõigile rahvastele.»

Tootmisvahendite eraomandus, ühiskonna jagunemine vastandlikeks klassideks ja inimese ekspluateerimine inimese poolt pole järelikult igavesed; nad tekkisid ainult inimühiskonna arenemise teatud astmel ja peavad paratamatult kaduma. Meie maal pole juba ammu kapitalistlikku omandust, vaenulikke klasse ega ekspluateerimist. Saabub aeg, kus neid pole kogu maailmas.

3. Sotsialistlik revolutsioon

Ühe tootmisviisi asendamine teisega toimub klassivõitluse tulemusena. Eriti teravaks muutub see võitlus viimse ekspluataatorliku korra — kapitalismi asendamisel sotsialistliku, kommunistliku korraga. Üleminek kapitalismilt sotsialismi on võimalik üksnes töölisklassi ägeda klassivõitluse tulemusena kodanluse vastu, sotsialistliku revolutsiooni tulemusena.

Miks on kapitalismi hukkumine vältimatu

Juba enne K. Marxi ja F. Engelsit oli eesrindlikke inimesi, kes otsisid teid sellise ühiskonna loomiseks, kus ei ole ühe inimese ekspluateerimist teise inimese poolt. Kuid need inimesed ei osanud leida tõelisi teid töörahva vabastamiseks rõhumisest. Nad arvasid ekslikult, et valitsejaid ja rikkaid on võimalik veenda ebaõiglase korra parandamise ja inimestevahelise ebavõrdsuse kaotamise vajalikkuses. Nad mõtlesid, et sotsialismi võib üles ehitada ilma võitluseta ekspluataatorite vastu. Kuid see oli teostamatu unistus — utoopia[1]. Sellepärast nimetatakse neid inimesi, kes andusid sellistele unistustele, sotsialistideks-utopistideks.

K. Marxi ja F. Engelsi suur teene seisab selles, et nad leidsid õiged teed sotsialismi, teisti öeldes, muutsid sotsialismi utoopiast

[1] Utoopia — olematu saare nimi inglise sotsialisti T. More'i samanimelises raamatus. T. More elas rohkem kui 450 aastat tagasi.

teaduseks. Nende õpetust nimetataksegi sellepärast teaduslikuks sotsialismiks.

K. Marx ja F. Engels alustasid oma revolutsioonilist tegevust möödunud sajandi neljakümnendail aastail. Kapitalism oli selleks ajaks arenenud juba Inglismaal, Prantsusmaal, Saksamaal ja mõnedes teistes Euroopa maades, ja koos kapitalismiga tekkis ning kasvas uus klass — tööstusproletariaat. K. Marx ja F. Engels uurisid, kuidas areneb inimühiskond ja mispärast toimuvad ühiskonna elus muutused. Nad tõestasid teaduslikult, et töötajate, kes loovad kõik materiaalsed hüved, võitlus ekspluataatorite vastu on kõigi klassiühiskondade arenemise liikumapanevaks jõuks, alates orjanduslikust ühiskonnast ja lõpetades kapitalistliku ühiskonnaga.

Eriti üksikasjaliselt uurisid K. Marx ja F. Engels kapitalistlikku korda, avasid kapitalismi vastuolud, mis viivad kapitalismi vältimatule hukkumisele. Missugused on need vastuolud?

Eespool rääkisime juba, et kapitalismi peamine vastuolu on vastuolu tootmise ühiskondliku iseloomu ja erakapitalistliku omastamisviisi vahel. Kapitalismi arenemisega muutub see vastuolu veelgi teravamaks. Tootmise maht kasvab, miljonite tööliste ja talupoegade tööga loodud materiaalsete hüvede hulk suureneb, kuid neid hüvesid omastab endiselt väike, veelgi kitsam käputäis kapitaliste. Kapitalistid valitsevad tootmist ja tema saadusi, arvestamata rahva huvisid.

Kasumite saamise eesmärgil laiendavad kapitalistid tootmist, tugevdavad töörahva ekspluateerimist ja peavad omavahel ägedat konkurentsivõitlust. Konkurentsivõitluse tagajärjel laostuvad väikeeraomanikud, kusjuures suurkapitalistid rikastuvad veelgi enam. Kapitalistid algatavad vallutussõdasid, mis rahvastele on määratu suureks õnnetuseks, kapitalistidele aga uute kasumite allikaks.

Kuna iga kapitalist peab silmas ainuüksi oma kasuahneid erahuvisid, siis ei ole kapitalistlikes maades võimalik organiseerida majandust plaani alusel. Aeg-ajalt vapustavad kapitalistlikku majandust kriisid. Kriiside ajal kuhjuvad ladudesse suured kaubavirnad. Kaubad ei leia turustamist mitte sellepärast, et elanikkond neid ei vaja, vaid sellepärast, et põhilistel ostjatel — töötavatel hulkadel — pole küllaldaselt raha kaupade ostmiseks. Kuid kapitalistid ei mõtlegi kaubahindu alandada. Nad lasevad kaupu aastaid mädaneda ladudes, isegi põletavad või uputavad neid merre, et vaid säilitada kõrgeid hindu. Kriiside ajal suletakse paljud ettevõtted kas osaliselt või täielikult, tootmine väheneb, töölised visatakse tänavale, talupojad ja käsitöölised laostuvad ning täiendavad töötute armeed.

Niisiis kasvab kapitalismi tingimustes ühiskonna rikkus, kuid rikastub ainult väike rühm ekspluateerijaid, töörahva olukord aga halveneb.

Kas võivad kõigi rikkuste loojad — töölised ja talupojad —

lõpmatult kannatada ekspluateerimist, häda ja puudust? On selge, et ei või. Nad veenduvad omaenda kogemuste najal, et seda korda saab muuta ainult kapitalismi kukutamise ja uue, ekspluateerimisest vaba ühiskonna ülesehitamise teel.

Teadusliku kommunismi suured rajajad avastasid kapitalismi vastuolud ja rohkem kui sada aastat tagasi ennustasid, et kapitalism paratamatult hukkub ja tema asemele tuleb uus ühiskondlik kord — kommunism. Nad viitasid ka sellele jõule, kes teostab kapitalismi hävitamise ja sotsialismi ehitamise ajaloolise ülesande. Selliseks jõuks on proletariaat — «kapitalismi hauakaevaja».

Kapitalismi arenemisega ja tema vastuolude teravnemisega kasvab ühtlasi ka töötajate rahulolematus kapitalistliku korra vastu, suureneb proletaarlaste arv ja tugevneb nende monoliitsus, teravneb nende võitlus ekspluataatorite vastu. Töölisklass kui kõige rõhutum ja samal ajal kõige teadlikum ning organiseeritum klass kodanlikus ühiskonnas astub kõigi jõudude etteotsa, kes võitlevad kapitalismi vastu.

1848. aastal kirjutasid K. Marx ja F. Engels «Kommunistliku partei manifesti», milles nad esitasid selgelt proletariaadi revolutsioonilise teooria. «Kommunistliku partei manifest» lõppes niisuguste sõnadega:

«Värisegu võimulolevad klassid Kommunistliku Revolutsiooni ees. Proletaarlastel pole selles midagi kaotada peale oma ahelate. Võita on neil aga kogu maailm.

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!»

K. Marx ja F. Engels kutsusid kogu maailma töölisklassi üles ühinema võitluseks kapitalismi vastu. Nad rajasid proletariaadi esimese rahvusvahelise organisatsiooni. 1864. aastal asutati Londonis nende juhtimisel Rahvusvaheline Tööliste Ühing — I Internatsionaal.

K. Marxi ja F. Engelsi eluajal tegi töölisklass esimese katse poliitilise võimu kättevõitmiseks ja kapitalistliku korra likvideerimiseks. Selleks katseks oli Pariisi Kommuun, mis tekkis 1871. aastal Prantsusmaa pealinna Pariisi tööliste ülestõusu tulemusena. Ta eksisteeris kõigest 2 kuud ja 10 päeva. Prantsusmaa kontrrevolutsiooniline kodanlus õiendas metsikult arveid Pariisi Kommuuni kangelastega.

Kuid kodanlus ei suutnud ega suuda kunagi töölisliikumist lämmatada ja proletaarlaste vabanemispüüdu maha suruda. Marksismi lipu all hakkasid miljonid töölised kõigis kapitalistlikes maades koonduma ja liituma. Eriti teravaks muutus töötajate revolutsiooniline vabadusvõitlus imperialismi ajastul.

Imperialism kui kapitalismi kõrgeim ja viimne staadium

Iga kapitalist, ükskõik kui rikas ta ka oleks, tahab veelgi rikkamaks saada. Kuid kuna kõik kapitalistid püüavad saada rohkem kasumit, siis puhkeb nende vahel äge konkurentsivõitlus. Üks kapitalist püüab teist laostada ja haarata enda

kätte tema ettevõtted. Väikeettevõtjatele ei ole jõukohane sammu pidada tugevamate konkurentidega ja nad laostuvad. Nii tekivad sadade ja tuhandete väikeste ja keskmiste ettevõtete asemele järkjärgult üksikud suurettevõtted. Nii näiteks koondas Ameerika Ühendriikides juba XX sajandi algul üks sajandik suurettevõtetest enda kätte peaaegu poole kogu tootmisest.

Kapitalismi arengu algastmel ei saanud tööstur dikteerida kõrgeid hindu. Tõepoolest, kui mõni kapitalist määraski oma kaubale kõrge hinna, lõid teised kapitalistid, kelle valduses oli sama kaupa, hinna kiiresti alla, müües kaupa odavamini. Niisugust võitlust kapitalistide vahel nimetati vabaks konkurentsiks.

Mis aga toimus siis, kui kaupade tootmine hakkas koonduma väheste suurkapitalistide kätte?

Et saada rohkem kasumeid ning hävitada oma konkurente, ühinesid suurkapitalistid mitmesugustesse liitudesse. Suurkapitalistide liite ja koondisi nimetatakse monopolideks, nende monopolide omanikke — monopolistideks. Monopolide peremehed määravad kindlaks toodetavate kaupade hulga, kehtestavad endile kasulikud hinnad ning jaotavad omavahel müügiturud ja tooraineallikad. Monopolid koondavad enda kätte tunduva osa ühe või mitme majandusharu toodangu valmistamisest ja turustamisest. See võimaldab neil kehtestada kõrgeid kaubahindu ja saada hiiglasuuri kasumeid.

Monopolide kõige levinumateks vormideks on kartellid, sündikaadid, trustid ja kontsernid.

Kartell on selline kapitalistide liit, millest osavõtjad lepivad kokku, kes neist, kus ja kui palju ning millise hinnaga müüb kaupu. Kartellidesse kuuluvad ettevõtted jäävad iseseisvateks; nende omanikud ise juhivad nii tootmist kui ka turustamist. *Sündikaat* rajatakse mõnevõrra teistele alustele. Sündikaat on organisatsioon, kus iga kapitalist juhib iseseisvalt ainult oma tootmist, kuna kaupade turustamine, mõnikord aga ka toorainete kokkuostmine toimub kapitalistide poolt ühise kontori kaudu. *Trustis* on kõigi ettevõtete omandid ühendatud ning nende ettevõtete omanikud on trusti osanikud ja saavad kasumit neile kuuluvate osatähtede arvu järgi. Nii tootmist kui ka toodangu turustamist juhib trusti juhatus. Kõige laialatuslikumad kapitalistide liidud on *kontsernid*, mis ühendavad erinevate tööstusharude ettevõtteid, kaubafirmasid ja panku ühise finantssõltuvuse alusel suurkapitalistide teatud rühmast.

XIX sajandi lõpul ja XX sajandi algul oli monopolidel valitsev seisund kapitalistlike maade majanduses. Monopolid haarasid enda kätte söe, maagi ja nafta tootmise, metalli sulatamise, masinaehituse ning teised tööstusharud.

Sellest ajast peale on kapitalismi arenemine läinud ja läheb tootmise põhivahendite veelgi suurema koondamise teed üksikute hiiglasuurte kapitalistide liitude kätte. Ameerika Ühendriikides

näiteks toodavad kolm suurmonopoli 95 protsenti kergesõidu-autode ja turbogeneraatorite üldarvust. Neljale kompaniile, kes tegelevad vase rafineerimisega, kuulub 87 protsenti tehaste tootmisvõimsusest, kolmele kompaniile aga 97 protsenti alumiiniumitööstuse tootmisvõimsusest. Kaks Ameerika kompaniid toodavad 40 protsenti plaat- ja aknaklaasi üldtoodangust. Suurmonopolid valitsevad samuti finantssüsteemis, kaubanduses ning põllumajandussaaduste tootmises ja turustamises. Paarkümmend hiiglasuurt finantsrühma käsutavad kogu kapitalistliku maailma majandust ja määravad kindlaks imperialistlike riikide poliitika.

Kapitalistlikud monopolid laiendavad tootmist, arendavad tehnikat, asendavad vananenud masinad uutega aga ainult siis, kui see tõotab neile suuremaid kasumeid, vastupidisel juhul aga pidurdavad nad teadlikult tootmise arenemist ja tehniliste täiustuste rakendamist. Et takistada kõrgete monopoolsete hindade alandamist, ostavad monopolid sageli leiutisi mitte selleks, et neid tootmisse rakendada, vaid selleks, et need kalevi alla panna, see tähendab, nad ei kasuta ise ega anna ka konkurentidele võimalust neid leiutisi kasutada.

Ehkki imperialismi tingimustes saavutatakse teatud tehniline progress ja tootmine areneb, on tal tendents (kalduvus) seisakule ja roiskumisele, kusjuures üksikutel perioodidel ja üksikutes maades see tendents saab ülekaalu. Kapitalism on juba muutunud hiiglasuureks takistuseks tootlike jõudude kasvule, ühiskondlikule progressile.

Monopolistid ei piirdu oma maa siseturuga; nad veavad välja välismaale, teistesse maadesse mitte ainult kaupu, vaid ka kapitale. Nad annavad teistele maadele orjastavatel tingimustel laenu, organiseerivad seal oma panku või hakkavad kohalike pankade kaasomanikeks, mahutavad oma kapitale raudteede ja ettevõtete, peamiselt tooraine primaarse töötlemise ettevõtete ehitamisse.

Monopolistid eelistavad mahutada vahendeid esmajoones vähearenenud maadesse, kus on vähe kapitale, madalad palgad, odav tooraine ja võrdlemisi odav maahind. Imperialistid kinnitavad, et kapitali väljavedu on heategu vähearenenud maadele. Tegelikult aga allutavad monopolid kapitali väljaveo abil endile vähearenenud riikide majanduse, annavad sellele ühekülgse, ebanormaalse iseloomu. Selle tagajärjel areneb nende riikide majandus väga aeglaselt ning töörahvas saab seal tunda kahekordset rõhumist: nii oma kodanluse ja mõisnike kui ka välismaa monopolistide rõhumist, kes saavad määratu suuri kasumeid.

Selleks et igakülgselt kindlustada oma kasumeid vähearenenud maades, püüavad imperialistid neid maid endale allutada, muuta neid oma asumaadeks. Asumaadeks nimetatakse maid, millel puudub riiklik iseseisvus ja mis on imperialistlike riikide valduses. Imperialismi ajajärgul on olemas ka poolasumaad ja sõltuvad riigid. Need riigid on vormiliselt iseseisvad, kuid tegeli-

kult on nad nii majanduslikult kui ka poliitiliselt sõltuvad imperialistlikest riikidest.

XX sajandi alguseks oli kogu maailm koloniaalsete vallutussõdade tagajärjel imperialistlike suurriikide vahel ära jaotatud. Kõige rohkem asumaid vallutas Inglismaa. Ta orjastas India, Lõuna-Aafrika, Uus-Meremaa, allutas endale Austraalia, Kanada ja paljud teised maad. Enne Esimest maailmasõda oli Inglise asumaade territoorium 112-kordselt suurem Inglismaa enda territooriumist. Prantsusmaa vallutas Indo-Hiina, Maroko, Tuneesia, Alžeeria ja teised maad, millede territoorium ületas Prantsusmaa territooriumi 21-kordselt. Holland orjastas Indoneesia. Väike Belgia oli jõudnud enda võimusesse haarata 80-kordselt suurema maa-ala, kui oli ta omaenda territoorium. Ameerika Ühendriigid anastasid Filipiini ja Havai saared, Samoa, Kuuba, Guami ja Portoriiko saared ning panid maksma oma tegeliku ülemvõimu reas Kesk- ja Lõuna-Ameerika maades. Esimese maailmasõja alguseks oli enam kui pool maakera rahvastikust koloniaalriikide võimu all.

Suurmonopolid veavad kapitali välja ka arenenud kapitalistlikesse maadesse. Ja kõikjal kasutatakse seda mitte ainult tohutute kasumite saamiseks, vaid ka teiste rahvaste majandusliku ja poliitilise orjastamise vahendina.

Suurmonopolide ülevõim kapitalistlikul maailmaturul tugevnes sedavõrd, kuivõrd suurenes kapitali väljavedu. Tekkisid hiiglasuured rahvusvahelised monopolid (s. o. liidud, mis ühendavad mitmesuguste maade kapitaliste), kes haarasid enda kätte tunduva osa kogu maailma kapitalistlikust tootmisest. Näiteks kontrollivad käesoleval ajal Inglise ja Ameerika naftakompaniid nafta tootmist Lähis- ja Kesk-Idas, Ladina-Ameerikas. Ameerika Ühendriikide, Lääne-Saksamaa ja Inglismaa keemiamonopolid dikteerivad oma tahet teiste maade kapitalistidele jne.

Kuid mitmesuguste kapitalistlike maade monopolistide ükskõik missugune omavaheline sobing ei ole kunagi kindel ning selles peitub alati imperialistlike riikide omavaheliste kokkupõrgete allikas. Rahvusvahelised monopolid peavad ägedat võitlust kaupade müügiturgude, tooraineallikate, odava tööjõu ja kõrgete kasumite pärast. Püüdes oma konkurente nõrgendada, on nad imperialistlike sõdade peamisteks algatajateks ning süütajateks.

Kapitalismi arenemise seda astet, kus ülemvõim kodanlike maade majanduses ja poliitikas on läinud kapitalistlike monopolide kätte, nimetas V. I. Lenin *imperialismiks.*

Imperialismi ajajärgul areneb laiahaardeliselt *riiklik-monopolistlik kapitalism.*

Haaranud enda kätte materiaalsed põhivahendid, kehtestab monopolistlik kapital ühiskonnas kapitalistlike monopolide diktatuuri ega jaga kellegagi poliitilist võimu. Monopolid kasvavad riikliku aparaadiga kokku, nende esindajad on valitsuses tähtsatel

kohtadel. Riik muutub monopolistliku kodanluse asjade valitsemise komiteeks. Riik segab end tootmisse finantsistide-sahkerdajate huvides, riigistab üksikud majandusharud, kui see on monopolistidele kasulik, püüab reguleerida tootmisprotsessi, et ära hoida hävitavaid kriise. Riiklik-monopolistlik kapitalism ühendab monopolide jõu riikliku jõuga monopolide rikastamiseks, töölis- ja rahvavabastusliikumise mahasurumiseks, kapitalismi päästmiseks.

Kuid riiklik-monopolistlik kapitalism ei suuda muuta imperialismi loomust. Vastupidi, ta süvendab kuristikku töö ja kapitali vahel. Ta ei suuda kõrvaldada tootmisanarhiat, sest tema põhialuseks jäävad kapitalistlik omand ja palgatööjõu ekspluateerimine.

Oma geniaalses töös «Imperialism kui kapitalismi kõrgeim staadium», mille V. I. Lenin kirjutas 1916. aastal, tõestas ta teaduslikult, et imperialism on mitte üksnes kapitalismi kõrgeim, vaid ka *viimne* arenemisstaadium.

Kapitalismi üheks tähtsamaks seaduseks imperialismi ajajärgul on kapitalismi ebaühtlase, hüppelise arenemise seadus. Ühed riigid, kes varem olid esikohal, jäävad oma arenemises maha, teised aga, kes varem olid maha jäänud, kiirendavad oma arenemist, jõuavad oma võistlejatele järele ja lähevad neist ette.

Nii näiteks oli Inglismaa kunagi kõigist teistest maailma riikidest ees. Inglise kodanlus kiitles sellega, et Inglismaa on «maailma töökoda» ja «merede valitseja». Kuid XX sajandi alguseks kaotas ta oma tööstusliku esikoha ja juhtiva seisundi maailmaturul, kusjuures, vastupidi, endised mahajäänud riigid rebisid ennast ettepoole. Tööstustoodangu mahu poolest jõudsid Ameerika Ühendriigid esikohale maailmas, Saksamaa aga saavutas esikoha Euroopas.

Kapitalistlike riikide majandusliku ja poliitilise arengu ebaühtluse tulemusena muutub alatasa jõudude vahekord imperialistlike kiskjate vahel. See teravdab vastuolusid imperialistlike riikide vahel. Need riigid, kes on teistest ette jõudnud, püüavad säilitada ja kindlustada oma positsioone, ülejäänud aga — rabelda ettepoole, et vallutada endale juhtiv seisund. Tugevneb võitlus maailma ümberjaotamise, müügiturgude ja tooraineallikate pärast.

Nii oli see minevikus, nii on asi ka tänapäeval. Igaüks, kes järele mõtleb nende uute andmete üle, mida tihti tuuakse ajakirjanduse veergudel, taipab kergesti, missugused imperialistlikud suurriigid on nüüd ettepoole rabelnud ja missugused maha jäänud, kuivõrd vastuolud nende vahel on teravnenud, milleni viib säärane sündmuste areng.

Võitlus maailma ümberjaotamise pärast on imperialismi üheks iseloomustavaks jooneks. See võitlus ongi imperialistlike sõdade põhjuseks.

Selliseks imperialistlikuks sõjaks maailma ümberjaotamise pärast oligi Esimene maailmasõda. Saksa imperialistid vaatasid

kadedusega, kuidas Inglismaa rikastub sadade miljonite koloniaalorjade ekspluateerimise arvel. Pidades ennast «jaotamisel ilmajäetuks», valmistasid saksa monopolistid ette sõda, mis oli suunatud Inglismaa, Prantsusmaa ja teiste riikide asumaade vallutamisele. Inglise ja prantsuse imperialistid tahtsid sõja teel kindlustada oma positsioone vallutatud asumaades ja ühtlasi ka purustada oma ohtlik konkurent — Saksamaa. Ka vene kapitalistid taotlesid sõjas vallutuslikke eesmärke.

Esimeses maailmasõjas purukslöödud Saksamaa, kasutades kapitale, mis talle andsid ameerika, inglise ja prantsuse monopolid, suutis kiiresti taastada oma jõu ja koos Jaapaniga juba 20 aastat pärast lüüasaamist uuesti valla päästa maailmasõja.

Imperialism kui sotsialistliku revolutsiooni eelõhtu

Imperialismi tingimustes teravnevad kapitalismile omased vastuolud sellise astmeni, mis viib revolutsioonini. Kapitalismi põhivastuolu — vastuolu tootmise ühiskondliku iseloomu ja erakapitalistliku omastamisvormi vahel — väljendub terves reas teistes lepitamatutes vastuoludes. Kõige tähtsamad neist on kolm vastuolu.

Esimene vastuolu on töö ja kapitali vahel. Imperialismi tingimustes võtab tööliste ekspluateerimine kõige julmemad vormid. Töölised saavad järjest väiksema osa rahvuslikest rikkustest, mida nad ise toodavad.

Näiteks moodustavad kapitalistlikud klassid Ameerika Ühendriikides kõigest ühe kümnendiku riigi elanikkonnast, kuid nende valduses on üle poole rahvuslikust tulust. Suurettevõtjate ladvikule, kes moodustab ainult ühe protsendi täiskasvanud elanikkonnast, kuulus 1922. aastal 61,5 protsenti kõigi Ameerika kompaniide aktsiaist, 1929. aastal — 65,6 protsenti, 1960. aastal aga — kolm neljandikku aktsiaist. Samal ajal, vastavalt Ameerika raudteelaste ametiühingu 1960. aastal tehtud kokkuvõtetele, elab Ameerika Ühendriikides 30 miljonit inimest, see on ligikaudu üks kuuendik maa elanikkonnast, äärmises vaesuses.

Samasugust pilti näeme Lääne-Saksamaal, Inglismaal, Prantsusmaal ja teistes kapitalistlikes riikides. Monopolistid ekspluateerivad halastamatult mitte üksnes töölisi, vaid ka talupoegade, käsitööliste, väikekaupmeeste põhihulki ning teenistujate alamaid ja keskmisi gruppe.

Ajades taga suuri kasumeid, tugevdavad kapitalistlikud monopolid kodanliku riigi abil survet töörahvale ning võtavad temalt ära juba niigi kärbitud poliitilised ja majanduslikud õigused. Rõhumise edasine tugevdamine viib töötajad järeldusele, et imperialistlikust orjusest võib välja pääseda ainult kodanluse võimu revolutsioonilise kukutamise teel. Imperialism lähendab töölisklassi sotsialistlikule revolutsioonile.

Teine vastuolu on imperialistlike suurriikide ja nende mitmesuguste rühmituste vahel. Imperialistid võitlevad juba jaotatud

maailma ümberjaotamise pärast — asumaade, müügiturgude ja odavate tooraineallikate pärast. See asjaolu ongi imperialistlike sõdade põhjuseks. Kuid võitlus imperialistlike riikide vahel, sõjad, mis puhkevad nende vahel, kutsuvad esile töörahva viha kapitalistide vastu, kes organiseerivad sõdu, nõrgendavad imperialiste, kõigutavad kapitalismi tugialuseid ning kergendavad kodanluse võimu revolutsioonilist kukutamist.

Kolmas vastuolu on ühelt poolt asumaade ning sõltuvate riikide ja teiselt poolt imperialistlike riikide vahel. Vere ja rauaga alistasid imperialistid nõrgaltarenenud riike ja riisusid jultunult nende rahvaid.

Imperialistid püüavad säilitada puutumatult ja konserveerida asumaades feodaalkorda, sugukondliku korra iganditele rajatud korda, kuna see hõlbustab neil orjastatud rahvaste ekspluateerimist. Kuid mahajäänud maid ekspluateerides on nad sunnitud ehitama seal raudteid, vabrikuid ja tehaseid. Asumaades tekib kohalik proletariaat ja intelligents. Koloniaalrahvastel ärkab rahvuslik iseteadvus. Proletariaadi eesrindlik osa ühineb töölisparteidesse. Asumaade ja sõltuvate riikide rahvad ei taha enam leppida oma orjaseisundiga, ei taha kannatada ekspluateerimist välismaiste monopolistide poolt. Nad alustavad võitlust oma vabaduse eest. Järk-järgult õõnestatakse imperialistlike kiskjate positsioone asumaades.

Eriti võimas rahvusliku vabadusliikumise laine tõusis pärast Teist maailmasõda. See laine pühkis minema paljudes Ida maades koloniaalse korra. Viimase kahe-kolme aasta jooksul võib ajalehtedes sageli kohata teadaandeid, et see või teine endine asumaa saab iseseisvuse. See toimub teadagi mitte sellepärast, et imperialistid vabatahtlikult lahkuvad oma endistest asumaadest. Ei, vabatahtlikult nad ei lahku, vaid neid sunnib koju tagasi pöörduma rahvaste rahvuslik vabadusvõitlus. Mõelge järele selliste arvude üle: enne Teist maailmasõda elas asumaades ja sõltuvates riikides ligi 1,5 miljardit inimest. Nüüd on olukord muutunud. Asumaade ja haldusalaste riikide territooriumil elab ligi 70 miljonit inimest. Kuid ka nende maade rahvad ei lepi kolonisaatorite ülemvõimuga. Keenias, Angoolas ja mõnedes teistes maades võitleb rahvas oma vabaduse ja sõltumatuse eest.

Arenenud kapitalistlike maade proletariaadi ja asumaade rahvaste ühine võitlus kõigutab imperialismi aluseid ning valmistab ette tema kokkuvarisemist.

Sellised on põhilised vastuolud, mis viivad imperialismi paratamatule hukkumisele. Sellepärast nimetaski V. I. Lenin imperialismi «surevaks kapitalismiks».

See muidugi ei tähenda, et kapitalism sureb iseenesest. Ilma rahvahulkade otsustava revolutsioonilise võitluseta, mille eesotsas seisab töölisklass, ilma proletaarse revolutsioonita ei saa kapitalismi hävitada. V. I. Lenin õpetas, et imperialism on prole-

taarse revolutsiooni eelõhtu, et imperialismiajastul on proletaarne revolutsioon muutunud praktiliseks paratamatuseks.

XIX sajandil, kui kapitalism läks veel ülesmäge, arvasid marksistid, et sotsialismi võit toimub üheaegselt kõigis maades või enamikus maades. Kuid V. I. Lenin jõudis järeldusele, et see vaade on õige endistes tingimustes ning on vananenud ja ebaõige uutes tingimustes, kus kapitalism on jõudnud oma viimsesse, imperialistlikku staadiumi. Imperialistlikus staadiumis toimub kapitalismi majanduslik ja poliitiline arenemine ebaühtlaselt. Selle tagajärjel ei valmi üheaegselt ka tingimused revolutsiooniks. Sellest tuleneb tähtis järeldus, et revolutsiooni võit üheaegselt kõigis maades on võimatu, kusjuures aga sotsialismi võit on võimalik esialgu mitmel maal või isegi ühel, üksikult võetud maal.

Leninlik järeldus oli suur panus *sotsialistliku revolutsiooni teooria* edasiarendamiseks ja sellel oli hindamatu tähtsus töölisklassi võiduks tema võitluses imperialismi vastu. Leninlikust teooriast järeldus, et ühegi maa proletariaat ei tohi tegevuseta oodata revolutsiooni üheaegset võitu kõigis maades. Ta peab kasutama kõiki võimalusi selleks, et võtta võim enda kätte ja teostada üleminek sotsialismile omal maal.

Leninlik teooria tugevdas proletariaadi veendumust sotsialistliku revolutsiooni võidusse. Elu on leninliku õpetuse õigsust täielikult kinnitanud.

Mille poolest siis sotsialistlik revolutsioon erineb kõigist eelnenud revolutsioonidest? Inimühiskonna arenemise ajaloos on olnud palju revolutsioone. Kuid kuni 1917. aasta Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võiduni Venemaal säilitasid kõik need revolutsioonid puutumatuna *tootmisvahendite eraomanduse* ja vahetasid üksnes nende omanikke. Kuid niikaua kui ühiskonnas säilib klass, kellel on tootmisvahendid, ja klass, kelle valduses neid pole, niikaua säilib ka alus inimese ekspluateerimiseks inimese poolt.

Sotsialistlik revolutsioon erineb kõigist varem toimunud revolutsioonidest selle poolest, et ta likvideerib just nimelt selle põhjuse, mis tingis inimühiskonna lõhenemise rikasteks ja vaesteks, rõhujateks ja rõhututeks, — likvideerib tootmisvahendite eraomanduse. Sotsialistliku revolutsiooni tulemusena lähevad maa, vabrikud ja tehased, pangad ja raudteed, suured kauplused, mis varem kuulusid kapitalistidele ja mõisnikele, kogu rahva omandiks. Töötajad saavad ise oma elu peremeesteks. Nad organiseerivad oma elu uutel alustel. Igaüks töötab iseenda ja ühtlasi kogu ühiskonna heaks, ühiskond aga hoolitseb iga oma kodaniku eest. Igaüks töötab oma oskuse ja võimete kohaselt ning saab ühiskonnalt vastavalt oma tööle.

Kuid sellise ühiskonna ehitamine nõuab suuri jõupingutusi, kangelaslikkust ja ennastsalgavust. See ühiskond saab alguse sotsialistlikust revolutsioonist.

4. Missugused jõud teostavad sotsialistliku revolutsiooni

Kapitalism iseenesest kokku ei varise, kuna võimulolevad klassid ei loovuta vabatahtlikult oma positsioone. Kuid missugused jõud on võimelised kapitalistide võimu kukutama ja teostama sotsialistliku revolutsiooni?

Tööliklass — kapitalismi hauakaevaja

Selliseks jõuks on töölisklass. Uurides ühiskonna arenemise seadusi, klassivõitluse kogemusi, tõestasid K. Marx ja F. Engels teaduslikult, et kapitalism loob proletariaadi näol ise endale hauakaevaja.

Miks just nimelt töölisklass ja üksnes töölisklass on võimeline kapitalistide ja mõisnike kukutamiseks peetava võitluse eesotsas seisma ja vabastama kõiki töötajaid rõhumisest?

Esiteks sellepärast, et ta on kapitalistlikus ühiskonnas kõige ekspluateeritavam klass. Seepärast on töölisklass kapitalismi kõige leppimatum vaenlane ja eluliselt huvitatud kapitalistliku korra likvideerimisest.

Teiseks, töölisklassi huvid ei ole seotud minevikuga, vaid tulevikuga, ühiskonna progressiivse arenemisega.

Töölistel pole kapitalistlikus ühiskonnas midagi, mis nad revolutsiooni tagajärjel kaotada võiksid. Neil pole ei omandit ega mingeid eesõigusi. Suurtööstuse, kapitalismi materiaalse aluse arenemine ei nõrgenda töölisklassi, tema positsiooni ühiskonnas, vaid vastupidi, suurendab teda arvuliselt ja jõu poolest, suurendab tema mõju ühiskondlikule elule.

Tuleb silmas pidada veel üht väga tähtsat asjaolu: töölisklassi huvid ühtivad tootlike jõudude arenemise põhisuundadega. Eraomandus aheldab tootlike jõudude kasvu. Et võimaldada tootlike jõudude igakülgset arengut, on tarvis likvideerida tootmisvahendite eraomandus. Selle ülesande teostamisest on kõige rohkem huvitatud just töölisklass, sest eraomandus on ekspluateerimise aluseks.

Kolmandaks, ainult töölisklassil tema erilise olukorra tõttu ühiskonnas on olemas need omadused, mis võimaldavad tal võtta endale ajaloolise ülesande — ekspluataatorliku korra likvideerimise. Hiiglasuured töölishulgad koonduvad suurtesse ettevõtetesse, tööstuslinnadesse. Ühises töös harjuvad nad distsipliiniga ja õpivad üksteist vastastikku abistama.

On arusaadav, et töölistel on kergem tegutseda organiseeritult, kogu kollektiiviga, kui näiteks talupoegadel, kes töötavad üksikult oma maalapil, või väikestesse töökodadesse laialipillatud käsitöölistel. Töölisklassi teadlikkus areneb kiiremini kui teistel rõhutud klassidel. Ta veendub üha rohkem selles, et ekspluataatorlik kord tuleb täielikult hävitada ja üles ehitada sotsialistlik ühiskond. Võitlus kapitalistide, kogenud ja organiseeritud vastaste vastu nõuab ka poliitilist teadlikkust. Sellepärast areneb töö-

lisklass töö- ja võitluskogemuste najal poliitiliselt ning organiseerub kiiresti.

Meenutage filme «Maksimi noorus», «Viiburi linnaosa» ja «Maksimi tagasitulek». Neis filmides on töölise Maksimi saatuse najal näidatud tee, mille on läbi käinud miljonid proletaarlased, kes tunnetasid, et nad on ühiskonna juhtivad revolutsioonilised jõud.

Meie ees on noor tööline. Kapitalistlikku korda võtab ta endastmõistetavana: on tehas, tehasel on peremees, on olemas politsei, kes kaitseb peremeest. Maksim, nagu kõik tema vanusekaaslased, töötab kaksteist tundi päevas, pühade ajal aga läheb meeleldi kõrtsi, et mängida lõõtspilli, laulda naljakat ja lõbusat laulukest. Mäletate: «Kus on see tänav, kus on see maja . . .»

Kuid mööduvad aastad ja ümberringi valitseva tegelikkuse mõjul hakkab Maksim järele mõtlema kapitalismi ebaõigluse üle. Mõtted aga viivad otsinguteni. Maksim astub marksistliku ringi liikmeks, kus õpib tundma revolutsioonilise teooria aluseid, õpib tundma inimesi, kes on oma elu pühendanud töölisklassi vabastamisele. Nii algab Maksimi-revolutsionääri elutee. Ta võtab osa streikidest, demonstratsioonidest, satub vanglasse; vabaneb vangistusest ja uuesti — aastaid põranda all, kangelaslikku võitlust ning viimaks võidurikas sotsialistlik revolutsioon.

Töölisklassi jõud on tema organiseerituses

Töölisklassi organiseeritud tegevuse määratu suurest jõust saavad aru mitte üksnes töölised, vaid ka nende klassivaenlased. Seepärast püüab kodanlus töölisi igati takistada oma organisatsioone loomast, aga kui need on ikkagi loodud, siis neid killustada ja oma mõjule allutada. Milliseid võtteid kapitalistid ja nende käsilased iganes ei kasuta (äraostmised, terror, provokaatorite ja nuhkide saatmine töölisorganisatsioonidesse jne.), et töölisklassi lõhestada ja teda sellega nõrgestada! Vaenlastel õnnestub tihti oma sepitsusi teostada. Kuid lõppude lõpuks ületab töölisklass ikkagi kõik takistused, sest elu ise, võitlus oma eluliste huvide eest nõuab talt organiseeritust ja tihedat liitumist.

Kogu oma ajaloo vältel on töölisklass loonud igasuguseid organisatsioone. Igaüks neist on teeninud kindlaid võitluseesmärke.

Tööliste kõige varasemateks organiseerimisvormideks olid vastastikuse abistamise kassad, haigekassad, kooperatiivid. Need organisatsioonid ei suutnud veel pidada tõelist võitlust kodanluse vastu, kuid tööliste liitmises ja vastastikuses toetamises oli neil sellest hoolimata suur tähtsus. Hiljem tekkisid ametiühingud.

Ametiühingud aitavad töölistel ühisrindena välja astuda peremeeste vastu võitluses töötingimuste parandamise, töötasu tõstmise ja tööpäeva lühendamise eest, see tähendab, vahenditult majanduslike huvide eest.

Järk-järgult aga veendusid töölised oma kogemuste varal, et sellise võitlusega võib üksnes mõneks ajaks ekspluateerimist nõr-

gendada, kuid ei saa teda likvideerida. Majanduslik võitlus sunnib peremehi mõningatele järeleandmistele, kuid esimesel soodsal juhul kapitalist taganeb neist ja muudab tööliste olukorra isegi halvemaks. Kui töölised on saavutanud näiteks töötasu tõstmise, surub kapitalist oma huvides läbi, mis talle kasulik — sunnib töölisi töötama veelgi intensiivsemalt, et sellega tasa teha mitte üksnes seda, mis ta on töötasu tõstmiseks «liigselt» maksnud, vaid ka oma kasumit suurendada. Kriiside puhul aga, mil töötute arv järjest kasvab, vähendab kapitalist töötasu, sest töötu lepib ka vähemaga, et mitte nälga surra.

Ajaloo kogemused on tõendanud, et töölisklassi olukorra põhjalik paranemine, tema vabanemine ei ole võimalik ilma kodanluse võimu kukutamiseta.

Töölisklass peab organiseeruma selliselt, et kaitsta nii käesoleva päeva huvisid kui ka võidelda kõigi ekspluataatorite kukutamiseks ja proletariaadi diktatuuri kehtestamiseks. See ongi põhjus, miks tuleb pidada poliitilist võitlust kapitalistliku korra vastu. Selle võitluse organiseerimiseks ja juhtimiseks loob töölisklass *poliitilise partei*, mis väljendab tema huvisid, kogu töörahva huvisid.

Partei organiseerib ja juhib töölisklassi võitlust nii majanduslike kui ka poliitiliste huvide eest. Partei arendab töölisklassi sotsialistlikku teadlikkust ja võitleb kodanliku ideoloogia vastu.

Tõsi küll, töölisklassi parteisid on mitmesuguseid.

Võtame näiteks kapitalistlike maade parempoolsed sotsialistlikud parteid (sotsiaaldemokraadid, sotsialistid, leiboristid). Need loevad end samuti töölisparteideks, kuid nende oportunistlikud juhid ei kutsu töölisi võitlema, vaid kodanlusega kokku leppima. Nad püüavad töölisi veenda, et sotsialismi võib ehitada ka ilma kodanluse võimu revolutsiooni teel kukutamiseta, järk-järgult, üksikute muudatuste ja kodanliku ühiskonna reformide kaudu. Viimastel aastatel on paljud parempoolsed sotsialistlikud parteid (Lääne-Saksamaal, Austrias) isegi sõna «sotsialism» välja visanud oma programmidest. Nad ajavad töölistele kärbseid pähe oma jutlusega, et kapitalism muutub järk-järgult rahvakapitalismiks, demokraatlikuks ja muuks taoliseks, kus töölised ja kapitalistid võivat rahulikult koos elada. Oma poliitikaga tekitavad parempoolsed sotsialistid töölisliikumisele suurt kahju, püüavad teda suunata kodanlusega kokkuleppimise teele; teele, mis ei saa viia võidule. Sellepärast kodanlus niisuguseid parteisid taga ei kiusa, vaid ta isegi toetab neid.

Mõningates riikides on parempoolsed sotsialistlikud parteid hulk aastaid olnud ja on praegugi võimul. Ning mis on tulemus? Kodanlus pole midagi kaotanud, töölisklass aga pole ka midagi saavutanud. Kapitalism on jäänud selliseks, nagu ta oli. Kodanlusel on isegi hõlpsam petta töölisi inimeste abil, kes nimetavad end

sotsialistideks, sest töölistel on nende vastu rohkem usaldust kui kodanluse vastu.

Kuid omaenda kogemuste põhjal jõuavad töölised järk-järgult veendumusele, et võitu pole võimalik saavutada, kui töölisliikumise eesotsas seisavad oportunistid. Sellepärast loob töölisklass tõelised revolutsioonilised parteid, mis juhinduvad teaduslikust revolutsiooniteooriast ja on töölisklassi revolutsioonilise võitluse tõelisteks juhtideks ning organiseerijateks. Selle partei prototüübiks oli Kommunistide Liit, mille rajasid K. Marx ja F. Engels. Kuid pärast nende surma said sotsiaaldemokraatlike parteide etteotsa oportunistlikult meelestatud juhid, kes suunasid töölisliikumise ebaõigele teele.

Esimene tõeliselt revolutsiooniline töölisklassi partei, kes otsustavalt lõi lahku oportunismist, loodi meie maal. See oli bolševike partei, kommunistide partei. Tema rajajaks oli kogu maailma töörahva suur juht ja õpetaja Vladimir Iljitš Lenin.

Kas töölisklass on oma võitluses üksinda

Töölisklass on kodanliku ühiskonna kõige revolutsioonilisem klass. Kuid mitte ainuüksi tema pole huvitatud kapitalistliku rõhumise hävitamisest. Kapitalistlikus maailmas on veel teisigi töörahva klasse ja kihte, kes samuti kannatavad ekspluataatorite omavoli all. Nende elulised huvid ühtivad töölisklassi huvidega. Nad ei suuda rõhumisest iseseisvalt vabaneda, kuid nad võivad olla töölisklassi liitlasteks ja abilisteks tema suures vabadusvõitluses. Ajaloo kogemused on näidanud, et kui töölisklass loob liidu laialdaste töörahvahulkadega, kes kannatavad kapitalismi rõhumise all, ja koondab need enda ümber, võib ta saavutada sotsialistlikus revolutsioonis võidu isegi niisugustes maades, kus ta moodustab elanikkonnast võrdlemisi väikese osa.

Missugused elanikkonna klassid ja kihid on kapitalistlikes maades proletariaadi loomulikeks liitlasteks?

Esmajoones töötavad talupojad, kes paljudes maades moodustavad elanikkonna enamiku. Kõikjal, kus sotsialistlik revolutsioon pole veel võitnud, kannatab talurahvas oma suuremas enamikus kas mõisnike või kapitalistide, kõige sagedamini aga nii ühtede kui teiste rõhumise all. Kapitalismi areng toob enamikule talurahvast täieliku laostumise, muudab nad proletaarlasteks. *Töötav talurahvas on töölisklassi kõige lähedasem ja usta vam liitlane.*

Linnades on arvukas väikekodanluse kiht. Need on käsitöölised, kodutööndajad ja kaubitsejad, kes on omanikud, kuid tavaliselt elavad oma töö arvel. Nende olukord kaasaegses kapitalistlikus ühiskonnas pole ka kuigi roosiline. Neid ähvardab pidevalt täielik laostumine ja viletsus. Suurkapital ekspluateerib, kägistab ja laostab pidevalt ning massiliselt väikeomanikke.

Kodanlikus ühiskonnas moodustab küllaltki arvuka kihi intelligents — insenerid ja tehnikud, teenistujad, kooliõpetajad, arstid, kunstnikud jne. Monopolid turgutavad intelligentsi ladvikut. Kuid

suurem osa intelligentsi surutakse kõige madalama töötasuga palgatööliste ridadesse. Ameerika Ühendriikides näiteks peavad kooliõpetajad lisapalga saamiseks kõrvalteenistust hankima, et otsa otsaga kokku viia.

Peale materiaalsete raskuste tuleb enamikul intelligentsist taluda alandavat moraalset sõltuvust monopolidest. Teaduslikud avastused ja leiutused vaikitakse maha, pannakse kalevi alla, juhul kui nende kasutuselevõtmine pole kapitalistidele kasulik. Kirjanik, kunstnik, helilooja ei loo seda, mida käsib tema sisetunne, vaid seda, mis nii või teisiti ülistab kapitalistlikku korda. Vastasel korral tema looming ei näe maailmavalgust, seda ei avaldata ega osteta, ja ta kaotab elatusvahendid. Kõige selle tagajärjel asub palju vaimse tööala inimesi töölisklassi poolele.

End kapitalistlikust orjusest vabastades vabastab töölisklass rõhumisest kogu ühiskonna. Ilma et ta nõuaks teistelt ühiskonnakihtidelt endale mingeid eesõigusi, võtab ta endale kohustuse aidata kõiki töötajaid ekspluateerimisest vabaneda. Töölisklassi peamiseks vaenlaseks tänapäeva tingimustes on kapitalistlikud monopolid. Kuid nad on samuti ka talupoegade, käsitööliste ja teiste linnaväikeomanike peamised vaenlased, samuti ka enamikule teenistujatest ja intelligentsist ning isegi osale keskkodanlusele.

Ükskõik millise kapitalistliku riigi töölisklassil on liitlasi ka teistes riikides.

Need on esmajoones sotsialismimaade rahvad, kogu maailma töölised, aga samuti ka laialdased töölishulgad nendes maades, mis on imperialistide poolt anastatud ja orjastatud ning kus kapitalism on veel nõrgalt arenenud. Töölisklass astub välja sotsialismi eest võitlejana. Kuid ta võitleb ühtlasi igasuguse rõhumise, sealhulgas ka rahvusliku rõhumise vastu. Töölisklass pooldab täielikku võrdõiguslikkust ja sõprust kõigi rahvaste vahel. Seepärast tekib töölisklassi ning asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste vahel tõeline võitlusliit imperialismi vastu. See liit võimaldab asumaade ja poolasumaade töötajail vahele jätta kapitalistliku arenemisastme ja pidada edukat võitlust sotsialismi ehitamise eest.

5. Iga revolutsiooni põhiküsimuseks on võimu küsimus

Selleks et ehitada sotsialistlikku ühiskonda, peab proletariaat kätte võitma võimu, kiskuma selle ära kapitalistidelt ja mõisnikelt. *Iga revolutsiooni põhiküsimuseks on võimu küsimus.* Kodanlikud revolutsioonid andsid kõigis riikides, kus nad toimusid, võimu feodaalide käest kodanluse kätte. Sotsialistliku revolutsiooni esimeseks ja peamiseks ülesandeks on kodanluse võimu kukutamine ning võimu üleandmine töölisklassile ja tema liitlastele.

Võimu kättevõitmine töölisklassi poolt

Kuidas proletariaat teostab selle suure ülesande? Väga palju sõltub tingimustest, millistes revolutsioon ühel või teisel maal toimub. Töölisklass ja tema avangard marksistlik-leninlik partei on huvitatud sellest, et sotsialistlik revolutsioon toimuks rahulikul teel, ilma ohvriteta, ilma verevalamiseta, ilma kodusõjata. V. I. Lenin rõhutas, et «töölisklass eelistaks muidugi võtta võim enda kätte *rahulikul* teel . . .»[1]. Kuid töölisklass, kommunistlikud parteid peavad alati silmas ka teist võimalust — mitterahulikku üleminekut sotsialismile. Juhul kui ekspluataatorlikud klassid kasutavad rahva vastu vägivalda ja kaitsevad oma eesõigust relvaga, siis teostab töölisklass revolutsiooni relvastatud võitluse teel.

Jõu üle võib võitu saada üksnes jõu abil. Kommunistid õpetavad töölisklassi valmistuma võimu eest peetavateks lahinguteks, koguma jõudusid, koondama oma liitlasi, omandama kõiki võitlusvahendeid ja -vorme.

V. I. Lenin andis revolutsionääridele üksikasjalisi näpunäiteid, kuidas tuleb relvastatud ülestõusu ette valmistada ja läbi viia, kui see osutub kapitali võimu kukutamiseks vajalikuks. Ainult seetõttu, et bolševikud hoolikalt järgisid V. I. Lenini juhiseid, teostati relvastatud ülestõus 1917. aasta oktoobris Venemaal nii oskuslikult ja kiiresti, et ta toimus peaaegu ilma ohvriteta.

Kuid ükskõik millisel teel sotsialistlik revolutsioon ka toimuks — kas rahulikul või mitterahulikul teel —, on ta alati klassivõitluse tulemuseks.

Kodanluse võim kukutatakse sotsialistlikus revolutsioonis relvade abil, kui valitsevad klassid oma eesõiguste kaitseks ise relvad haaravad. Töölisklass võib kehtestada oma võimu ilma verevalamiseta, kui kodanlus taipab oma vastupanu kasutust proletariaadi ümber koondunud rahva ülekaalus olevate jõudude vastu ega julge nendega võitlusse astuda. Nii näiteks toimus see 1948. aastal Tšehhoslovakkias, kus kõik töötajad kommunistliku partei juhtimisel astusid üksmeelselt välja kodanluse kontrrevolutsiooniliste sepitsuste vastu ja sundisid teda andma võimu rahva kätte ilma ühegi püssipauguta.

Proletariaadi diktatuur

Sotsialistlik revolutsioon võtab poliitilise võimu ekspluataatorlikelt klassidelt — mõisnikelt ja kapitalistidelt — ning annab võimu töörahvale, kelle eesotsas on töölisklass. Kuid kapitalistid, mõisnikud ja nende käsilased ei kao otsekohe. Pärast revolutsiooni tuleb periood, mil kapitalism on juba kukutatud, kuid ei ole veel lõplikult likvideeritud, ja võimu kaotanud ekspluataatorlikud klassid ei lakka võitlemast; mil teostatakse sotsialistlikke ümberkujundusi, kuid sotsialism on alles ehitamata. Seda perioodi nimetatakse ka kapitalismilt sotsialismile ülemineku perioodiks.

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 4. kd., lk. 241.

Sotsialismi ülesehitamise perioodil peab riigivõim olema proletariaadi käes, kes viib ellu oma diktatuuri.

Mis on proletariaadi diktatuur?

Proletariaadi diktatuur on töörahva võim, keda juhib proletariaat, selle eesmärgiks on sotsialismi ehitamine.

Kas tööliisklass saab kodanlust lõplikult võita ja sotsialismi üles ehitada, kui ta ei kehtesta oma diktatuuri? Ajaloo kogemused on näidanud, et ei saa. Kui töölisklass võtab võimu enda kätte, jätkavad kõik ekspluataatorlikud klassid, kes on kaotanud võimu ja rikkused, meeleheitlikku võitlust kõige eest, mis nad on kaotanud. Nad ei kaota lootust vana korra taastamiseks, kuna nad säilitavad veel kaua aega enda käes suurt jõudu. Milles seisab nende jõud?

Esiteks, saanud kaotuse osaliseks ühel maal, loodab kodanlus põhjendatult rahvusvahelise kapitali ja teistes riikides võimulolevate ekspluataatorlike klasside abile. Näiteks on teada, et 14 riiki aitasid Venemaa mõisnikel ja kapitalistidel sõdida võiduka töölisklassi ja talurahva vastu.

Teiseks, sotsialistliku revolutsiooni võit ei tähenda veel seda, et ekspluataatorid jääksid otsekohe kõigist rikkustest ilma. Neile jääb raha ja mõningane omandus. Nad tuginevad vanadele vaadetele, harjumustele, kommetele, mis visalt säilivad inimeste teadvuses, püüavad tõmmata enda poole väikeomanikke — talupoegi, käsitöölisi, kodutööndajaid, ostavad ära igasuguseid jätiseid ühiskonna põhjakihtidest, segavad majanduse organiseerimist jne.

Lõpuks, ekspluataatorlike klasside esindajail on täielikum haridus. Neil on kogemusi tootmise juhtimises ning organiseerimises ja sõjaasjanduses. Ekspluataatorid säilitavad sidemed intelligentsiga — inseneride, kirjanike ja ajakirjanikega, kelle kaudu nad poliitiliselt mõjutavad rahvahulki.

See kõik nõuab töölisklassilt tugeva ja otsusekindla võimu loomist, kes vajaduse korral jõuga sunnib end arvestama ja oma nõudmistele alistuma. Järelikult on proletariaadi diktatuur eelkõige vajalik selleks, et murda kukutatud ekspluataatorlike klasside vastupanu; anda rahvale maa, vabrikud, tehased, kaevandused, maagileiukohad, pangad, raudteed ja muud tootmisvahendid; kaitsta ja kindlustada revolutsioonilisi võite sisevaenlaste kallaletungide eest; organiseerida sotsialismi ülesehitamist.

V. I. Lenin kirjutas: «Proletariaadi diktatuur on võitnud ja poliitilise võimu enda kätte võtnud proletariaadi klassivõitlus võidetud kodanluse vastu, kes pole aga hävitatud, pole kadunud, pole lakanud osutamast vastupanu, kes on kõvendanud oma vastupanu.»[1]

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 29. kd., lk. 350.

Proletariaadi diktatuuri loov osa

Kodanlikud ideoloogid on kulutanud terve meretäie tinti selle tõestamiseks, et proletariaadi diktatuur on üksnes vägivald, töölisklassi poolt kõigi teiste klasside mahasurumine, demokraatia hävitamine. Selles kõiges aga pole kübetki tõtt.

Töörahvas, kes tuhandeid aastaid on kannatanud ekspluataatorite vägivalda, loobuks meeleldi igasugustest sundimisvormidest. Kuid teda tõukavad sellele lüüasaanud ekspluataatorlikud klassid. Töölisklass, kes on teostanud revolutsiooni, on valmis andma kõigile endistele peremeestele võimaluse ausalt töötamiseks ja töörahvaga järkjärguliseks kokkusulamiseks. Samal ajal ta aga purustab kindlalt ja otsustavalt kõik nende katsed uue elu ehitamist segada.

Proletariaadi diktatuur tähendab ühiskonna suure enamiku võimu tühise vähemiku üle, kuna kõigi ekspluataatorlike klasside (orjapidajate, feodaalide, kapitalistide) diktatuur on alati tähendanud vähemiku võimu rahva enamiku üle. Proletariaadi diktatuur väljendab ja kaitseb rahva valdava enamiku huvisid, ta teenib suurt õiglast üritust — hävitada inimese ekspluateerimine inimese poolt, sotsialismi ülesehitamist, sellal kui kõik eelnevad riigid teenisid väikese käputäie ekspluataatorite omakasu huvisid.

Järelikult on proletariaadi diktatuur kõige demokraatlikum kord kõigist seni teadaolevatest kordadest.

Proletariaadi diktatuur täidab määratu suurt loovat osa uue, sotsialistliku ühiskonna ehitamisel.

Selleks et ehitada sotsialismi, ei tule ainult suurtööstus muuta ühiskondlikuks. Sotsialismi teele tuleb viia ka väiketootmine, esmajoones talumajapidamine. Tuleb tagada tootlike jõudude kiire areng, et kindlustada riigi majanduslikku võimsust ja kaitsevõimet, kõrvalekaldumatult tõsta töötajate elatustaset. Tuleb muuta inimestevahelisi suhteid, tõsta nende kultuurilist taset, ümber kujundada nende teadvus. Kõiki neid ülesandeid teostab töölisklass, toetudes oma diktatuurile. Proletariaat juhib kogu ühiskonna sotsialistliku ümberkorraldamise üritust, tõmmates sotsialismi ehitamisele kaasa kogu töörahvast, kõiki oma liitlasi, juhtides ja suunates nende jõupingutusi ühtsele sotsialistlikule eesmärgile.

V. I. Lenin kirjutas:

«Proletariaadi diktatuur on proletariaadi, töörahva eelväe, ja töörahva arvukate mitteproletaarsete kihtide (väikekodanlus, väikeomanikud, talurahvas, intelligents jne.) või nende enamiku klassiliidu eriline vorm, on liit kapitali vastu, liit kapitali täielikuks kukutamiseks, kodanluse vastupanu ja tema restauratsioonikatsete täielikuks mahasurumiseks, liit sotsialismi lõplikuks väljakujundamiseks ja kindlustamiseks.»[1]

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 29. kd., lk. 350—351.

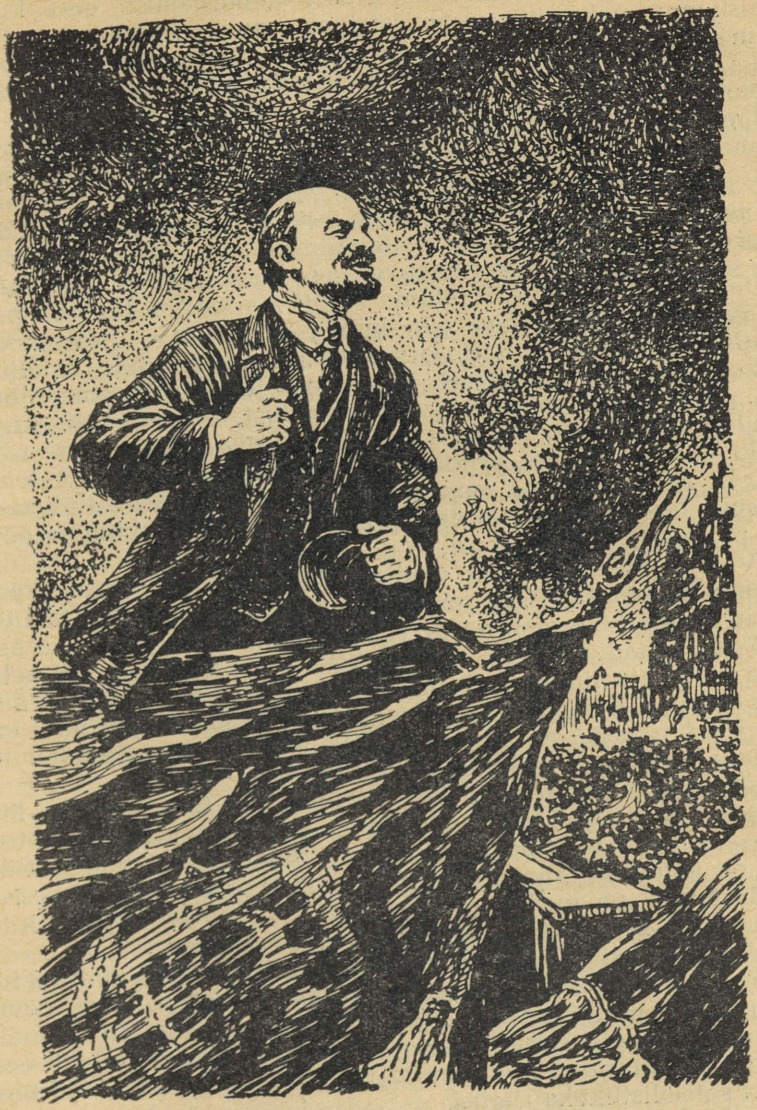

V. I. Lenin tribüünil
(Kunstnik *A. Gerassimov*)

Sõltuvalt ühe või teise maa konkreetsetest tingimustest võib nii võitlus proletariaadi diktatuuri kehtestamise eest kui ka ühiskonna poliitiline organisatsioon omada üleminekuperioodil erinevaid vorme. Kuid ükskõik missuguses vormis ka ei teostataks üleminek kapitalismilt sotsialismile, võimalik on see ainult revolutsiooni teel. Ja ükskõik kui erinevad ka oleksid uue riigivõimu vormid sotsialismi ehitamise perioodil (nõukogud, rahvademokraatlik kord), nende põhiolemus on alati sama — proletariaadi diktatuur.

Partei proletariaadi diktatuuri tingimustes

Kogu töölisklassi võitlust proletariaadi diktatuuri kättevõitmisel, pärast sotsialistlikku revolutsiooni aga sotsialismi ja kommunismi ehitamisel juhib ja saab juhtida ainult marksistlik-leninlik partei.

Partei on proletariaadi diktatuuri tsementeeriv, juhtiv jõud. Ta juhib töörahva kõigi teiste organisatsioonide (riiklike, ametiühingute, noorsoo jne.) tegevust. Selleks et edukalt täita oma juhtivat osa, peab partei valdama revolutsioonilist teooriat, ette nägema sündmuste käiku, olema tihedalt seotud rahvaga, õpetama rahvahulki ja neilt õppima, kriitiliselt hindama oma tegevuse tulemusi, rangelt silmas pidama oma ridades ideelist puhtust, liitumist ja ühtsust. Igasugune partei distsipliini ja ühtsuse rikkumine õõnestab proletariaadi diktatuuri.

V. I. Lenin ütles: «Kes veidigi nõrgendab proletariaadi partei raudset distsipliini (eriti tema diktatuuri ajal), see abistab tegelikult kodanlust proletariaadi vastu.»[1]

Proletariaadi diktatuuri kättevõitmine on sotsialismi ülesehitamise vältimatu tingimus, hädavajalik tööriist. Proletariaadi diktatuur on vajalik kapitalismilt sotsialismile üleminekuperioodi jooksul. Kuid töölisklassi diktatuur pole igavene, samuti nagu pole igavene ühiskonna jagunemine klassideks.

Kui sotsialism on juba üles ehitatud, see tähendab, on likvideeritud eraomand tootmisvahenditele kui igasuguse ekspluateerimise alus, likvideeritud ekspluataatorlikud klassid, kui tootlikud jõud on jõudsalt arenenud ja sotsialistlikud tootmissuhted kestvalt kindlustunud, on loodud ja tugevnenud rahva sotsiaal-poliitiline ühtsus, pole proletariaadi diktatuur enam vajalik.

Meie maal, kus sotsialism on täielikult ja lõplikult võitnud ning ühiskond on astunud kommunismi laiahaardelise ülesehitamise perioodi, on proletariaadi diktatuur täitnud oma suure ajaloolise missiooni ja pole sisemise arengu ülesannete seisukohalt enam vajalik. Proletariaadi diktatuuri riik on kasvanud üle üldrahvalikuks sotsialistlikuks riigiks.

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 27.

Ühiskonna areng ei ole asjaolude juhuslik kokkusattumus või mingisuguste salapäraste jõudude tegevuse tulemus. See toimub kindlate seaduste alusel, mille esmakordselt avastasid ning teaduslikult formuleerisid K. Marx ja F. Engels. Marksistlikku õpetust arendas edasi ja rikastas uutes ajaloolistes tingimustes V. I. Lenin.

Inimesed ei saa muuta ühiskonna arenemise seadusi, kuid nad võivad tundma õppida nende toimet ja kasutada neid oma huvides. Inimkonna ajalugu loovad inimesed, töörahvahulgad ise. Materiaalsete hüvede tootmine määrab kindlaks kogu ühiskondliku elu, kõik ta küljed.

Ühiskonna poolt loodud tootmisvahendid, eelkõige aga tööriistad, samuti ka inimesed ise, kes toodavad materiaalseid hüvesid, moodustavad ühiskonna tootlikud jõud. Suhteid, millesse astuvad inimeste mitmesugused rühmad (klassid) tootmisprotsessis, nimetatakse tootmissuheteks. Need suhted määrab kindlaks see, kelle käes on tootmisvahendid. Ekspluataatorlikus ühiskonnas vähemik, kelle valduses on tootmisvahendid, ekspluateerib rahva enamikku.

Selleks et likvideerida inimese ekspluateerimine inimese poolt, tuleb kõik tootmis- ja töövahendid muuta ühiskondlikuks omanduseks.

Inimesed täiustavad ja parandavad tootmisriistu pidevalt, rikastavad oma tootmisalaseid kogemusi ja võtteid. Sellepärast ei seisa ühiskonna tootlikud jõud iialgi paigal, vaid arenevad pidevalt. Tootlike jõudude areng viib selleni, et tootlikud jõud ei mahu enam olemasolevate tootmissuhete raamidesse, ja siis toimub vanade tootmissuhete revolutsiooniline purustamine, kusjuures ajalugu on näidanud, et tootmissuhete muutumisest on alati huvitatud ühiskonna teatud klassid. Need klassid ongi tootmissuhete revolutsioonilise ümberkorralduse initsiaatoriteks. Uued tootmissuhted annavad algul tootlike jõudude arenemiseks avarad võimalused, kuid järk-järgult vananevad needki ja küpseb uus revolutsioon.

Seni kui tootmisvahendid ei ole kogu ühiskonna valduses, vaid kuuluvad ekspluataatorlikele klassidele, on see inimkonna ajaloos alati nii toimunud ja toimub ka edaspidi.

Sellest ajast alates, mil ühiskond jagunes ekspluataatoriteks ja ekspluateeritavateks, rõhujateks ja rõhututeks, on kogu inimkonna ajalugu olnud klassivõitluse ajalugu: orjapidajate ja orjade, mõisnike ja talupoegade-pärisorjade, kapitalistide ja proletaarlaste vahel. Klassivõitlus lõppes alati kogu ühiskondliku korra revolutsioonilise ümberkorraldamisega: orjandusliku korra asemele tuli pärisorjuslik kord, mis hiljem andis aset kapitalismile.

Kapitalism on viimne ekspluataatorlik kord. Esialgu loob ta tingimused tootmise enneolematuks kasvuks. Kuid kapitalistlikus

korras peituvad lahendamatud vastuolud tootmise ühiskondliku iseloomu ja omastamise eraomandusliku vormi vahel. Materiaalseid hüvesid ja töövahendeid toodab kogu ühiskond, kuid väike kildkond kapitaliste omastab need. See kapitalismi peamine vastuolu muutub ühiskondliku arengu takistuseks.

Kapitalistlikus ühiskonnas toimub terav klassivõitlus.

Kapitalismi kõrgeimaks ja viimseks staadiumiks on imperialism. Imperialismi tingimustes teravnevad äärmuseni kõik kapitalistlikud vastuolud: tööliste ja kapitalistide vahel, asumaade rõhutud rahvaste ja kolonisaatorite vahel, kapitalistlike riikide endi vahel.

Imperialism on proletaarse revolutsiooni eelõhtu.

Kapitalistliku korra rüpes tekib jõud, mis lõppude lõpuks kukutab kapitalismi. Selliseks jõuks, kapitalismi hauakaevajaks, on töölisklass, kes tekib ja areneb koos kapitalismiga. Kõige revolutsioonilisema ja kõige organiseerituma klassina on proletariaadi kutsumuseks koondada enda ümber kõik töötajad ja viia nad sotsialistlikule revolutsioonile.

Sotsialistliku revolutsiooni esimeseks ja tähtsaimaks ülesandeks on kodanluse ülemvõimu kukutamine ja võimu üleandmine töölisklassi kätte. Selle ülesande lahendab proletariaat kas rahulikul või mitterahulikul teel. Sotsialistliku revolutsiooni arenemise teed ei sõltu niivõrd proletariaadist, kuivõrd reaktsiooniliste ringkondade vastupanust rahva enamiku tahtele, nende ringkondade poolt vägivalla tarvitamisest.

Läbi viinud revolutsiooni, kukutanud kapitali võimu, peab töölisklass tingimata kehtestama riigis oma diktatuuri, see on riikliku juhtimise töörahva muude kihtide üle. Proletariaadi diktatuur on vajalik selleks, et murda kukutatud klasside vastupanu, anda rahvale maa, vabrikud, tehased, söe- ja maagikaevandused, pangad, raudteed ja teised tootmisvahendid, kaitsta ja tugevdada revolutsiooni võite, organiseerida sotsialismi ülesehitamist.

Sotsialismi täieliku ja lõpliku võiduga NSV Liidus muutus proletariaadi diktatuuri riik üldrahvalikuks riigiks, mis väljendab kogu rahva tahet ja huvisid. Kuni kommunismi täieliku ülesehitamiseni etendab töölisklass ühiskonnas juhtivat osa.

Kõigi nende ajalooliste ülesannete lahendamiseks on töölisklassile tingimata vajalik võitlev, revolutsiooniline, marksistlik-leninlik partei, kes valdab teaduslikku teooriat ja juhib revolutsioonilist võitlust. Sellise partei loomist alustasid K. Marx ja F. Engels, nimetades selle kommunistlikuks parteiks. Esmakordselt rajas sellise partei V. I. Lenin Venemaal.

ESIMENE OSA

SOTSIALISM — KOMMUNISMI ESIMENE FAAS

☆

II peatükk

SUUR OKTOOBER — UUE AJASTU ALGUS

III peatükk

SOTSIALISMI VÕIT NSV LIIDUS

IV peatükk

NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIK ÜHISKOND

K. Marx, F. Engels ja V. I. Lenin lõid tervikliku ja harmoonilise õpetuse kommunistlikust ühiskonnast, mille esimeseks faasiks on sotsialism.

«... Teaduslik erinevus sotsialismi ja kommunismi vahel,» märkis V. I. Lenin, «on selge. Seda, mida tavaliselt nimetatakse sotsialismiks, nimetab Marx kommunistliku ühiskonna «esimeseks» ehk madalamaks faasiks. Et tootmisvahendid saavad ü h i s omandiks, siis on ka siin rakendatav sõna «kommunism», kui mitte unustada, et see e i o l e täielik kommunism.»[1]

Sotsialismi ja kommunismi vahel pole ületamatut vaheseina. «... Me peame, alustades sotsialistlikke ümberkujundusi, seadma endale selge eesmärgi, millele need ümberkujundused lõppude lõpuks on suunatud, nimelt eesmärgi luua kommunistlik ühiskond ...»[2]

Sotsialism, mille paratamatust olid teaduslikult tõestanud K. Marx ja F. Engels, mille ülesehitamise plaani kavandas V. I. Lenin, muutus Nõukogude Liidus reaalseks tegelikkuseks.

Sotsialismi täielik ja lõplik võit NSV Liidus on Kommunistliku Partei ja nõukogude rahva tegevuse tähtsaim tulemus, nende suur revolutsiooniline kangelastegu, millel on maailmaajalooline tähtsus. Inimkonna käsutuses on kogemuste najal kontrollitud teadus sotsialistliku ühiskonna tekkimisest ja arenemisest. Nüüd on teistel rahvastel kergem liikuda teel sotsialismile.

«Nõukogude rahva ennastsalgava töö ning Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei teoreetilise ja praktilise tegevuse tulemusena,» märgitakse NLKP programmis, **«on inimkond saanud reaalselt eksisteeriva sotsialistliku ühiskonna ja kogemuste najal kontrollitud teaduse sotsialismi ehitamise kohta. Magistraaltee sotsialismi juurde on rajatud.** *Seda teed mööda sammuvad juba paljud rahvad ja varem või hiljem asuvad sellele teele kõik rahvad.»*

---

[1] V. I. Lenin, Teosed, 25. kd., lk. 439.
[2] V. I. Lenin, Teosed, 27. kd., lk. 103—104.

Raamatu esimeses osas, mis hõlmab teist, kolmandat ja neljandat peatükki, jutustatakse sellest, kuidas meie maa töötajad Kommunistliku Partei juhtimisel kukutasid kapitalistid ja mõisnikud, kehtestasid nõukogude võimu ja ehitasid üles esimese sotsialistliku ühiskonna maailmas. Peale selle antakse sotsialistliku ühiskonna, tema majanduslike ja poliitiliste aluste ning arengu seaduspärasuste iseloomustus.

TEINE PEATÜKK

SUUR OKTOOBER — UUE AJASTU ALGUS

1. Töölisliikumine ja marksistliku partei loomine Venemaal

Aastasadu ägas meie rahvas, nagu teiste maade rahvadki, ekspluateerijate ikke all. Oma tööga lõi ta kõik rikkused, need aga omastas käputäis rõhujaid. Rahvas oli õigusetu. Kogu võim riigis kuulus tsaarile, mõisnikele ja kapitalistidele; nende huvisid kaitses sõjavägi, politsei, sandarmeeria.

Meie maa töötajad pidasid pikka ja rasket võitlust ekspluateerijate vastu. Mõned rahvaülestõusud võtsid sellise ulatuse, et nende mahasurumiseks saadeti kohale terved armeed. Niisugusteks ülestõusudeks olid talupoegade ülestõusud Ivan Bolotnikovi (1606—1607), Stepan Razini (1667—1671), Kondrati Bulavini (1707—1708), Jemeljan Pugatšovi (1773—1775) juhtimisel.

Eriti järjekindlaks ja organiseerituks muutus töötajate võitlus rõhujate vastu siis, kui seda võitlust asus juhtima töölisklass, kui Venemaal loodi V. I. Lenini poolt marksistlik partei.

Pärisorjuse kaotamine

Venemaal kestis pärisorjuslik kord tunduvalt kauem kui Lääne-Euroopa maades.

Pärisorjus takistas riigi majanduslikku arenemist. Tsaari-Venemaal arenes tööstus palju aeglasemalt kui Inglismaal, Prantsusmaal ja teistes Euroopa maades, kus pärisorjus oli juba kaotatud. Pärisorjuslik kord pidurdas samuti ka põllumajanduse arenemist. Säärase korra säilitamine kutsus töötajate hulgas esile tõsise rahulolematuse.

Vaatamata julmadele arveteõiendamistele, tõusid talupojad üha sagedamini ja otsustavamalt üles mõisnike vastu. Talurahva massilistest väljaastumistest kohutatud, otsustas tsaar, et parem on vabastada talupojad ülaltpoolt, kui oodata, kuni nad endid ise vabastavad. 1861. aastal viidi läbi niinimetatud talurahvareform: tsaarivalitsus kaotas pärisorjuse.

Kuid reform viidi läbi nii, et sellest ei saanud kasu talupojad, vaid mõisnikud. Viimased säilitasid mitte üksnes oma mõisad, vaid lõikasid endale isegi rohkem kui ühe viiendiku neist maadest, mis pärisorjuse ajal olid talupoegade kasutuses. Seda talupoegadelt äravõetud maad hakati nimetama «lõikudeks» (vene keeles «otrezki»). Talupoegadele jäi kõige halvem, sageli täiesti kõlbmatu maa, ilma heina- ja karjamaata.

Talupoegadele jäänud hingemaa eest nööriti neilt mõisnike kasuks tohutuid väljaostumakse. Maa, mis jäeti talupoegadele, maksis tolleaegsetes hindades umbes 650 miljonit kuldrubla, kuid talupoegadelt nõuti selle eest sisse ligi kaks miljardit kuldrubla.

1861. aasta reform ei hävitanud feodaalmajanduse põhialust — mõisnike maavaldust. Kõige suuremaks mõisnikuks oli tsaar. Tsaari perekonnale kuulus seitse miljonit tiinu[1] maad. Kirikute ja kloostrite valduses oli peaaegu kuus miljonit tiinu. Viiskümmend aastat pärast reformi kuulus 30 000 mõisnikule 70 miljonit tiinu maad, peaaegu niisama palju maad oli 10,5 miljonil talul. Ühe mõisniku kohta tuli keskmiselt 2300 tiinu maad, paljudel taludel aga oli ainult üks-kaks tiinu.

Talupoegadel tuli uuesti hakata mõisnikku orjama ja kõige rängemail tingimustel mõisamaad rentima. Nende endi käest äralõigatud maade kasutamise eest pidid talupojad maksma mõisnikule renti või harima oma tööriistade ning hobustega mõisniku maad. Seda nimetati «teorendiks» (vene keeles «otrabotki»). Sageli olid talupojad sunnitud renditud maa eest mõisnikule tasuma natuuras ja ära andma poole oma viljasaagist. Seda nimetati «pooleterarendiks» (vene keeles «ispolu» ehk «izdolštšina»).

Peale väljaostumaksude, teorendi ja pooleterarendi maksid talupojad veel makse ja andameid kroonule — sõjaväe, politsei ja teiste tsaarivõimu organite ülalpidamiseks. Suuri andameid

[1] Tiin on 1,09 hektarit.

kogusid talupoegadelt ka kirikud ja kloostrid. Seda «vabastatud» talupoegade riisumist väljendas suur vene poeet Nekrassov järgmistes sõnades:

Sa üksinda teed tööd,
kuid vaevalt töö on lõppenud,
seal jumal, tsaar ja mõisasaks
on kolmekesi jaol.

Mõisnike rõhumine, üle jõu käivad maksud ning väljaostumaksud laostasid talurahva, ja miljonid talupojad siirdusid linna tööd otsima. Vabrikantidele ja tehaseomanikele oli see kasulik: nad hakkasid maalt odavat tööjõudu saama.

Talurahva kihistumine, töölisklassi kasv

Pärast pärisorjuse kaotamist hakkas Venemaal ulatuslikult arenema tööstus- ja raudtee-ehitus. Kapitalistliku tööstuse arenemisega kasvas ka proletariaadi arv. 1865. aastal töötas Venemaa Euroopa-osa suurtes vabrikutes, tehastes ja raudteel 706 000 töölist. 25 aastat hiljem, 1890. aastal, ulatus tööliste arv 1 432 000-ni, üheksasajandate aastate algul aga töötas Venemaa suurtes vabrikutes, tehastes, mäetööstuses ja raudteel juba 2 792 000 töölist.

Kapitalism arenes mitte ainult linnas, vaid ka maal.

Revolutsioonieelse Venemaa kõige arvukam klass, talurahvas, kihistus. Jõukatest talupoegadest eraldus käputäis kulakuid-külakurnajaid. Nad palkasid sulaseid ja päevilisi, ekspluateerisid varatuid talupoegi, ostsid neilt poolmuidu kokku põllumajandussaadusi ja maad. Moodustades XIX sajandi lõpul ühe kuuendiku talupoegade üldarvust Venemaal, oli kulakuil niisama palju hobuseid kui kõigil teistel talupoegadel kokku.

Samal ajal kui rikastus käputäis kulakuid, vaesus ja laostus suurem osa talupoegi. Oma seisundilt olid kehvtalupojad kõige lähemal proletaarlastele. V. I. Lenin nimetaski kehvtalupoegi poolproletaarlasteks. Paljud neist olid sunnitud üldse oma majapidamise maha jätma ja minema linna või hakkama sulasteks. Seega tekkisid maal, samuti nagu linnaski, kapitalistliku ühiskonna klassid: külakodanlus (kulaklus), proletaarlased (sulased) ja poolproletaarlased (sulased hingemaaga).

Kapitalismi arenemise tagajärjel sattusid talupojad kahekordse rõhumise alla: ühelt poolt mõisnike, teiselt poolt kulakute ja kapitalistide rõhumise alla.

Parem polnud ka töölisklassi olukord linnas. Tsaari-Venemaal töötasid töölised koidust südaööni. Möödunud sajandi kaheksakümnendail aastail kestis tööpäev vabrikuis ja tehastes vähemalt $12^1/_2$ tundi, tekstiilivabrikuis aga 14—15 tundi. Oma ränga töö eest said töölised närust palka. Vabrikandid võtsid meeleldi tööle naisi ja lapsi, sest neile maksti sama töö eest palju vähem kui meestöölistele.

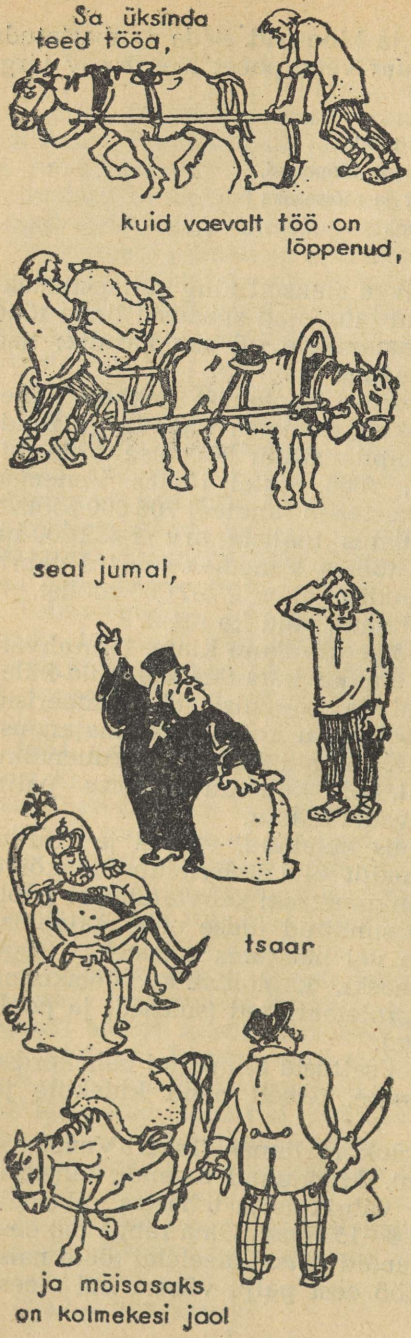

Ent ka selle viletsa palga said töölised harva täies ulatuses kätte. Vabrikandid sundisid töölisi ostma toiduaineid kolm korda kallima hinnaga tehaseomanike poodidest, ähvardades vallandamisega neid, kes seda ei teinud. Igal sammul nööriti töölistelt suuri trahve. Meenutades vene tööliste kohutavat olukorda, kirjutas vana vene tööline-revolutsionäär kangur Pjotr Moissejenko: «Kõige eest võeti trahvi. Lähed direktori akna alt mööda, müts peas — trahv. Hakkad kasarmus valjusti rääkima — trahv. Tuled lõõtspilliga tänavale — trahv. Sünnitas naine kaksikud — trahv. Heida kas või pikali ja sure maha!»

Töölised elasid kitsastes kasarmutes, muldonnides. Mitu perekonda elas ühes toas. Vallalistele töölistele tehti kahe-, mõnikord isegi kolmekordsed narid. 1902. aastal kirjutas sandarmiohvitser, kes toimetas juurdlust Moskva streigiliikumise asjus, oma ettekandes ülemusele tingimustest, millistes elasid töölised: «Väikestes toapugerikkudes, mis on jagatud 8 latriks, elab 18—24 inimest, kusjuures igas latris magab perekond koos lastega. Latter on $2^1/_2$ arssinat[1] pikk ja umbes 2 arssinat lai.»

Töölised toitusid viletsalt, olid kehvalt riietatud. Tiisikus ja teised tõved hävitasid massiliselt inimesi. Tööliskindlustust ei olnud. Ravida sai ainult raha eest, raha aga ei jätkunud isegi toiduks. Töölised vananesid varakult, muutusid santideks

[1] Arssin on 71,12 sentimeetrit.

väljakannatamatute töötingimuste tõttu. Kui tööline oli jõuetuks jäänud või haigestus, viskasid kapitalistid ta tänavale. Vabrikuväravais tungles alati inimesi, kes otsisid tööd. Töötu ja ta perekond olid määratud näljasurmale.

Meenutage, kuidas suur proletaarne kirjanik M. Gorki kirjeldas oma silmapaistvas romaanis «Ema» tööliste rasket ja rõõmutut elu tsaariaegsel Venemaal.

«Iga päev värises ja undas töölisalevi kohal suitsuses õlises õhus vabrikuvile, ja kuulekalt jooksid hüüde peale otsekui ehmunud prussakad väikestest hallidest majadest sünged inimesed, ilma et nad oma lihaseid oleksid unega värskendada jõudnud. Külmas hämaruses läksid nad mööda sillutamata tänavat vabriku kõrgete kivipuuride poole, ja vabrik ootas neid ükskõikses enesekindluses, valgustades porist teed kümnete rasvaste ruutsilmadega. Pori lirtsus jalge all. Kuuldus uniste häälte kähedaid hõikeid, toores vandumine käristas tigedalt õhku . . .

Õhtul, kui päike veeres ja ta punased kiired majade akendel väsinult hiilgasid, heitis vabrik inimesed oma kivisest põuest välja nagu läbipõletatud räbu, ja nad läksid jällegi mööda tänavaid, tahmased, mustade nägudega, masinaõli kleepuvat lehka levitades, näljaste hammaste helendades. Nüüd kõlas nende häältest elavust ja isegi rõõmu, — tänaseks oli vabriku-sunnitöö lõppenud, kodus ootas õhtusöök ja puhkus.

21/4 miljonit töölist said 1908. aasta jooksul 555,7 miljonit rubla palka

Käputäis ettevõtete omanikke sai sama aasta jooksul 568,7 miljonit rubla kasumit

TRÜ Raamatukogu

Vabrik oli päeva neelanud, masinad olid inimeste lihastest nii palju jõudu imenud kui nad vajasid. Päev oli elust jäljetult kustutatud, inimene oli jälle ühe sammu haua poole astunud...

Elanud aastat viiskümmend niisugust elu, inimene suri.»

Venemaal, nagu kõigis teisteski maades, kasvas kapitalism üles ja rasvus tööliste vere arvel, riisumise ja vägivalla arvel. V. I. Lenin arvestas välja, et 1908. aastal sai väike kildkond kapitaliste Venemaal märksa rohkem kasumeid, kui tal kulus kõikidele töölistele palkade väljamaksmiseks. Järelikult töötas proletaarlane suurema osa tööajast tasuta kapitalisti heaks.

Töötada käsi rüppe laskmata kapitalistide kasuks, et hiljem olla tänavale visatud — niisugune oli tööliste saatus tsaristlikul Venemaal. Töötada koidust ehani mõisnike ja kulakute kasuks — niisugune oli miljonite kehvtalupoegade saatus.

Tsaar kaitses mõisnike ja kapitalistide huve. Tsaari võim polnud millegagi piiratud, tema üksi andis seadusi ja määras ametnikke. Töölistel ja talupoegadel polnud õigust arutada ja otsustada riigiasju ega valida enda hulgast esindajaid riigiorganeisse. Tsaarivõimud keelasid töölistel ja talupoegadel liituda ühinguisse, pidada koosolekuid ja välja anda oma ajalehti. Kuni 1903. aastani kehtis Venemaal ihunuhtlus. Vähimagi eksimuse eest, maksude tähtajaks maksmata jätmise eest nuheldi talupoegi vitstega.

Tsaari-Venemaal elas kümneid eri rahvusi. Mittevene rahvusest tööliste ja talupoegade olukord oli veel halvem kui vene tööliste ja talupoegade olukord. Mittevene rahvusest töötajad kannatasid kahekordse rõhumise all — oma kohalike ekspluateerijate kui ka vene mõisnike ja kapitalistide rõhumise all. Mittevene rahvustel oli keelatud koolides laste õpetamine emakeeles; nende rahvuste kirjanduse ja kunsti arengut takistati. Mõnede Venemaa ääremaade elanikkond oli peaaegu täiesti kirjaoskamatu. Mõnel Venemaa rahval puudus isegi oma kiri ja tähestik. Tsaarivõim laskis mittevene rahvustele osaks saada igasuguseid alandusi ja solvamisi, ässitas üht rahvust teise kallale, õhutas juudipogromme, tapatalguid aserbaidžaanlaste ja armeenlaste ning ka teiste rahvuste vahel.

«Jaga ja valitse!» — niisugune oli tsarismi poliitika.

Vaatamata sellele et Venemaa asus kapitalismi arenemise teele, jäi ta põhiliselt ikkagi agraarmaaks, s. o. põllumajanduslikuks maaks, kus oli ülekaalus vähetootlik üksik-väiketalumajapidamine. 1897. aasta rahvaloenduse andmeil tegeles põllumajandusega umbes 85 protsenti Venemaa elanikkonnast.

Paljud tähtsad tööstusharud puudusid revolutsioonieelsel Venemaal üldse. Välismaalt tuli osta masinaid, tööpinke ja isegi vikateid. Tähtsamad tööstusharud olid välismaiste kapitalistide käes. Nii näiteks kuulus pool naftatööstusest, kolmveerand kivisöe- ja metallurgiatööstusest inglise, prantsuse, saksa, belgia vabrikantidele. Välismaised kapitalistid ekspluateerisid halastamatult Vene-

maa töölisi. Kapitalistid said vähemalt 200 miljonit kuldrubla kasumit aastas.

Tsaarivalitsus võttis määratu suuri laene Prantsusmaalt, Inglismaalt ja teistelt maadelt. Välislaenude eest protsentide tasumiseks pumpas tsarism iga aasta elanikkonnalt välja 600—700 miljonit kuldrubla. Inglise ja Prantsuse valitsustega sõlmitud salalepingute järgi kohustus tsarism sõja korral rindele saatma miljoneid vene soldateid, kes pidid sõjas võitlema mitte üksnes vene, vaid ka inglise ja prantsuse kapitalistide kasumite huvides.

Milleni viis tsaarivalitsuse, mõisnike ja kapitalistide selline poliitika? Selleni, et Venemaa sattus üha suuremasse majanduslikku ja poliitilisse sõltumusse võimsatest riikidest, see tähendab muutus Lääne-Euroopa kapitalismi poolasumaaks. Välismaise kapitali ülevõim muutis töötajate juba niigi raske olukorra veelgi halvemaks.

Tsaariisevalitsus oli töörahva verivaenlane. Tööliste ja talupoegade halastamatu ekspluateerimine, piiramata omavoli, välismaise kapitali rõhumine viisid paratamatult selleni, et töötajate rahulolematus kasvas ja teravnes klassivõitlus.

Töölisliikumise esimesed sammud Venemaal

XIX sajandi teisel poolel kujunes proletariaat Venemaal suureks jõuks. Tööliste põhihulgad olid koondunud Peterburisse, Moskvasse, Ivanovo-Voznessenskisse, Jaroslavli, Nižni Novgorodi, Jekaterinoslavi, Donetsi basseini, Uraali, Bakuusse ja teistesse suurtesse tööstuskeskustesse.

Juba XIX sajandi seitsmekümnendail aastail hakkas Venemaa töölisklass ärkama ja võitlema kapitalistide vastu. Algul esitasid töölised peamiselt majanduslikke nõudmisi: tööpäeva lühendamine, palga tõstmine, rõõvtrahvide kaotamine. Vähehaaval veendusid eesrindlikumad töölised, et tõeliseks vabanemiseks on vaja pidada mitte ainult majanduslikku, vaid ka poliitilist võitlust, see tähendab võitlust tsaariisevalitsuse ning mõisnike ja kapitalistide võimu kukutamise eest.

Tolle aja eesrindlikud töölised said väga hästi aru oma jõust, organiseeritud töölisklassi jõust. Revolutsioonilise propaganda eest vangistatud kangur Pjotr Aleksejev ütles 1877. aastal kohtus: «Kerkib üles miljonite tööliste lihaseline käsi ja variseb põrmu soldatitääkidele tuginev despotismi ike!»

XIX sajandi seitsmekümnendail ja kaheksakümnendail aastail toimusid Venemaal rohkearvulised tööliste streigid. Kõige suurem streik oli Morozovi vabrikus Orehhovo-Zujevos. Kaheksa tuhat kangrut jätsid 1885. aasta jaanuaris töö seisma, nõudes vabrikandilt kõigepealt rõõvtrahvide kaotamist. Alles pärast seda, kui politsei oli areteerinud 600 aktiivset streikijat, suudeti streik maha suruda. Orehhovo-Zujevo tööliste streik näitas tööliste jõudu ja organiseeritust ning avaldas suurt mõju revolutsioonilise liikumise kasvule Venemaal.

Määratu suur tähtsus revolutsioonilise töölisliikumise edukaks arenemiseks oli marksismi levimisel. Marksistlikud raamatud levisid Venemaal juba XIX sajandi neljakümnendail-viiekümnendail aastail. 1872. aastal tõlgiti vene keelde teadusliku sotsialismi kõige tähtsam teos — K. Marxi «Kapital». Suurt osa marksismi levitamisel Venemaal etendas marksismi väljapaistva teoreetiku ja propagandisti G. V. Plehhanovi poolt 1883. aastal välismaal organiseeritud esimene vene marksistide rühm — «Töö Vabastuse» rühm.

Peaaegu üheaegselt «Töö Vabastuse» rühmaga rajati marksistlikud ringid ka Venemaal — Peterburis, Moskvas, Kaasanis ja teistes linnades. Ühest Kaasanis Feodossejevi poolt organiseeritud ringi tööst võttis oma revolutsioonilise tegevuse algul osa Vladimir Iljitš Lenin.

Kuid tolleaegsed marksistlikud ringid, ehkki neis oli palju töölisi, polnud peaaegu üldse seotud töölisliikumisega. Ringidest osavõtjad õppisid tundma marksistlikku teooriat. Kuid revolutsiooniline teooria muutub ainult siis suureks jõuks, kui ta on seotud eluga, töörahva võitlusega. Oli vaja arendada laialdast poliitilist agitatsiooni rahvahulkades, tihedamalt ühineda töölisliikumisega ja juhtida see õigele teele. Seda ülesannet võis lahendada vaid töölisklassi marksistlik revolutsiooniline partei. Sellise partei rajajaks ja geniaalseks juhiks oli V. I. Lenin.

V. I. Lenini võitlus marksistliku partei loomise eest

Vladimir Iljitš Lenin (Uljanov) sündis 22. aprillil 1870. aastal Simbirski (praeguses Uljanovski) linnas rahvakoolide inspektori perekonnas. Revolutsioonilist tegevust alustas Vladimir Iljitš seitsmeteistkümneaastase noormehena Kaasanis, kus ta õppis ülikoolis. Tsaarivõimud hakkasid noort Leninit julmalt taga kiusama juba tema revolutsioonilise tegevuse esimestest sammudest alates. Revolutsioonilisest liikumisest osavõtmise pärast heideti Lenin ülikoolist välja, areteeriti ja saadeti asumisele.

Üle nelja aasta elas Lenin Samaaras (nüüdne Kuibõševi linn) ja organiseeris seal marksistliku ringi. 1893. aasta sügisel asus V. I. Lenin elama Peterburi. Erakordselt sügav marksismi tundmine, oskus marksismi rakendada Venemaa tingimustes, vääramatu usk töölisklassi võidusse, väljapaistev organiseerimisanne — kõik see tegi noore Lenini Peterburi vene marksistide tunnustatud juhiks. G. M. Kržižanovski, üks V. I. Lenini vanemaid võitluskaaslasi, kirjutas umbes kolmkümmend aastat hiljem: «V. I. Uljanovi ilmumist meie juurde 1893. aasta sügisel võib oma tagajärje poolest võrrelda elustava kõuemürinaga. Sellest hetkest peale algas meil uus elu.»

V. I. Lenin koondas ja juhtis Peterburi marksistlikke töölisringe ja ühendas nad 1895. aastal «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liiduks». «Võitlusliit» oli V. I. Lenini ütluse järgi revolutsioonilise

proletaarse partei esimeseks algeoks Venemaal. «Võitlusliidu» juhtimisel toimusid Peterburi tööliste suured streigid, mis paistsid silma kõrge organiseerituse poolest.

«Töölisklassi Vabastusvõitluse Liit» hakkas esmakordselt Venemaal ellu viima sotsialismi teadusliku teooria ühendamist töölisliikumisega ja valmistas ette revolutsioonilise marksistliku töölispartei loomist.

1895. aasta detsembris areteerisid tsaarivõimud V. I. Lenini ja tema lähemad võitluskaaslased ning panid nad vangi. Kuid ka seal ei katkenud V. I. Lenini revolutsiooniline tegevus. Ta andis nõu ja juhiseid «Võitlusliidule», kirjutas brošüüre ja lendlehti ning saatis need vabadusse. Vladimir Iljitš kirjutas vanglas partei programmi projekti.

1897. aastal saadeti V. I. Lenin Siberisse, Šušenskoje külla asumisele. Seal lõpetas ta vanglas alustatud suurepärase teadusliku töö «Kapitalismi arenemine Venemaal» ja kirjutas mitmeid teisi töid, milles ta näitas, et Venemaa areneb kapitalistlikku teed mööda ja et Venemaal kasvab revolutsiooni otsustav jõud — proletariaat, kes liidus töötava talurahvaga suudab hävitada ja peab hävitama mõisnike ja kapitalistide võimu ning teostab sotsialistliku revolutsiooni.

Peterburi «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liit» andis võimsa tõuke revolutsioonilise liikumise arenemisele kogu riigis ja kergendas seega töölisklassi ühtse marksistliku partei loomist Venemaal.

Esimene katse luua Venemaal ühtne revolutsiooniline töölispartei võeti ette 1898. aasta märtsis. Peterburi, Moskva, Kiievi, Jekaterinoslavi «Võitlusliitude» ja teiste organisatsioonide esindajad tulid kokku partei I kongressile, mis toimus illegaalselt Minskis. Sellest võttis osa kõigest üheksa inimest. Kongress kuulutas välja Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Töölispartei (lühendatult VSDTP) loomise ja andis välja vastava «Manifesti», mille põhiteesidega V. I. Lenin nõustus.

Kuid tegelikult parteid sel ajal veel ei loodud. Peagi areteeriti kongressi poolt valitud VSDTP Keskkomitee. Sotsiaaldemokraatlikud organisatsioonid töötasid endiselt killustatult, neil ei olnud ühtset tegevusjoont ega juhtimist.

V. I. Leninit kongressil ei olnud; ta oli sel ajal asumisel. Vladimir Iljitš mõtles hoolega läbi kõigi revolutsiooniliste sotsiaaldemokraatlike organisatsioonide ühtseks parteiks ühendamise plaani. Ta jõudis järeldusele, et kõigepealt on vaja organiseerida ülevenemaaline poliitiline ajaleht, mis pidi omavahel ühendama üksikuid marksistlikke ringe ja organisatsioone ning ette valmistama partei loomist. Pärast asumiselt tagasipöördumist sõitis V. I. Lenin välismaale ja organiseeriski seal sellise ajalehe. Ajaleht hakkas ilmuma 1900. aasta detsembris «Iskra» («Säde») nime all. Ajalehe pealkirja kõrval olid trükitud sõnad: «Sädemest tõuseb leek».

«Iskrat» anti välja välismaal ja saadeti sealt salaja Venemaale. Vaatamata sellele et tema levitamise eest ähvardasid vanglakaristus ja asumisele saatmine, levis ajaleht üle kogu riigi ja etendas hiiglasuurt osa revolutsioonilise marksistliku partei loomisel. V. I. Lenin juhtis pidevalt «Iskra» agentide tööd, kes kirjutasid artikleid, värbasid uusi kirjasaatjaid, levitasid ajalehte ja asutasid rasketes tingimustes illegaalseid iskralikke organisatsioone. «Iskra» ümber koondunult kasvasid ja karastusid ennastsalgavad revolutsionäärid.

Nii nagu Vladimir Iljitš seda ette nägi, muutuski ajaleht parteijõudude ühendamise keskuseks, parteikaadri kasvatamise ning selge revolutsioonilise programmi ja taktikaga, ühtse tahte ja raudse distsipliiniga ülevenemaaliseks tsentraliseeritud proletaarseks võitlusparteiks koondamise keskuseks. Leninliku plaani võit rajas sellise partei vundamendi.

VSDTP II kongress ja selle ajalooline tähtsus

Leninlik «Iskra» töötas välja VSDTP programmi ja põhikirja projektid ning valmistas ette partei II kongressi kokkukutsumise. Kogu ettevalmistus kongressiks toimus ägeda võitluse olukorras vene ja rahvusvaheliste oportunistide vastu, s. t. kaasajooksjate ja kokkuleplaste vastu, kes püüdsid töölisliikumist allutada kodanluse mõjule ja kes kartsid proletaarset revolutsiooni nagu tuld.

Kongressi peaülesandeks oli luua töölisklassi revolutsiooniline võitluspartei, kes on lahutamatult seotud rahvaga ja kes teab, kuidas võidelda tsaariisevalitsuse, mõisnike ja kapitalistide vastu, rahva vabastamise eest, proletariaadi diktatuuri ja sotsialismi eest.

Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Töölispartei II kongress tuli kokku välismaal. Ta avati 17. (30.)[1] juulil 1903. aastal Brüsselis, Belgia pealinnas. Kuid hiljem sundis politsei kongressi delegaate maalt lahkuma ja kongress jätkas oma tööd Londonis. Kongressile tuli kokku 43 delegaati 26 organisatsiooni poolt. Kongressi koosseis oli ebaühtlane. Leninliku «Iskra» pooldajaid oli 33, see tähendab enamus. Kuid nende hulgas oli ka ebakindlaid, kõikuvaid. Osa delegaate astusid avalikult «Iskra» vastu välja.

Kongressil otsustati tähtsaim poliitiline küsimus: millist teed mööda hakkab minema noor vene töölisliikumine? Kas läheb ta tsarismi ja kapitalismi vastu peetava julge revolutsioonilise võitluse teed mööda, proletariaadi diktatuuri eest peetava võitluse teed mööda, teed mööda, millele kutsusid teda V. I. Lenin ja tema mõttekaaslased, või veereb töölisliikumine kapitalismiga kohandumise teele, sellele teele, millele püüdsid teda kallutada oportunistid?

Vladimir Iljitš ja tema poolehoidjad kulutasid palju jõudu sel-

[1] 17. — vana, 30. — uue kalendri järgi. Uus kalender kehtestati meie maal 1918. aasta veebruaris.

leks, et kaitsta kongressil tõeliselt revolutsioonilise partei loomise ideed. Tänu nende visadusele võttis kongress vastu VSDTP revolutsioonilise marksistliku programmi, mis sai töölisklassi võitlusprogrammiks tsarismi ja kapitalismi kukutamise eest. Programmis oli öeldud, et partei lõppeesmärk seisab selles, et likvideerida tootmisvahendite eraomandus, hävitada inimese ekspluateerimine inimese poolt ja ühiskonna jagunemine klassideks, see tähendab asendada kapitalistlik kord sotsialistliku korraga. Partei programm rõhutas, et selle eesmärgi saavutamiseks *on vaja läbi viia sotsialistlik revolutsioon ja kehtestada proletariaadi diktatuur.*

See oli maksimumprogramm.

Kuid partei ei saanud töölisklassi otsekohe sotsialistlikule revolutsioonile viia. Esmalt oli vaja selleks pinda ette valmistada. Seepärast määras programm kindlaks ka partei lähemad ülesanded: tsaariisevalitsuse kukutamine, demokraatliku vabariigi kehtestamine, kaheksatunnilise tööpäeva sisseseadmine, pärisorjuse jäänuste hävitamine külas.

See oli miinimumprogramm.

Võrreldes pärisorjuse jäänuseid ja kapitalismi kahe prahihunnikuga, mida on võimatu kohe ära vedada ühe vankriga, kirjutas V. I. Lenin: «Esiteks peab vene rahvas oma vankril ära vedama kogu selle prahi, mida nimetatakse pärisorjuslikuks mõisnike omanduseks, pärast aga tulema tühja vankriga puhtamaks saanud hoovi tagasi ja hakkama koormasse panema teist hunnikut, hakkama koristama kapitalistliku ekspluateerimise prahti.»[1]

VSDTP II kongressil vastuvõetud partei programmil oli määratu suur tähtsus nii Venemaa kui ka teiste maade töölisklassile. *See oli maailma töölisliikumise ajaloos esimene programm, milles oli selgelt formuleeritud proletariaadi diktatuuri kättevõitmise ülesanne.*

Kohe pärast programmi vastuvõtmist tuli kongressil kinnitada partei põhikiri, mis määrab kindlaks, kellest peab koosnema partei, kuidas tuleb teda organiseerida ja kuidas ta peab töötama.

V. I. Lenin ja tema poolehoidjad võitlesid tõelise proletaarse võitluspartei loomise eest, kes oleks suuteline juhtima töölisklassi võitlust tsarismi ja kapitalismi kukutamise eest. V. I. Lenin õpetas, et partei ühtsuse säilitamiseks on parteis vaja kehtestada raudne proletaarne distsipliin, partei elu kindlad normid, mis on ühevõrra kohustuslikud kõigile partei liikmetele, nii juhtijatele kui ka lihtliikmetele.

Määratu suur tähtsus on leninlikul põhimõttel, et partei iga liige on vastutav partei eest ja partei on vastutav iga oma liikme eest. Partei ülesanne seisab selles, õpetas Vladimir Iljitš, et «...kaitsta meie partei meelekindlust, järjekindlust ja puhtust.

---

[1] V. I. Lenin, Teosed, 12. kd., lk. 251.

Me peame püüdma tõsta kõrgemale, kõrgemale ja kõrgemale partei liikme nimetust ja tähtsust . . .»[1] V. I. Lenin oli arvamisel, et partei iga liige peab ilmtingimata kuuluma partei ühte organisatsiooni ja võitlema partei otsuste täitmise eest.

Oportunistid astusid välja revolutsioonilise proletaarse võitluspartei loomise vastu, mis oleks tugev oma monoliitsuse ja distsipliini poolest. Neile oli vastuvõetav ainult kokkuleplik partei, kes oleks suuteline kapitalistidelt manguma üksikuid armuande. Nad tahtsid partei muuta laialivalguvaks, üksikisikute vormituks koguks ja ütlesid, et partei liige ei tarvitse kuuluda parteiorganisatsiooni.

Lahkhelid partei liikmeskonda kuulumise küsimuses põhjustasid partei II kongressi delegaatide lõhenemise kaheks rühmaks. Partei keskasutuste («Iskra» toimetuse ja partei Keskkomitee) valimiste ajal hääletas enamus delegaate V. I. Lenini poolehoidjate poolt, vähemus oportunistide poolt. Sestsaadik hakati V. I. Lenini poolehoidjaid nimetama bolševikeks (sõnast «bolšinstvo» — enamus), Lenini vastaseid, kes jäid vähemusse, aga menševikeks (sõnast «menšinstvo» — vähemus). Enamik sotsiaaldemokraatlikke organisatsioone Venemaal ühines V. I. Leniniga.

Nii rajati bolševike partei, proletariaadi revolutsiooniline võitluspartei. See oli maailmas esimene töölisklassi partei, kes seadis endale ülesandeks proletariaadi diktatuuri kättevõitmise ja sotsialismi ehitamise. Rahvusvaheline töölisliikumine tõusis oma arenemise kõrgemale astmele. «Bolševism,» kirjutas Vladimir Iljitš, «kui poliitilise mõtte vool ja kui poliitiline partei on olemas 1903. aastast.»[2]

Suure Lenini poolt loodud ja karastatud bolševike partei liitis töörahva miljonilised hulgad võimsaks armeeks ja viis nad võitlusse tsarismi ja kapitalismi vastu.

2. Bolševike partei proletariaadi revolutsioonilise võitluse eesotsas

XX sajandi algust Venemaal tähistas revolutsioonilise liikumise võimas tõus. Venemaal valmis rahvarevolutsioon. Tema eesotsas seisis proletariaat, kelle liitlaseks oli revolutsiooniline talurahvas. Venemaa muutus ülemaailmse revolutsioonilise liikumise keskuseks ja Venemaa töölisklass — rahvusvahelise proletariaadi avangardiks.

Esimene Vene revolutsioon

Vene revolutsiooni alguseks oli «Verine pühapäev» 9. (22.) jaanuaril 1905. aastal. Sel päeval läksid tsaariohranka agendi papp Gaponi poolt petetud Peterburi töölised koos oma perekondadega

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 6. kd., lk. 457.
[2] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 8.

tsaari juurde, et temale üle anda petitsiooni (palvekirja). Nad palusid tsaari anda rahvale vabadust, kokku kutsuda Asutav Kogu Venemaa riigikorra muutmiseks, kehtima panna kõikide võrdsus seaduse ees, sisse seada 8-tunniline tööpäev ja anda maa üle talupoegadele. Töölised kirjutasid: «Me oleme puruvaeseks jäänud, meid rõhutakse, vaevatakse üle jõu käiva tööga, meid teotatakse, meid ei peeta inimesteks... Me oleme küll kannatanud, kuid meid tõugatakse ikka sügavamale viletsuse, õigusetuse ja harimatuse mülkasse, meid lämmatab despotism ja omavoli...»

Bolševikud hoiatasid töölisi. Nad selgitasid neile, et palvetega vabadust ei saavutata, et tsaar tegutseb koos mõisnike ja kapitalistidega. Kuid paljud töölised uskusid veel tsaari ja rongkäiku ei läinud korda peatada.

Kuidas siis vastas tsaar tööliste palvele? Ta käskis sõjaväel tulistada relvastamata rahvahulka. Üle tuhande Peterburi töölise ja nende perekonnaliikme tapeti, üle kahe tuhande sai haavata. Sõnum hirmsast kuriteost vapustas kogu Venemaad. Kõikjal puhkesid streigid; need kandsid selgesti väljendatud poliitilist iseloomu. Töölised jätsid töö ja tulid tänavaile ning väljakuile nõudmisega: «Maha tsaar!»

Nii algas revolutsioon. Oma iseloomult ei olnud see sotsialistlik, vaid kodanlik-demokraatlik revolutsioon. Ta ei seadnud oma vahetuks ülesandeks ühiskonda sotsialistlikult ümber korraldada, vaid suunas oma löögid tsaariisevalitsuse ja pärisorjuse jäänuste pihta, mis olid peamisteks takistusteks Venemaa arenemisele. Nende koristamine teelt, mõisnikelt maa äravõtmine, kaheksatunnilise tööpäeva kehtestamine, rahvale demokraatlike vabaduste saavutamine — niisugune oli esimese Vene revolutsiooni tähtsaim ülesanne.

Selle ülesande võis teostada üksnes proletariaat liidus revolutsioonilise talurahvaga, kes oli eluliselt huvitatud revolutsiooni võidust, et vabaneda mõisnikest ja võtta neilt maa. Järelikult olid esimese Vene revolutsiooni peamiseks liikumapanevaks jõuks proletariaat ja talurahvas.

Kodanlus kartis tööliste ja talupoegade järjest kasvavat liikumist; ta kartis, et rahvas, võitnud tsarismi, suunab oma relva ka kodanluse vastu. Tsaarivõim oli kapitalistidele vajalik nuudina tööliste ja talupoegade vastu. Sellepärast asuski kodanlus, rahvast reetes, tsarismiga sobingu ja kokkuleppimise teele, nõudes vaid oma poliitiliste õiguste mõningat laiendamist.

Bolševikud olid arvamisel, et ainult proletariaat võib juhtida ja viia täieliku võiduni kodanlik-demokraatliku revolutsiooni Venemaal — kukutada isevalitsuse. Bolševikud olid arvamisel, et tsarismi kukutamise tähtsaimaks vahendiks on rahva relvastatud ülestõus. Vladimir Iljitš selgitas, et isevalitsuse kukutamine on üksnes revolutsiooni esimene etapp. Selleks et saavutada täielikku vabadust, peab proletariaat üle minema revolutsiooni järgmisele

etapile, kodanluse võimu kukutamisele, ja liidus kehvtalurahvaga alustama võitlust ülemineku eest kodanlik-demokraatlikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile.

Hoopis teistsugusele seisukohale asusid menševikud. Menševikud kinnitasid, et kuna alanud revolutsioon on oma iseloomult kodanlik-demokraatlik, siis peab juhtiv osa kuuluma kodanlusele, mitte aga proletariaadile. Menševikud eitasid tööliskassi ning talurahva liidu vajadust. Tegelikult täitsid nad töölisliikumises kodanluse agentide osa ja püüdsid kohaldada tööliste võitlust kodanluse huvidele.

Rahvahulkade revolutsioonilisel mobiliseerimisel ja relvastatud ülestõusu ettevalmistamisel etendasid hiiglasuurt osa massilised poliitilised streigid. Streigid toimusid Peterburis, Moskvas, Ivanovo-Voznessenskis, Bakuus, Riias ja paljudes teistes linnades. Linna järel hakkas üles tõusma ka küla. Talupojad rüüstasid mõisaid, põletasid mõisahooneid, mitmes paigas aga haarasid mõisamaid. Tööliste ja talupoegade liikumine avaldas oma mõju sõjaväele. 1905. aasta juunis puhkes ülestõus Musta mere laevastiku soomuslaeval «Potjomkin».

Oktoobris kuulutasid töölised välja ülevenemaalise poliitilise streigi. Jäid seisma kõik vabrikud, tehased, söe- ja maagikaevandused ning raudteed. Isegi koolid ja asutused ei töötanud. Kohkunud tsaar andis 17. oktoobril 1905. aastal manifesti, milles lubas anda rahvale vabaduse. Kuid see oli pettus. Tsaarivalitsus tahtis aega võita, et jõudu koguda ja revolutsiooni verre uputada.

Revolutsioonilise võitluse käigus hakkasid töölised moodustama tööliste saadikute nõukogusid. Nõukogud tekkisid Moskvas, Peterburis, Ivanovo-Voznessenskis ja teistes suurtes linnades. V. I. Lenin nägi tööliste saadikute nõukogudes relvastatud ülestõusu organeid, revolutsioonilise võimu algidusid.

Esimese Vene revolutsiooni käigus näitasid töölisklass ja talurahvas üles massilist kangelaslikkust. 1905. aasta detsembris alustasid Moskva töölised poliitilist streiki, mis peagi läks üle relvastatud ülestõusuks. Tsaarivalitsus oli esimene, kes haaras relvad ja avas suurtükitule tööliskvartalitele. Kümme päeva võitlesid Moskva töölised kangelaslikult barrikaadidel. Eriti visalt panid vastu ülestõusnud töölised Presnjas. Moskva relvastatud ülestõusu surus tsarism julmalt maha.

Tööliste ülestõusud ei toimunud mitte üksnes Moskvas, vaid ka meie maa teistes linnades ja rajoonides: Permis (Motovilihhas), Novorossiiskis, Jekaterinoslavis, Krasnojarskis, Sormovos, Sevastoopolis, Kroonlinnas, Donbassis, Lätis ja Soomes.

Pärast detsembrikuu relvastatud ülestõusu lüüasaamist algas revolutsiooni langus, ehkki revolutsioon polnud veel lõplikult maha surutud. Tugevasti kõikuma löödud tsaaritroon jäi aga seekord siiski veel püsima. Surmahirmust toibununa alustas tsaari-

valitsus verist arveteõiendamist revolutsiooniliste tööliste ja talupoegadega.

Mis tähtsus oli siis esimesel Vene revolutsioonil?

Hoolimata lüüasaamisest jättis ta sügava jälje. Revolutsioon nõrgendas tsaariisevalitsust. Töölised ja talupojad õppisid palju revolutsiooni kogemustest. Nad veendusid, et tsarism on rahva verivaenlane ja et kodanlus tegutseb liidus tsarismiga. Revolutsioon näitas, et kukutada tsaari ja mõisnikke suudab ainult tööliskiass liidus talurahvaga revolutsioonilise partei juhtimisel.

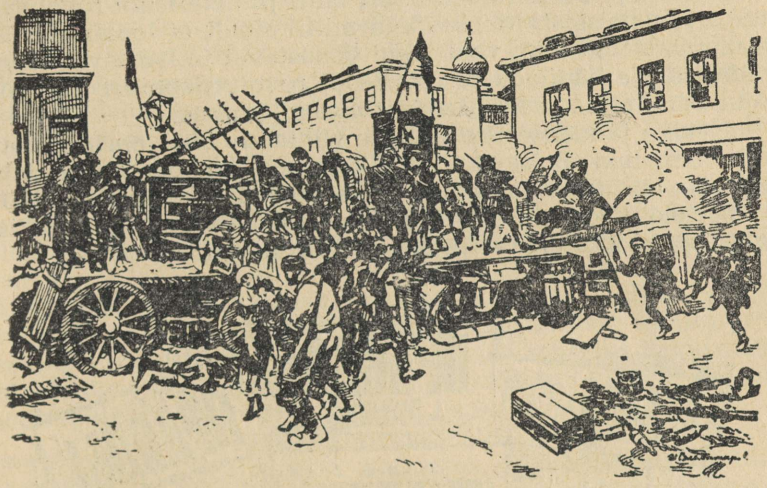

Punasel Presnjal
(Kunstnik *I. Vladimirov*)

Meie partei ning tööliste ja talupoegade poolt esimese revolutsiooni käigus omandatud kogemused kergendasid revolutsiooni võitu 1917. aastal. Selles seisab esimese Vene revolutsiooni suur tähtsus meie rahvale.

Esimene Vene revolutsioon etendas suurt osa revolutsioonilise liikumise arenemises teistes maades. Ta innustas vabadusvõitlusele idamaade rõhutud rahvad. Ajavahemikul 1905—1911 veeres revolutsioonilaine Venemaaga piirnevatesse idamaadesse — Türgimaale, Pärsiasse (Iraani) ja Hiinasse. 1905. aasta revolutsiooni mõjul elavnes proletariaadi revolutsiooniline võitlus Euroopas.

Seega oli esimesel Vene revolutsioonil suur tähtsus mitte üksnes sisemaal, vaid ka rahvusvahelises ulatuses.

Partei valmistab rahvahulki ette uueks revolutsiooniks

Pärast esimese Vene revolutsiooni lüüasaamist õiendas tsarism julmalt arveid tööliste ja talupoegadega ning eeskätt bolševikega. Algasid massilised areteerimised ja hukka-

mised. Parteist hakkasid põgenema ebakindlad inimesed, kes olid parteiga kaasa jooksnud, kui revolutsioon oli tõusuteel.

Kuid bolševikud-leninlased ei heitnud meelt. Nad läksid uuesti põranda alla, säilitasid oma parteiorganisatsioonid, tugevdasid neid ja seadsid jalule sidemed töölishulkadega. V. I. Lenin õpetas parteid, et reaktsiooni võidutsemine ei või kaua kesta, et ees on uus revolutsioon ja selleks tuleb kannatlikult valmistuda.

Menševikud, vastuoksa, ei uskunud uue revolutsioonilise tõusu võimalikkust ja ütlesid häbistavalt lahti proletariaadi revolutsioonilistest nõudmistest. Menševikud mitte ainult et loobusid võitlusest revolutsiooni eest, vaid tegid õõnestavat ja laostavat tööd, et likvideerida ja hävitada proletariaadi revolutsioonilist parteid. Ei ole juhuslik, et nad said likvidaatorite hüüdnime.

Bolševike ja menševike edasine viibimine ühes parteis muutus täiesti võimatuks. Bolševikud olid kogu aeg leppimatult võidelnud menševike oportunismi vastu. Kuid sellest oli nüüd vähe; nüüd oli vaja parteid täielikult likvidaatoritest puhastada, et nad isegi formaalselt ei kuuluks bolševikega ühte parteisse.

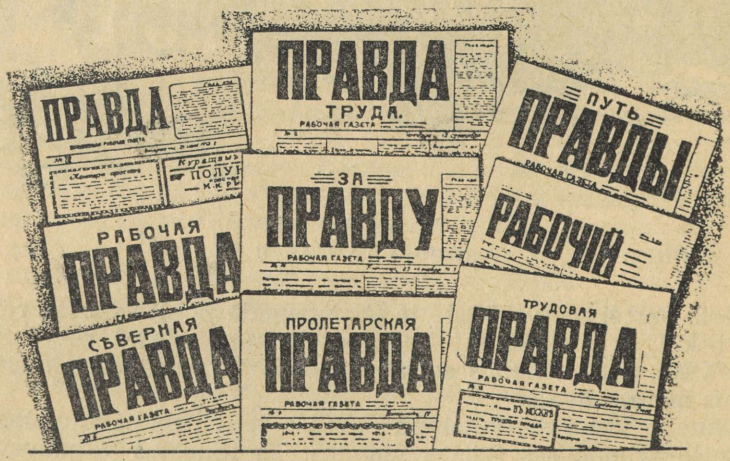

See küsimus lahendatigi 1912. aastal partei VI ülevenemaalisel konverentsil Prahas. Konverentsi tööd juhtis V. I. Lenin. Konverentsil kihutati menševikud ja teised likvidaatorid parteist välja kui revolutsioonilise marksismi vaenlased. Bolševikud, kes alates 1903. aastast moodustasid tegelikult iseseisva poliitilise partei, kuid kuulusid ikkagi menševikega ühte parteisse, eraldusid neist nüüd ka vormiliselt kui iseseisev Venemaa Sotsiaaldemokraatlik (bolševike) Töölispartei.

Konverents valis partei Keskkomitee eesotsas V. I. Leniniga. Pärast menševike väljaajamist muutus bolševike partei monoliitsemaks ja tugevamaks.

Sündmused näitasid, et bolševikud hindasid olukorda õigesti. Möödusid mõned aastad revolutsiooni lüüasaamisest ja Venemaal algas uus revolutsiooniline tõus. 1912. aasta aprillis tulistasid tsaaritimukad Siberis Leena kullakaevanduste streikivaid töölisi. See tulistamine pani lainetama kogu maa. Venemaa proletariaat vastas sellele massiliste streikide, meeleavalduste ja miitingutega.

1912. aasta kevadel asutas Vladimir Iljitš Lenin legaalse bolševistliku päevalehe «Pravda». «Pravda» esimene number ilmus 22. aprillil (5. mail) 1912. aastal. Ajaleht võitis peatselt töölishulkades määratu suure autoriteedi. Kaheksa korda sulges tsaarivalitsus ajalehe, kuid tööliste toetusel ilmus ta uuesti teise nime all: «Za Pravdu» («Tõe Eest»), «Putj Pravdõ» («Tõe Tee»), «Trudovaja Pravda» («Töö Tõde») jne.

«Pravda» etendas hiiglasuurt osa revolutsioonilise liikumise arenemises. Ta võitis töölisklassi laialdased hulgad bolševismi poole, kasvatas, organiseeris ja valmistas neid ette uueks revolutsiooniks.

1914. aasta algul puhkesid eriti suure jõuga tööliste streigid. 1. mail 1914. aastal streikis Venemaal üle 500 000 töölise. Mais algas tööliste üldstreik Bakuus. Solidaarsuse märgiks Bakuus streikivate töölistega alustasid võitlust Peterburi, Moskva ja teiste linnade töölised. Peterburi tänavatel tekkisid barrikaadid.

Esimene maailmasõda ja Veebruarirevolutsioon

1914. aasta suvel alanud imperialistlik maailmasõda katkestas revolutsioonilise tõusu. Selles sõjas põrkasid kokku kaks imperialistlike riikide rühma. Ühe rühma eesotsas seisis Saksamaa (sinna kuulusid peale Saksamaa veel Austria-Ungari ja Türgimaa). Teine riikide rühm moodustas niinimetatud Antandi (see sõna tähendab kokkulepet, liitu); Antanti kuulusid Inglismaa, Prantsusmaa ja Venemaa, hiljem liitusid temaga Itaalia ja Ameerika Ühendriigid. Kokku võttis Esimesest maailmasõjast osa mõlemal poolel 33 riiki.

Sõda tõi inimkonnale loendamatuid hädasid ja kannatusi. Ligi 74 miljonit inimest oli ära kistud rahuliku töö juurest ja kutsutud sõjaväkke. Sõda kestis üle nelja aasta — 1914. aastast kuni 1918. aastani. Selle aja vältel sai lahinguväljadel surma peaaegu 10 miljonit inimest, kaks korda rohkem sai haavata ja jäi invaliidiks.

Kui algas maailmasõda, püüdsid kõigi maade kodanlased ja mõisnikud soldateid veenda, et nad peavad võitlema «isamaa eest». Iga valitsus püüdis tõendada, et mitte tema ei tunginud teisele maale kallale, vaid temale tungiti kallale. Kuid see oli pettus. Sõda peeti käputäie ekspluateerijate rikastumise, nende kasumite suurendamise eest. Sõda oli mõlemalt poolt ebaõiglane, röövellik,

imperialistlik sõda. Kodanlusel aitasid rahvast petta kokkuleplaslike parteide ninamehed: menševike ja esseeride parteide ninamehed Venemaal ning parempoolsete sotsiaaldemokraatide ja sotsialistide parteide ninamehed Lääne-Euroopa maades. Nad toetasid imperialistlikku sõda, õhutasid vaenu rahvaste vahel ja ässitasid ühe maa töölisi teiste maade tööliste kallale. V. I. Lenin naelutas nad kõik häbiposti kui sotsiaalreeturid.

Bolševike partei jäi kuni lõpuni ustavaks sotsialismile ja kõigi maade tööliste rahvusvahelisele vendlusele. Ainuüksi tema töötas välja järjekindla revolutsioonilis-marksistliku platvormi sõja ja rahu küsimustes ja võitles kangelaslikult selle elluviimise eest. Partei paljastas Esimese maailmasõja imperialistlikku iseloomu ja kutsus kõigi maade töölisi üles rahvusvahelisele proletaarsele solidaarsusele. Ta tuletas meelde, et kõigi maade töölistel on üks vaenlane — kodanlus, ja üks ühine eesmärk — kukutada kapitalism ning saavutada sotsialismi võit. Suunata relvad oma maa kodanluse ja mõisnike vastu, muuta imperialistlik sõda kodusõjaks, see tähendab teostada revolutsioon — niisuguse üleskutsega pöördusid bolševikud kõigi sõdivate kapitalistlike riikide tööliste poole. See oli ainus abinõu, et välja pääseda röövellikust sõjast, millesse imperialistid olid rahvaid tõuganud, ja ühtlasi hävitada kapitalistlik orjus.

Bolševike partei sõnad ei läinud lahku tema tegudest. Hoolimata politsei julmast tagakiusamisest, selgitasid bolševikud töötajaile, kes ja missugusel eesmärgil päästis valla maailmasõja ja mis teel võib sellest sõjast välja pääseda. Nad rajasid oma rakukesed sõjaväes ja laevastikus, levitasid väeosades revolutsioonilisi lendlehti ja organiseerisid soldatite vennastumisi rinnetel.

Venemaa astus sõtta ettevalmistamatult. Tsaari sõjaväel oli puudus suurtükkidest, mürskudest ja isegi vintpüssidest. Isevalitsuslik kord oli läbinisti mäda, tema valitsev ladvakiht ajas müüdavat ja reeturlikku poliitikat. Mõned tsaariministrid osutusid sakslaste salakuulajateks. Ei ole midagi imestamisväärset selles, et Vene väed, vaatamata sõdurite kangelaslikkusele, tihti kaotasid lahingu. Sõda laostas Venemaa rahvamajanduse lõplikult.

Sõda ja majanduslik laos, mis kogu raskusega lasusid töörahva õlgadel, suurendasid tööliste ja talupoegade rahulolematust. Tööliskassi revolutsiooniline liikumine kasvas järjest. Käärimine toimus tagalas ja rindel, nii keskuses kui ka ääremaadel. Üha laiemad rahvahulgad veendusid, et tekkinud olukorrast on ainult üks väljapääs — tsaariisevalitsuse kukutamine. Venemaal valmis uus revolutsioon.

Esimestena tõusid tsarismi vastu üles Petrogradi töölised. Bolševike partei üleskutsel organiseerisid nad 1917. aasta veebruaris üldstreigi ja tulid pealinna tänavaile, tõmmates endaga kaasa Petrogradi garnisoni soldateid. «Maha tsaar!», «Maha sõda!», «Leiba!» — oli kirjutatud ülestõusnute lippudele.

Maha imperialistlik sõda!

Tsaarivalitsus katsus alanud ülestõusu relva jõul maha suruda. Kuid relvad olid soldatite käes, soldatid aga liitusid töölistega. 27. veebruaril (12. märtsil uue kalendri järgi) 1917. aastal kukutati rahva poolt vihatud tsarism. Venemaal võitis kodanlik-demokraatlik revolutsioon.

Kohe pärast tsaariisevalitsuse kukutamist hakkasid töölised ja soldatid kõikjal looma tööliste ja soldatite saadikute nõukogusid. Algul aga haarasid enamuse kohti nõukogudes, sealhulgas ja Petrogradi ja Moskva Nõukogus, enda kätte esseerid ja menševikud.

Millega seda seletada?

Asi oli selles, et revolutsioon virgutas töötajate laiades kihtides tungi poliitiliseks tegevuseks. Kuid rahvahulkadel ei olnud veel poliitikas vilumust ning neid oli kerge petta. Sel ajal kui bolševikud juhtisid revolutsioonilist võitlust tänavatel ja väljakutel, pidasid esseerid ja menševikud koosolekutel ja nõupidamistel ilukõnesid ning soovitasid oma inimesi nõukogudesse. Selle tulemusel jäid bolševikud, tööliste ja talupoegade huvide tõelised kaitsjad, nõukogudes vähemusse.

Töölised ja soldatid nägid nõukogudes rahvavõimu organeid ja uskusid, et nõukogud teostavad nende revolutsioonilisi nõudmisi, esimeses järjekorras aga viivad maa välja imperialistlikust sõjast ja kindlustavad rahulepingu sõlmimise, annavad töölistele kaheksatunnilise tööpäeva ja talupoegadele maad. Nõukogud, kelle järel sammus relvastatud rahvas, oleksid võinud seda saavutada. Kuid neis istuvad esseerid ja menševikud ei mõtelnudki rahust, rahva revolutsiooniliste nõudmiste elluviimisest, vaid arvasid, et võim peab kuuluma kodanlusele. Nad aitasid kodanlust niinimetatud Ajutise Valitsuse moodustamisel, mis koosnes kapi-

talistidest ja mõisnikest, teostas tööliste ja talupoegade vastu suunatud poliitikat ning seisis imperialistliku sõja jätkamise eest.

Sel viisil tekkis Venemaal kaksikvõim: Ajutine Valitsus ning tööliste ja soldatite saadikute nõukogu. Nõukogude esseeridest ja menševikest liidrid loovutasid võimu vabatahtlikult kodanlusele, kohustudes toetama kodanlikku Ajutist Valitsust.

3. Veebruarist Oktoobrini

Pärast seda kui bolševikud olid väljunud põranda alt ning asusid avalikult revolutsioonilist võitlust juhtima, kerkis nende ette küsimus: kuidas tegutseda uutes tingimustes, kuhu suunata revolutsioon? Kõik kodanlikud ja väikekodanlikud parteid püüdsid revolutsiooni arenemist peatada ning isegi anda sündmustele tagurpidine käik, päästa kapitalism. Ainult bolševike partei näitas end sel ajal tõelise revolutsioonilise parteina. Tõsi küll, ka mõnedel bolševikel ei olnud selgust mitmetes tähtsates revolutsiooni edasiarenemise küsimustes. Näiteks J. V. Stalin tegi vea kaksikvõimu klassiolemuse, nõukogude osatähtsuse ja imperialistlikust sõjast väljapääsemise teede hindamisel. Ilma selge, teaduslikult põhjendatud revolutsiooni arenemise teede määranguta oli parteil raske juhtida rahvahulkade revolutsioonilist võitlust.

Tugevalt andis tunda see, et partei juhti V. I. Leninit polnud Venemaal.

V. I. Lenini Aprilliteesid

Vladimir Iljitš viibis küll välismaal, kuid jälgis väga tähelepanelikult sündmusi Venemaal ja juhtis neid. Ta astus otsustavalt välja revolutsiooni edasiarendamise eest, kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ümberkasvamise eest sotsialistlikuks revolutsiooniks.

Pärast kümneaastast maapagu saabus V. I. Lenin 1917. aasta 3. (16.) aprilli öösel Petrogradi. Teda võtsid Soome vaksalis vastu tuhanded töölised, soldatid ja madrused. V. I. Lenin pöördus nende poole kõnega, mille lõpetas üleskutsega: «Elagu sotsialistlik revolutsioon!»

Järgmisel päeval, 4. (17.) aprillil 1917 luges V. I. Lenin bolševike koosolekul ette oma teesid «Proletariaadi ülesanded praeguses revolutsioonis» ja selgitas neid. Need on ajaloos tuntud Aprilliteeside nime all.

Vladimir Iljitš ütles: *revolutsiooni esimene etapp, mis andis võimu kodanluse kätte, on lõppenud; on tarvis üle minna revolutsiooni teisele, sotsialistlikule etapile, mis peab võimu andma proletariaadi ja kehvtalurahva kätte.*

Sotsialistliku revolutsiooni edu olenes tööliste ja kehvtalurahva tihedast liidust. Sellepärast nõudis V. I. Lenin, et bolševike töö raskuspunkt maal suunataks sellele talurahva kihile, kes töölisklassi juhtimisel tuleb kaasa sotsialistliku revolutsiooniga. Ta

näitas oma teesides, et bolševikud peavad võitlema kõigi mõisamaade konfiskeerimise (tasuta äravõtmise) eest ning kogu maa natsionaliseerimise (s. t. maa eraomanduse likvideerimise) eest riigis, et maa oleks sulaste ja talupoegade saadikute nõukogude käsutuses. Edasi oli Aprilliteesides seatud ülesandeks liita kõik pangad üheks üldrahvalikuks pangaks, mis töötaks tööliste saadikute nõukogu kontrolli all, ning sisse seada tööliskontroll ühiskondliku tootmise ja saaduste jaotamise üle.

V. I. Lenin esineb soomusautol Soome vaksalis
(Kunstnik *I. Toidze*)

V. I. Lenin, tuginedes Pariisi Kommuuni, 1905. aasta esimese Vene revolutsiooni ja Veebruarirevolutsiooni kogemustele, tuli järeldusele, et proletariaadi riigivõimu parimaks poliitiliseks vormiks on nõukogude vabariik. See tähtis avastus omas hiiglasuurt tähtsust sotsialistliku revolutsiooni võiduks, sest ta juhatas parteile ja töörahvale kätte õige tee nende järgnevas võitluses kodanluse kukutamise eest.

Iseloomustades Ajutise Valitsuse olemust, näitas V. I. Lenin, et ka selle valitsuse ajal jääb sõda röövellikuks ja seda sõda ei saa lõpetada õiglase rahuga, kui ei kukutata kodanlust. Ta hoiatas, et Ajutine Valitsus ei anna rahvale ei leiba, rahu ega vabadust, sest see on kapitalistide ja mõisnike valitsus. V. I. Lenin esitas loosungi: «Mitte mingit toetust Ajutisele Valitsusele!»

Kuid sellel momendil ei nõudnud V. I. Lenin Ajutise Valitsuse vägivaldset kukutamist, kuna seda toetasid nõukogud, mille eesotsas olid menševikud ja esseerid, nõukogude eest seisid aga rahvahulgad. Ta oli arvamisel, et isevalitsuse kukutamisega Venemaal ning nõukogude moodustamisega tekkisid harukordselt soodsad tingimused rahulikuks üleminekuks sotsialistlikule revolutsioonile, võimu üleminekuks töötajatele rahulikul teel.

Kuidas siis kujutas V. I. Lenin ette võimu rahulikku üleminekut kodanluselt ja mõisnikelt tööliste ja talupoegade kätte?

Ta selgitas oma teesides, et bolševikel on vaja teha püsivat ja kannatlikku selgitustööd töötajate hulgas, võita enda poole tööliste, soldatite ja talupoegade enamus ning teha nõukogud bolševistlikeks. See oleks võimaldanud muuta nõukogude poliitikat ja koondada nende kätte kogu võim. Nõukogusid toetas rahvas, tema käes olid aga relvad, sellepärast ei olnud kodanlusel mitte mingisugust võimalust välja astuda üldrahvaliku tahte vastu.

Niisiis oleks sotsialistlik revolutsioon võinud toimuda ilma relvastatud ülestõusuta. Võimu oleksid võtnud enda kätte nõukogud ja vana, sotsialistliku revolutsiooni poolt purustatud mõisnike ja kapitalistide riigiaparaadi asemel oleks tulnud uus, tööliste ja töötavate talupoegade riigivõim. «Kogu võim nõukogudele!» — niisugune oli Aprilliteeside pealoosung.

Aprilliteeside lõpus näitas Lenin kätte partei ülesanded: kutsuda kokku partei kongress, muuta tema programmi (kuna tsarism oli juba kukutatud ja lähim ülesanne, mille püstitas partei oma esimeses programmis, oli täidetud), muuta partei nimetust. Oma rajamisest peale oli meie parteid sotsiaaldemokraatlikuks parteiks nimetatud. Kuid imperialistliku maailmasõja aastatel reetsid kogu maailmas sotsiaaldemokraatide ametlikud juhid sotsialismi lõplikult. Sellepärast pani Vladimir Iljitš ette nimetada meie partei Kommunistlikuks Parteiks.

Partei võitlus rahvahulkade eest

1917. aasta aprillikuus toimus V. I. Lenini juhtimisel bolševike partei esimene legaalne ülevenemaaline konverents. Selle otsuse aluseks võeti V. I. Lenini Aprilliteesid. Need võttis vastu kogu partei. Partei alustas võitlust sotsialistlikule revolutsioonile rahuliku ülemineku eest, esseeride ja menševike liidrite reeturlikkuse paljastamise eest ning tööliste, talupoegade ja soldatite laialdaste hulkade bolševike poole võitmise eest, töötajate võitlusvõime kasvatamise ja nende organiseerimise eest.

Bolševike partei täitis tööliste ja soldatite nõukogudes ena-

muse enda kätte võitmise ning töölisklassi ja töötava talurahva liidu tugevdamise ülesannet. Partei tõi päevavalgele ja paljastas otsustavalt kodanliku Ajutise Valitsuse imperialistlikku rahvavastast poliitikat, kes jätkas imperialistlikku sõda, võitles kõigest jõust mõisnike eest, kaitses igati kapitalistide huvisid, jätkas rahvaste rahvusliku rõhumise ja orjastamise poliitikat.

Esseerid ja menševikud paljastasid endid üha enam kui rahva eetjad. Kui altpoolt, tööliste ja soldatite laialdaste hulkade poolt uleva surve tõttu kodanliku võimu alussambad vankuma lõid, siis päästsid esseerid ja menševikud langeva Ajutise Valitsuse ja stusid ise selle koosseisu. Ministritele-kapitalistidele lisandusid inistrid-«sotsialistid», kes niisama lömitavalt teenisid vene ja võõramaiste imperialistide huve nagu kõik teisedki Ajutise Valitsuse liikmed.

18. juunil 1917 toimusid Petrogradis ja teistes linnades bolševistlike parteiorganisatsioonide juhtimisel tööliste ja soldatite massilised meeleavaldused protestiks Ajutise Valitsuse poliitika vastu. Petrogradis toimunud meeleavaldus oli eriti rahvarikas. 400 000 meeleavaldajat sammus mööda pealinna tänavaid loosungitega: «Maha sõda!», «Maha kümme ministrit-kapitalisti!», «Kogu võim nõukogudele!». 1917. aasta juuni algul toimus Petrogradi tehaste komiteede konverents. Kolmveerand selle konverentsi delegaatidest toetas bolševikke. Bolševike mõju kasvas kiiresti Moskvas ja teistes linnades.

Ajutine Valitsus püüdis kõigi vahenditega venitada rahvahulkade revolutsiooniliste nõudmiste täitmist, nõukogud aga, mida juhtisid esseerid ja menševikud, kiitsid valitsuse tegevust ja keelitasid töölisi oma nõudmistega ootama.

Täites imperialistide tahet, jätkas Ajutine Valitsus imperialistlikku sõda ning ajas 1917. aasta juunis soldatid rindel uuele pealetungile. Kuid see rahvalt palju uusi ohvreid nõudnud pealetung nurjus. Teade pealetungist ja selle lüüasaamisest kutsus kogu maa töötajates esile meelepaha. Rahva kannatus oli katkemas ja ta väljendas selgesti oma tahet tööliste, soldatite ning madruste meeleavalduses, mis toimus Petrogradis 3. ja 4. juulil. See oli viimane katse õhutada nõukogusid võimu enda kätte võtma.

Hoolimata meeleavalduste rahulikust iseloomust, saatis Ajutine Valitsus meeleavaldajate vastu kontrrevolutsioonilised relvastatud jõud. Petrogradi tänavad ujutati üle tööliste ja soldatite verega.

Nii alustasid kapitalistid esseeride ja menševike osavõtul esimesena kodusõda revolutsioonilise rahva vastu. Hinnates esseeride ja menševike käitumist, kirjutas V. I. Lenin, et alates Veebruarirevolutsioonist veeresid nad järk-järgult allapoole, kuid juulis veeresid nad täiesti kontrrevolutsiooni rappa.

Kodanlus, surunud maha tööliste ja soldatite meeleavalduse, tormas bolševike partei kallale, et võtta töölistelt ja talupoegadelt nende kogenud ja kindel juht. Pärast veriseid juulisündmusi hak-

kas Ajutine Valitsus massiliselt bolševikke areteerima. Ajaleht «Pravda» ja mitmed teised bolševistlikud ajalehed suleti. Anti käsk V. I. Lenini areteerimiseks.

Kurss relvastatud ülestõusule. Partei VI kongress

Kaksikvõim Venemaal oli lõppenud. Kogu võim läks kodanliku Ajutise Valitsuse kätte. Nõukogud, mida juhtisid menševikud ja esseerid, muutusid tegelikult selle valitsuse ripatsiks. Revolutsiooni arenemise rahulik periood, mille eest seisid bolševikud, oli lõppenud.

«Nüüd,» kirjutas neil päevadel V. I. Lenin, «on sõjaline võim ja järelikult ka riigivõim faktiliselt juba läinud kontrrevolutsiooni kätte... Nüüd on revolutsiooni rahulik arenemine Venemaal juba võimatu, ja küsimus on ajaloo poolt seatud nii: kas kontrrevolutsiooni täielik võit või uus revolutsioon.»[1]

1917. aasta juuli lõpul (uue kalendri järgi 8. augustil) tuli Petrogradis kokku bolševike partei VI kongress. Selleks ajaks oli partei kasvanud suureks jõuks. Revolutsiooni viie kuu kestel oli ta kasvanud kuuekordseks ja tema ridadesse kuulus ligikaudu 240 000 liiget. V. I. Lenin ei olnud kongressil: ta varjas end Ajutise Valitsuse nuhkide eest Petrogradi lähedal Razlivi jaama juures osmikus. Kuid Vladimir Iljitš suunas ning juhtis kogu kongressi tööd. Tema juures käisid Keskkomitee liikmed. V. I. Lenini poolt Razlivis kirjutatud artiklid «Loosungitest», «Revolutsiooni õppetunnid» ja teised artiklid olid kongressil vastuvõetud resolutsiooni aluseks.

Partei VI kongress võttis üksmeelselt kursi sotsialistlikule revolutsioonile, relvastatud ülestõusu organiseerimisele kodanliku Ajutise Valitsuse vastu. Bolševikud lähtusid Lenini teooriast sotsialismi võidu võimalikkusest esialgu ühel maal. Partei kongress astus otsustavalt välja oportunistide antileninliku joone vastu, kes panid ette mitte alustada sotsialistlikku revolutsiooni Venemaal, enne kui sotsialistlik revolutsioon on võitnud Lääne-Euroopa maades.

Oma otsustes rõhutas VI kongress proletariaadi ja kehvtalurahva liidu tähtsust kui sotsialistliku revolutsiooni võidu põhitingimust. Bolševike partei kutsus töötajaid üles valmistuma otsustavaiks lahinguiks kodanluse vastu ning väljendas sügavat usku töölisklassi ja kehvtalurahva võimsatesse jõududesse ning sotsialistliku revolutsiooni võidusse.

Olukord Venemaal muutus üha pinevamaks. Suurenes majanduslik laos. Paljud tehased suleti tehaseomanike ja vabrikantide poolt sihilikult, töölisi vallandati, et nad nälga jätta. Tööstuslinnades ja asulates ei jätkunud leiba ning teisi toiduaineid. Tsaarikindralid, kes armee etteotsa olid jäänud, hakkasid loovutama sakslastele suuri linnu, näiteks Riia, ning valmistusid andma neile Petrogradi.

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 25. kd., lk. 196.

Kapitalistid ja mõisnikud olid valmis andma kogu meie maa saksa, ameerika, inglise, prantsuse ja igasuguste teiste imperialistide orjusesse, et aga säilitada oma võimu ja mitte lasta töölistel ja talupoegadel võita. Vene kapitalistide ninamehed, keda inglise, prantsuse ja ameerika imperialistid salaja toetasid, organiseerisid kontrrevolutsioonilise vandenõu, mille etteotsa seati tsaarikindral Kornilov. Augusti lõpul tõstis ta mässu ja suunas tema poolt petetud sõjaväeosad Petrogradi peale, lootes revolutsioonilised jõud purustada ja võimu haarata. Korniilovlasi, kes tungisid pealinna peale, toetasid inglise tankid.

Ajutine Valitsus, esseeride ja menševike parteide juhid ei võtnud korniilovlaste vastu midagi ette. Ainult töölisklassi revolutsiooniline võitluspartei — bolševike partei — säilitas külma vere ja mehisuse ning organiseeris äärmiselt kiiresti ja oskuslikult korniilovlastele vastulöögi. Bolševike partei Keskkomitee kutsus töölisi ja soldateid üles kontrrevolutsioonile aktiivselt relvastatud vastulööki andma, ning korniilovlaste mäss purustati.

4. Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit ja tema tähtsus

Revolutsioon arenes pidevalt. Tööliste ja talupoegade võitlus kodanluse ja mõisnike vastu laienes kõikjal. Rahvahulgad, kes veel hiljuti olid uskunud esseere ja menševikke, pöörasid nüüd neile selja ja läksid bolševike partei poole üle. Nõukogude ümbervalimistel said bolševikud enamuse kohti Petrogradi, Moskva ja paljudes teistes nõukogudes. Nende mõju suurenes pidevalt nii linnades, maal kui ka sõjaväes. Proletariaadi ja kehvtalurahvaga ühinesid üha rohkem keskmikud. Nõukogud, karastunud võitluses korniilovlaste vastu, muutusid bolševike mõjul uuesti võimsaks jõuks. Kõik see lõi soodsa olukorra kodanliku võimu kukutamiseks.

Relvastatud ülestõusu ettevalmistamine

1917. aasta septembri keskpaiku kirjutas V. I. Lenin, kes oli sel ajal Soomes põranda all, partei Keskkomiteele kirju. Neis ta rõhutas, et bolševikud võivad riigivõimu enda kätte võtta ja peavad selle enda kätte võtma, sest neid toetab nüüd rahva enamik.

7. oktoobril sõitis Lenin illegaalselt Petrogradi. Ta kirjutas kirja Petrogradi bolševike linnakonverentsile, 8. oktoobril aga kirja bolševikele — Põhjapiirkonna nõukogude piirkondlikust kongressist osavõtjaile, milles ta selgitas relvastatud ülestõusu viivitamatu ettevalmistamise vajadust. Ülestõus on täielikult küpsenud, ta edu on kindlustatud, kui näidatakse üles otsustavust ja julgust. «Viivitamine on niisama hea kui surm,» kirjutas Iljitš.

10. oktoobril 1917 toimus bolševike partei Keskkomite ajalooline istung, kus V. I. Lenin tegi ettepaneku alustada lähemail päevil relvastatud ülestõusu. Lenini ettepaneku vastu astusid välja

Kamenev ja Zinovjev. Nad väitsid, et ülestõus olevat määratud nurjumisele, ning panid ette tegevusetult oodata Asutava Kogu kokkukutsumist. Keskkomitee lükkas tagasi selle ettepaneku ja võttis vastu V. I. Lenini poolt kirjutatud resolutsiooni, kus räägiti, et relvastatud ülestõus on vältimatu ja täiesti küps ning et sellest peavad juhinduma kõik parteiorganisatsioonid.

Partei Keskkomitee resolutsioon sai kõigi Venemaa bolševike tegevuse võitlusprogrammiks. Ülestõusuks valmistusid tööliste relvastatud salgad (Punakaart), revolutsioonilised soldatid ja madrused. Partei Keskkomitee saatis oma volinikud Donbassi, Uraali ja teistesse tööliskeskustesse, samuti ka Lääne-, Edela- ja teistele rinnetele, et organiseerida ülestõusu kohtadel. Keskkomitee juhendi kohaselt loodi Petrogradi Nõukogu juurde Sõja-revolutsioonikomitee eesotsas N. I. Podvoiskiga.

16. oktoobril toimus V. I. Lenini juhtimisel partei Keskkomitee laiendatud istung koos Petrogradi komitee, bolševike sõjaväeorganisatsiooni, Petrogradi Nõukogu bolševistliku fraktsiooni (rühma), ametiühingute, Petrogradi vabrikute-tehaste komiteede esindajatega. Istung kinnitas ülestõusu käsitleva otsuse. Ülestõusu juhtimiseks moodustas partei Keskkomitee Sõja-revolutsioonikeskuse, mis pidi kuuluma Petrogradi Nõukogu Sõja-revolutsioonikomitee koosseisu tema juhtiva tuumikuna. Keskus tegutses otseselt partei, Keskkomitee ja isiklikult V. I. Lenini juhtimisel.

16. oktoobri istungil astusid Kamenev ja Zinovjev uuesti ülestõusu vastu välja ja said jällegi otsustava vastulöögi Lenini ja partei Keskkomitee teiste liikmete poolt. Siis avaldasid Kamenev ja Zinovjev poolmenševistlikus ajalehes «Novaja Žizn» teadaande, et nad ei ole nõus bolševike poolt ettevalmistatava relvastatud ülestõusuga, ning andsid seega partei plaanid revolutsiooni vaenlastele välja.

Reeturite poolt hoiatatud Ajutine Valitsus püüdis ülestõusu ära hoida ja hävitada revolutsiooni staabid — bolševike partei juhtivad organid. Selleks kutsus ta rindelt kiires korras ära temale truud sõjaväeosad ja koondas kokku junkrute eliitüksused.

Kuid ükski jõud ei suutnud enam peatada sotsialistliku revolutsiooni võidukäiku.

Sotsialistliku revolutsiooni võit.

1917. aasta 24. oktoobri hommikul koondati Smolnõi instituudi hoone juurde, kus asus Petrogradi Nõukogu, revolutsiooniliste soldatite ja punakaartlaste salku. Relvastatud ülestõus oli alanud.

V. I. Lenin nõudis, et asi otsustataks tingimata õhtul või öösel ega jäetaks võimu Ajutise Valitsuse kätte kuni 25. oktoobrini, millal pidi avatama II nõukogude kongress. 24. oktoobri öösel saabus Lenin Smolnõisse ja võttis ülestõusu juhtimise vahetult enda kätte. Bolševike partei Keskkomitee juhendite kohaselt vallutasid punakaartlaste ja soldatite salgad vaksalid, posti, telegraafi, ministeeriumid ja riigipanga. Ülestõus toimus üksmeelselt ja orga-

niseeritult. Võitluses revolutsiooni võidu eest näitasid Petrogradi töölised ja revolutsioonilised väeosad üles ennenägematut kangelaslikkust, vaprust ja distsiplineeritust.

25. oktoobril (7. novembril uue kalendri järgi) kell 10 hommikul avaldas Petrogradi Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu juures asuv Sõja-revolutsioonikomitee V. I. Lenini poolt kirjutatud läkituse «Venemaa kodanikele!». Läkituses teatati, et Ajutine Valitsus on kukutatud ja et riigivõim on üle läinud Petrogradi Nõukogu Sõja-revolutsioonikomitee kätte. Mõni tund hiljem toi-

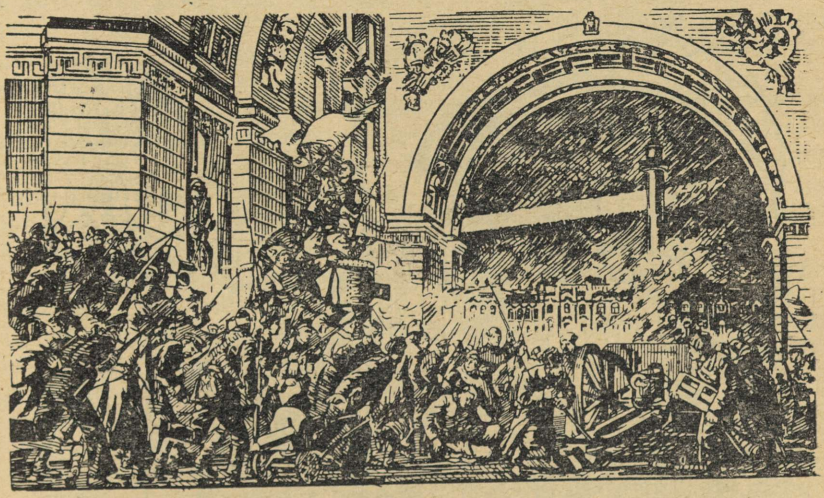

Tormijooks Talvepaleele
(Kunstnik *P. Sokolov-Skalja*)

mus Smolnõis Petrogradi Nõukogu istung. V. I. Lenin, keda töölised ja soldatid võtsid vastu kirjeldamatu vaimustusega, pidas ajaloolise ettekande nõukogude võimu ülesannetest.

Suur proletariaadi juht ütles: «Nüüdsest peale saabub uus ajajärk Venemaa ajaloos, ja käesolev kolmas Vene revolutsioon peab lõpptulemusena viima sotsialismi võidule.»[1]

Maa tõelised peremehed — töölised ja talupojad — astusid oma õigustesse.

Ajutine Valitsus varjas end sel ajal Talvepalees kontrrevolutsiooniliste väeosade kaitse all. Ööl vastu 26. oktoobrit vallutasid revolutsioonilised töölised, soldatid ja madrused Lenini otsesel korraldusel tormijooksuga Venemaa viimse kodanliku valitsuse viimse varjupaiga. Petrogradi järel võitis relvastatud ülestõus

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 26. kd., lk. 211.

Moskvas ja kõigis teistes Venemaa linnades. Sotsialistlik revolutsioon levis kiiresti sõjaväes ja tungis külasse. Töölised ja talupojad kõrvaldasid kõikjal kodanluse ja mõisnike võimu ning asemele astus uus, tõeliselt rahvalik, nõukogude võim.

Nii viis bolševike partei, keda juhtis Keskkomitee eesotsas V. I. Leniniga, Venemaa töölised ja talupojad ajaloolisele võidule kapitalistide ja mõisnike üle, sotsialistliku revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri võidule. Nii leidis tegelikkuses tõestust leninliku teooria sügav tõde sotsialistlikust revolutsioonist.

Nõukogude võimu esimesed dekreedid
(Kunstnik *N. Ossenev*)

NLKP programmis on öeldud: «Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon murdis imperialismirinde läbi Venemaal, ühel maailma suuremal maal, ja seadis sisse proletariaadi diktatuuri, rajas uut tüüpi riigi — Nõukogude sotsialistliku riigi, uut tüüpi demokraatia — demokraatia töörahva jaoks.»

Nõukogude võimu esimesed dekreedid

25. oktoobri (7. novembri) hilisõhtul avati Smolnõis II Ülevenemaaline Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogude kongress.

«Kui Lenin ilmus tribüünile,» ütleb oma mälestustes kongressi delegaat A. A. Andrejev, «tõusis kogu saal püsti ja liikus tribüüni poole, kus seisis Lenin. Ta ei saanud hulk aega oma kõnet alustada lõpmatute aplauside ja hüüete tõttu: «Elagu Lenin!»

Saalis toimus midagi enneolematut. Aplaus segunes rõõmuhüüetega. Siin ei olnud ainult kongressi delegaadid, saal täitus iseenesest Smolnõis viibivate tööliste, soldatite ja madrustega. Inimesed ronisid aknalaudadele, sammaste jalameile, toolidele selleks, et aga näha tribüünil olevat Leninit. Õhku lendasid mütsid, kaabud, madrusemütsid, läikisid ülestõstetud vintpüssid.»

Väljendades kogu Venemaa tööliste, soldatite ja talupoegade tahet ning tuginedes Petrogradi relvastatud ülestõusu võidule, tegi II nõukogude kongress teatavaks, et kogu võim riigis on läinud nõukogude kätte, ja moodustas maailma esimese tööliste ja talupoegade valitsuse — Rahvakomissaride Nõukogu. Rahvakomissaride Nõukogu esimeheks valiti V. I. Lenin.

Uue võimu tõeliselt rahvalik iseloom avaldus juba tema tegevuse esimestes sammudes. II Ülevenemaaline Nõukogude Kongress võttis vastu Lenini poolt kirjutatud rahudekreedi. Kongress tegi kõigile sõdivatele rahvastele ja nende valitsustele ettepaneku viivitamata alustada läbirääkimisi õiglase ja demokraatliku rahu sõlmimiseks, mille järgi ükski riik ei tohi võõraid maid vallutada.

Seega heiskas nõukogude võim esimesena võituslipu inimkonna vabastamiseks imperialistlike sõdade õudusest. Algas targa leninliku rahu ja rahvastevahelise sõpruse poliitika elluviimine.

Eelmisel leheküljel te nägite kunstnik N. Ossenevi maali reproduktsiooni. Rõõmsad, naeratavad näod. Tundub, nagu ütleks soldatit embav tööline: «Aitab, vennas, täide toitmisest kaevikutes. Lõpp imperialistlikule sõjale!» Aga madrus! Ta pöörab mingisuguse kasukas härra poole, kes ei ole kaugeltki vaimustatud, ning räägib temale midagi lõbusalt, kuid nähtavasti nali ei rõõmusta kasuka kandjat. Kes teab, võib-olla on see üks neist, kes teenis sõjaliste tellimuste pealt ja muidugi ei ole rahudekreet talle meeltmööda. Ja naine, kellel on laps süles. Vaadake, kui õnnelik ta on! Ja miks ka mitte! Sõda on ju lõppenud, see aga tähendab, et rindelt tuleb tagasi toitja, elu läheb jälle tavalistesse rööbastesse, lõpeb pidev südamevalu lähedaste inimeste saatuse pärast. Tema tundeid jagab ka kübaraga neiu ja kõhetu intelligent, kes kergi-

tab prille selleks, et tähelepanelikult lugeda vastsündinud nõukogude võimu esimesi lauseid.

II Ülevenemaaline Nõukogude Kongress võttis ühtlasi vastu Lenini poolt kirjutatud maadekreedi. Teoks sai see, millest talupojad olid unistanud ja mille eest nad olid võidelnud paljude sajandite vältel. Oktoobrirevolutsioon päästis nad mõisnike orjusest. Talupojad said tasuta üle 150 miljoni tiinu maad, mis oli konfiskeeritud mõisnikelt, kodanluselt, tsaarilt ja kirikult. Nad vabanesid iga-aastasest üle 700 miljoni kuldrubla suurusest rendimaksust mõisnikele. Kaotati jäädavalt maaeraomandus ja asendati üldrahvaliku, riikliku omandusega. See kergendas hiljem põllumajanduse ümberkorraldamist uutel, sotsialistlikel alustel.

Nõukogude valitsus seadis ettevõtteis sisse 8-tunnilise tööpäeva ja kehtestas tööliskontrolli tootmise üle. Pangad, raudteed, kaubalaevastik ja suurtööstuse ettevõtted natsionaliseeriti, s. t. võeti kapitalistide käest ära ja anti riigile. Suur poliitiline ja majanduslik tähtsus oli Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee (ÜVKT) dekreedil tsaari ja Ajutise Valitsuse poolt saadud välislaenude annulleerimise (tühistamise) kohta.

Maa, vabrikute, tehaste, pankade, raudteede jne. muutmine üldrahvalikuks, riiklikuks omandiks oli otsustava tähtsusega meie maa arendamisel. See õõnestas kodanluse ja mõisnike majanduslikku jõudu ning rajas sotsialistliku rahvamajanduse alused.

1917. aasta novembris võttis Rahvakomissaride Nõukogu vastu «Venemaa rahvaste õiguste deklaratsiooni». Nõukogude võim kehtestas Venemaa kõigi rahvaste üheõigusluse ja sõltumatuse ning kaotas igasugused rahvuslikud kitsendused ja eesõigused, tunnustas iga rahva enesemääramise õigust kuni lahkulöömiseni ning iseseisva riigi loomiseni. Rahvuslikule rõhumisele, mida oli süvendanud kodanluse ja mõisnike võim, tuli lõpp. Olid rajatud alused meie maa rahvaste vabale ja kindlale liidule ning sõprusele.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon oli pöördepunktiks Venemaa elus. Ta kiskus meie kodumaa välja kapitalistlikust süsteemist ja suunas meie maa helgele sotsialismi, kommunismi teele.

Oktoobrirevolutsioon likvideeris kapitalistide ja mõisnike võimu, lammutas vana, kodanluse ja mõisnike riigiaparaadi ning õõnestas majanduslikku baasi, millel püsis ekspluateerimine ja sotsiaalne ebavõrdsus. Maailma suurima maa töölisklass sai valitsevaks klassiks. Venemaal hakkas kehtima proletariaadi diktatuur. Esmakordselt ajaloos kujundasid rõhutud rahvahulgad oma võimu, rahva võimu, tööliste ja talupoegade võimu, ja rajasid oma Nõukogude riigi.

Oktoobrirevolutsioon tõi meie maa välja imperialistlikust sõjast, päästis riigi rahvuslikust katastroofist, mille lävele olid teda viinud ekspluateerivad klassid. Ta vabastas rahva jäädavalt raskest saatusest valada oma verd vene ja välismaise kodanluse huvide eest.

Oktoobrirevolutsioon päästis meie maa majanduslikust ja poliitilisest orjastamisest välisriikide poolt ning kindlustas talle vabaduse ja iseseisvuse. Ta lõi tingimused Venemaa põlise mahajäämuse võitmiseks ning tema muutmiseks eesrindlikuks ja võimsaks sotsialistlikuks riigiks.

Oktoobrirevolutsioon lõi kõik tingimused töörahva materiaalse heaolu ja kultuuritaseme pidevaks tõusuks. Ta avas rahvale tee vabale ja õnnelikule elule.

Oktoobrirevolutsioon hävitas rahvusliku rõhumise Venemaal. Kõik varem rõhutud rahvad muutusid meie maa rahvaste ühtse pere täieõiguslikeks liikmeiks. Revolutsioon ei jätnud kivi kivi peale ekspluataatorite seisuslikest ja klassiprivileegidest. Esmakordselt ajaloos vabastas ta naise ja andis talle mehega võrdsed õigused.

Selleks et põhjalikult mõista Oktoobrirevolutsiooni maailmaajaloolist tähtsust, on tarvis mõtelda nende tohutult suurte ja rõõmustavate muudatuste üle, mis on toimunud meie maal ja kogu maailmas pärast 1917. aasta oktoobrit. Vaba nõukogude inimene muutis oma kodumaa võimsaks riigiks, mis liigub kindlalt maailma ühiskondliku progressi eesotsas, riigiks, kus on võimas ja tehniliselt täiuslik tööstus, suur, hästimehhaniseeritud põllumajandus, eesrindlik teadus ja kultuur. Ja millised hämmastavad muutused on toimunud viimase 45 aasta kestel rahvusvahelisel areenil! Praegu ehitab juba üle kolmandiku inimkonnast uut elu sotsialistlikel alustel; uued sajad miljonid inimesed on purustanud koloniaalorjuse ahelad ning võitlevad visalt oma sõltumatuse kindlustamise eest. Kas see ei ole meie maa tööliste ja talupoegade poolt leninliku partei juhtimisel teostatud Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ideede ja ürituste suur võit ning saavutus!

Bolševike partei — revolutsiooni organiseerija ja juhtija — tõestas rahvale, et ainult kommunistid on oma kodumaa tõelised patrioodid, et nad ennastohverdavalt võitlevad kodumaa parema tuleviku eest.

Uue ajastu algus inimühiskonna ajaloos

Oktoobrirevolutsioon andis surmahoobi reaktsioonilistele teooriatele, mis püüdsid tõestada, et rahvahulgad ei olevat suutelised iseseisvaks loominguks. Revolutsioon päästis valla rahva võimsad ülesehitavad jõud. Sai täiesti selgeks, et just töötavad hulgad — töölised ja talupojad — on tõelised ajaloo loojad.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni maailmaajalooline tähtsus on selles, et ta esmakordselt inimkonna ajaloos lõi tingimused kõikide ekspluateerijate likvideerimiseks ning hävitas täielikult inimese ekspluateerimise inimese poolt. *Oktoobrirevolutsioonil oli ülisuur tähtsus mitte üksnes meie maa rahvastele, vaid ka kogu maailma töötajaile. Ta avaldas sügavat mõju kõigi maade arenemisele, kogu inimkonna saatusele.*

K. Marx ja F. Engels juhtisid tähelepanu sellele, et kogu inimkonna ajalugu enne sotsialismi on vaid tema eelajalugu, et inimkonna tõeline ajalugu algab alles sotsialismi tingimustes. Suur sotsialistlik revolutsioon tähistas üleminekut inimkonna ekspluataatorlikult eelajaloolt, mis oli täis häda ja viletsust, inimkonna tõelisele, helgele ja õnnelikule kommunistlikule ajaloole.

V. I. Lenin kirjutas:

«Meil . . . on õigus uhkust tunda ja me tunneme uhkust selle üle, et meile on osaks saanud õnn *alustada* nõukogude riigi ülesehitamist, *alustada* sellega uut ajastut maailma ajaloos, *uue* klassi võimu ajastut, kes on kõigis kapitalistlikes maades rõhutud ja kes kõikjal sammub uue elu poole, kodanluse üle võidu saavutamise poole, proletariaadi diktatuuri poole, inimkonna kapitali ikkest ja imperialistlikest sõdadest päästmise poole.»[1]

Oktoobrirevolutsioon paljastas töörahvale vaenuliku oportunistide teooria, mis väidab, et sotsialismile võib jõuda ilma klassivõitluseta, revolutsioonita, proletariaadi diktatuurita, koostöös kodanlusega.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon sisendas kogu maailma töörahva teadvusse veendumust oma jõududesse ja oma ürituse võidusse. Kodanlus väidab, et ekspluateeritavad ei tule toime ilma ekspluateerijateta. Oktoobrirevolutsioon näitas kõigi maade töörahvale, et ta võib vabaneda ekspluateerijatest ja edukalt ehitada uut elu. Kodanlus väidab, et kapitalistlik omandus on puutumatu, püha ja igavene. Oktoobrirevolutsioon võttis kapitalistidelt ära kokkuröövitud rikkused ja muutis need rikkused rahva ühisvaraks. Kodanlus väidab, et inimkond jagunevat «madalamateks» ja «kõrgemateks» rassideks, kellest esimesed peavad alistuma teistele. Tegelikult võivad kõik rahvad, nii suured kui ka väikesed, kes on kätte võitnud vabaduse, iseseisvalt arendada oma majandust ja kultuuri, sammuda edasi sotsialismi teel. Hävitanud rahvusliku rõhumise meie maal, näitas nõukogude võim kogu maailma rõhutud rahvastele teed vabanemisele.

Sotsialistliku revolutsiooni võit Venemaal pani liikuma kogu maailma töölisklassi. Oma vendade, Venemaa töötajate eeskujul kukutasid kapitalismi ungari töölised. Baieris (Saksamaa lõunapiirkond) loodi nõukogude vabariik. Revolutsiooniline liikumine tugevnes kõikides kapitalistlikes maades, kasvas vabadusvõitluse laine kolooniates.

Kuid kapitalism osutus veel tugevaks. Imperialistid uputasid verre Ungari Vabariigi, lämmatasid nõukogude võimu Baieris. Meie noor sotsialistlik riik oli veel liiga nõrk selleks, et ulatada oma abistav käsi revolutsioonilistele rahvastele. Läänes alles loodi tõeliselt revolutsioonilisi, marksistlikke parteisid ja polnud kedagi,

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 33. kd., lk. 32—33.

kes oleks organiseerinud töölisklassi võitlust ja olnud töölisklassi eesotsas võitluses võimu eest.

Kuid säde, mille sütitas Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, ei kustunud kunagi. Meie kodumaa töötajate eeskuju innustas võitlusele kõiki õnnetuid ja rõhutuid.

«Vene revolutsioon,» rääkis V. I. Lenin, «paiskas sädemed kõigisse maailma maadesse ja tõukas ülbeks läinud imperialismi veelgi lähemale kuristiku äärele.»[1]

Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon pani aluse ülemaailmse kapitalismi hukkumisele ja avas uue ajastu inimkonna ajaloos — kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajastu, sotsialismi ja kommunismi võidu ajastu ülemaailmses ulatuses.

«Nõukogude rahva suur revolutsiooniline kangelastegu,» öeldakse NLKP programmis, «pani lainetama kõigi maade ja mandrite rahvahulgad ning sai nende innustajaks. Maailmas müriseb suur puhastav äike, kuulutades inimkonna kevade tulekut . . .

Rahvusvahelisel areenil tekkis esmakordselt riik, kes kuulutas välja ülla rahuloosungi ja hakkas rahvaste ning maade vahelistes suhetes ellu viima uusi põhimõtteid. Inimkond sai kindla kaitsi oma võitluses vallutussõdade vastu, rahu ja rahvaste julgeoleku eest.»

5. Välismaiste interventide ja valgekaartlaste purustamine

1917. aasta lõpp ja 1918. aasta algus oli periood, mil nõukogude võim tormiliselt levis kogu maal. See oli, nagu ütles Vladimir Iljitš, nõukogude võimu triumfimarss. Kõikjal võtsid töölised ja talupojad bolševike juhtimisel võimu enda kätte.

Partei võitlus nõukogude võimu kindlustamise eest

Kuid Nõukogude vabariigil tuli juba oma olemasolu esimestel päevadel läbi teha karmid katsumused. Kapitalistid ja mõisnikud avaldasid võitnud töölistele ja talupoegadele ägedat vastupanu. Ministeeriumide, pankade ja teiste asutuste vanad tsaariaegsed ametnikud, aga ka osa haritlaskonnast — õpetajad, arstid, advokaadid — keeldusid uue võimuga koos töötamast ja ajasid kuritahtlikult nurja noore Nõukogude vabariigi riigiaparaadi tööd. Esseeride, menševike ja teiste nõukogude võimu vaenlaste abiga organiseerisid kapitalistid ja mõisnikud kontrrevolutsioonilisi vandenõusid, Nõukogude-vastaseid mässe ning kippusid partei ja valitsuse juhtide elu kallale. Nõukogude võimu kindlustamise vastu tegutsesid ka sõjaajal siginenud spekulandid, huligaanid, kes püüdsid tööstusettevõtetes ja transpordis töödistsipliini õõnestada.

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 28. kd., lk. 35.

Nõukogude võim oli sunnitud vaenulike jõudude vastupanu otsustavalt maha suruma.

1917. aasta detsembris loodi Rahvakomissaride Nõukogu juurde Ülevenemaaline Erakorraline Komisjon (Vetšeka) võitluseks kontrrevolutsiooni, sabotaaži ja spekulatsiooni vastu. Vetšeka etteotsa, mida toetasid töötajate laiad kihid, seadis partei kindla revolutsionääri Feliks Dzeržinski.

Otsustavalt maha surunud sisemise kontrrevolutsiooni esimese vastupanu, põrkas noor Nõukogude vabariik kokku veelgi suurema ohuga — välismaise imperialismi jõududega.

II Ülevenemaalise Nõukogude Kongressi üleskutsele, milles esitati mõlema sõdiva poole valitsustele ja rahvastele ettepanek lõpetada sõda ja sõlmida õiglane ning demokraatlik rahu, vastasid Ameerika, Inglise ja Prantsuse valitsused eitavalt.

Kaitstes töötajate huve, alustas nõukogude võim rahuläbirääkimisi vahetult Saksamaaga. Saksa imperialistid seadsid üles väga rasked tingimused. V. I. Lenin selgitas, et kui rasked need tingimused ka ei oleks, on tarvis need vastu võtta, sest rahvas, kes on suutnud luua enesele esimesena maailmas oma rahvavalitsuse, väljub kindlasti võitjana katsumustest, mis talle osaks saavad. Viivitada ei tohtinud. Kogu vene kontrrevolutsioon, keda toetasid esseerid ja menševikud, võitles ägedalt rahu sõlmimise vastu, lootes Nõukogude vabariigi sõjalisele lüüasaamisele. Trotski, kes oli Nõukogude delegatsiooni juht rahuläbirääkimistel, rikkus V. I. Lenini, Keskkomitee ja Nõukogude valitsuse juhendit ning ei kirjutanud alla vaherahukokkuleppele. Rahu sõlmimise vastu võitlesid ägedalt parteis endas ka niinimetatud «pahempoolsed» kommunistid.

Kõik see oli kasuks saksa imperialistidele. Kasutades Trotski avantüristlikku tegevust, ajasid nad 1918. aasta veebruaris nurja rahuläbirääkimised ning tungisid reeturlikult Nõukogudemaale. Nad seadsid endile eesmärgiks nõukogude võimu kukutamise, Venemaa muutmise Saksamaa asumaaks ja meie rahva orjastamise.

Vana armee ei suutnud Saksa sõjavägede survele vastu panna. Saksa väed tungisid Ukrainasse ja Valgevenemaale, lähenesid Petrogradile. Surmaoht ähvardas meie kodumaad.

Neil raskeil päevil pöördus Rahvakomissaride Nõukogu rahva poole üleskutsega «Sotsialistlik isamaa on hädaohus!». See üleskutse oli kirjutatud Vladimir Iljitši poolt. Nõukogude valitsus kutsus üles rahvast vaenlasele vastulööki andma ning iga jalatäit maad viimse veretilgani kaitsma.

Loosungi all «Kõik rinde heaks!» läksid sajad tuhanded töölised ja talupojad vabatahtlikult isamaad kaitsma. Nõukogude kodumaa kaitsjate esiridades sammusid kommunistid. Nõukogude vabariigi kaitseks välis- ja sisevaenlaste vastu loodi Nõukogude valitsuse dekreediga Tööliste ja Talupoegade Punaarmee.

23. veebruaril 1918 toimusid Petrogradi, Jekaterinburgi (praegu Sverdlovsk) ja teiste linnade tööliste rohkearvulised miitingud. Helsingis toimus revolutsiooniliste meremeeste miiting. See päev tõi murrangu Punaarmee üksuste formeerimisel vastulöögi andmiseks saksa imperialistidele, tähistas tema esimesi edusamme võitluses Pihkva, Narva ja Reveli (Tallinna) all. Just sellepärast tähistatakse 23. veebruari Punaarmee ja Punalaevastiku sünnipäevana.

Brest-Litovskis sõlmiti rahu Saksamaaga. Meie maa oli sunnitud nõustuma raskete rahutingimustega, et saavutada sõjas hingetõmbeaega. See hingetõmbeaeg võimaldas Nõukogude riigil tugevneda, luua Punaarmeed ja asuda rahulikule sotsialistlikule ülesehitustööle.

V. I. Lenin märkis neil päevil, et kõige tähtsam sotsialismi võiduks on revolutsiooniline distsipliin, sotsialistlik võistlus, tööviljakuse pidev tõus. Juba siis kavandas V. I. Lenin tööde plaani, millest tuli alata sotsialismi ehitamist meie maal. Kuid siis ei õnnestunud asuda suurepärase leninliku plaani elluviimisele. Takistasid vene kodanluse ja mõisnike kontrrevolutsioon ja välismaised imperialistid.

Punaarmee vastulöök interventidele

Imperialistid ei võinud ega tahtnud leppida Nõukogude vabariigi olemasoluga, mis oli saanud teetähiseks kogu maailma rõhututele ja ekspluateeritavatele. Imperialistid lootsid likvideerida nõukogude võimu, hävitada meie rahva parimad jõud, taastada Venemaal kodanlik-mõisnikliku korra, orjastada meie töötajad.

Aktiivseteks osavõtjateks otsesest relvastatud sissetungist (interventsioonist) Nõukogude riiki olid Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa, Jaapani ja teiste maade imperialistid. 1918. aasta aprillis saatsid jaapani militaristid oma sõjaväed maale Kaug-Idas ning vallutasid Vladivostoki, Primorje ja Põhja-Sahhalini. Inglise ja ameerika imperialistid vallutasid Arhangelski, Murmanski, Bakuu ja mõned Kesk-Aasia rajoonid. Vallutatud piirkondades panid nad toime kõige nurjatumaid kuritegusid, likvideerisid nõukogude võimu ja lõid mitmesugused valgekaartlikud «valitsused».

1918. aasta augustis tungisid Siberisse Ameerika sõjaväed. Nad viibisid seal kuni 1920. aasta aprillini. Peale selle saatsid Ameerika Ühendriikide imperialistid valgekaartlikele vägedele sadu tuhandeid püsse, miljoneid padruneid, samuti kuulipildujaid, suurtükke ja igasugust lahinguvarustust.

Välismaised intervendid tegutsesid tihedas liidus valgekaartlaste ja teiste kontrrevolutsiooniliste jõududega Venemaal. Vene kapitalistid ja mõisnikud tahtsid meie riigi maha müüa. Meelsasti lubasid nad välismaistele imperialistidele meie maad, vilja, naftat, meie tööstust, et interventide abiga taastada riigis oma võim. Nii ühinesid võitluses nõukogude võimu vastu kaks jõudu: välis-

maised imperialistid ja sisemaine kontrrevolutsioon, kes sundisid noorele Nõukogude riigile peale raske ja pikaajalise sõja.

Valgekaartlased, esseerid, menševikud ja igasugused teised kontrrevolutsioonilised jätised organiseerisid nõukogudevastaseid ülestõuse Moskvas, Jaroslavlis ja teistes linnades. Nõukogude võim surus need ülestõusud maha, kuid kodanlaste ja mõisnike kontrrevolutsioonil õnnestus haarata enda kätte rida rajoone Põhja-Kaukaasias, Siberis ja Volgamaal. Tööliste ja talupoegade vaenlased organiseerisid terrori partei ja nõukogude võimu töötajate vastu. Moskvas panid nad 1918. aasta augustikuus toime roimarliku atentaadi Vladimir Iljitš Leninile.

Külas toimus kehvtalurahva äge võitlus kulakluse vastu. Kulakud keeldusid riigile vilja müümast, et näljaga lämmatada nõukogude võim. Meie maal tekkis äärmiselt raske olukord toiduainete alal. Töölisi piinas nälg. Tehased ei töötanud üldse või töötasid vaevalt. Ei jätkunud toorainet ega kütust.

Kommunistlik Partei ja nõukogude võim, keda selles raskes olukorras toetasid töölisklass ja töötav talurahvas, juhtisid Nõukogude riigi ülesehitustööd, Punaarmee organiseerimist, sisemise kontrrevolutsiooni ja välismaise interventsiooni tagasitõrjumist.

Saksa okupantide tagalas puhkes vallutajate vastu kommunistide poolt organiseeritud ja juhitud rahvalik partisanisõda. 1918. aasta oktoobris puhkes revolutsioon Austria-Ungaris, novembris — Saksamaal. Saksamaa ja Austria-Ungari töölisklass tahtis järgneda Venemaa töölisklassi eeskujule. Saksa ja Austria väed hakkasid evakueeruma kodumaale. Nõukogude võim taastati Ukrainas, Valgevenes ja Baltimaadel. Nõukogude valitsus annulleeris Bresti rahulepingu.

Noore Punaarmee löökide all kihutati välja esseeride ja valgekaartlaste jõugud Kaasanist, Simbirskist, Samaarast ja tõrjuti Uraalini, valgekaartliku kindrali Krasnovi jõugud paisati Tsaritsõnist Doni taha, kontrrevolutsioonilised mässud suruti maha. Kommunistliku Partei juhtimisel loodud Punaarmee täitis auga oma kohustuse ning lõi tagasi kontrrevolutsiooni esimese peletungi.

Töölised ja talupojad kaitsesid nõukogude võimu

Pärast seda kui saksa imperialistid said maailmasõjas kaotuse osaliseks, tugevdasid Antandi riikide valitsused interventsiooni. Nad organiseerisid Nõukogude vabariigi blokaadi, s. t. lõikasid läbi kõik mereteed ja meie maa muud ühendusteed välismaailmaga. Nõukogude Venemaale ei saadud enam sisse vedada tööstuskaupu, toiduaineid ega arstimeid.

Inglise ja prantsuse, ameerika ja jaapani imperialistid olid kõigi nõukogudevastaste sõjakäikude organiseerijad; nad varustasid valgekaartlasi relvastuse, sõjamoonaga, saatsid sõjaväelisi instruktoreid. Inglise kindral Knox kirjutas: «Me saatsime Siberisse sadu tuhandeid püsse, sadu miljoneid padruneid, sadu tuhan-

deid riidevarustuse komplekte, kuulipildujalinte jne. Iga bolševiku pihta lastud kuul oli valmistatud Inglismaal.»

1919. aasta kevadel panid imperialistid oma pealootuse admiral Koltšakile, kes jõudis oma vägedega Siberist peaaegu Volgani ja kuulutas enda «Venemaa ülemvalitsejaks». Tolleaegne Ameerika Ühendriikide president Wilson sõlmis kokkuleppe, mille järgi Ameerika Ühendriigid kohustusid «abistama admiral Koltšaki valitsust varustuse, sõjamaterjalide ja toiduainetega, et teha sellest ülevenemaaline valitsus». Üheaegselt tegutsesid nõukogude võimu vastu Denikini valgekaartlikud väed lõunas ja kindral Judenitši väed loodes. Judenitš tungis Baltimailt Petrogradi peale.

Nõukogude vabariigi olukord oli tol ajal äärmiselt ohtlik.

V. I. Lenin hoiatas Idarinde Sõja-revolutsiooninõukogu: «Kui me enne talve saabumist ei võida tagasi Uraali, siis pean ma revolutsiooni hukkumist möödapääsmatuks. Võtke kokku kõik jõud.» Idarinnet tugevdati kommunistide, kommunistlike noorte, tööliste ja uute Punaarmee väeosade saatmisega. Tänu partei poolt tarvitusele võetud abinõudele said koltšaklased 1919. aasta lõpul lüüa. Admiral Koltšak ise, kes oli süüdi paljude tuhandete tööliste ja talupoegade surmas, võeti kinni ja lasti Irkutskis maha Revolutsioonilise Komitee otsuse põhjal.

Pärast Koltšaki purustamist hakkasid interventsiooni organiseerijad eriti aktiivselt toetama Denikini valgekaartlikke jõukusid, tugevdades nende varustamist lahingutehnika, laskemoona ja riietusega ning saates neile sõjaväelisi instruktoreid. Sel ajal kui deniikinlased alustasid pealetungi lõunast, hakkasid läänest liikuma poola kapitalistide ja mõisnike väeosad, loodes aga suurenes uuesti oht Petrogradile valgekaartliku Judenitši armee poolt.

Nõukogude Venemaa oli igast küljest ümber piiratud tugevate ja õelate vaenlaste poolt. 1919. aasta sügisel vallutasid Denikini väed Orjoli linna ja lähenesid Tuulale, ähvardades vallutada meie kodumaa pealinna Moskvat. Vene kapitalistid lubasid miljonilise auhinna sellele valgekaartlikule polgule, kes esimesena tungib Moskva. Välismaised diplomaadid ja ajakirjanikud ennustasid isegi Moskva langemise päeva ja tundi.

Partei mobiliseeris kõik rahva jõud võitluseks Denikini vastu. Partei Keskkomitee töötas välja Denikini purustamise plaani. Punaarmee täitis tema ette seatud ülesande edukalt. Orjoli ja Voroneži all purustatud Denikini väed taganesid lõunasse. 1920. aasta algul vabastati valgekaartlastest kogu Ukraina ja Põhja-Kaukaasia.

Nõukogude rahvas sai uuesti lühikese hingetõmbeaja, mida Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus kasutasid töörahvahulkade mobiliseerimiseks majanduslikule ja kultuurilisele ülesehitustööle, tähtsate abinõude elluviimisele leninliku rahvuspoliitika alal. Moskva tööliste initsiatiivil algas kogu Nõukogude Venemaal laialdane liikumine, mis läks ajalukku «kommunistlike lau-

päevakute» nime all. Laupäeviti, pärast tööpäeva, või pühapäeviti töötasid kümned ja sajad tuhanded töölised vabatahtlikult ja tasuta ühiskonna kasuks, ilmutades neil päevil eriti kõrget organiseeritust, distsipliini ja tööviljakust. Seda tähtsat liikumist nimetas Vladimir Iljitš «suureks algatuseks».

Kuid nõukogude inimeste rahulik tööperiood oli lühike. 1920. aasta kevadel alustasid imperialistid uut nõukogudevastast sõjakäiku, seekord poola kapitalistide ja mõisnike ning Krimmis kanda kinnitanud valgekaartliku kindrali Wrangeli jõududega. Nii Poola kui ka Wrangel olid saanud inglise ja prantsuse kapitalistidelt uusimaid relvi, soomusautosid, tanke, lennukeid ja laskemoona. Ka see sõjakäik Nõukogude vabariigi vastu lõppes krahhiga. 1920. aasta oktoobris sõlmis Nõukogude Venemaa rahu Poolaga. Sama aasta novembris vabastasid Punaarmee väeosad Mihhail Vassiljevitš Frunze juhtimisel interventidest ja valgekaartlastest Krimmi.

Sellega lõppes põhiliselt välismaise sõjalise interventsiooni ja kodusõja periood.

Nõukogude võimu viiendaks aastapäevaks oli Nõukogudemaa täielikult puhastatud interventidest. 1922. aastal kihutas Punaarmee Kaug-Idast välja viimased välismaised vallutajad — jaapanlased.

Kommunistliku Partei juhtimisel, Lenini lipu all, kodusõja karmides ja halastamatutes võitlustes toimisid nõukogude inimesed nii, nagu lauldi partisanide lemmiklaulus:

Puruks lõime atamanid,
põgenesid valged väed,
ja nii Vaiksel ookeanil
lõppes meie sõjakäik...

Välismaiste interventide ja vene valgekaartlaste sõda Nõukogudemaa vastu lõppes nõukogude võimu võiduga. Nõukogude rahvas kaitses oma vabadust ning kindlustas oma sotsialistliku isamaa sõltumatuse.

Mis siis aitas noorel Nõukogude vabariigil saavutada võitu suurearvulise ja tugeva vaenlase üle?

Töölised, talupojad, kõikidest rahvustest töötajad liitusid nõukogude võimu ümber, nähes temas oma tõelist valitsust. Nad pidasid õiglast sõda ning toetasid kõigest jõust oma Punaarmeed. Teadmine, et ta võitleb rahva huvide eest, andis Punaarmeele enneolematu jõu. Nõukogude valitsus teostas õiget välispoliitikat ja see kergendas võitlust. Punaarmee võitu kergendas rahvusvahelise proletariaadi revolutsiooniline võitlus interventsiooni vastu, mida ta pidas loosungi all «Käed eemale Venemaast!».

Otsustavaks nõukogude rahva ja tema Punaarmee võidu tingimuseks oli asjaolu, et teda juhtis Kommunistlik Partei. Ta oskas

organiseerida ja õhutada vaenlaste vastu võitlema proletariaati ja töötavat talurahvast.

V. I. Lenin ütles: «... ainult tänu sellele, et partei oli valvel, et parteis valitses kõige rangem distsipliin, ja sellepärast, et partei autoriteet ühendas kõik ametkonnad ja asutused ja et loosungi järele, mille oli andnud Keskkomitee, läksid nagu üks mees kümned, sajad, tuhanded ja lõpuks miljonid, ning ainult sellepärast, et toodi ennekuulmatuid ohvreid, — ainult sellepärast ime, mis juhtus, võis juhtuda.»[1]

Kommunistliku Partei juhtimisel lõid meie maa töölised ja talupojad tagasi välismaiste interventide esimese vallutusretke ja kaitsesid oma kodumaal nõukogude võimu, kaitsesid Suure Oktoobrirevolutsiooni saavutusi ja jõudsid välja sotsialismi ülesehitamise avarale teele.

LÜHIKOKKUVÕTE

XIX sajandi viimasel veerandil ja XX sajandi algul arenes Venemaal tormiliselt kapitalism, töölisklass kasvas arvuliselt, teravnes klassivõitlus. Venemaa sai maailma revolutsioonilise liikumise keskuseks. Riigis kasvas ja karastus revolutsiooniline töölisklass, kellel oli selline kindel ja suurearvuline liitlane nagu talurahvas.

Venemaast sai leninismi sünnimaa. V. I. Lenini poolt asutatud bolševike partei oli töörahva hulkade eesotsas nende võitluses tsaariisevalitsuse ja kapitalismi vastu.

Bolševike partei juhtis töötajate võitlust tsarismi vastu esimeses Vene revolutsioonis aastail 1905—1907. Revolutsioon näitas, et üksnes töölisklass liidus talurahvaga võib rahvale kätte võita vabaduse ja et bolševikud on ainus jõud riigis, kes on suutelised sammuma töölisklassi revolutsioonilise võitluse eesotsas.

Pärast esimese Vene revolutsiooni lüüasaamist, kui tsarism alustas töölisklassi julma tagakiusamist, pöördusid revolutsioonist ära paljud neist, kes olid ennast varem nimetanud revolutsionääride. Ainult bolševikud jäid töölisklassile ustavaks kuni lõpuni. Uskumatult rasketes tingimustes valmistasid nad rahvahulki ette uueks revolutsiooniks.

1914. aastal puhkes imperialistlik maailmasõda. See oli röövellik sõda, mis taotles jaotatud maailma ümberjaotamist. Ta tõi rahvale lugematuid kannatusi: nälja, laose ja surma miljonitele inimestele. Maailmas oli ainult üks poliitiline partei — bolševike partei, kes näitas töölistele õiget teed. Ta kutsus töölisi ja talurahvast üles muutma imperialistlik sõda kodusõjaks, see tähendab, teostama revolutsiooni. 1917. aasta veebruaris puhkes Venemaal

[1] V. I. *Lenin*, Teosed, 30. kd., lk. 412.

teine revolutsioon, mis viis isevalitsuse kukutamiseni. Riigis tekkis kaksikvõim: kodanlik võim Ajutise Valitsuse näol ja nõukogude võim nõukogude näol.

Pärast tsarismi kukutamist innustas bolševike partei töölisklassi ja kehvtalurahvast revolutsiooni arendamisele, et anda kogu võim üle tööliste, talupoegade ja soldatite saadikute nõukogude kätte, kehtestada proletariaadi diktatuur.

Vladimir Iljitš Lenin ütles, et revolutsiooni arenemine võis toimuda rahulikul teel, ja bolševike partei võttis kursi revolutsiooni rahulikule arenemisele. Kodanlus aga astus menševike ja esseeride abiga, relv käes, töölisklassi vastu; sellega tegi ta võimatuks võimu rahuliku ülemineku nõukogude kätte. Bolševikud koondusid V. I. Lenini ümber ning organiseerisid töölisi, talupoegi ja soldateid vastulöögi andmiseks kontrrevolutsioonile, kodanluse võimu kukutamiseks relvade abil.

1917. aasta oktoobris kukutati kontrrevolutsiooniline Ajutine Valitsus, riigis kehtestati proletariaadi diktatuur. II nõukogude kongressil loodi esmakordselt Venemaal tööliste ja talupoegade valitsus — Rahvakomissaride Nõukogu eesotsas V. I. Leniniga.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon kukutas kodanluse võimu ja rajas alused sotsialismi ülesehitamiseks meie maal. Marksistlik-leninlik õpetus sotsialistlikust revolutsioonist sai suurepärase kinnituse praktikas. Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon näitas, et kapitalismi ajastu on lõpule jõudmas. Ta avas uue ajastu inimkonna ajaloos — kapitalismi hukkumise ja kommunismi võidu ajastu.

Noor Nõukogude riik võitis kätte vabaduse ja sõltumatuse rängades lahingutes välismaiste röövvallutajate ja sisemise kontrrevolutsiooniga. Kommunistlik Partei, keda juhtis V. I. Lenin, viis nõukogude rahva võidule sise- ja välisvaenlaste üle.

Nõukogude vabariigi vaenlaste purustamine kodusõjas andis meie maa töörahvale võimaluse asuda rahuliku sotsialistliku ülesehitustöö juurde.

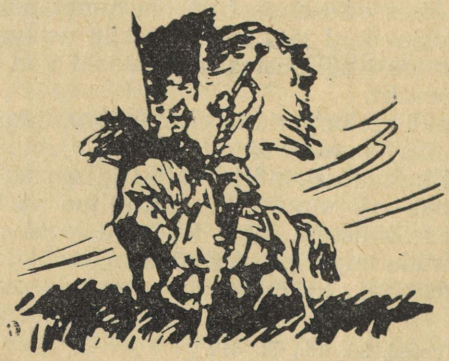

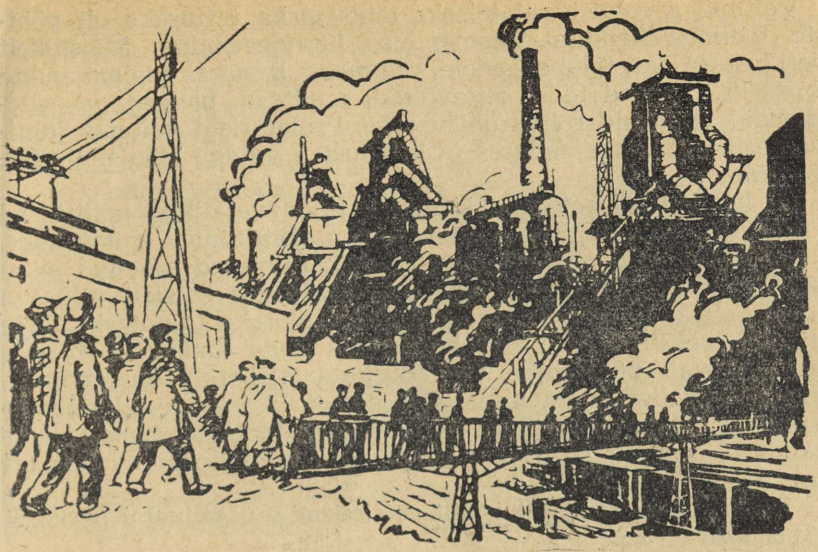

KOLMAS PEATÜKK

SOTSIALISMI VÕIT NSV LIIDUS

1. Sotsialistliku ülesehitustöö leninlik plaan

Meie maa töölisklass asus üles ehitama uut, sotsialistlikku ühiskonda. Töörahva kogu jõud suunati sellele, et viia ellu Vladimir Iljitš Lenini poolt väljatöötatud plaan sotsialismi ehitamiseks.

Kapitalismilt sotsialismile ülemineku periood

Niipea kui proletariaat võimu enda kätte oli võtnud, viis ta viivitamata ellu rea ülitähtsaid üritusi, mis said uue ühiskonna ülesehitustöö alguseks ja lähtekohaks. Juba revolutsiooni käigus ja kohe pärast revolutsiooni lõppu purustati kukutatud klasside huvide valvel seisnud vana riigiaparaat (ametiasutuste, kohtu-, politsei- ja sõjaväeaparaat) ja loodi uus proletaarne riigiaparaat; tekkis uus riigitüüp — proletariaadi diktatuuri riik, mis on võimsaks vahendiks sotsialismi ja kommunismi ülesehitustöös.

Võitnud revolutsiooni teiseks tähtsamaks ürituseks oli põhiliste tootmisvahendite eraomanduse likvideerimine. Mõisnikelt võeti maa ja anti talupoegadele, osa maast kasutati riigimajandite loomiseks. Suured tööstusettevõtted, raudteed, pangad ja sidevahendid muutusid rahva ühisvaraks. Proletariaat vallutas juhtivad positsioonid majanduses ja kindlustas sellega oma poliitilise ülemvõimu.

Sel kombel lõi sotsialistlik revolutsioon vajalikud poliitilised ja majanduslikud eeldused sotsialistliku ühiskonna ehitamiseks.

Kuid need olid alles eeldused, ainult esimesed sammud pikal teel. Ühiskond ei suuda korrapealt kapitalismilt sotsialismile üle minna. Selleks kulub teatav ajajärk — üleminekuajajärk. Selle ajajärgu jooksul töölisklass, koondades enda ümber kogu töörahva, teostab põhjalikke ümberkujundamisi rahvamajanduses, arendab sotsialismi võiduks vajalikke tootlikke jõude, likvideerib ekspluataatorlikud klassid ja neid tekitava tootmisvahendite eraomanduse, saavutatakse rahva materiaalse heaolu ja kultuuri tõus.

Millised olid siis kapitalismilt sotsialismile ülemineku perioodi iseärasused?

Üleminekuperioodi majandus ei olnud enam kapitalistlik, kuid polnud ka veel muutunud sotsialistlikuks. Majanduses esines palju tootmisvorme. Peamised neist olid sotsialistlik, väikekaubanduslik ja kapitalistlik tootmisvorm.

Sotsialistlik tootmisvorm, millele kuulus juhtiv osa, koosnes kodanluselt äravõetud suurettevõtetest, transpordist, pankadest, samuti äsjaloodud sotsialistlikest kooperatiividest. Väikekaubatootmine moodustus peamiselt talumajanditest, mis rajanesid tootmisvahendite eraomandusele ja isiklikule tööle, sellesse tootmisvormi kuulusid ka käsitööonduslik ja kodutööonduslik tootmine. Oli selge, et väiketootmist säilitades ei saa ehitada sotsialistlikku ühiskonda. Väiketootmine pidurdab tootlike jõudude arengut ja masinatehnika rakendamist. Peale selle sünnitab ta alatasa kapitalismi ja kodanlust. Kapitalistlik tootmisvorm moodustus eraettevõtetest linnas ja kulaklikest majanditest külas.

Põhilistele majanduslikele tootmisvormidele vastasid üleminekuperioodil ka kindlad klassid: töölisklass, töötav talurahvas ja kodanlus. Proletariaadi ja kodanluse vahel arenes hoogsalt leppimatu klassivõitlus.

Erilisel, vahepealsel seisukohal asusid töötav talurahvas, kodutööndajad ja käsitöölised. Ühelt poolt olid need tööinimesed, keda osaliselt ekspluateerisid kulaklus ja linnakodanlus. Teiselt poolt olid nad eraomanikud, kes püüdsid rikastuda, «haljale oksale jõuda». Tööinimestena kalduvad väiketootjad proletariaadi poole, eraomanikena aga kuuluvad nad kodanluse kilda. Väikekodanluse selline kahepoolne iseloom tingib ka tema muutliku, kõikuva positsiooni poliitikas ja klassivõitluses.

Kuidas suhtub siis töölisklass ja tema partei väiketootjatesse? Väiketootjate klass peab samuti kaduma, kuid mitte sel teel, nagu kaovad ekspluataatorlikud klassid. Töölisklass püüab kogu töötavat rahvast enda poole võita, püüab neid suunata kollektivismi teele, ümber kasvatada ja teha oma liitlaseks sotsialismi ülesehitustöös. V. I. Lenin kirjutas:

«Klasside kaotamine ei tähenda ainult mõisnike ja kapitalistide minemakihutamist — seda me tegime võrdlemisi kergesti, — see tähendab ka *väikekaubatootjate kaotamist*, kuid neid e i s a a m i n e m a k i h u t a d a, neid ei saa maha suruda, nendega *tuleb kokku sobida*, ainult väga pikaajalise, aeglase, ettevaatliku organiseerimistööga saab (ja tuleb) neid ümber teha, ümber kasvatada.»[1]

Sotsialistliku ühiskonna loomine on ülisuur ja raske ülesanne. Selle lahendamiseks tuleb teostada põhjalikud ümberkujundused majanduses, viia see tervenisti üle sotsialistlikele rööbastele; likvideerida ekspluataatorlikud klassid ja kogu töörahvas sotsialismi vaimus ümber kasvatada. Seda võib saavutada ainult töölisklassi ja tema avangardi — Kommunistliku Partei juhtimisel.

Esimesed sammud sotsialistlikus ülesehitustöös

Sotsialismi ülesehitamine NSV Liidus nõudis töörahvalt suurt jõupingutust. Meie rahvas sammus rasket ja senitundmatut teed. Noorel Nõukogude Vabariigil tuli üle elada interventsioon ja kodusõda, majanduslik blokaad ning majanduslik laos, vandenõud ja diversioonid, sabotaaž ning terror. Riigi majandus oli maha jäänud, peamiselt just talumajandus, ja kõigele lisaks valitses selles ennenägematu sõjajärgne laos. Majanduse taastamine ja edasiarendamine nõudis tohutuid summasid, oli vaja tehnikat ja kvalifitseeritud kaadrit. Meie maa töörahval ei olnud veel praktilisi kogemusi sotsialistliku ülesehitustöö alal. Nõukogude rahval ei olnud sel ajal kelleltki abi loota. Peaaegu kolmkümmend aastat oli Nõukogude Liit ainuke sotsialistlik riik. Imperialistlikud suurriigid püüdsid kõigest jõust sotsialistlikku ülesehitustööd pidurdada ja õõnestada ning Nõukogude riiki nõrgendada.

Kuid partei eesotsas V. I. Leniniga ei kartnud raskusi. Ta liitis ja innustas töörahvast suureks ajalooliseks loominguks.

Nõukogude inimeste rahulik loov töö sotsialistliku majanduse aluste ülesehitamiseks algas kohe pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu. Kuid seda katkestasid meile pealesunnitud kodusõda ja välismaine interventsioon. Arusaadavalt jäid sõjaoludes rahuliku ülesehitustöö küsimused tagaplaanile, kõik peamised jõud ja vahendid suunati vaenlase purustamisele. Alles pärast kodusõja võidukat lõppu oli meie maal võimalik rahuliku ülesehitustöö juurde asuda.

---

[1] V. *I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 26.

Kommunistlik Partei määras põhiülesande, mis töörahval tuli lahendada. Selleks ülesandeks oli ehitada *sotsialismile majanduslik vundament*, luua võimas sotsialistlik majandus.

Selleks oli vaja kõigepealt taastada rahvamajandus, mille Esimese maailmasõja ja kodusõja-aastad olid laostanud. Taastamisperiood, mis kestis umbes neli aastat (1921—1925), oli täis partei ja kogu rahva pingelist võitlust laose, tööpuuduse, tööstuse, transpordi ja põllumajanduse languse ning näljaga.

Sotsialismi võidurikka ülesehitustöö otsustavaks tingimuseks oli töölisklassi ja talurahva kindel liit. Sellise liidu võis kindlustada ainult proletaarse riigi õige majanduspoliitika, mis arvestab nii tööliste kui ka talupoegade huve. Ilma niisuguse liiduta ei oleks saadud organiseerida sotsialismi edukat ülesehitamist ega säilitada nõukogude võimu, kindlustada võitu valgekaartlaste ning interventide üle.

Kodusõja-aastail oli Nõukogude riik sunnitud teostama *sõjakommunismi poliitikat*. Sellele vastavalt olid talupojad kohustatud andma riigile riigikaitse vajadusteks kõik vilja ülejäägid toiduainete andmise kohustuse korras. Sel ajajärgul võttis riik enda kätte peale varem natsionaliseeritud tööstuse ka kogu kesk- ja väiketööstuse ning seadis sisse üldise töökohustuse. Toodangu jaotamine toimus riigi keskasutuste kaudu ilma rahalise tasuta. Sõja ja laose tingimustes tootis tööstus äärmiselt vähe selleks, et elanikkonna vajadusi rahuldada, ja riik ei suutnud talupoegadele vilja eest peaaegu midagi vastutasuks anda.

Ja siiski toetasid talupojad, kes nõukogude võimult maad olid saanud, seda võimu ja olid teadlikult nõus seda ohvrit tooma, et saavutada võitu vaenlase üle. Töölisklassi ja talurahva vahel kujunes sõjalis-poliitiline liit.

Kui aga sõda lõppes, vajas see liit juba teist alust, nimelt *majanduslikku*. Talupojad hakkasid avaldama rahulolematust neilt kõigi toiduainete ülejääkide äravõtmise üle. Nad pidasid paremaks need ülejäägid turul ära müüa ja osta sealt neile vajalikke tööstuskaupu. Toiduainete andmise kohustuse säilitamine uutes tingimustes oleks võinud teha parandamatut kahju töölisklassi ja talurahva liidule, samuti oleks see nõrgestanud talupoegade huvi külvipindade laiendamise ja põldude saagikuse tõstmise vastu. Seetõttu varsti pärast kodusõja lõppu kehtestasid Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus V. I. Lenini initsiatiivil uue majanduspoliitika (nepp).

Uus majanduspoliitika

Uuele majanduspoliitikale pandi alus 1921. aasta märtsis partei X kongressi otsusega *ülemineku kohta toiduainete andmise kohustuselt toitlusmaksule*. Üleminekuga toitlusmaksule pidi talupoeg riigile andma teatava varem kindlaks määratud hulga toiduaineid, kõik ülejäägid aga võis ta turustada. Niikaua kui alles nõrk tööstus ei suutnud veel täielikult varustada küla kaupadega,

lubas riik eraettevõtjatel avada väikeettevõtteid. Siseriigis oli lubatud vaba kauplemine.

Mida andis toiduainete andmise kohustuse asendamine toitlusmaksuga?

Peaasi oli siin see, et talupoegadel tekkis huvi vilja, liha, villa, lina ja muude saaduste tootmise vastu võimalikult suuremas koguses. Järelikult loodi tingimused põllumajanduse tõusuks, see aga oli äärmiselt vajalik ka tööstuse taastamiseks. Tööstus ei saa ju areneda, kui põllumajandus talle küllaldasel hulgal toorainet ei anna ja linna toiduainetega ei varusta. Teisest küljest ei suuda põllumajandus ilma tööstust taastamata jagu saada oma sajandite-pikkusest mahajäämusest.

Üleminekuga uuele majanduspoliitikale loodi *töölisklassi ja talurahva vahel kindel majanduslik ja poliitiline liit.*

N. S. Hruštšov ütles Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXII kongressil: «Üleminek uuele majanduspoliitikale ei läinud kergesti, see tekitas raskusi parteis endas. Leidus ka selliseid kommuniste, kes astusid parteist välja, sest nad ei mõistnud uue majanduspoliitika olemust. V. I. Lenin nägi hästi olukorra keerukust, kuid asus resoluutselt nepi elluviimisele ja partei tervikuna toetas leninlikku poliitikat võitluses sotsialismi võidu eest. Kui tol ajal ei oleks võidule tulnud leninlik kurss, ei oleks me saanud lahendada sotsialismi ülesehitamise ülesandeid. Asi seisis selles, et oli vaja kindlustada töölisklassi ja talurahva liitu, äratada kõigis töötajates nii linnas kui ka maal materiaalset huvi majanduse arendamise vastu, sotsialismi ehitamise vastu.»

Uuele majanduspoliitikale üle minnes mõistis partei, et see tähendab kapitalistlike elementide mõningat elavnemist linnas ja maal, toob kaasa terava võitluse sotsialismi ja kapitalismi vahel. See võitlus otsustab küsimuse «kes — keda?». Kuid partei ei kahelnud selle võitluse lõpptulemuses. Neis tingimustes, kus kogu võim riigis ja juhtivad positsioonid rahvamajanduses olid töölisklassi käes, oli sotsialismi võidu võimalus kindlustatud.

Ja tõepoolest. Juba aasta pärast, partei XI kongressil teatas V. I. Lenin, et taganemine on *lõppenud.* Hakati valmistama ette sotsialismi otsustavat pealetungi.

Niisiis *seisis uue majanduspoliitika põhiline ülesanne töölisklassi ja talurahva liidu tugevdamises, selleks et ehitada majanduslik vundament sotsialistlikule ühiskonnale, võita kapitalistlikud elemendid kõigil rahvamajanduse aladel, likvideerida ekspluataatorlikud klassid ja saavutada sotsialismi võit.*

Uus majanduspoliitika oli rahvusvahelise tähtsusega, kuna temas avaldusid majanduspoliitika kõige iseloomulikumad jooned kapitalismilt sotsialismile ülemineku perioodil.

Kui sõjakommunismi poliitika ei ole sotsialistliku revolutsiooni tingimata vajalikuks etapiks igal maal, eriti tingimustes, kui töölisklass on võitnud paljudes maades, siis meie nepile vastav

majanduspoliitika on kapitalismilt sotsialismile ülemineku perioodile omane kõigis maades.

Sotsialismi ehitamise leninlik plaan

Meie maa sotsialistliku ülesehitustöö plaani töötas välja V. I. Lenin. Ta õpetas, et partei ja rahva peaülesandeks on luua omaenda tööstus ja kõigepealt rasketööstus, mis toodab tootmisvahendeid, ning elektrifitseerida kogu maa. «Sotsialismi ainsaks materiaalseks aluseks,» õpetas Vladimir Iljitš, «võib olla mehhaniseeritud suurtööstus, mis suudab reorganiseerida ka põllumajanduse.»[1]

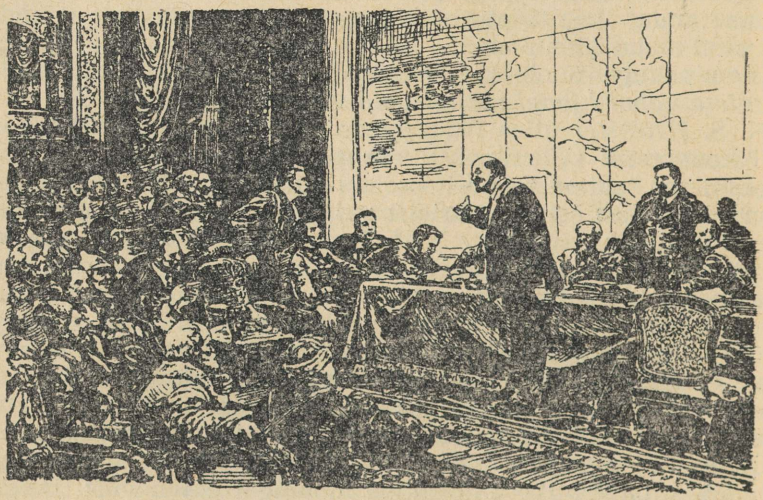

V. I. Lenin GOELRO plaanist kõnelemas
(Kunstnik *L. Šmatjko*)

Ainult võimsa rasketööstuse loomine võimaldab põllumajandust tehniliselt varustada ja tõsta, arendada kergetööstust, mis toodab tarbeesemeid, tugevdada riigi kaitsevõimet ja säilitada riigi poliitilist ning majanduslikku iseseisvust. Sellist tööstust aga võib luua ainult elektrifitseerimise baasil. Juba 1920. aastal oli V. I. Lenini initsiatiivil välja töötatud GOELRO plaan — Venemaa elektrifitseerimise plaan, mida Vladimir Iljitš nimetas partei teiseks programmiks. See oli meie maa tootlike jõudude võimsa arengu plaan. GOELRO plaan nägi ette ehitada 10—15 aasta jooksul kolmkümmend suurt elektrijaama üldvõimsusega poolteist miljonit kilovatti.

Arvatavasti olete lugenud A. Tolstoi romaani «Kannatuste rada». Toome sellest mõned read, mis viivad meid tagasi 1920. aas-

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 32. kd., lk. 434.

tasse, Suure Teatri saali, nõukogude VIII kongressile, kus G. M. Kržižanovski, V. I. Lenini võitluskaaslane, suur teadlane ja insener, esineb ettekandega GOELRO plaani kohta:

«Suure Teatri viierõdulises saalis, inimeste hingeõhust tekkinud udus kumasid vaevalt sajad elektripirnid punaka hõõgega. Oli külm nagu keldris. Hiiglasuurel laval, mille kulisside vahel kerkisid lõuendist kaared, istus tuhmi rambi lähedusse asetatud laua taga presiidium. Nad kõik olid pööranud pead ja vaatasid lava sügavusse, kus põikpuudelt rippus alla Euroopa-Venemaa kaart, mis oli kaetud mitmevärviliste rõngakeste ja ringjoontega — need täitsid peaaegu kogu pinna. Kaardi ees seisis väike mees karusnahkses palitus, ilma mütsita; ta suurelt otsaesiselt tagasilükatud juuksed heitsid varju kaardile. Käes hoidis ta pikka piljardikeppi, ja tihedaid kulme liigutades osutas aeg-ajalt kepi otsaga ühele või teisele värvilisele rõngakesele, mis otsekohe süttis nii eredas valguses, et rõdude tuhm kuld saalis hakkas sirama ja muutusid nähtavaks pinguldatud, kõhnad näod tähelepanust pärani aetud silmadega . . .

Keppi tõstes osutas ta tulevastele elektrienergiakeskustele ja joonistas kaardil ringe, milledes asetses tulevane uus tsivilisatsioon, ja rõngakesed süttisid heledalt nagu tähed hiiglasuure lava hämaruses. Et kaarti hetketi nii valgustada, selleks tuli koondada kogu Moskva elektrijaama energia — isegi Kremlis, rahvakomissaride kabinettides olid kõik pirnid välja kruvitud, peale ühe — kuueteistkümneküünlalise.

Inimesed vaatesaalis, kelle sõdurisinelite ja läbilastud pekešside taskutes oli igaühel peotäis kaeru, mis täna leiva asemel välja anti, kuulasid hinge kinni pidades peadpööritavaist, aga reaalselt teostatavaist perspektiividest, mis seisid loomingu teele asuva revolutsiooni ees . . .»

Sotsialismi ülesehitamiseks on vaja teha lõpp ka põllumajanduse killustatusele, koopereerida põllumajandus ja viia üle kollektivismi rööbastele. Arenenud tööstuse juures võimaldab põllumajanduse kollektiviseerimine küla mahajäämusest jagu saada ja küla uusima masinatehnikaga ohtralt varustada.

Kuid küla sotsialistlik ümberkorraldamine on keeruline ülesanne. V. I. Lenin õpetas, et selles ürituses tuleb toimida ettevaatlikult, mitte lubada sundimist, juurutada kooperatsiooni külasse järk-järgult, algul turustamise alal, seejärel ka põllumajandussaaduste tootmises. Talurahvas peab isiklike kogemuste põhjal veenduma kollektiivse majapidamise eelistes, siis on kollektiviseerimise edu kindel.

Sotsialismi ülesehitamise leninlik plaan nägi ette väga tähtsa üritusena *kultuurirevolutsiooni*. Selleks et valitseda riiki ja juhtida majanduslikku ülesehitustööd, arendada tehnikat ning pidevalt tõsta tööviljakust, on vaja saavutada, et kogu rahvas oleks kirjaoskaja, tuleb luua oma teaduse- ja tehnikaalane kaader, oma

rahvaintelligents. Töörahva vaenlased kinnitasid kahjurõõmsalt, et meil ei lähe korda sotsialismi üles ehitada kirjaoskamatul, ebakultuursel maal. Seda prohvetlikkust välja naerdes õpetas V. I. Lenin, et kui töörahvas on kapitalistid ja mõisnikud minema kihutanud, avanevad talle kõik võimalused kirjaoskamatuse ja harimatuse likvideerimiseks.

V. I. Lenin selgitas, et meil on olemas kõik vajalik sotsialismi ülesehitamiseks ja et me tingimata võidame, kui me õigesti tegutseme. Selleks on aga vaja meie riiki tugevdada, tema aparaati täiustada ja igal alal rangeimat kokkuhoidu teostada.

Sotsialismi võidu otsustavaks tingimuseks on töölisklassi ja talurahva liidu, kus juhtiv osa on töölisklassil, säilitamine ja partei ühtsuse igakülgne tugevdamine.

Sotsialismi ülesehitamiseks on vajalik rahu. V. I. Lenin käskis teostada nõtket välispoliitikat, võidelda rahu säilitamise eest ja mitte lasta imperialistidel meid sõtta kiskuda.

Selline on lühidalt sotsialistliku ülesehitustöö leninliku plaani sisu. Nagu prožektor valgustas see plaan töörahvale teed uude ellu, sotsialismile.

Sotsialismi ülesehitamise parteilise peajoone vastu astusid välja trotskistid, parempoolsed kallaklased ja kodanlikud natsionalistid. Nad ei uskunud sotsialismi võitu meie maal. Trotskistid rääkisid, et Nõukogude Liit oma jõududega ei suuda sotsialismi üles ehitada, et üldse ei saavat sotsialismi üles ehitada ühel maal. Nad kinnitasid, et töölisklassi ja talurahva vahel tekib tingimata kokkupõrge, et töölisklass ei suuda jagu saada meie maa majanduslikust mahajäämusest ega viia enda järel talurahvast sotsialismi teed mööda. Vähe sellest, et nad kahtlesid leninliku poliitika õigsuses, nad katsusid purustada ka parteid ennast. Nad laimasid teda, laimasid ta juhtivat tuumikut, nõudsid fraktsioonide ja rühmituste vabadust ning õõnestasid partei ridade ühtsust. Nad külvasid parteis ja töölisklassis umbusku sotsialistliku ülesehitustöö edu vastu.

Polnud võimalik loota edule sotsialismi ülesehitustöös, purustamata leninliku joone vastaseid ideeliselt ja poliitiliselt. Seepärast astus partei kogu otsustavusega välja kapitulantide ja kõhklejate vastu. Partei Keskkomitee ettepanekul võeti partei XIV konverentsil (1925. aasta aprillis) vastu leninlik seisukoht, et meie maal on sotsialismi võit võimalik. See võeti vastu kui partei seadus, mis on kohustuslik kõigile partei liikmetele.

Toetudes V. I. Lenini õpetusele, deklareeris partei kindlalt, et meie suudame üles ehitada ja tingimata ehitame üles sotsialistliku ühiskonna.

Millel põhjenes siis meie veendumus?

Nõukogudemaal on võim töölisklassi käes. Põhilised tootmisvahendid — maa, tööstus, pangad, transport — kuuluvad riigile. Töölisklass on suuteline talurahva põhihulki kaasa tõmbama sotsialistlikule ülesehitustööle. Põhilised elulised huvid on töölistel ja

töötavail talupoegadel ühised. Huvide ühtsus aga on töölisklassi ja talupoegade liidu vankumatuks aluseks, kusjuures juhtivaks jõuks selles liidus on töölisklass. See tähendab, et meie oleme suutelised majanduslikult võitma kodanlust omal maal ja üles ehitama täieliku sotsialistliku ühiskonna.

Kuid sotsialistlikul ülesehitustööl oli peale seesmise külje ka veel väline, rahvusvaheline külg.

Partei õpetas, et seni kui püsib kapitalistlik ümbrus, püsib ka sõjalise sissetungi ja meie maal kapitalismi restaureerimise (taastamise) katsete oht. Selle ohu kõrvaldamiseks on vajalik, et sotsialistlik revolutsioon võidaks vähemalt mitmel maal. Ainult siis võib sotsialismi võitu NSV Liidus lugeda lõplikuks võiduks. Muidugi, kui proletaarne revolutsioon oleks toimunud mitte ainult Venemaal, vaid ka mitmes teises suures riigis, siis oleks meie töölisklassil olnud tunduvalt kergem. Kuid sotsialistlik revolutsioon võitis sel ajal ainult meie maal.

Kuidas nüüd toimida? Kas jääda ootama revolutsiooni teistes maades, senikaua tammuda aga paigal või istuda, käed rüpes?

Ei, partei ei võinud asuda sellisele teele, kuna see oleks vältimatult toonud kaasa Oktoobrirevolutsiooni saavutuste kaotamise ja järelikult pidurdanud rahvusvahelise revolutsiooni arengut. Partei kutsus rahvast üles pingutama kogu jõudu, mobiliseerima kõik abinõud ja mingeid raskusi kartmata hoogsalt arendama sotsialistlikku ülesehitustööd ning seda edukalt lõpule viima.

2. Sotsialistlik industrialiseerimine ja põllumajanduse kollektiviseerimine

Niipea kui oli taastatud sõjaeelne tase tööstuses, põllumajanduses ja teistes rahvamajandusharudes, töötas partei välja ning kinnitas oma XIV kongressil (1925. aasta lõpul) meie maa sotsialistliku industrialiseerimise programmi.

Võitlus meie maa industrialiseerimise eest

Sotsialistlik industrialiseerimine oli seotud suurte raskustega. Oli vaja tohutuid summasid, et uuesti üles ehitada terved tööstusharud, luua kogu rahvamajandusele uus tehniline baas ja elektrifitseerida meie maa. Tänapäeval kergendab rahvademokraatiamaades industrialiseerimist tunduvalt see asjaolu, et need maad üksteisele vastastikust vennalikku abi osutavad. Suurt abi kõigile sotsialismi ehitavatele maadele annab NSV Liit.

Meie maa, mis asetses kapitalistliku ümbruse tingimustes, võis loota ainult iseendale, oma vahenditele.

Kust saadi siis need summad? Enne kui vastata sellele küsimusele, vaatame, milliste summadega lõid oma suurtööstuse kapitalistlikud maad. Nad ehitasid selle üles peamiselt koloniaalrahvaste halastamatu röövimise arvel, sõdade kontributsioonidega ja oma

maa töörahva halastamatu ekspluateerimisega, samuti ka välislaenude abil. Tööliste ja talupoegade riik ei võinud muidugi niisuguseid abinõusid kasutada. Meie maa asus mobiliseerima oma sisemisi reserve ja võimalusi.

Riigi industrialiseerimiseks kasutati kõigepealt riigi ettevõtetest, pankadest, sise- ja väliskaubandusest saadavaid kasumeid. Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist alates olid need rahvamajanduse otsustavad tegurid riigi, kogu rahva käes, mitte enam ekspluataatorite kliki valduses. Nõukogude võim vabastas meie maa määratu suurtest maksusummadest, mis tsaariaegsete välislaenude protsentidena välismaa kapitalistidele tasuti. Likvideerinud mõisnike maavalduse, võttis nõukogude võim talupoegade õlgadelt mõisnikele makstava maa ostu- ja rendimaksude raske koorma. Nüüd võisid talupojad oma töö ja materiaalsete vahenditega abistada riiki tööstuse ülesehitamisel. Sellest olid nad huvitatud sama palju kui töölisklass, kuna nad tundsid teravat puudust mitmesugustest põllutöömasinatest ja tööstuskaupadest.

Erinevalt kapitalistlikest riikidest, kes alustasid industrialiseerimist kergetööstuse arendamisega, asus meie maa industrialiseerimisele kõigepealt rasketööstuse ülesehitamisega. Seda nõudis asjaolu, et sotsialism võis NSV Liidus võita ainult sotsialistliku majanduse põhialuse — rasketööstuse võimsa arengu tulemusena. Ainult rasketööstuse olemasolu korral oli võimalik kergetööstust edasi viia, reorganiseerida sotsialistlikel alustel põllumajandus ja tõsta rahva heaolu.

Meie maa ei võinud industrialiseerimist alustada kergetööstuse arendamisega ka sellepärast, et see tee nõudis väga palju aega: oleks läinud aastakümneid, enne kui kergetööstusest kogunenud summasid oleks saadud kasutada rasketööstuse ülesehitamiseks. Meie ei võinud oodata. Kapitalistliku ümbruse rasketes tingimustes oli tarvis kõige lühema ajaga kindlustada Nõukogude Liidu majanduslik sõltumatus ja tugev kaitsevõime. Selleks aga oli vaja võimsat rasketööstust.

Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus näitasid töörahvale kätte industrialiseerimise ainuõige, sotsialistliku tee: sisemiste ressursside maksimaalne ärakasutamine, summade säästlik ja ökonoomne kulutamine, igakülgne tööviljakuse tõstmine ja toodangu omahinna alandamine. Kokkuhoiurežiimi rangeim täitmine muutus meie maa majandamise üheks põhiprintsiibiks.

Partei mobiliseeris ja innustas töörahvast võitlema sotsialistliku industrialiseerimise elluviimise eest. Meie kodumaa ääretutel avarustel arenes hoogsalt grandioosne ülesehitustöö. Kerkisid vabrikute, tehaste ja elektrijaamade korpused, ehitati töölisasulaid, tekkisid uued linnad. Arenesid tööstusharud, mida meil varem ei olnud, nagu traktori-, auto-, lennuki- ja tööpinkidetööstus ning teised tööstused. Väga tähtis oli meie maa idaosas uue kivisöe- ja metallurgiabaasi loomine Uraali ja Siberi kivisöe- ning maagileiu-

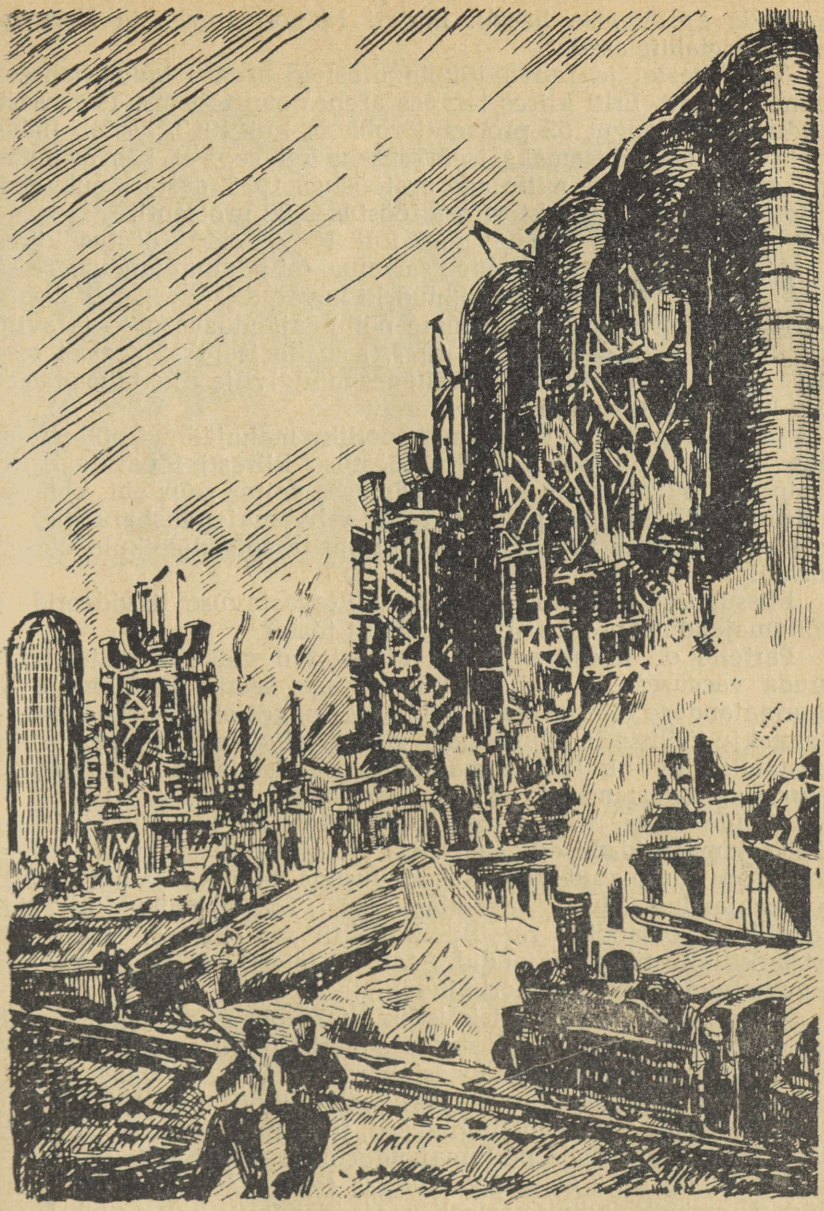

«Kuznetskstroi»
(Kunstnik V. *Svorog*)

kohtade kasutamise baasil. Ehitati Magnitogorski ja Kuznetski metallurgiahiiglased.

Tänu partei ja rahva jõupingutustele arenes industrialiseerimine edukalt. Eriti kiires tempos arenes suurtööstus. 1928. aastal andis ta toodangut 52 protsenti rohkem kui 1913. aastal. Industrialiseerimise tähtsamaks iseärasuseks oli see, et kasvas nimelt *sotsialistlik* tööstus, mitte aga eratööstus. 1928. aasta lõpuks moodustas sotsialistliku sektori osa tööstuses 82 protsenti.

Põllumajanduse kollektiviseerimine

Samal ajal kui NSV Liidu tööstus kiiresti ülesmäge sammus, oli põllumajandus endiselt maha jäänud, killustatud ja andis minimaalsel hulgal müügitoodangut. Peamine põllumajandusharu — teraviljamajandus — ei saavutanud 1927. aastaks isegi sõjaeelset taset. Eriti teravalt (kahekordselt) vähenes müügivilja osa, tähendab see osa vilja, mis turule läks.

Seega ei vastanud väikekaubatootliku mahajäänud põllumajanduse kasvutempo sotsialistliku tööstuse kiiresti tõusvale kasvutempole. Põllumajanduse mahajäämuses peitus suur oht, kuna see võis muutuda tõsiseks piduriks teiste rahvamajandusharude arenemisele, meie maa industrialiseerimisele ja sotsialistlikule ülesehitustööle.

Missugusel teel võis siis selle mittevastavuse likvideerida ja põllumajanduse produktiivsust järsult tõsta?

Parteile oli täiesti selge, et killustatud väiketalumajandus ei suuda vaesusest ja mahajäämusest jagu saada. Kuid mitte iga suurmajanduse tüüp ei olnud sobiv maale, kes ehitas sotsialismi. Ei võinud ju tööliste ja talupoegade riik nõustuda mõisnike majandite taastamisega või kulaklike majandite arendamisega, mis rajanesid talurahva halastamatule ekspluateerimisele.

Jäi üle ainus, V. I. Lenini poolt näidatud tee: liita väikesed üksiktalumajapidamised suurteks kollektiivseteks majanditeks, kellel on piiramatud võimalused uusima tehnika ja eesrindliku põllumajandusteaduse rakendamiseks. Tootmisvahendite ühiskondlikule omandile rajatud kollektiivsed majapidamised on sotsialistlikku tüüpi majandid. Sealt on täiesti välja lülitatud igasugune inimese ekspluateerimine inimese poolt.

Kohe pärast Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu hakkasid meie maal moodustuma sotsialistlikud suurmajandid — sovhoosid ja kolhoosid. Kuid esialgu oli neid väga vähe. Et individuaalseid talumajapidamisi massiliselt kolhoosideks liita, oli vaja ette valmistada vastavad tingimused, luua rasketööstus, mis oleks suuteline andma külale põllumajanduslikku tehnikat ja väetisi.

Samuti oli vaja talurahva hulgas teha ulatuslikku kasvatustööd. Üleminek individuaalselt majandamiselt kollektiivsele oli järsk murrang taluelu kogu korrastuses.

Meie maa industrialiseerimise esimesed edusammud võimaldasid parteil asuda küla sotsialistlikule ümberkorraldamisele. *Partei*

Esimene traktor külas
(Kunstnik *I. Vladimirov*)

XV kongress, mis leidis aset 1927. aasta detsembris, võttis vastu otsuse põllumajanduse kollektiviseerimise igakülgsest arendamisest.

Kollektiivsete majandite organiseerimise eestvedajaiks olid küla kehvikud. Partei ja valitsus abistasid kolhoose, varustasid neid traktorite ja teiste põllutöömasinatega. Loodi masina-traktorijaamad (MTJ), mis olid Nõukogude riigi tugipunktideks külas. Nad etendasid suurt osa kolhooside mehhaniseerimisel ja nende organisatsioonilise ning majandusliku tugevdamise alal. Masina-traktorijaamad ja nende juures asuvad poliitosakonnad töötasid talurahva organiseerimise ning kollektivismi vaimus kasvatamise alal.

Kunstnik I. Vladimirovi maal, mille reproduktsiooni näete sellel leheküljel, annab ettekujutuse masina-traktorijaamade tegevuse esimestest sammudest. Külla on ilmunud esimene traktor. Teda on põllule saatma tulnud kogu küla. Kõik tahavad näha, kuidas ta töötab ja millist kasu toob põlluharimine masinate abil. Hirmust ennenägematu raudse koletise ees hakkavad hobused lõhkuma. Uhked mehhanisaatorid aga juhivad traktorit kindlal käel edasi. Ja kõik nad — nii mehhanisaatorid, traktor kui ka hämmastunud uudishimulik rahvahulk — sümboliseerivad seda uut, mis võimsalt tungis küla ellu ühes meie maa industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimisega.

Küla sotsialistliku ümberkorraldamise käigus leiti kollektiivse majapidamise kõige otstarbekohasem vorm — põllumajanduslik artell. Artellis ühistatakse talupoegade põhilised tootmisvahendid ja töö, tulude jaotamine aga toimub tehtud töö alusel. Kõrvuti ühismajapidamisega eksisteerib artellis ka kindlalt piiritletud isiklik majapidamine õueaiamaal (elumaja, köögiviljaaed, produktiivkari, kodulinnud ja põllumajanduslik väikeinventar). Isiklik õueaiamaa majapidamine on kolhoosnikutele põllumajandussaaduste tootmise ja tulude lisaallikaks.

Põllumajanduslik artell ühendab kõige soodsamalt kolhoosnikute isiklikud huvid artelli ühiskondlike huvidega.

Esimeste kolhooside kogemuste põhjal veendusid talupojad üha enam kollektiivse suurmajapidamise eelistes võrreldes väikese individuaalmajapidamisega. Kehvikute järel astusid kolhoosidesse ka keskmikud. 1929. aasta lõpuks võttis kolhoosiliikumine massilise iseloomu, algas põllumajanduse üldine kollektiviseerimine.

Põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamisega käis kaasas terav klassivõitlus külas. Kulakud avaldasid pöörast vastupanu kolhooside ülesehitustööle: nad tegid vihast nõukogudevastast kihutustööd, süütasid põlema kolhooside hooneid, mürgitasid loomi, mõrvasid külaaktiviste. Oli tarvis otsustavalt lüüa seda viimast ja kõige rohkearvulisemat ekspluataatorlikku klassi ja see likvideerida. Ilma selleta ei oleks kolhoosikord saanud võita.

Kulaklus oli nõukogude võimu vastu vaenulik alates selle olemasolu esimestest päevadest. Kulaklus toetas valgekaartlaste kontrrevolutsiooni, organiseeris mässe ja tegi katset rasketel aastatel riiki ilma leivata jätta. Kuid niikaua kui kolhoose ja sovhoose oli vähe ja nad olid alles nõrgad, ei võinud nõukogude võim kulaklikke majandeid likvideerida, kuna need andsid märkimisväärse osa müügiviljast. Alates 1919. aastast (partei VIII kongressist peale) hakati teostama küla kapitalistlike elementide piiramise ja väljatõrjumise poliitikat. Kulaklikke majandeid maksustati kõrgendatud maksuga, piirati kulakute maarentimise ja palgatöö kasutamise võimalusi.

1929. aasta lõpul, mil kolhoosid ja sovhoosid hakkasid andma rohkem vilja kui kulaklikud majandid, avanes parteile ja Nõukogude riigile võimalus *kulakluse piiramise ja väljatõrjumise poliitikalt üle minna kulakluse kui klassi likvideerimise poliitikale põllumajanduse täieliku kollektiviseerimise alusel.*

Milles seisis selle uue poliitika sisu? Täieliku kollektiviseerimise rajoonides keelasid nõukogude seadused maarentimise ja palgatöö kasutamise. Talupoegadele lubati kolhooside kasuks konfiskeerida kulakutelt masinad ja kariloomad. Kõige paadunumad kulakud, kelle majandid moodustasid mitte rohkem kui ühe protsendi talumajandite üldarvust, saadeti välja meie maa kauge-

tesse piirkondadesse, kus neile olid loodud normaalsed elutingimused isikliku töö arvel.

Põllumajanduse kollektiviseerimine toimus karmis võitluses mitte ainult kulaklusega, vaid ka nende elementidega parteis, kes kajastasid kulakluse ideoloogiat — parempoolsete oportunistidega. Parempoolsed, samuti kui trotskistid, ei uskunud, et meie maal on võimalik sotsialismi üles ehitada. Nad astusid välja kulakutele pealetungi vastu ja propageerisid teooriat kapitalistlike elementide rahulikust sissekasvamisest sotsialismi. Faktiliselt oli see teooria taganemine kapitalistlike elementide ees, meie maal kapitalismi restaureerimise teooria. Partei purustas ideeliselt parempoolsed kallaklased ja heitis nad oma ridadest välja.

Talurahva üleminek sotsialistlikule suurmajandamisele tähendas suurt revolutsiooni majanduslikes suhetes, sajandite jooksul väljakujunenud talumajapidamise kogu korrastuses. Seda üleminekut juhtis partei, töölisklass aga abistas ning toetas igati. Kollektiviseerimine päästis küla igaveseks kulakuorjusest, klassideks kihistumisest, laostumisest ja viletsusest.

Talurahvas asus kindlalt sotsialistlikule arenguteele.

3. Sotsialismi ülesehitamine Nõukogude Liidus

Sotsialismi ülesehitamine toimus rahvamajandusplaanide alusel, mis koostati algul üheks aastaks, hiljem aga pikemaks ajaks — viieks aastaks. Suure entusiasmiga võitles töörahvas viie aasta plaanide ennetähtaegse täitmise eest. Vabrikutes, tehastes ja ehitustel arenes hoogsalt ja ulatuslikult sotsialistlik võistlus ning lööktöö, mis muutusid tööviljakuse tõstmise ja toodangu omahinna alandamise tõhusaks vahendiks, sotsialismi ülesehitamise meetodiks. Üha aktiivsemalt lülitus sotsialistlikku ülesehitustöösse töötav talurahvas.

Sotsialismi majandusliku vundamendi ehitamine

Otsustavaks etapiks võitluses sotsialismi võidu eest olid kaks esimest nõukogude viisaastakut. Juba esimese viie aasta plaani (1929—1932) ennetähtaegse täitmise tulemusena ehitati NSV Liidus *sotsialistliku ühiskonna majanduslik vundament* ajakohase suurtööstuse ja kolhoosikorra näol. Tööstusest tõrjuti lõplikult välja kapitalistlikud elemendid, sotsialistlik süsteem muutus ainsaks süsteemiks. Suurtööstuse toodangu maht ületas sõjaeelse taseme rohkem kui kolmekordselt. Muutus suhe tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise vahel. Tööstuse erikaal kasvas kuni 70 protsendini.

Suuri edusamme tehti ka kolhooside organiseerimisel. Selleks ajaks oli kolhoosidesse ühinenud juba üle 60 protsendi talumajandite arvust ja üle 75 protsendi külvipinnast.

Teine viisaastak (1933—1937) oli edasine suur samm sotsialist-

liku majanduse arenemises. Rakendati rida tähtsaid majanduslikke ja poliitilisi abinõusid, viidi lõpule rahvamajanduse tehniline rekonstrueerimine, see tähendab kõigi rahvamajandusharude — nii tööstuse kui ka põllumajanduse varustamine uusima tehnikaga. Jätkus uute tehaste ja elektrijaamade ehitamine, vanu ettevõtteid laiendati ja varustati uute seadmetega.

Suur töö tehti ära ka uue tehnika omandamise alal. Kogu maal arenes hoogsalt massiline liikumine uue tehnika vallutamiseks, tootmisnovaatorite liikumine, mis läks ajalukku stahhaanovliku liikumise nime all (selle liikumise ühe algataja — Donbassi kaevuri Aleksei Stahhanovi nime järgi).

Põllumajanduses käis võitlus kollektiviseerimise lõpuleviimise ja kolhooside organisatsioonilise ning majandusliku tugevdamise eest. Tähtsat osa kolhoosikorra kindlustamisel ja talurahva kollektivismi vaimus kasvatamisel etendas töölisklass. Partei suunas linnast maale 25 000 paremat kommunisti, kes tegid suurt organiseerimis- ja ideelis-kasvatuslikku tööd kolhoosides ja sovhoosides. See oli selge praktiline näide töölisklassi ja talurahva liidust, sotsialistliku linna juhtivast osast küla suhtes.

Põhjalikud sotsialistlikud ümberkujundused majanduses likvideerisid lõplikult kapitalistlikud elemendid linnas ja maal. Hävitati, kisti juurtega välja peamine põhjus, mis tekitas ekspluataatorlikke klasse ja inimese ekspluateerimist inimese poolt — tootmisvahendite eraomandus.

Kultuurirevolutsioon

Üheaegselt majanduse ümberkujundamisega, sotsialistliku majandussüsteemi loomisega meie maal arenes hoogsalt ka kultuurirevolutsioon. Teaduse ja kultuuri kõrge tase on sotsialistliku ühiskonna lahutamatuid jooni. Kultuurilise ülesehitustöö alal läbis meie maa, nagu majandusalalgi, lühikese ajaga määratu pika tee.

Rahva kultuuritaseme kõige esimeseks näitajaks on elanikkonna kirjaoskus. Enne revolutsiooni oli meie maal üheksa-aastaseid ja vanemaid kirjaoskamatuid 76 protsenti elanikkonnast, naiste hulgas kuni 88 protsenti. Tsaari-Venemaa rõhutud rahvuslike ääremaade elanikkond oli peaaegu täiesti kirjaoskamatu. V. I. Lenin kirjutas, et niisugust maad, kus rahvahulgad oleksid hariduse ja teadmiste poolest niivõrd paljaks röövitud, ei ole Euroopas peale tsaari-Venemaa.

Kommunistlik Partei ja nõukogude võim ei säästnud jõudu ega vahendeid, et meie maa kultuuritaset kiiresti tõsta. Loodi üldhariduslike ja erikoolide ning kõrgemate õppeasutuste laialdane võrk nii vene kui ka Nõukogude Liidu teiste rahvuste õppekeelega. Lastele ja noortele avanesid laiad teed teadusele ning haridusele. Tasuta kooliõpetus tegi hariduse kättesaadavaks kogu töörahvale. Alates 1930. aastast kehtestati üldine algkoolikohustus. Tehti ära suur töö täiskasvanud elanikkonna kirjaoskamatuse likvideerimiseks.

Sotsialistliku ülesehitustöö aastail valmistati nõukogude kõrgemates õppeasutustes ette suurepärane eriteadlaste kaader rahvamajanduse, teaduse ja kultuuri kõigi alade jaoks. Kõigis liiduvabariikides sirgus oma rahvuslik intelligents. 1938/39. õppeaastal õppis kõrgemates õppeasutustes 603 000 üliõpilast, see on viis ja pool korda rohkem kui 1914. aastal tsaari-Venemaal.

Töörahva kultuuri- ja tehnikataseme kiiret tõusu soodustas uusimate masinate ning mehhanismide juurutamine kõigis rahvamajandusharudes. Ettevõtetes, kolhoosides ja sovhoosides organiseeriti tootmistehnilisi õppusi. Miljonid töölised ja kolhoosnikud hakkasid õppima mitmesugustel kursustel, et omandada uusi erialalisi teadmisi ja tõsta oma tootmisalast kvalifikatsiooni.

Partei tegi määratu suure töö kapitalismi iganditest jagusaamiseks inimeste teadvuses — eraomanduslike taotluste, rahvusliku vaenu, usuliste ja muude eelarvamuste kaotamiseks.

Suured saavutused

Teise viisaastaku lõpuks oli sotsialism NSV Liidus põhiliselt üles ehitatud. Sotsialismi võit tõi kaasa põhjalikud ümberkujundamised kõigil elualadel.

Milles seisis nende ümberkujunduste sisu?

Esiteks, loodi võimas sotsialistlik tööstus, mille aluseks on rasketööstus, eelkõige masinaehitus;

teiseks, väikesed killustatud individuaalsed talumajapidamised, mille aluseks oli tootmisvahendite eraomandus, ühinesid uusima tehnikaga varustatud sotsialistlikeks suurmajanditeks;

kolmandaks, likvideeriti ekspluataatorlikud klassid ja neid tekitav põhjus — tootmisvahendite eraomandus. NSV Liitu jäid kaks teineteise suhtes sõbralikku klassi — töölisklass ja talurahvas, samuti ka töötav intelligents, kes oma põhilises massis oli võrsunud töölistest ja talupoegadest;

neljandaks, toimus kultuurirevolutsioon.

Sotsialistlike ümberkujunduste tulemusena astus meie maa progressi teel suure sammu edasi. Ta muutus mahajäänud agraarmaast eesrindlikuks tööstusriigiks mehhaniseeritud suurpõllumajanduse, eesrindliku teaduse ja kultuuriga. Ekspluataatorlike klasside likvideerimine andis nõukogude rahvale seninägematu sotsiaalse ja poliitilise ühtsuse. Töölisklassi ja talurahva liit, rahvaste murdumatu sõprus, palav sotsialistlik patriotism ja proletaarne internatsionalism muutusid ülikindlaks.

Sotsialismi võit andis avarad võimalused rahva heaolu, materiaalse ning kultuurilise taseme tõusuks, tugevdas NSV Liidu kaitsevõimet ja kindlustas meie riigi majanduslikku ning poliitilist sõltumatust. Nõukogude rahva edusammud sotsialistliku ülesehitustöö alal fikseeriti seadusandlikult Nõukogude Konstitutsioonis, mille 1936. aastal VIII erakorraline üleliiduline nõukogude kongress vastu võttis.

Sotsialismi võit ja uue NSV Liidu Konstitutsiooni vastuvõtmine rajasid avarad võimalused nõukogude demokraatia edasiseks

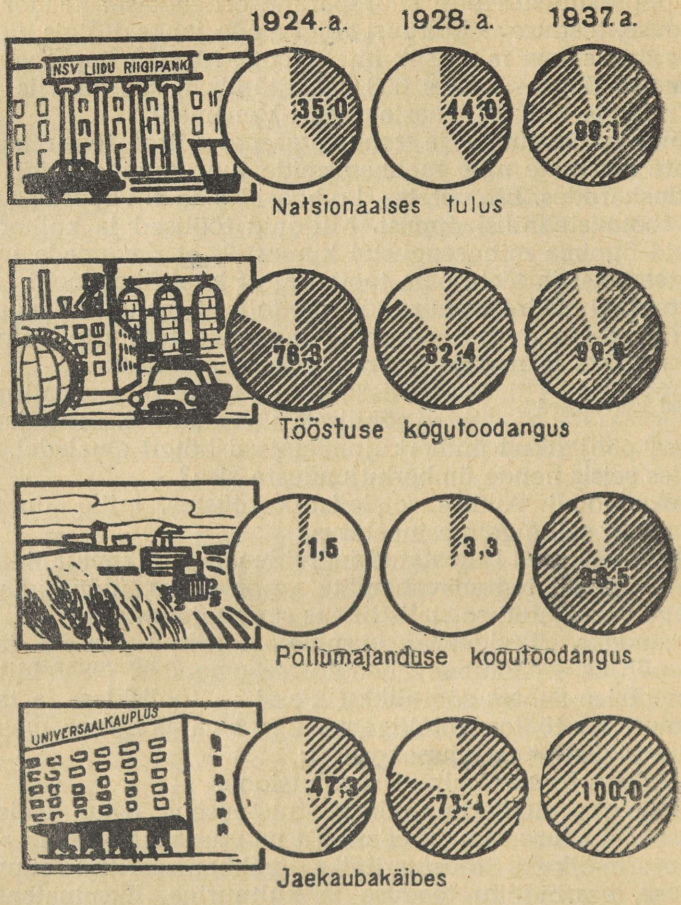

arenemiseks. Kuid tõsiseks takistuseks oli J. V. Stalini isiku kultus. Ergutades oma isiku ohjeldamatut ülistamist, rikkus Stalin jämedalt leninlikke partei elu norme, juhtimise kollektiivsuse printsiipi, asus üha rohkem ainuisikulise juhtimise, omavoli ja võimu kuritarvitamise teele.

Isikukultuse raskeks tagajärjeks olid sotsialistliku seaduslikkuse jämedad rikkumised. 1937. aastal, mil sotsialism oli juba võitnud ja ekspluataatorlikud klassid likvideeritud, esitas Stalin teesi, et sel määral kui Nõukogude riik edasi läheb, pidavat ka klassivõitlus meie maal üha rohkem teravnema. Stalini ekslik ja ebaõige tees sai aluseks massilistele repressioonidele, mille ohvriks langesid ka paljud ausad inimesed — kommunistid ja parteitud.

sealhulgas ka silmapaistvad partei- ja riigitegelased ning sõjaväelased.

Stalini isiku kultus tekitas suurt kahju parteile ja sotsialistlikule ülesehitustööle. Kuid ta ei suutnud siiski peatada nõukogude ühiskonna progressiivset arengut ega muuta sotsialistliku korra iseloomu, mille liikumapanevaks jõuks alati olid, on ja saavad olema töörahva paljumiljonilised massid.

Isikukultuse vari ei suutnud ega suuda varjutada partei aastaterohket tegevust, vaenulike vaadete ja voolude vastu peetud võitluse ajaloolist tähtsust ega partei ja rahva suuri edusamme sotsialismi ülesehitamisel.

Sotsialismi võit meie maal on väga suure maailmaajaloolise tähtsusega. Inimkonna ajaloos esmakordselt loodud sotsialistlik ühiskond oli majakaks, innustavaks eeskujuks kõigile rõhutuile ja ekspluateeritavaile nende võitluses vabaduse ja õnne eest, marksismi-leninismi ideede elavaks kehastuseks.

Sotsialism võitis NSV Liidus neil aastail, mil fašistid reas Euroopa riikides, likvideerinud demokraatlike vabaduste viimased riismed, valmistusid uueks maailmasõjaks. Neis tingimustes oli meie sotsialistlik riik kõigi rahu-, demokraatia- ja progressijõudude ainsaks lootuseks ning toeks.

Sotsialismi võiduga astus meie maa oma arengu uude perioodi — sotsialismi ülesehitamise lõpuleviimise ja kommunismile järkjärgulise ülemineku perioodi.

Kuid sotsialistliku ühiskonna ülesehitustöö lõpuleviimise katkestas Suur Isamaasõda hitlerlike röövvallutajate vastu, kes meie maale mõrtsukalikult kallale tungisid ja nõukogude inimeste rahulikku tööd häirisid.

4. Sotsialistlik kord kui Suures Isamaasõjas saavutatud võidu allikas

Iga nõukogude inimene on kindlasti mõelnud selle üle, kui kaugele me oleksime oma arengus edasi jõudnud, kui sõjad ei oleks meid takistanud.

NLKP programmis öeldakse: «Ligi kahekümne aasta jooksul pisut rohkem kui neljakümnest oli nõukogude rahvas sunnitud pühendama oma jõupingutused imperialistlike riikide kallaletungide tagasilöömisele ja sõdades purustatud rahvamajanduse taastamisele. Eriti karmiks kontrolliks oli nõukogude korrale Suur Isamaasõda — kõige rängem kõigist sõdadest, mida ajalugu kunagi on tundnud. Nõukogude rahva võit selles sõjas kinnitas, et maailmas ei ole jõude, kes suudaksid peatada sotsialistliku ühiskonna progressiivset arenemist.»

Nõukogude võimu esimestest päevadest peale on meie partei välispoliitika alal kindlalt taotlenud rahu säilitamist ja kindlusta-

mist, rahvastevahelise koostöö sisseseadmist. Erineva ühiskondliku korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise ja majandusliku võistluse leninlik printsiip on Nõukogude välispoliitika juhtiv printsiip.

Loova tööga tegelevale parteile ja rahvale on vaja rahu, mitte aga sõda.

Rahu ja rahvaste koostöö poliitika

Kahe maailmasõja vahelisel ajajärgul võitles Nõukogude Liit visalt ja järjekindlalt rahu säilitamise eest, uue verevalamise vältimise eest. Nõukogudemaa tegi teistele riikidele korduvalt ettepaneku sõlmida mittekallaletungilepingud; mõnede riikidega need lepingud sõlmiti.

Kuid NSV Liidu ettepanekud kollektiivse julgeoleku loomise kohta leidsid vastupanu imperialistlike riikide poolt. Imperialistid mõtlesid kogu aeg, kuidas hävitada meie maal nõukogude võim ja taastada kapitalism. On selge, et Nõukogude valitsus paratamatult pidi arvestama sõjaohtu. Rahu eest võideldes hoolitses ta ühtaegu ka NSV Liidu kaitsevõime kindlustamise eest.

Sõjaoht hakkas eriti kiiresti suurenema pärast seda, kui monopolid olid 1933. aastal Saksamaal võimule seadnud Hitleri fašistliku partei — imperialismi kõige reaktsioonilisema ja sõjakama partei. Hitlerlased likvideerisid oma maal demokraatlike vabaduste viimased riismed, lämmatasid kõik progressiivsed parteid ja organisatsioonid, panid toime metsiku arveteõienduse kommunistide kallal. Ameerika ja inglise kapitalistide toetusel hakkasid nad pöörases tempos taastama sõjamasinat, et selle abil allutada endale kogu maailm.

Hitlerlik Saksamaa tallas suurriikide — Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa huvid jämedalt jalge alla ja ähvardas kogu maailma verre uputada. Kuid nende riikide valitsevad ringkonnad tegid näo, nagu ei märkakski nad fašistlike ninameeste tegevust, ja ajasid agressorite asjadesse mittevahelesegamise poliitikat.

Tegelikult aga oli selle poliitika mõtteks ässitada fašistlik Saksamaa kallale Nõukogude Liidule. Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa ja teiste maade imperialistid nägid fašistlikus Saksamaas löögirusikat võitluses kommunismi vastu ja ootasid kannatamatult, et ta kiiremini ründaks Nõukogude Liitu. Ise aga arvasid nad, et puhkev sõda neid ei puuduta. Veel enam, imperialistid lootsid, et nii Nõukogude Liit kui ka Saksamaa nõrkevad surmavõitluses ja siis võib neile mõlemale dikteerida mis tahes tingimusi.

Niisiis tahtsid imperialistid lüüa kaht kärbest ühe hoobiga: hävitada maailma esimene sotsialistlik riik ja ühtlasi koristada teelt oma ohtlik konkurent — Saksamaa.

Kui siis fašistlik kiskja pääses ahelatest lahti ja hakkas Euroopas vallutama üht maad teise järel, ei teinud Ameerika Ühendrii-

gid, Inglismaa ja Prantsusmaa midagi selleks, et kaitsta hitlerliku agressiooni ohvriks langenud maid; nad isegi vaikselt ergutasid saksa fašiste: las liigub Saksamaa ida poole, Nõukogude piirile lähemale. Nad lasksid Hitleril okupeerida Austria, sõlmisid temaga Münchenis häbiväärse reetliku kokkuleppe, andes fašistidele oma nõusoleku Tšehhoslovakkia okupeerimise kohta.

Nõukogude Liit oli ainuke riik, kes teostas aktiivset rahupoliitikat ja püüdis fašistlikke agressoreid ohjeldada. Kui Tšehhoslovakkiat ähvardas fašistliku orjastamise oht, siis astus ainuüksi Nõukogude Liit aktiivselt välja tema sõltumatuse kaitseks ja oli valmis temale andma igasugust abi. Kuid Tšehhoslovakkia tolleaegne kodanlik valitsus ei tahtnud seda abi kasutada.

Maailmasõja tulekahju õhutasid mitte üksi saksa fašistid Läänes, vaid ka jaapani imperialistid Kaug-Idas. Püssirohulõhn mürgitas järjest rohkem maailma atmosfääri. Asjatud olid Inglismaa, Prantsusmaa ja mõnede teiste riikide valitsevate ringkondade lootused, et fašistlik sõjaoht neid ei puuduta. Neil endil tuli esimesena kokku põrgata hitlerliku sõjamasinaga, mille nad ise olid aidanud luua.

1. septembril 1939. a. tungis fašistlik Saksamaa Poolale kallale. Et end mitte lõplikult kompromiteerida oma rahva silmis, olid Inglise ja Prantsuse valitsused sunnitud 3. septembril välja astuma oma liitlase — Poola kaitseks ja kuulutama Saksamaale sõja.

Nii algas Teine maailmasõda.

Hitler kavatses kõigepealt käsile võtta Lääne-Euroopa, seejärel aga rünnata kogu jõuga Nõukogude Liitu, orjastada meie rahvas, võtta tema rikkused enda kätte. Esimest osa oma kuritegelikust kavatsusest läks tal korda läbi viia. Mobiliseerinud Euroopa okupeeritud maade ja oma liitlaste määratu suured sõjalised ressursid, rikkus Hitler reetlikult Nõukogude-Saksa mittekallaletungilepingut ja tungis ootamatult, sõda kuulutamata, meie maale kallale.

22. juunil 1941. a. algas Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda saksa fašistlike röövvallutajate vastu.

Suure Isamaasõja iseloom

Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda algas juba Teise maailmasõja ajal ja oli selle tähtsaim koostisosa. Oma tekkelt oli Teine maailmasõda imperialistlik sõda, vallutussõda. Fašistlikud riigid andsid sellele sõjale algusest kuni lõpuni imperialistliku iseloomu, rööviseloomu. Fašistlik Saksamaa püüdis haarata võimu kogu maailmas, muuta alistatud maad oma asumaadeks, kehtestada kogu maakeral fašistlik kord, niinimetatud «uus kord».

Mis Inglismaasse ja Prantsusmaasse puutub, siis nende riikide eesmärgiks oli säilitada oma suurriigi seisund, jätta asumaad enda kätte ja võidu korral vabaneda niisugustest ohtlikest konkurentidest nagu Saksamaa ja Jaapan. Sellepärast oli sõda algul ka nende riikide poolt imperialistliku iseloomuga.

Kuid sedamööda, kuidas fašistlikud agressorid okupeerisid järjest uusi maid, seadsid sisse ennenägematult julma korra ja hävitasid miljoneid rahulikke elanikke, astusid orjastatud rahvad kommunistlike parteide juhtimisel võitlusse fašismi vastu. Prantsusmaa, Inglismaa ja Ameerika Ühendriikide töörahva hulgad avaldasid samuti suuremat survet oma valitsustele, nõudes nendelt aktiivse fašismivastase sõja pidamist.

Seega omandas fašistlike agressorite vastu peetav sõda järkjärgult õiglase, vabastava iseloomu.

Nõukogude Liidu sõttaastumine määras lõplikult selle sõja õiglase iseloomu. Kommunistliku Partei juhtimisel asus nõukogude rahvas üksmeelselt ja innustatult kaitsma oma sotsialistliku isamaa vabadust ja sõltumatust. Samal ajal pidasid nõukogude inimesed oma internatsionaalseks kohuseks aidata kõigil Euroopa orjastatud rahvastel vabaneda fašistlikust türanniast. See oli *õiglane sõda, vabastussõda, tõeliselt üldrahvalik sõda.*

Nõukogude rahva Suure Isamaasõja vabastav iseloom äratas kogu maailma töötajate hulgas palava sümpaatiatunde NSV Liidu vastu. Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa ja teiste kapitalistlike riikide lihtsad inimesed nägid Nõukogude Liidus ainukest jõudu, kes suudab fašistide sõjamasina purustada. Nende maade valitsused said samuti aru, et ilma Nõukogude Liiduta ei ole võimalik hitlerlikku agressiooni peatada. Paratamatult pidid nad arvestama ka maailma rahvaste võimsat liikumist NSV Liidu toetamiseks.

1941. aasta juulis sõlmis Inglismaa NSV Liiduga kokkuleppe ühise tegevuse kohta sõjas Saksamaa vastu. Hiljem (1942. aasta juunis) kirjutasid Ameerika Ühendriigid koos Nõukogude Liiduga alla kokkuleppele vastastikuse abistamise kohta sõjas Saksamaa vastu.

Fašismivastasest koalitsioonist (liidust) osavõtjate eesmärgid olid muidugi erinevad. Kuid vaatamata sellele olid NSV Liit, Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa ühes leeris ning võitlesid fašistliku Saksamaa ja tema liitlaste vastu. See tõestab veenvalt, et erineva ühiskondliku korraga riigid võivad töötada koos nii rahukui ka sõjaajal.

Esimestel kuudel toimus sõda Nõukogude riigile ja tema relvastatud jõududele äärmiselt ebasoodsates tingimustes. Hitlerlik Saksamaa oli tolleks ajaks vallutanud peaaegu kogu Lääne-Euroopa, kelle majandus oli juba sõja pidamiseks kohandatud. See tagas meie vaenlasele ülekaalu lahingutehnika hulga poolest, mõnede relvaliikide alal aga ka kvaliteedi poolest. Lisaks sellele oli hitlerlik armee täielikult mobiliseeritud ja tal olid suured kogemused kaasaegse sõja pidamise alal. Kallaletung Nõukogude Liidule toimus ajal, kui Läänes maaväed üldse ei võidelnud ja Saksamaa oli paisanud oma sõjaväe ja oma liitlaste vägede põhijõud meie maa vastu. Meie sõjavägi aga pidi hoidma suuri jõudusid

Idas imperialistliku Jaapani vastu. Sellistes tingimustes toimunud ootamatu kallaletung andis fašistlikule Saksamaale teatava sõjalise eelise, mille mõju oli kaua tunda. Suured ebaõnnestumised sõja esimesel ajajärgul on seletatavad ka Stalini tõsiste eksimustega, tema poliitiliste ja sõjaliste vigadega, Nõukogude armee juhtiva kaadri nõrgenemisega, mille olid esile kutsunud põhjendamatud repressioonid.

Sotsialistliku korra võitmatus

Neli aastat kestnud sõda nõudis nõukogude rahvalt tohutuid ainelisi ja vaimseid jõupingutusi. Hinge kinni pidades jälgis kogu maailm suurejoonelisi lahinguid Nõukogude-Saksa rindel.

Meie maale ebasoodus sõja algus pani hitlerlike ninameeste pea pööritama ja nad hakkasid kogu maailmale pasundama Nõukogude riigi peatsest hukkumisest. Kuid nende ennustused ei läinud täide. Nõukogude riik pidas katsumustele vastu ja võitis, tema vaenlased aga hukkusid.

Sõda Nõukogude Liidu ja hitlerliku Saksamaa vahel ei kujutanud endast lihtsat relvastatud kokkupõrget riikide vahel, vaid kahe vastandliku ühiskondliku süsteemi — sotsialistliku ja kapitalistliku süsteemi kahevõitlust. Selles surmavõitluses pidi võidu saavutama eesrindlik ja elujõuline sotsialistlik süsteem.

Nii see tegelikult ka oli.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei, juhtides nõukogude rahva ennastsalgavat võitlust oma kodumaa vabaduse ja sõltumatuse eest, kasutas sotsialistliku korra eelised täielikult ära. Lühikese ajaga muutis ta kogu meie maa ühtseks sõjaleeriks, vankumatuks kindluseks. Partei organiseeris ja innustas nõukogude rahva jõupingutusi nii rindel kui tagalas.

Sõda näitas sotsialistliku ühiskonnakorra ja paljurahvuselise Nõukogude riigi jõudu ja tugevust, meie kommunistliku ideoloogia määratu suurt üleolekut inimesevaenulikust ja barbaarsest fašistide ideoloogiast.

Ekspluataatorlikest klassidest vaba sotsialistlik ühiskond, mida liidab kindlalt ühte meie maa rahvaste sõprus, on ennenägematu moraalse ja poliitilise ühtsusega. See etendas määratu suurt osa võidu saavutamises hitlerliku Saksamaa üle. Tagala ja rinne olid meie maal hoopis tugevamad kui ükskõik missugusel maal. Miljonid nõukogude inimesed võtsid kätte relva, et rinnaga kaitsta oma kodumaad. Need aga, kes rindele ei läinud, töötasid võidu saavutamiseks päevad ja ööd vabrikutes ja tehastes, kolhoosides ja sovhoosides. Parteiorganisatsioonide juhtimisel lõi vaenlase tagalas lõkkele partisanisõda.

Suure Isamaasõja aastail tuli kõigist katsumustest auga välja meie *nõukogude sotsialistlik majandus.* Täielikult õigustas ennast meie maa sotsialistliku industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise poliitika, tänu millele loodi kaasaegse sõja pidamiseks vajalik materiaalne tootmisbaas. Tootmisvahendite ühis-

kondlik omandus võimaldas parteil ja Nõukogude valitsusel kiiresti viia rahvamajandus sõja rööbastele, mobiliseerida kõik ainelised jõud sõja vajadusteks.

1941. aasta suvel ja sügisel toimus grandioosne tööstusettevõtete, põllumajandusliku tehnika ja inimeste üleviimine idapoolsetesse piirkondadesse. 1941. aasta kolme kuu jooksul evakueeriti meie maa idarajoonidesse — Uraali ja Siberisse, Kesk-Aasiasse ja Kasahstani üle 1300 ettevõtte. Nõukogude riik suutis kiiresti valmis seada ja käiku lasta evakueeritud ettevõtted; veel enam, ta organiseeris ka uute tehaste, elektrijaamade ja kaevanduste kiiret ehitamist.

Kolme aasta jooksul (1942—1944) ehitati meie maa idapoolsetes piirkondades ja lasti käiku 2250 suurettevõtet, nende hulgas Tšeljabinski metallurgiatehas, Norilski niklitehas, Siberi alumiiniumitehas, Uraali turbiinitehas ja paljud teised. Meie maa sõdis ja ehitas.

Raskeid ülesandeid lahendasid ka põllumajanduse alal töötajad. Selle tõttu, et meie käest võeti ajutiselt ära Ukraina ja paljude teiste NSV Liidu Euroopa-osa piirkondade viljarikkad maad, langes sõjaväge ja riiki toiduainetega ning tööstust toorainetega varustamise kogu raskus Nõukogude Liidu idapiirkondadele. Kolhoosnikud püüdsid anda rindele ja tagalale võimalikult rohkem toiduaineid. Väga tähtsat osa etendasid neil aastail nii linnas kui ka maal naised, kes tootmistöös asendasid oma rindeleläinud mehi ja vendi.

Juba sõja esimesel etapil tulid ilmsiks hitlerlike «strateegide» valearvestused, nende lootused «välksõjale» hajusid kui suits.

Vaenlase ülekaalukate jõudude survel taganedes kaitsesid Nõukogude väed iga jalatäit meie maad. Pärast kiirmarssi läbi Lääne-Euroopa said hitlerlikud «sõjamehed» esmakordselt tunda visa vastupanu, nad nägid esmakordselt, mida tähendab sõda. Iialgi ei kustu rahva mälestustest kangelaslikud lahingud Odessa, Sevastoopoli ja Leningradi lähistel, grandioosne heitlus Moskva all, mis lõppes fašistlike jõukude lüüasaamisega. Moskva lähistel 1941. aasta talvel toimunud lahingutes suutis Nõukogude armee vastu pidada ja lõpuks ise üle minna otsustavale pealetungile, mille tulemusena vaenlane paisati üle neljasaja kilomeetri tagasi. Hitleri plaan Nõukogude Liidu pealinna ümberpiiramise ja vallutamise kohta varises kokku. Koos sellega hajus ka fašistliku propaganda müüt Saksa fašistlike vägede võitmatuse kohta.

Nõukogude armee edusammud Moskva lähistel innustasid kõiki orjastatud rahvaid nende võitluses hitlerismi vastu ja tugevdasid nende usku, et fašistlik türannia lõpuks võidetakse.

Kuid fašistliku Saksamaa jõud olid meie armee jõududest ikka veel üle. Sellepärast organiseeris ta 1942. aasta suvel uue pealetungi Lõunarindel. Ta poleks saanud seda teha, kui Euroopas oleks olnud teine rinne. Kuid teist rinnet ei olnud. Meie liitlased —

Nõukogude armee pealetung Moskva all
(Kunstnik *V. Bogatkin*)

Inglismaa ja Ameerika Ühendriigid — kohustusid saatma oma väed Euroopasse 1942. aastal, kuid nad ei täitnud oma kohustust.

Kasutades teise rinde puudumist, paiskas hitlerlik väejuhatus Idarindele suuri reserve ja alustas uut pealetungi. Fašistlikel jõukudel läks korda vallutada Ukraina idaosa, Kubanimaa, murda läbi Kaukaasiasse ja jõuda Stalingradi piirkonnas Volgani välja. Hitlerlik väejuhatus saatis selle linna alla 35 parimat, hambuni relvastatud diviisi ja lootis linna korrapealt vallutada.

Kuid vaatamata hitlerliku Saksamaa ajutisele sõjalisele edule ei töötanud aeg tema kasuks. Sotsialistlik riik suurendas pidevalt oma ammendamatuid jõudusid, vahetpidamatult kasvas Nõukogude armee võimsus. 1942. aasta lõpuks andis rahvamajanduse üleviimine sõja rööbastele juba tulemusi. Rinde vajadusteks toodeti ikka rohkem esmaklassilist sõjatehnikat. Formeeriti ja õpetati välja uusi täiendusi meie armeele.

Suurejoonelises Stalingradi lahingus, samuti visades võitlustes Leningradi lähistel ja teistel rinnetel, kus vaenlase pealetung seisma pandi, väsitasid ja kurnasid Nõukogude väed vaenlase diviise, valmistades sellega ette tingimusi hitlerliku Saksamaa täielikuks purukslöömiseks.

19. novembril 1942. a. alustas Nõukogude armee vastupealetungi Volgalt, mille eesmärgiks oli vaenlane ümber piirata ja hävitada. Pealetungile asusid Edelarinde, Doni ja Stalingradi rinde väed. Nõukogude vägede käsutuses olid suurearvuline suurtüki-

vägi, võimsad tankikoondised ja õhujõud. Meie väeosad murdsid vaenlase rindest läbi ja piirasid ümber tema peajõud, mis koosnesid 22 diviisist. See tuli fašistlikule väejuhatusele täiesti ootamatult. Tugev Saksa väerühmitus püüdis väljastpoolt piiramisrõngast läbi murda, kuid purustati täielikult. Nõukogude väed hävitasid hitlerlaste 330-tuhandelise ümberpiiratud armee ja võtsid selle riismed vangi. Fašistlike vägede lüüasaamine Stalingradi lahingus oli hitlerlikule Saksamaale raskeks hoobiks, mis õõnestas tema sõjalist võimsust ja armee võitlusvaimu ning kutsus esile segaduse tema liitlaste ridades. Samal ajal kasvas Nõukogude Liidu rahvusvaheline autoriteet ja tugevnes Hitleri-vastane koalitsioon.

Niisiis saavutasid partei ja Nõukogude valitsus pärast rahva kõigi jõudude mobiliseerimist ja organiseerimist sõjas *põhjaliku murrangu NSV Liidu ja tema liitlaste kasuks.*

Pärast seda kui Saksa fašistlikud väed olid Stalingradi lahingutes puruks löödud, asus Nõukogude armee võimsale pealetungile 1500-kilomeetrisel rindel. Algas vaenlase massiline väljakihutamine Nõukogudemaalt. 1943. aasta suvel tegi hitlerlik armee viimse katse alustada suurt pealetungi. Fašistlik väejuhatus tahtis ümber piirata ja hävitada Kurski piirkonda koondatud Nõukogude väed. Kuid ka sellest ei tulnud midagi välja. Pärast fašistlike valikdiviiside väljakurnamist ja jõuetukstegemist asusid Nõukogude väed uuele suurele pealetungile.

Nõukogude armee liikus võimsa laviinina edasi, vabastades meie maa linnu ja külasid. 1943. ja 1944. aasta jooksul vabastati Nõukogudemaa täielikult vaenlase jõukudest. Meie armee jätkas nüüd röövvallutajate purustamist võõral territooriumil, täites sellega oma suurt vabastusmissiooni.

Nõukogude riik ei seadnud ega võinudki seada oma ülesandeks võõraste maade vallutamist. Meie väed asusid mitme riigi piiridesse selleks, et lüüa ikka veel ohtlik vaenlane lõplikult puruks ja *aidata Euroopa rahvastel heita endalt saksa fašistide ike.* See oli kujukas näide *vennalikust internatsionaalsest solidaarsusest, mis on sotsialistliku korra aluseks ja üheks meie partei ja riigi juhtprintsiibiks.* Nõukogude armee võidud andsid mitme Euroopa maa töötajatele võimaluse töölisklassi juhtimisel kukutada vihatud fašistlik režiim ja seada sisse rahvademokraatlik kord.

Nõukogude vägede hoopide all lagunes hitlerlik blokk lõplikult; mitmed Saksamaa endised liitlased pöörasid oma relvad tema vastu. Hitlerlik Saksamaa avaldas ikka veel vihast vastupanu. Kuid tema päevad olid juba loetud. Kiiresti ja kõrvalekaldumatult lähenes tema paratamatu lõpp.

Kõigile sai selgeks, et Nõukogude Liit võib üksinda lõplikult puruks lüüa fašistliku Saksamaa ja vabastada kogu Lääne-Euroopa, sealhulgas ka Prantsusmaa. Seda arvesse võttes avasid Inglismaa ja Ameerika Ühendriigid 1944. aasta juunis, s. o. kolm aastat

pärast hitlerliku Saksamaa kallaletungi NSV Liidule, Euroopas teise rinde, saates oma väed Prantsusmaa rannikul maale. Kuid nende armeed ei olnud kuigi aktiivsed. Hitlerlaste peajõud jäid endiselt Nõukogude-Saksa rindele. Nõukogude armee kandis ikka veel oma õlgadel sõja peamist raskust.

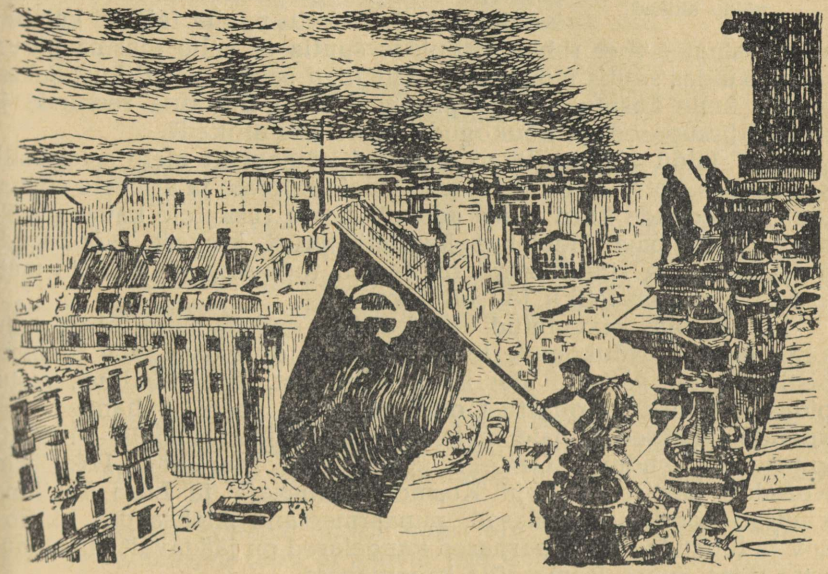

Punane lipp Riigipäevahoonel

1945. aasta mai algul varises kokku hitlerlik riik, kes oli kogu maa üle ujutanud rahvaste verega. 8. mail kirjutas Saksamaa alla tingimusteta kapituleerumise aktile. Sõda Euroopas oli lõppenud. Kuid see ei tähendanud veel, nagu oleks Teine maailmasõda täielikult lõppenud. Veel tuli puruks lüüa imperialistlik Jaapan, kes kogu sõja kestel oli olnud Saksamaa liitlane.

Real põhjustel ei pidanud Jaapan otsest sõda Nõukogude Liidu vastu. Kuid ta ähvardas kogu aeg meie maale kallale tungida, tõmmates sellega Nõukogude-Saksa rindelt ära kuni 40 meie diviisi. Jaapan sõdis antifašistliku koalitsiooni riikide vastu Vaikse ookeani basseinis ja Kagu-Aasias, pidas pikaajalist ja verist sõda hiina rahva vastu.

Sõjas imperialistliku Jaapani vastu etendas otsustavat osa samuti Nõukogude armee. Kiiresti lõi ta puruks Jaapani peamise löögijõu — Guangdongi armee. Koos Hiina rahvavabastusarmeega ja Mongoolia rahvarevolutsioonilise armeega seadis nõukogude rahvas oma ülesandeks saavutada rahu ja julgeolek Kaug-Idas,

aidata vennalikku hiina rahvast tema pikaajalises vabadussõjas, teha kiiremini lõpp Teisele maailmasõjale.

Jaapani imperialistide purukslöömisega loodi soodsad tingimused Hiina rahvarevolutsiooni võiduks.

Nõukogude Liidu võidu allikad

Miljonid inimesed kogu maailmas esitasid ja esitavad veel praegu küsimuse: kuidas suutis Nõukogude Liit vastu panna fašismi koletule sõjamasinale, veel rohkem, kuidas suutis ta selle masina purustada? Kuidas suutis Nõukogude Liit jagu saada hitlerlikust Saksamaast, kelle käsutuses olid peaaegu kogu Euroopa ressursid ja jõud? Missugused on nõukogude rahva jõu allikad?

NSV Liidu võidu allikad seisavad kõigepealt meie sotsialistlikus korras. Sotsialistlik kord andis meie rahvale ja armeele võimsa jõu. Nõukogude kord pidas edukalt vastu rasketele katsumustele ning tõestas oma üleolekut kapitalistlikust korrast. Nõukogude ühiskondlik ja riiklik kord oli tagala tugevuse aluseks ja meie armee ning laevastiku jõu allikaks.

Isamaasõjas saavutatud võit kujutab endast meie rahva suurt kangelastegu. Nõukogude inimesed, keda on kasvatanud Kommunistlik Partei, näitasid üles kangelaslikkust, meelekindlust, vastupidavust, piiritut armastust oma kodumaa vastu. Tuhanded nõukogude inimesed võitsid meie kodumaa nimel endale surematu kuulsuse. Lendurid Gastello, Talalihhin, Maresjev, Pokrõškin, Kožedub, partisanid Zoja Kosmodemjanskaja ja Liisa Tšaikina, kuulsad noorkaardiväelased, punaarmeelane Aleksander Matrossov ja tuhanded nendesarnased kangelased on jäädavalt kirjutanud oma nime Suure Isamaasõja kroonikasse.

Isamaasõjas saavutatud võit on meie Nõukogude armee võit. Meie armee moraalne tase oli võrratult kõrgem Saksa fašistlike vägede moraalsest tasemest, sest Nõukogude sõjamehed võitlesid õige ürituse eest, oma sotsialistliku kodumaa vabaduse, au ja sõltumatuse eest, hitlerlased aga pidasid röövsõda, vallutussõda. Isamaasõja õilis eesmärk sünnitas Nõukogude armee ridades massilist kangelaslikkust, mida ei olnud ega ei saanudki olla fašistide röövarmees. Nõukogude armee jõud peitub tema ühtsuses kogu rahvaga.

Isamaasõja aastail kaitsesid nõukogude inimesed rindel oma kodumaa vabadust ja sõltumatust, tagalas aga sepistasid ennastsalgava tööga võitu salakavala ja tugeva vaenlase üle. Teile on hästi teada, et möödunud sõda oli raskeks katsumuseks meie rahva jõududele, tema suureks kangelasteoks. Ja muidugi te mäletate, missugust hiiglasuurt, tõesti otsustavat osa etendas tol ajal rinde ja tagala vankumatu ühtsus. Tagalatöötajad said jagu sõjaaja arvukatest raskustest ning puudustest, töötasid mitte üksnes jõukohaselt, vaid mõnikord ka ülejõu, et anda oma armeele kõik, mis võidu saavutamiseks oli vajalik. Nõukogude sõjamehed näitasid üles ennenägematut mehisust; nad tegid kõik selleks, et kaitsta

nõukogude korda, sotsialismi ja kommunismi suurt üritust, õigustada rahva lootusi, kaitsta tema saavutusi, tema suurepärast tulevikku.

Meie kuulsusrikka armee tõeliselt rahvalikku iseloomu on kujukalt väljendanud nõukogude poeet Nikolai Tihhonov:

> Ei armsamat maailmas sõjaväge, —
> kes hoiaks rahu, valvaks loovat tööd.
> Maailm käi läbi, vae armeede kuulsust,
> kõik vanad ajad veel kord lahti löö, —
> armeed ei ole, kes nii rahvas juurduks,
> kel sama miilituli hinges köeks.

Üle seitsme miljoni Nõukogude sõduri, madruse, ohvitseri, kindrali ja admirali autasustati Suure Isamaasõja ajal NSV Liidu ordenite ja medalitega. Ligi 11 000 Nõukogude sõjamehele anti Nõukogude Liidu kangelase nimetus. Sõjatules karastusid ja kasvasid Kommunistliku Partei juhtimisel Nõukogude väejuhid, vägede juhtimise osavad meistrid. Nõukogude sõjateaduse eelised paistsid kõigile selgesti silma.

Võit fašistlike röövvallutajate üle sepistati mitte üksi Isamaasõja rinnetel, vaid ka Nõukogude tagalas — tehastes ja vabrikutes, kaevandustes, transpordis ja kolhoosipõldudel. Võimatu on üles lugeda kõiki töökangelasi, võimatu on ka üle hinnata seda panust, mida tagala töötajad vaenlase üle võidu saavutamiseks andsid.

Nõukogude armeele andsid suurt abi meie partisanid. Nad ei andnud vaenlasele rahu ei päeval ega ööl, nad sundisid hitlerlasi tagala kaitseks rindelt ära tooma kümneid diviise. Kogu maal said tuntuks partisanikoondiste juhtide Kovpaki, Fjodorovi, Rudnevi, Zaslonovi, Kozlovi, Saburovi ja paljude teiste nimed.

Rinde ja tagala juhtivaks ja organiseerivaks jõuks oli meie Kommunistlik Partei. Ta juhtis võitlust Isamaasõja rinnetel, samuti võitlust majanduse ümberkorraldamise eest vastavalt sõjaaja nõuetele, organiseeris üldrahvalikku liikumist rinde abistamiseks. Partei saatis sõjaväkke oma parimad jõud. Isamaasõja rinnetel oli peaaegu üks kolmandik kõigist Keskkomitee liikmetest ja liikmekandidaatidest. Juhtivale sõjalisele tööle suunati väljapaistvad parteitegelased.

Parteiorganisatsioonid liitsid kindlalt ühte armee ridu, tugevdasid Nõukogude sõjameeste moraali, nende vastupidavust kaitsel ja hoogu pealetungil.

Meie parteile kuulus kogu nõukogude rahva piiritu armastus. Vaatamata rindel kantud suurtele kaotustele kasvasid partei read sõja-aastail pidevalt. Enne sõda oli parteis ligikaudu neli miljonit partei liiget ja liikmekandidaati, pärast sõda aga üle kuue miljoni inimese. Parteisse astusid kõige kindlameelsemad Nõukogude sõjamehed, kes rinnetel vapralt võitlesid, parimad inimesed

töölisklassi, kolhoositalurahva ja nõukogude intelligentsi hulgast, kes sepistasid tagalas võitu vaenlase üle.

Partei juhtiv tegevus oli meie võidu võimas allikas Suures Isamaasõjas.

5. Sotsialismi täielik ja lõplik võit

Lõpetanud võidukalt Suure Isamaasõja, asus nõukogude rahvas suure entusiasmiga taastama rahvamajandust, mis saksa fašistlike röövvallutajate läbi tugevasti oli saanud kannatada. Lühikese ajaga viidi meie maa majandus rahuaja rööbastele ja arenes kiirtempol edasi.

Kuid meie edusammud oleksid olnud veelgi tunduvamad, kui nõukogude ühiskonna arenemist poleks takistanud J. V. Stalini isiku kultusest tingitud partei- ja riigielu leninlike normide ning juhtimise leninlike printsiipide rikkumised, vead rahvamajanduse, eriti põllumajanduse juhtimisel, samuti välispoliitika alal.

Uus ajalooline etapp meie maa elus algas 1953. aastast. Isikukultuse raskete tagajärgede likvideerimine kõigil nõukogude ühiskonna elualadel oli sellel perioodil tähtsaimaks poliitiliseks ülesandeks. Partei ja tema leninlik Keskkomitee paljastasid isikukultuse kahjulikkuse ja sellega seotud vead ning puudused, alustasid nende vastu otsustavat võitlust.

Väljapaistvat ajaloolist osa võitluses isikukultuse vastu, meie maa majanduse ja kultuuri edasiarendamise eest etendas NLKP XX kongress, mis avaldas määratu suurt mõju nõukogude ühiskonna kõigile elualadele ja kiirendas tunduvalt meie maa arengut kommunismi suunas. Taastanud parteielu leninlikud normid, avas partei laialdased võimalused nõukogude rahva loovatele jõududele.

Kriitiliselt analüüsinud olukorda rahvamajanduses, viis partei ja tema leninlik Keskkomitee eesotsas N. S. Hruštšoviga ellu rea suuri üritusi, mis veelgi tugevdasid meie ühiskondlikku ja riiklikku korda, kindlustasid rahvamajanduse ja kultuuri edasist võimsat tõusu, tõstsid märksa rahva elatustaset.

Tööstuse edasiarendamine

Otsustavalt likvideerides puudusi rahvamajanduse juhtimises, organiseeris partei tööstuse, kõigepealt rasketööstuse võimsat tõusu. Partei on alati hoolitsenud ja hoolitseb tarbeesemete tootmise kindla kasvu eest, kuid ilma rasketööstuse ettejõudva kasvuta poleks võimalik olnud meie maa majandusliku võimsuse ja kaitsevõime edasine tugevdamine, töötajate ainelise olukorra parandamine.

Viiendal viisaastakul (1951—1955) oli ette nähtud suurendada tootmisvahendite toodangut 80 protsendi võrra ja tarbeesemete toodangut 65 protsendi võrra. Tegelikult ületati viie aasta plaan

suuresti. Viisaastaku jooksul tõusis tootmisvahendite toodang 91 protsendi võrra ja tarbeesemete toodang 76 protsendi võrra.

Kuid tööstuses oli veel palju kasutamata reserve. Need oli vaja liikuma panna. Sel eesmärgil reorganiseeriti tööstuse ja ehitustegevuse juhtimine. Teatavasti otsustati kuni 1957. aastani kõik suuremad ja väiksemad majandusliku ülesehituse küsimused keskministeeriumides ja keskasutustes. Nõukogude Liidu ääretuil avarustel paikneva üle 200 000 tööstusettevõtte ja üle 100 000 ehitusettevõtte konkreetne juhtimine ühtsest keskusest oli äärmiselt raskendatud.

Tööstuse juhtimise ülearune tsentraliseerimine vastavate alade ministeeriumide järgi tekitas ametkondlikke barjääre. Asudes teineteise naabruses ja omades praktilist vajadust majanduslike sidemete jaluleseadmiseks, oli ettevõtteilt paljudel juhtudel niisugune võimalus võetud, sest nad kuulusid eri ministeeriumide ja peavalitsuste alla. Keskuse ettekirjutusel pidid need ettevõtted koopereerima tehastega, mis asusid tuhandete kilomeetrite taga.

Kõik see raskendas tootmise spetsialiseerimist ja koopereerimist, põhjustas ülearuseid kaugeid toorainete ja pooltoodete vedusid, muutis tööstustoodangu tootmise kalliks.

Et likvideerida puudusi, mis olid tingitud juhtimise liigsest tsentraliseerimisest, vaadati planeerimise kord uuesti läbi juba 1955. aastal, selleks et anda rohkem õigusi ettevõtetele endile ja kohalikele partei-, nõukogude ning majandusorganitele. Märksa laiendati liidu- ja autonoomsete vabariikide õigusi majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö alal. Kuid põhjalikult reorganiseeriti tööstuse ja ehitustegevuse juhtimine 1957. aastal Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee initsiatiivil. Pärast selle küsimuse läbivaatamist NLKP Keskkomitee veebruaripleenumil ja üldrahvalikku arutamist võttis NSV Liidu Ülemnõukogu VII istungjärk 1957. aasta mais vastu seaduse «Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organiseerimise edasisest täiustamisest».

Ümberkorraldus olemus seisab selles, et see võimaldas juhtimise tuua ettevõtetele lähemale, arendada initsiatiivi kohapeal, veelgi laiendada kohalike nõukogude ja parteiorganite õigusi majanduslikul ülesehitamisel. Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimiseks moodustati igas administratiivses majanduspiirkonnas rahvamajanduse nõukogu.

Rahvamajanduse nõukogud laiendavad oma tegevuse kõigile antud administratiivse majanduspiirkonna tööstusharudele ja ehitustegevusele, välja arvatud kohaliku tööstuse ettevõtted, kes alluvad vahetult kohalikele nõukogudele.

Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise ümberkorraldamine tähendab leninliku demokraatliku tsentralismi printsiibi edasiarendamist majanduslikus ülesehitustöös. Kommunistlik ülesehitustöö, öeldakse NLKP programmis, eeldab demokraatlike juhtimis-

põhimõtete igakülgset arendamist, kusjuures ühtlasi tugevneb ja täiustub rahvamajanduse tsentraliseeritud riiklik juhtimine.

Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise ümberkorraldamine on tõeliselt revolutsiooniline üritus. Rahvamajanduse nõukogud on parim, elulisim majanduse juhtimise vorm kaasaja tingimustes. Nende loomisega tõusis märksa tööstustoodangu kasvu tempo, paranes tootmise sisereservide kasutamine, kasvasid tööliste ja insener-tehniliste töötajate initsiatiiv ning aktiivsus.

Põllumajanduse tõus

Kiirtempol tööstust edasi viies teeb partei suurt tööd põllumajanduse arendamisel. See tähtis ala oli põllumajanduse juhtimisel varem tehtud vigade ja puuduste tõttu laokil. Paljud kolhoosid olid majanduslikult nõrgad. Maa vajadusi toiduainete ja toorainete osas ei rahuldatud täielikult. Selline olukord sisaldas endas suurt ohtu: põllumajanduse kestev mahajäämine oleks võinud pidurdada kogu kommunistliku ülesehitustöö üritust.

Pöördepunktiks põllumajanduse arengus oli NLKP Keskkomitee septembripleenum, mis toimus 1953. aastal. Pleenum andis põhjaliku hinnangu põllumajanduse seisukorrale, paljastas selle mahajäämuse põhjused ja esitas ülesande: saavutada kõigi kolhoosi ja sovhoosi tootmisalade järsk tõus. Põllumajanduse küsimusi on arutatud Keskkomitee pleenumeil ning keskuses ja kohapeal peetud nõupidamistel.

Milleni siis need abinõud, mille abil partei ja valitsus põllumajanduse järsu tõusu organiseerisid, põhiliselt viivad?

Kõigepealt võeti tarvitusele abinõud põllumajanduses töötajate materiaalse huvi tõstmiseks töö tulemuste vastu, likvideeriti tõsised puudused varumispoliitikas. Hektarite alusel müügikohustuse normide arvestamise printsiipi, mis kehtestati juba 1940. aastal, rikuti jämedalt. Praktikas kujunes see nii, et eesrindlikele, hästi töötavatele kolhoosidele pandi osa riiklikke kohustusi, mis mahajäävatel kolhoosidel täitmata jäid. Selle tagajärjel kadus eesrindlikel kolhoosidel majanduslik huvi põllumajandusliku tootmise laiendamise vastu, mahajäävad kolhoosid aga ei kandnud materiaalset vastutust nendele kinnistatud maakõlvikute halva kasutamise pärast. Peale selle ei äratanud teravilja, loomakasvatussaaduste, kartulite ja köögiviljade madalad varumis- ning kokkuostuhinnad nende kolhoosi tootmisharude arendamise vastu vajalikku majanduslikku huvi.

NLKP Keskkomitee 1953. aasta septembripleenumi otsuse põhjal alandati teravilja, õlikultuuride seemnete, kartulite ja köögiviljade müüginorme; tõsteti tunduvalt teravilja, kartulite, köögiviljade ja loomakasvatussaaduste varumis- ja kokkuostuhindu; kehtestati kindlad naturaaltasu normid masina-traktorijaamade poolt tehtud töö eest.

NLKP Keskkomitee 1958. a. juunipleenumi otsusega määrati kindlaks uus, täiuslikum kord põllumajandussaaduste varumisel.

1958. aastast peale kaotati riiklikud müügikohustused ja muudeti põllumajandussaaduste varumis- ning kokkuostuhindu. Nende arvukate varumismooduste asemel kehtestati uus põllumajandussaaduste kokkuostu süsteem iga tsooni jaoks ühtsete normide ja hindade alusel. Seejuures tõsteti kokkuostuhindu kehtinud varumishindadega võrreldes 2,5—3 korda.

Oluliselt muudeti ka kolhoositalundite maksustamise korda. Põllumajandusliku maksu suurust on 1952. aastaga võrreldes vähendatud kaks ja pool korda. 1. jaanuarist 1958 kaotati täielikult põllumajandussaaduste kohustuslikud müüginormid riigile kolhoosnikute majapidamistelt. Põllumajandusliku maksu suurus määratakse kindlate määrade järgi igalt sajandikult hektarilt kolhoosiperele kinnistatud maalt, sõltumata tulude summast, mis kolhoosnik oma õueaiamaast saab.

Kolhoosidele on jäetud rohkem iseseisvust ühiskondliku tootmise planeerimisel. Üha laialdasemalt on hakatud rakendama kolhoosnikute töö igakuist rahalist avansseerimist ja garanteeritud tasu. Kõik see on tõstnud maatöötajate materiaalset huvi.

Partei ja Nõukogude valitsus on ilmutanud suurt hoolt kolhooside tootmistehnilise teenindamise parandamisel. Teatavasti toimus kolhoositootmise mehhaniseerimine kolhooside massilise organiseerimise hetkest peale kuni 1958. aastani peamiselt masina-traktorijaamade kaudu. Kuid praegusel kolhooside ülesehitustöö etapil ei vasta kolhooside tootmistehniline teenindamine masina-traktorijaamade kaudu enam põllumajanduse tootlike jõudude arenemise vajadustele.

Asi seisab selles, et kolhoosid on oma absoluutses enamuses kujunenud suurteks, majanduslikult võimsateks majapidamisteks. Nad on kogunud kogemusi ühismajapidamise alal, neil on vilunud juhtivate töötajate ning mehhanisaatorite kaader. Kolhoosidel on võimalus ühismajapidamisest saadavate tulude arvel hankida tehnikat ja seda uuendada. Kolhooside ühinemine viis selleni, et masina-traktorijaamad hakkasid enamasti teenindama paari-kolme kolhoosi ja üksikuil juhtudel koguni ühtainust. Tekkis olukord, et ühe ja sama maa peal hakkasid majandama kaks sotsialistlikku ettevõtet — kolhoos ja masina-traktorijaam. See vähendas vastutust, tekitas isikliku vastutuse puudumist ja ülearuseid kulusid paralleelselt tegutsevate administratiiv- ja agro-zootehnilise aparaadi ülalpidamiseks.

NLKP Keskkomitee 1958. aasta veebruaripleenum ja seejärel NSV Liidu Ülemnõukogu otsustasid kolhooside tootmistehnilise teenindamise korda muuta — masina-traktorijaamad reorganiseerida ning asuda traktorite ja teiste masinate müümisele vahetult kolhoosidele. Tehnika müümine kolhoosidele tõstis kolhooside majanduslikku algatusvõimet, tugevdas otsest sidet tööstuse ja põllumajanduse vahel.

1961. aasta veebruaris moodustati NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi otsusel NSV Liidu Ministrite Nõukogu Üleliiduline Koondis kolhoosidele ja sovhoosidele põllumajandustehnika, tagavaraosade, mineraalväetiste ja muude materiaalsete ning tehniliste vahendite müümiseks ning masinate remontimise ja kasutamise organiseerimiseks. Seda koondist kutsutakse lühendatult «Selhoztehnika» («Põllumajandustehnika»). Tal on kohtadel omad osakonnad.

Jätkates tööd kolhoosikorra tugevdamiseks ja arendamiseks, pühendab Nõukogude riik ühtlasi hoopis rohkem kui varem tähelepanu sovhoosidele, mida varustatakse võimsa tehnikaga ja kindlustatakse kvalifitseeritud kaadriga. Märksa on parandatud sovhoositootmise planeerimist ja finantseerimist. On tõstetud põllumajandussaaduste müügihindu, üle mindud dotatsioonisüsteemilt tootmise isemajandavale organiseerimisele.

Sotsialistlik suurtootmine saab edukalt areneda, kui seda juhivad vilunud inimesed. Nõukogude ja parteiorganid suunasid NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsust täites suure arvu agronoome, zootehnikuid, insenere ja teisi eriteadlasi vahetult kolhoosidesse ja sovhoosidesse. Palju on ära tehtud kolhooside tugevdamiseks juhtiva kaadriga. Ainuüksi 1955. aasta kevadel sõitis partei üleskutsel ligi 25 000 vabatahtlikku juhtivale tööle kolhoosidesse.

Niiviisi sai sotsialistlik küla sotsialistlikult linnalt mitte ainult tehnikat, vaid ka tõsist toetust kaadri näol.

Suure tähtsusega on põllumajandusliku toodangu, kõigepealt teraviljatoodangu suurendamisele uudis- ja jäätmaade ülesharimine Kasahstanis, Siberis, Volgamaal, Uraalis ja teistes meie maa piirkondades. Uutele ülesharitud maadele on loodud sovhoosid. Nendesse piirkondadesse on 1954.—1961. a. suunatud üle 400 000 traktori ja palju muud tehnikat. Partei üleskutsel sõitis 350 000 nõukogude patriooti uudis- ja jäätmaid üles harima. Uute massiivide ülesharimisest võtsid osa kõigi vennasvabariikide rahvad, eriti noorus. Tänu nende kangelaslikule tööle hariti 1954.—1961. a. üles 42 miljonit hektarit uusi maid. Külvipinna juurdekasv uudismaade ülesharimise arvel on suurem kui Prantsusmaa ja Itaalia külvipind kokku.

Uudismaade ülesharimisega on idarajoonides loodud suurim baas vilja ja loomakasvatussaaduste tootmiseks.

Tänu uudis- ja jäätmaade kasutamisele on meie maa viimaseil aastail täiendavalt saanud miljardeid puudi vilja. Viimaseil aastail on uudismaad andnud ligi 40 protsenti kogu ostuviljast meie maal. Kui enne uudismaade ülesharimist koguti neis piirkondades aastas keskmiselt 1386 miljonit puuda vilja, siis 1956.—1960. a. koguti aastas keskmiselt 3363 miljonit puuda. Meie riik on mitte ainult katnud kõik uute maade ülesharimisega seotud kulud, vaid on saanud ka mitu miljardit rubla puhastulu.

TÄHTSAMATE PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE TOODANG

aastail 1953—1961

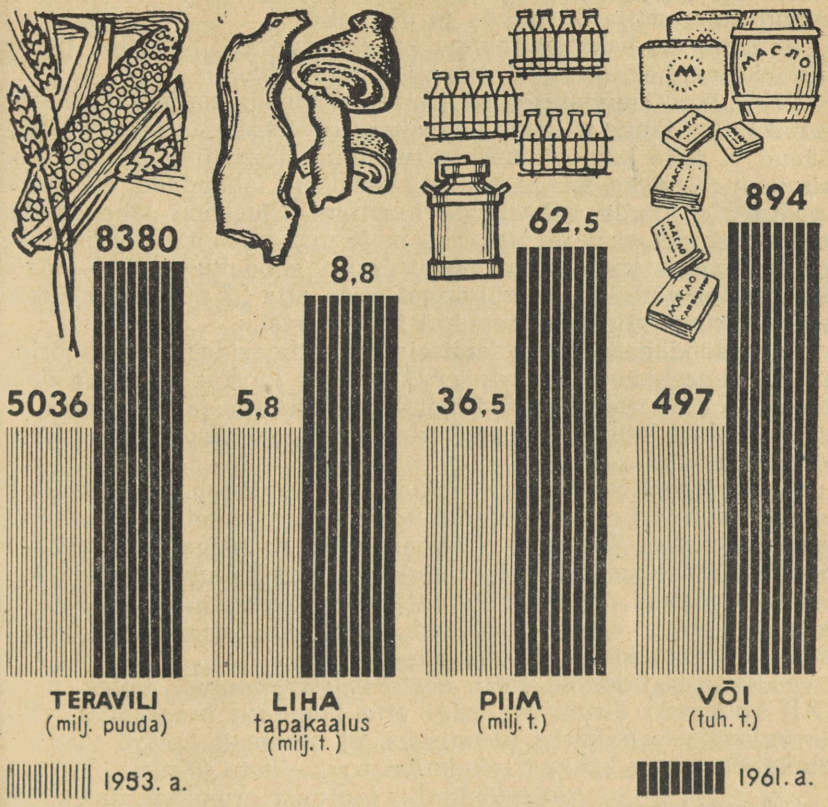

Ettekandes NLKP Keskkomitee 1962. aasta märtsipleenumile ütles N. S. Hruštšov: «Ülesharitud uudismaa on meie rahva uhkus ja au. Uudismaa on olnud mitte üksnes teraviljatoodangu suurendamise otsustavaks vahendiks, vaid ta on kogu maailmale veel kord näidanud meie rahva vägilasjõudu, nõukogude korra tugevust, nõukogude inimeste sügavat usku Lenini surematute ideede võidusse, nende valmisolekut sooritada partei juhtimisel mis tahes kangelastegusid kommunismi võidu nimel.»

Partei suunab põlluharijaid tõstma põllumajanduskultuuride saagikust eesrindliku agrotehnika rakendamise, mineraal- ja kohalike väetiste laiema kasutamise, suuresaagiliste sordiseemnete juurutamise, viljade külvi ja koristamise aegade lühendamise abil.

Põllumajandusliku tootmise aluseks on teravili. Tänu partei poolt tarvitusele võetud abinõudele on teravilja tootmine meie

maal tunduvalt suurenenud. 1961. aastal toodeti teravilja 67 protsendi võrra rohkem kui 1953. aastal. Kui riik varem ostis aastas kokku ligi kaks miljardit puuda vilja, siis viimastel aastatel on ta ostnud kolm miljardit puuda ja üle selle.

Rohkem on hakatud tootma ka suhkrupeeti, puuvilla, päevalille, kiulina, kartulit, teed, köögi- ja puuvilju.

Põhjalikud muudatused on toimunud ühisloomakasvatuse arendamisel. See tähtis põllumajandusharu oli varem äärmiselt laokile jäänud ja selle jaluletõstmiseks tuli teha suuri jõupingutusi. Peamiseks ülesandeks, mis parteil ja rahval tuli lahendada, oli loomakasvatusele kindla söödabaasi loomine. Ülesanne lahendatakse edukalt sel teel, et peaaegu kõigis meie maa piirkondades on hakatud laialdaselt kasvatama väärtuslikku söödakultuuri — maisi. 1962. aastal võttis maisi külvipind enda alla 37 miljonit hektarit, see on kümme korda rohkem kui 1953. aastal.

Tänu söödabaasi tugevdamisele on kolhoosides ja sovhoosides märksa suurenenud loomade arv, tõusnud loomakasvatussaaduste tootmine. 1961. aastal müüdi elanikkonnale liha ja lihasaadusi 2,3 korda rohkem kui 1953. aastal ning piima ja täispiimasaadusi 4,7 korda rohkem.

Kuid rööbiti põllumajandussaaduste toodangu suurenemisega on suurenenud ka maa vajadus toiduainete ja teiste rahvatarbekaupade järele. Suureneb rahvaarv, tõuseb palgatase, kasvavad töötajate rahalised tulud. Et rahuldada elanikkonna pidevalt kasvavaid vajadusi, peab põllumajandus arenema veelgi kiirema tempoga, kui ta arenes viimaseil aastail. On vaja, et toiduainete tootmine ennetaks nende nõudmise.

NLKP Keskkomitee 1962. aasta märtsipleenum, täites partei XXII kongressi direktiive, nägi ette laialdase programmi põllumajanduse edaspidiseks tõstmiseks, et lähemail aastail täielikult rahuldada rahva kasvav nõudmine toiduainete järele.

Nõukogude inimeste heaolu kasv

Sotsialistlikku tootmist organiseeritakse töötajate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamiseks. Seepärast viib iga samm tööstuse ja põllumajanduse arendamisel nõukogude rahva elatustaseme tõusule. Viimase kümne aasta jooksul on töötajate reaaltulud tõusnud kahekordseks. Tõusnud on madalapalgaliste töötajate, kõrgesse ikka jõudnute ja invaliidide materiaalne tase.

Kõneldes töötajate ainelise heaolu kasvust, tuleb arvesse võtta, et mitte just väike osa töötajate vajadustest rahuldatakse ühiskondlikest fondidest, s. o. riigi arvel. Kõigi riigi arvel toimuvate väljamaksete ja soodustuste (pensionide, abirahade, stipendiumide, tasuta õpetuse, tasuta meditsiinilise teenindamise jm.) üldsumma ulatus 1961. aastal 26,4 miljardi rublani, s. o. 6,3 korda rohkem kui 1940. aastal.

Nõukogude kodanikele on need meie maal kehtestatud soodustused muutunud niivõrd tavaliseks, need on niivõrd meie ellu

sisse juurdunud, et me neid sageli ei märkagi, justkui eksisteeriksid nad igavesti. Ometi on see tohutu suur sotsiaalne võit, mille üle iga kapitalistliku maa töötaja võib tunda kadedust.

Märksa on paranenud ja paranevad iga aastaga töötajate korteriolud. Ainuüksi viimase viie aasta jooksul on uue korteri saanud 50 miljonit nõukogude inimest — peaaegu veerand kogu elanikkonnast! Selle aja sees on meie maa linnades ja asulates ehitatud elumaju, mille pindala ületab kahekordselt kogu tsaari-Venemaa 1913. aasta linnade elamufondi.

Partei ja valitsus on tarvitusele võtnud abinõusid rahvahariduse põhjalikuks parandamiseks. Nõukogude kool on teadmisi andnud miljoneile Nõukogude kodanikele, kasvatanud suurepärase aktiivsete kommunismiehitajate kaadri. Meie maal on praegu ligi 9,5 miljonit kõrgema ja keskharidusega eriteadlast, s. o. 50 korda rohkem kui neid oli 1913. aastal. Nõukogude kõrgemates õppeasutustes õpib üliõpilasi ligikaudu neli korda rohkem kui Inglismaal, Prantsusmaal, Lääne-Saksamaal ja Itaalias kokku.

Kuid kõigist positiivsetest omadustest hoolimata oli meie üldhariduslikul ja kõrgemal koolil oluline puudus: andes õppijatele teoreetilisi teadmisi, valmistasid nad neid halvasti ette praktiliseks tegevuseks, ei kasvatanud noortes harjumust töötamiseks.

Partei Keskkomitee algatusel esitati kooli ümberkorraldamise küsimus üldrahvalikule arutamisele. Töötajad kiitsid ajakirjanduses avaldatud NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu teesid «Kooli sidemete tugevdamisest eluga ja rahvahariduse süsteemi edasiarendamisest meie maal» heaks ja need said seaduse aluseks, mille NSV Liidu Ülemnõukogu 1958. aasta detsembris vastu võttis.

Milles siis seisab kooli ümberkorralduse olemus? See on kooli ja tootmise sidemete tugevdamine, kooli lähendamine elule. Koolis õppides harjub noorsugu ühtlasi ühiskondlikult kasuliku tööga. Noorte õppus on ühendatud tööga tööstuses või põllumajanduses.

Vabriku- ja tööstuskoolid ning teised rahvamajanduse nõukogude ja keskasutuste kutsekoolid kujundatakse järk-järgult ümber linna ja maa kutse-tehnikakoolideks. Need komplekteeritakse noortest, kes lähevad pärast kaheksa-aastase kooli lõpetamist tootmistööle. Õpilased võtavad süstemaatiliselt osa tootmistööst.

Eriteadlaste ettevalmistamine kõrgemates õppeasutustes rajaneb samuti õppetöö ühendamisele ühiskondlikult kasuliku tööga. Nõukogude kooli ümberkorraldus vastab täiel määral kommunistliku ülesehitustöö ülesandeile.

Abinõudel, mis partei on viimase 7—8 aasta jooksul läbi viinud, on hindamatu tähtsus. Nad valmistasid ette tingimused meie maa astumiseks kommunismi hoogsalt areneva ülesehitamise perioodi. Partei autoriteet on tõusnud veelgi kõrgemale, tema side rahvaga on muutunud veelgi tihedamaks.

Sotsialism on täielikult ja lõplikult võitnud

Nagu juba eespool rääkisime, ehitati Nõukogude Liidus 30-ndate aastate keskpaiku üles sotsialism. Sotsialismi võit tähendas, et töölisklass liidus talurahvaga võitis «oma» rahvusliku kodanluse, kihutas kapitalistlikud elemendid kõigist rahvamajanduse sfääridest, likvideeris ekspluataatorlikud klassid ja tootmisvahendite eraomanduse. Maa industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise tulemusena loodi sotsialismi materiaal-tehniline baas. Viimaseil aastail on ära tehtud suur töö tootlike jõudude arendamisel ja sotsialismi ühiskondliku korra täiustamisel.

Seega saavutati meie maa sisemise arengu vaatepunktist vaadatuna *sotsialismi täielik võit.*

Kuid seni kui meie maa oli maailmas ainuke sotsialismimaa, kui ta asus kapitalistlikus ümbruses, polnud sotsialismi võit lõplik, sest polnud tagatist, et sõjaline interventsioon maailma imperialismi jõududega vägivaldselt ei taasta kapitalismi. Kapitalistlikud riigid ületasid siis suuresti meie maad niihästi majanduslikus kui ka sõjalises suhtes.

Hoopis teises olukorras on Nõukogude riik praegu.

Pole enam kapitalistlikku ümbrust. Teatavasti veeres pärast Teist maailmasõda üle rea Euroopa ja Aasia maade rahvarevolutsioonide laine. Kapitalistlikust süsteemist langes välja rida Euroopa ja Aasia riike rohkem kui 700 miljoni inimesega. Sotsialism väljus ühe maa raamest, tekkis võimas, iga päevaga tugevnev sotsialistlik maailmasüsteem. Kapitalismi positsioonid nõrgenevad järjekindlalt. Uute sotsialismimaade tekkimine, nende majandusliku ja poliitilise võimsuse kasv, rahvusliku vabastusliikumise tõus ja imperialismi koloniaalsüsteemi lagunemine — kõik see on kapitalismi alustugesid tugevasti õõnestanud.

Kaasaegsetes tingimustes vaadeldakse küsimust sotsialismi lõplikust võidust NSV Liidus uut moodi. Kas meil on tagatis, et kapitalistlikud riigid ei püüa enam kunagi meie maale ja teistele sotsialistlikele maadele kallale tungida, et neis taastada kapitalistlik kord? Muidugi pole seda tagatist. Kuid see-eest on täielik garantii, et kapitalismi ei taastata. Jõudude praeguste vahekordade juures suudame me tagasi tõrjuda mis'tahes vaenlase igasuguse kallaletungi. N. S. Hruštšov ütles ettekandes NLKP XXI kongressile: «Maailmas ei ole praegu niisugust jõudu, mis võiks taastada meie maal kapitalismi, purustada sotsialismileeri. Kapitalismi restaureerimise oht on Nõukogude Liidus likvideeritud.»

See tähendab, et sotsialism on võitnud mitte ainult täielikult, vaid ka lõplikult.

LÜHIKOKKUVÕTE

Aluse sotsialistlikule ülesehitustööle meie maal pani Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon. Maailma esimese sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise plaani töötas välja V. I. Lenin. Toetudes tema juhtnööridele, kavandas Kommunistlik Partei ja viis ellu maa industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise poliitika ning teostas kultuurirevolutsiooni.

Meie partei võitis kõik raskused, murdis klassivaenlaste vastupanu, paljastas ja purustas ideeliselt antileninlikud grupid parteis, tugevdas sidet töölisklassi ja talurahvaga ning organiseeris sotsialistliku ühiskonna ülesehitamist.

Sõjaeelsete viisaastakute aastail likvideeriti NSV Liidus lõplikult ekspluataatorlikud elemendid, hävitati jäädavalt inimese ekspluateerimine inimese poolt. Esmakordselt inimkonna ajaloos loodi meie maal sotsialistlik majandussüsteem, mis on rajatud tööriistade ja tootmisvahendite ühiskondlikule omandusele, ehitati uus ühiskondlik kord — sotsialism. NSV Liit muutus mahajäänud agraarmaast võimsaks sotsialistlikuks industriaal- ja kolhoosiriigiks.

Hitlerliku Saksamaa reetlik kallaletung Nõukogude Liidule katkestas rahuliku ülesehitustöö. Sõda oli sotsialistlikule korrale suureks katsumuseks ja ta kandis selle katsumuse auga. Nõukogude rahvas asus partei juhtimisel oma kodumaa kaitsele, kaitstes tema vabadust ja sõltumatust. Ühtlasi päästsid meie maa relvastatud jõud, purustanud hitlerlikud väed, Euroopa ja Aasia rahvad fašistliku orjastamise ohust.

Kangelaslik nõukogude rahvas liikus pärast seda, kui ta ennenägematult lühikese ajaga oli ravinud sõja poolt löödud haavad, kiirtempos edasi mööda rahulikku majandusliku ja kultuurilise ülesehituse teed. Eriti hoogne kõigi Nõukogude majandusharude ja kultuurialade tõus algas 1953. aastast. Likvideerinud kahjulikud isikukultuse tagajärjed, mis pidurdasid meie tööd, saavutas partei suuri tulemusi rahvamajanduse, teaduse ja kultuuri arendamisel.

Sõjajärgsel perioodil on ühenduses sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimise ja tugevnemisega Nõukogude Liidu rahvusvaheline olukord põhjalikult muutunud. Pole enam kapitalistlikku ümbrust. Kadunud on kapitalismi restaureerimise oht.

Sotsialismi võit NSV Liidus on nüüd täielik ja lõplik.

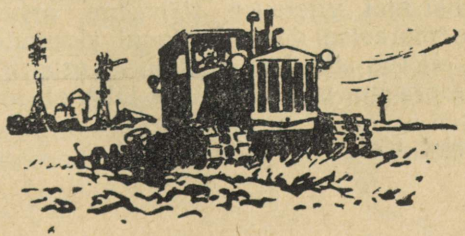

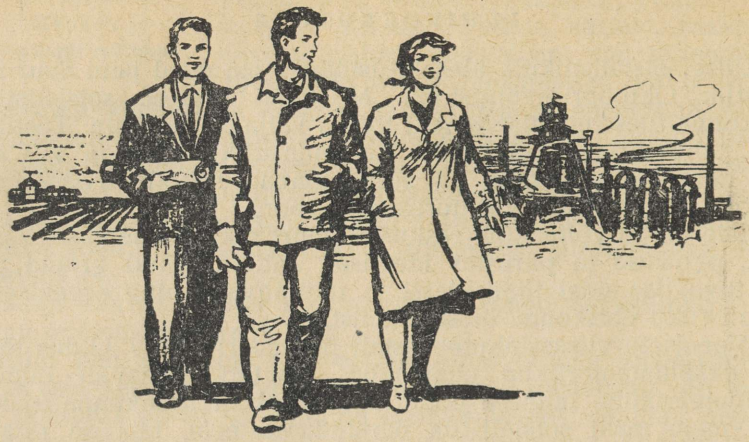

NELJAS PEATÜKK

NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIK ÜHISKOND

1. Sotsialistlik ühiskonnakord

Meie maal on esmakordselt inimkonna ajaloos loodud uus ühiskonnakord, mis on täiesti vastandlik vanale, kapitalistlikule korrale. Rahvatarkus ütleb: asja väärtust õpid alles siis hindama, kui saad seda teisega võrrelda. Ja tõepoolest, kui me võrdleme kodanlikku ja nõukogude ühiskonda, näeme kohe, millised eelised on sotsialistlikul korral kapitalistliku korraga võrreldes.

Milles need eelised siis seisavad?

Nõukogude ühiskond on töötava rahva ühiskond

Kodanliku ühiskonna aluste aluseks on tootmisvahendite eraomandus. See on kõige häda ja kurja allikas, see põhjustab ekspluateerimist ja vägivalda, ühtede laostumist ja teiste rikastumist. Kapitalismi tingimustes «rikkuse akumulatsioon ühel poolusel on samal ajal viletsuse, töövaeva, orjuse, harimatuse, metsistumise ja moraalse degradatsiooni akumulatsioon vastaspoolusel».[1] Nii oli see siis, kui kapitalism asus tõusuteel, parem pole olukord ka praegu, mil kapitalism läheneb loojangule.

[1] *K. Marx*, Kapital, I kd., Tallinn, 1953, lk. 561.

Nõukogude Liidus on kõik tootmisvahendid ühiskondlikuks omandiks, nad kuuluvad töörahvale. Meil töötavad töölised, talupojad ja intelligents mitte ekspluateerijate, vaid iseenda, oma ühiskonna heaks.

Sotsialismi tingimustes kujunevad uued tootmissuhted, mis kujutavad endast ekspluateerimisest vaba töörahva seltsimeheliku koostöö ja sotsialistliku vastastikuse abistamise suhteid. Sotsialistlikus ühiskonnas saavad tootlikud jõud võimaluse areneda kiires tempos. Seejuures on tootmise peamiseks eesmärgiks ühiskonnaliikmete aineliste ja kultuuriliste vajaduste üha täielikum rahuldamine.

Kapitalistlik ühiskond koosneb antagonistlikest (vaenulikest) klassidest — ekspluateerijatest ja ekspluateeritavatest. Kapitalimaades moodustab töörahvas elanikkonna enamuse, kuid tal puudub võim. Võim kuulub seal käputäiele ekspluateerijatele. Kas saab niisugune õigusetu ühiskond olla püsiv ja kindel? Muidugi mitte. Teda lõhestavad pidevalt sügavad vastuolud, äge klassivõitlus, mis viib kuni relvastatud kokkupõrgeteni.

Sotsialistlikus ühiskonnas pole ekspluataatorlikke klasse, pole inimese ekspluateerimist inimese poolt. Sotsialistlik ühiskond koosneb töörahvast — töölistest, talurahvast ja haritlaskonnast, kellele kuulub kogu võim riigis. Sotsialistlikus ühiskonnas on säilinud tööliste klass ja talupoegade klass, kuid nende olukord on põhjalikult muutunud.

Milles need muutused siis seisavad?

Enne revolutsiooni polnud töölisklassil tootmisvahendeid ja teda ekspluateeriti julmalt. Sotsialismi tingimustes on töölisklass koos kogu rahvaga tootmisvahendite omanik ja etendab sotsialistlikus ühiskonnas juhtivat osa, sest ta on kõige eesrindlikum ja organiseeritum klass, kes on seotud masinalise tööstusega, ning kõige järjekindlam kommunistlike ideaalide kandja.

Võtame talurahva. Varem see oli väiketootjate klass, kes oli omavahel nõrgalt seotud ning kes oma enamuses oli määratud kiratsema ja laostuma. Suur oli talupoegade kultuuriline mahajäämus. Ega K. Marx ilmaaegu rääkinud «külaelu idiotismist» kapitalismi tingimustes.

NSV Liidu põllumajanduse kollektiviseerimine ja kultuurirevolutsioon muutsid põhjalikult talurahva ilmet. Nüüd on see kolhoositalurahvas — klass, kes ei tunne ekspluateerimist mõisnike ja kulakute poolt, kes töötab sotsialistlikes suurmajandites, kasutab kollektiivset tööd ja masinatehnikat. Ääretult on kasvanud talupoegade tulud, nende kultuur, ühiskondlik teadvus. Nad teevad kolhoosides läbi kommunismi kooli.

Suured muutused on toimunud ka haritlaskonnas. Haritlaskond pole kunagi olnud omaette klass. Varem koosnes ta peamiselt kodanluse esindajatest ja teenis ekspluataatorlikke klasse. Nõukogude haritlaskond pärineb tööliste ja talurahva hulgast ning

teenib kogu töörahvast. Ta on nõukogude ühiskonna võrdõiguslik liige.

Sotsialistliku ühiskonna suureks eeliseks kapitalistlikuga võrreldes on ta sügav sotsiaal-poliitiline ühtsus. Kõiki nõukogude inimesi seob huvide, vaadete ja eesmärkide ühtsus, ühine võitlus ja kangelaslik töö kommunismi triumfi nimel.

Nõukogude korra majanduslik alus

NSV Liidu kõigis rahvamajandusharudes valitseb jagamatult tootmisvahendite ühiskondlik sotsialistlik omandus. Meie maa kolossaalsed rikkused kuuluvad kogu rahvale. Kõik materiaalse tootmise harud, ettevõtted, ehitused, kolhoosid ja sovhoosid, transport, kaubandus ning pangad moodustavad ühtse sotsialistliku rahvamajanduse.

Sotsialistlik majandussüsteem ning tootmisriistade ja -vahendite sotsialistlik omandus moodustavad NSV Liidu majandusliku aluse. Nõukogude seaduste järgi on lubatud üksiktalupoegade ja käsitööliste väike-eramajapidamised. Kuid selliste majapidamiste olemasolu vajalikuks tingimuseks on see, et nende omanikud töötaksid ise ega ekspluateeriks võõrast tööjõudu.

Kui tootmisvahendite kapitalistlik eraomandus on töörahva ekspluateerimise allikas, siis ühiskondlik sotsialistlik omandus on kogu rahva jõuka ning kultuurse elu allikas. Iga meie maa töötaja on huvitatud sotsialistliku omandi tugevdamisest ja arendamisest.

Sotsialistlik omand NSV Liidus esineb kahes vormis: riiklik omand, mis on üldrahvalik vara, ja kooperatiiv-kolhooslik omand, s. o. üksikute kolhooside ja kooperatiivsete koondiste omand. Sotsialistliku omandi kahele vormile vastab sotsialistlike majandite kaks liiki: 1) riiklikud ettevõtted — vabrikud, tehased, sovhoosid, remondi- ja tehnikajaamad, kommunaalettevõtted jne.; 2) kooperatiivsed (kollektiivsed) majandid — kolhoosid, tarbijate kooperatiivide ettevõtted.

Riiklikuks omandiks on maa, maapõuevarad, veekogud, metsad, tööstusettevõtted, raudtee-, vee- ja õhutransport, pangad, sidevahendid (post, telegraaf, telefon, raadio), riiklikud põllumajanduslikud ettevõtted (sovhoosid, remondi- ja tehnikajaamad jms.), põhiline elamufond linnades ja tööstuskeskustes. Riiklikul omandil on meie sotsialistlikus majanduses juhtiv koht.

Kuidas on organiseeritud riiklike ettevõtete töö?

Nõukogude riik määrab direktori, kes juhib ettevõtte kogu majanduslikku tegevust ja vastutab riigi ees masinate, tööpinkide, seadmete, tootmispindade, tööjõu — lühidalt ettevõtte kõigi materiaalsete, rahaliste ja tööjõuressursside õige ning säästliku kasutamise eest, plaani täitmise eest kõigi näitajate osas. Tehase, remondi- ja tehnikajaama või sovhoosi töölised ja teenistujad ning nende ametiühinguorganisatsioonid võtavad aktiivselt osa tootmise juhtimisest, aitavad administratsioonil avastada ja likvi-

deerida puudusi, mis takistavad tootmise edukat arendamist. Ettevõtteis kutsutakse kokku majandusaktiivi koosolekuid, tegutsevad alalised tootmisnõupidamised.

Kolhoosidel on omad iseärasused. Kolhoosnikud harivad maad, mis on sotsialistliku riigi omand. See maa on antud kolhoosidele tasuta ja kinnistatud neile põliseks kasutamiseks. Mis aga puutub peamistesse tootmisriistadesse — traktoritesse ja teistesse põllumajandusmasinatesse, siis need kuuluvad kolhoosidele. Kolhooside omandiks on ka nende poolt toodetavad saadused, ühiskondlikud hooned ja ettevõtted.

Kolhoosi peremeheks on talupoegade-kolhoosnikute kollektiiv. Põllumajandusliku artelli põhikirja järgi juhib kolhoosi tema liikmete üldkoosolek, koosolekute vahelisel ajal aga üldkoosolekul valitud juhatus eesotsas esimehega. Mida edukamalt arendatakse artelli ühismajapidamist, seda suuremad on tema tulud, seda jõukamalt elab iga kolhoosnik. Seepärast on kolhoosnikud huvitatud ühismajapidamise, artelli majapidamise arendamisest.

Kuidas siis kolhoosid kasutavad oma toodangut? Osa sellest müüvad nad plaani kohaselt riigile, ülejäänu aga läheb ühismajapidamise arendamiseks ja jagatakse kolhoosnikute vahel. Üleliigse osa toodangust realiseerivad kolhoosid ja kolhoosnikud kolhoositurul.

Müües oma saadusi riigile ja kolhoositurul, korvavad kolhoosid nende tootmiseks tehtud kulutused ja saavad rahalist tulu, mille arvel nad soetavad endale masinaid, ehitavad tootmis- ja muid vajalikke hooneid, s. o. laiendavad oma majapidamist ja arendavad seda aasta-aastalt.

Seega on riikliku ja kooperatiiv-kolhoosliku omandivormi vahel teatavad erinevused. *Kuid peamine on siin see, et nad mõlemad on sotsialistlikud, ühiskondlikud omandivormid.* Kolhoosikorra vääramatu majanduslik õitseng loob tingimused kolhoosiomandi järkjärguliseks lähenemiseks üldrahvalikule omandile ja tulevikus nende ühtesulamiseks ühtseks kommunistlikuks omandiks.

Kõigil sotsialistliku ühiskonna liikmetel on õigus isiklikule omandile. Kodanike isiklikuks omandiks on nende töötulud ja säästud, isikliku tarbimise ja mugavuse ning koduse majapidamise esemed, kolhoosipere omand. Isikliku omandi allikaks sotsialismi tingimustes peab olema ainult töö.

Kui tootmisvahendite eraomandus paratamatult lahutab inimesi, tekitab huvide vastandlikkust, klassivõitlust, siis tootmisvahendite ühiskondlik sotsialistlik omandus ühendab inimesi, kindlustab nende seltsimeheliku koostöö ja huvide ühtsuse.

Sotsialism ja töö on lahutamatud

Palju sajandeid oli töö pealesunnitud rängaks koormaks (kapitalismimaades on ta seda praegugi). Sotsialism vabastas esmakordselt ajaloos töö ekspluateerimisest. Varsti pärast Oktoobri-

revolutsiooni kirjutas V. I. Lenin artiklis «Kuidas organiseerida võistlust?»: «Esmakordselt pärast sajandeid kestnud tööd võõraste kasuks, sunniviisilist tööd ekspluateerijate kasuks avaneb võimalus *töötada enda jaoks*, kusjuures see töö tugineb kõigile uusima tehnika ja kultuuri saavutustele.»[1]

Sotsialistlikus ühiskonnas ei ole ega saa olla kohta ekspluateerijatele ja päevavarastele. Sotsialism ja töö on teineteisest lahutamatud. NLKP programmis on öeldud, et töö ühiskonna hüvanguks on iga inimese püha kohus. «Kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma» — see on sotsialismi vankumatu reegel.

Kapitalismi tingimustes ei saa töölised olla huvitatud vabrikute ja tehaste töö parandamisest, sest nad teavad, et nende töö vilja kasutab kodanlus. Meie maal on töövili rahva vara, ja sellepärast on arusaadav, et töölised ja kolhoosnikud, kõik töötajad on huvitatud paremate töötulemuste saavutamisest igas ettevõttes, kolhoosis ja sovhoosis. Töö organiseerimine sotsialistlikes ettevõtteis rajaneb töötajate endi teadlikul distsipliinil.

Kapitalistlikes maades määrab inimese seisundi ühiskonnas rikkus. Mida rohkem üks või teine ekspluataator on jõudnud rikkusi kokku röövida, seda auväärsem on tema seisund riigis. Tööinimest rõhutakse ja alandatakse seal. Teisiti on lugu sotsialistlikus ühiskonnas. Siin määrab iga kodaniku seisundi ühiskonnas ainult tema isiklik töö. Meil on töö ühiskondlik asi ja tööinimene on au sees. Meil austatakse nii meeS- kui ka naistööliste, nii mees- kui ka naiskolhoosnikute, nii teenistujate kui ka teaduse, tehnika ja kunsti alal töötajate tööd.

Nõukogudemaal ergutavad partei ja valitsus töökangelastegusid. Ainuüksi sõjajärgseil aastail on töö alal saavutatud edu eest autasustatud NSV Liidu ordenite ja medalitega ligikaudu 2,5 miljonit inimest — töölisi, kolhoosnikuid, teadlasi, insener-tehnilisi töötajaid, põllumajanduse spetsialiste, arste, õpetajaid ja teisi töötajaid. Samal ajavahemikul on rohkem kui 9000 tööstuse, põllumajanduse ja teaduse eesrindlast ennastsalgava töö eest autasustatud kõrgeima autasuga — neile on antud sotsialistliku töö kangelase nimetus.

Meie riik organiseerib plaanipäraselt nõukogude inimeste tööalast tegevust kogu ühiskonna ulatuses. Meil on jäädavalt kaotatud tööpuudus — see kapitalismi alatine kaaslane. Partei ja Nõukogude riik hoolitsevad nõukogude inimeste töötingimuste parandamise ja töö kergendamise eest. NSV Liidus mehhaniseeritakse rasked ja palju jõukulu nõudvad tööd, riik kulutab suuri summasid töökaitsele. Sotsialismi tingimustes teenib tehniline progress kogu ühiskonna, kogu töörahva huve.

Ka kapitalistid võtavad kasutusele uut tehnikat, kuid mitte selleks, et kergendada tööd ja parandada rahva elu, vaid selleks

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 26. kd., lk. 374.

et masinate abil pressida töölistelt välja rohkem kasumit. Kapitalistlikes maades on tootmise mehhaniseerimise ja automatiseerimise tagajärjeks tööliste töötasu vähenemine ja tööpuudus, töötajate elatustaseme edasine langus.

Sotsialistlik tootmine pole mõeldav ilma töötajate kultuurilise ja tehnilise taseme ning kvalifikatsiooni pideva tõstmiseta. Laialdase kõrgemate ja keskõppeasutuste, kutsekoolide, mitmesuguste kursuste, individuaalse ja brigaadiviisilise õppuse võrgu kaudu valmistatakse meil plaani kohaselt ette tööliste, inseneride, tehnikute, agronoomide, zootehnikute, pedagoogide, arstide ja teiste spetsialistide kaadrit. Kvalifitseeritud töö osatähtsus tööstuses, põllumajanduses ning teistes majandus- ja kultuuriharudes kasvab iga aastaga.

Tööviljakus

Tööviljakuse kasv on uue ühiskonnakorra võidu otsustav tingimus. Mida tähendab meie rahvamajandusele tööviljakuse tõus, seda võib otsustada allpool toodud näitajate järgi.

Esimesel viisaastakul saadi tööviljakuse tõstmise arvel 51 protsenti tööstustoodangu kogu juurdekasvust, teisel viisaastakul 79 protsenti, sõja-aastatel ja neljandal viisaastakul 69 protsenti, viiendal viisaastakul 68 protsenti. Veel suurema tähtsuse on omandanud tööviljakuse kasv käesoleval seitseaastakul.

Tööviljakuse tõstmise arvel saavutame 1965. aastaks $^3/_4$ tööstustoodangu juurdekasvust.

Tööviljakuse pidev kasv võimaldab mitte ainult täita, vaid ka ületada rahvamajandusplaane. Mida aga tähendab meie ajal rahvamajandusplaani ületamine kas või 1 kuni 2 protsendi võrra?

Seltsimees N. S. Hruštšov esitas oma ettekandes partei XXI kongressile erakordselt huvitavaid ja õpetlikke andmeid. Esimese viisaastaku viimasel aastal (1932) moodustas üks protsent tööstustoodangu juurdekasvust praegustes hindades ligikaudu 80 miljonit rubla, 1959. aastal rohkem kui 1,1 miljardit rubla, 1965. aastal aga on üks protsent tööstustoodangu juurdekasvust üle 1,9 miljardi rubla. Kui tööstusliku tootmise keskmine aastane kasvutempo, mis on kavandatud seitsme aasta plaanis, ületatakse iga aasta ainuüksi ühe protsendi võrra, siis võimaldab see saada 1965. aastal täiendavat toodangut rohkem kui 13 miljardi rubla ulatuses, kogu seitseaastaku jooksul aga kokku rohkem kui 44 miljardi rubla eest.

Sotsialistlikus ühiskonnas on olemas kõik tingimused selleks, et tööviljakus kiiresti kasvaks. Tööviljakuse tõus Nõukogude Liidus saavutatakse eelkõige rahvamajanduses teaduse ja tehnika saavutuste, eesrindlike tehnoloogiliste protsesside, tootmise mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise laialdase juurutamise, töö ja töötasu parema organiseerimise tulemusena. Nõukogude inimesed on otseselt huvitatud tööviljakuse tõstmisest, töö organiseerimise parandamisest.

Sotsialistlik võistlus on rahvamajanduse arendamisel suur jõud, meie majanduse kiire arenemise tähtsamaid allikaid. Sotsialistlik võistlus on meil omandanud üldrahvaliku iseloomu, sellest võtab osa miljoneid töötajaid. Tootmiseesrindlased ja -novaatorid, ratsionaliseerijad ja leiutajad täiustavad tootmise organiseerimist ja tehnikat. Näidates eeskuju kõrge tööviljakuse saavutamisel, tõmbavad eesrindlikud töölised ja kolhoosnikud endaga kaasa ka oma töökaaslasi, annavad oma kogemusi edasi laiadele hulkadele, ergutavad mahajäänuid.

Kommunistlik Partei ja ametiühingud juhivad sotsialistlikku võistlust ja osutavad sellele igakülgset toetust.

Töö tasustamine sotsialismi tingimustes

Sotsialistlikus ühiskonnas ei ole veel kõigil töötajatel ühesugust kvalifikatsiooni: ühed teevad keerukat tööd, kasutades selleks igasuguseid masinaid ja seadeldisi, teised, kellel puudub vajalik kvalifikatsioon, teevad vähem keerulisi töid. On veel olemas oluline erinevus füüsilise ja vaimse töö vahel.

Selleks et iga Nõukogude kodanik töötaks täielikult oma jõu ja võimete kohaselt, oleks huvitatud ühiskondliku tootmise arendamisest, kontrollib Nõukogude riik töö ja tarbimise määra. See tähendab, et meie riik arvestab erinevusi töötajate kvalifikatsioonis ja töö keerukuses ning organiseerib töötajaile tasu maksmist vastavalt tehtud töö hulgale ja kvaliteedile. Kes rohkem ja paremini töötab, see saab ka suuremat tasu.

Niisugune töö eest tasu maksmise kord äratab nõukogude inimestes materiaalset huvi selle vastu, et tõsta kvalifikatsiooni, aktiivselt osa võtta tootmisest, suurendada väljalastava toodangu hulka ja tõsta selle kvaliteeti. Töötajate materiaalsel huvil oma töö tulemuste vastu on väga suur tähtsus sotsialistliku tootmise tõusu saavutamise seisukohast ja see on üks sotsialistliku majandamise aluseid.

Riiklikes ettevõtteis saavad töölised ja teenistujad palka, kusjuures kõige rohkem on levinud tükitööpalk. See võimaldab kõige paremini tasuda töö järgi. Neil töödel, kus tükitöösüsteemi on raske sisse seada, rakendatakse ajatasusüsteemi.

Kolhoosides toimub töö eest tasumine peamiselt normipäevade järgi. Oma olemasolu alguses jagasid mõned kolhoosid oma tulud artelli liikmete vahel võrdselt, inimeste arvu järgi. Niisuguse võrdsustamise juures said logelejad niisama palju kui kohusetruult töötanud kolhoosnikud. On selge, et see ei soodustanud põllumajandusliku töö viljakuse tõstmist ja kolhooside ühismajapidamise tugevdamist. Normipäev teeb kolhoosniku sissetulekud sõltuvaks tema tööst artellis: mida paremini kolhoosnik töötab, seda rohkem saab ta normipäevi ja järelikult seda rohkem saab ta kolhoosilt saadusi ja raha. Normipäevas arvestatakse nii töö hulka kui ka kvaliteeti. Normipäeva alusel jaotab kolhoos kolhoosni-

kute vahel selle osa tuludest, mis läheb kolhoosnikute isiklikuks tarbimiseks.

Plaanide ületamise eest põllumajanduskultuuride saagikuse ja ühiskarja produktiivsuse alal antakse brigaadidele, lülidele ja üksikutele eesrindlikele kolhoosnikutele lisatasu, mille suuruse määrab kindlaks ja kinnitab kolhoosi üldkoosolek. Koos kolhooside tulukuse tõusuga suureneb kolhoosnikute põhitöötasu, lisatasu on aga ergutustasu kõrgete töönäitajate eest.

Viimastel aastatel on enamarenenud, eesrindlikud kolhoosid üle läinud rahalisele töötasule, mis oleneb töö hulgast ja kvaliteedist.

Natsionaalne tulu NSV Liidus

Sotsialismi seaduseks on töötajate heaolu pidev tõus. Selles seisab sotsialistliku tootmise peamine eesmärk. Rahva ainelise elatustaseme tõus sõltub eelkõige natsionaalse tulu kasvust.

Mis on siis natsionaalne tulu, millest see koosneb ja kuidas seda saadakse?

Teatavasti luuakse mitmesugustes tootmisharudes teatava ajavahemiku, näiteks aasta jooksul kõige mitmesugusemaid tooteid (kivisütt, naftat, masinaid, vilja, liha, rõivaid, jalatseid, raamatuid jne.), mis moodustavad ühiskonna koguprodukti. Neid produkte arvestatakse natuuras ja rahas. Ühiskondliku koguprodukti loomiseks kulutatakse tootmisvahendeid — toorainet, materjale, kütust, tootmishooneid, masinaid, tööpinke, instrumente, seemneid, söödateravilja, see tähendab seda, mis oli varem valmistatud ja sisaldab eneses juba tehtud töö kulu.

Vahe aasta jooksul toodetud ühiskondliku koguprodukti väärtuse ja tema loomiseks kulutatud tootmisvahendite väärtuse vahel moodustab natsionaalse tulu.

Võtame selgituseks lihtsa näite. Oletame, et materiaalsed kulud kõigis tootmisharudes moodustavad aasta jooksul 40 miljardit rubla, selle aja jooksul on aga valmistatud kogutoodangut 70 miljardi rubla eest. Kogutoodangu väärtuse ja materiaalsete kulude väärtuse vahe moodustab antud juhul 30 miljardi rubla suuruse natsionaalse tulu. *Natsionaalne tulu on meie maa majandusliku arengu kõige täielikum ja üldistavam näitaja ning ühiskondliku jõukuse kasvu allikas.*

Natsionaalne tulu luuakse töötajate tööga, kes tegutsevad mitmesugustes materiaalse tootmise harudes — tööstuses, põllumajanduses, ehituse ja transpordi alal.

Mittetootmisalastes harudes (haridus, tervishoid, kultuur, elamu- ja kommunaalmajandus, riigivalitsemisaparaat) natsionaalset tulu ei looda. Kuid mittetootmisalaste harude töötajate töö on sotsialistlikule ühiskonnale, materiaalsele tootmisele vajalik, järelikult on seegi ühiskondlikult kasulik töö.

Nõukogude võimu aastail on meie maa natsionaalne tulu iga elaniku kohta suurenenud 18-kordselt.

Mille arvel kasvab NSV Liidu natsionaalne tulu? Kõigepealt ja peamiselt tööviljakuse süstemaatilise tõusu arvel kõigis rahvamajandusharudes. Suur tähtsus natsionaalse tulu kasvu jaoks on ka materiaalsete kulutuste vähendamisel tootmises, tooraine, materjalide, kütuse ja muude tootmisvahendite säästlikul kulutamisel.

Kuidas jaotatakse natsionaalne tulu NSV Liidus ja kapitalistlikes maades?

Kapitalismi tingimustes omastab rohkem kui poole natsionaalsest tulust käputäis ekspluataatoreid. Töötajate ekspluateerimise ohjeldamatu kasvu, laiatarbeesemete hindade pideva tõusu ja elanikkonnalt võetavate maksude suurenemise tagajärjeks on kapitalistlike maade töötajate osa vähenemine natsionaalses tulus, töölisklassi vaesumise kasv ja talurahva laostumine.

NSV Liidus kuulub kogu natsionaalne tulu rahvale, on tõeliselt rahva oma. Ligikaudu kolm neljandikku NSV Liidu natsionaalsest tulust moodustab tarbimisfondi, mida kasutatakse töötajate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamiseks. Ülejäänud osa natsionaalsest tulust kasutatakse akumulatsioonifondi moodustamiseks ja teiste üldriiklike vajaduste rahuldamiseks. Akumulatsioonifond jääb riigi ja kolhooslik-kooperatiivsete organisatsioonide käsutusse. Akumulatsioonifondi arvel laiendatakse tööstuslikku ja põllumajanduslikku tootmist, ehitatakse uusi vabrikuid, tehaseid, elumaju, teatreid, klubisid, haiglaid. Akumulatsioonifondi arvel luuakse ka riigi ja kolhooslik-kooperatiivsete organisatsioonide reservid.

Sedamööda kuidas kasvab natsionaalne tulu, kasvab ka akumulatsioonifond ja suurenevad assigneeringud rahvamajandusse. Aastail 1956—1961 moodustasid riiklikud kapitaalmahutused rahvamajandusse 156 miljardit rubla. Seda on nii palju, kui palju mahutati kõigi eelnenud nõukogude võimu aastate kestel.

2. Rahvamajanduse juhtimise leninlikud printsiibid

Majanduslikku ja kultuurilist ülesehitustööd juhitakse meie maal demokraatliku tsentralismi leninlike printsiipide alusel.

Demokraatliku tsentralismi olemus

V. I. Lenin õpetas, et sotsialismi ülesehitamine tähendab tsentraliseeritud plaanimajanduse ülesehitamist. Ilma plaanipärase juhtimiseta on võimatu õigesti arendada sotsialistlikku majandust, kindlustada kõigi majandusharude kooskõlastatud tegevust. Ta juhtis tähelepanu sellele, et sotsialismi tähtsamaks ülesandeks on «kogu riigi majandusliku mehhanismi muutmine ühtseks suureks masinaks, majanduslikuks organismiks, mis töötaks nõnda, et sadu miljoneid inimesi juhiks üks plaan . . .»[1]

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 27. kd., lk. 70.

Kuid rahvamajanduse tsentraliseeritud riiklik juhtimine sotsialismi tingimustes ei lülita välja, vaid, vastupidi, eeldab kohalike organite (partei-, nõukogude, majandus-, ametiühingu-, komsomoliorganite) ja töörahva laiade hulkade aktiivset osavõttu riiklike plaaniülesannete väljatöötamisest ja täitmisest. V. I. Lenin rõhutas, et tsentralism tõeliselt demokraatlikus mõttes eeldab esmakordselt ajaloo poolt loodud võimalust mitte ainult kohalike eripärasuste, vaid ka kohaliku algatuse, kohaliku initsiatiivi, ühise eesmärgi poole viivate erisuguste teede, meetodite ja abinõude täielikuks ja takistamatuks arendamiseks.

Tootmisalaste ning riikliku ja majandusliku ülesehitustöö tähtsamate küsimuste läbiarutamine töötajate poolt koosolekutel, tootmisnõupidamistel, majandusaktiividel ja -konverentsidel võimaldab paremini tundma õppida olukorda, aitab avastada töös esinevaid puudusi ja neid kiiremini likvideerida, välja selgitada tootmisreserve, arendab töötajates loomingulist initsiatiivi, suurendab neis vastutustunnet ettevõtte, ehituse jne. kollektiivi töö eest.

Sotsialistliku majanduse juhtimise organisatsioonilised vormid ja meetodid ei ole kehtestatud alatiseks ega ole muutumatud. Vastavalt majanduse tõusule ja komplitseerumisele, tööstusharude suurenemisele, teaduse ja tehnika arenemisele ning kaadri kasvule arenevad ja täiustuvad nad pidevalt.

Demokraatliku tsentralismi leninliku printsiibi elluviimise uueks etapiks majanduse juhtimisel oli 1957. aasta mais läbiviidud tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise ümberkorraldamine, millest üksikasjalisemalt oli juttu kolmandas peatükis.

Edasiseks sammuks sotsialistliku majanduse juhtimise leninlike printsiipide täiustamise teel oli põllumajanduse juhtimise aparaadi põhjalik ümberkorraldamine, mille meie partei viis ellu 1962. aasta märtsipleenumil. Territoriaalsete tootmisvalitsuste ja valitsuste nõukogude organiseerimine demokraatlikel alustel, põllumajanduse juhtimise komiteede organiseerimine on ülitähtis reform, mis on võrdtähenduslik partei poolt 1957. aastal läbiviidud tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise ümberkorraldamisega. Kahtlemata annab see reform mitte väiksemaid positiivseid tulemusi.

Nõukogude majanduse plaanipärane arenemine

Meie maa rahvamajandus areneb rangelt teaduslikul alusel, plaanipäraselt. Selles seisab sotsialistliku korra suur eelis kapitalistliku korraga võrreldes.

Kapitalistlikes maades ei luba tootmisvahendite eraomandus organiseerida majanduse plaanipärast juhtimist. Iga kapitalist majandab isiklikest huvidest juhindudes omal riisikol. Kapitalistliku majanduse arenemist katkestavad perioodiliselt laastavad ületootmiskriisid, mis põhjustavad tootmise tugevat langust, massilist tööpuudust, suurendavad töörahva vaesumist. Nõukogude inimesele näib absurdne, et kapitalistid kriiside ajal põletavad või

heidavad merre vilja, kohvi ja palju muid toiduaineid, samal ajal kui miljonid töötud nälgivad. Kuid eraomandusele rajatud kapitalistlikule majandusele, mis sünnitab tootmisanarhiat (korralagedust), on see tavaline nähtus.

Kui kapitalismi tingimustes pole võimalik kindlustada majanduse plaanipärast arendamist kogu ühiskonna huvides, siis sotsialistlik majandus, mis on rajatud ühiskondlikule omandusele, ei saa areneda ilma plaanita, vaid nõuab ühtset riiklikku planeerimist, mis hõlmab kõiki rahvamajandusharusid. Ilma ühtse riikliku plaanita pole võimalik sotsialistliku majanduse õige, kooskõlastatud, häireteta töö, pole mõeldav majanduse arendamine.

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise plaanide koostamist juhivad Kommunistlik Partei ja Nõukogude riik.

Peamine töö tööstuse ja ehitustegevuse nii operatiivse (jooksva) kui ka perspektiivse planeerimise alal toimub rahvamajanduse nõukogudes, administratiivsetes majanduspiirkondades. Rahvamajanduse nõukogudele on antud kõik õigused, mis on vajalikud majanduslikuks ja rahanduslikuks tegevuseks. Nad kannavad täielikku vastutust neile alluvate ettevõtete tootmisplaanide täitmise ja nende ettevõtete tegevuse majanduslike tulemuste eest.

Plaanide väljatöötamine algab ettevõttes, kolhoosis, sovhoosis, rahvamajanduse nõukogudes, vabariiklikus plaanikomisjonis ja seejärel viiakse läbi NSV Liidu Riiklikus Plaanikomitees, kus toimub koondplaneerimine vabariikide rahvamajanduse nõukogude ja riiklike plaanikomisjonide poolt esitatud plaanide alusel. NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee tähtsamaks ülesandeks on ühtse tsentraliseeritud poliitika kindlustamine tähtsamate tööstusharude arendamisel. Talle on antud vajalikud õigused küsimuste operatiivseks lahendamiseks.

Tsentraliseeritud planeerimise ühendamine laiade rahvahulkade osavõtuga tootmise juhtimisest on võti sotsialistliku majandussüsteemi eeliste parimaks kasutamiseks.

Riikliku rahvamajandusplaaniga määratakse tööstus- ja põllumajandustoodangu üldmaht, tehakse kindlaks, kui palju ja missugust toodangut peab valmistama iga rahvamajandusharu, missuguseid uusi ettevõtteid tuleb ehitada ja kus, kui palju kvalifitseeritud tööjõudu on tarvis ette valmistada.

Plaanis määratakse kindlaks ülesanded tööviljakuse kasvu ja toodangu omahinna alandamise osas, nähakse ette abinõud nõukogude rahva materiaalse ja kultuuritaseme edasiseks tõstmiseks. Plaan näeb ette riiklike kütuse-, metalli-, masinate, toidu- ja tooraine- ning finantsreservide (-tagavarade) loomise. Niisugused reservid on vajalikud juhuks, kui tekib häireid plaanide täitmisel või kui tekib ettenägemata kulusid (näiteks loodusõnnetuste tagajärjel), ning teiste erakorraliste asjaolude korral.

Plaanimajandus pole mõeldav ilma küllaldaste materiaalsete, rahaliste ja tööjõureservideta.

NSV Liidu rahvamajanduse plaanipärast juhtimist täiustatakse pidevalt. Partei ergutab igati kohapealse initsiatiivi arendamist jooksvate ja perspektiivplaanide koostamisel ning astub samal ajal otsustavalt välja nende kolkatendentside vastu, kus kohalike huvide kasuks rikutakse kogu riigi, kogu ühiskonna huve.

Igal ettevõttel on riiklik plaaniülesanne, mille alusel töötatakse välja tehnika-, tootmis- ja finantsplaan. See plaan kujutab endast ettevõtte tootmistehnilise ja finantsmajandusliku tegevuse koondplaani. Selles on ette nähtud toodangu väljalase kindlates kogustes, uute masinate juurutamine, olemasolevate seadmete moderniseerimine (uuendamine), tehnoloogiliste protsesside ja töömeetodite täiustamine, toodangu kvaliteedi tõstmine.

Ka kolhoosid töötavad välja oma aasta- ja perspektiivtootmisplaanid. Neis nähakse ette külvipindade suurus ja saagikus iga kultuuri kohta, ühisloomakasvatuse arendamine ja karja produktiivsuse kasv, tööjõu ja -vahendite kulu, ehitustööde maht, tulude jaotus ja teised näitajad.

Kolhooside tootmis- ja finantsplaanide koostamisel arvestatakse riiklike kohustuste tingimusteta täitmist, ühismajapidamise edasist laiendamist, eesrindliku agrotehnika juurutamist, töö paremat organiseerimist ja tööviljakuse suurendamist ning kolhoosnikute materiaalse heaolu ja kultuuritaseme tõstmist.

Kuid plaani koostamine on alles asja algus. *Peamine on võitlus plaani õigeaegse täitmise eest, võitlus selle eest, et leida uusi reserve ja saavutada veel suuremaid tulemusi töös.* Ükski plaan ei saa varem ette näha kõiki neid võimalusi, mis peituvad sotsialistlikus korras ja tulevad esile alles töö käigus, töötajate hulkade loova tegevuse protsessis.

Plaanide süstemaatiline täitmine on eluliselt vajalik kogu meie maal; plaaniülesannete nurjumine ühes tehases võib esile kutsuda raskusi teiste ettevõtete töös. Sellepärast ongi lubamatu plaanidistsipliini rikkumine, samuti see, kui ettevõtted ja rahvamajanduse nõukogud ei täida oma kohustusi toodangu andmisel teistele majanduspiirkondadele. Kohustuste täitmine toodangu andmisel teistele ettevõtetele ja majanduspiirkondadele on esimeseks kohuseks.

Võidelda riikliku plaani täitmise eest tähendab täita ülesanne igas ettevõttes ja kolhoosis, igas tsehhis, igas vahetuses ja brigaadis, igal töökohal, ja seejuures täita iga päev, graafiku järgi, ja mitte ainult kvantitatiivsete, vaid ka kvalitatiivsete näitajate osas, kõigi toodanguliikide osas. Riiklik plaan on igale rahvamajanduse nõukogule, tootmisharu valitsusele, igale ettevõttele ja kolhoosile seaduseks.

Määratu suur tähtsus on plaanide ja kohustuste täitmise kontrollil. Kontroll võimaldab ära hoida võimalikke plaanist kõrvale-

kaldumisi, kindlustab tootmisülesannete ja -kohustuste täpse, süstemaatilise ja pideva täitmise riigi ees. Plaan, mille täitmist ei kontrollita, jääks paljaks paberiks.

Sotsialistlik plaanimajandus on kõige ökonoomsem, kõige säästlikum. Kuid kas see tähendab, et meie sotsialistlikus majanduses on igasugused kaod üldse likvideeritud? Kahjuks ei ole asi kaugeltki nii. Paljudes ettevõtetes ja ehitustel, kolhoosides ja sovhoosides esineb veel rahasummade ülekulutusi, toorainet, materjale ja kütust kasutatakse ebaratsionaalselt, lubatakse masinate ja tööpinkide seisakuid, uut tehnikat juurutatakse nõrgalt, tööliste tööd organiseeritakse läbimõtlematult jne. Üksikute juhtide ebamajanduslikkus, tardumus ja konservatiivsus lähevad riigile kalliks maksma, toovad talle tõsist kahju. Seda liiki juhtide hulka kuuluvad näiteks need, kes ei püüa tootmistehnikat täiustada, kes kangekaelselt hoiavad kinni heinaväljasüsteemist, kes aastast aastasse püüavad saada madaldatud tootmisplaani, elada riigi arvel.

Meie hiiglasuure ulatusega tootmise juures annab esimesel pilgul tähtsusetuna näiv kokkuhoid ühiskonnale tohutul hulgal täiendavaid tootmisvahendeid ja tarbimisesemeid. Seepärast on tingimata tarvis igal pool ja kõiges teostada rangeimat kokkuhoiurežiimi, säästa rahva raha, anda materjalide ja tööjõu kõige väiksemate kulutustega rohkem head toodangut.

3. Rahvaste sõprus kui sotsialistliku ühiskonna jõu allikas

Meie nõukogude ühiskond on paljurahvuseline ühiskond. NSV Liidu territooriumil elab üle saja rahvuse ja rahvusgrupi. Nii palju rahvusi ei ole üheski teises maailma riigis. Nõukogude Liit on ühtne, monoliitne vennalik pere. Siin liituvad harmooniliselt kõigi rahvaste ühised huvid iga rahva rahvuslike huvidega. Meie paljurahvuselise sotsialistliku riigi kindlust võib kadestada iga kodanlik riik.

Nõukogude rahvaste vankumatu sõprusliidu loomine on Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja NSV Liidus võitnud sotsialismi tulemus, meie partei leninliku rahvuspoliitika elluviimise tulemus.

Enne kui rääkida NSV Liidu rahvaste suurest sõprusest, tuleb kas või lühidalt selgitada mõningaid üldküsimusi.

Mis on rahvus

Terve rea ajaloolise arenemise põhjuste tõttu koosneb inimkond paljudest rassidest, rahvustest ja rahvusgruppidest. Ekspluataatorlik kord koos klassilise ebavõrdsusega sünnitas ka rahvusliku ebavõrdsuse, rahvusliku rõhumise ja rahvastevahelise vaenu.

Mis on rahvus, kuidas tekkis rahvuslik ebavõrdsus ja kuidas seda on võimalik likvideerida?

Rahvuseks nimetatakse suurt inimeste rühma, kellel on pika

ajaloolise arenemise käigus välja kujunenud rida ühiseid jooni, tunnuseid.

Millised on need tunnused?

Inimesed, kes moodustavad ühe rahvuse, kõnelevad üht keelt. Kuid mitte alati ei kuulu üht keelt kõnelevad inimesed ühte ja samasse rahvusesse. Inglased ja ameeriklased näiteks kõnelevad üht keelt, kuid nad ei moodusta üht rahvust juba sellepärast, et nad elavad erinevais maailmajagudes. Inimesed, kes kuuluvad ühte rahvusesse, elavad ühel territooriumil, see tähendab, neil on territooriumi ühtsus. Sealjuures nad lihtsalt ainult ei ela ühel territooriumil, vaid neil on ka võimalus suhelda omavahel, sõlmida vastastikku majanduslikke sidemeid.

Minevikus, kui riigid koosnesid paljudest vürstkondadest, kes ei olnud seotud ühtse majanduseluga, ei olnud ka rahvusi. Alles kapitalismi tekkimisega, ühtse turu arenemisega luuakse rahvaste majanduselu ühtsus, kujunevad rahvused.

Inimestel, kes elavad ühel ja samal territooriumil, kes on seotud omavahel majanduselu ühtsusega ning kõnelevad üht ja sama keelt, on peale selle olemas rahvusliku iseloomu, vaimulaadi ja psüühilise laadi ühised jooned. Need jooned ilmnevad rahvusliku kultuuri iseärasustes.

Kõik need tunnused koos määravadki kindlaks rahvuse.

Rahvused on kujunenud eri hõimudest ja rahvusgruppidest, kuid mitte kõigis maades üheaegselt. Nendes maades, kus kapitalism tekkis varem, kujunesid ka rahvused varem.

Enamarenenud ja majanduslikult tugevate rahvuste kodanlus ekspluateeris mitte ainult oma rahvusliku riigi töötavat rahvast. Ta vallutas teiste rahvustega asustatud territooriume, allutas endale vägivaldselt nõrgemad ja mahajäänud maad, muutes need asumaaks. Kapitalistid pumpasid nendest maadest välja rikkusi ning pidurdasid nende majanduse ja kultuuri kasvu. Seepärast tekkisid kapitalismi arenemisega rahvuslik ebavõrdsus ja rahvuslik rõhumine. See aga omakorda kutsus esile rahvusliku vabadusliikumise.

Leninlik rahvuspoliitika

Meie partei on astunud ning astub välja rahvusliku orjastamise kõigi ja igasuguste vormide vastu, rahvaste täieliku üheõiguslikkuse eest, selle eest, et igale rahvusele kindlustataks vaba rahvuslik arenemine. Leninliku partei võitlus tsarismi ja kapitalismi kukutamise eest, sotsialismi võidu eest oli ühtaegu võitlus rahvusliku rõhumise hävitamise eest, Venemaa rahvaste vabaduse ja üheõiguslikkuse eest.

Ekspluataatorlike klasside poolt sajandeid õhutatud rahvuslikule vaenule ja tülile vastandas Kommunistlik Partei rahvaste vendluse. Rahvusliku rõhumise likvideerimine ja rahvuste üheõiguslikkuse kehtestamine kõigil riikliku ja ühiskondliku elu aladel kuulutati partei poolt välja juba tema olemasolu alguses kui

partei rahvusprogrammi põhinõudmised. Partei püstitas samuti rahvuste enesemääramise õiguse nõudmise kuni lahkulöömiseni ja iseseisvate riikide moodustamiseni, teiste sõnadega, et igal rahval oleks õigus ise otsustada oma saatust: kas ta jääb teatava riigi koosseisu või lööb sellest lahku ja moodustab iseseisva riigi.

Kuid enesemääramise printsiip on vajalik mitte rahvuste eraldamiseks, vaid nende ühtsuse saavutamiseks, mis on mõeldamatu ilma vabaduse ja üheõiguslikkuseta.

Enesemääramise õigus ei tähenda sugugi rahvaste kohustuslikku eraldumist üksteisest, paljude väikeste iseseisvate riikide loomist. Suure riigi raames, mis on rajatud rahvaste vennalikule koostööle ja vastastikusele abile, võib paremini kindlustada rahvuste majanduslikku ja kultuurilist arenemist, edukamalt võidelda sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise eest.

Seepärast kaitsesidki bolševikud koos rahvuste enesemääramise õiguse nõudmisega üht marksismi-leninismi tähtsamat teesi — *proletaarset internatsionalismi*, eri rahvusest töötajate liitmist ühiseks võitluseks ühiste klassivaenlaste vastu. Bolševikud võitlesid mitte ainult tsarismi, vene kapitalistide ja mõisnike rõhumispoliitika vastu, vaid ka mittevene rahvusest kapitalistide ja mõisnike poliitika vastu, kes oma rahvuse eest hoolitsemise sildi all püüdsid õhutada rahvuslikku vihavaenu.

Kodanlik natsionalism, kirjutas V. I. Lenin, lahutab eri rahvusest töölisi, taotleb ühe rahvuse ülevõimu tugevdamist teise rõhumise arvel.

Bolševikud paljastasid kodanlike natsionalistide kahjulikke vaateid ja tegevust, kes olid pugenud töölisliikumisse ja püüdsid killustada Venemaa töölisklassi ühtset marksistlikku parteid üksikuteks parteideks, mis oleksid loodud rahvuslike tunnuste alusel. V. I. Lenin ja bolševikud rajasid meie partei internatsionaalse, mitte aga rahvusliku printsiibi järgi.

Seega seisavad Kommunistliku Partei poliitika põhiteesid rahvusküsimuse alal järgmises: *kõik rahvad peavad olema täiesti üheõiguslikud; igasugune rahvuste rõhumine ja vägivald rahvuste kallal on lubamatu ning kuritegelik; on vajalik kõigi rahvuste kindel ühendamine, kuid mitte sundimise alusel, vaid vabatahtlikkuse, vabaduse ja üheõiguslikkuse alusel, mis on võimalik vaid kapitali võimu kukutamise tulemusena.*

Töölisklassi rahvuspoliitika on täiesti vastandlik imperialistide rahvuspoliitikale.

Töölisklass ja tema revolutsioonilised parteid võitlevad rahvaste rahvusliku sõltumatuse kindlustamise eest. Imperialistlik kodanlus ja tema parteid takistavad igati rõhutud rahvaste rahvusliku riikluse loomist, nende poolt rahvusliku sõltumatuse kättevõitmist. Marksistid toetavad koloniaalorjuse viivitamatut hävitamist, kõigi rahvaste, nii suurte kui ka väikeste, majanduse ja kultuuri igakülgset arenemist. Kolonisaatorid seevastu püüavad

kõigest jõust säilitada koloniaalkorda, võtavad rõhutud rahvastelt võimaluse majanduslikuks ja kultuuriliseks arenemiseks, hoiavad neid pimeduses ja mahajäämuses. Proletaarne internatsionalism kuulutab rahvastevahelist rahu ja sõprust. Imperialistliku kodanluse natsionalism külvab viha, vaenu ja võõrdumust rahvaste vahel.

Imperialistid ei ole suutelised varjama oma vaenulikkust allutatud rahvaste suhtes. Ameerika Ühendriikides näiteks elab rohkem kui 17 miljonit neegrit. Paljudes osariikides on neil keelatud õppida koolides, kus õpivad valged, neile ei anta võimalust kasutada võrdselt valgetega kino, teatreid, transporti, sööklaid, pöörduda riigiasutuste ja ühiskondlike organisatsioonide poole.

V. I. Lenin — rahvaste sõpruse innustaja

(Kunstnik *A. Reznitšenko*)

Neegreid pekstakse ja isegi tapetakse karistamatult. Ameerika Ühendriikides tegutseb kuni seniajani «lintšikohus» — reaktsiooniääride verine arveteõiendamine neegritega, mis toimub ilma kohtu ja uurimiseta. Omakohtu ohvreid põletatakse sageli elusalt, neile langevad osaks ennekuulmatud piinamised ja kannatused. Julm rahvuslik rõhumine valitseb ka teistes kapitalistlikes maades.

Kaua aega peremehetses imperialism takistamatult Aasias ja Aafrikas, lämmatas ja moonutas asumaade ja sõltuvate riikide majandust, ekspluateeris halastamatult nende inim- ja looduslikke ressursse. See kõik kutsus esile orjastatud rahvaste raevuka pro-

testi ning viis nad otsustavale rahvuslikule vabadusvõitlusele imperialistide ülevõimu vastu.

Eriti suure hoo sai vabadusvõitlus pärast Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu. Sotsialismi võit Nõukogude Liidus, fašistliku bloki purustamine Teises maailmasõjas, sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimine ja tugevnemine viisid imperialismi positsioonide järsule nõrgenemisele ning lõid rõhutud maade rahvastele veelgi soodsamad tingimused edukaks võitluseks rahvusliku sõltumatuse eest.

Rahvusliku vabastuse revolutsioonid andsid kolonialismile purustava hoobi. Koloniaalimpeeriumide rusudele on tekkinud kümned iseseisvad riigid.

NSV Liit kui üheõiguslike rahvaste liit

Esimesena ajaloos läks meie maal korda täielikult hävitada rahvuslik rõhumine, kehtestada rahvustevaheline võrdsus ja maailmas seninägematu vabade rahvaste vennalik sõprusliit. Nõukogude korra suurimaks võiduks on paljurahvuselise sotsialistliku riigi — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu loomine.

Kommunistlik Partei aitas kõigil meie maa rahvastel luua oma rahvuslikku riiklust, oma rahvuslikke nõukogude vabariike ja oblasteid. Poliitilisest elust, sotsialistlikust ülesehitustööst on tõmmatud aktiivselt osa võtma varem rõhutud rahvuste kõige laiemad hulgad.

Juba nõukogude võimu esimestel päevadel teatas Kommunistlik Partei oma taotlusest luua rahvuste vennalik liit, kus iga rahvas tunneks ennast nagu oma perekonnas, nagu võrdne võrdsete hulgas. V. I. Lenin kirjutas: «Meie tahame rahvuste *vabatahtlikku* liitu, — niisugust liitu, mis ei võimaldaks mitte mingit ühe rahvuse vägivalda teise üle, — niisugust liitu, mis oleks rajatud kõige täielikumale usaldusele, vennaliku ühtsuse selgele mõistmisele, täiesti vabatahtlikule nõusolekule.»[1]

Juhtides paljurahvuselise Nõukogude riigi ülesehitamist, arvestas partei tähelepanelikult iga rahva iseärasusi ja eluteed, selgitas töötajaile kannatlikult, mis eelised on koostööl ja kooseksisteerimisel ühtse paljurahvuselise riigi koosseisus, liitis ja ühendas neid.

Esimeseks nõukogude vabariigiks maailmas oli Vene Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik (Vene NFSV). 1918. aastal vastuvõetud konstitutsioon kuulutas, et see riik on rajatud vabade rahvuste vaba liidu alusele kui nõukogude rahvuslike vabariikide föderatsioon (koondis).

Vene Nõukogude Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi loomine oli võimsaks tõukeks teiste nõukogude vabariikide loomisele. Vene NFSV järel tekkisid Ukraina ja Valgevene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik, seejärel aga nõukogude sotsialistlikud vaba-

[1] V. *I. Lenin*, Teosed, 30. kd., lk. 267.

riigid Taga-Kaukaasias. Vene NFSV riiklik korraldus oli teistele vabariikidele eeskujuks.

Pärast kodusõja lõppu tõsteti töötava rahva enda algatusel üles iseseisvate nõukogude vabariikide ühtseks liitriigiks ühendamise küsimus.

Mis põhjused olid aluseks nõukogude vabariikide ühinemisel ühtseks liitriigiks?

Eelkõige majanduslikud põhjused. Sotsialistliku ülesehitustöö ülesannete edukaks lahendamiseks oli vaja ühendada kõigi nõukogude vabariikide majanduslikud vahendid ja jõud, sest üheskoos, ühises peres on kergem arendada rahvamajandust. Oli vaja arendada ja tugevdada juba minevikus tekkinud majanduslikke sidemeid meie maa eri piirkondade vahel.

Nõukogude vabariikide ühinemist dikteeris ka välisolukord, rahvusvaheline olukord, vajadus tugevdada oma kaitsevõimet tingimustes, kus eksisteeris vaenulik kapitalistlik maailm. Ükski nõukogude vabariik ei võinud imperialistide kallaletungi eest kindel olla. Ainult oma jõudude ühendamise puhul võisid nõukogude vabariigid arvestada seda, et neil läheb korda kindlustada vaba elu ning kaitsta end relvastatud väliskallaletungide vastu.

Uutes tingimustes omandas suure tähtsuse ka nõukogude vabariikide ühine tegevus diplomaatilisel rindel kõigi maade imperialistide vastu, kes püüdsid alati isoleerida meie maad rahvusvahelisel areenil, teda poliitiliselt nõrgendada. Imperialistide kurikavalatele plaanidele tuli vastu seada nõukogude vabariikide tegevusühtsus ka rahvusvahelisel areenil, nende diplomaatilisel ja kaubanduslikul suhtlemisel kapitalistlike riikidega.

Vabariikide ühinemist tingis ka nõukogude võimu enda olemus. Nõukogude võim rajaneb ühiskondlikul omandusel, mis ühendab ning lähendab inimesi, on nende koostöö ja vastastikuse abistamise alus.

Nõukogude vabariikide ühinemine ühtseks riigiks — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduks — toimus 30. detsembril 1922 I üleliidulisel nõukogude kongressil. See kongress kinnitas deklaratsiooni ja liidulepingu NSV Liidu moodustamise kohta ning valis NSV Liidu Kesktäitevkomitee. Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu koosseisu astusid siis Vene NFSV, Ukraina Nõukogude Sotsialistlik Vabariik ja Valgevene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik ning Taga-Kaukaasia Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik (Taga-Kaukaasia NFSV), mis koosnes sel ajal kolmest nõukogude vabariigist: Aserbaidžaani, Armeenia ja Gruusia vabariigist.

Edaspidi Nõukogude Liidu koosseis laienes seoses uute nõukogude sotsialistlike vabariikide moodustamisega. 1924. aastal moodustati Usbeki Nõukogude Sotsialistlik Vabariik ja Turkmeeni Nõukogude Sotsialistlik Vabariik, kelle rahvad omal soovil, vabatahtlikult astusid Nõukogude Liidu koosseisu.

1929. aastal kujundati autonoomsest vabariigist liiduvabariigiks Tadžiki vabariik, 1936. aastal — Kirgiisi ja Kasahhi vabariik, kes samuti astusid NSV Liidu koosseisu. 1939. aastal täitus Ukraina ja Valgevene rahva põline unistus — taasühineda oma suguvendadega. Ukraina ja Valgevene nõukogude vabariigi koosseisu astusid Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene maad. Rahvavastase kodanliku võimu kukutamise tulemusena Lätis, Leedus ja Eestis kuulutas nende maade töörahvas 1940. aastal välja nõukogude võimu, moodustas nõukogude sotsialistlikud vabariigid, kes said Nõukogude Liidu võrdõiguslikeks liikmeiks. Seoses Bessaraabia tagasipöördumisega Nõukogude riigi koosseisu 1940. aastal toimus moldaavia rahva taasühinemine; loodi Moldaavia NSV, kes samuti astus Nõukogude Liidu koosseisu.

Ühinenud ühtseks vennalikuks pereks, ehitasid meie maa rahvad üles maailmas esimese sotsialistliku ühiskonna ja ehitavad praegu edukalt kommunismi.

NSV Liidu rahvaste edusammud majanduslikus ülesehitustöös

Asudes sotsialismi ehitamisele, seadis meie partei üheks oma tähtsamaks ülesandeks NSV Liidu rahvaste tegeliku ebavõrdsuse likvideerimise, mille nad olid pärinud vanalt korralt. Partei töötas välja varem mahajäänud ja rõhutud rahvaste majanduse ja kultuuri arendamise ulatusliku programmi.

V. I. Lenin õpetas, et mahajäänud rahvad, kes ei ole eesrindlike maade proletariaadi abiga jõudnud veel läbida kapitalistlikku arenemisstaadiumi, võivad üle minna sotsialismile, seejärel aga kommunismile, vahele jättes kapitalismi.

Partei juhtimisel, vene rahva vennaliku abiga ja kõigi sotsialistlike rahvuste vahel laialdaselt arenenud vastastikuse abistamise teel likvideerisid NSV Liidu rahvad edukalt oma kunagise mahajäämuse. Igas nõukogude rahvuslikus vabariigis ja oblastis on loodud kõrgeltarenenud tööstus, millel on rahvamajanduses juhtiv koht. Iga nõukogude rahvuslik vabariik ja oblast on näiteks selle kohta, kuivõrd soodsalt avaldub rahvuste saatuses rahvaste võrdõiguslikkuse ja sõpruse leninliku poliitika elluviimine.

Näiteks Ukraina NSV-s toodeti 1961. aastal malmi, terast ja valtsitud musta metalli ligikaudu kuus korda rohkem kui kogu tsaristlikul Venemaal 1913. aastal. Niisama palju on kasvanud söe kaevandamine. Ukrainas sulatatakse rohkem malmi kui Inglismaal, Prantsusmaal ja paljudes teistes Euroopa kapitalistlikes maades. Vabariik toodab peaaegu 30 korda rohkem elektrienergiat kui kogu tsaristlik Venemaa 1913. aastal.

Valgevene NSV-s ehitati juba sõjaeelseil viisaastakuil rohkem kui 1700 uut tööstusettevõtet. Vabariigis on sõjajärgseil aastail taastatud saksa fašistlike röövvallutajate poolt purustatud vabrikud ja tehased ning rajatud uusi tööstusharusid — traktori- ja autotööstus jt.

Aserbaidžaani NSV-s on kõrvuti uute naftatööndu ettevõtete ja naftatöötlemistehastega, mis on varustatud ajakohase tehnikaga, rajatud niisugused tähtsad rasketööstuse harud, nagu maagitööstus, keemiatööstus, must ja värviline metallurgia ning teised. Gruusia NSV-s ja Armeenia NSV-s on samuti ehitatud rasketööstuse ettevõtteid, sealhulgas metallurgia- ja masinaehitustehaseid.

Võimas ajakohane tööstus on Kasahhi NSV-s. Siin on nõukogude võimu aastail loodud NSV Liidu uus söekeskus — Karaganda bassein, ehitatud Tšimkendi tinakombinaat ning Ust-Kamenogorski tina- ja tsingikombinaat, Tekeli, Leninogorski, Zõrjanovski ja Irtõši polümetallikombinaadid, Alma-Ata raskemasinaehituse tehas, metallurgiatehas Temir-Taus, mäekeemiakombinaat Karataus, Džambuli superfosfaaditehas, Ust-Kamenogorski hüdroelektrijaam, tekstiilivabrikud, liha- ja kalakonservikombinaadid, suhkruvabrikud ja muud ettevõtted.

Usbeki NSV-s enne Oktoobrirevolutsiooni tööstust peaaegu ei olnud. Isegi tema põldudel kasvatatud puuvill veeti ümbertöötamiseks tuhandete verstade kaugusele Kesk-Venemaale. Nüüd on Usbekistan Nõukogude Liidu põhiline puuvillabaas ja peale selle on tal kõrgeltarenenud tööstus. Siin on olemas masinaehitus-, keemia-, nafta-, söe-, metallurgia-, puuvillapuhastamise, tekstiili-, naha-, jalatsi-, õmblus- ja toiduainete tööstus ning teised tööstusharud. Nõukogude võimu aastail on Usbekistanis ehitatud üle tuhande suurettevõtte, sealhulgas Taškendi tekstiilikombinaat, Usbeki metallurgiatehas, Angreni söebasseini ettevõtted ja teised.

Palju tehaseid, vabrikuid, kaevandusi ja elektrijaamu on rajatud ka teistes Nõukogude Liidu vabariikides.

Nõukogude võimu ajal hakkas kiiresti arenema Läti NSV, Eesti NSV ja Leedu NSV tööstus. Näiteks oli tööstustoodangu väljalase neis vabariikides 1961. aastaks, võrreldes 1940. aastaga, mil Balti vabariigid astusid Nõukogude Liidu koosseisu, suurenenud 11—13-kordselt (NSV Liidus tervikuna aga rohkem kui 5-kordselt). Ja seda pärast tohutuid purustusi, mida oli tekitanud nende vabariikide majandusele sõda ja vaenlase okupatsioon!

NLKP uues programmis on antud ülesanne pidada ka edaspidi kinni nõukogude vabariikide majanduse ja kultuuri igakülgse arendamise kursist. Igas vabariigis arendatakse eelkõige neid majandusharusid, milleks neil on soodsad looduslikud ja majanduslikud tingimused.

Kõigis rahvuslikes vabariikides on töötavad talupojad vabatahtlikult ühinenud kolhoosidesse ja loonud suure sotsialistliku ühismajapidamise. Rändrahvad on muutunud paikseteks ning tegelevad maaviljelusega.

Nõukogude riik eraldab määratu suuri summasid liiduvabariikide põllumajanduse arendamiseks. Näiteks ainuüksi Usbekistani uute niisutussüsteemide ehitamiseks ning vanade laiendamiseks ja ümberehitamiseks on nõukogude võimu aastail eraldatud 40 korda

rohkem summasid, kui kulutati niisutuse vajadusteks kõigis Kesk-Aasia piirkondades 60 revolutsioonieelse aasta jooksul.

Eriti suuri edusamme põllumajanduse arendamisel on teinud Kasahstan, kes on muutunud üheks meie maa põhiliseks viljaaidaks. Just siin realiseeriti kõige enne suur osa Kommunistliku Partei ja Nõukogude valitsuse ajaloolisest uudis- ja jäätmaade ülesharimise programmist.

Vormilt rahvuslik, sisult sotsialistlik

Tänu Kommunistliku Partei väsimatule hoolitsusele on puhkenud õitsele nii rahvuslike vabariikide majandus kui ka kultuur. Meie maal on loodud laialdane koolide võrk, kus õpetus toimub emakeeles, on organiseeritud ajalehtede, raamatute ja ajakirjade väljaandmine, on ehitatud teatreid, kinosid ja teisi kultuuriasutusi.

Eriti ilmsed on kultuurirevolutsiooni tulemused niisugustes vabariikides, nagu Tadžikistan, Turkmeenia, Kirgiisia ja Usbekistan, kus elanikkond oli peaaegu täielikult kirjaoskamatu. Üleminek pimedusest elanikkonna üldisele kirjaoskusele on siin tõepoolest suureks ajalooliseks võiduks. 1961/62. õppeaastaks oli õpilaste arv meie maa iga liiki üldhariduslikes koolides revolutsioonieelse ajaga võrreldes kasvanud rohkem kui 4-kordselt; sealjuures Kirgiisias oli see kasvanud 62-kordselt, Usbekistanis 97-kordselt ja Tadžikistanis 1140-kordselt.

Kaasaja tööstuse tekkimine, suure ühispõllumajanduse loomine ja uue tehnika juurutamine kõigis rahvamajandusharudes on aidanud kaasa töölisklassi rahvusliku kaadri ja rahvusliku intelligentsi kujunemisele. Valgevene, Aserbaidžaani, Armeenia, Usbekistani, Tadžikistani, Kasahstani ja Turkmeenia territooriumil ei olnud enne revolutsiooni ainsatki kõrgemat õppeasutust. Praegu on siin kümneid mitmesuguseid kõrgemaid õppeasutusi, mis valmistavad ette insenere, agronoome, arste, õpetajaid ja muid spetsialiste. Peale NSV Liidu Teaduste Akadeemia, kellel on filiaalid (osakonnad) paljudes Vene NFSV oblastites, kraides ja autonoomsetes vabariikides, on loodud ja töötavad teaduste akadeemiad kõigis liiduvabariikides.

Nõukogude võimu aastail on õitsele puhkenud NSV Liidu rahvaste kirjandus ja kunst. Kõik meie rahvad võivad õigusega uhked olla oma saavutuste üle ilukirjanduse, muusika, maali- ja teatrikunsti arendamisel. Ulatuslikult on arenenud raamatute ja ajalehtede väljaandmine rahvuskeeltes.

Leninism õpetab, et nõukogude kultuur on sisult sotsialistlik ja vormilt rahvuslik. Kultuuri sisu on kõigil rahvastel ühtne — sotsialistlik, kuid selle väljendusvormid on erinevad, sest rahvad kõnelevad oma rahvuskeelt, neil on oma ajaloolised traditsioonid ning nad erinevad mõningate elulaadi iseärasuste poolest.

Ent kultuuri vormid ei püsi paigal, nad täiustuvad, vabanevad kõigest mahajäänust ja vananenust. Kaasaja tingimustes muutub

üha intensiivsemaks vaimsete rikkuste vastastikune vahetamine sotsialistlike rahvuste vahel, NSV Liidu rahvaste kultuuri vastastikune rikastamine. Iga vabariigi panus kommunistliku ülesehitustöö ühisesse üritusse suureneb. Klassidevaheliste piiride kadumine ja kommunistlike ühiskondlike suhete arenemine tugevdavad rahvuste sotsiaalset homogeensust, aitavad kaasa ühiste kommunistlike kultuuri-, moraali- ja igapäevase elu joonte arenemisele ning vastastikuse usalduse ja sõpruse edasisele süvenemisele rahvuste vahel.

Sotsialistlike rahvuste sõprus

Sotsialismi võidu tulemusena NSV Liidus tekkisid ja arenesid uued, sotsialistlikud rahvused. Nõukogude Liidu rahvad, kes on kasvatatud sotsialismi ja proletaarse internatsionalismi vaimus, võitlevad ühise eesmärgi — kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest. Partei teostab kõrvaleka'dumatult rahvuste võrdõiguslikkuse poliitikat, tugevdab rahvastevahelist vennalikku sõprust, arendab nõukogude patriotismi ja internatsionalismi ning vastastikuse abistamise ja toetamise suhteid.

Nõukogude riik astus juba sõjaeelseil aastail üles kui tugevasti ühteliitunud jõud.

Suure Isamaasõja raskeil aastail veendusid nõukogude inimesed veel rohkem Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse ja vendluse suures tähtsuses. Kas Ukraina, Valgevene, Moldaavia, Leedu, Läti, Eesti ja Karjala rahvad oleksid suutnud ise, oma jõududega, heita endalt hitlerliku ikke? Muidugi mitte. Ainult tänu sellele, et meie maa rahvad on ühinenud Nõukogude Liitu, et neid liidab suur sõprus ning vend'us, et neid juhib Kommunistlik Partei, saavutasid nad vaenlase üle täieliku võidu.

Sõjajärgsel perioodil on paljurahvuselise Nõukogude Liidu võimsus ilmnenud uue jõuga. NSV Liidu rahvad osutasid vaenlase sissetungi all kannatada saanud nõukogude vabariikidele määratu suurt abi nende majanduse taastamisel. Selle tulemusena võisid need vabariigid kiiresti parandada rasked sõjahaavad ning teha suuri edusamme majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös.

Kommunistliku ülesehitustöö käigus võistlevad rahvad omavahel, vahetavad eesrindlikke töökogemusi, abistavad ja toetavad üksteist. On saanud tavaliseks, et Uraali, Kasahstani või Donbassi ehituste'e sõidavad töötajad Moskvast ja Leningradist, Minskist ja Kišinjovist, Taškendist ja Bakuust, Tallinnast ja Jerevanist. Ühe või teise tehase või elektrijaama ehitamisest võtavad osa kümned ja sajad ettevõtted meie maa mitmesugustest piirkondadest.

Kui partei ja Nõukogude valitsus kutsusid NSV Liidu töötajaid üles harima miljoneid hektareid uudis- ja jäätmaid Kasahstanis ja Siberis, siis vastasid nende üleskutsele kümned tuhanded nõukogude patrioodid kõigist Nõukogude Liidu vabariikidest.

Sotsialistlike rahvuste vastastikune abi, mis etendas tähtsat osa juba varem, on omandanud tänapäeva tingimustes eriti suure täht-

suse. Kui sõjaeelseil viisaastakuil eesrindlikumad rahvused abistasid oma arenemises mahajäänud rahvusi, siis nüüd, kus meie rahvaste majandusliku ja kultuurilise arenemise tase on põhiliselt võrdsustunud, on esiplaanile kerkinud sotsialistlike rahvuste vastastikuse abistamise ülesanne. Kõigil rahvastel on nüüd võimalus üksteist toetada kõige mitmesugusematel majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö aladel.

Partei võitleb otsustavalt kõige selle vastu, mis võib väärata või kahjustada NSV Liidu rahvaste sõprust: inimeste teadvuses säilinud kapitalismi igandite vastu, eriti šovinismi ja natsionalismi avalduste kui kõige kahjulikumate mineviku igandite vastu.

Sotsialistlike rahvuste tugevnev sõprus teeb paljurahvuselise Nõukogude riigi tohutult võimsaks.

Rahvasuu ütleb: «Kui sõprus on sügav, siis kodumaa on tugev.» Partei on järjekindlalt ja vankumatult kujundanud seda vennalikku sõprust, on koondanud Nõukogude rahvad internatsionalismi lipu alla. Meie pühaks kohuseks on hoida ka edaspidi nagu silmatera sotsialistlike rahvuste ühtsust, koostööd ja vendlust.

Nõukogude Liidu rahvaste sõprus ja ühtsus, sotsialismileeri maade vankumatu sõprusliit, kogu maailma töötava rahva internatsionaalne ühtsus on üheks võimsaks lätteks, kust rahvahulgad ammutavad jõudu, üheks sotsialismi suureks eeliseks tema ajaloolises võistluses kapitalismiga.

4. Üldrahvalik sotsialistlik demokraatia

Kodanlus ja tema kannupoisid — parempoolsed sotsialistid — teevad suuri sõnu demokraatiast, mis valitsevat kapitalistlikus maailmas. Kuid vaatame, mis peitub selle «demokraatia» taga.

Sõna «demokraatia» tähendab rahvavõimu. Mis rahvavõimust saab aga juttu olla kodanlikes riikides, kui seal töötajad, kes moodustavad rahva enamiku, on tegelikult ilma õigusteta? Võim kuulub neile, kelle käes on tootmisvahendid, — kapitalistidele ja nende kõikvõimsatele liitudele — monopolidele. Nemad ongi kodanliku riigi tõelised peremehed. Iga kapitalistlik riik, olgu ta vabariik või monarhia, kujutab endast kodanluse diktatuuri, mis on suunatud töötava rahva vastu. Kodanlikes riikides on demokraatia tegelikult vaid ekspluataatorite jaoks.

V. I. Lenin kirjutas, et kodanlik demokraatia «jääb alati — ja kapitalismi ajal peabki paratamatult jääma — kitsaks, kärbituks, võltsiks, silmakirjalikuks, rikaste paradiisiks, ekspluateeritavate ja vaeste püüniseks ja pettuseks».[1]

Sotsialistlikus riigis teostatakse esmakordselt ajaloos tõelist rahvavõimu. Siin võtab töötav rahvas mitte sõnades, vaid tege-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 28. kd., lk. 222.

likult aktiivselt osa riigi valitsemisest, majandusliku ülesehitustöö ja kultuurielu küsimuste lahendamisest. Kogu sotsialistliku ühiskonna elu rajaneb tõelisel demokraatial, mis sisaldab endas laialdasi poliitilisi vabadusi ja sotsiaalseid õigusi. Sealjuures meil neid õigusi mitte ainult ei deklareerita, nagu see on kodanlikus ühiskonnas, vaid ka garanteeritakse nende reaalne elluviimine.

NSV Liit on üldrahvalik riik

Meie maa töölised ja talupojad kukutasid kapitalistide ja mõisnike võimu, purustasid vana riigiaparaadi ning rajasid selle rusudele maailmas esimese töörahva riigi. Sellel oli tohutu suur tähtsus. Ilma tugeva riigita ei oleks meie maa töölised ja talupojad suutnud võimul püsida, nad oleksid jäänud relvituks rohkearvuliste sise- ja välisvaenlaste ees, nad ei oleks saanud läbi viia põhjalikke sotsialistlikke ümberkujundusi majanduse ja kultuuri alal, kogu ühiskondlikus ja poliitilises elus.

Nõukogude sotsialistlik riik erineb täielikult ekspluataatorlikest riikidest. Mis on need erinevused?

Eelkõige see, et Nõukogude riik kujutab endast rahva võimu — tööliste, talupoegade ja töötava intelligentsi võimu, kuna kõigis ekspluataatorlikes riikides on võim kuulunud ja kuulub tühisele käputäiele töörahva rõhujaile.

Nõukogude sotsialistlik riik, nii nagu teisedki sotsialismileeri riigid, on töörahva igasugusest ekspluateerimisest ja rõhumisest vabastamise vahendiks. Kõik kodanlikud riigid aga on tööriistaks, mida ekspluataatorid kasutavad rahvahulkade orjastamiseks ja rõhumiseks.

Nõukogude riik tekkis kui proletariaadi diktatuuri riik. Sellest, mis on proletariaadi diktatuur ja mis on tema ajaloolised ülesanded, oli juba juttu esimeses peatükis. Tuletame meelde, et proletariaadi diktatuur on kapitalismilt sotsialismile ülemineku üldine seaduspärasus. Võiduka sotsialistliku revolutsiooni peamiseks tulemuseks mistahes maal on riigivõimu üleminek töölisklassi kätte, proletariaadi diktatuuri kehtestamine.

Kodanluse ideoloogid püüavad seletada seda nii, nagu kujutaks proletariaadi diktatuur endast ainult vägivalda ja nagu puuduks selles igasugune demokraatia. Niisugune väide on läbinisti vale. Proletariaadi diktatuur nagu iga teinegi diktatuur näeb tõepoolest ette nii vägivalda kui ka demokraatia mõningat piiramist. Kuid asja olemus seisab selles, kelle suhtes, missuguste klasside osas rakendatakse vägivalda ja piiramist. Kui kodanluse diktatuur on oma teravikuga suunatud töörahva klasside vastu, s. o. rahva enamiku vastu, siis proletariaadi diktatuur on suunatud ekspluataatorlike klasside vastu, kes moodustavad rahva tühise vähemuse.

Proletariaadi diktatuur tähendab tõelist demokraatiat ühiskonna valdavale enamikule, kõigile töötajaile.

Proletariaadi diktatuur oli NSV Liidus sotsialismi ülesehitamise võimsaks relvaks, ta kindlustas sotsialismi võidu. Ent sotsialistliku

ülesehitustöö käigus toimusid proletariaadi diktatuuris muutused. Seoses ekspluataatorlike klasside likvideerimisega langes ära nende mahasurumise funktsioon. Samal ajal arenesid sotsialistliku riigi põhifunktsioonid — majanduslik-organisatoorne ja kultuurilis-kasvatuslik funktsioon.

Proletaarse demokraatia raamid on avardunud; proletaarne demokraatia on muutunud üldrahvalikuks demokraatiaks.

Nüüd, kus sotsialism on meie maal täielikult ja lõplikult võitnud ning nõukogude rahvas on astunud kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodi, on proletariaadi diktatuur oma ajaloolise missiooni täitnud ja sisemise arengu ülesannete seisukohalt ei ole ta enam NSV Liidus vajalik. *Proletariaadi diktatuuri riigina tekkinud riik on muutunud üldrahvalikuks riigiks, kogu rahva huvide ja tahte väljendamise organiks.*

Seoses proletariaadi diktatuuri riigi ülekasvamisega üldrahvalikuks riigiks ei ole tema võimsus nõrgenenud, vaid, vastupidi, tunduvalt suurenenud: tema sotsiaalne baas on laienenud, nõukogude ühiskonna ühtsus ja monoliitsus on veelgi tugevnenud.

Ettekandes partei programmist NLKP XXII kongressile ütles N. S. Hruštšov: «Iga tööline, iga talupoeg ja iga haritlane võib öelda: riik — see oleme meie, tema poliitika — see on meie poliitika, ülesanne arendada ja tugevdada teda, kaitsta teda igasuguste kallalekippumiste eest — see on meie ühine ülesanne.»

NLKP uues programmis on öeldud, et sotsialistliku riikluse arenemise peasuunaks kommunismi ehitamise perioodil on sotsialistliku demokraatia igakülgne arendamine ja täiustamine, kõigi kodanike aktiivne osavõtt riigi valitsemisest, majandusliku ülesehitustöö ja kultuurielu juhtimisest, riigiaparaadi töö parandamine ja rahva kontrolli tugevdamine tema tegevuse üle.

NSV Liidu poliitiline alus

Varsti pärast nõukogude võimu kehtestamist kirjutas V. I. Lenin: «Seltsimehed töötajad! Pidage meeles, et *t e i e i s e* valitsete nüüd riiki... *T e i e* nõukogud on nüüdsest peale riigivõimu organid, täievolilised, otsustavad organid.»[1]

Töörahva saadikute nõukogud, külade ja linnade kohalikest nõukogudest kuni NSV Liidu Ülemnõukoguni, teostavad riigivõimu kogu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu territooriumil. Nad on NSV Liidu poliitiliseks aluseks. Nõukogud liidavad ühte üheks riigiks kogu elanikkonna, kõik meie maa rahvused ja rahvad ning annavad seega võimaluse edukalt lahendada NSV Liidu rahvaste ühiseid ülesandeid. Samal ajal võimaldavad nad igakülgselt ning põhjalikult arvestada ja rahuldada meie maa mitmesugustes osades elavate töötajate spetsiifilisi (eri-) vajadusi ja huve.

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 26. kd., lk. 271

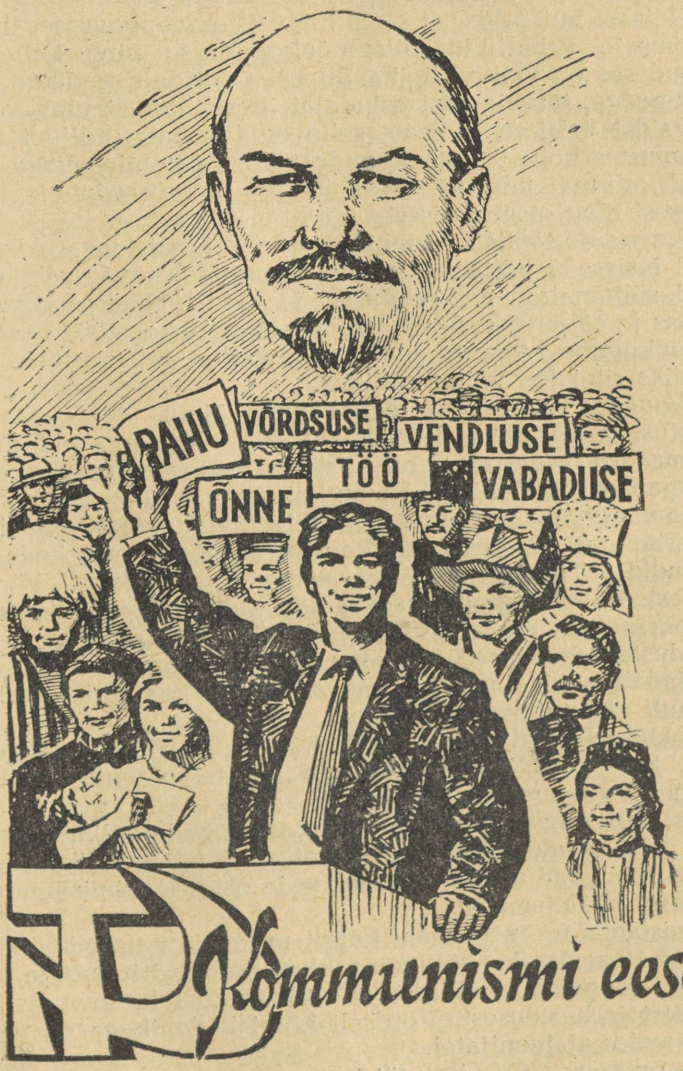
RAHU
VÕRDSUSE
VENDLUSE
TÖÖ
ÕNNE
VABADUSE
Kommunismi eest!

Nõukogud on rahvale lähedane ja omane võim. Nende kaudu valitsevad eesrindlikud inimesed rahva hulgast töörahva nimel riiki. Nõukogud kindlustavad miljonite töötajate aktiivse osavõtu meie maa juhtimisest.

Nõukogud on loendamatute niitide kaudu seotud kõigi töötajatega. Piisab, kui öelda, et NSV Liidu Ülemnõukogusse, liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemnõukogudesse ning kohalikesse nõukogudesse on valitud ligikaudu kaks miljonit saadikut — töölist, talupoega, intelligentsi esindajat, kes pidevalt ning vahetult peavad sidet valijatega. Peale selle on üle kahe miljoni töötaja mitmesugustes kohalike nõukogude alalistes komisjonides, võttes aktiivselt osa majandusliku ülesehitustöö ja kultuurielu küsimuste arutamisest ning otsustamisest.

Nõukogud on tööliste ja talupoegade internatsionaalsed võimuorganid. Neisse valitakse ja nende kaudu teostavad rahvavõimu töötajad, sõltumata nende rahvusest ja rassist. Nõukogud kehastavad endas ja väljendavad NSV Liidu rahvaste koostööd ja sõprust, kõigi nõukogude inimeste suurt vendlust — see on meie paljurahvuselise riigi jõu võimas allikas.

Nõukogudes viiakse ellu tõelist rahvavõimu.

Selgituseks võrdleme kõrgemaid riigivõimuorganeid meil ja kapitalimaades. Meie maal on kõrgeimaks seadusandlikuks riigivõimuorganiks NSV Liidu Ülemnõukogu. Kellest see koosneb? Kõik Ülemnõukogu saadikud on tööliste, talupoegade ja intelligentsi esindajad. Kellest aga koosnevad tänapäeva kodanlikud parlamendid? Töösturitest, pankuritest, mõisnikest, kõrgetest ametnikest. Näiteks Ameerika Ühendriikide Kongressi koosseisus ei ole ühtki töölist ega väikefarmerit. Saksa Föderatiivses Vabariigis moodustavad töölised 51 protsenti elanikkonnast, ent Bundestagis esindab neid ainult kümme saadikut, kusjuures enamikku neist ainult nimetatakse töölisteks.

NSV Liidu Ülemnõukogu valib NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi. See on Nõukogude Liidu alaliselt tegutsev kõrgeim seadusandlik võimuorgan.

Sotsialistlik demokratism avaldub nõukogude valimiste süsteemis. Nii nõukogude võimu kõrgemate kui ka kohalike organite valimised toimuvad üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel.

Valimisõigus on meie maal kõigil mees- ja naiskodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata klassilisest päritolust ja varanduslikust seisundist, rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest ja haridusest. Võrdselt kõigi kodanikega on valimisõigus sõjaväes ajateenijatel.

Seega on kogu NSV Liidu täiskasvanud elanikkonnal õigus osa võtta riigivõimuorganite valimistest. Ainukese ja täiesti mõistetava erandi moodustavad nõdrameelsed.

Ühetaoline valimisõigus tähendab, et kõik valijad võtavad vali-

mistest osa võrdsetel alustel, kellelgi ei ole mingeid eriõigusi ega eeliseid. Igal valijal on üks hääl.

Otsene valimisõigus tähendab, et saadikuid kõigisse võimuorganeisse — küla- ja linnanõukogudest kuni NSV Liidu Ülemnõukoguni — valivad Nõukogude kodanikud vahetult ise, mitte aga valijameeste kaudu. NSV Liidu iga kodanik võtab osa kõigi võimuorganite valimistest.

Salajane hääletamine tähendab seda, et iga üksiku valija tahteavaldusest ei saa keegi teada. Valijad võivad täita hääletussedeli eriruumis, kus ei tohi viibida keegi peale nende endi. Niisugune kord kindlustab täieliku hääletamisvabaduse.

Saadikukandidaatide ülesseadmise õigus on töötajate ühiskondlikel organisatsioonidel ja ühingutel: kommunistlikel parteiorganisatsioonidel, tööliste ja teenistujate ametiühingutel, kooperatiividel, noorsoo-organisatsioonidel, kultuuriühingutel. Saadikukandidaadid seatakse üles tööliste ja teenistujate üldkoosolekuil — ettevõtete, asutuste ja sovhooside järgi, talupoegade üldkoosolekuil — kolhooside ja külade järgi, sõjaväelaste üldkoosolekuil — väeosade järgi.

Seega seab nõukogude saadikukandidaate üles rahvas ise. Rahvas ise võtab osa valimiste organiseerimisest ja nende läbiviimise kontrollist; selleks moodustatakse töötajate ühiskondlike organisatsioonide esindajaist valimiskomisjonid.

Hoopis teisiti toimuvad valimised kapitalistlikes maades. Seal on paljud kodanikud kas valimisõigusest täiesti ilma jäetud või on nende õigust tunduvalt piiratud. Mitmesuguste kavalate riugaste abil ei lase kapitalistid suurel osal töötajaist valimistest osa võtta ja taotlevad endale meelepäraste saadikute valimist, kasutades äraostmist, pettust ja ähvardusi. Nagu rõhutas suur vene kirjanik L. N. Tolstoi, on Ameerika Ühendriikides «parlamendikohtadel kindel hind, on olemas tegelinskid, kes korraldavad tehinguid kandidaadi ja valijate vahel. Samasugune korruptsioon valitseb presidendi valimistel. Presidendi valimine Ameerika Ühendriikides läheb maksma miljoneid neil aferistidel, kes teavad, et valitav president hakkab toetama neile kasulikku ühtede või teiste esemete maksustamise süsteemi või neid või teisi monopole ning nad saavad selle sajakordselt tagasi, mis valimine neile maksma läheb.»

Paljudes kapitalistlikes maades on sisse seatud valimismaks. Milleks seda tehakse? Selleks, et valimistest eemale tõrjuda varatuid, s. o. töötajaid. Paljudes kodanlikes maades on kehtestatud paiksustsensus. See tähendab, et valida võib ainult see, kes on elanud antud kohas teatud aja. Niisuguste kitsenduste tõttu jäetakse valimisõigusest ilma miljonid põllu- ja ehitustöölised, samuti töötud, kes tööd otsides ühest kohast teise rändavad.

Ameerika Ühendriikides kehtivad kõrge vanusetsensus, mille järgi valimisõigus antakse kodanikele, kes on saanud 21-aasta-

seks, varanduslik ja hariduslik tsensus ning valimismaks. Paljudes Ameerika Ühendriikide osariikides peavad isikud, kellel ei ole keskharidust, — need on aga enamuses — andma spetsiaalse eksami inglise keeles ja konstitutsiooni alustes. Kõigi nende ja teiste kitsenduste tõttu jäetakse Ameerika Ühendriikides valimiste ajal valimisõigusest ilma miljonid ameerika töötajad.

Kodanlike parlamentide valimistel tehakse ulatuslikke kitsendusi rassilise ja rahvusliku kuuluvuse alusel. Ameerika Ühendriikides kantakse sajast täisealisest neegrist valijate nimekirja ainult kümme ning ainult üks sajast hääletab. Briti impeeriumis on asumaade elanikkond Inglise parlamendi valimise õigusest ilma jäetud.

Meie maal toimuvad valimised alati poliitilise entusiasmi olukorras. Valimistest võtavad osa peaaegu kõik valijad. Nõukogude inimesed suhtuvad võimuorganite valimistesse kui vastutusrikkasse kohusesse. Rõõmuga annavad nad oma hääle kommunistide ja parteitute bloki poolt, mis on meie maal ajalooliselt välja kujunenud.

Kapitalistlikes maades tulevad valimiskastide juurde sageli vaid pooled valijaist. Niisugune passiivsus on seletatav sellega, et töötajad tunnevad kodanlike valimiste ja kodanliku riigi vastu umbusaldust.

Niinimetatud «ameerika elulaadi» kaitsjad ja propageerijad hooplevad sellega, et Ameerika Ühendriikides tulevad valimistel hääletamisele kahe partei — demokraatliku partei ja vabariikliku partei saadikud. Kuid mille poolest need parteid omavahel erinevad? Tegelikult mitte millegi poolest, nad mõlemad on kodanlikud parteid, mõlemad kaitsevad ekspluataatorite huve. Esindades kahte monopolistide gruppi, korraldavad need parteid kärarikka valimiseelse jagelemise. Valimiskampaania peale kulutatakse tohutuid summasid, kasutatakse äraostmist, ähvardusi, vägivalda ja tüssamist ning antakse valelikke lubadusi.

Kodanlike riikide valimisseadused on nii koostatud, et need takistavad kommunistlike ja töölisparteide esindajate — töörahva huvide tõeliste väljendajate valimist parlamenti.

Nõukogude demokratismi tähtsaks jooneks on see, et töörahva saadikute nõukogud on kohustatud täitma valijate juhendeid ning valijatele oma tööst aru andma. Valijail on õigus iga saadikut, kes ei õigusta rahva usaldust, enne tähtaega tagasi kutsuda ja tema asemele teine valida.

Kodanlikes maades ei saa valijad nende usaldust mitteõigustanud saadikut tagasi kutsuda. Võimuorganid ei ole seal kohustatud oma valijaile aru andma. Sellepärast saadikud — kodanlike parteide esindajad — «unustavad» kohe pärast valimisi oma lubadused, mis nad valijaile andsid, ning täidavad parlamendis kodanluse tahet.

Nii näeb välja tõeline rahva demokraatia NSV Liidus ning võlts ja kärbitud demokraatia kodanlikes maades.

Demokraatia tegelikkuses

Nõukogude võim on kindlustanud kõigile NSV Liidu kodanikele niisugused õigused, mida ei ole ega saagi olla kapitalistlike maade töötajail. Seal küll deklareeritakse mitmesuguseid kodanikuõigusi, kuid tegelikult on asi nii, et töötav rahvas ei saa neid kasutada. Meie maal aga mitte ainult deklareeritakse kõige demokraatlikumaid kodanikuõigusi, vaid, mis on eriti tähtis, garanteeritakse, kindlustatakse nende elluviimine.

Nõukogude riik näeb kõigile NSV Liidu kodanikele ette *õiguse tööle*. See tähendab, et igal NSV Liidu kodanikul on õigus olla kindlustatud tööga, kusjuures tema töö eest tasutakse vastavalt töö hulgale ja kvaliteedile. See on nõukogude inimeste suur võit, millest kapitalistlike maade töötajad ainult unistada võivad. Kodanlikud riigid ei saa garanteerida töölisele õigust tööle. Kapitalistlik kord sünnitab alalist massilist tööpuudust. Nõukogude Liidus võib iga inimene tööd saada, sest rahvamajandus on plaanipärane ja kasvab järjekindlalt, samuti sellepärast, et meil ei ole ega saagi olla majanduskriise.

Nõukogude riik näeb kõigile NSV Liidu kodanikele ette *õiguse puhkusele*. Meie maal on töölistele ja teenistujatele kehtestatud seitsmetunniline tööpäev, kusjuures raskete töötingimustega kutsealadel on see kuus ja isegi neli tundi. Peale puhkepäevade on töölistele ja teenistujatele kehtestatud iga-aastane palgaline puhkus. Töötajate kasutada on rohkearvulised puhkekodud, sanatooriumid, kultuuripaleed, klubid, teatrid, kinod, raamatukogud, lugemistoad, pargid, staadionid.

Nõukogude riik näeb kõigile NSV Liidu kodanikele ette *õiguse ainelisele kindlustusele* vanaduses ning haiguse ja töövõime kaotuse korral. Riik teostab oma kulul tööliste ja teenistujate sotsiaalkindlustust ning maksab neile vanaduses kui ka haiguse ja töövõime kaotuse korral pensioni või toetust. Viimastel aastatel on Nõukogude riik tunduvalt suurendanud pensioni valdaval enamikul pensionäridel. Kolhoosnikud saavad vanaduses ning haiguse ja töövõime kaotuse korral ainelist kindlustust oma kolhoosilt, vastavalt põllumajandusliku artelli põhikirjale. Kõik NSV Liidu kodanikud saavad riigi kulul tasuta arstiabi.

Hoopis teistsugune on töötajate olukord kodanlikes riikides. Enamikus kapitalistlikes maades saab tööline töövõime kaotuse korral otsekohe lõpparve, seal kurda, kuidas tahad: kellele läheb korda invaliid? Kui tööline saab vanaks, heidetakse ta ilma igasuguse ainelise kindlustuseta tehase värava taha. Vanadus aga tuleb kapitalistlikus ühiskonnas varakult. Ameerika tehaste väravatelt võib lugeda niisugust teadet: «Üle 40 aasta vanuseid isikuid tööle ei võeta.»

Kapitalistlike maade töötajail tuleb end ravida oma kasinate summade arvel. Näiteks Ameerika Ühendriikides on kõik arstiabi liigid tasulised. Kuid väike palk ei võimalda paljudel Ameerika kodanikel arstiabi kasutada. Ameerika Ühendriikide Rahvusliku Tervishoiuvalitsuse andmeil ei ole ühel neljandikul Ameerika elanikkonnast võimalik saada arstiabi raha puuduse tõttu. Ravi on tasuline ka Prantsusmaal, Itaalias ja teistes kapitalistlikes maades.

Mitte ainult töölised, vaid ka talupojad elavad kapitalistlikes maades alalises hirmus homse päeva ees. Haiguse, vigastuse, ikalduse või karja lõpmise korral talupoja majapidamine laostub. Abi pole talupojal kusagilt saada. Igal aastal miljonid talupojad laostuvad ja lähevad linna, et leida ükskõik missugust tööd ja endal hinge sees hoida. Seal aga on niigi töötuid palju.

Nõukogude riik näeb kõigile NSV Liidu kodanikele ette *õiguse haridusele.* Seda õigust garanteerib alg- ja keskkoolide ning kõrgemate õppeasutuste laialdane võrk, samuti see, et õpetus toimub emakeeles. Meie maal õpib mitmesugustes õppeasutustes üks neljandik elanikkonnast, kusjuures õpetus on kõikjal tasuta, toimub riigi kulul. Valdavale enamikule kõrgemate ja kesk-eriõppeasutuste õpilastele makstakse riiklikku stipendiumi. «Me oleme õigustatult uhked selle üle,» ütles N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil, «et nõukogude ühiskond on muutunud kõige haritumaks ühiskonnaks maailmas.»

Kapitalistlikes maades on lihtsate tööinimeste lastel väga raske saada kesk-, veel enam aga kõrgemat haridust. Ainult üksikutel õnnestub pääseda kõrgematesse õppeasutustesse. Valitsevad klassid ei ole huvitatud sellest, et teha suuri kulutusi tööliste ja talupoegade lastele hariduse andmiseks. Kodanlusele on kasulik, et rahvahulgad elavad pimeduses ja harimatuses: nii on neid kergem alluvuses hoida. Kapitalimaades saavad tööliste ja talupoegade lapsed haridust ainult niipalju, kui see on vajalik selleks, et tööline võiks täita oma tootmisülesandeid ja suurendada kapitalistide kasumeid. Kesk- ja kõrgemat haridust saavad seal peamiselt jõukate inimeste lapsed. Asumaades on valdav enamik elanikkonnast täiesti kirjaoskamatu.

NSV Liidus on kõigile Nõukogude kodanikele ette nähtud *sõna-, trüki-, koosolekute ja miitingute, tänavarongkäikude ja demonstratsioonide vabadus.* See õigus on garanteeritud sellega, et töörahva ja tema organisatsioonide käsutusse on antud trükikojad, paberivarud, ajalehed, kirjastused, raadiojaamad ja ühiskondlikud hooned.

Meil on loodud kõik võimalused rahvahulkade omaalgatuse ja poliitilise aktiivsuse arendamiseks. Nõukogude kodanikele on tagatud *õigus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse:* ametiühinguisse, kooperatiivkoondistesse, noorsoo-organisatsioonidesse, teaduslikesse ühinguisse jt. Kõige aktiivsemad ja teadliku-

mad NSV Liidu kodanikud töölisklassi, töötava talurahva ja töötava intelligentsi ridadest ühinevad vabatahtlikult Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteisse, kes on töörahva kõigi, nii ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuumik.

Kodanlikud paberimäärijad kinnitavad, et kapitalimaades on samuti sõna-, trüki- ja koosolekute vabadus.

Kuid mis trükivabadust näiteks saab töölistel ja talupoegadel olla, kui trükikojad, paber, ajalehed, ajakirjad ja kirjastused kuuluvad kapitalistidele? On ju selge, et oma ajalehes ei lase kapitalist avaldada temale mittemeelepärast artiklit. Tõsi küll, paljude kapitalistlike maade töötajail on omad ajalehed ja ajakirjad. Neid annavad välja kommunistlikud, ametiühingu- ja muud organisatsioonid töötajate endi summadega. Kuid neid häälekandjaid jälitatakse igal sammul, neid trahvitakse või suletakse.

Järgmisel leheküljel te näete kunstnik B. Prorokovi joonistust. Pilvelõhkuja pimedad, ükskõiksed silmad-aknad. Selle alumise korruse taustal kolonnis sammuvate demonstrantide figuurid. Esiplaanil aga valgetes kinnastes jässakas politseinik peksab metsikult inimest, kelle kogu süü seisab selles, et ta tahtis kasutada Ameerika Ühendriikide konstitutsioonis deklareeritud tänavarongkäikude vabadust. See ongi «vaba» Ameerika, kodanliku võltsdemokraatia maa! Soovitame teil, lugeja, tutvuda ka teiste väljapaistva nõukogude kunstniku B. Prorokovi väga sisukate ja kauaks meeldejäävate töödega, milles paljastatakse tänapäeva imperialismi.

Sõnades kodanlik riik lubab töötajail ühingutesse ühineda ja parteisid luua. Kuid kõigile on teada, et paljudes kapitalistlikes maades on kommunistlikud parteid, kes on rahvaste südametunnistus, nende huvide tõelised kaitsjad, põranda alla aetud ning neile saab osaks metsik tagakiusamine. Igati avaldatakse survet ka töötajate ametiühingutele. Aktiivsed ametiühingu liikmed, kes kaitsevad tööliste õigusi, vallandatakse töölt, neid antakse kohtu alla.

Nõukogude riik kindlustab NSV Liidu kodanikele *isiku- ja korteripuutumatuse ning kirjavahetuse saladuse.*

Naisele on antud Nõukogude Liidus mehega *võrdsed õigused* kõigil majandusliku, riikliku, kultuuri- ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel. Meil on naisel mehega võrdne õigus tööle, puhkusele ja haridusele. Naine saab mehega võrdset palka. Riik kindlustab ema ja lapse huvide kaitse, annab lasterikastele ja üksikemadele ainelist abi, võimaldab naisele raseduse puhul puhkust palga säilitamisega. Meie maal on loodud sünnitusmajade, naiste- ja lastenõuandlate, lastesõimede ja lasteaedade laialdane võrk. See kõik on meile, nõukogude inimestele, täiesti loomulik ja endastmõistetav. Ent kapitalistlikes maades niisugust olukorda ei ole!

Nõukogude Liidus on kõik kodanikud, sõltumata nende rahvusest ja rassist, kõigil elualadel üheõiguslikud. Seadus karistab iga-

See on Ameerika!
(Kunstnik *B. Prorokov*)

sugust kodanike õiguste kitsendamist või eesõiguste kehtimapanekut sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest, samuti ka igasugust rassilise või rahvusliku erandi tegemise jutlustamist.

Kapitalistlikes maades on olukord teistsugune. Ühed rahvused kasutavad seal eesõigusi, teiste õigused tallatakse jalge alla. Kodanlikes riikides propageeritakse avalikult rassilist ja rahvuslikku vaenu. Seda tehakse selleks, et juhtida töötajate tähelepanu kõrvale nende viletsuse peamiselt põhjuselt — ekspluataatorlikult korralt — ning rõhuda eri rahvusest töölisi ja talupoegi vanade rooma orjapidajate põhimõttel: jaga ja valitse! Eriti ränga rõhumise all kannatavad asumaade ja sõltuvate riikide rahvad, kes ei ole veel imperialismi võimu alt vabanenud.

Nõukogude sotsialistlik riik kaitseb rangelt rahva õigusi ja vabadusi, teeb otsustavalt lõpu igasugusele sotsialistliku seaduslikkuse rikkumisele. Iga töö'line, iga ko'hoosnik ja iga nõukogude haritlane võib rahulikult ning julgelt elada ja töötada, teades, et tema kodanikuõigusi ja -vabadusi kaitsevad kindlalt Nõukogude seadused.

Nõukogude inimesed on eluliselt huvitatud sellest, et igati tugevdada meie ühiskondlikku ja riiklikku korda, kiiremini üles ehitada kommunism. Selleks on aga vaja, et NSV Liidu iga kodanik täidaks ausalt oma kohustusi ühiskonna ja riigi ees.

Missugused on Nõukogude kodaniku põhilised kohustused?

Eelkõige peab ta *rangelt kinni pidama Nõukogude seadustest*, milles väljendub töötajate tahe. Neis on kirja pandud kõik see, mis töötajad on pidanud vajalikuks ellu viia kõigi nõukogude inimeste, kogu ühiskonna huvides. Seaduste rikkumine tekitab kahju Nõukogude riigile ja meie rahvale.

Nõukogude kodaniku üheks tähtsamaks kohustuseks on *ausalt töötada ühiskonna hüvanguks ning kinni pidada distsipliinist.* Töödistsip'liini rikkumine häirib meie ettevõtete, ko'hooside ja asutuste normaa'set tööd ning tekitab tõsist kahju nõukogude ühiskonnale, kõigi'le töötajaile.

Nõukogude kodanik on kohustatud *hoidma ja tugevdama ühiskondlikku sotsialistlikku omandit.* Sotsialistlik omand kuulub kõigi'le töötaja'le, kogu rahva'le ning on tema jõuka ja kultuurse elu allikas. Ühiskondlik sotsialistlik omandus on nõukogude korra püha ja puutumatu alus, meie riigi võimsuse allikas. NSV Liidu iga kodanik peab innukalt kaitsma sotsialist'ikku omandit, võitlema rahva vara riisujate, ebaperemehelikkuse ja pillamise vastu.

NSV Liidu kodanikud on kohustatud *ausalt täitma oma ühiskondlikku kohust ja austama sotsialistliku ühiselu reegleid.* Täita ühiskondlikku kohust tähendab suhtuda teadlikult oma kohustustesse sotsia'istliku ühiskonna ees, teha kõik, mis on tema tugevdamiseks ning rahva hüvanguks vajalik ja kasulik.

NSV Liidu iga kodaniku püha kohus on *kaitsta sotsialistlikku isamaad.* Nõukogude riik on loonud oma relvastatud jõud, kes seisavad valvsalt meie kodumaa piiride ja rahva rahuliku töö kaitsel. Teenistus relvastatud jõudude ridades on Nõukogude kodanike aukohuseks.

Tugevdada Nõukogude riigi võimsust

Nõukogude riik on inimkonna ajaloos esimene töörahva riik. See võideti kätte rahva ennastsalgava võitluse ja tööga. Nõukogude riik on kommunismi ülesehitamise tähtsaim vahend. Seepärast ongi vaja meie riiki igati tugevdada. See on iga nõukogude inimese otsene ülesanne ja kohustus, ükskõik missugusel tööpostil, missuguses töölõigus ta ka ei töötaks.

Nõukogude riigi jõud ja tugevus sõltub eelkõige meie maa majanduslikust võimsusest. Mida rikkam on Nõukogude Liit, mida enam me arendame tootlikke jõude, seda tugevamaks ja võimsamaks muutub meie riik. Järelikult tugevdada Nõukogude riiki tähendab eelkõige kindlustada tööstuse ja põllumajanduse edasine tõus, aktiivselt võidelda tehnilise progressi eest kõigis rahvamajandusharudes.

Tugevdada Nõukogude riiki tähendab väsimatult hoolt kanda töölisklassi ja talurahva liidu ning meie maa rahvaste sõpruse ja vennaliku koostöö kõvendamise eest; rangelt kinni pidada sotsialistlikust seaduslikkusest ja riiklikust distsipliinist; aktiivselt võidelda kapitalismi igandite vastu, avaliku korra rikkujate vastu.

Tugevdada Nõukogude riiki tähendab organiseerida hästi nõukogude tööd, tõsta nende osatähtsust majanduslike küsimuste lahendamisel, tõmmata üha laiemaid töötajate kihte aktiivselt osa võtma riigi valitsemisest, rangelt kinni pidada demokraatlikest printsiipidest nõukogude tegevuses. On tähtis, et nõukogude saadikud ja nõukogude täitevkomiteed süstemaatiliselt annaksid aru oma valijate ees, et nõukogude istungjärgud toimuksid regulaarselt, nagu see on ette nähtud konstitutsioonis, jne.

Tugevdada Nõukogude riiki tähendab pidevalt hoolt kanda meie relvastatud jõudude lahinguvõime eest, kes on sotsialistliku isamaa vabaduse ja sõltumatuse kindel kants. See tähendab väsimatult laiendada ja tugevdada Nõukogude armee sidet rahvaga, aktiivselt kaasa aidata meie vabatahtlike kaitseühingute tööle, kes etendavad tähtsat osa elanikkonna laiade hulkade ettevalmistamisel kodumaa kaitseks.

Imperialistid on saatnud meie maale rohkesti spioone ja diversante. Oleks väär arvata, et nüüd vaenlased loobuvad oma katsest kahjustada ja segada meie kommunistlikku ülesehitustööd. Meie maa vastu suunatud õõnestustööd toetavad avalikult Ameerika Ühendriikide ja mitmete teiste kapitalistlike riikide agressiivsed ringkonnad. Imperialistid kulutavad selle räpase ürituse jaoks suuri summasid. Seepärast tugevdada meie riiki tähendab ka

edaspidi igati tõsta nõukogude rahva revolutsioonilist valvsust, abistada riikliku julgeoleku organeid.

Kommunistlik Partei ja Nõukogude riik teevad kõik selleks, et meie rahva elu pidevalt paremaks muuta. Partei ja valitsuse jõud peitub tema lahutamatuis sidemeis rahvahulkadega. Nõukogude rahvas tunneb suurt usaldust oma partei ja valitsuse vastu. Kommunistliku Partei, Nõukogude valitsuse ja rahva ühtsus on Nõukogude riigi jõu ja võimsuse tähtsaim allikas.

LÜHIKOKKUVÕTE

Nõukogude sotsialistlik ühiskond on täiesti uus ühiskond, mida ajalugu varem pole tundnud. Ta erineb põhjalikult mistahes ekspluataatorlikust ühiskonnast.

NSV Liidus on hävitatud ekspluataatorlikud klassid ja inimese ekspluateerimine inimese poolt. Nõukogude ühiskond koosneb kahest sõbralikust töötavast klassist — töölistest ja talupoegadest ning töötavast intelligentsist. Nõukogude korra majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisvahendite sotsialistlik omandus, mis esineb kahes vormis — riiklik ja kolhooslik-kooperatiivne omand.

NSV Liidu rahvamajandus areneb plaanipäraselt. Sotsialistliku omanduse ja plaanimajanduse valitsemise tulemusena meil ei ole ega saagi olla tootmisanarhiat, majanduskriise ja tööpuudust. Majandamise sotsialistlik plaanipärane süsteem tagab kõigi majandusharude järjekindla kasvu, töötajate materiaalse heaolu ja kultuuritaseme tõusu.

Nõukogude inimesed töötavad enda heaks, oma ühiskonna heaks. Meie maal on töö iga töövõimelise kodaniku kohustuseks ja auasjaks. Nõukogude riik garanteerib igale ühiskonnaliikmele õiguse tööle ja kindlustab seda tegelikkuses.

NSV Liidus viiakse ellu sotsialistlikku printsiipi: «Igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema töö järgi.» Inimese seisundi nõukogude ühiskonnas määrab kindlaks tema töö rahva hüvanguks.

Nõukogude Liit on eeskujuks rahvusküsimuse õiglasel lahendamisel leninliku rahvuspoliitika alusel. NSV Liidus on täielikult likvideeritud rahvuslik rõhumine, on kehtestatud rahvaste võrdõiguslikkus kõigil ühiskondliku ja riikliku elu aladel.

Nõukogude sotsialistlik riik on maailmas esimene tõeliselt demokraatlik riik. Olles tekkinud kui proletariaadi diktatuuri riik, on ta kaasaegsel etapil muutunud üldrahvalikuks riigiks, kogu rahva huvide ja tahte väljendamise organiks.

Nõukogude riigi poliitiliseks aluseks on töörahva saadikute nõukogud, mis ühendavad kõiki töötajaid riiklikus liinis, tõmbavad miljoneid inimesi kaasa riigi valitsemisele. Nõukogude võimu

nii kõrgemad kui ka kohalikud organid rajanevad tõeliselt demokraatlikul alusel ja teenivad rahvast.

Nõukogude riigi juhtiv ja suunav jõud on Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei.

TEINE OSA

SOTSIALISMILT KOMMUNISMILE

☆

V peatükk

KOMMUNISMI MATERIAAL-TEHNILISE BAASI LOOMINE

VI peatükk

KOMMUNISTLIKE ÜHISKONDLIKE SUHETE ARENDAMINE

VII peatükk

TÖÖTAJATE KOMMUNISTLIK KASVATAMINE

Marksism-leninism õpetab, et uuel ühiskonnal, mis kindlustus pärast kapitalistide ja mõisnike võimu kukutamist, tuleb läbi teha kaks arenemisfaasi. Esimene ehk madalam faas on sotsialism, teine ehk kõrgem faas on kommunism.

Meie maal on sotsialism täielikult ja lõplikult võitnud. Tänapäeval on Nõukogude Liit astunud kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodi.

Mida kujutab endast kommunism ja missugused on tema põhijooned?

«Kommunism,» *on öeldud NLKP programmis,* **«on klassideta ühiskonnakord, kus kehtib ühtne tootmisvahendite üldrahvalik omandus ja kõigi ühiskonnaliikmete täielik sotsiaalne võrdsus, kus koos inimeste igakülgse arenemisega kasvavad pidevalt areneva teaduse ja tehnika baasil ka tootlikud jõud, kus kõik ühiskonna rikkuse allikad hakkavad voolama täie jõuga ja viiakse ellu üllas põhimõte «igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema vajaduste järgi». Kommunism on vabade ja teadlike tööinimeste hästiorganiseeritud ühiskond, kus seatakse sisse ühiskonna omavalitsus, kus töö ühiskonna heaks saab igaühele esimeseks eluvajaduseks, tunnetatud paratamatuseks, kus igaühe võimeid rakendatakse kõige suurema kasuga rahva heaks.»**

Kommunistliku ühiskonna ehitamise käigus lahendatakse kolm peaülesannet: esiteks, kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine; teiseks, kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamine; kolmandaks, uue inimese kasvatamine, kes on kommunistliku ühiskonna kõrge teadlikkusega ehitaja ja kodanik.

Need kolm ülesannet on omavahel tihedalt seotud. Nad väljendavad sotsialistliku ühiskonna kommunistlikuks ühiskonnaks muutumise ühtse protsessi erinevaid külgi.

Arvestades reaalseid võimalusi ja juhindudes rangelt teaduslikest arvestustest, määrab NLKP programm kindlaks, et kommunistlik ühiskond meie maal ehitatakse põhiliselt üles lähema kahekümne aasta jooksul.

Teises osas, kuhu kuuluvad viies, kuues ja seitsmes peatükk, räägitakse kommunistliku ülesehitustöö põhiülesannetest — kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisest, kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamisest, uue inimese kasvatamisest, sellest, kuidas nõukogude rahvas Kommunistliku Partei juhtimisel need ülesanded ellu viib.

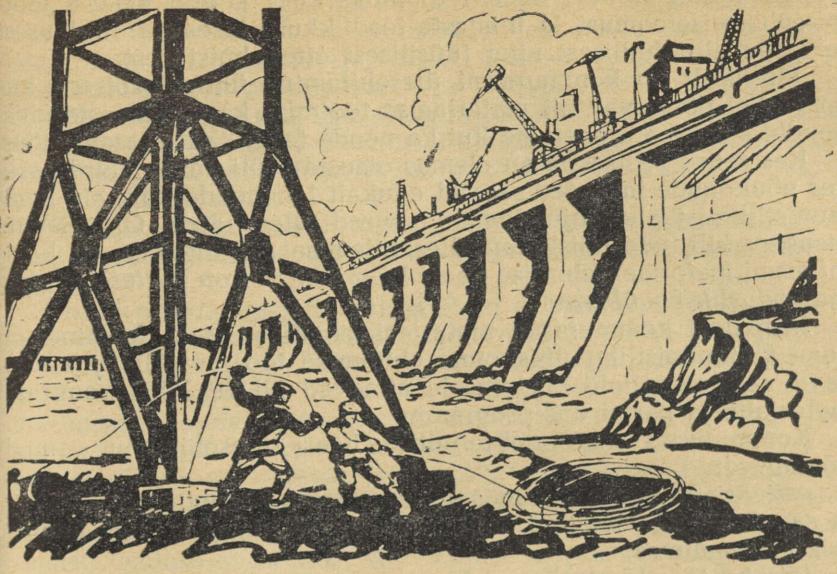

VIIES PEATÜKK

KOMMUNISMI MATERIAAL-TEHNILISE BAASI LOOMINE

1. Partei ja rahva majanduslik peaülesanne

Kommunism ei ole mõeldav aineliste ja vaimsete hüvede külluseta. Selleks et küllus saavutada, et üle minna vajaduste järgi jaotamise kommunistlikule põhimõttele, on vaja arendada ja täiustada tootmist, luua palju võimsamad tootlikud jõud, kui need on sotsialismi ajal. See ülesanne lahendatakse *kommunismi materiaal-tehnilise baasi* ehitamise käigus.

Kommunismile ülemineku otsustav tingimus

Nagu juba märgitud, on kommunistliku ühiskonna loomise põhiülesanded omavahel seotud ning sõltuvad üksteisest.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise käigus tegelikult tootmises töötavate inimeste suhted kogu aeg muutuvad — tekivad kommunistlikud tootmissuhted. Majanduse võimas tõus ja tootmissuhete täiustumine avaldavad mõju kommunistliku ühiskonna igakülgselt arenenud inimese

kujunemisele. Ühtlasi oleneb tootmise kasv suurel määral tootmissuhete iseloomust ja inimeste teadlikkuse tasemest, haridusest ja teaduslik-tehnilisest ning füüsilisest ettevalmistusest.

Järelikult on kommunismi ülesehitamine ühtne protsess, kus omavahel põimuvad nii materiaalse tootmise kasv, inimeste ühiskondlike suhete arenemine kui ka nende teadlikkuse taseme tõus.

Kas selles protsessis on olemas otsustav lüli, mille juurde asudes nõukogude inimesed saavad edukalt lahendada kõik elu kommunistliku ümberkujundamise suured ülesanded? On. Selline otsustav lüli, uue ühiskonna ülesehitamise peatingimus, on kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine. *See on partei ja rahva majanduslik peaülesanne.*

Mispärast kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine on kogu kommunistliku ühiskonna ehitamise töö pealüli? Ammendava vastuse sellele küsimusele annavad NLKP XXII kongressi materjalid ja partei uus programm.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi ülesehitamine annab võimaluse:

esiteks, arendada seninägematus ulatuses tootlikke jõudusid ja saavutada iga elaniku kohta tuleva toodangu hulga poolest esikoht maailmas;

teiseks, tagada maailma kõrgeim tööviljakus, anda nõukogude inimeste käsutusse kõige täiuslikum tehnika, muuta töö rõõmu vaimustuse ja loomingu allikaks;

kolmandaks, arendada materiaalsete hüvede tootmist nõukogude inimese kõigi vajaduste rahuldamiseks, tagada kogu elanikkonnale kõige kõrgem elatustase, luua kõik tingimused selleks, et edaspidi üle minna jaotamisele vajaduste järgi;

neljandaks, kujundada sotsialistlikud ühiskondlikud suhted järk-järgult ümber kommunistlikeks ühiskondlikeks suheteks, luua klassideta ühiskond, likvideerida olemasolevad erinevused linna ja maa vahel, edaspidi aga vaimse ja füüsilise töö vahel, kasvatada uut inimest.

Ja lõpuks, ainult kommunismi materiaal-tehnilise baasi ülesehitamise korral on võimalik võita majanduslik võistlus kapitalismiga, hoida meie maa kaitsevõime kogu aeg sellisel tasemel, mis võimaldab puruks lüüa iga agressori, kes julgeks tõsta käe NSV Liidu vastu, kogu sotsialistliku maailma vastu.

Kommunismi materiaal-tehniline baas

Igale ühiskondlikule korrale vastab oma materiaal-tehniline baas. Nii kujutab kapitalismi materiaal-tehniline baas enesest masinalist suurtootmist, mille aluseks on tootmisvahendite eraomandus ja inimese ekspluateerimine inimese poolt. Masinaline suurtootmine kapitalismi ajal ei hõlma kaugeltki kogu tootmist. Selle kõrval on olemas sadu ja tuhandeid väikeettevõtteid, mis baseeruvad mahajäänud tehnikal ja käsitsitööl.

Sotsialismi materiaal-tehnilist baasi iseloomustab plaanipära-

selt organiseeritud masinaline suurtootmine kõigis rahvamajandusharudes. Erinevalt kapitalistlikust tootmisest on see rajatud ühiskondlikule omandusele, tööle, mis on vaba ekspluateerimisest. Arendamise plaanipärasus ja töötajate huvi tootmise laiendamise vastu annavad sotsialismile tohutud eelised kapitalismiga võrreldes. On teada, et sotsialismi ajal areneb majandus niisuguse tempoga, mida kapitalism ei ole tundnud isegi oma suurima õitsengu ja tõusu ajal.

Kommunistliku ülesehitustöö käigus muutub sotsialismi materiaal-tehniline baas järk-järgult kommunismi materiaal-tehniliseks baasiks.

Partei programmis on näidatud, et kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine tähendab: meie maa täielikku elektrifitseerimist ning selle alusel tehnika, tehnoloogia ja ühiskondliku tootmise organiseerimise täiustamist kõigis rahvamajandusharudes; tootmisprotsesside kompleksset mehhaniseerimist ja üha täielikumat automatiseerimist; keemia ulatuslikku kasutuselevõtmist rahvamajanduses; uute, majanduslikult efektiivsete tootmisharude, uute energia- ja materjaliliikide igakülgset arendamist; looduslike, materiaalsete ja tööjõuressursside igakülgset ja ratsionaalset kasutamist; teaduse orgaanilist ühendamist tootmisega ning teaduse ja tehnika progressi kiiret arenemistempot; töötajate kõrget kultuuri- ja tehnilist taset; tunduvat üleolekut kõige enam arenenud kapitalistlikest maadest tööviljakuse alal, mis on kommunistliku korra võidu tähtsaim tingimus.

Teisiti öeldes — kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine näeb ette kogu meie maa täieliku elektrifitseerimise, kõrgelt mehhaniseeritud ja teaduse ning tehnika viimastele saavutustele rajatud suurtööstuse arendamise, töötajate kvalifikatsiooni tõstmise, ühiskondliku töö viljakuse tunduva kasvu.

Võib tekkida küsimus: kas me siis senini ei ole loonud masinalist suurtootmist, ei ole juurutanud uut tehnikat ega tõstnud töötajate kvalifikatsiooni ning tööviljakust?

Muidugi, kõike seda on tehtud ning pealegi edukalt. Materiaalseid ja vaimseid eeldusi üleminekuks kommunismi kõrgemasse faasi meie maal on ette valmistatud nõukogude võimu olemasolu kõigi aastate jooksul. Kuid sellest, mis meil praegu on olemas, ei piisa veel selleks, et vahetult üle minna kommunismi ning ellu viia printsiip «igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema vajaduste järgi». Nõukogude rahva ees seisab ülesanne luua tunduvalt võimsam materiaal-tehniline baas. Selleks on meil olemas kõik vajalikud tingimused.

Missugused need tingimused on?

Kõigepealt, *NSV Liidus kõige progressiivsema ühiskondliku korra — sotsialismi olemasolu*, mille kasutuses on tohutud loovad jõud.

Tööstusliku tootmise praeguse taseme saavutamiseks kulus kapitalismil rohkem kui poolteist sajandit. Meie maa aga läbis samasuguse arengutee mõne aastakümne jooksul, millest pool aega kulus meile pealesunnitud sõdadeks ja rahvamajanduse sõjajärgseks taastamiseks. Siit selgub, missuguses kiires tempos kasvab sotsialistlik majandus!

Edasi, *kommunismi materiaal-tehniline baas areneb juba loodud sotsialismi võimsa materiaal-tehnilise baasi alusel.*

Meil on olemas kõrgeltarenenud ja tehniliselt täiuslik tööstus, millele on jõukohased igasugused ülesanded. Nõukogude Liidul on esmaklassiline tehnika ja maailma kõige eesrindlikum teadus. Meie maa on üles kasvatanud suurepärase kvalifitseeritud kaadri, kes on võimeline edukalt lahendama kommunistliku ülesehitustöö ülesanded.

Maa peal, õhuavarustes ja merel võib näha nõukogude inimese käte ja mõistuse suurepärast loomingut. Paljud nõukogude metallitöötlemispinkide, ekskavaatorite, turbiinide, automaatikaseadmete tüübid ületavad oma tehniliste omaduste poolest juhtivate kapitalistlike riikide saavutused. Nõukogude Liidus luuakse maailma suurimaid mehhaniseeritud ja automatiseeritud kõrg- ja martäänahjusid, bluuminguid ja valtsimismasinaid. Nafta- ja gaasipuuraukude puurimiseks peetakse nõukogude turbopuure ja elektripuure õigusega parimateks seadmeteks maailmas.

Nõukogude võimu esimestel aastatel pidime me hüdroelektrijaamade ehitustele kutsuma ameerika ja teisi välismaa konsultante-spetsialiste. Praegu ehitame me ise elektrijaamu, milledele pole võrdseid maailmas, ning nüüd tullakse kapitalistlikest maadest juba meie juurde kogemusi omandama.

Meie reaktiiv- ja turbopropellerlennukeid peetakse parimateks maailmas. Me ehitasime esimestena aatomielektrijaama ja aatomijäälõhkuja. Esimestena tungisid kosmosesse Nõukogude Maa tehiskaaslased. Meie toimetasime esimestena Kuu pinnale inimkätega valmistatud eseme — Nõukogude Liidu vapi kujutisega vimpli.

Aga mõelge ise, kas me oleksime saanud välja saata niisugusele ainulaadsele lennule oma suurepärased kosmonaudid J. A. Gagarini, G. S. Titovi, A. G. Nikolajevi, P. R. Popovitši, kui meil poleks olnud tohutu suuri saavutusi kõigil teaduse ja tehnika aladel?

Muidugi mitte.

Meie edusammud kosmose vallutamise alal on suurimate teaduslik-tehniliste ülesannete lahendamise tulemus. Nõukogude teadlased, insenerid ja töölised on loonud võimsad raketimootorid ja suure efektiivsusega kütuse nende jaoks. Nad organiseerisid spetsiaalsete ülitugevate ja kuumakindlate materjalide tootmise, valmistasid ülitäpsed seadmed kosmilise lennu juhtimiseks, täiuslikud raadiokaugsidevahendid. Nõukogude kosmoselaev on paljude teadusalade ja tehnikaharude uusimate saavutuste kehas-

tus, Nõukogudemaa eesrindliku tehnilise ja teadusliku mõtte ning kõrge tööstuskultuuri ere tõend.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise tähtsaim tingimus on *leninliku partei juhtimine.*

Kommunistlik Partei on nõukogude ühiskonna juhtiv jõud. Ta tagab mitte üksnes majandusliku ülesehitustöö plaanide teadusliku väljatöötamise, vaid organiseerib ka võitlust nende täitmise eest. Partei liidab ühte rahvahulgad ja juhib neid kindlalt teel kommunismile.

Kõik rahvamajandusharud, teadus ja kultuur arenevad meie maal plaanipäraselt, sihikindlalt, üksteist orgaaniliselt täiendades. Niisuguse arenemise saab tagada vaid ühiskondliku progressi seaduste õige rakendamise alusel. Neid seadusi teab ja kasutab rahva, kommunismi ülesehitamise huvides partei, kes on relvastatud marksistlik-leninliku teooriaga.

2. Nõukogudemaa tootlike jõudude võimsale tõusule

Kavandades kommunismi materiaal-tehnilise baasi ülesehitamise teid, juhindub partei marksismi-leninismi õpetusest, et tootlikel jõududel on määrav osa ühiskonna arenemises. Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise tulemusena on NSV Liidu käsutuses oma võimsuselt seninägematud tootlikud jõud ning ta ületab enamarenenud maade tehnilise taseme.

Kommunistliku ühiskonna tootlike jõudude loomine eeldab kaasaegse tootmise kõigi külgede — energiaallikate, tootmisvahendite, tööobjektide tormilist arengut, samuti töötajate üldharidusliku ja tehnilise taseme tõusu.

Kommunistliku majanduse telg

Kommunismi ülesehitamise põhiülesannete kindlaksmääramisel lähtub partei V. I. Lenini geniaalsest formuleeringust: «*Kommunism — see on nõukogude võim pluss kogu maa elektrifitseerimine*». Elektrifitseerimine on ühiskonna kommunistliku ümberkujundamise võimas vahend, ta etendab juhtivat osa kõigi rahvamajandusharude arendamisel, tehnilises progressis.

Elektrienergia revolutsioneeriva osa märkisid ära juba teadusliku kommunismi rajajad K. Marx ja F. Engels. Rohkem kui sada aastat tagasi, mil elektri tööstuslik kasutamine oli alles katselises staadiumis, ennustas K. Marx: «Lõppenud on tema kõrguse auru valitsemine, mis pööras maailma pahupidi eelmisel sajandil; tema asemele asub mõõtmatult revolutsioonilisem jõud — elektrisäde . . . »

Nii nagu omal ajal aurumootori ja auru jõul töötavate masinate leiutamine kutsus esile tööstusliku murrangu, nii ka nüüd muudab elekter põhjalikult tootmise tehnikat ja tehnoloogiat.

Mispärast kasutatakse kaasaegses tööstuses eriti laialdaselt elektrienergiat? Asi on selles, et ta on odav energialiik ning hästi sobiv uue tehnika ja tehnoloogia juurutamiseks.

Kõige erinevamad energiaallikad: mitmesugused kivisöeliigid, nafta töötlemisel tekkivad kõrvalsaadused, põlevgaasid, põlevkivi, turvas, jõgede ning meretõusude ja -mõõnade veejõud, maa-alune soojus, aatomituuma energia, päikesekiirte energia muudetakse edukalt elektriks. Elekter kandub mööda juhtmeid silmapilkselt edasi suurtesse kaugustesse. Selline energiatransport on tunduvalt odavam kui kivisöe või mõne muu kütuseliigi vedu. Peale selle annab elektriks muudetud mis tahes kütus suuremat kasuefekti kui aurumootor või sisepõlemismootor.

Elektrienergiat omakorda saab kergesti muuta soojus- ja keemiliseks energiaks. Seda võib koguda tohutu suurel hulgal kõige suuremate mehhanismide töölepanemiseks ning ühtlasi on ta ka äärmiselt jagatav, mis võimaldab luua peenimaid aparaate niisuguste tööoperatsioonide sooritamiseks, mida ei suuda teha kõige osavamad käedki.

Elektrienergial on veel teisigi tähtsaid ja kasulikke omadusi, mis muudavad ta kaasaegses tehnikas, tehnoloogias, rahva kultuuriliste, olustikuliste ja muude eluliste vajaduste rahuldamisel asendamatuks. Aurumootorite asendamine elektrimootoritega ning elektrisoojendusriistade kasutuselevõtmine võimaldavad luua tootmise head sanitaar-hügieenilised tingimused.

Elektrifitseerimine soodustab tööviljakuse kiiret kasvu. Elektriga varustatuse suurenemine ja tööviljakuse tõus on omavahel otseselt seotud. Nii näiteks on töö elektriga varustatus, see on elektrienergia hulk iga töölise kohta, 1960. aastal 1940. aastaga võrreldes kasvanud kolm korda. Ning ka tööviljakus on selle aja jooksul peaaegu sama palju kasvanud.

Partei peab kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel väga tähtsaks elektrienergia kasutamist. NLKP uues programmis on öeldud, et *elektrifitseerimine on kommunistliku ühiskonna majanduse rajamise teljeks.*

Juba nõukogude võimu esimestel aastatel näitas V. I. Lenin noorsoo poole pöördudes, et nad saavad kommunistliku ühiskonna üles ehitada alles siis, kui on ellu viidud kogu meie maa elektrifitseerimine. Elektrifitseerimise all mõistis Vladimir Iljitš mitte ainult üksikute elektrijaamade rajamist, vaid ka võimsate energiasüsteemide loomist, elektrienergia laialdast juurutamist tööstuses ja põllumajanduses, ehitustegevuses ja transpordis, kultuuri- ja elukondlikel aladel. *See oli meie maa täieliku elektrifitseerimise leninlik idee.* V. I. Lenin pidas elektrifitseerimist otsustavaks teguriks kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel. Tema initsiatiivil ja vahetul juhtimisel välja töötatud GOELRO plaan oli sotsialismi materiaal-tehnilise baasi loomise esimene perspektiivplaan.

Leninlik plaan täideti ennetähtaegselt ja suure ületamisega.

Järgnevatel aastatel jätkas partei kindlalt meie maa elektrifitseerimist ning saavutas suurt edu. 1961. aastal toodeti meie maal 327 miljardit kilovatt-tundi elektrienergiat — 163 korda rohkem kui 1913. aastal. Me ei ole aga veel täielikult ellu viinud üldise elektrifitseerimise leninlikku ideed. Meil on veel külasid ja kolhoose, mis seniajani on veel elektrifitseerimata, hulk tööstusettevõtteid aga ei ole elektrienergiaga piisavalt varustatud. See, et elektrienergiat ei ole küllaldaselt, raskendab uue tehnika ja tehnoloogia juurutamist.

Käesoleval ajal on elektrifitseerimise arendamise alal saabunud uus etapp. Nüüd lahendavad nõukogude inimesed meie *maa täieliku elektrifitseerimise* ülesannet.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine eeldab kõigi tööstusharude, transpordi ja põllumajanduse elektrifitseerimist. Töö elektriga varustatus tööstuses kasvab kahekümne aasta jooksul kaheksa-üheksakordseks. Mida see annab nõukogude inimestele? Toome vaid ühe arvestuse. Aasta jooksul võib keskmise füüsilise tugevusega inimene oma lihaste energia arvel teha ära töö, mis vastab 150 kilovatt-tunnile. 1980. aastal tuleb keskmiselt iga töötaja kohta elektrienergiat kuni 21 000 kilovatt-tundi. Teiste sõnadega, elektrienergia arvel on igal kommunistliku ühiskonna töötajal rohkem kui 140 väsimatut abilist.

Täielik elektrifitseerimine toob kaasa suured muudatused tööstuses. Odava elektrienergia baasil hakkavad kiiremini arenema energiamahukad tootmisalad: alumiiniumi ja teiste kergete metallide, sünteetiliste materjalide jne. toodang. Ulatusliku arengu saavutab elektrotehnoloogia — elektrometallurgia, elektrikeevitus ja -karastamine, metallide töötlemine elektrisädeldusmeetodil ja muu.

Elektrit hakatakse igakülgselt kasutama maaviljeluses ja loomakasvatuses. Ulatuslikult elektrifitseeritakse transport. 1980. aastaks hakkab suurem osa raudteevedusid toimuma elektriveduritega, suureneb elektrienergia elukondlik tarbimine.

Kommunismi tehnika

Energeetika võimsa arenemisega on tihedalt seotud tootmise kompleksne mehhaniseerimine ja automatiseerimine — kommunismi materiaal-tehnilise baasi tähtsaim tunnus.

Mida tähendab kompleksne mehhaniseerimine? See on kõigi tööde, nii põhi- kui abitööde igakülgne mehhaniseerimine. Kompleksse mehhaniseerimise juures on vähetootlik käsitsitöö kõrvale jäetud, kõik tootmisoperatsioonid toimuvad masinate ja mehhanismide abil.

Lugejal on muidugi teada, et nõukogude võimu aastate jooksul on läbi viidud töömahukate tootmisprotsesside laialdane mehhaniseerimine. Võtkem mullatööd. Võimsad ekskavaatorid, skreeperid, buldooserid, pinnasepumbad, suure veovõimega auto-ise-

kallutajad asendasid siin vanaisade-aegse labida ja käsikäru. Uus tehnika ilmus ka metsatööstusse, kaevandustesse ja mäetööstusse, kolhoosi- ja sovhoosipõldudele, kalapüügi- ja sadamamajandusse. Teil ei ole võimalik nimetada ühtki ala, kus raske käsitsitöö ühel või teisel määral poleks mehhaniseeritud. Ja ikkagi ei jätku masinaid.

Kõige tähtsamate tootmisoperatsioonide kõrge mehhaniseerimise peale vaatamata tehakse käesoleval ajal paljusid abitöid käsitsi. Te puutute tõenäoliselt sellega kokku ka oma ettevõttes. Isegi sellise kõrgelt mehhaniseeritud tööstusharu nagu masinaehituse paljudes lõikudes on pool kõigist töölistest seotud käsitsitööga. Veel vähem on töö mehhaniseeritud maaviljeluses ning eriti loomakasvatuses.

Sellepärast seab partei ülesandeks tootmine täielikult mehhaniseerida. «Masinaehituse arendamise alusel,» öeldakse NLKP programmis, «toimub esimesel aastakümnel *kompleksne mehhaniseerimine* tööstuses, põllumajanduses, ehitustegevuses, transpordis, kommunaalmajanduses. Kompleksne mehhaniseerimine likvideerib käsitsi tehtavad laadimistööd ja raske töö tootmise põhi- ja abioperatsioonidel.»

Kompleksne mehhaniseerimine on aga ainult esimene aste kommunismi tehnika poole. Sellega ei saa me veel piirduda. Mehhaniseerimise kõrgem aste, millele kommunistlik tootmine peab suunduma, on automatiseerimine, automaatmasinate süsteemide kasutuselevõtmine.

Mis on automatiseerimine? K. Marx kirjutas: «Kui töömasin teeb inimese kaasabita kõik tooraine töötlemiseks tarvilikud liigutused, ja vajab ainult inimese järelevalvet, siis on meil automaatne masinate süsteem . . .»[1]

Automatiseerimise tohutu tähtsus seisneb eelkõige selles, et ta kergendab tööd, kindlustab tööviljakuse tunduva tõusu. Kui käsitsitöö asendamisel masinatööga tööviljakus suureneb kaks-kolm korda, siis üleminek automaatmasinate süsteemile võimaldab tööviljakuse kümnekordset tõusu. Automaatikaseadmete kasutamine toob enesega kaasa tööviljakuse tõusu mitte ainuüksi materiaalse tootmise sfääris. Automatiseerimine annab tunduvat kokkuhoidu ka arvestuse sfääris, plaani- ning projekteerimis- ja konstrueerimiskalkulatsioonides.

On teada, et elektronarvutusmasin teeb mõne minutiga ära niisuguse tööhulga, milleks kümnetel kõrge kvalifikatsiooniga matemaatikutel kuluks mitmeid aastaid. Võib ette kujutada, millist kokkuhoidu saab meie maa, kui üht osagi arvestuse alal töötajaist, keda praegu on rohkem kui neli miljonit inimest, asendaksid elektronarvutusmasinad!

Mõningates tootmisharudes, eriti uutes, ei ole automaatmasi-

[1] *K. Marx*, Kapital, I kd., Tallinn, 1953, lk. 330.

nateta üldse võimalik toime tulla. Asi on selles, et tehniline progress on ellu kutsunud uued tööriistad ja mehhanismid, mis pidevalt täiustuvad ning seoses sellega keerulisemaks muutuvad. Kasvab nende töötamise kiirus ja täpsus operatsioonide sooritamisel. Tekivad tehnoloogilised protsessid, mis toimuvad ülikõrge rõhu ja temperatuuri tingimustes. Ning üha sagedamini tuleb ette, et inimene ei suuda vajalikul viisil uusi masinaid juhtida, jälgida protsesse, mis tihtipeale toimuvad sekundi tuhandiku osa jooksul. Niisugustel juhtudel tuleb inimesele appi automaatika.

Automatiseerimine aitab kaasa mitte ainult kõrgeima tööviljakuse saavutamisele, vaid muudab põhjalikult ka töö iseloomu. Ta loob materiaalse aluse sotsialistliku töö ülekasvamiseks kommunistlikuks tööks.

Mõelge vaid, missuguseks muutub tootmise automatiseerimise korral töölise töö. Töölise töö muutub keeruliste automaatseadmete töökorda seadmiseks, selle jälgimiseks, et need häireteta töötaksid, automaatide reguleerimiseks ja juhtimiseks. Mis see on, kas füüsiline või vaimne töö? Nii üks kui teine. Selles loomingulises tööprotsessis on koos nii füüsilise kui ka vaimse töö elemendid.

Tootmise automatiseerimine lähendab seega füüsilist ja vaimset tööd ning aitab kaasa nendevaheliste oluliste erinevuste likvideerimisele.

Leheküljel 177 paiknev joonis kujutab ühe kaasaegse ettevõtte tsehhi, kuhu on üles seatud automaatselt töötavad seadmed. Inimese käed siin toodangut ei puuduta, kogu töö teevad automaadid, tööline ainult jälgib tehnoloogilise protsessi kulgu. Automaadid annavad ette detaili, töötlevad seda, kontrollivad valmistoote kvaliteeti, õlitavad ja pakivad selle. Tsehhis on valge ja puhas. See on niisuguste tuleviku-ettevõtete näidiseks, millest V. I. Lenin rääkis kui «inimesele väärilistest laboratooriumidest».

Automatiseerimisest on huvitatud kõik sotsialistliku ühiskonna töötajad. Sotsialistlikes maades rakendatakse seda plaanipäraselt ja esmalt neis tööstusharudes, kus see annab parimaid tulemusi, kergendades tööd ja tõstes tööviljakust. Sotsialistlik üldrahvalik riik määrab kindlaks automaatika kasutuselevõtmise tempo ning kindlustab tööga need töölised, kes vabanevad ühes või teises töölõigus seadmete asendamise tõttu automaatmasinate süsteemidega.

Teistsugune on olukord kapitalismi tingimustes. Kapitalistid automatiseerivad tootmist mitte tööliste töö kergendamiseks, vaid konkurentsivõitluse tõttu, suurima kasumi saamise huvides. Automatiseerimise kasutamine kodanlikus ühiskonnas lasub raske ikkena töölisklassi õlgadel, suurendab tööpuudust, jätab miljonid inimesed leivatükist ilma. Ameerika majandusteadlaste arvestuste kohaselt vähendaks kogu Ameerika Ühendriikide tööstuse automatiseerimine tööjõuvajadust enam kui kümme korda. Niigi juba

tohutu töötute armee Ameerika Ühendriikides suureneks veelgi mitme miljoni inimese võrra.

Uued tooraine- ja materjaliliigid

Teaduse ja tehnika arenemine on kaasa toonud uute tooraine- ja materjaliliikide tekkimise. Need on kõigepealt sünteetilised materjalid, kaasaegse keemiatööstuse saadused.

Kunstlike materjalide kasutamise valdkond on ülimalt avar. Neid kasutatakse rasketööstuses, ehitustegevuses ning üha ulatuslikumalt tekstiili-, jalatsi-, mööblitööstuses ja muudes tööstusharudes.

Piisab juba sellestki, kui vaadelda esemeid, mida inimene kasutab igapäevases elus. Kindlasti leidub nende hulgas asju, mis tervenisti või osaliselt on valmistatud uutest materjalidest. Plastmassist või sünteetilisest kiust võivad olla valmistatud teie raadiovastuvõtja või televiisori kast, sukad või sokid, särgid või saapad, mööbel, nõud ja muud esemed. On täiesti võimalik, et ka sulepea, mida te praegu käes hoiate, on valmistatud kunstlikust materjalist. M. Gorki ütlust kasutades võiks öelda, et nii loob inimene «teise looduse».

Paljudel juhtudel ületavad sünteetilised materjalid oma omadustelt ja kvaliteedilt looduslikke. Näiteks sünteetiline kiud kapron ületab rebimistugevuselt kõik tavalised värvilised metallid ning jääb ainult veidi maha terasest.

Maa-alused metalltorud, kui hästi neid ka ei isoleeritaks, roostetavad ning muutuvad teatud aja pärast kasutamiskõlbmatuiks ning nad tuleb välja vahetada. Plastmassidest valmistatud torud aga ei hävi ning võivad olla kasutusel lõpmata kaua aega.

Sünteetilised materjalid tööstuses on tunduvalt ökonoomsemad tavalistest. Nii näiteks on tonni puuvillakiu töötlemiseks vaja kulutada enam kui kakssada inimtööpäeva. Sama koguse staapelkunstkiu saamiseks on vaja umbes 50 inimtööpäeva, seega neli korda vähem. Sünteetiliste materjalide eeliste hulka kuulub ka asjaolu, et neid valmistatakse väga mitmesugusest, küllalt ulatuslikult leitavast toorainest. Selleks on looduslik ja kõrgahjugaas, kivisüsi ja nafta, puidujäätmed jne.

Uute tooraineliikide kasutamine suurendab tunduvalt tööviljakust, likvideerib väärtuslike looduslike materjalide ebaratsionaalse kasutamise.

Toome sellise näite.

Praegu kulutatakse veel väga palju toiduaineid lähtetoorainena kummi ja teiste tehniliste toodete valmistamiseks. Samal ajal läheb nafta tootmisel ja ümbertöötamisel märkimisväärne hulk gaasi kaotsi. Seejuures võib tehnilist piiritust, millest valmistatakse kummi, lakke ja pesemisvahendeid, toota väiksema vahendite- ja tööjõukuluga gaasidest kui toiduainetest. 1965. aastal on ette nähtud kasutada keemiliste toodete saamiseks rohkem kui kaht ja poolt miljonit tonni kõrvalgaasidest saadavaid vedelaid

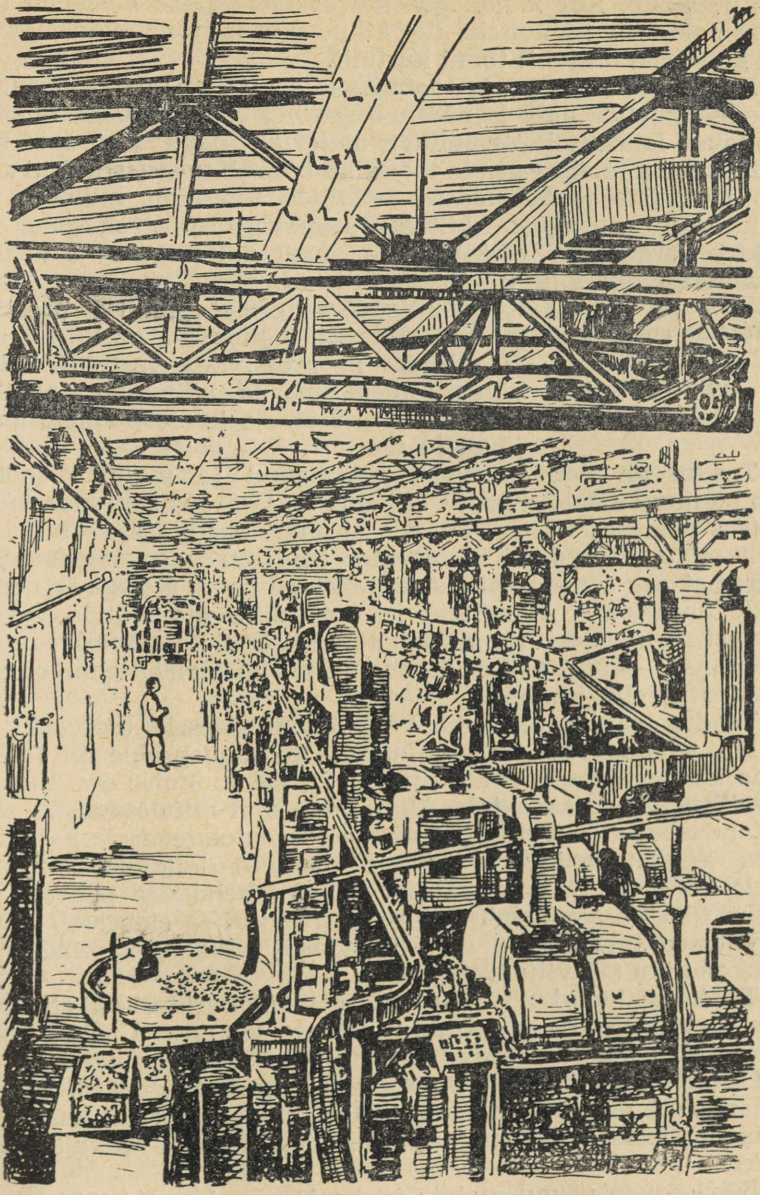

Esimese Riikliku Kuullaagritehase automaattsehhis

süsivesinikke. Kui nende gaaside asemel tuleks kasutada toiduainete tooraineid, siis kulutataks üle kolmesaja miljoni puuda teravilja või kolmteist miljonit tonni kartulit.

Koos uute materjalide tootmisega suureneb praegu olemasolevate materjalide hulk ja paraneb nende kvaliteet. Võtame näiteks niisuguse laialdaselt kasutatava materjali nagu metallid. Kahekümne aasta jooksul nende tootmine kasvab tugevasti. Eriti suureneb värviliste ja haruldaste metallide tootmine, milledest suur hulk kulub niisuguste kiiresti arenevate tööstusharude, nagu elektroenergeetika, elektroonika, aparaaditööstuse, aatomi- ja kosmosetehnika ning kiirtranspordi tarbeks.

Teaduse arenemine. Kaadri kvalifikatsiooni tõus

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise üheks põhitingimuseks on kiire teaduse ja tehnika progress. See varustab inimese kõige täiuslikuma ja võimsama tehnikaga, tõstab uuele tasemele inimese võimu loodusjõudude üle.

Teadus on alati aktiivselt mõjutanud ja mõjutab tootmist. Kommunismi laiahaardelise ehitamise ajajärgul suureneb teaduse tähtsus veelgi. Füüsika, keemia ja matemaatika saavutused, teaduslikud avastused mitmesugustes teadusharudes etendavad üha suuremat osa ühiskondlikus tootmistegevuses. Katse- ja uurimistööde arenemine, ettevõtete ja teaduslike instituutide vaheliste sidemete tugevnemine, insener-tehniliste töötajate erikaalu suurenemine — kõik see on kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise vajalik tingimus.

Teadus muutub meie maal üha enam otseseks tootvaks jõuks. Nii näiteks avas aatomituuma lõhestamisprobleemi lahendamine teadlaste poolt avarad perspektiivid tootmise ees. Uut energiaallikat kasutatakse juba käesoleval ajal mitmesugustes rahvamajandusharudes. Tulevikus võimaldab aatomienergia kasutamine tõsta kommunistliku ühiskonna tootlike jõudude arendamise uuele tasemele. Nõukogude teadlased lahendavad tähtsaid probleeme tööstuse, põllumajanduse, transpordi ja side alal. Teaduse saavutused tugevdavad meie rahvamajandust ning kindlustavad ühiskondliku töö viljakuse kasvu.

Tootmise huvid nõuavad töötajate üldharidusliku ettevalmistuse ning kultuuri- ja tehnilise taseme tõstmist. Uusima tehnika juhtimiseks, teaduse saavutuste täielikumaks kasutamiseks peavad tootmises töötajatel olema mitmekülgsed teadmised. Seepärast pühendabki partei suurt tähelepanu kvalifitseeritud kaadri ettevalmistamisele kõigi majandusharude, teadus- ja kultuurialade jaoks.

Nõukogude võimu aastate jooksul on meie maal töötajate tehnilised teadmised tunduvalt tõusnud. 1925. aastast 1959. aastani on kvalifitseeritud tööliste arv suurenenud kolm korda ning nad moodustavad rohkem kui poole kogu tööliskonnast.

1928. aastal töötas rahvamajanduses vähem kui sada tuhat inseneri ja tehnikut. 1961. aastal oli neid üle kolme miljoni. Inseneride ja tehnikute ettevalmistamise alal oleme tugevasti ette läinud kõige enam arenenud kapitalistlikest maadest, sealhulgas Ameerika Ühendriikidest. Me oleme uhked oma edusammude üle, ütles N. S. Hruštšov, ja oleme mõningaid hooplevaid Ameerika tegelasi sundinud täiesti omaks võtma, et teaduse arenemistaseme ning teadlaste ja inseneride ettevalmistamise taseme poolest on vaja järele jõuda just Nõukogude Liidule.

Me ei jää aga saavutatul peatuma. Kvalifitseeritud kaadri ettevalmistamine meie maal laieneb. Kahekümne aasta jooksul valmistatakse ette üle kolmekümne miljoni kesk- ja kõrgema haridusega spetsialisti tööstuses, ehitustegevuses, põllumajanduses, transpordis, side, hariduse ja tervishoiu alal töötamiseks ning teiste majandus- ja kultuurialade jaoks.

Niisiis, lähema kahekümne aasta jooksul kasvavad meie maa tootlikud jõud laiaulatuslikult. Rakendades teaduse saavutusi, täiustades tööriistu ja kasutades mitmesuguseid materjale, loovad nõukogude inimesed võimsa majanduse. 1980. aastaks meie maa ühiskondlik koguprodukt suureneb umbes viis korda. Tööstustoodangu väljalase kasvab mitte vähem kui kuus korda, põllumajanduse kogutoodang aga umbes kolm ja pool korda.

N. S. Hruštšovi piltliku väljenduse kohaselt tähendab see sedasama, nagu loodaks meie õnnistusrikkal maal täiendavalt veel viis tööstusriiki ja rohkem kui kaks põllumajandusriiki — niisuguseid, nagu tänapäeval on Nõukogude Liit.

3. Tähtsamate tööstusharude, transpordi ja side arenemine

Juhtiv osa kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel kuulub rasketööstuse arendamisele. Selle alusel rekonstrueeritakse tehniliselt kõik rahvamajandusharud — tarbeesemeid tootev tööstus, põllumajandus, ehitustegevus, transport, side ning samuti vahetult inimesi teenindavad tegevusalad — kaubandus, ühiskondlik toitlustamine, tervishoid, elamu- ja kommunaalmajandus.

Osutades erilist tähelepanu rasketööstusele, juhindub partei marksismi-leninismi teaduslikest järeldustest — laiendatud taastootmine, see on tootmise ulatuse lakkamatu kasv, ei ole võimalik rasketööstusharude kiirendatud eelisarendamiseta.

Kõik meie edusammud majanduslikus ülesehitustöös olid võimalikud tänu sellele, et Kommunistlik Partei kindlustas tootmisvahendeid tootvate tööstusharude kiire kasvu. Ka nüüd, juhtides kommunismi ülesehitamist, näeb partei perspektiivplaanis samuti ette nende tööstusharude eelisarendamise.

Rasketööstuse juhtiv osa

Rasketööstuse arendamisel lähtub partei V. I. Lenini õpetusest, et «... tootmisvahendeid ei valmistata tootmisvahendite eneste pärast, vaid ainult sellepärast, et tootmisvahendeid vajatakse ikka rohkem neis tööstusharudes, mis valmistavad tarbimisesemeid.»[1]

Rahva heaolu tõstmisel, samuti ka akumulatsiooniprobleemi lahendamisel avaldub rasketööstuse osa eelseisval ajajärgul uut moodi.

Teatavasti hõlmab rasketööstus kahte liiki ettevõtteid: esiteks niisuguseid, mis toodavad tootmisvahendeid sellistele ettevõtetele, mis omakorda valmistavad tootmisvahendeid, ja teiseks niisuguseid ettevõtteid, mis valmistavad tootmisvahendeid kerge- ja toiduainete tööstuse ettevõtetele, põllumajandusele, elamuehitusele ja elanikkonna kultuuriliseks ning elutarbeliseks teenindamiseks.

Sotsialistliku ülesehitustöö esimestel aastatel, mil rasketööstus alles loodi, olime sunnitud suunama akumulatsioone, mida me tunduval määral saime põllumajandusest, kerge- ja toiduainete tööstusest, eeskätt esimest tüüpi ettevõtete arendamisele ja piirama teise ettevõtete rühma tehtavaid mahutusi.

Nüüd, mil võimas rasketööstus on juba loodud, ja rasketööstuse ettevõtted oma enamuses on rentaablid (annavad kasumit), on meil võimalik märksa suurendada kapitaalmahutusi ka teist liiki ettevõtetesse. Lisaks sellele lasevad rasketööstuse ettevõtted, esmajoones masinaehitus- ja keemiatehased, järjest rohkem välja kultuurikaupu, elutarbelisi kaupu ja koduse majapidamise esemeid. Sellega kiirendatakse rahvatarbekaupade tootmise kasvutempot ning kindlustatakse NSV Liidus maailma kõrgeima elatustaseme saavutamine.

Tulevikus on kavas tunduvalt vähendada vahet tootmisvahendite tootmise arendamise tempo ja tarbeesemete tootmise arendamise tempo vahel. Kui aastail 1929—1940 oli Nõukogude Liidus tootmisvahendite aastane keskmine juurdekasvutempo tarbeesemete juurdekasvutempost peaaegu 70 protsendi võrra kõrgem, siis lähema kahe aastakümne jooksul ületab tootmisvahendite tootmise arendamise tempo tarbeesemete tootmise arendamise tempo ligikaudu 20 protsendi võrra.

«Rasketööstus,» ütles N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil, «on laiendatud taastootmises alati etendanud ja etendab ka edaspidi juhtivat osa. Partei hoolitseb ka edaspidi väsimatult rasketööstuse kasvu eest, nähes selles materiaalse tehnilise baasi loomise ja kiire tehnilise progressi otsustavat tingimust, sotsialistliku riigi kaitsevõime kindlustamise alust. Samal ajal teeb partei kõik selleks, et rasketööstus tagaks järjest kasvaval määral tarbeesemete tootmise suurenemist.»

---

[1] V. *I. Lenin*, Teosed, 4. kd., lk. 136.

TÄHTSAIMATE TÖÖSTUSTOODANGU LIIKIDE TOOTMINE
aastail 1960—1980

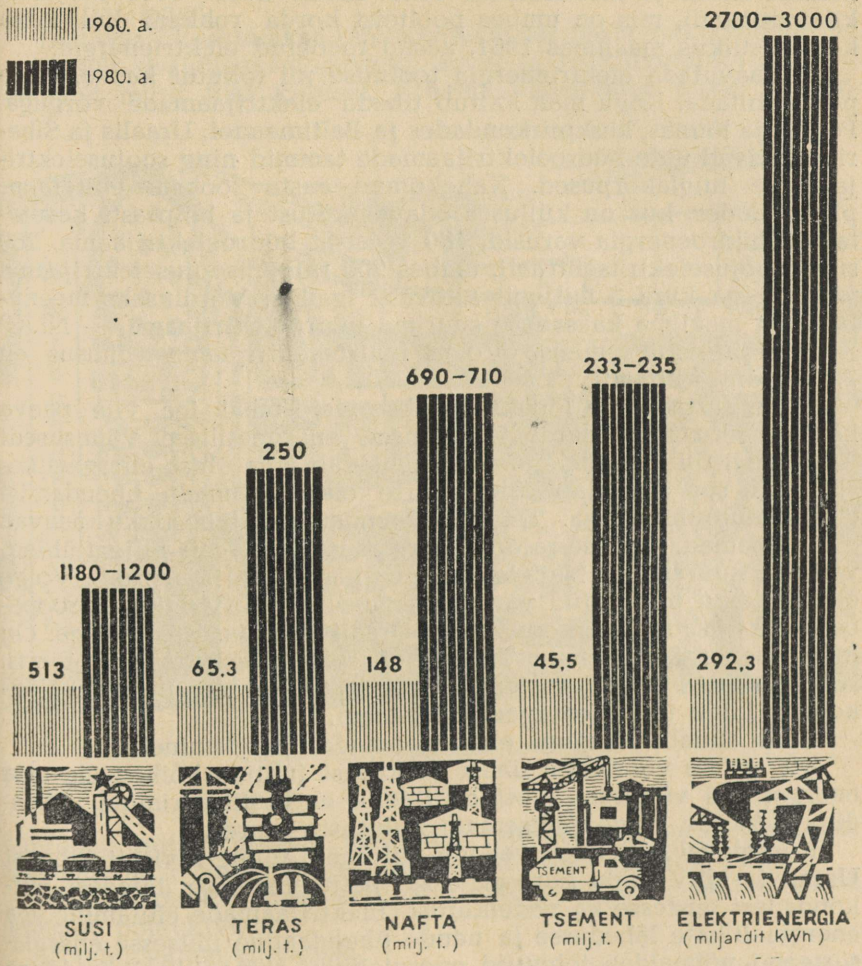

Kommunistlik Partei näeb lähema kahekümne aasta peale ette kõigi rasketööstusharude kasvu. Kiires tempos hakkab arenema energeetika, kütusemajandus, metallurgia, masinaehitus ja metallide töötlemine, keemiatööstus.

Kommunismi energeetikabaas

Arvestades elektroenergeetika üha kasvavat osa meie ühiskonna arendamisel, seadis NLKP XXII kongress ülesandeks kindlustada elektrienergia tootmise eelisarendamine. Kui tööstusliku

tootmise maht kahekümne aasta jooksul kasvab vähemasti kuus korda, siis elektrienergia tootmine peab suurenema üheksa kuni kümme korda ja moodustama 1980. aastal 2700—3000 miljardit kilovatt-tundi, mis on umbes poolteist korda rohkem kui kogu kapitalistlikus maailmas 1961. aastal toodetud elektrienergia.

Et saavutada elektrienergia tootmise nii tohutut kasvu, tuleb palju ehitada. Kogu maa kattub tiheda elektrijaamade võrguga. Põhjas ja lõunas, keskpiirkondades ja Baltimaadel, Uraalis ja Siberis kerkivad uute hüdroelektrijaamade tammid ning soojuselektrijaamade hiiglakorpused. Kahekümne aasta jooksul ehitatakse piirkondades, kus on külluses odavat kütust ja hõlpsasti kasutatavaid hüdroenergia varusid, 180 võimsat hüdroelektrijaama, 260 suurt soojuselektritsentraali, umbes 200 rajoonisoojuselektrijaama võimsusega kuni 3 miljonit kilovatti igaüks. Võrdluseks meenutame, et maailma kaasaegse suurima hüdroelektrijaama — NLKP XXII Kongressi nimelise Volga hüdroelektrijaama võimsus on 2,5 miljonit kilovatti.

Kahe aastakümne lõpuks lastakse meie maal iga viie päeva kohta käiku Dneprogressile võrdsed energeetilised võimsused!

Sotsialistlik plaanimajandus võimaldab luua ühtse energeetikasüsteemi, see tähendab kõigi suurte elektrijaamade ühendamist elektrikaugjuhtmetega. Esialgu ühendatakse lähestikku asuvad elektrijaamad, luuakse rajoonienergiasüsteemid, mis hiljem ühinevad üha suuremaks. Näiteks on juba käesoleval ajal rühm Volga elektrijaamu ühendatud varem olemasolnud NSV Liidu Euroopa-osa kesk- ja lõunapiirkonna ning Uraali energiasüsteemidega. On loodud energiasüsteemid Taga-Kaukaasias, Kesk-Aasias, Siberis. Nende suurte energiasüsteemide ühendamise teel luuakse Nõukogude Liidu ühtne energeetikasüsteem.

Mida annab niisugune elektrijaamade ühendamine?

Me saame võimaluse ühest keskusest juhtida kõiki meie maa energeetilisi võimsusi, teostada täielik elektrifitseerimine vahendite ja tööjõu kõige väiksemate kulutuste juures.

Käesoleval ajal tuleb vedada miljoneid tonne kivisütt Siberist Uraali ja NSV Liidu Euroopa-ossa; palju veetakse ühtedest piirkondadest teistesse ka vedelkütust. Elektrijaamade ehitamine aga energiaallikate lähedusse ja nende ühendamine ühtsesse energiasüsteemi võimaldab tohutuid energiahulki silmapilkselt ja kõige ökonoomsema transpordi — elektrijuhtmete abil ümber paigutada. Seoses sellega väheneb järsult kütusevedu suurtesse kaugustesse.

Tänu sellele, et ühtse energiasüsteemi organiseerimisega hõlmab elektrivõrk suurema osa meie maa asustatud territooriumist, langeb ära vajadus väikeste väheökonoomsete elektrijaamade järele. Energiasüsteemide ühendamine loob tingimused meie maa kõigi piirkondade regulaarseks ja häireteta varustamiseks energiaga. Ühendatud energiasüsteemide loomisega allutab kommunistlik ühiskond looduse hiiglajõud targale tahtele.

Elektroenergeetika arendamisega on tihedalt seotud kütusetööstuse kasv, kuna kütus on elektrienergia saamise peaallikas. 1980. aastal annavad 80 protsenti elektrienergiast meie maal soojuselektrijaamad.

Teatavasti kasutatakse rahvamajanduses peale elektrimootorite laialdaselt sisepõlemismootoreid, auru- ja reaktiivmootoreid, mis töötavad mitut liiki kütusel. Lähema kahekümne aasta jooksul

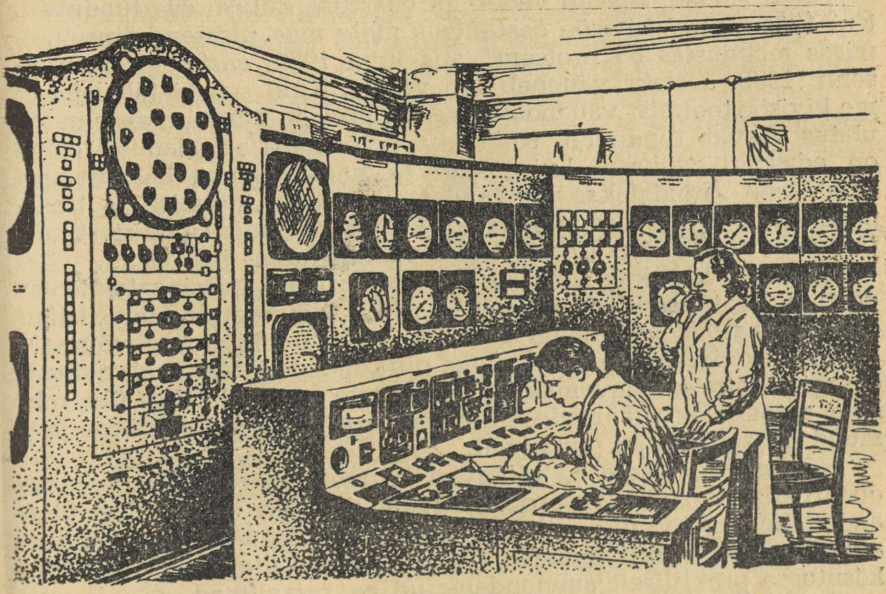

Aatomielektrijaama keskjuhtimispult

suureneb mitmekordselt lennukite, autode, traktorite ja teiste masinate hulk, mis kõik kasutavad vedel- või gaasilist kütust.

Rahvamajandus hakkab üha rohkem tarbima naftat, gaasi, kivisütt, põlevkivi.

Toome sellise arvestuse.

Elektrijaamad tarbivad üle poole kogu meie maal toodetavast kütusest. Kuna aga elektrienergia tootmist kahekümne aasta jooksul plaanitakse suurendada üheksa-kümme korda, ning seda peamiselt soojuselektrijaamade ehitamise arvel, siis ka elektrijaamade kütusevajadus kasvab tunduvalt. Kütusetootmise vajaliku juurdekasvu kindlustamiseks on vaja väga palju tööjõudu ja vahendeid. Seepärast on tähtis taotleda seda, et kõige väiksema kütusekuluga saada rohkem energiat. On kavandatud niisugused tehnilised ja organisatsioonilised abinõud, mis võimaldavad ühe

kilovatt-tunni tootmiseks kulutatavat kütust peaaegu kahekordselt vähendada.

Vahendite ja töö kokkuhoiu huvides eelistatakse praegu loodusliku gaasi ja nafta kui kõige odavamate, kergesti kättesaadavate ja transporteeritavate kütuseliikide tootmist. Gaasi tootmist kavatsetakse kahe aastakümne jooksul suurendada neliteist-viisteist korda, nafta tootmist — 4,7—4,8 korda, kivisöe tootmist aga rohkem kui kaks korda.

Nagu näeme, kasvab vedel- ja gaasilise kütuse osa tunduvalt. Kui 1955. aastal kivisöe osatähtsus meie maa üldises kütusetootmises moodustas 65 protsenti, siis juba 1960. aastal — 54 protsenti. 1980. aastaks väheneb see veelgi. Kuid see ei tähenda, et me kivisöe tootmist vähendaksime. Ei, kivisöe tootmise absoluutne ulatus kasvab tunduvalt. Kuid kivisöetööstuse arendamise tempo on edaspidi väiksem kui nafta- ja gaasitööstuse kasvutempo. Laialdaselt arendatakse kaevandatava kütuse tootmise ja transportimise eesrindlikke meetodeid: kivisöe tootmine lahtistest karjääridest, torutranspordi laialdane rakendamine jne.

Eeloleva kahekümne aasta jooksul areneb edasi aatomienergeetika. Teatavasti lasti juba 1954. aastal Nõukogude Liidus käiku esimene aatomielektrijaam maailmas. Nüüd ehitatakse võimsaid aatomielektrijaamu maa mitmetes piirkondades. Vastavalt aatomienergia tootmise odavamaks muutumisele suurendatakse üha rohkem aatomielektrijaamade ehitamist, eriti neis piirkondades, kus muud energiaallikad puuduvad.

Nõukogude teadlased töötavad termotuumareaktsiooni rahuotstarbelise kasutamise probleemi kallal. Selle ülikeerulise ülesande lahendamine toob enesega kaasa murrangu energeetika alal, avardab mõõtmatult inimese võimu looduse üle, annab inimeste käsutusse praktiliselt ammendamatud energiaallikad.

Üha aktiivsemalt uuritakse ka teisi energia saamise meetodeid: päikesekiirte vahetut muutmist elektriks, maapõue soojusvarude, merehoovuste jne. kasutamist.

Metallurgiatööstus

Määratu suur osa kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel kuulub metallurgiale. Teatavasti ei ole kaasaegne tootmine ilma metallita võimalik. Kõige rohkem levinud ja kõige vajalikumad metallid on malm ja teras. Nende tähtsus on väga suur. Mitmesuguste maade majandusliku võimsuse võrdlemisel pööratakse tähelepanu esmajoones terasetootmise mahule.

Kuidas on olukord nende metallide tootmise alal meie maal? Rauamaagi varude ja rauamaagi kaevandamise poolest asume me esikohal maailmas, kuid mustade metallide tootmise poolest iga elaniku kohta jääme enamarenenud kapitalistlikest maadest veel maha. Õige küll, see vahe väheneb kiiresti. 1955. aastast 1961. aastani suurenes terasesulatamine meie maal 26 miljoni tonni võrra ja moodustas 1961. aastal 71 miljonit tonni 18,3 mil-

joni tonni vastu 1940. aastal ja 4,3 miljoni tonni vastu 1913. aastal. Kahekümne aasta pärast toodame me terast 250 miljonit tonni. Meenutame, et kõik kapitalistlikud maad kokku tootsid 1960. aastal 236 miljonit tonni terast.

Mille arvel suurendatakse metallide tootmist?

Kõigepealt olemasolevate võimsuste tootlikuma kasutamise ja eesrindliku tehnoloogia juurutamise arvel, samuti ka uute suurte metallurgiabaaside loomise arvel. Peale vanade metallurgiabaaside arendamise Uraalis ja Ukrainas viiakse lõpule meie maa kolmanda metallurgiabaasi ehitamine Siberis ning on juba loodud kaks uut baasi — NSV Liidu Euroopa-osa keskpiirkonnas (Kurski magnetianomaalia rauamaagi alusel) ja Kasahstanis.

Lähema kahekümne aasta jooksul kasvab suuresti kergete, värviliste ja haruldaste metallide tootmine, tunduvalt suureneb alumiiniumi tootmine, laieneb alumiiniumi kasutamine energeetikas, masinaehituses, ehitustegevuses ja elutarbelises sfääris.

See, kuidas meie maa on metalliga varustatud, sõltub mitte ainult sellest, kui palju teda toodetakse, vaid ka sellest, kuidas ja kui säästlikult teda kasutatakse. Jälgige tähelepanelikult, kuidas kulutatakse metalli teie ettevõttes, ning te leiate hulga võimalusi selle kokkuhoiuks. Üks neist võimalustest on masinate ja seadmete hoolikas hoidmine. Pidage meeles, et rooste sööb iga aasta miljoneid tonne metalli. Teine võimalus — metallitöötlemise uute meetodite juurutamine. Igal aastal läheb meie maa tehastes laastudeks enam kui neli miljonit tonni metalli sel põhjusel, et toorikute kaal on tunduvalt suurem kui neist valmistatavatel toodetel. Kui palju malmi ja terast on aga võimalik kokku hoida metalli asendajate — raudbetooni, puidu ja eriti plastmasside laialdase kasutamisega masinate ja seadmete niisuguste metallosade asendamisel, mille töökoormus ei tingi suure tugevusega metalli.

Masinate ja seadmete hea hooldamine, progressiivsete töötlemisviiside juurutamine, aseainete kasutamine — kõik see võimaldab palju musta metalli kokku hoida.

Masinaehitus. Keemiatööstuse arenemine

Et kindlustada tootmise kompleksne mehhaniseerimine ja automatiseerimine planeeritud ulatuses, on kahe aastakümne kohta kavandatud masinaehitustööstuse tohutu kasv.

Aastatel 1961—1980 suureneb masinaehitus- ja metallitöötlemistööstuse toodang kümme-üksteist korda, automaat- ja poolautomaatliinide väljalase aga rohkem kui kuuskümmend korda. Kahekümne aasta jooksul ehitatakse 2800 uut ja rekonstrueeritakse 1900 praegu töötavat masinaehitus- ja metallitöötlemisettevõtet. Ainuüksi seitseaastaku jooksul hakkavad töötama 1300 automaatliini.

Masinaehitusettevõtetes hakatakse tootma täiustatud automaatjuhtimise süsteeme. Elektronarvutusmasinaid ja juhtimismasinaid hakatakse laialdaselt kasutama tööstuse, ehitustööstuse

ja transpordi tootmisprotsessides, teaduslikus uurimistöös, plaaning projekteerimis- ja konstrueerimiskalkulatsioonide tegemisel, arvestuse ja juhtimise sfääris.

Keemia tähtsust rasketööstuse arendamisel ja tarbeesemete tootmisel arvesse võttes töötasid partei ja valitsus välja abinõud keemiatööstuse edasiseks kiirendatud arendamiseks.

«Üheks suuremaks ülesandeks,» öeldakse NLKP programmis, «on igati arendada keemiatööstust, kõigis rahvamajandusharudes täielikult ära kasutada tänapäeva keemia saavutused, mis tohutult laiendavad rahva rikkuse suurendamise, uute, täiuslikumate ja odavamate tootmisvahendite ning rahvatarbeesemete tootmise võimalusi. Metalli, puitu ja muid materjale hakkavad järjest rohkem asendama ökonoomsed, praktilised ja kerged sünteetilised materjalid. Järsult kasvab mineraalväetiste ja keemiliste taimekaitsevahendite tootmine.»

Keemiasaaduste tootmine suureneb kahekümne aasta jooksul umbes seitseteist korda, sealhulgas sünteetiliste vaikude ja plastmasside tootmine umbes kuuskümmend korda. Keemiatööstus kasvab peaaegu kolm korda kiiremini kui muu tööstus. Kogu tööstustoodangus kasvab keemia osatähtsus.

Keemia-, masinaehitus- ja metallitöötlemistööstuse toodang moodustab kahe aastakümne lõpuks tunduva osa kogu NSV Liidu tööstuslikust tootmisest. Tuletame meelde, et masinaehituse ja keemiatööstuse toodanguks on tööriistad ja uued materjalid, see tähendab kommunismi materiaal-tehnilise baasi tähtsad koostisosad.

Masinaehituse ja keemiatööstuse toodangu suur juurdekasv tõendab veel kord, et majandusliku peaülesande lahendamiseks on olemas täiesti reaalne alus.

Kerge- ja toiduainete tööstus

Ühiskonna elus, inimeste vajaduste rahuldamisel on väga tähtis osa kerge- ja toiduainete tööstusel. Partei programm näeb nendes tööstusharudes ette toodangu väljalaske tunduva suurendamise.

Kerge- ja toiduainete tööstuse tehniline varustatus kasvab kommunistliku majanduse loomise käigus tohutult. Kahekümne aasta jooksul laieneb masinate ja seadmete väljalase kerge- ja toiduainete tööstuse ettevõtete, põllumajanduse, elamuehituse ja elanikkonna kultuurilise ja elutarbelise teenindamise jaoks kolmteist korda. See võimaldab tunduvalt tõsta tööviljakust tarbeesemeid tootvates tööstusharudes. Näiteks trikootööstuses võetakse kasutusele uued seadmed, mille tootlikkus ületab viis-kuus korda praeguste seadmete oma.

Tarbeesemete tootmine esimesel aastakümnel (1961—1970) suureneb peaaegu kaks ja pool korda, kahekümne aasta jooksul aga umbes viis korda. Kangaste toodang 1980. aastal suureneb üle kolme korra, sealhulgas villase riide tootmine — kolm ja pool

TARBEESEMETE TOOTMINE
aastail 1960—1980

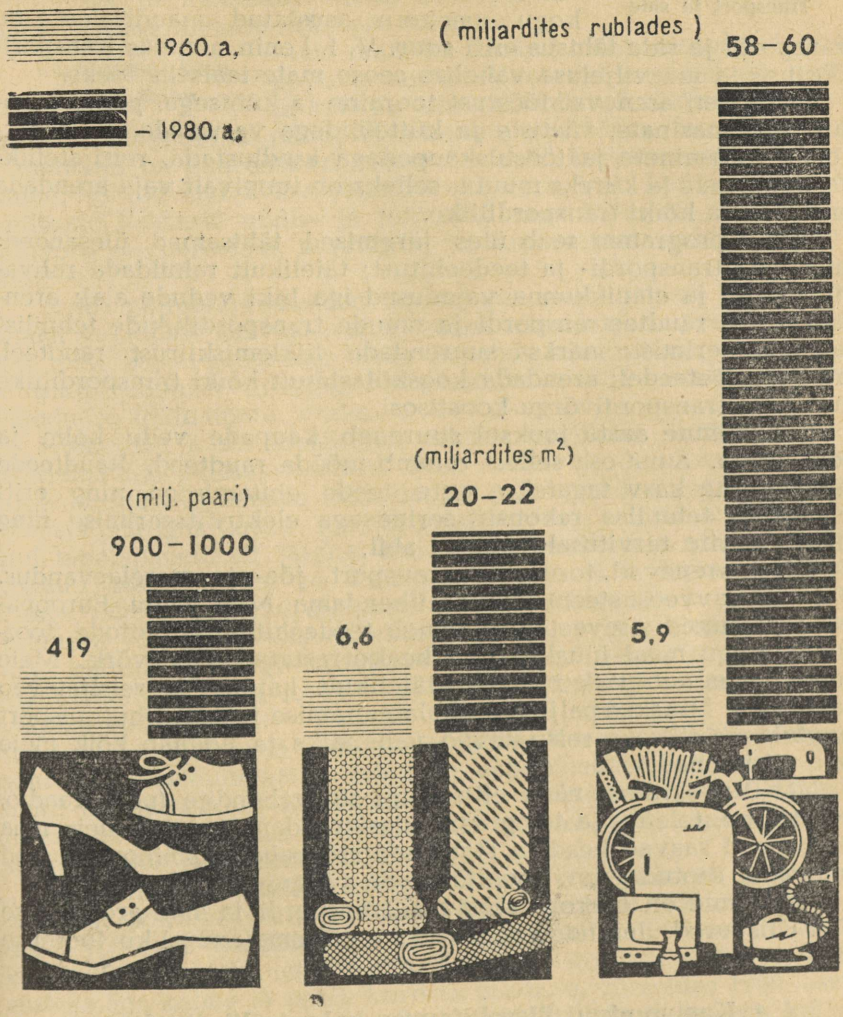

korda, siidriide tootmine viis korda. Nahkjalatsite tootmine suureneb miljardi paarini aastas ning moodustab juba 1970. aastal 3,3 paari iga elaniku kohta. Kultuuri- ja elutarbeliste kaupade ning majapidamisesemete väljalase suureneb kümme korda.

Tööstusliku tootmise kiire arendamine muudab kahe aastakümne lõpuks *nõukogude majanduse kõige võimsamaks majanduseks maailmas.* NSV Liit hakkab tööstustoodangut välja laskma

peaaegu kaks korda rohkem, kui praegu toodavad kõik mittesotsialistlikud maad kokku.

Transport ja side

Meie maale, kellele kuulub üks kuuendik kogu maakera asustatud mandrialast, on transpordi ja side tähtsus eriti suur. V. I. Lenin nimetas transporti tööstuse ja maaviljeluse vahelise seose materiaalseks toeks.

Et kiiresti arenevat tööstust tooraine ja kütusega, põllumajandust aga masinate, väetiste ja kütteõlidega varustada, et elanikkonda toiduainete ja tööstuskaupadega kindlustada, reisijateliiklus mugavaks ja kiireks muuta, selleks on tungivalt vaja arendada ja täiustada kõiki transpordiliike.

NLKP programm seab üles järgmised tähtsamad ülesanded: laiendada transpordi- ja teedeehitust; täielikult rahuldada rahvamajanduse ja elanikkonna vajadused iga liiki vedude alal; arendada edasi raudteetranspordi ja muude transpordiliikide tehnilist rekonstrueerimist; märksa suurendada liiklemiskiirust raudteel, mere- ja jõeteedel; arendada kooskõlastatult kõiki transpordiliike kui ühtse transpordivõrgu koostisosi.

Kahekümne aasta jooksul suureneb kaupade vedu kolm ja pool korda. Suur osa sellest toimub mööda raudteed. Raudteede kaubaveoste kasv tagatakse uute teede ehitamisega ning eriti transpordi tehnilise rekonstrueerimisega elektrifitseerimise ning diiselvedurite tarvituselevõtmise abil.

Edasi arenevad torujuhtmetransport, jõe- ja merelaevandus. Ühtne sügavveesüsteem hakkab ühendama NSV Liidu Euroopa-osa tähtsamaid siseveeteid. Laieneb teedeehitus ja autode tootmine. Kogu maal luuakse tihe heakorrastatud teedevõrk. Meie maa võimas autopark rahuldab täielikult kauba- ja reisijateveo vajadused. Luuakse palju autode laenutamise jaamu. Õhutransport muutub massiliseks reisijateveo vahendiks ja hõlmab kõik meie maa piirkonnad.

NLKP programm näeb ette kõigi sidevahendite (post, raadio, televisioon, telefon ja telegraaf) edasiarendamist. Kõik meie maa piirkonnad saavad head ja stabiilsed sidevahendid ning kattuvad omavahel seotud televisioonijaamade võrguga.

Niisugune on olukord tööstuse, transpordi ja side arendamise alal. Ülisuured ülesanded seisavad ka põllumajandusliku tootmise ees.

4. Kommunismi ülesehitamise kohustuslik tingimus

«Kõrvuti võimsa tööstusega on õitsva, igakülgselt arenenud ja kõrge produktiivsusega põllumajanduse loomine kommunismi ülesehitamise kohustuslik tingimus,» öeldakse NLKP programmis.

Kommunism ei ole mõeldav materiaalsete hüvede külluseta. Kuid kommunistlikku küllust ei saa olla kõrgeltarenenud põllumajanduseta, mis varustab elanikkonna põhiliste toiduainetega ja

tööstuse toorainetega. Peale selle võib ainult põllumajanduse tootlike jõudude võimsa tõusu teel, tööviljakuse kasvu teel maaviljeluses ja loomakasvatuses ette valmistada tingimused küla üleminekuks kommunistlikele suhetele.

Kogu partei, kogu rahva üritus

Meie maal on loodud mehhaniseeritud suurpõllumajandus. Viimastel aastatel on partei ja rahvas ellu rakendanud tõeliselt revolutsioonilised abinõud põllumajanduses järsu tõusu saavutamiseks. Tunduvalt on suurenenud taime- ja loomakasvatussaaduste tootmine, on tõusnud maaviljeluskultuur, on üles haritud kümned miljonid hektarid uudis- ja jäätmaid, maa töötajate materiaalne olukord on paremaks muutunud ja suurenenud nende kultuuritase.

Kuid põllumajandusliku toodangu suurenemine jääb veel maha vajaduste kasvust, esitatavatest nõudmistest. Seepärast tõstab meie partei programm esile ülesande kindlustada põllumajandusliku tootmise niisugune arenemine, mis ennetaks kasvava nõudmise toiduainete järele.

Kolhoosi- ja sovhoosikorra eeliste täielikum ärakasutamine, sotsialistliku põllumajanduse kõigi reservide kasutuselevõtmine aitavad seda ülesannet lahendada. Niisugused reservid on aga olemas pea igas farmis, igas brigaadis. Võite selles ise veenduda, kui tähelepanelikult jälgite, kuidas teie kolhoosis või sovhoosis toimub maaharimine ja kuidas korraldatakse loomakasvatust. Pange tähele, kas juurutatakse tootmisse teaduse ja eesrindliku praktika saavutusi, kas külvatakse nisu, maisi, herne ja tehniliste kultuuride saagirikkaid sorte, kas iga hektarit kasutatakse otstarbekalt? Kas on levinud põllumajandusliku tootmise suurepäraste novaatorite — Tatjana Perešivko, abielupaar Zabotinite, Gitalovi, Svetlitšnõi ja teiste kogemused? Kas rakendatakse sigade suuregrupilist nuumamist, lehmade vabapidamist ja teisi eesrindlikke töömeetodeid? Kõik see on ju tootmise kasvu rikkalik reserv ja kui seda ära kasutada, siis teie majapidamine tingimata saavutab veelgi suuremat edu.

Et täielikult rahuldada elanikkonna ja riigi pidevalt kasvavaid vajadusi põllumajandussaaduste järele, peavad põldude ja farmide töötajad kindlustama põllumajandusliku tootmise mahu kasvu 1970. aastaks umbes kahe ja poole kordses ulatuses, 1980. aastaks aga kolme ja poole kordses ulatuses, võrreldes 1960. aasta tasemega. Niisugune kasvutempo võimaldab luua esialgu küllaldase hulga põllumajandussaadusi, hiljem aga nende külluse. See tempo on rajatud rangelt teaduslikele arvestustele, kusjuures on silmas peetud toiduainete tarbimise ratsionaalseid norme, rahva juurdekasvu ja teisi tegureid.

Näiteks peab liha ja lihasaaduste tarbimise tase iga elaniku kohta aastail 1970—1980 moodustama 90—100 kg aastas. Sellest ja ka teistest riigi vajadustest lähtudes peab liha tootmist suuren-

TÄHTSAIMATE PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE TOOTMINE
aastail 1960—1980

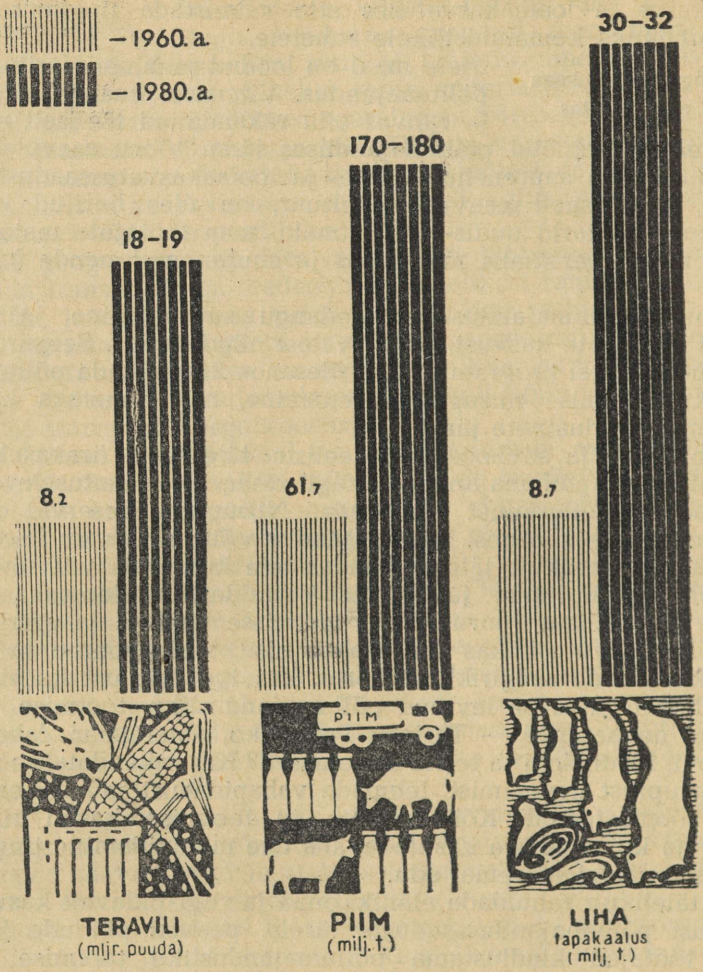

dama tapakaalus 8,7 miljonilt tonnilt 1960. aastal kuni 25 miljoni tonnini 1970. aastal ja 30—32 miljoni tonnini 1980. aastal.

Et kogu maal oleks külluses piimasaadusi, tuleb plaaniorganite töötajate ja teadlaste arvestuste kohaselt 1970. aastal toota 135 miljonit tonni, 1980. aastal aga 170—180 miljonit tonni piima 61,7 miljoni tonni vastu 1960. aastal. Loomakasvatust, mis seni maaviljelusest maha jääb, on vaja arendada eriti kiires tempos.

Kogu põllumajanduse arendamise aluseks, loomakasvatuse kiire kasvu baasiks on teravilja tootmine. Praegu rahuldab teravilja tootmine täielikult töötajate vajadused toiduteravilja osas. Teravili ei ole aga ainult väärtuslik toiduaine, vaid on ka loomasööt ja tööstuslik tooraine ning tähtis väljaveoartikkel. Et täiel määral rahuldada kogu meie maa kõik need ja teised vajadused, tuleb 1970. aastal koguda 14 miljardit puuda teravilja, 1980. aastal aga 18—19 miljardit puuda 1960. aasta 8,2 miljardi puuda asemel.

Partei on kavandanud järgmised etapid liha tootmise ülesande lahendamiseks:

esimene etapp — toota 75 tsentnerit liha põllumaa iga 100 ha kohta ja 16 tsentnerit muude põllumajanduslike kõlvikute iga 100 ha kohta. Niisugune on iga majandi miinimumprogramm lähemate aastate kohta. Selle täitmine annab meie maale võimaluse järele jõuda Ameerika Ühendriikidele liha tootmises iga elaniku kohta;

teine etapp — toota 100 tsentnerit liha põllumaa iga 100 ha kohta. Mainitud taseme on eesrindlikud majandid juba saavutanud, ning nende kogemustest on vaja õppida teistel kolhoosidel ja sovhoosidel ning mainitud tasemele tõusta;

kolmas etapp — toota 150 tsentnerit liha põllumaa iga 100 ha kohta.

Partei poolt kavandatud etapid põhiliste põllumajandussaaduste tootmisel on kindel tähis, konkreetne tegevusprogramm kõigi põllumajandustöötajate jaoks. Kuid mitte ainult põllumajanduse jaoks. Põllumajandusliku tootmise tõstmine on kogu partei, kogu rahva eluline üritus. Kõik on vastutavad selle täitmise eest kogu maa ees ning üksteise ees — nii kolhoosnik, kes kasvatab põllul viljasaagi, kui ka teadlane, kes katsepõllul aretab uusi seemnesorte, ja ka tööline, kes valmistab põllumajandusmasinaid.

Eespool oli jutt peamiselt sellest, missugune tootmistase on vaja saavutada, et luua põllumajandussaaduste küllus. Ent partei ei lähtu oma kavades ja plaanides mitte ainult vajadusest, vaid ka meie sotsialistliku põllumajanduse rikkalikest, korduvalt kontrollitud ja seni lõpuni kasutamata võimalustest. Partei programmis on kavandatud põllumajanduse tootlike jõudude arendamise konkreetsed teed.

Missugused on need põhilised teed?

Tee küllusele

Teravilja, puuvilla, suhkrupeedi ja teiste põllumajandussaaduste tootmist võib suurendada nii külvipindade laiendamise kui ka saagikuse tõstmise teel. Külvipinnad laienevad ka edaspidi. Kuid maaviljeluse taseme tõstmise peamine tee, millele partei meie põllumajandustöötajaid suunab, on saagikuse suurendamise tee. Kahe aastakümne jooksul on kavas tõsta teraviljakultuuride saagikust kaks korda.

Samasugune ülesanne seisab ka loomakasvatajate ees. Kariloomade ja kodulindude arvu suurendamise kõrval peavad para-

nema ka nende tõuomadused ning järsult suurenema nende produktiivsus. Tähtis osa loomakasvatuse tõstmisel on kindla söödabaasi loomisel, eelkõige suuresaagiliste kultuuride — maisi, kaunviljade, suhkrupeedi ja teiste arvel.

Lühidalt öeldes on põllumajanduse tõstmise peamine tee põllumajanduse järjekindel intensiivistamine, mis tähendab toodangu suurendamist igalt hektarilt kõige väiksemate kulutustega iga toodanguühiku kohta. Kuidas seda saavutada?

Põllumajandusliku töö viljakuse märgatava tõusu kindlustab tootmise mehhaniseerimine, automaatikavahendite kasutamine, iga tsooni tingimustele vastavate masinatesüsteemide rakendamine, keemiliste vahendite laialdane tarvitamine ja maa efektiivsem kasutamine.

Meie maa põllumajandus on praegu varustatud võimsa masinatehnikaga. Adra ja hobuse — tsaristliku Venemaa põllumajandusliku tootmise peamiste vahendite asemele on tulnud traktor, kombain, auto. Suurem osa põllutöödest toimub meil mehhaniseeritult. Masinad on ilmunud ka loomakasvatusalaste tööde tegemiseks. Kuid külluse saavutamiseks ei piisa kaugeltki praegusest mehhaniseerimistasemest. Nõrgalt mehhaniseeritud on töömahukad protsessid loomakasvatusfarmides. Käsitsitöö ei ole veel täielikult kõrvaldatud rühvelkultuuride harimisest. Paljude põllutööde mehhaniseerimiselt on aeg üle minna kõigi tööde kompleksele mehhaniseerimisele.

Nende eesmärkide saavutamiseks on vaja suurel hulgal mitmesuguseid põllutöömasinaid. Põllumajandus vajab rohkem ka juba kasutatavaid masinaid, näiteks traktoreid. Ühtlasi vajab põllumajandus tööstuselt uusimat, täiuslikumat tehnikat. See on keeruline tellimus, kuid jõukohane põllutöömasinate tehaste töötajatele. Nad lasevad välja põllutöömasinate ja -riistade ajakohaseid mudeleid, konstrueerivad uusi mudeleid.

Paljude tööde mehhaniseerimine, eriti loomakasvatuses, ei ole teostatav põllumajanduse kiire elektrifitseerimiseta. Kahe aastakümne jooksul saavad kõik kolhoosid ja sovhoosid elektrienergia riiklikest energiasüsteemidest või maaelektrijaamadest nii tootmis- ja ka elutarbelisteks vajadusteks.

Põllumajandusliku tootmise vajalik ulatus ja kasvutempo kindlustatakse peale selle veel ratsionaalse ja igakülgse keemiseerimisega. Tööstus varustab põllumajandust suure hulga mineraalväetistega. Rahuldatakse põllumajanduslike ettevõtete vajadused keemiliste ja bioloogiliste umbrohutõrjevahendite, taimehaiguste ja -kahjurite tõrjevahendite järele.

Põllumajandusliku tootmise kompleksne mehhaniseerimine, elektrifitseerimine ja kemiseerimine on õitsva põllumajanduse loomise tähtsaimad materiaal-tehnilised eeltingimused. Niisiis kuulub põllumajandussaaduste külluse kindlustamises aktiivne osa tööstusele.

Nimetame ka teisi teid küllusele. Partei on välja töötanud laialdase programmi põua all kannatavate maade niisutamiseks ja soostunud maade kuivendamiseks. On püstitatud üldrahvalik praktiline ülesanne — vähendada ja viia miinimumini põllumajandusliku tootmise sõltuvus ilmastiku tujukusest ja stiihilistest loodusjõududest.

Ning lõpuks, rääkides põllumajandusliku töö viljakuse tõstmise teedest, ei saa vaikides mööda minna teaduslike uurimuste ja avastuste suurest osatähtsusest ning eesrindlike kogemuste levitamisest. Põllumajandusliku tootmise põhivahend on maa ning selle efektiivne kasutamine ei ole võimalik ilma läbimõeldud ja teaduslikult põhjendatud abinõude süsteemita, mis kindlustab põllumajandusliku tootmise ratsionaalse paigutamise looduslike tsoonide ja majanduslike piirkondade järgi, selle õige spetsialiseerumise, tootmisharude majanduslikult kasuliku ühendamise, parima külvipindade struktuuri, eesrindlike agro- ja zootehniliste meetodite kasutamise jne. Nendes küsimustes on teadlastel ja praktikutel-eesrindlastel öelda otsustav sõna.

Rakendada ellu partei plaanid!

Kavandanud põllumajanduse tõstmise teed, asus partei igapäevase hoolika töö juurde maaviljeluse ja loomakasvatuse edasise arendamise plaanide kiireimaks täitmiseks. Tähtsaks teetähiseks olemasolevate ja perspektiivsete põllumajanduse probleemide lahendamisel oli 1962. aasta märtsis toimunud NLKP Keskkomitee pleenum. Pleenumi materjalid on veelkordseks näiteks konkreetsete ülesannete otsesest seosest kommunistliku ülesehitustöö perspektiividega.

Pleenum märkis, et põllumajandusliku tootmise saavutatud tase ei vasta elanikkonna kasvanud vajadustele. Põllumajanduslik tootmine ei ole seniajani järele jõudnud rahvastiku arvu kasvule ega töötajate suurenenud tuludele — ühesõnaga, nende vajadustele toiduainete järele. Aastatel 1953—1961 kasvas põllumajandussaaduste toodang 59 protsenti, kindlustades mitmete toiduainete osas vajaduse iga elaniku kohta 35—50 protsendi ulatuses. Seda pole vähe. See pole aga piisav, kui arvestada, et kogu meie maa elanikkond on nimetatud aastate jooksul kasvanud 29 miljoni inimese võrra, töötajate rahalised sissetulekud aga suurenenud 42 miljardi rubla ehk 87 protsendi võrra.

Põllumajandussaaduste tegelik kasvutempo aastail 1959—1961 osutus madalamaks, kui see oli ette nähtud seitseaastaku kontrollarvudes. Samal ajal kasvas tööstustoodang seitseaastaku kolme aasta jooksul 33 protsendi võrra plaanis ette nähtud 27 protsendi asemel. Niisiis jäi põllumajandus kasvutempolt maha tööstusest.

NLKP Keskkomitee märtsipleenum tõi esile põllumajanduse kiire ja võimsa tõusu reservid. Üks peamisi reserve on maakasutuse otsustav parandamine. On välja töötatud põllumajandusliku tootmise intensiivistamise konkreetsed abinõud. Hulk aastaid

valitses meie põllumajanduses maaharimise heinaväljasüsteem. Iga aasta oli heintaimede, kaera ja puhaskesa all paljudes rajoonides ning isegi tervetes oblastites ligi pool kogu külvipinnast. Need maad tegelikult seisid söötis, ei toonud kasu. Samal ajal meie maa tundis puudust söötadest: aeglaselt suurenes ka teravilja tootmine.

Sellepärast püstitaski partei Keskkomitee pleenum nii teravalt küsimuse külvipindade struktuuri põhjalikust ümberkorraldamisest ja maaviljeluse intensiivsetele süsteemidele üleminekust. Saagirikaste kultuuride — maisi, suhkrupeedi, kaunviljade laialdane juurutamine ebateadusliku, väheproduktiivse «heinaväljasüsteemi» asemel on tähtsaks sammuks teel küllusele.

Mõelgem huvitavale arvestusele, mille tõi N. S. Hruštšov oma ettekandes Keskkomitee pleenumil. Kui 52 miljonist hektarist maast, mis praegu on heintaimede ja kesa all, 41 miljonit vabastada maisi, herne, suhkrupeedi ja söödaubade jaoks, 11 miljonit hektarit aga jätta lutserni ja ristikheina alla, võib saada 220 miljonit tonni söötühikut 25 miljoni tonni söötühiku asemel, mis samalt maa-alalt saadi 1961. aastal. Nende söötade kasutamine loomakasvatussaaduste tootmiseks annab meie maale 12 miljonit tonni liha (tapakaalus) ja 60 miljonit tonni piima. Võrrelge nimetatud arve nende saaduste üldtoodanguga meie maal 1961. aastal (8,8 miljonit tonni liha ja 62,5 miljonit tonni piima), ning te mõistate partei targa otsuse sisu heinaväljasüsteemi likvideerimise kohta.

Põllumajanduse juhtimise parandamine

NLKP Keskkomitee märtsipleenum tõstis esiplaanile põllumajanduse juhtimise küsimused. Seda dikteeris põllumajandusliku tootmise praktika viimastel aastatel ning see vastab partei programmis fikseeritud nõudele pidevalt täiustada töö organiseerimist.

Nüüd on oblastites, kraides, autonoomsetes vabariikides loodud territoriaalsed tootmisvalitsused ja põllumajanduskomiteed. Nii nagu omal ajal rahvamajanduse nõukogude moodustamine võimaldas tootmise juhtimist maksimaalselt lähendada ettevõtetele ja ehitustele, nii ka põllumajandusorganite uus struktuur aitab juhtimist vahetult siduda tootmisega, tema tehnoloogia ja majandusega. Põllumajanduse juhtimine muutub kvalifitseeritumaks, konkreetsemaks, mõjuvamaks ja operatiivsemaks.

Partei programmis kavandatud ülesannete elluviimiseks võttis pleenum vastu konkreetsed otsused kolhooside ja sovhooside materiaalse ja tehnilise varustamise tugevdamiseks. Lähemal ajal laieneb tunduvalt vajalike masinate, mineraalväetiste, keemiliste taimekaitsevahendite tootmine ja nende üleandmine põllumajandusele.

Pleenum pööras veel kord tähelepanu põllumajandustöötajate materiaalse huvitatuse printsiibi järjekindlale rakendamisele tootmise suurendamise huvides.

Viimastel aastatel on meie maal selles suunas ära tehtud väga palju, sealhulgas reguleeritud põllumajandussaaduste kokkuostuhindu. Lisaks sellele alandati aastatel 1961—1962 kolhooside jaoks põllutöömasinate, kütuse, ehitusmaterjalide, metalli ja metalltoodete hindu, sovhoosid said aga täiendavaid assigneeringuid kapitaalehituseks loomakasvatuses. Kõik see annab lisaks plaanilistele vahenditele põllumajandusele tulu 1 miljard 360 miljonit rubla. 1962. aasta keskel tõsteti liha kokkuostuhindu. See andis kolhoosidele üle miljardi rubla täiendavat tulu. Kokkuostuhindade tõstmine, mis annab kolhoosidele uusi rahalisi vahendeid, on mehhaniseerimise ja loomakasvatuse üldise tõusu stiimuliks. See ei välista aga liha ja piima omahinna edasise alandamise ülesannet.

Nii teostuvad praktilistes abinõudes, konkreetsetes tegudes järk-järgult partei kõige suurejoonelisemad kavad põllumajanduse alal.

5. Kommunism — tootmise organiseerimise kõrgem vorm

Kommunistlik ühiskond on rajatud kõrgelt organiseeritud tootmisele ja arenenud tehnikale. Ta muudab töö iseloomu, kuid ei kaota tööd ennast. Kommunism ei ole hoopiski mitte anarhia, tegevusetuse ja jõudeoleku ajastu. Iga töövõimeline inimene võtab osa tööst ning ühiskonna materiaalsete ja vaimsete rikkuste suurendamisest.

Meie progressi mõõdupuu

Kommunistliku ülesehitustöö tohutu suure programmi täitmine, materiaalsete ja vaimsete hüvede külluse loomine saab toimuda vaid tööviljakuse lakkamatu kasvu teel. «Tööviljakus,» õpetas V. I. Lenin, «on lõpuks uue ühiskonnakorra võiduks kõige tähtsam, kõige peamine.»[1]

Ühiskondlik koguprodukt peab meil kahekümne aasta jooksul kasvama umbes viis korda, töötajate üldarv aga suureneb selle aja jooksul ainult 40 protsendi võrra. Mille arvel saavutatakse kavandatud tootmise tõus? Kõigepealt ühiskondliku töö viljakuse tõstmise arvel.

Tööviljakuse tõstmine tähendab väiksema tööjõukulu juures saada rohkem toodangut. Selles peitub rahva heaolu tõusu majanduslik peatingimus.

Sotsialistlikus ühiskonnas on tööviljakuse kasv otse ja vahetult seotud töötajate materiaalsete elutingimuste parandamisega. Et seitsme aasta jooksul näiteks suurendada tööliste ja teenistujate reaaltulusid 40 protsendi võrra, on vaja tõsta tööstuses tööviljakust mitte vähem kui 45—50 protsendi võrra. Teisiti öeldes, tööviljakuse kasv peab alati ennetama töötasu kasvu.

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 29. kd., lk. 394.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXII kongressil ütles N. S. Hruštšov: «Ühiskondliku töö viljakuse tõstmine ongi meie progressi mõõdupuu ja inimeste elatustaseme tõstmise ülitähtis allikas. Igasugune muu küsimuse käsitlus on tühipaljas maniilovlus.»

Partei programmis on ette nähtud tõsta kahekümne aasta jooksul tööviljakust tööstuses neli kuni neli ja pool korda, põllumajanduses — viis kuni kuus korda. Tööviljakuse tõusu arvel on tarvis kindlustada enam kui üheksa kümnendikku natsionaalse tulu juurdekasvust.

Missugusel viisil on võimalik saavutada tööviljakuse nii kiiret kasvu?

Kõigepealt uue tehnika ja tehnoloogia juurutamise ning tootmise elektrienergiaga varustatuse suurendamisega. On möödas aeg, mil võis loota ainult füüsilisele jõule ja laulule «Hei, hoogu». Meie ajastul — tehnilise progressi ajastul — võidab vaid see, kellel on kõrgem tehnika. Sellepärast meie partei pingutabki jõudu, et kiiremini ellu viia kogu maa üldine elektrifitseerimine, tootmise kompleksne mehhaniseerimine ja automatiseerimine, et ette valmistada kaadrit, kes on võimeline valitsema kommunismi tehnikat.

Partei kutsub üles ellu rakendama kõiki tööviljakuse suurendamise reserve. Niisuguseid reserve leidub igas ettevõttes. Te leiate neid ka oma tehases, oma vabrikus või ehitusel. Toorainete ja materjalide, töövahendite ja elektrienergia kokkuhoid; tootmispindade, seadmete ja tööaja täielik kasutamine; töö organiseerimise täiustamine ja töö normeerimine; ratsionaliseerimise ja leiutamistegevuse, sotsialistliku võistluse edasiarendamine; töötajate tootmisalase kvalifikatsiooni tõus — see pole kaugeltki täielik loetelu teedest, mis viivad tööviljakuse tõusule igas brigaadis, igas tsehhis, igas jaoskonnas.

Tööviljakuse tõstmisel etendab määratu suurt osa tootmise organiseerimise parandamine. Ega see ei olnud juhuslik, et V. I. Lenin seostas kommunismi võidu kõrgema tööviljakuse saavutamisega töö kõrgema organiseerimise alusel. Seepärast eeldab kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine mitte ainult masinate, elektrienergia, tooraine, kütuse hulga suurendamist, vaid ka tootmise süsteemikindlamat organiseerimist, selle juhtimist demokraatliku tsentralismi alusel.

Kommunism kujutab endast ühiskonnaelu organiseerimise kõrgeimat vormi. Kõik tootmisrakukesed, kõik omavalitsusega assotsiatsioonid, öeldakse NLKP programmis, on omavahel harmooniliselt seotud üldises plaanipäraselt organiseeritud majanduses, ühtses töö rütmis.

Tootmise organiseerimise täiustamine toimub tootmise edasise laiendamise teel: ehitatakse uusi, tunduvalt suuremaid ettevõtteid ja rekonstrueeritakse praegu tegutsevaid ettevõtteid. Paljud vana-

nenud tehnika ja tehnoloogiaga tehased ja vabrikud osutuvad uute ülesannete jaoks ebasobivaiks ning järk-järgult nad kas ehitatakse ümber kombinaatide spetsialiseeritud tsehhideks või likvideeritakse.

Tootmise organiseerimise täiustamine avaldub ka selles, kui parandatakse planeerimist ja materiaalset tehnilist varustamist, seatakse sisse täpsem arvestus ning peetakse rangelt kinni kokkuhoiurežiimist. Põhjalikult paraneb olukord ka tootmise spetsialiseerimise ja koopereerimise ning tööstuse paigutuse alal nitmesugustesse piirkondadesse ja vabariikidesse.

Tootmise spetsialiseerimine ja koopereerimine

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine eeldab piirnevate ettevõtete ja rahvamajandusharude kooskõlastatud tööd, nende spetsialiseerimist ja koopereerimist.

Milles seisneb tootmise spetsialiseerimine ja koopereerimine? *Spetsialiseerimiseks* nimetatakse üksikutesse tootmisharudesse ja ettevõtetesse ühetüübilise toodangu, selle osade või detailide valmistamise või üksikute tootmisoperatsioonide sooritamise koondamist. Tootmissidet mitme ettevõtte vahel, kes koos võtavad osa teatud toodangu valmistamisest, nimetatakse tootmise *koopereerimiseks.*

Võtkem selline näide.

Auto saab täielikult valmis ehitada ühes tehases. Kasulikum on aga tootmist jaotada: põhitehases valmistada näiteks mootorid ja auto kokku monteerida, muud osad ja seadmed aga valmistada teistes tehastes. Need tehased-varustajad, mis on spetsialiseerunud masinate üksikosade tootmisele, saavad organiseerida masstootmist ja varustada oma toodanguga mitut ettevõtet. Teatavasti varustavad kuullaagreid valmistavad tehased nendega auto-, traktori- ja teisi tehaseid. Ettevõtte spetsialiseerimise korral saab paremini tootmist mehhaniseerida, alandada toodangu omahinda, saavutada kõrge tööviljakus.

Kui ühtsesse tervikusse on ühendatud mitme piirneva ettevõtte töö, nimetatakse niisugust ühendamist *kombineerimiseks.* Näiteks ühendab Kuznetski metallurgiakombinaat mitmesuguseid tootmisharusid, alates rauamaagi kaevandamisest ja eeltöötlemisest kuni mitmesuguse profiili ning otstarbega valmismetalli tootmiseni.

Spetsialiseerimine, koopereerimine ja kombineerimine tõstavad tootmise ühistamise astet, suurendavad selle efektiivsust, parandavad töö organiseerimist kõigis rahvamajandusharudes.

Kapitaalehitus ja tootmisettevõtete paigutus

Kogu meie maa on uusehituste tellinguis. Kerkivad elektrijaamad, vabrikud, tehased, kaevandused, elumajad ning kultuuri- ja elutarbelised hooned. Eelseisva kahekümne aasta jooksul on kavas mahutada uusehitustesse kaks triljonit rubla ehk kuus korda rohkem, kui kulutati kapitaalehituseks nõukogude võimu kõigi aastate jooksul. Meie maal luuakse uued

tööstuspiirkonnad, elektrijaamad, metallurgiabaasid, ehitatakse tuhandeid uusi tööstusettevõtteid.

Niisuguseid suuri töid ei saa muidugi teha vananenud tehnika abil. Sellepärast on kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise tähtsamaid tingimusi võimas ehitustööstus. Kapitaalehituse määratu suur ulatus, on öeldud NLKP programmis, nõuab ehitustööstuse ja ehitusmaterjalide tööstuse kiiret arendamist ja tehnilist täiustamist, et need rahuldaksid rahvamajanduse vajadused.

Ehitajad peavad maksimaalselt kiirendama ehitustööde tähtaegu, alandama maksumust ja tõstma ehitustööde kvaliteeti nende tööde järjekindla industrialiseerimise abil. Administratiivsetes majanduspiirkondades luuakse suured ehitustööstuse piirkondlikud baasid, hoogustatakse põhiliste ehitusmaterjalide väljalaset. Tsemendi tootmine suureneb kahekümne aasta jooksul rohkem kui viis korda. Uusehituste arvel toimub faktiliselt tööstuse täielik uuendamine uusima tehnikaga. Nõukogude Liidu tootmisaparaat muutub kõige võimsamaks, nooremaks ja täiuslikumaks.

Uusehitused on peamine, kuid mitte ainus tootmisvõimsuste suurendamise moodus.

Kui me toetuksime ainult uusehitustele, siis aeglustaksime materiaal-tehnilise baasi loomise tempot, meie maa majanduselu arenemist. Iga uusehitus neelab ju paljude aastate jooksul hulga rahalisi vahendeid ja tööjõudu. Ükskõik missuguse ettevõtte ehitamise ajal ei anna see riigile mingeid tooteid, vaid ehituse tarbeks tuleb eraldada veel paljude teiste ettevõtete toodangut. Sellepärast on toodangu väljalaske suurendamiseks paljudel juhtudel kasulikum mitte uute ettevõtete ehitamine, vaid tegutsevate vabrikute ja tehaste laiendamine ja rekonstrueerimine.

Näiteks selle asemel et püstitada uus tootmishoone, on mõnikord otstarbekohasem olemasolevatele tootmispindadele paigutada rohkem kõrgetoodangulisi tööpinke ja seadmeid, täiustada tootmistehnikat ja -tehnoloogiat ning lühikese ajaga tunduvalt suurendada tootmisvõimsusi. Just selle tee on valinud paljude tööstusettevõtete kollektiivid ja rahvamajanduse nõukogud.

Suurt efekti annab tööpinkide ja seadmete moderniseerimine (täiustamine). Kogemused on näidanud, et moderniseerimise arvel saab suhteliselt väikeste kulutuste juures suurendada seadmete tootlikkust 20—30 protsendi võrra, üksikutel juhtudel aga isegi kaks ja rohkem korda. Seepärast on seitsme aasta plaanis ette nähtud tegutsevate seadmete laialdane täiustamine.

Muidugi ei saa rahvamajanduse iga haru areneda tegutsevate ettevõtete rekonstrueerimise arvel. Näiteks saab nafta, gaasi, kivisöe, rauamaakide ja teiste kaevandatavate saaduste tootmist suurendada peamiselt uusehituste arvel. Kuid metallitöötlemis- ja masinaehitustööstuses ning mitmetes teistes tööstusharudes, kus eelnevatel aastatel on käiku lastud palju ettevõtteid, on olemas

võimalus tootmisvõimsusi tunduvalt laiendada rekonstrueerimise ja moderniseerimise arvel.

Ehitustööde tohutu suure ulatuse juures on väga tähtis tagada tootmise õige paigutus. «Niisuguste mastaapide juures,» ütles N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil, «ei või sõna otseses mõttes ühtki sammu teha, silmas pidamata rahvatarkust: «Seitse korda mõõda, üks kord lõika.» Siin ei saa mitte kuidagi läbi ilma kõige täpsemate arvestusteta, *mis, kuidas* ja *kus* ehitada, et saada väiksemaid kulutusi tehes suurimat efekti.»

Mida tähendab tootmise õige paigutus? Metallurgiatehas näiteks on kasulikum ehitada maakide ja kivisöekaevanduste lähedale. Puuvilla puhastamise ettevõtted, tekstiilivabrikud on otstarbekohasem paigutada puuvilla tootmise piirkondade lähedusse. On vaja arvestada ka elanikkonna, see on tööjõu ja saaduste peamiste tarbijate paiknemist.

NLKP programmis püstitatakse ülesanne paigutada tootlikud jõud edaspidi veelgi ratsionaalsemalt kogu meie maa territooriumil, et tagada ühiskondliku töö kokkuhoidu, kõrvaldada elanikkonna ülearune kontsentreerumine suurlinnadesse, aidata kaasa meie maa piirkondade majandusliku arenemise taseme ühtlustumisele, linna ja maa vahel olemasolevate erinevuste kaotamisele.

Aja võitmiseks võetakse esmajoones kasutusele need looduslikud ressursid, mida saab kõige kiiremini kasutusele võtta, et kõige väiksemate vahendite ja tööjõukuluga saada suuremat majanduslikku kasu. Nendele tingimustele vastavad paljud Uraalist ida pool asuvad piirkonnad. Siia on koondunud 75 protsenti NSV Liidu kõigist kivisöevarudest, kuni 80 protsenti hüdroenergiast, 80 protsenti metsarikkustest, peamised värviliste ja haruldaste metallide leiukohad, tohutud keemilise tooraine, rauamaagi ja ehitusmaterjalide varud.

Siberi paljudes piirkondades saab kivisütt ja rauda kaevandada kergemal ja odavamal viisil — lahtisel kaevandamisel. Siberi ja Kaug-Ida maakide ning kivisöe leiukohad asetsevad üksteisele suhteliselt lähedal, see aga kergendab kivisöe- ja metallurgiabaaside organiseerimist. Võimsatest jõgedest, samuti rikkalikest kergesti kaevandatavatest kivisöelademetest saab suurtes kogustes odavat elektrienergiat keemiatööstuse, elektrometallurgia ja teiste energiamahukate tööstusharude arendamiseks. Idas on küllaldaselt vaba põllumajanduslikku maad teraviljamajanduse ja loomakasvatuse edasiseks arendamiseks ning juurviljade ja tehniliste kultuuride kasvatamiseks.

Nõukogude võimu aastate jooksul on meie maa idapiirkonnad tundmatuseni muutunud. Siin on kerkinud uued linnad, ehitatud suurimad tehased, vabrikud, söe- ja maagikaevandused, elektrijaamad, on ehitatud tuhandeid kilomeetreid raudteid; mitmekordselt on kasvanud teravilja, puuvilla ja teiste põllumajandussaa-

duste tootmine. Ometi ei vasta idapiirkondade toodangu erikaal kaugeltki nende võimalustele.

Partei seab endale ülesandeks muuta Siber lähemate aastate jooksul Nõukogude Liidu suurimaks kivisöe, elektrienergia, mustade, värviliste ja haruldaste metallide tootmise ning keemiatööstuse baasiks. Uraalist ida pool paiknevates piirkondades nähakse ette ehitada nii palju masinaehitusettevõtteid, mis võimaldab rahuldada nende piirkondade vajadusi masinate ja seadmete järele.

Muidugi ehitatakse ka Nõukogude Liidu Euroopa-osas uusi ettevõtteid. Siia on koondunud valdav osa elanikkonnast, on olemas suured võimalused tööstuse ja põllumajanduse laiendamiseks ning niisuguste tootmisharude arendamiseks, mis nõuavad suurt hulka töölisi. Siin on olemas suurimad tooraine- ja kütusevarud, mille alusel luuakse uued tööstusettevõtted, sealhulgas võimsad metallurgiabaasid.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise protsessis viiakse ellu leninlikud nõuanded selle kohta, et tööstus ja põllumajandus tuleb arukalt ühendada teaduse teadliku rakendamise ja kollektiivse töö kombineerimise pinnal. Sel eesmärgil on ette nähtud tööstuse arendamine maakohtades, kõigepealt põllumajandusliku tooraine ümbertöötamiseks ning rahvatarbekaupade tootmiseks.

Kõik need abinõud on allutatud ühele eesmärgile — tagada tööjõuressursside ühtlasem ja õige kasutamine, saavutada meie maa kõigi, nii kesk- kui ka äärepiirkondade edasine majanduslik ja kultuuriline õitseng.

Suured majanduspiirkonnad

Juba GOELRO plaani väljatöötamise aegadest alates hakkasid meie maal välja kujunema majanduspiirkonnad, mida akadeemik G. M. Kržižanovski piltliku väljenduse järgi hakati nimetama «vabastatud töö arenenud korra tulevaste õitsvate kommuunide ettekuulutajaiks».

Käesoleval ajal on meil teatavasti tööstuse ja ehitustegevuse juhtimiseks loodud administratiivsed majanduspiirkonnad eesotsas rahvamajanduse nõukogudega. Majanduslike sidemete tugevnemise tulemusena piirkondade vahel, mis looduslikult on üksteisega seotud, kujunevad välja tunduvalt suuremad majanduslikud tsoonid.

NLKP programmiga on ette nähtud kõrvuti rahvamajanduse nõukogude töö täiustamisega administratiivsetes majanduspiirkondades organisatsiooniliselt tugevdada sidemeid piirnevate rahvamajanduse nõukogude vahel. Neil eesmärkidel luuakse suured majanduspiirkonnad — Uraal, Volgamaa, Lääne-Siber, Ida-Siber, Kaug-Ida, Taga-Kaukaasia, Baltimaad, Kesk-Aasia ja teised.

Igaühel neist suurtest piirkondadest on majanduse põhisuund, mis on tähtis kogu meie maale. Näiteks Uraal on ammust ajast

endale võitnud üleliidulise sepikoja kuulsuse. Ka edaspidi areneb seal masinaehitus ja metallide töötlemine kogu meie maa vajadusteks. Kesk-Aasia on peamine puuvillatootja. Juhtivate majandusharude teenindamiseks arenevad igas piirkonnas abitööstused. Ütleme näiteks, Kesk-Aasias on organiseeritud puuvilla ümbertöötamise masinate ja seadmete valmistamine. Kesk-Aasias leiduvad loodusliku gaasi rikkalikud varud, samuti odav hüdroenergia võimaldavad siin ehitada keemiatööstuse ettevõtteid.

Suure majanduspiirkonna ulatuses organiseeritakse tarbeesemete ja muude toodanguliikide tootmine, et rahuldada kas kõik või suurem osa antud piirkonna tootmis- ja tarbimisvajadustest. See on vajalik tööjõuressursside ja looduslike rikkuste täielikumaks ärakasutamiseks ning ebamajanduslike kaugete vedude vältimiseks.

Suurte majanduspiirkondade ulatuses on kergem ühendada liiduvabariikide, oblastite ja kraide töötajate jõupingutusi keeruliste majanduslike ülesannete lahendamiseks — ühendatud energiasüsteemide, ülisuurte irrigatsiooniehituste jne. ehitamist, on kergem ellu viia tootmise spetsialiseerimist ja koopereerimist.

Majandamise vääramatu seadus

Sotsialistlikku tööstust ei organiseerita kasumi pärast. Kuid kasumita, akumulatsioonita ei saa ta edukalt areneda. Akumulatsioonita ei saa ehitada uusi ettevõtteid, kultuuri- ja elukondlikke asutusi ning elamuid.

Nagu juba eespool märgitud, on kahekümne aasta peale kavandatud ehitustööde programmi finantseerimiseks vaja tohutu suuri vahendeid. Kust neid võtta? Teatavasti moodustavad praegu elanikkonnalt saadavad maksud tühise summa eelarvetuludest, aja jooksul aga kaotatakse need täiesti. Kapitaalmahutuste ainsaks allikaks on tööstusettevõtetest, kolhoosidest, sovhoosidest, transpordist, kaubandusest ja teistelt majandus- ning kultuurialadelt saadav akumulatsioon. Sellepärast ongi tähtis olla hoolas ja kokkuhoidlik majandaja.

Toome vaid ühe näite: kokkuhoid tööstustoodangu omahinna alandamisest kahekümne aasta jooksul tõuseb 1400—1500 miljardi rublani. See moodustab peaaegu kolm neljandikku aastaiks 1960—1980 planeeritud kapitaalmahutuste summast.

Mõnel pool esineb veel väärpraktikat, et rahvamajanduse nõukogu, ametkond püüab alustada võimalikult paljude uusehituste ehitamist, ei tee aga jõupingutusi ettevõtte ehitamise kiiremaks lõpetamiseks ja tema käikulaskmiseks. See toob kaasa kulutatud vahendite ja tööjõu kinnikülmutamise. Laotakse vundament, püstitatakse seinad ja vahelaed, see tähendab kulutatakse rohkem kui pool ehitusele assigneeritud vahenditest, seadmeid aga ei paigaldata. Ja jääbki seisma niisugune ehitus, ilma et ta mingit kasu tooks.

Partei peab otsustavat võitlust rahva vara ebamajandusliku kasutamise vastu. Ta nõuab kapitaalmahutuste efektiivsuse igakülgset tõstmist ja iga kulutatud rubla pealt suurima toodangu juurdekasvu saavutamist.

Rangeim kokkuhoid ja säästlikkus, kadude likvideerimine, toodangu omahinna alandamine — see on üldrahvalik üritus. *Saavutada suurimaid tulemusi väikseimate kulutuste juures — niisugune on majandusliku ülesehitustöö vääramatu seadus.*

6. Inimese jaoks, tema hüvanguks

Kommunistlik Partei näeb oma tegevuse mõtet selles, et tõsta rahva heaolu, arendada ja täielikumalt rahuldada nõukogude inimeste materiaalseid ja vaimseid vajadusi. Kahekümne aasta peale kavandatud programmi kommunistliku majanduse ülesehitamise kohta läbib hoolitsus inimese, tema heaolu eest. Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise protsessis kasvab lakkamatult nõukogude inimeste elatustase.

Tootmise põhieesmärk

Juba 1914. aastal ütles V. I. Lenin ettenägelikult, kritiseerides töö kapitalistlikku organiseerimist ja tööliste halastamatut riisumist, et uusimad tehnilised vahendid annavad «. . . tuhandeid võimalusi organiseeritud tööliste tööaja neljakordseks lühendamiseks, kindlustades neile neljakordselt parema elujärje . . .»[1]

Kuid ainult sotsialismi tingimustes teenivad tootmine ja tehniline progress töötajate heaolu kasvu huvisid.

Sotsialistlik tootmine organiseeritakse rahva materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamise huvides. Seepärast toob iga samm tööstuse ja põllumajanduse arendamisel kaasa nõukogude inimeste elatustaseme tõusu. Kommunismi vaenlased püüavad kinnitada, nagu antaks NLKP uues programmis peaosa tööstusele, tööstuse arendamisele tööstuse enda pärast. Ei, vastame meie, meie programmis on antud kommunismi igakülgne teaduslik põhjendus, esiplaanil on majanduse, eriti tööstusliku tootmise arendamine, kuid peamiseks on programmis hoopis muu — peamiseks on inimene!

Meie partei kurss on leninlik kurss. Partei arendab ka edaspidi hoogsas tempos tööstust, võitleb kindlalt põllumajanduse edasise tõusu eest, transpordi ja side täiustamise eest, ehitab uusi linnu, tehaseid, vabrikuid, kaevandusi, kõrgahje, elektrijaamu, niisutussüsteeme, koole, haiglaid, klubisid ja elumaju.

Kelle jaoks? Inimese jaoks, inimese hüvanguks!

Nõukogude inimeste elatustaseme tõstmise õilsat üritust teenib lõppude lõpuks iga rahvamajandusharu arendamine, on siis jutt

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 20. kd., lk. 133.

ELAMUEHITUSE KESKMINE AASTANE MAHT NSV LIIDUS
(miljonites ruutmeetrites)

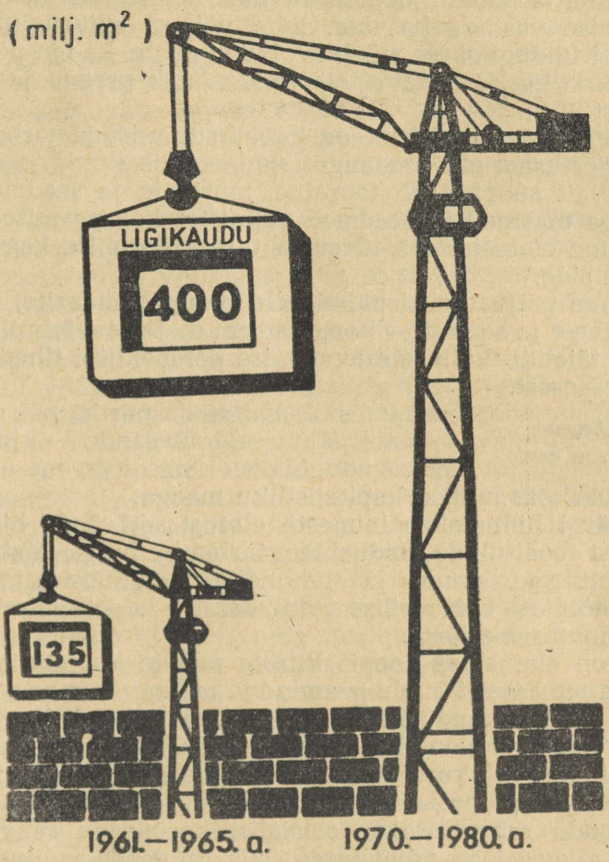

kivisõe kaevandamisest või maisi kasvatamisest, elektrienergia tootmisest või lammaste kasvatamisest, jalatsite valmistamisest või terase sulatamisest.

Esimesel pilgul võib näida, et NLKP programmis ettenähtud terase sulatamise suurendamisel kuni 250 miljoni tonnini ei ole otsest suhet inimeste ainelise kindlustamisega. Kui aga hästi järele mõelda, siis saab selgeks, et niisugune arvamine on täiesti ebaõige. Et järsult tõsta tarbeesemete tootmist, tuleb kerge- ja toiduainete tööstus ning põllumajandus varustada täiusliku tehnikaga. Uue tehnika loomine aga, nagu ise aru saate, nõuab palju terast.

Võtke teine näide. Kahekümne aasta pärast, nagu on öeldud

partei programmis, on igal perekonnal omaette heakorrastatud korter. Et seda ülesannet lahendada, on põhjendatud arvestuste järgi vaja elamufondi umbes kolm korda suurendada. On see aga mõeldav ilma tsemendi, monteeritavate raudbetoonkonstruktsioonide tootmise vastava kasvuta, ilma võimsa ehitustehnika jne. loomiseta? Muidugi ei ole mõeldav. Nagu näete, ka iga perekonna kindlustamine heakorrastatud elamuga nõuab praegu ja edaspidi palju terast.

Kahekümne aasta jooksul on kavas suurendada tarbeesemeid tootvate tööstusharude toodangut umbes viis korda. Selleks on vaja vastavalt suurendada tooraine, masinate ja seadmete tootmist. Et aga masinad ja seadmed valmistatakse peamiselt metallist, on ilmne elatustaseme tõusu ja terase tootmise kasvu vaheline otsene side.

Võib tuua palju taolisi näiteid. Ja nagu veendusite, räägivad nad kõik ühest ja samast — kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise ja täieliku külluse saavutamise perspektiivi tihedast omavahelisest seosest.

Kõige kõrgema elatustaseme eest

Kommunistlik Partei on püstitanud maailmaajaloolise tähtsusega ülesande — kindlustada Nõukogude Liidus kõige kõrgem elatustase võrreldes ükskõik millise kapitalistliku maaga.

Mille järgi hinnatakse inimeste elatustaset? Seda hinnatakse elanikkonna reaaltulude, toiduainete tarbimise hulga ja struktuuri, tööpäeva pikkuse, elamu- ja elukondlike tingimuste, tervishoiu, hariduse, töötajate kultuurilise teenindamise ja sotsiaalse kindlustatuse arengutaseme järgi.

Niisiis on elatustase hoopis kitsam mõiste kui elutingimused üldse, kuna temasse ei kuulu peamine ja määrav inimeste olukorra hindamisel — ühiskondlik kord. Sotsialismi üleolek kapitalismist kindlustab meie rahvale elutingimuste osas tohutud eelised. Nõukogude inimeste olukord ei ole üldse võrreldav töötajate olukorraga isegi kõige arenenumates kapitalistlikes maades.

Nõukogude rahval, teiste sotsialistlike maade rahvastel on niisugused õigused ja võimalused, mis on mõeldamatud kapitalismi tingimustes. Vabanemine ekspluateerimisest, tootmisvahendite ühiskondlik omandus, ühiskondliku ja riikliku korra tõeliselt rahvalik iseloom, tõeline rahvavalitsus, peremehetunne omal maal, materiaalsete ja vaimsete hüvede jaotamine töö järgi, rahvusliku ebavõrdsuse puudumine, sõnavabaduse piiramise või muude kitsenduste puudumine, kindlusetunne oma homse päeva ja oma laste suurepärase tuleviku suhtes — kõik see on võimalik ainult sotsialismi tingimustes.

Kus, missugusel mittesotsialistlikul maal on töötajal õigusi, mida võiks mingil määral võrrelda nõukogude inimeste õigustega tööle, puhkusele, haridusele, aktiivsele osavõtule kogu maa elu juhtimisest!

Selle kohta näide. Kapitalistliku korra alaline kaaslane on tööpuudus — tööinimese tõeline nuhtlus. Asi ei seisa siin mitte ainult selles, et töötu peab kannatama puudust ja virelema. Võttes inimeselt võimaluse töötada, solvab kapitalism inimest ja moonutab teda moraalselt, moonutab inimese loomust. Sotsialistlikus ühiskonnas seda ei ole ega saagi olla. Tööpuuduse puudumine, austus tööinimese vastu, inimeste ühiskondliku seisundi hinnang mitte nende rikkuse, vaid töö järgi, selle kasu järgi, mida nad toovad ühiskonnale — need on sotsialismi eelised, millest kodanliku maailma lihtne inimene võib ainult unistada.

Või võtame inimestevahelised suhted tootmissfääris. Kas teate, mis kõigepealt hämmastab iga kapitalistliku maailma inimest, kui tal esmakordselt on võimalus meie sotsialistlike ettevõtete tööga tutvuda? Uued, kapitalismi tingimustes võimatud, tõeliselt seltsimehelikud suhted tootmises töötajate vahel.

Ta saab hämmastusega teada, et iga nõukogude tööline võib koosolekul või ajakirjanduses kritiseerida ettevõtte iga juhtivat töötajat, nõuda oma ettepanekute vastuvõtmist, aktiivselt osa võtta tehase või vabriku ellu puutuvate küsimuste arutamisest, ametiühingu- või muude ühiskondlike organisatsioonide ees üles tõsta töökaitse tugevdamise, tootmishoonete heakorrastamise, isiklike korteritingimuste parandamise küsimusi, küsimuse kuurorti või puhkekodusse tuusiku saamise kohta jne. Teda hämmastab kollektiivsuse õhkkond meie ettevõtetes, teda paneb imestama, kuidas võib tööline seltsimehelikult nõu pidada tsehhiülemaga, miks meie tööline ei varja oma ratsionaliseerimisuuendust, vaid, vastupidi, jagab seda oma tööseltsimeestega.

Kapitalistliku maailma inimesel on raske sellest aru saada, et näiteks Minski autotehases töötavad NSV Liidu ja Valgevene NSV Ülemnõukogu saadikud, 31 kohalike nõukogude saadikut, et tehase iga teine tööline on valitud ühte või teise juhtivasse organisse: nõukogudesse, partei-, komsomoli- või ametiühingukomiteesse, alalise tootmisnõupidamise või administratsiooni majandusliku tegevuse kontrolli komisjoni liikmeks jne.

Lühidalt öeldes, kõik need eelised ja õigused, mida kasutab meie nõukogude inimene, millega ta on harjunud ja mida peaaegu lakkab märkamast, kutsuvad kapitalistliku ettevõtte töölises esile imetlust ja kadedust. Ja kuidas veel! Seal, kapitalistlikus maailmas, püütakse tööline muuta õigusetuks masina ripatsiks, peremeeste kasumi tootmise lihtsaks tööriistaks. Teda võidakse igal ajal ettevõttest minema kihutada, rääkimata sellest, et keegi ei hakkagi arvestama tema arvamust tehase tegevuse kohta või hoolitsema selle eest, et tema elamistingimusi parandada, välja maksta haiguslehte, andma tuusikut kuurorti jm.

Nii et missugusest küljest me elutingimusi ka ei vaataks — igas suhtes on sotsialistliku ühiskonna inimese käsutuses niisugu-

sed meie ühiskondliku korra üleolekust tulenevad vaieldamatud eelised, mis on võimatud kapitalismi tingimustes.

Miks me siis seadsime endile ülesandeks enamarenenud kapitalistlikest maadest ette jõuda elanikkonna elatustaseme osas? Sellepärast, et elatustaseme mõnede näitajate osas, esmajärjekorras materiaalsete hüvede tootmise osas iga elaniku kohta jääme me nendest maadest veel maha. Siiski peab kindlasti silmas pidama, et jutt on nimelt elatustaseme mõnedest näitajatest. Sest paljude põhiliste, otsustavate elatustaseme näitajate osas oleme me ammugi ette jõudnud isegi kõige rikkamatest kapitalistlikest maadest.

Me oleme neist mööda läinud meditsiinilise teenindamise, töötajate tervise kaitse ulatuse poolest. Nõukogude Liidus on iga tuhande elaniku kohta rohkem arste kui ükskõik millisel kapitalistlikul maal. Meil on meditsiiniline abi tasuta, kapitalistlikes maades aga on ravitasu väga kõrge. Näiteks Ameerika Ühendriikides maksab arsti visiit kuus dollarit, songaoperatsioon — üle tuhande dollari, pimesoole ravimine — 400—500 dollarit, kuuepäevane viibimine sünnitushaiglas — 500—600 dollarit. Töötavad ameeriklased ei ütle mitte ilmaaegu, et nad ei või endale lubada haigeks jäämist.

Või kui võtta korteri- ja elukondlikud tingimused. Meil ehitatakse igal aastal iga tuhande elaniku kohta kortereid peaaegu kaks korda rohkem kui Ameerika Ühendriikides ja Prantsusmaal, ning üle kahe korra rohkem kui Inglismaal ja Itaalias. Kui meil korteriüür moodustab umbes viis protsenti perekonna sissetulekutest, siis kapitalistlikes maades neelab see kolmandiku või isegi rohkem perekonnaeelarvest. Sellepärast ei ole imekspandav, et kapitalistlikes maades on töötajad odavamate korterite otsinguil sunnitud asuma elama elamuisse, mis ei vasta kõige algelisematele nõuetele. Kõige rikkamal kapitalistlikul maal — Ameerika Ühendriikides — elab näiteks kolmandik linnaelanikkonnast niisugustes majades.

Kõige arenenumatest kapitalistlikest maadest oleme me tunduvalt ees ka niisuguste tähtsate elatustaseme näitajate osas, nagu haridus, kultuuriline teenindamine, sotsiaalkindlustus jt.

On vaja arvestada ka seda, et kui me räägime elatustaseme neist näitajaist, mille poolest kapitalistlikud maad meist seni ees on, ei räägi me kaugeltki mitte nende maade kogu elanikkonnast. Ameerika Ühendriikides näiteks tarvitatakse keskmiselt iga elaniku kohta liha, piima, mune, jalatseid ja rõivaid rohkem kui meil. Kuidas need keskmised andmed saadakse? Võetakse tööliste sissetulekud, neile lisatakse kapitalistide tulud, seejärel aga jaotatakse see kõik inimeste üldarvuga. Kas need andmed kajastavad olukorda niisugusel maal nagu Ameerika Ühendriigid, kus valitseb kuristik kapitalistide ja tööliste tulude vahel? Muidugi mitte.

NATSIONAALSE TULU KASV
aastail 1960—1980
(miljardites rublades)

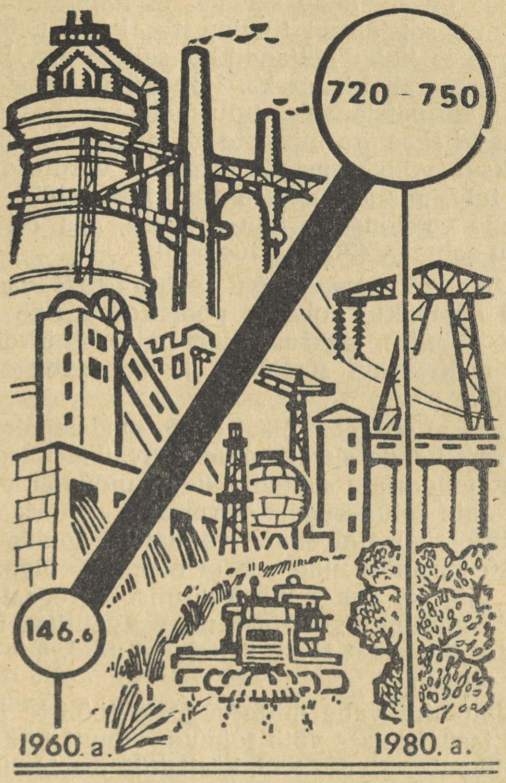

Ka kapitalismi kaitsjate endi tunnistuse järgi on Ameerika Ühendriikides miljonid inimesed ilma jäetud peamistest elatusvahenditest. Ameerika Ühendriikide president Kennedy ütles siis, kui ta oli veel senaator, et «17 miljonit ameeriklast heidab igal öösel magama näljastena, 15 miljonit perekonda elab halbades majades, seitse miljonit perekonda peab võitlust olemasolu eest».

Töötava inimese olukorra traagika kapitalistlikus maailmas seisneb selles, et ta ei tea, kas tal homme on tööd, kas ta homme ka veel palka saab. Tööpuuduse tont seisab iga tööliskorteri lävel. Seevastu nõukogude inimesed vaatavad veendunult tulevikku ning teavad kindlalt, et me kindlasti ning kõige lähemal ajal saavutame esikoha maailmas elatustaseme kõigi näitajate osas.

Sotsialismi ja kommunismi tingimustes on nii, et mida kõrgem on natsionaalne tulu, seda kõrgem on ka rahva heaolu. Natsionaalse tulu kasv on põhiline, kõige üldisem elatustaseme tõusu väljendaja. See on seletatav sellega, et kapitalismi tingimustest erinevalt kuulub sotsialismi tingimustes kogu natsionaalne tulu töötajatele, umbes kolm neljandikku sellest aga läheb inimeste isiklike vajaduste rahuldamiseks. Kahekümne aasta plaani järgi kasvab NSV Liidu natsionaalse tulu maht umbes viis korda. Selle üle, kui palju tehakse ära inimeste materiaalseks kindlustamiseks selle aja jooksul, võib otsustada järgmise võrdluse põhjal. Kogu natsionaalne tulu, mis saadakse aastail 1961—1980, ületab umbes viis korda selle natsionaalse tulu suuruse, mis oli loodud nõukogude võimu eelneva 43 aasta jooksul!

Reaalsissetulekud iga elaniku kohta kasvavad kahekümne aasta jooksul enam kui kolm ja pool korda. See kasv saavutatakse töötasu tõstmise, maksude kaotamise, ühiskondlikest tarbimisfondidest makstavate summade ja soodustuste ning muude abinõude arvel.

1970. aastaks ei ole meie maal enam madalapalgalisi töölisi ja teenistujaid, sest nende sissetulekud kasvavad kiiremini kui töötajate teiste kategooriate sissetulekud. Tunduvalt vähenevad erinevused töötajate mitmesuguste gruppide materiaalse kindlustatuse alal. Käesoleval ajal ei ole võimalik kaotada täielikult erinevusi töötasu tasemes, ning see ei oleks ka õige. Kõrge kvalifikatsiooniga tööline, kes juhib keerulist agregaati, ei või oma töö eest saada niisamasugust tasu nagu kvalifitseerimata tööline, kes teeb hoopis lihtsamat tööd, näiteks abitöid, mis ei nõua erilisi teadmisi ega oskusi.

Viia miinimumini vahe mitmesuguste tööliste ja teenistujate gruppide töö tasustamises võib toimuda ainult tootmisprotsesside igakülgse mehhaniseerimise teel, käsitsitöö masinalise tööga asendamise teel.

Praegu on olemas vahe linna- ja maaelanike sissetulekute tasemes. Et seda vahet vähendada, on partei programmis ette nähtud kolhoosnikute reaalsissetulekute kiirem kasvutempo kui see on töölistel ja teenistujatel. Et aga kolhoosnikute sissetulekuid tõsta tööliste ja teenistujate sissetulekute tasemele, on vaja põllumajanduslik töö igakülgselt mehhaniseerida ning tootlikumaks muuta.

Eeloleva kahekümne aasta jooksul jääb jaotamine töö järgi inimese isiklike vajaduste rahuldamise peaallikaks. Tunduvalt hilisemas staadiumis, kui saavutatakse täielik küllus, tekib võimalus üle minna jaotamisele vajaduste järgi.

Töö järgi jaotamine on peamine, kuid mitte ainus inimeste vajaduste rahuldamise allikas. Kommunismi ehitamise käigus hakatakse üha suuremat osa materiaalsetest hüvedest jaotama

ühiskondlike tarbimisfondide kaudu, millest üksikasjaliselt on juttu järgmises peatükis.

Sissetulekud, mida töötajad saavad vastavalt oma töö hulgale ja kvaliteedile, lähevad nende kasvavate vajaduste ja nõudmiste rahuldamiseks. Juba lähematel aastatel hakkavad kõik elanikkonna kihid oma vajadusi kvaliteetsete ja mitmekesiste toiduainete järele täielikult rahuldama. Tunduvalt kasvab liha, piima, rasvade, suhkru, juurviljade, puuviljade, marjade ja teiste toiduainete tarbimine. Toitumise struktuur hakkab vastama teaduslikele normidele.

Kahekümne aasta jooksul laieneb tunduvalt vastupidavate ja kaunite kangaste, rõivaste ning jalatsite tootmine ja müük. Nende hulk, kvaliteet ja valik rahuldavad täielikult nõukogude inimeste vajadused, nende kõige nõudlikuma maitse.

Kümme korda kasvab kultuuri- ja elutarbeliste kaupade ning majapidamistarvete — raadiovastuvõtjate, televiisorite, külmutuskappide, pesumasinate jm. väljalase. Kui 1960. aastal olid külmutuskapid ja televiisorid vähem kui 10 protsendil kõigist perekondadest, siis 1980. aastaks on need esemed igas korteris, igas majas, muutuvad kättesaadavaks igale perekonnale.

Kahekümne aasta jooksul lahendatakse meie maal täielikult korteriprobleem. Forsseeritud industrialiseerimise aastatel ei jätkunud vahendeid elamuehituse jaoks. Tohutut kahju elamufondile tekitas sõda — umbes 25 miljonit inimest jäi peavarjuta.

Sõjajärgsel perioodil tulid vahendid suunata eelkõige tehaste, elektrijaamade ja kaevanduste taastamisele. Alles viimastel aastatel on tohutu suure ulatuse omandanud elamuehitus. Meie maa iga neljas kodanik on viisaastaku jooksul saanud uue korteri. Ja ikkagi jääb korteriprobleem veel väga teravaks. Kuid see lahendatakse kindlasti, sealjuures ajalooliselt lühima aja jooksul.

Nõukogude Liit muutub varsti mitte ainult kõige tootlikuma ja kõige kõrgemini tasutava, vaid ka kõige lühema tööpäevaga maaks maailmas. Praegu on meie maal kehtestatud seitsme-, mõningates ettevõtetes aga kuuetunniline tööpäev. Aja jooksul on kavas kõik töölised ja teenistujad üle viia kuuetunnilisele tööpäevale ühe puhkepäevaga nädalas või 35-tunnilisele töönädalale kahe puhkepäevaga nädalas. Maa-alustel ja teistel tervistkahjustavatel töödel kehtestatakse viietunniline tööpäev või 30-tunniline viiepäevane töönädal. Tööviljakuse kasv toob kaasa tööpäeva edasise lühenemise.

Naised vabastatakse paljudest kodustest majapidamistöödest. Neil on kasutada täiuslikud majapidamismasinad ja -riistad, ühiskondliku toitlustamise ettevõtete võrk aga, kust igaüks võib saada maitsvat, mitmekesist ja odavat toitu, on nii laialdane, et langeb ära toidu kodus valmistamise otstarbekus. Suureneb ka pesumajade, elutarbelise teenindamise kombinaatide jne. hulk. Kul-

tuuriliste ja elutarbeliste tingimuste poolest läheneb küla järk-järgult linnale.

Meie plaanide reaalsus

NLKP programmis kavandatud kommunistliku ülesehitustöö plaan lähtub meie maa reaalsetest, tõelistest võimalustest. Meie tööstusele, põllumajandusele ja teadusele on jõukohased kõige keerukamad ülesanded.

Muidugi tahaksime veelgi kiirendada rahvamajanduse arendamise tempot.

On vaja siiski meeles pidada, et tootmise arenemises tuleb juhinduda mitte ainult soovidest, vaid objektiivsetest majandusseadustest, mida ei saa vältida. Kui vastavalt arvestustele on võimalik kindlustada tööstustoodangu keskmine juurdekasv mitte vähem kui 9—10 protsenti aastas, siis ei või seda arvestamata jätta. Muidugi võivad tegelik elu ja rahva tööaktiivsus teha kavandatud plaanidesse tunduvaid parandusi, mida me ka tegelikkuses kogeme. Kuid kommunismi ülesehitamise tähtaegade kindlaksmääramisel on vaja kõiki tingimusi ja võimalusi igakülgselt arvestada.

Partei püstitab ja lahendab kommunistliku ülesehitustöö ülesandeid vastavalt materiaalsete ja vaimsete eelduste ettevalmistamisele ja valmimisele. Partei juhindub sellest, et ei tohi üle hüpata vajalikest arenemisastmeist, niisamuti nagu ei tohi peatuma jääda saavutatul ega edasiliikumist pidurdada.

Suure programmi täitmiseks on vaja kogu nõukogude rahva jõupingutusi. Selle aja passiivse ootamise meeleolud, mil materiaalseid hüvesid kallatakse nagu küllusesarvest, on kahjulikud kommunistlikule ülesehitustööle. Kommunism on «maapealne», reaalne üritus, mille edu sõltub kõigi ühiskonnaliikmete ühistest jõupingutustest.

Kommunismile edasiliikumise peatee täpsustatakse iga ettevõtte, rahvamajanduse nõukogu, kolhoosi, sovhoosi aasta- ja mitme aasta plaanides. Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel on võimsaks sammuks edasi seitsme aasta plaan. Selle järgi, kuidas iga tööline, brigaad, tsehh, ettevõte, kolhoos täidab aasta- ja perspektiivplaane, võib otsustada kommunismi ülesehitamise edusammude üle.

«Kommunismi ülesehitamise eest peetava võitluse kogu kahekümne aasta pikkusel teel,» ütleb N. S. Hruštšov, «on vaja visalt töötada, töötada iga päev ja iga tund. Tööga ja ainult tööga võib luua kommunismi materiaalse tehnilise baasi, kindlustada rahva vajaduste ja tema vaimsete nõuete rahuldamise kõigi vahendite loomise.»

Loovate tööde kahekümne aasta programmi suurepärane iseärasus on see, et kõigi oma ülesannete grandioossuse juures on see täiesti reaalne ja täidetav programm. Ta on välja töötatud teaduslikul alusel. Faktide ja vääramatute majanduslike arvestuste

jõud annab tunnistust programmi tingimusteta täitmise võimalikkusest.

Nii nõukogude inimestele kui ka meie sõpradele välismaal, isegi meie vaenlastele, on ajaloolistest kogemustest hästi teada, et maailmas pole olemas usaldusväärsemaid arve ega reaalsemaid plaane kui Nõukogude Liidu arvud ja plaanid.

LÜHIKOKKUVÕTE

NLKP programm seab ülesande kahekümne aasta jooksul meie maal põhiliselt üles ehitada kommunistlik ühiskond — kõige parem ja õiglasem ühiskond maa peal. Kommunismi ajal on inimeste elu rajatud õilsale põhimõttele «igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema vajaduste järgi». Täielikult kehastub partei loosung «kõik inimese nimel, inimese hüvanguks».

Kommunistliku ühiskonna ülesehitamine on saanud nõukogude rahva otseseks praktiliseks ülesandeks. Meie maa töötajad viivad oma visa tööga ellu paljude inimpõlvede unistuse inimesele väärilisest elust, õnnelikust tulevikust, kus vaba inimese kõik võimed ja anded täielikult ilmsiks tulevad ja õitsengu saavutavad.

Partei ja kogu nõukogude rahva majanduslik peaülesanne on luua kahekümne aasta jooksul kommunismi materiaal-tehniline baas.

Sellel perioodil viiakse põhiliselt ellu kogu maa täielik elektrifitseerimine. See avab kõigis tootmisharudes edasiseks tehniliseks progressiks avara tegevusvälja. Juba esimesel aastakümnel viiakse lõpule kõigi põhiliste rahvamajandusharude kompleksne mehhaniseerimine ning areneb laialdaselt tootmise automatiseerimine.

Tänu uue tehnika ja tehnoloogia rakendamisele ning rahva kultuuri- ja tehnilise taseme pidevale kasvule muutub põhjalikult töö iseloom ja tõuseb mitmekordselt tööviljakus.

«Kommunism on kapitalistlikust kõrgem tööviljakus,» kirjutas V. I. Lenin, «vabatahtlike, klassiteadlike, ühinenud, eesrindlikku tehnikat kasutavate tööliste tööviljakus.»

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise käigus omandab Nõukogude Liit esikoha maailmas tööstustoodangu tootmise poolest iga elaniku kohta ning saavutab võidu majanduslikus võistluses kapitalismiga.

Materiaalsete hüvede tootmine saavutab niisuguse taseme, mis võimaldab piisavalt rahuldada kultuurse, arenenud inimese kõik mõistlikud vajadused.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine loob tingimused üleminekuks jaotamisele vajaduste järgi, sotsialistlike tootmissuhete ja teiste ühiskondlike suhete järkjärguliseks ümberkujunemiseks kommunistlikeks suheteks, uue maailma kõrge teadlikkusega ehitajate kasvatamiseks.

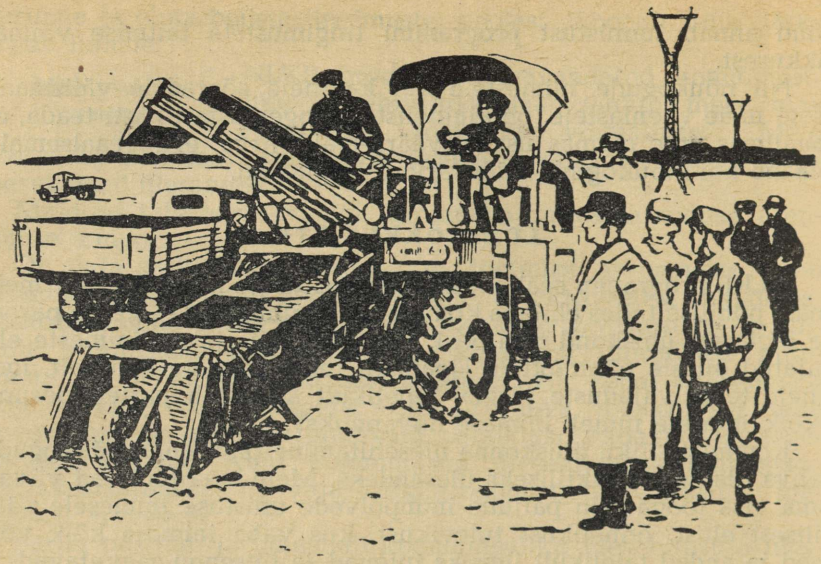

KUUES PEATÜKK

KOMMUNISTLIKE ÜHISKONDLIKE SUHETE ARENEMINE

1. Ühtsele kommunistlikule omandusele

Üleminek kommunistlikule ühiskonnale tähendab mitte ainult tootlike jõudude võimsat arenemist, vaid ka sotsialistlike ühiskondlike suhete edasist täiustumist, nende järkjärgulist ülekasvamist kommunistlikeks suheteks.

Mis tähendavad ühiskondlikud suhted?

Need on suhted, mis kujunevad välja inimeste vahel ühiskondliku elu protsessis. Siia kuuluvad majanduslikud, poliitilised, ideoloogilised ja rahvuslikud suhted, aga samuti inimestevahelised elukondlikud suhted, suhted perekonnas jne. Peamised nende hulgas on majanduslikud suhted, tootmissuhted. Neid iseloomustavad esmajärjekorras tootmisriistade ja tootmisvahendite omandusvormid.

Sotsialismi ajal, kus tootmisvahendid kuuluvad kogu rahvale, kujunevad välja seltsimeheliku koostöö, vastastikuse abistamise

ja kollektivismi suhted. Kommunismi esimeselt faasilt teisele faasile ülemineku protsessis kasvavad sotsialistlikud ühiskondlikud suhted järk-järgult üle kommunistlikeks suheteks. Kommunistlikud ühiskondlikud suhted on kõige täiuslikumat, õilsamat ja humaansemat tüüpi inimestevahelised suhted. Nad on rajatud vabade, igakülgselt arenenud ja teadlike inimeste võrdsusele, vendlusele, vastastikusele lugupidamisele, sõprusele ning koostööle.

KOLHOOSIDE JAGAMATUTE FONDIDE KASV ARVESTATULT ÜHE KOLHOOSIPERE KOHTA

(rublades)

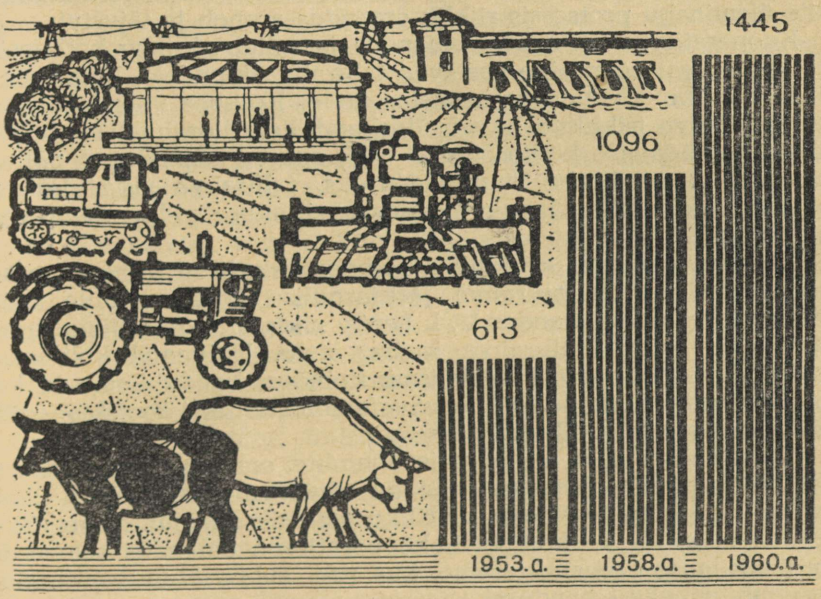

Missugusel viisil toimub sotsialistlike ühiskondlike suhete arenemine ja täiustumine, nende järkjärguline ülekasvamine kommunistlikeks ühiskondlikeks suheteks? Kuidas muutuvad tootmisvahendite omandusvormid, mis kõige täielikumalt väljendavad ühiskondlike suhete olemust?

Sotsialistliku omanduse kaks vormi

Me juba rääkisime, et sotsialismi tingimustes esineb tootmisvahendite ja toodangu ühiskondlik omandus kahel kujul: riikliku (üldrahvalik omandus) ja kooperatiivse-kolhoosliku (töötajate üksikute kollektiivide omandus) omanduse kujul. Need mõlemad vormid on ühesuguse loomusega: nad on sotsialistlikud ega ole seepärast teineteisele vastandlikud.

Ehkki riiklik ja kooperatiivne-kolhooslik omandusvorm on ühesuguse loomusega, erinevad nad siiski teineteisest. Nende erinevus seisneb tootmisvahendite ühiskonnastamise astmes. Riiklikes ettevõtetes on ühiskonnastatud ja kuuluvad kogu rahvale kõik tootmisvahendid. Kooperatiivsetes ühendustes aga, näiteks kolhoosides, on ühiskonnastatud vaid tootmise põhivahendid — masinad, inventar, hooned, tööloomad jne. Ja nad on mitte kogu rahva, vaid antud töötajate kollektiivi (kolhoosi, kooperatiivi liikmete) omanduseks.

Riiklik omandus moodustab kogu elanikkonna, mitte ainult tööliste ja teenistujate, vaid ka kolhoositalurahva elu aluse. See omanduse vorm on kõrgem kui kooperatiivne-kolhooslik omanduse vorm, kuid ka see ei ole midagi muutumatut. Kommunismile ülemineku protsessis riiklik omandus areneb ja täiustub.

Kooperatiivne-kolhooslik omandus ja sellel põhinev kolhoositootmise organiseerimine vastavad talurahva huvidele, küla praeguste tootlike jõudude arenemistasemele. Kolhoos ühendab edukalt talurahva isiklikud huvid ühiskondlike, üldrahvalike huvidega. Majandamise kolhoosivorm loob suured võimalused põllumajandusliku tootmise suurendamiseks, talurahva sissetulekute ja heaolu edasiseks kasvuks nende tööviljakuse pideva suurenemise alusel.

NLKP programmis avalduvad kolhooside eelised ja nende ajalooline osa. See on talurahva järkjärgulise kommunismile ülemineku tee, mille kavandas V. I. Lenin, mida on kontrollinud ajalugu ja mis vastab talurahva iseärasustele. Ühinenud kolhoosidesse, jõudis talurahvas sotsialismi, kolhoosi kaudu jõuab ta ka kommunismi. «*Kolhoos on talurahvale kommunismi kooliks*» — nii hindab programm kolhoosikorra osa.

Kommunismi ajal on tootmisvahendite omandus ning kogu tööstuse ja põllumajanduse toodangu omandus olemas ainult ühel kujul — üldrahvaliku kommunistliku omanduse kujul. Nagu riiklik omandus, nii ka kolhooslik-kooperatiivne omandus saavutab kord niisuguse arenemistaseme, kus nad sulavad ühte ühtseks kommunistlikuks omanduseks.

Kolhoosliku omanduse arenemine

Viimastel aastatel on meie partei tarvitusele võtnud mitmeid abinõusid kolhoosikorra tugevdamiseks ja arendamiseks. Ta taotleb kolhooslik-kooperatiivse omanduse ühiskonnastamise taseme edasist tõstmist üldrahvaliku omanduse tasemele.

Kuidas seda praktiliselt teostatakse?

Kõigepealt jagamatute fondide kõrvalekaldumatu kasvu teel, mis moodustavad kolhoositootmise edasise arenemise majandusliku aluse. Jagamatute fondide hulka kuuluvad: tootmise põhivahendid (traktorid, kombainid ja teised põllutöömasinad); kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide ettevõtted; tööloomad, loomakasvatusfarmid; tootmis- ja kultuuri- ning elukondli-

kud hooned (klubid, lastesõimed, haiglad jne.). Jagamatuteks nimetatakse neid sellepärast, et neid ei saa kolhoosiliikmete vahel jaotada.

Tähtis on silmas pidada, et jagamatute fondide moodustamisele on riik kogu aeg kaasa aidanud: ta andis kolhoosidele üle mõisnikelt ja kulakutelt konfiskeeritud varandused, andis neile maa tähtajata kasutamiseks ning varustab neid masinate, mineraalväetistega jne.

Seoses masina-traktorijaamade reorganiseerimisega läks põhiline osa põllumajandustehnikast üle kolhooside omanduseks, mis tunduvalt suurendas jagamatute fondide osatähtsust kolhoositootmises. Valdav osa jagamatutest fondidest traktorite, kombainide ja muu keerulise tehnika näol on aga nüüd ekspluatatsioonitingimuste järgi tihedalt seotud riiklike sotsialistlike tööstusettevõtetega. Tehnika, masinate tagavaraosade, elektrienergia ja kütusega varustamine, remont ja tehniline järelevalve — kõik see toimub riiklike tööstusettevõtete vahetul osavõtul.

Seega on jagamatud fondid mitte ainult kollektiivi omanduseks, vaid tunduval määral ka üldrahvalikuks omanduseks. Nad on moodustatud ja arenevad edasi riigi ja kogu rahva kaasabil, nendesse on mahutatud mitte ainult antud kollektiivi töötajate tööd ja vahendid, vaid ka kõigi meie maa töötajate tööd ja vahendid. Jagamatute fondide edasiarenemine on peamine tee kolhoosliku ja üldrahvaliku omanduse lähendamisel ja ühtesulamisel, on kolhoosliku omanduse üldrahvalikuks kommunistlikuks omanduseks muutmise peamine tingimus.

Kooperatiiv-kolhoosliku omanduse üldrahvalikule omandusele lähendamise teine tähtis abinõu on artellitootmise ühiskonnastamise taseme tõstmine, ühismajapidamise igakülgne edasiarendamine.

Vastavalt kolhoositootmise kasvule ja kõigi põllumajanduse tootmisharude üha täielikumale ühiskonnastamisele saab võimalikuks küllaldasel määral rahuldada kõik kolhoosnikute isiklikud vajadused ühismajandi arvel. Neis tingimustes langeb järk-järgult ära vajadus abimajapidamiste järele, kuna kolhoosnikutel on kasulikum saada piima, liha, kartulit, juurvilja ja teisi toiduaineid kolhoosilt. Paljudes eesrindlikes majandites kehtib juba niisugune kord.

Kolhooside majanduslik tõus võimaldab lähendada töö normeerimist, kolhoosnikute töö organiseerimist ja tasustamist tasemele ja vormidele, mis on välja kujunenud riiklikes ettevõtetes, minna üle igakuisele garanteeritud töötasule ning ulatuslikumalt arendada ühiskondlikku teenindamist (ühiskondlik toitlustamine, lasteaiad ja -sõimed, kommunaalasutused jne.).

Kuid üleminek tootmise organiseerimise järjest kõrgemale vormile peab toimuma järk-järgult, tootlike jõudude kasvu ja kolhooside ühiskondliku jõukuse suurenemise alusel.

NLKP programmis öeldakse:

«Teataval etapil jõuab kolhooside ühismajapidamine sellisele arenguastmele, et saab võimalikuks selle ressursside arvel täielikult rahuldada kolhoosnikute vajadused. Sel alusel kaob järk-järgult isikliku abimajapidamise majanduslik otstarve. Kui kolhooside ühismajapidamine suudab täielikult asendada kolhoosnikute isiklikku abimajapidamist, kui kolhoosnikud ise veenduvad, et õue-aiamaa pidamine ei ole neile kasulik, siis loobuvad nad sellest vabatahtlikult.»

Viimastel aastatel on ulatuslikult arenema hakanud kolhoosidevaheliste tootmissidemete mitmesugused vormid, kolhoosidevaheline koostöö: elektrijaamade ning kultuuri- ja elukondlike asutuste ja selliste ettevõtete ühine rajamine, mis on mõeldud põllumajandussaaduste esmaseks töötlemiseks, säilitamiseks ja transportimiseks, ehitusmaterjalide tootmiseks jne. Kõik see laiendab kolhoosidevahelisi majanduslikke sidemeid, tõstab kolhooslik-kooperatiivse omanduse ühiskonnastamise astet, lähendab kolhooslik-kooperatiivset omandust üldrahvalikule omandusele.

Sellele aitab kaasa ka tootmissidemete tugevnemine ühelt poolt kolhooside eneste vahel ning teiselt poolt kolhooside tootmissidemete tugevnemine sovhooside ja teiste riiklike ettevõtetega. Meie maal tekib järjest rohkem ettevõtteid, elektrijaamu, kultuuri- ja elukondlikke asutusi, millede loomisest ja tegevusest koos kolhoosidega võtab aktiivselt osa sotsialistlik riik krediitide, ehitusmaterjalide, tehnika jne. andmisega. Riiklik-kolhooslike ettevõtete toodang ja selle turustamine lülitatakse üldriiklikku plaani. Riigi ja kolhooside ühiste jõupingutustega lahendatakse edukamalt niisuguseid tõsiseid ülesandeid, nagu põllumajandusliku tootmise elektrifitseerimine, mehhaniseerimine ja automatiseerimine, niisutamine ning melioratsioon.

Kolhooside ja kolhoosidevaheliste elektrijaamade ringliinideks ühendamisega ja nende liitmisega ühtsesse kõrgepingeliinide võrku allutatakse need organisatsioonilises ja tehnilises suhtes riiklikule juhtimisele. Teisest küljest, riiklike elektrijaamade võimsuse suurenemisega hakkab järjest rohkem kolhoose saama elektrienergiat ühtsetest kõrgepinge energiasüsteemidest, mida juhitakse ühisest keskusest.

Kolhooside ja sovhooside tootmissidemed omavahel ja kohalike tööstusettevõtetega kindlustavad tööjõu ning tootmisressursside ühtlasema ja täielikuma kasutamise kogu aasta jooksul, suurendavad ühiskondliku töö viljakust ning aitavad kaasa elanikonna materiaalse ja kultuurilise elutaseme tõusule. Vastavalt majanduslikule otstarbekohasusele tekivad järk-järgult agraar-industriaalkoondised, näiteks põllumajandussaaduste töötlemise alal.

Sedamööda, kuidas kasvab kolhooside ühiskondlik jõukus, võtavad kolhoosid järjest aktiivsemalt osa üldkasutatavate kul-

tuuri- ja elukondlike asutuste: internaatkoolide, klubide, haiglate, puhkekodude loomisest. Ka see annab kooperatiiv-kolhooslikule omandusele järk-järgult üldrahvaliku iseloomu.

Seega kolhooside ühismajapidamise edasine arenemine, jagamatute fondide kasv, kolhoosidevaheliste tootmissidemete tugevnemine, samuti kolhooside koostöö tugevnemine sovhooside ja teiste riiklike ettevõtetega on kolhooslik-kooperatiivse omanduse üldrahvalikule omandusele lähendamise peamised teed.

Üldrahvaliku omanduse arenemine

Kui me räägime omanduse vormide arenemisest, siis tuleb kindlasti silmas pidada, et asi ei seisa üksnes kooperatiivse-kolhooslikku omanduse tõstmises üldrahvaliku omanduse tasemele. Kõne all on ka üldrahvaliku riikliku omanduse edasine täiustamine.

Kuidas seda ülesannet lahendatakse?

Eelkõige suurte, teaduse ja tehnika viimase sõna järgi organiseeritud uute ettevõtete ehitamise teel, aga samuti olemasolevate ettevõtete laiendamise ja rekonstrueerimise teel, nende seadmete uuendamise ja moderniseerimise teel. Tööstuse järjest ratsionaalsem paigutus tagab majanduspiirkondade kompleksse arenemise ja nende majanduse spetsialiseerimise, kõrvaldab elanikkonna ülearuse kontsentreerumise suurlinnadesse. See aitab kaasa linna ja maa vaheliste oluliste erinevuste kaotamisele, meie maa mitmesuguste piirkondade majandusliku arenemise taseme ühtlustumisele. Riikliku omanduse kommunistlikuks omanduseks ülekasvamist soodustab ka spetsialiseerimise ja koopereerimise, samuti sõsarettevõtete kombineerimise edasine laienemine.

Tähtsamateks suundadeks riiklike ettevõtete kommunistliku ühiskonna ettevõteteks arendamisel on: uue tehnika juurutamine ja tootmise organiseerimise ning kultuuri parandamine; tootmisprotsesside järjest täielikum automatiseerimine. Sedasama eesmärki teenib ka tööliste kultuuri- ja tehnilise taseme tõstmine, füüsilise töö järjest suurem ühinemine vaimse tööga, insener-tehniliste töötajate osatähtsuse suurenemine ettevõtete kollektiivide koosseisus.

Kommunistlik tootmine nõuab ka teaduse osatähtsuse tõstmist tööstuses ja maaviljeluses, ettevõtete sidemete tugevdamist teaduslike instituutidega ning katse- ja uurimistööde arendamist. Kommunistliku majanduse loomise kohustuslikuks tingimuseks on planeerimise täiustamine ettevõtetes kogu meie maa ulatuses, kõige kasulikumate proportsioonide kehtestamine rahvamajanduses, looduslike ressursside ratsionaalne, kõige efektiivsem kasutamine, natsionaalse tulu ja kapitaalmahutuste õige jaotamine.

Suure tähtsusega on rahvamajanduse juhtimise vormide pidev täiustamine. Partei programm näeb ette demokraatlike majanduse juhtimise põhimõtete edasise igakülgse arendamise ühendamist tsentraliseeritud riikliku juhtimisega. Ka edaspidi laienevad kohalike organite ja ettevõtete majanduslik iseseisvus ja õigused,

nende osavõtt planeerimisest ning tähtsate tootmisülesannete lahendamisest.

Kasvab tööliste ja teenistujate kollektiivide, üldkoosolekute ja tootmisnõupidamiste, ühiskondlike organisatsioonide, kohalike partei-, ametiühingu- ja nõukogude organite osatähtsus majanduslike ning kultuuri- ja elukondlike küsimuste lahendamisel, majanduse juhtimise organite ja ettevõtete administratsiooni moodustamisel. Neid abinõusid täiendab partei ja valitsuse keskorganite juhtiva ja suureneva osa tugevnemine.

Kõik see valmistab järk-järgult ette üleminekut tootmise ja saaduste jaotamise kõrgetasemelisemale, kommunistlikule organiseerimisele.

Kommunism ja töö

Tootlike jõudude ja omanduse vormide arenemistase, millest oli juba juttu, määrab töö iseloomu ja inimestevahelised suhted tootmisprotsessis. Te juba teate, et sotsialismi ja kommunismi ajal on töö ühiskonnaelu aluseks. Samal ajal erineb kommunistlik töö oma iseloomult oluliselt tööst sotsialismi alal.

Milles on see erinevus?

Kommunismi ajal areneb inimene igakülgselt, puhkevad õitsele kõik tema võimed ja anded, tema töö muutub tunduvamalt viljakamaks. Märgatavalt kasvab inimeste teadlikkus, nende töö on kantud püüdest tuua võimalikult palju kasu ühiskonnale. Töö muutub harjumuseks, iga inimese esimeseks eluvajaduseks.

«Kommunistlik töö,» kirjutas V. I. Lenin, «sõna kitsamas ja rangemas mõttes on tasuta töö ühiskonna kasuks, töö, mida tehakse mitte teatud kohustuse täitmiseks, mitte õiguse saamiseks teatud saadustele, mitte varem kindlaksmääratud ja seaduslikult kinnitatud normide järgi, vaid vabatahtlik töö, töö väljaspool normi, töö, mida tehakse tasule lootmata, ilma tingimuseta tasu saada, töö harjumusest töötada üldsuse kasuks ja teadlikust (harjumuseks saanud) suhtumisest vajadusse töötada üldsuse kasuks, töö kui terve organismi vajadus.»[1]

Juba sotsialismi ajal luuakse eeldused töö muutumiseks esimeseks eluvajaduseks. Kuid väga palju tuleb teha ka kommunismi ehitamise perioodil.

Esiteks, raske füüsiline töö on vaja täielikult asendada masinatega. See saavutatakse tänu tootmise komplekssele mehhaniseerimisele ja automatiseerimisele. Kompleksne mehhaniseerimine ja automatiseerimine nõuavad omakorda kõigi tööliste ja kolhoosnikute kultuuri- ja tehnilise taseme tõstmist. Kommunistliku ühiskonna töötaja hakkab oma teadmiste, kvalifikatsiooni ja töö iseloomu poolest täitma ligikaudu neid funktsioone, mida käesoleval ajal täidab insener või agronoom.

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 30. kd., lk. 477.

Teiseks, kommunismi ehitamise käigus kaovad järk-järgult vana tööjaotuse riismed — olulised erinevused vaimse ja füüsilise töö vahel, töölise ja talupoja töö vahel, erinevused kvalifitseeritud ja lihttöö, raske ja kerge töö vahel. Kaob inimese aheldatus ühe kutseala külge, igaüks võib valida endale tegevuse vastavalt oma võimetele ja kalduvustele.

Kolmandaks, tehnilise progressi ning töötajate kultuuri- ja tehnilise taseme kasvu alusel suureneb tööviljakus. See võimaldab lühendada tööpäeva nelja-viie tunnini, ning edaspidi seda veelgi lühemaks muuta. Tööst vaba aega ei kasuta inimesed tühjalt. Nad kasutavad seda teadusega, leiutustegevusega, muusikaga, kirjandusega, maalikunstiga, spordiga jne. tegelemiseks.

Kommunismi tingimustes on töö muutunud vabaks, vabatahtlikuks asjaks, kõigi ühiskonnaliikmete harjumuseks. Loomingulisest tegevusest leiab iga inimene rahuldust ja rõõmu.

Teil võib tekkida küsimus: kas kommunistlikus ühiskonnas ei leidu inimesi, kes ainult saavad ühiskonnalt ega anna ühiskonnale omalt poolt midagi, kes ei tee tööd?

Seesuguse kahtluse tekkimiseks ei ole alust. Ei ole õige mõelda, et kommunismi ajal pole vaja ei külvata ega lõigata, vaid ainult pirukaid süüa. Ei, kommunistlik ühiskond ei ole jõudeoleku ja laisklemise ühiskond. Kommunism ja töö on lahutamatud. Suur ja õiglane põhimõte «kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma» on maksev ka kommunismi ajal, see põhimõte on püha kõigile.

NLKP programmis öeldakse: «Kommunistlikus ühiskonnas peab inimene kindlasti töötama. Tööd mitte teha ei luba tema teadvus ega ka avalik arvamus. Töö oma võimete kohaselt muutub harjumuseks, kõigi ühiskonnaliikmete esimeseks eluvajaduseks.»

2. Sotsialistlikult jaotusprintsiibilt kommunistlikule jaotusprintsiibile

Sedamööda, kuidas arenevad tootlikud jõud, täiustuvad ühiskondlikud suhted ka materiaalsete ja kultuuriliste hüvede jaotamise sfääris. Esimeses järjekorras avaldub see sotsialistliku töö järgi jaotamise printsiibi edasiarenemises. Sotsialistlik töö järgi jaotamise printsiip on otsustavaks eeltingimuseks järkjärgulisel üleminekul kommunistlikule vajaduste järgi jaotamise printsiibile.

Sotsialismi tingimustes saavad inimesed materiaalseid hüvesid vastavalt kulutatud töö hulgale ja kvaliteedile. Teiste sõnadega — sotsialismi ajal rakendatakse võrdse töö eest võrdse tasu maksmise printsiipi. Selline õiglane printsiip asetab töötaja niisugusesse olukorda, kus materiaalse kindlustatuse tase oleneb tema võimetest ja hoolsusest.

Sotsialistliku jaotusprintsiibi suur tähtsus seisneb selles, et ta likvideerib võimaluse inimese ekspluateerimiseks inimese poolt; keegi ei saa kasutada võõra töö vilja. Kuid see printsiip ei kõrvalda veel täielikult majanduslikku ebavõrdsust. Näiteks võivad kaks ühesuguse kvalifikatsiooniga töötajat toota võrdse koguse saadusi ning saada ühesugust töötasu. Kuid ühel töötajal on mitu inimest ülal pidada, teisel aga pole ülalpeetavaid. On selge, et nende töötajate materiaalse kindlustatuse tegelik tase on ebavõrdne, ehkki nad annavad ühiskonnale võrdse hulga tööd.

Kommunismi ajal see ebavõrdsus materiaalse kindlustatuse tasemes likvideeritakse täielikult.

Kommunistlik jaotusprintsiip

Kommunistlikus ühiskonnas rakendatakse kõrgemat, kommunistlikku jaotusprintsiipi: «Igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema vajaduste järgi.» Meie vaenlased, meisse pahatahtlikult suhtuvad inimesed, kes püüavad laimata uut ühiskonda, kõnelevad, et kommunismi ajal elavat inimesed nagu kasarmus: kõigil on ühesugune riietus, ühesugused korterid, kõigile antakse ühesugust toitu jne. Muidugi on niisugune ettekujutus kommunismist täielik lollus. Inimeste vajadused ja maitsed ei saa kunagi olla ühesugused. Kommunismi ajal on küllaldaselt kortereid, riideid, jalatseid, toiduaineid ja teisi materiaalseid hüvesid. Igaüks saab kõike, mida tal tarvis on, vastavalt vajadustele.

Kuid kommunismi ajal ei ole saaduste jaotamise aluseks mitte üksikute isikute meeleolud ja tujud, vaid teadlike ja kultuursete inimeste mõistlikud vajadused, kes säästlikult suhtuvad rahva varasse. Ühiskond võib korrale kutsuda igaühe, kes mõtleb asjatult raisata üldrahvalikku omandit.

Kuidas ja kunas võib üle minna kommunistlikule jaotusprintsiibile? See ei ole abstraktne, vaid eluline küsimus, mis huvitab iga sotsialistliku ühiskonna liiget. Tõepoolest, kommunismi põhimõtted on õilsad ja suurepärased ning igaüks tahaks, et need meie elus võimalikult kiiresti ellu viidaks. Miks me siis ei vii neid viivitamatult ellu? Sellele küsimusele vastates ütles N. S. Hruštšov XXII kongressil: «Me tahaksime muidugi kõik need põhimõtted kiiremini ellu viia, kuid subjektiivsest tahtmisest üksi on vähe. Tuleb lähtuda objektiivsetest tingimustest, arvesse võtta ühiskonna arenemise seadusi.»

Mis juhtuks, kui me juba praegu teeksime katset jaotada saadusi vajaduste järgi?

Esiteks, tootmise praeguse arenemistaseme juures ei jätku veel hüvesid selleks, et täielikult rahuldada inimeste kõiki vajadusi. Sellepärast viiks jaotamine vajaduste järgi tegelikult vaid võrdsustamisele (anda kõigile ühepalju), mis tooks kommunismi ehitamisele kahtlemata palju kahju.

Teiseks, tänapäeva tingimustes tooks vajaduste järgi jaotamine vältimatult kaasa akumuleeritud vahendite täieliku kulu-

tamise ning teeks seega võimatuks meie majanduse edasiarendamise. Järelikult ei tohi kiirustada, ette tormata, ei tohi kommunistlikule jaotusprintsiibile üle minna enneaegselt.

Selleks et vajaduste järgi jaotamisele üle minna, on vaja kõigepealt luua kommunismi materiaal-tehniline baas. Tähtis on samuti tõsta inimeste kultuuritaset ja teadlikkust sellise astmeni, et igaüks töötaks kogu jõust ja kõigi oma võimete kohaselt ning võtaks vaid seda, mis tal tegelikult vaja on oma mõistlike vajaduste rahuldamiseks.

Oma ettekandes NLKP uue programmi kohta XXII kongressil ütles N. S. Hruštšov: «Kommunismi salves peab valitsema küllus, see peab alati ääreni täis olema. Igaüks peab andma sinna oma osa ja igaüks võtab sealt oma tarviduste järgi. Parandamatuks veaks oleks panna kommunism dekreedi korras maksma siis, kui selleks ei ole valminud kõik vajalikud tingimused. Kui me kuulutaksime, et seame kommunismi sisse siis, kui küllust ei ole veel kaugeltki loodud, siis ei oleks võimalik saada oma tarviduste järgi. Me kompromiteeriksime ainult kommunismi ideid, õõnestaksime töötajate initsiatiivi ja pidurdaksime liikumist kommunismi poole. Me juhindume rangelt teaduslikest arvestustest. Arvestused aga näitavad, et 20 aasta jooksul me ehitame põhiliselt üles kommunistliku ühiskonna.»

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise tulemusena on meie maa käsutuses kõige võimsamad tootlikud jõud maailmas. See võimaldab tagada nõukogude inimestele kõrgema elatustaseme kui mis tahes kapitalismimaal, täielikult rahuldada töötajate vajadused toiduainete, korteri, rõivaste jne. järele. Sellega luuakse materiaalsed eeldused kommunistlikule jaotusele üleminekuks.

Et tingimusi vajaduste järgi jaotamisele üleminekuks ette valmistada, on vaja töö järgi jaotamise sotsialistlikku printsiipi igati täiustada ja arendada, materiaalse huvi leninlikust põhimõttest rangelt kinni pidada.

Materiaalse huvi leninlik printsiip

Sotsialismi ajal on töö järgi jaotamise printsiip kohustuslik, sest see printsiip on sõltuv mitte ainult tootmise arenemise tasemest, vaid ka töötajate teadlikkuse tasemest. Selle printsiibi tähtsus seisab selles, et see loob inimestes materiaalse huvi oma töö tulemuste vastu, tekitab neis püüdu tõsta tööviljakust.

Kui me sellest printsiibist kinni ei peaks ja hakkaksime jaotama igaühele võrdselt, siis kaoks töötajal igasugune huvi oma kvalifikatsiooni tõstmise ja töödangu suurendamise vastu. Võrdsustamine oleks kasulik vaid loodritele, kes ei taha midagi teha, saada aga tahavad kõikidest hüvedest niisama palju kui need, kes ausalt töötavad.

Ainult materiaalse huvi leninliku printsiibi alusel võib saavutada töötajate kvalifikatsiooni lakkamatu tõusu, töönormide täitmise ja ületamise töötajate poolt ning teaduse ja tehnika eduka

arenemise. Materiaalse huvi mittearvestamine tähendab elu nõuete mittearvestamist, tähendab kogu kommunistliku ülesehitustöö ürituse nurjaajamist.

Kuid materiaalse huvi printsiipi ei tule mõista kui isikliku omandi ülemäärase suurendamise püüdu.

Sotsialismi vaimus kasvatatud töötavale inimesele on võõrad eraomanduslikud tendentsid, kerge teenistuse otsimine. Kuid teatavasti on meil veel üksikuid inimesi, kes tegelevad isiklike suvilate ehitamisega, oma abimajanditega, soetavad isiklikke autosid jne. Tihti tehakse seda mitte tööga saadud sissetulekute, vaid nõukogude inimesele ebaväärikate mustade tehingute ja mahhinatsioonide abil. Ohjeldamatu ahnitsemine on vastuolus sotsialismi põhimõtetega, ja kui lasta taolistel ebatervetel nähtustel kasvada, võivad nad tekitada kahju kommunismi ehitamisele.

«Kujutada küllust ette kui isikliku omandi piiramatut kasvu,» ütles XXII kongressil N. S. Hruštšov, «on meile, on kommunismile võõras. Töötaja isiklik omand paljude tarbeasjade suhtes kui isikliku tarbimise norm ei ole vastuolus kommunismi ehitamisega, niikaua kui ta säilitab mõistlikud piirid ja ei muutu eesmärgiks omaette. Kuid ülearu suur isiklik omand võib teatavates tingimustes muutuda ja tihti muutubki ühiskondliku progressi piduriks, eraomandusliku moraali taimelavaks, võib viia väikekodanlikkuse rappa. Tuleb ette, et asjad orjastavad mõne inimese ja ta muutub asjade orjaks.»

Töö järgi jaotamise sotsialistlik printsiip on vajalik selleks, et keegi ei võiks kõrvale hoida ühiskondlikult kasulikust tööst, et rangelt peetaks kinni printsiibist «kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma». Ta on vajalik ka selleks, et keegi ei saaks ülearuselt, rohkem kui ta oma isikliku tööga on teeninud, et likvideerida mis tahes võimalust teiste töösaavutuste kasutamiseks.

Teisiti öeldes — on vaja teostada rangeimat kontrolli töömäära ja tarbimismäära üle; töösaadusi jaotatakse vastavalt mahutatud töö hulgale ja kvaliteedile. V. I. Lenin õpetab: «Seni aga, kui saabub kommunismi «kõrgem» faas, nõuavad sotsialistid *rangeimat* ühiskonna *ja riigi* kontrolli töömäära ja tarbimismäära üle.»[1]

Töö järgi jaotamise sotsialistlik printsiip soodustab kõigi vajalike eelduste loomist vajaduste järgi jaotamise kommunistlikule printsiibile üleminekuks. Ta stimuleerib tööviljakuse ja ühiskondliku rikkuse kasvu ning ergutab töötajaid tõstma oma kultuuri- ja tehnilist taset. Ja, lõppeks, töö järgi jaotamise printsiip kujundab kõigis ühiskonnaliikmetes välja harjumuse töötada oma võimete kohaselt.

Tähendab, mis tahes küljest me sellele küsimusele ka ei läheneks, on olemas vaid üks lahendus: kommunistlikule jaotusprint-

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 25. kd., lk. 438.

siibile üleminek on võimalik vaid tingimusel, kui kõige täielikumalt ja järjekindlamalt on ellu viidud töö järgi jaotamise sotsialistlik printsiip. Sellepärast suunavad ühiskondlikud ja riiklikud organisatsioonid oma peamised jõupingutused töötajate töö organiseerimise ja töötasu alal esinevate puuduste kõrvaldamisele, sotsialistliku jaotusprintsiibi rangele ellurakendamisele.

Praktiliselt tähendab see töötasu alal nii võrdsustamise kui ka põhjendamatult suurte erinevuste esinemise likvideerimist.

Arendada ühiskondlikke tarbimisfonde

Meie ühiskonnas omandab järjest suurema tähtsuse materiaalsete ja vaimsete hüvede jaotamine ühiskondlike fondide kaudu, töö hulgast ja kvaliteedist sõltumata, s. t. tasuta. Siia kuuluvad: laste ülalpidamine lasteasutustes, haridus, arstiabi, pensionid, stipendiumid jne.

Kommunismi ajal on ühiskondlikud fondid ainsaks jaotamise allikaks. Isiklikku omandust muidugi ei kaotata — jalanõud, riided ja teised iga päev tarvitatavad esemed jäävad isiklikuks kasutamiseks ka kommunismi ajal. Kuid kõiki neid asju saab igaüks tasuta ühiskondlikest fondidest töö hulgast ja kvaliteedist sõltumatult.

Küsimusele, kas teie või teie omaksed kasutavad neid või teisi hüvesid ühiskondlikest fondidest, vastab igaüks teist kindlasti jaatavalt. See on ka arusaadav. Kogu meie maa elanikkond kasutab sel või teisel määral materiaalset kindlustatust ja kultuurihüvesid tasuta või soodsatel tingimustel.

Riigi, kolhooside ja ühiskondlike organisatsioonide poolt on praegu materiaalselt kindlustatud üle kahekümne kolme miljoni pensionäri. Kolmkümmend kuus miljonit last õpib tasuta koolides. Ligi neli miljonit kõrgemates õppeasutustes, kesk-eriõppeasutustes ning kutsekoolides ja tehnikumides õppijat on kindlustatud riiklike stipendiumidega ja ühiselamutega. Üle kahe miljoni lapse käib lastesõimedes ja lasteaedades, elab lastekodudes. Üle seitsme miljoni töölise, teenistuja, kolhoosniku ja nende lapse on ravil ja puhkavad iga aasta riikliku sotsiaalkindlustuse ja kolhooside vahendite arvel sanatooriumides, puhkekodudes ja pioneerilaagrites. Peale selle saavad ligi seitse miljonit paljulapselist ja üksikema riigilt toetust.

Kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil kasvab ühiskondlike fondide osatähtsus veelgi. Kahekümne aasta pärast moodustab ühiskondlike fondide aastane maht 255—265 miljardit rubla 24,5 miljardi rubla vastu 1960. aastal. Nagu on öeldud NLKP programmis, moodustavad ühiskondlikud fondid kahekümne aasta pärast umbes poole kogu elanikkonna tulude summast. Edaspidi muutuvad ühiskondlikud tarbimisfondid domineerivaks, hiljem ainsaks materiaalsete ja kultuuriliste hüvede jaotamise allikaks.

Tänu ühiskondlike fondide arenemisele võib meie maa lähema kahekümne aasta jooksul tagada:

ÜHISKONDLIKE
TARBIMISFONDIDE KASV
(miljardites rublades)

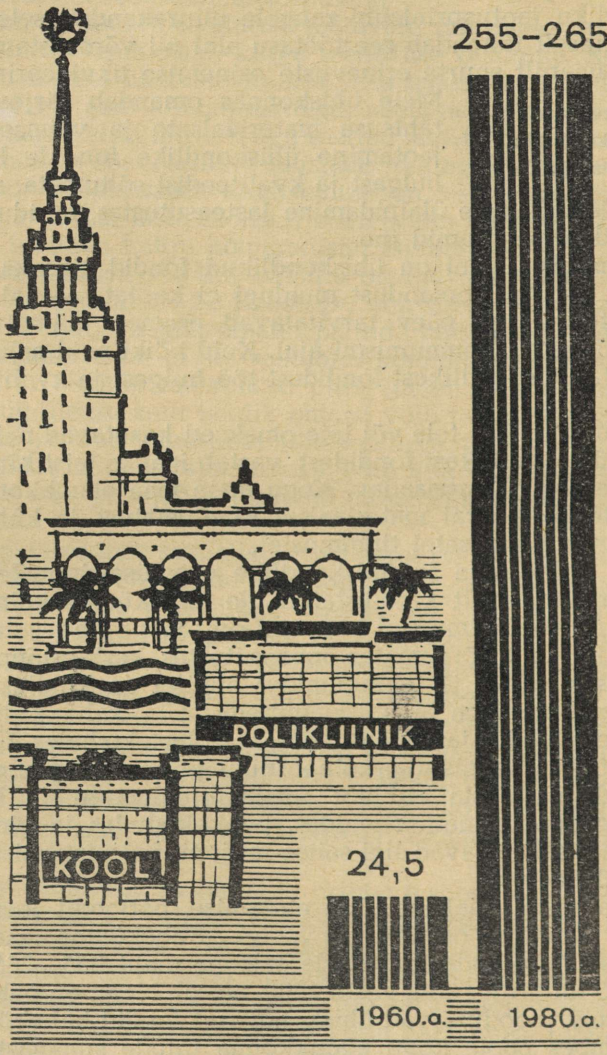

laste tasuta ülalpidamise lasteasutustes ja internaatkoolides (vanemate soovil);

töövõimetute ainelise kindlustamise;

tasuta hariduse kõigis õppeasutustes;

tasuta arstiabi kõigile kodanikele, kaasa arvatud arstirohud ja haigete sanatoorne ravi;

tasuta korterid ja samuti ka kommunaalteenused;

tasuta kommunaaltranspordi;

mõnede elukondliku teenindamise liikide tasuta kasutamise;

puhkekodude, pansionide, turismibaaside ja spordiehituste kasutamise eest võetava tasu järjekindla vähendamise ning nende osalise tasuta kasutamise;

järjest laialdasema elanikele toetuste ja stipendiumide maksmise ning soodustuste tegemise (toetused üksikemadele ja lasterikastele emadele, stipendiumid üliõpilastele);

järkjärgulise ülemineku tasuta ühiskondlikule toitlustamisele (lõunasöök) ettevõtetes, asutustes ja tootmistööl töötavate kolhoosnikute osas.

Ühiskondlike tarbimisfondide kasv on töötajate heaolu tõstmise kommunistlik tee. Mitte ükski eelnev ühiskondlik kord ei ole saanud tagada inimese kasvavate materiaalsete ning kultuuriliste vajaduste nii täielikku ja kõikehõlmavat rahuldamist, nagu seda teeb kommunism vastavalt oma kõrgetele ja üllatele ideaalidele.

Kodanlik propaganda püüab kõigi vahenditega tõendada, nagu oleks Ameerika Ühendriikides ja teistes arenenud kapitalistlikes maades saavutatud üldine heaolu. Kuid selle «heaolu» määrab kindlaks üksnes tulude suurus: kuhu sa ka ei läheks ega astuks, igal pool on vaja aina raha ja raha. Sellepärast on tööline, harilik farmer ja teenistuja sunnitud end kõiges piirama.

Miljonid Ameerika perekonnad elavad tõelistes urgastes, sest nad ei suuda maksta erakordselt kõrget korteriüüri korralikes majades. Kuid kellelt nad peaksid elamispinda paluma, kas kapitalistilt? Kapitalistide valitsuselt? Niisuguse palve esitajat peetaks hullumeelseks.

Meie maal arendatakse elamuehitust ennenägematus ulatuses. Nõukogude valitsus püüab kõik kodanikud varustada korralike korteritega kõige madalama üüri eest maailmas.

Seda ka tingimata tehakse.

Kapitalistlikes maades peavad lastevanemad kandma kõik laste ülalpidamise, kasvatamise ja õpetamise kulud. Et need kulud on väga suured, siis paljud töötajate lapsed ei saa lõpetada isegi keskkooli ning ainult vähestel õnnestub omandada kõrgem haridus.

Nõukogude Liidus kannavad riik ja ühiskondlikud organisatsioonid juba praegu tunduva osa laste ülalpidamise ja teenindamise kuludest lasteasutustes. Koolide, kesk- ja kõrgemate õppe-

asutuste ülalpidamine ja nende hoonete ehitamine, tasuta hariduse andmine, üliõpilaste kindlustamine stipendiumidega jne. toimub ühiskondlike fondide arvel. Tulevikus võtab ühiskond täielikult enda kanda kõik laste ülalpidamise ja kasvatamise kulud. Ei ole kaugel see aeg, millal me võime hakata andma kõikides koolides lastele tasuta sooje eineid, võimaldada õpilastele tasuta õpikud ja riietuse, seejärel aga kaotatakse täielikult tasu laste ülalpidamise eest lastesõimedes ja -aedades, pikapäevakoolides ja internaatkoolides.

Sellel, et ühiskond võtab laste ülalpidamise ja kasvatamise kulud järjest suuremas ulatuses enda kanda, on tohutu sotsiaalne tähtsus. Sel teel likvideeritakse täielikult naise ebavõrdsuse riismed igapäevases elus, samuti kaotatakse ebavõrdsus, mis on seotud paljulapseliste perekondadega.

Kui avaldati NLKP programmi projekt, siis mõned kodanlikud ajakirjanikud ironiseerisid, nagu tahaksid kommunistid anda kõigile tasuta taldrikutäie suppi. Kuid need härrased reedavad vaid omaenda armetust: nad on harjunud nägema töötute ja elatusvahendid kaotanud kodututе inimeste järjekordi armuannileeme järele... Meil ei ole enam ammugi töötuid ega kodutuid hulkureid. Nüüd aga seab partei suure eesmärgi — alustada teisel aastakümnel üleminekut tasuta ühiskondlikule toitlustamisele.

Ühiskond võtab järk-järgult enda peale kõigi töövõimetute ülalpidamise. Vanade- ja invaliididekodude-pansionide võrk areneb niivõrd, et rahuldab täielikult nõudmise. Tõstetakse pensionide suurust. Võetakse kasutusele ühtne pensionilise kindlustamise süsteem kõigi töövõimetute jaoks.

Seega siis enne, kui on valminud tingimused vahetuks üleminekuks kommunistlikule vajaduste järgi jaotamise printsiibile, rahuldatakse töötajate ja nende perekondade üha kasvavaid materiaalseid ja kultuurilisi vajadusi osaliselt juba ühiskondlike fondide arvel. Samm sammult, järk-järgult teostatakse seega üleminek sotsialistlikult töö järgi jaotamise printsiibilt kommunistlikule vajaduste järgi jaotamise printsiibile.

3. Sotsiaalsete erinevuste kaotamine

Kommunism on klassideta ühiskond.

Juba sotsialistlik ühiskond on vaba ekspluataatorlikest klassidest — kapitalistidest, mõisnikest, kaupmeestest ja kulakutest. Siin ei ole inimese ekspluateerimist inimese poolt, ei ole rahvuslikku rõhumist, inimestevahelised suhted on rajatud vastastikusele abistamisele ja seltsimehelikule koostööle.

Kuid ka sotsialismi ajal jäävad veel alles klassierinevused, eksisteerivad kaks sõbralikku ja lähedast klassi — töölisklass ja kolhoositalurahvas — ning nendega tihedalt seotud rahvalik

intelligents. Töölisklassi, talurahva ja intelligentsi vahel on välja kujunenud täiesti uued suhted, mida ei ole tundnud kogu eelnev ajalugu. Nad kujutavad endast vabade töötajate ühtset, üksmeelset kollektiivi, kes koos ehitavad üles kommunistliku ühiskonna.

Erinevused töölisklassi ja talurahva vahel on üldjoontes ja peamises ületatud. Kuid mõningad mitteolulised erinevused nende vahel on veel olemas. Need erinevused on eelkõige tingitud sellest, et eksisteerib sotsialistliku omanduse kaks vormi: töölised töötavad ettevõtetes, mis on üldrahvalikuks omanduseks, talupojad töötavad aga majandites, mis on töötajate kollektiivide omanduseks. Ka töötasu maksmise viisid on neis erinevad. On alles erinevused ka nende klasside ja intelligentsi vahel, füüsilise ja vaimse töö tegijate vahel.

NSV Liidu arenemises on nüüd niisugune ajalooline periood, kus vahetult lahendatakse kõigi klassi- ja sotsiaalsete erinevuste kaotamise ja klassideta kommunistliku ühiskonna loomise ülesanne.

Tootlike jõudude kõrge arenemistaseme ja sotsialistliku omanduse kahe vormi teineteisele lähendamise (hiljem aga ka ühtesulamise) alusel toimub töölisklassi ja talurahva vaheliste erinevuste järkjärgulise likvideerimise protsess. Tööliste ja kolhoosnikute kultuuri- ja tehnilise taseme süstemaatiline tõstmine viib töölisklassi, talurahva ja haritlaskonna vaheliste piiride kustumisele. Luuakse nõukogude ühiskonna üha suurem sotsiaalne homogeensus. See protsess viiakse lõpule kommunismi ajal. V. I. Lenini väljenduse järgi jäävad seks ajaks ainult tootjad-töötajad, kelle vahel ei ole mingisuguseid klassierinevusi.

Klassierinevuste kaotamisel nagu ka kommunistliku ühiskonna ülesehitamisel kuulub juhtiv osa töölisklassile. Töölisklass kui nõukogude ühiskonna kõige eesrindlikum organiseeritud jõud säilitab oma juhtiva osa ka kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil.

Linna ja maa vaheliste erinevuste likvideerimine

V. I. Lenin õpetas, et klasside likvideerimiseks on vaja mitte ainult minema kihutada mõisnikud, kapitalistid ja teised ekspluataatorid, vaid kaotada ka vastuolu linna ja maa vahel, vaimse ja füüsilise töö vahel. See vastuolu on ühiskondliku ebavõrdsuse kõige sügavamaid avaldusi. Ühiskondlik ebavõrdsus eksisteeris meie maal vana korra ajal ning eksisteerib tänapäeval kapitalistlikes maades.

Sotsialism kaotas põlise vaenulikkuse linna ja maa vahel. Kuid olulised erinevused nende vahel on veel olemas. Nad avalduvad eelkõige selles, et linnas kehtib tootmisvahendite riiklik omandus, maal on aga riikliku omanduse kõrval suur osa tootmisvahendeid ja toodangut kolhooslik omandus. Tööstus on paremini mehhaniseeritud kui põllumajandus. Esialgu jääb maa linnast maha ka elektri kasutamise alal tootmises ja igapäevases elus.

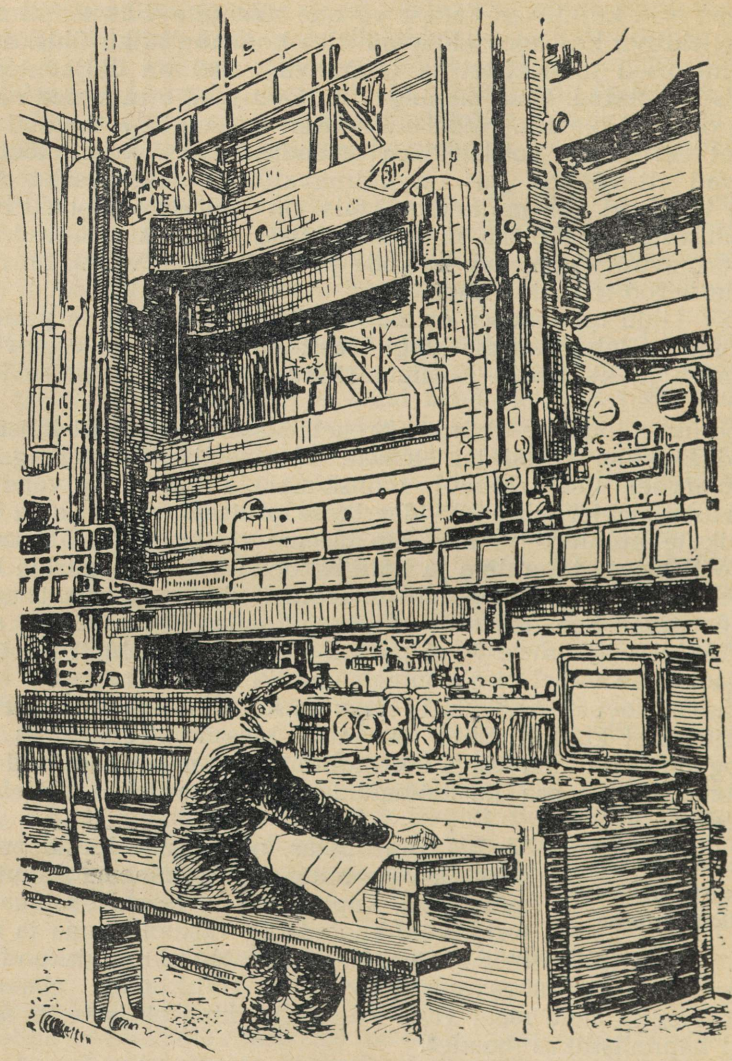

Hiiglasuure karusselltreipingi juhtimispuldi taga

Vaatamata sellele et nõukogude võimu aastate jooksul on küla oma arenemises kaugele edasi läinud, ei ole maaelanike kultuuritase saavutanud linnaelanike oma ning ka maaelanike kultuuriline ja elutarbeline teenindamine jääb veel maha linnaelanike teenindamisest.

Mida on vaja linna ja maa vaheliste oluliste erinevuste likvideerimiseks?

Eelkõige on vaja arendada linna ja maa tootlikke jõude, tunduvalt suurendada tööstuslikku ja põllumajanduslikku tootmist. Meie sotsialistlik tööstus suurendab aastast aastasse küla varustamist mitmesuguste masinate ja mehhanismidega. See aga muudab põllumajandusliku töö iseloomu, muudab ta tööstusliku töö eriliigiks. Tootmise kasv ning seoses sellega kolhooside sissetulekute suurenemine võimaldavad neil arendada laialdast ehitustegevust. Iga aastaga suureneb nende majandite arv, kes ehitavad ühiskondlikke hooneid: klubisid, lasteaedu, sünnitusmaju, aitavad kolhoosnikuid elumajade ehitamisel, igapäevase elu parandamisel.

Suurt osa linna ja maa teineteisele lähendamisel etendab elektrifitseerimine, mis parandab mitte üksnes tootmistegevust, vaid ka inimeste elukondlikke tingimusi ning etendab suurt osa side ja transpordi arendamisel. Raadio ja televisioon kaotavad piirid linna- ja maaelanike kultuurilisel teenindamisel. Ühendusepidamise uusimad vahendid lühendavad vahemaid ning kergendavad suhtlemist inimeste vahel.

Järk-järgult muutub talupoja töö iseloom ja talupoeg ise. 1913. aastal oli kogu Venemaal ainult ligi 290 000 kõrgema, lõpetamata kõrgema ja kesk-eriharidusega inimest. Maal oli neid inimesi hoopis vähe, peamiselt kooliõpetajad ja papid. 1959. aastal oli ainuüksi maal 608 000 kõrgema haridusega spetsialisti, kesk- ja lõpetamata keskharidusega inimesi oli aga üle 20 miljoni. Maaasulatesse tekkisid sajad tuhanded uute erialadega töötajad: traktoristid, kombainerid, mehhanisaatorid loomakasvatuses, elektrikud, insener-mehhanisaatorid jt. Tehniliste teadmiste taseme poolest läheneb tänane talupoeg üha enam tehasetöölisele.

Linna ja maa vaheliste oluliste erinevuste likvideerimise protsess, mis omandab käesoleval ajal üha suurema ulatuse, jõuab kommunistliku ühiskonna tingimustes täielikult lõpule.

Vaimse ja füüsilise töö vaheliste erinevuste likvideerimine

Sotsialistlikus ühiskonnas on kaotatud vaimse ja füüsilise töö vaheline vastuolu, mis oli olemas vana ekspluatatorliku korra tingimustes. Tööliste ja kolhoosnikute hulgast pärinev nõukogude intelligents väljendab rahva huve. Koos kogu rahvaga töötab ta tööstusettevõtetes ja kolhoosides, arendab edasi teadust, tehnikat, kirjandust, kunsti, tervishoidu, kasvatab sirguvat põlvkonda.

Sotsialismi suurimaks võiduks on põlise vaenulikkuse kaota-

mine vaimse ja füüsilise töö tegijate vahel. Nõukogude võim päästis kogu meie maa elanikkonna pimedusest ja harimatusest, andis kõik kultuuririkkused rahva käsutusse.

Kuid sotsialismi tingimustes on veel olemas oluline erinevus vaimse ja füüsilise töö tegijate vahel. See seisneb selles, et suur osa töölisi ja kolhoosnikuid teeb veel füüsilist tööd, samal ajal kui teadlased, insenerid, tehnikud, agronoomid ja teised vaimset tööd tegevad töötajad tegelevad töö organiseerimise ja tehnilise juhtimisega ning teaduse ja kultuuri arendamisega. Suurem osa füüsilise töö tegijaist on madalama üldharidusliku ja kultuuritasemega kui vaimse töö tegijad.

Üleminekul sotsialismilt kommunismile need erinevused järkjärgult kaovad.

Vaimse ja füüsilise töö vaheliste erinevuste likvideerimise peatingimuseks on tootmise igakülgne mehhaniseerimine, elektrifitseerimine ja automatiseerimine ning töötajate üldharidusliku ja tehnilise ettevalmistuse taseme tõstmine. Tootmise mehhaniseerimine, automatiseerimine ja kemiseerimine, elektroonika ja arvutusseadmete laialdane kasutamine, elektrifitseerimise igakülgne arendamine muudavad põhjalikult töö iseloomu. Tootmise mehhaniseerimise ja automatiseerimise kõrge astme juures läheneb tööliste ja kolhoosnikute töö üha rohkem inseneride, tehnikute, agronoomide ja teiste spetsialistide tööle.

Tootmise mehhaniseerimise kõrge tase nõuab igalt töötajalt tehnika ja tehnoloogia tundmist ning oskust neid praktikas kasutada. Selles suhtes on meil juba palju ära tehtud. 40 protsenti töölistest ja üle 23 protsendi talupoegadest on Nõukogude Liidus kõrgema ja keskharidusega. Nüüd ei ole lahendamisel mitte lihtsalt üldise haridustaseme probleem, vaid kogu elanikkonnale hea hariduse andmise, nõukogude inimestele suurte tehniliste teadmiste andmise probleem.

Peale kõrgemate õppeasutuste on kogu meie maal loodud hulk õhtu- ja kaugõppekoole ning tehnikume, kus miljonid töölised õpivad tootmistööd katkestamata. Miljonid töölised, teenistujad ja kolhoosnikud tõstavad oma teadmisi eesrindlike kogemuste koolides, tehnika- ja agronoomiaringides.

Kogu meie maal õppis 1961. aastal (kaasa arvatud tööliste ja teiste töötajate ettevalmistamine ja kvalifikatsiooni tõstmine vahetult tootmises ja kursustel) 56 miljonit inimest.

Hariduse ja tootmistehnilise õpetuse niisugune ulatus kindlustab kvalifitseeritud kaadri ettevalmistamise kõigi rahvamajandusharude jaoks ning tõstab kiiresti rahva üldist kultuuritaset.

Tootmistehnika ja inimeste kultuuritaseme lakkamatu kasv viib mittekvalifitseeritud töö kadumisele. Inimene areneb vaimselt, laieneb tema huvialade ring, ta saab täieliku vabaduse oma võimete ja annete arendamiseks. Leheküljel 228 paiknev joonis kujutab töölist keeruka tööpingi juhtimispuldi juures. Võib-

olla ei ole meil õigustki nimetada teda tööliseks? Tõepoolest, kas see ongi sobiv sõna niisuguse inimese kohta, kes üksinda «saab hakkama» hiiglamasinaga, mille juhtimine nõuab suuri teadmisi, kõrget haridust ja kultuuri? Ja siiski on see tööline, kuid kaasaja tööline kõrge tehnilise ettevalmistusega, tööline, kes ei jää tehniliste teadmiste poolest maha insenerist. Niiviisi, meie silme all toimub vaimse ja füüsilise töö vahelise erinevuse likvideerimise protsess.

Seega kustuvad kommunistliku ülesehitustöö käigus järk-järgult klassierinevused, samuti olulised erinevused linna ja maa vahel, füüsilise ja vaimse töö tegijate vahel. Kõik inimesed on tootmisvahendite suhtes võrdsed, samuti on nad võrdsed materiaalsete ja vaimsete hüvede jaotamisel, võrdse seisukohaga ühiskonnas.

Likvideeritakse täielikult naiste ebavõrdse seisundi riismed igapäevases elus, luuakse kõik sotsiaalsed ja elukondlikud tingimused selleks, et naine saaks olla õnnelik ema ja samal ajal järjest aktiivsemalt ning loovamalt osa võtta ühiskondlikust tööst ja tegevusest, saaks tegelda teaduse ja kunstiga. Perekonnasuhted vabastatakse lõplikult materiaalsetest kaalutlustest ja rajatakse täielikult vastastikuse armastuse ja sõpruse tunnetele.

Enneolematu õitsengu saavutab kõigi NSV Liidu rahvaste majanduslik ja kultuurielu, toimub kõigi rahvuste ja rahvaste edasine lähenemine, veelgi enam tugevneb sõprus ja vennalik koostöö nende vahel.

4. Riikluselt kommunistlikule ühiskondlikule omavalitsusele

Suur hulk ühiskondlikke suhteid on seotud ühiskonna poliitilise organisatsiooniga, peamiselt riigiga.

Sotsialistlikus ühiskonnas etendab riik tähtsat osa. Riiklik organisatsioon on kõige avaram, tõeliselt kõikehõlmav poliitiline organisatsioon, mis hõlmab elanikkonna kõiki kihte ning kõikide kodanike kõige mitmekülgsemaid eluavaldusi ja tegevust. Peale riiklike organite (võimu- ja valitsemisorganite) on sotsialistlikus ühiskonnas ka mitmesugused ühiskondlikud massiorganisatsioonid, nagu ametiühingud, Kommunistlik Noorsooühing, kooperatsioonid ja teised organisatsioonid.

Riigi ja kõigi ühiskondlike organisatsioonide juhtivaks jõuks on Kommunistlik Partei — kogu nõukogude rahva eesrindlik väesalk, poliitiline juht, organisaator ja kasvataja.

Nagu juba öeldud, on meie maal sotsialismi võidu tulemusena saavutatud ühiskonna homogeensus, on välja kujunenud Kommunistliku Partei ümber koondunud nõukogude rahva kõigi kihtide vankumatu sotsiaalne, poliitiline ja ideeline ühtsus. Selle tõttu langes ära vajadus proletariaadi diktatuuri järele. Proleta-

riaadi diktatuuri riik kasvas üle üldrahvalikuks riigiks, kellel on täita tähtis osa kommunistliku ühiskonna ehitamisel.

Riigi väljasuremine

On teada, et riik ei ole igavene. Oli kord aeg, mil riiki olemas ei olnud. Riik tekkis koos klasside tekkimisega. Klasside kadumisega kaob ka riik. Tema järele ei ole vajadust, ta sureb järk-järgult välja, kuid see toimub kommunismi ajal.

Parempoolsed sotsialistid, reformistid püüavad tõendada, et ka kodanlik riik on võimeline välja surema ilma revolutsioonita, iseenesest. Kuid see on vale, mille eesmärgiks on töölisi revolutsioonilisest võitlusest eemale juhtida. Tegelikult, nagu ajaloo kogemused näitavad, ei sure kodanlik riik iseenesest välja, kodanlus ei loobu kunagi oma võimust, ei loobu töötajate ekspluateerimisest. Kodanlik riik ei sure välja, vaid ta hävitatakse sotsialistliku revolutsiooni protsessis, ta purustatakse. Ainult sotsialistlik riik on võimeline teatavates tingimustes välja surema.

Anarhistid kui igasuguse riigivõimu vastased nõuavad ükskõik missuguse riigi viivitamatut kaotamist ning hävitamist. Sellega astuvad nad välja mitte ainult kodanliku riigi, vaid ka sotsialistliku riigi vastu. Niisugune seisukoht on samuti vastuolus töötajate põhihuvidega, sest ilma tugeva sotsialistliku riigita ei ole võimalik säilitada revolutsiooni saavutusi ja üles ehitada sotsialismi.

Anarhistide vaadetest on väga erinevad revisionistide vaated, kes kinnitavad, et töörahvale on riiki vaja vaid väga lühikeseks ajaks: ainult revolutsiooni algperioodil ja sedagi ainult mahajäänud maades. Revisionistide arvates peab sotsialistlik riik välja surema juba sotsialismi ajal. Kuid neil vaadetel ei ole midagi ühist marksismi-leninismiga.

Riigi väljasuremine ei olene üksikute isikute või organisatsioonide soovist, vaid oleneb teatud tingimustest, eeldustest, mis luuakse kommunismi ülesehitamise käigus, see oleneb kommunismi kõrgema faasi arenemise kiirusest. Töötanud välja riigi väljasuremise küsimuse, arvestab marksism-leninism sisemisi ja väliseid tingimusi, aga samuti seda, et väljasuremine on pikaajaline ja järkjärguline protsess. V. I. Lenin kirjutas: «... ei saa juttugi olla *tulevase* «väljasuremise» momendi kindlaksmääramisest, seda enam, et see on teatavasti pikaldane protsess».[1]

Riik sureb välja alles kommunistliku ühiskonna kõige kõrgemas arengustaadiumis. V. I. Lenin rõhutas, et «riigi täielikuks väljasuremiseks on vajalik täielik kommunism».[2]

Riigi väljasuremise majanduslikuks aluseks on materiaalsete hüvede tootmise ja tööviljakuse niisugune kõrge areng, mis võimaldab luua kõigi produktide külluse, mis on vajalik vajaduste

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 25. kd., lk. 427.
[2] Sealsamas, lk 436.

järgi jaotamise kommunistliku printsiibi teostamiseks. Riigi väljasuremiseks on tarvis likvideerida mitte ainult ekspluataatorlikud klassid ja kõik parasiitlikud elemendid, vaid ka klassierinevused tööliste ja talupoegade vahel. Tarvis on samuti üle saada olulistest erinevustest linna ja maa vahel, vaimse ja füüsilise töö vahel. Riigi väljasuremiseks on vaja kõigi ühiskonnaliikmete kõrget teadlikkust ja kultuuritaset, et inimesed järk-järgult harjuksid vabatahtlikult töötama oma võimete kohaselt, ilma sundimiseta kinni pidama elementaarsetest ühiskondlikest käitumisnormidest.

«Riik,» kirjutas V. I. Lenin, «võib täielikult välja surra siis, kui ühiskond viib ellu põhimõtte: «igaüks oma võimete kohaselt, igaühele tema vajaduste järgi», s. o. siis, kui inimesed harjuvad pidama ühiselu põhireegleid ja kui nende töö on niivõrd produktiivne, et nad vabatahtlikult töötavad oma *võimete kohaselt.*»[1]

Niisugused on riigi väljasuremise sisemised eeldused.

Riigi väljasuremiseks on vajalikud samuti ka välised eeltingimused. Kuni veel eksisteerivad imperialistlikud jõud, kes ähvardavad meie maad sõjalise kallaletungiga, ei või riigi väljasuremisest juttugi olla. NLKP programmis öeldakse, et riigi täielikuks väljasuremiseks on vajalik sotsialismi võit ja tugevnemine rahvusvahelisel areenil. Kuni jääb alles imperialistlike riikide poolt sõjalise kallaletungi oht, kuni ei ole saavutatud täielikku ja üldist desarmeerimist, peab partei vajalikuks säilitada NSV Liidu sõjaline võimsus ja tema relvastatud jõudude lahinguline valmisolek niisugusel tasemel, mis kindlustab iga vaenlase otsustava ja täieliku purustamise, kes julgeb meie maale kuritahtlikult kallale tungida.

Mõnikord küsitakse: «Mis siis jääb alles pärast riigi väljasuremist, kas ühiskonda ei hakka valitsema anarhia?» Ei, see on ekslik arvamine. Kommunistlik ühiskond on kõige täiuslikuma juhtimisega ühiskond, kus valitseb tööinimeste kõrgetasemeliselt organiseeritud ja ladus koostöö.

Tootmise, teaduse ja tehnika kõrge tase kommunismi tingimustes nõuab töö plaanipärast ja organiseeritud jaotamist erinevate tootmisharude vahel, tööaja ühiskondlikku reguleerimist, kusjuures arvestatakse tootmisprotsesside iseärasusi. Tootmise juhtimine, materiaalsete ja kultuuriliste hüvede jaotamine vajaduste järgi, inimeste ühiskondlik kasvatamine nõuavad kommunismi tingimustes teatud kindlaid organisatsioonivorme. Kuid need pole enam riiklikud ega poliitilised, vaid ühiskondlikud organisatsioonid.

ÜLKNÜ XIII kongressil peetud kõnes ütles N. S. Hruštšov: «Me räägime, et kommunismi ajal sureb riik välja. Kuid missugused organid säilivad? Ühiskondlikud! Kas nimetatakse neid komsomoliks, ametiühinguks või kuidagi teisiti, kuid need on

[1] *V. I. Lenin,* Teosed, 25. kd., lk. 438.

ühiskondlikud organisatsioonid, kelle kaudu ühiskond hakkab reguleerima oma suhteid. On tarvis juba rajada teed sellele, harjutada inimesi, et nad omandaksid sellise tegevuse alal oskusi.»

Niisiis, riigi väljasuremine ei tähenda mitte igasugusest organisatsioonist lahtiütlemist, vaid sotsialistliku riikluse ülekasvamist kommunistlikuks ühiskondlikuks omavalitsuseks.

Meie loosung ja meie ülesanne

Sotsialistlik riik on kõige demokraatlikum riik kõikidest riikidest, mida tunneb kogu eelnev ajalugu. Sotsialismilt kommunismile ülemineku protsessis arenevad edasi sotsialistlik demokraatia ning töörahvahulkade omaalgatus ja aktiivsus, nende omavalitsus. Kaasa tõmmata kõik kodanikud riigi, kogu majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö juhtimisest osa võtma — selles seisabki sotsialistliku riikluse arendamise peasuund.

Iga nõukogude inimene peab hakkama ühiskonna juhtimisest aktiivselt osa võtma — see on meie loosung ja meie ülesanne.

Te teate hästi, et riigivõimuorganid moodustatakse meil rahva poolt, nad on vastutavad rahva ees ja annavad rahvale aru, teenivad tema huve. Kõige massilisemaks kogu elanikkonda haaravaks riiklikuks organisatsiooniks on töörahva saadikute nõukogud. See on NSV Liidu poliitiliseks aluseks. Nõukogud esindavad ligi 140 miljonit valijat, s. t. faktiliselt kogu täiskasvanud elanikkonda meie maal. Nõukogud ühendavad endas riikliku ja ühiskondliku organisatsiooni jooni ning tegutsevad järjest enam kui ühiskondlikud organisatsioonid, nende tegevusest võtavad vahetult osa laialdased töötajate hulgad. Edasise arengu käigus kaotavad töörahva saadikute nõukogud täielikult oma poliitilised funktsioonid ning kujunevad riigivõimuorganitest ühiskonna omavalitsuse organiteks.

Riigivõimuorganite kõrval on meil palju mitmesuguseid ühiskondlikke organisatsioone — ametiühingud, Kommunistlik Noorsooühing, kooperatiivsed organisatsioonid, samuti spordiorganisatsioonid, teaduslik-tehnilised ja kultuurhariduslikud ühingud, loomingulised liidud jne., mis ühendavad kümneid miljoneid nõukogude inimesi. Ühiskondliku organisatsiooni kõrgeimaks vormiks on Kommunistlik Partei. Partei kui rahva eesrindlik väesalk juhib kõiki ühiskondlikke ja riiklikke organisatsioone. Sedamööda, kuidas riigiorganid järk-järgult muutuvad mitmesugusteks ühiskondlikeks organisatsioonideks, kasvab järjekindlalt partei juhtiv osa.

Sotsialistliku riigi iseloomulikuks jooneks on see, et ta oma ülesandeid lahendab eelkõige kasvatus- ja veenmismeetoditega. Sundimine ei ole sotsialistliku riigi tegevuses kunagi olnud peameetodiks, praegu sunniabinõude sfäär kitseneb veelgi. Selle teravik on suunatud imperialistide poolt saadetava agentuuri, samuti varaste ja sulide vastu, ühiskondliku omandi riisujate,

valuutaga hangeldajate, päevavaraste, kuritahtlike huligaanide, mõrvarite ja teiste ühiskonnavastaste elementide vastu.

Kuid veenmisjõu ja kasvatamise järkjärguline muutmine nõukogude ühiskonna elu reguleerimise peamiseks meetodiks ei tähenda veel kontrolli nõrgenemist nõukogude õigusnormide range täitmise ja töödistsipliini üle. Täiel määral on vaja kasutada nii seaduse jõudu kui ka ühiskondliku mõjutamise jõudu. Me peame kasvatama lugupidamist nõukogude seadustest kinnipidamise üle.

Sotsialistliku riigi seadused võetakse vastu kõige laiemate rahvahulkade kogemusi arvesse võttes ning need seadused kajastavad kogu rahva huve. V. I. Lenin pidas vajalikuks «... välja selgitada see, mis on kohtadel ära tehtud, ja võtta see nendesse seaduseelnõudesse, mis antakse riigiasutuste nimel... välja keskuses...»[1], saavutada, et rahvahulgad ise veenduksid ühtede või teiste nõukogude võimu abinõude vajalikkuses.

Pidades silmas Lenini juhendeid, peavad partei ja valitsus oma kohuseks pidada kõigis põhilistes üldriikliku tähtsusega küsimustes nõu rahvaga. Tuletagem meelde, et üldrahvalikule arutlusele pandi niisugused tähtsad seaduseelnõud, nagu eelnõud tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise ümberkorraldamisest, masina-traktorijaamade reorganiseerimisest ja kolhoosikorra edasiarendamisest, pensionidest, kooli sidemete tugevdamisest tootmisega jt.

Sotsialistliku riikluse arenemise käigus ühiskonna kommunistlikuks omavalitsuseks lähevad riigi funktsioonid järk-järgult üle ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühiskonna omavalitsuse organitele, mis kujunevad nõukogude ametiühingute, kooperatsioonide ja teiste ühiskondlike organisatsioonide baasil.

Suured muudatused toimuvad rahvamajanduse juhtimise süsteemis. Riigivalitsemisorganid (ministeeriumid, komiteed, mitmesuguste majandusharude valitsused) asenduvad järk-järgult majanduse planeerimise ja juhtimise ühiskondlike organitega. Tulevase majanduse organisatsiooni algkujuks pidas V. I. Lenin rahvamajanduse nõukogusid. Ta rääkis, et vanale valitsemisaparaadile on määratud surra, kuna aga «... Kõrgema Rahvamajandusnõukogu tüüpi aparaat on määratud kasvama, arenema ja tugevnema, hõlmates kogu organiseeritud ühiskonna peamise tegevuse».[2]

Ühiskonna kommunistlikule omavalitsusele ülemineku protsessis kasvab niisuguste ühiskondlike organisatsioonide osatähtsus, nagu ametiühingud, kooperatsioonid, Kommunistlik Noorsooühing, kultuurhariduslikud koondised.

Juba nüüd on selge, et paljud funktsioonid, mida praegu täidavad riiklikud organid, peavad järk-järgult üle minema ühis-

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 466.

[2] Sealsamas, 27. kd., lk. 373.

kondlike organisatsioonide kompetentsi. Elu näitab, et eelkõige on need niisugused funktsioonid, nagu elanikkonna meditsiiniline ja kultuuriline teenindamine, kehakultuuri ja spordi arendamine, avaliku korra tugevdamine jne. Alles hiljuti näiteks juhtis kehakultuuriliikumist meil riiklik organ — spetsiaalne komitee. Nüüd on loodud vabatahtlike spordiühingute liit, mis on ühiskondlik organ.

Nõukogude ühiskonna moraalse ja poliitilise ühtsuse tingimustes peab ühiskondlikele organitele üle minema järjest rohkem avaliku korra ja sotsialistliku ühiselu reeglite kindlustamise funktsioone. Asi areneb selles suunas, et neid funktsioone täidaksid niisuguste riiklike asutuste kõrval nagu miilits ja kohtud paralleelselt ka ühiskondlikud organisatsioonid. Avaliku korra kindlustamiseks loob sotsialistlik ühiskond niisugused vabatahtlikud organid, nagu rahvamalevad, seltsimehelikud kohtud jt.

On arusaadav, et riiklike organite mõningate funktsioonide üleandmist tuleb teostada ilma kiirustamiseta, sedamööda, kuidas inimesed järjest aktiivsemalt hakkavad osa võtma ühiskondlike asjade juhtimisest. On tähtis silmas pidada ühiskondlike organisatsioonide endi arengutaset, nende isetegevuse kasvu. Ei ole vaja formaalset siltide vahetust, vaid sisulist ümberkorraldust.

Samuti on mõistetav, et mõnede funktsioonide üleminek riiklikelt organitelt ühiskondlikele organisatsioonidele ei tähenda sugugi sotsialistliku riigi osatähtsuse nõrgenemist kommunismi ehitamisel. Mitmete riiklike organite funktsioonide täitmine ühiskondlike organisatsioonide poolt, sotsialistliku demokraatia edasiarendamine laiendab ja tugevdab sotsialistliku ühiskonna ja meie riigi poliitilist alust.

Niimoodi, nõukogude demokraatia edasiarendamise ja täiustamise alusel, kasvab sotsialistlik riiklus järk-järgult üle ühiskonna kommunistlikuks omavalitsuseks. Ühiskonna omavalitsuse organid moodustuvad nõukogude, ametiühingute, kooperatiivsete ja teiste massiorganisatsioonide baasil, mis ka ise tunduvalt muutuvad ja ümber kujunevad. Kõige täiuslikumate ühiskonna kommunistliku omavalitsuse vormide väljatöötamise näiteks ja eeskujuks oma siseparteilise elu organiseerimisel on Kommunistlik Partei.

Ühiskonna omavalitsus kujutab endast ühtset, harmoonilist ja arukalt rajatud isetegevuslike organisatsioonide ja valitsemisorganite süsteemi, mis kindlustab kõigi ühiskonnaliikmete aktiivse osavõtu ühiskonna, majanduse ja kultuurielu juhtimisest. Kujunevad välja üldtunnustatud ja ühtsed kommunistliku ühiselu reeglid, milledest kinnipidamine muutub sisemiseks vajaduseks ja harjumuseks.

Kommunistlik ühiskond on kõige täiuslikumate, kõige õiglasemate, humaansemate ja õilsamate inimestevaheliste suhetega ühiskond.

Rahvussuhete arenemine

Kommunismi laiahaardelise ehitamise periood on uueks etapiks rahvussuhete arenemises NSV Liidus.

Sellel ajaloolisel perioodil täheldatakse rahvussuhete arenemises kahte külge, kahte tendentsi, mis omavahel on lahutamatult seotud: iga rahvuse edasine tormiline ja igakülgne arenemine ning kõigi rahvuste omavaheline edasine lähenemine.

Seda peajoont, seda põhilist seaduspärasust arvestab NLKP programm sotsialistlike rahvuste arendamisel. Kõiki rahvuslike vahekordade küsimusi lahendab meie partei proletaarse internat-

sionalismi seisukohalt lähtudes, leninliku rahvuspoliitika alusel, mitte lubades rahvuslikke iseärasusi üles puhuda ega neid ka ignoreerida.

Rahvuste koostöö edasise tugevdamise ja arendamise võtit näeb partei õige majanduspoliitika teostamises.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine näeb ette majanduse igakülgset ja kiiret arendamist kõigis nõukogude vabariikides. See liidab nõukogude rahvaid veelgi tihedamalt ühte ning tugevdab majanduslikke sidemeid nende vahel ja üksteise vastastikust abistamist. Täiustatakse sotsialistlikku tööjaotust vabariikide vahel, kusjuures Nõukogude riigi huvid ühendatakse õigesti iga vabariigi huvidega.

Suur tähtsus on vabariikidevaheliste tsonaalsete organite loomisel, mille eesmärgiks on majandusliku tegevuse koordineerimine. Sellised organid on moodustatud näiteks Taga-Kaukaasias, Baltimaades jne. Ühised majandusorganid tugevdavad majanduslikke sidemeid vabariikide vahel ja aitavad jagu saada kohalike asjade esiplaanile nihutamise ja rahvusliku egoismi meeleoludest, kaitsevad üldrahvalikke huve.

Sotsialistlike rahvuste arenemine väljendub ka rahvusriikluse täiustumises. Liidu- ja autonoomsete vabariikide õiguste laiendamine majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö juhtimisel tugevdas veelgi enam vabariikide suveräänsust ja nende vastastikust koostööd.

Meie maa rahvuste ja rahvusgruppide lähenemist mõjustab aktiivselt kultuuriline ülesehitustöö ja partei ideoloogiline töö.

Meie päevil toimub vaimsete rikkuste ulatuslik vastastikune vahetamine rahvaste vahel. Ühtede rahvuste saavutused teaduse, kirjanduse ja kunsti alal muutuvad ka teiste rahvuste saavutusteks. See toob kaasa kõigi rahvaste kultuuride vastastikuse rikastumise ja lähenemise, tugevdab nende ideelist ühtsust. Üha enam areneb nõukogude kultuuri sotsialistliku sisu internatsionaalne alus ning sellega kujundatakse kommunistliku ühiskonna tulevast ühtset üldinimlikku kultuuri.

Suure tähtsusega rahvuste vastastikusel rikastamisel ja nendevaheliste sidemete laiendamisel on NSV Liidu rahvaste keelte edaspidine vaba arenemine.

Kommunistlik Partei kindlustab kõigi rahvuskeelte vaba ja võrdõigusliku arenemise, ei luba mingisuguseid kitsendusi ega privileege mitte ühegi keele suhtes. Igal Nõukogude kodanikul on täielik vabadus õpetada oma lapsi mis tahes keeles. Sealjuures on märgata mitte vene keelt kõnelevate rahvaste kasvavat püüdu omandada vene keel. Vene keele vahendusel on kergem tundma õppida kõigi NSV Liidu rahvaste ja maailmakultuuri saavutusi ja kogemusi. Vene keel on tegelikult juba muutunud kõigile meie maa rahvastele teiseks emakeeleks, rahvustevahelise suhtlemise vahendiks.

Niisiis toob rahvussuhete arenemine NSV Liidus kommunismi ülesehitamise käigus enesega kaasa rahvuste ühtsuse tugevnemise. Toimub nende edasine lähenemine, kasvab majanduslik ja ideeline ühtsus, kujunevad välja nende vaimse palge ühised kommunistlikud iseloomujooned.

LÜHIKOKKUVÕTE

Kommunistliku ühiskonna ülesehitamine nõuab mitte ainult kõrgeltarenenud materiaal-tehnilise baasi loomist, vaid ka sotsialistlike ühiskondlike suhete — majanduslike, poliitiliste, ideoloogiliste rahvuslike jne. igakülgset arendamist ja täiustamist. Sotsialistlikud ühiskondlikud suhted kasvavad oma arenemise ja täiustamise protsessis üle kommunistlikeks ühiskondlikeks suheteks.

Sotsialismilt kommunismile järkjärguliseks üleminekuks on vaja tugevdada mõlemat sotsialistliku omanduse vormi: riiklikku ja kolhooslik-kooperatiivset vormi; arendada uue, oma iseloomult kommunistliku töö algeid; igati täiustada töö järgi jaotamise sotsialistlikku põhimõtet. Üksnes sotsialismi põhimõtete igakülgse arendamise alusel saab üle minna kommunistlikule põhimõttele «igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema vajaduste järgi».

Sotsialismi ajal jäävad alles kaks sõbralikku klassi — töölisklass ja talurahvas, samuti nendega tihedalt seotud rahvaintelligents. Jäävad alles ka olulised erinevused linna ja maa vahel, vaimse ja füüsilise töö vahel. Kommunismi ajal kaovad klassierinevused, likvideeritakse olulised erinevused linna ja maa vahel ning füüsilise ja vaimse töö vahel.

Kommunismi ehitamise käigus kasvab riik järk-järgult üle ühiskonna kommunistlikuks omavalitsuseks. See on pikaajaline protsess ning hõlmab kommunismi ülesehitamise ja kindlustumise terve ajaloolise epohhi. See toimub sotsialistliku demokraatia igakülgse arendamise ja täiustamise ning kõigi töötajate kaasatõmbamise alusel riiklike ja ühiskondlike asjade juhtimisele.

Nõukogude inimeste esimene kohustus on kõigi jõududega tugevdada sotsialistlikku riiki, tema majanduslikku ja sõjalist võimsust.

Koos rahvademokraatiamaade töötavate rahvahulkadega astub nõukogude rahvas, kes on vääramatult veendunud oma jõus ning tihedalt koondunud kalli Kommunistliku Partei ümber, kindlal sammul suure eesmärgi — kommunismi poole.

SEITSMES PEATÜKK

TÖÖTAJATE KOMMUNISTLIK KASVATAMINE

1. Mida tuleb mõista kommunistliku kasvatuse all

Eelmistest peatükkidest saite teada, kui suur tähtsus kommunismi ehitamiseks on kõrgeltarenenud materiaal-tehnilise baasi loomisel, materiaalsete ja vaimsete hüvede külluse saavutamisel ning kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamisel.

Kuid kas saab kommunismi üles ehitada, üle minna kommunistlikule põhimõttele «igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema vajaduste järgi», kui ei arendata töötajate teadlikkust, kui ei kasvatata uut inimest?

Muidugi ei saa. Kommunistlik kasvatus, uue inimese kujundamine on meie maal kommunismi võidu üks otsustav tingimus.

Kommunismi võidu tähtis tingimus

Sotsialism erineb täielikult kommunismist mitte ainult vähem arenenud materiaal-tehnilise baasi, vaid ka inimeste madalama teadlikkuse taseme poolest. Sotsialistliku ühiskonna liikmetel ei ole veel seda teadlikkust, mis on vajalik eluks kommunismi tingimustes.

Kas kõik nõukogude inimesed on näiteks ette valmistatud kommunistlikuks tööks, s. o. niisuguseks tööks, mis ei ole ainult paratamatu tarvidus, vaid ka harjumus, vajadus? Oletame hetkeks, et juba praegu on meie maal loodud materiaalsed tingimused eluhüvede jaotamiseks vajaduste järgi, sõltumata töö hulgast ja kvaliteedist. Kas kõik Nõukogude kodanikud töötaksid neis tingimustes täie pingega?

Teiste sõnadega, kas töö on muutunud juba meie ajal iga nõukogude inimese esimeseks eluvajaduseks?

Ilmselt ei ole veel muutunud. Tähendab, meie maa praegusel arenemisetapil ei saa kommunistlikku jaotamise printsiipi teostada mitte ainult sellepärast, et meie tootmine pole veel suuteline tagama eluhüvede kommunistlikku küllust, vaid ka sellepärast, et nõukogude ühiskonna liikmete teadlikkuse tase ei ole veel vajalikul kõrgusel.

Alles nõukogude inimeste teadlikkuse tunduva tõusuga saab ellu viia ka kommunismi teist tähtsat printsiipi — ühiskonna omavalitsuse printsiipi.

Me juba märkisime, et kommunismi ajal pole riiki ega administratiivorganeid. Kuid see ei tähenda hoopiski seda, et kommunism on mingisugune inimeste stiihiline ühendus, kus igaüks teeb, «mis süda soovib», ei arvesta teiste huve, ei allu mingitele normidele ega reeglitele. Vastupidi, kommunistlik ühiskond on korra, kõrge organiseerituse ja distsipliiniga ühiskond. Kuid seda korda, organiseeritust ja distsipliini ei hakata pidama riigi ja selle administratiivorganite abil, vaid need rajatakse ühiskonna kõigi liikmete kõrgele teadlikkusele.

Üleminek kommunismile, õpetas V. I. Lenin, on võimalik ainult siis, kui «inimesed *hakkavad* kord-korralt *harjuma* elementaarsete ... ühiselu-reeglite pidamisega ilma vägivallata, ilma sunduseta, ilma allumiseta, *ilma erilise* sunni*aparaadita*, mida nimetatakse riigiks».[1]

Kommunismi ajal on ühiskondlikult kasulikust tööst aktiivne osavõtmine, säästlik suhtumine ühiskondlikku omandisse, inimeste ühiselu reeglitest range kinnipidamine ja teised suurepärased jooned inimestel veres, nad muutuvad ühiskonna kõigi liikmete harjumuseks ja tungivaks eluliseks vajaduseks.

Nii on täieliku kommunismi ajal. Kuid seda ei ole veel sotsialismi tingimustes, kus inimeste teadvuses säilivad kapitalismi igandid, mida meile on pärandanud vana, kodanlik maailm.

Mineviku igandid, need vana maailma «sünnimärgid», annavad end meie ühiskonnas veel tunda. Need avalduvad eraomanduslikus hingelaadis, logelemise ning töösse ja ühiskondlikku omandisse ebaausa suhtumise faktides, ebaõiges käitumises igapäevases elus, sotsialistliku ühiselu reeglite mitteaustamises ning

[1] V. *I. Lenin*, Teosed, 25. kd., lk. 432.

muudes meie korrale võõrastes inetutes nähtustes. Meil ei ole seni veel kadunud vargad, loodrid, liigkasuvõtjad, altkäemaksuvõtjad, spekulandid, huligaanid, joodikud, pugejad ja bürokraadid. Seniajani annavad end tunda ka säärased mineviku igandid, nagu natsionalism, kosmopolitism, religioossed eelarvamused, ebausk jne.

Millega seda seletada, et nõukogude inimeste teadvuses pesitsevad veel ekspluataatorliku korra igandid, ehkki kapitalistide ja mõisnike võim hävitati meie maal jäädavalt 1917. aastal?

Asi seisab selles, et *inimeste teadvus jääb maha muutustest nende elutingimustes, ühiskondlikust olemisest.* Ehkki elutingimused meie maal on põhjalikult muutunud, säilivad osa nõukogude inimeste teadvuses veel vanad vaated ja harjumused, mida vanem põlvkond annab edasi noorsoole. Ei ole nii lihtne vabaneda vaadetest ja kommetest, mis on kujunenud sajandite jooksul, mida on jutlustanud usk ja agaralt levitanud ekspluataatorlikud klassid. Tuleb samuti arvestada kodanliku ideoloogia mõju üksikutele nõukogude inimestele.

Teadvuses pesitsevad kapitalismi igandid takistavad nõukogude inimestel veelgi edukamalt kommunismi ehitada, ripuvad raske pommina jalus. On täiesti selge, et nende lõpliku likvideerimiseta ei saa üle minna töö, jaotamise ja ühiselu kommunistlikele põhimõtetele, kommunistlikule elulaadile. Kommunismi võit eeldab mitte ainult kõrgeltarenenud materiaal-tehnilise baasi loomist ja kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamist, vaid ka uue inimese kasvatamist, kes on vaba mineviku igandeist.

«Uue inimese kasvatamine,» ütles N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil, «on keerukas ja pikaajaline protsess. Ei saa inimesi mehaaniliselt ümber asustada kapitalistlikust ühiskonnast kommunistlikku ühiskonda. Ei saa võtta kommunistlikku ühiskonda inimest, keda katab kapitalistlike eelarvamuste sammal. Kõigepealt on tarvis hoolitseda selle eest, et vabastada ta mineviku koormast. Võitlus inimeste teadvuses pesitsevate kapitalismi igandite vastu, sajandite vältel miljonites inimestes väljakujunenud harjumuste ja kommete muutmine, millega meie revolutsioon algust tegi, on pikaajaline ja keeruline ülesanne. Mineviku igandid on kohutav jõud, mis luupainajana rusub elavate mõistust. Nad püsivad miljonite inimeste elus ja teadvuses veel kaua aega pärast seda, kui neid sünnitanud majanduslikud tingimused on kadunud.»

Võitlus inimeste teadvuses pesitsevate kapitalismi igandite vastu, kommunistliku ühiskonna vääriliste ehitajate ja liikmete kasvatamine ongi kommunistliku kasvatuse põhieesmärk ja peamine mõte.

Kommunistlik kasvatus on teadlike, distsiplineeritud, mineviku iganditest vabade, igakülgselt arenenud inimeste kujundamine, kes harmooniliselt ühendavad endas vaimset rikkust, moraalset puhtust ja füüsilist täiuslikkust. Kommunistlikult kasvatatud ini-

mene on selline inimene, kellel on teaduslik maailmavaade ja sügavalt ideeline veendumus, kes on haritud, kõrge sisemise ja välise intelligentsiga ning arenenud esteetilise maitsega. See on inimene, kellele töö on eluliseks vajaduseks, kõrged moraalsed omadused aga lahutamatuks iseloomu- ja käitumisjooneks.

Kas on võimalik kasvatada uut inimest

Uue inimese, sealjuures mitte kauge järglase, vaid meie kaasaegse kasvatamine on erakordselt tähtis ja tänuväärne ning ühtlasi väga raske ja keerukas ülesanne.

Pole juhuslik, et meie vaenlased, kes pole enam suutelised kommunismi ehitamise majandusliku programmi reaalsuses kahtlust äratama, loodavad nüüd sellele, nagu ei läheks nõukogude kommunistidel kunagi korda uut inimest kasvatada. Näiteks Prantsuse kodanlik ajaleht «Monde» kinnitab, et olevat võimatu likvideerida «seda, mida marksistid nimetavad kapitalismi iganditeks, s. o. kuritegevust, parasitismi, distsiplineerimatust — ühesõnaga kõiki inimegoismi avaldusi».

Kommunismi vastaste seesugused väited on kodanluse igivana «inimese olemuse muutumatuse» antihumanistliku teooria korrutamine. Selle teooria järgi olevat egoism, nöörimine, natsionalism, moraalne lodevus ja muud negatiivsed jooned inimesele iidselt omased ning jäävat talle alati omaseks. «Milline ka ei oleks ühiskondlik organism,» püüdis juba XIX sajandil ennustada üks kodanlik filosoof, «kodanike paheline olemus annab end alati tunda oma halbade tegudega. Ei ole niisugust poliitilist alkeemiat, mille abil oleks võimalik muuta tinast instinkte kullast kommeteks.»

Meie partei heidab kõik need rumalad väljamõeldised otsustavalt kõrvale. *Ta kuulutab veendunult, et uue inimese — kommunistliku ühiskonna inimese kasvatamine on võimalik ning et ta meie maal kindlasti kasvatatakse.*

Millel see veendumus põhineb?

Esmajärjekorras juba olemasolevatel kogemustel ja tehtud edusammudel teadlike ja aktiivsete uue ühiskonna ehitajate kasvatamise alal. Valdav enamik nõukogude inimesi võtab aktiivselt osa kommunismi loomisest, suhtub ausameelselt oma ühiskondlikku kohusesse, peab pühalt kinni Nõukogude seadustest ja sotsialistliku ühiselu reeglitest. Kommunism tungib üha sügavamalt ja kindlamalt nõukogude inimeste töösse, igapäevasesse ellu, teadvusse ja käitumisse.

Kõik Nõukogude riigi kogemused tõendavad ümberlükkamatult, et uut inimest on võimalik kasvatada ja et teda juba kasvatataksegi, et ta Nõukogudemaal juba elab ja tegutseb.

Uue inimese kasvatamine on Kommunistliku Partei tähtis saavutus, meie maal sotsialismi võidu üks peamine tulemus.

Nõukogude inimene on toonud meie kodumaale au ja kuulsust, on võitnud kogu progressiivse inimkonna tunnustuse ja aus-

tuse. Ainult ideeliselt kindlad inimesed olid suutelised üllatama kogu maailma ennastsalgava tööga sotsialismi ehitamisel, massilise kangelaslikkusega Suure Isamaasõja aastail. Ainult kommunistliku hingelaadiga inimesed võisid alistada uudismaid, asuda ründama Põhja ja Kaug-Ida asustamata piirkondi, minna eesrindlikest brigaadidest mahajäänud brigaadidesse, loobudes ühiskonna huvides isiklikust heaolust, asuda võistlusse kommunistliku töö kollektiivide ja lööklaste nimetuse eest.

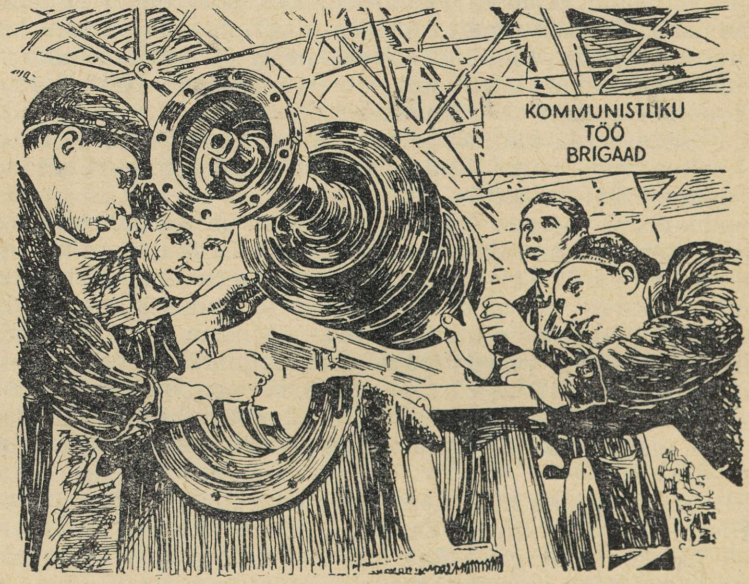

Kaasani kompressoritehase kommunistliku töö brigaad

Oma moraalse palge, vaimsete nõudmiste ja huvide poolest on nõukogude inimene võrratult kõrgemal kodanlike vaadetega inimesest. Meie vastaseid heidutab nõukogude inimeste poliitiline ja kultuuriline kasv, nende ustavus kommunismile. Isegi kõige ägedamad kapitalismi kaitsjad on NSV Liidus viibides sunnitud tõendama, et nad kohtavad siin uut laadi inimesi.

Meie partei on veendunud vääriliste kommunismiehitajate kasvatamise võimalikkuses mitte ainult sellepärast, et ta on uue inimese kujundamisel juba edu saavutanud, vaid ka sellepärast, et ta pidevalt juhindub marksistlik-leninlikust õpetusest. Selle õpetuse üheks tähtsamaks teesiks aga on, et inimeste teadvus on nende elutingimuste, nende ühiskondliku olemise peegeldus. Muu-

tes oma elutingimusi, muudavad inimesed ka iseendid, oma teadvust.

Uue inimese — kommunistliku ühiskonna inimese kasvatamise otsustavaks teguriks on muutused nõukogude inimeste ühiskondlikus olemises: kõrgeltarenenud materiaal-tehnilise baasi loomine, materiaalsete ja vaimsete hüvede lisandumine, kommunistlike ühiskondlike suhete kujunemine. Kommunistliku ülesehitustöö majanduslike ülesannete (kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine) ja sotsiaal-poliitiliste ülesannete (kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamine) lahendamine on vajalik mitte ainult sellepärast, et ei ole teist uue maailma loomise moodust, vaid ka sellepärast, et ainult nende ülesannete lahendamise protsessis toimub uute inimeste massiline kasvatamine, nende puhastamine kõigist vana, kapitalistliku korra alatustest.

Sotsialistliku elu kool on kõige parem kommunistliku kasvatuse kool.

Sotsialistlikud tootmissuhted, meie maal valitsev töömiljöö ja mitmekülgne ühiskondlik tegevus, samuti inimestevaheliste suhete puhtus kasvatavad nõukogude inimestes kommunistlikku teadlikkust, kommunistlikke jooni, omadusi ja harjumusi.

Muidugi ei saa arvestada inimeste teadvuse mingit stiihilist, automaatset muutumist ainuüksi objektiivsete tegurite mõjutusel. Kui tähtsad need tegurid ka ei oleks, kuid iseenesest, ilma järjekindla, süstemaatilise ja otstarbekohase ideoloogilise ja kasvatustööta nad ikkagi ei taga uue inimese kujunemist.

Ideoloogiline töö

XXII kongress rõhutas ja NLKP uus programm rõhutab veel kord ideoloogilise ja kasvatustöö suurt, üha kasvavat osa meie ühiskonna elus. Kommunistliku Partei ja kogu nõukogude üldsuse ideoloogilise töö igakülgne intensiivistamine on võtmeks, et edukalt lahendada uue inimese — teadliku ja kindla kommunismi eest võitleja kujundamise ajalooline ülesanne.

«**Ideoloogilise töö** taseme edasine tõstmine ja intensiivistamine,» öeldakse NLKP Keskkomitee aruande põhjal vastu võetud partei XXII kongressi resolutsioonis, «on partei üks põhilisi ülesandeid, kogu tema praktilise tegevuse edukuse üks tähtsamaid tingimusi. Kommunismi ehitamise huvid nõuavad, et töötajate — eeskätt noore põlvkonna — kommunistliku kasvatamise küsimused oleksid iga parteiorganisatsiooni, kogu nõukogude üldsuse tegevuse keskpunktis.»

Partei XXII kongress määras kindlaks ideoloogilise töö põhisuunad tänapäeva tingimustes. Selleks on marksistlik-leninliku õpetuse propaganda ja kõigi ühiskonna liikmete teadusliku maailmavaate väljakujundamine; võitlus kapitalismi iganditega inimeste teadvuses ning vaenuliku kodanliku ideoloogia mõju vastu; töötajate kasvatamine kommunismiehitaja moraalikoodek-

sis fikseeritud üllate moraaliprintsiipide vaimus; kommunistliku ühiskonna igakülgselt arenenud liikmete kujundamine.

Ideoloogilise töö edu oleneb selle tihedaist sidemeist eluga, tootmisega, hulkade praktilise tegevusega.

Eksib see, kes arvab, et kommunistliku kasvatuse keerukate ja mitmekülgsete ülesannete lahendamiseks piisab mõne brošüüri läbilugemisest, kommunismi loosungi või järelduse päheõppimisest. Raamatulistel, elust ja praktikast irdunud teadmistel kommunismi kohta pole mingit mõtet ja neist on vähe kasu. Kommunismi ideed avavad oma tohutu suure organiseeriva ja mobiliseeriva osa täielikult siis, kui nad muutuvad praktilise töö juhendiks. Seepärast nõuab meie partei ideoloogilise töö tihedat seostamist rahvahulkade praktilise võitlusega kommunismi ülesehitamise eest, kommunistlikku kasvatamist kommunismi eest võitlemise protsessis.

Mida tähendab kommunistlik kasvatamine kommunismi eest võitlemise protsessis?

See tähendab, et kommunismi ideed peavad hulkade teadvusse jõudma mitte üldiste üleskutsete kujul, vaid täiesti konkreetsete, igale inimesele arusaadavate ülesannete näol. Praegu on väga tähtis osata rääkida sellest, mis ja kuidas on vaja teha, et kommunistlik ülesehitustöö oleks veelgi edukam. Ideoloogiline töö saab olla edukas ainult siis, kui see on tihedalt seotud organiseeriva tegevusega. On vaja mitte ainult selgitada kommunismi ideid, vaid teha ka konkreetset organiseerimistööd nende ideede elluviimisel.

Kommunistlik kasvatus toimub eelkõige tööprotsessis, paremate tööeeskujude najal. Just tööprotsessis, võistluses paremate töönäitajate eest, eesrindlaste kogemuste kasutamisel kujuneb välja kommunistlik teadlikkus, kujunevad kommunistlikud iseloomujooned, moraal ja harjumused. V. I. Lenin õpetas, et ainult tööd tehes võib saada tõeliseks kommunistiks. Ta nõudis, et iga samm hariduse, õpetamise ja kasvatamise teel oleks tihedalt seotud eluga, osavõtuga tootmisalasest tegevusest.

See Lenini juhend on kogu partei tegevuse aluseks töötajate kommunistlikul kasvatamisel. Suur praktiline, aga ka ideeliskasvatuslik tähtsus on näiteks sellel, et partei võtab tarvitusele abinõusid õppetöö ühendamiseks tootmisalase tegevusega kesk- ja kõrgemates koolides. Need aitavad kasvatada oskuslikke, ideeliselt veendunud uue maailma ehitajaid, kellel on teatav töövilumus.

Kasvatamine kommunismi eest võitlemise protsessis eeldab mitmesuguste ühiskonna omavalitsuse vormide laialdast kasutamist.

Heaks kommunistliku kasvatuse kooliks on ühiskondlik-poliitiline tegevus. Aktiivne osavõtt nõukogude, ametiühingu-, komsomoli- ja teiste ühiskondlike organisatsioonide ning seltsimehelike

kohtute ja rahvamalevate tööst kujundab nõukogude inimestes kõrget teadlikkust ühiskondliku kohuse suhtes ning leppimatust ühiskondlike huvide rikkujate vastu, arendab neis niisuguseid tähtsaid kommunistliku moraali jooni, nagu ustavus kommunismile, omaalgatus, initsiatiiv, kollektivism, seltsimehelikkus jne.

Ühendada iga samm kasvatamise teel üldrahvaliku võitlusega kommunismi eest tähendab tugineda meie nõukogude tegelikkusele, kogu tänapäeva ühiskondlikule elule kui kommunistliku teadlikkuse kasvatamise põhialusele. Saavutada seda, et iga nõukogude inimene saaks täielikult aru sotsialistliku korra eelistest, näeks selgesti meie kodumaa edusamme ja tema ülevaid perspektiive — see ongi kasvatustöö ülesanne.

Nõukogude üldsusel on kasutada mitmesugused, paljude aastate kogemustega äraproovitud ideoloogilise kasvatamise vormid. Määratu suured ideelise mõjutamise võimalused on kesk- ja kõrgemal koolil, ühiskonnateadustel, kirjandusel ja kunstil, suulisel propagandal ja agitatsioonil, ajakirjandusel, raadiol, televisioonil, kultuuriasutustel ja muudel ideoloogilise rinde lõikudel. Need võivad kasvatada nõukogude inimesi järjekindlalt ja pidevalt juba lapsepõlveaastatest alates tänapäeva kõige progressiivsema ideoloogia — kommunistliku ideoloogia vaimus.

NLKP XXII kongress püstitas ülesande rohkem läbimõeldult koordineerida tööd kõigis ideoloogilise rinde lõikudes. Partei nõudeks on pidevalt täiustada ideoloogilise töö vorme ja meetodeid, teha ideoloogilist tööd ilmekalt, oskuslikult ja hingestatult, väsimatult otsida, arendada ja toetada rahvahulkade ideelise mõjutamise uusi vahendeid. Mõjuva ideoloogilise töö vajalikeks tingimusteks on elanikkonna eri kihtide vanuseliste, hariduslike, kutsealaste, rahvuslike ja muude erinevuste igakülgne arvestamine, inimeste kasvatustöö mitmesuguste individuaalsete vormide arendamine, partei ideelise mõju levitamine sõna otseses mõttes igale nõukogude inimesele.

«Praegusel ajal,» öeldakse partei XXII kongressi resolutsioonis, **«on ideoloogilises töös kõige tähtsam põhjalikult selgitada NLKP programmi, relvastada nõukogude ühiskonna töötajad kommunismi võidu nimel peetava võitluse suure plaaniga ning mobiliseerida kõik töötajad partei uue programmi elluviimisele.»**

2. Kommunistliku ülesehitustöö aktiivne tegur

Kommunistliku ülesehitustöö edusammud sõltuvad otseselt sellest, kuivõrd teadlikud on nõukogude inimesed. Rahvas on ajaloo looja, ühiskondliku progressi peamine jõud. Kommunismi loomine on miljonite ja kümnete miljonite töötajate, kõigi nõukogude inimeste käte ja mõistuse töö. Mida grandioossemad on selle ülesehitustöö ülesanded, seda laialdasemaid hulki tuleb liikvele viia,

kasvatada, veenda, teadlikule ajaloolisele loomingule kaasa tõmmata.

Ideoloogiline töö ei ole eesmärk omaette, vaid kommunismi ehitamise põhiülesannete lahendamise mõjuv vahend.

Põhiline ideoloogilises töös

Ideoloogiline töö etendab suurt osa partei ja kogu rahva majandusliku peaülesande lahendamisel — kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel.

Partei poolt kavandatud kommunismi ehitamise majanduslik programm viiakse ellu seda kiiremini ja edukamalt, mida paremini nõukogude inimesed töötavad ja hoolitsevad ühiskondliku rikkuse suurendamise eest, mida rohkem tööalast kangelaslikkust, initsiatiivi ja loovat jõudu nad osutavad. Nõukogude inimeste teadlik suhtumine töösse on tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise edasise tõusu, NLKP programmi eduka elluviimise tohutu suur reserv.

Kui mõjuv on olnud ideoloogiline töö, seda näitavad kõigepealt konkreetsed tootmisalased tulemused, toodetud produktsiooni hulk ja kvaliteet, tööviljakuse kasv, majandusliku tegevuse paranemine tööstusettevõtetes, ehitusobjektidel, kolhoosides ja sovhoosides.

Võib öelda nii: ideoloogilise töö vilja mõõdetakse sellesama kaaluga, millega mõõdame kõiki inimese poolt loodud materiaalseid väärtusi, nagu vili, teras, nafta, süsi, masinad jne. Neid väärtusi on seda rohkem, mida kõrgem on inimeste teadlikkus. Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise, materiaalsete hüvede külluse saavutamise tempo ja tähtajad olenevad iga nõukogude inimese tööst, kõigi nõukogude ühiskonna liikmete teadlikust suhtumisest kommunismi ülesehitamisse.

Miljonite nõukogude inimeste igapäevane töö tehastes, kaevandustes, ehitustel, kolhoosi- ja sovhoosipõldudel — see ongi kommunismi eest peetava võitluse peamine rinne. Ideoloogilises töös ei saa olla tähtsamat ja austavamat ülesannet kui hulkade tööalase entusiasmi tõstmine, kõigi nõukogude rahva jõudude mobiliseerimine kommunismi ehitamise majandusliku programmi, seitsme aasta plaani ning jooksvate tootmisplaanide ja -ülesannete edukale täitmisele.

Inimese ettevalmistamine tööalaseks tegevuseks, inimestè tööalane karastamine, tööarmastuse ja -austuse kasvatamine moodustavadki kogu kommunistliku kasvatuse olemuse, selle tuumiku.

Kommunistlik töö ja kommunistlik teadlikkus on teineteisest lahutamatud. Ainult kollektiivse loova töö juures võib hulkades kujundada kommunistlikku teadlikkust, anda nende võimete ja annete avaldumisele kõik võimalused. Teiselt poolt, ainult ideeliselt karastatud, vaimselt rikkad inimesed võivad tootmist edukalt edasi viia, avaldada loovat initsiatiivi, tagada kõrge tööviljakuse.

On tähtis, et nõukogude inimesed saaksid hästi aru oma igapäevase tegevuse ühiskondlikust ja ajaloolisest tähtsusest. Iga Nõukogude kodaniku tööst, ükskõik kui tavaline ja mitte millegagi tähelepanu äratav see töö esimesel silmapilgul ka näib, oleneb ju meie kodumaa võimsus, tema mõju vabastusliikumise arenemisele ja rahu kindlustamisele kogu maailmas, sellest olenevad kommunistliku ühiskonna ülesehitamise tempo ja tähtajad, materiaalsete ja vaimsete hüvede külluse loomine meie maal.

Nõukogude inimeste kommunistliku teadlikkuse tase on esmajärgulise tähtsusega mitte ainult kõrgeltarenenud materiaal-tehnilise baasi loomisel, vaid ka kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamisel.

Tõepoolest, ükskõik missuguse kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamise lõiku me ka ei vaatleks, eranditult kõigil juhtudel oleneb edu rahvahulkade teadlikkuse tasemest. Nõukogude inimeste teadlikkuse kasv mõjutab aktiivselt niisuguste põhiülesannete lahendamist, nagu sotsialistlike tootmissuhete täiustamine, erinevuste kaotamine linna ja maa vahel, füüsilise ja vaimse töö vahel, ühiskonna klasside ja sotsiaalsete gruppide vahel, sotsialistliku riikluse ümberkujunemine ühiskondlikuks kommunistlikuks omavalitsuseks, rahvuste lähendamine jt.

Tänapäeva tingimustes reguleeritakse meie maa elu, ühiskondlikke suhteid ja nõukogude inimeste käitumist üha suuremal määral mitte sunniviisiliste, administratiivsete abinõudega, vaid moraalinormidega, veenmise ja kasvatamise teel. Mitte käskkiri ega kartus karistuse ees, vaid eelkõige just ühiskondliku kohuse põhjalik mõistmine, kõrge teadlikkus õhutavad nõukogude inimesi ja hakkavad neid üha enam õhutama ennastsalgavalt töötama, suurendama rahva rikkust, rangelt täitma sotsialistliku ühiselu reegleid.

Sotsialistliku ja kommunistliku ülesehitustöö protsessis *kasvab järjekindlalt ühiskondliku arvamuse osatähtsus.* Põhinedes täielikult inimeste veenmisel, osutub ühiskondlik arvamus kõikjal, sealhulgas ka võitluses eksimuste ja kuritegude vastu, väga mõjuvõimsaks. Sageli on olnud juhtumeid, kus ühiskondlik mõjutus sõna otseses mõttes kujundab ümber isegi need inimesed, kelle halbade kalduvuste vastu võitlemisel pole aidanud ükski administratiivse mõjutamise meetod.

Milles peitub ühiskondliku mõjutuse ja arvamuse jõu allikas? Selleks allikaks on nõukogude korra enda olemus, mis harjutab inimesi lapsest saadik austama kollektiivi arvamust, õpetab kalliks pidama üldsuse usaldust. Pole juhuslik, et nõukogude inimene, kes on sooritanud ühe või teise eksimuse, peab sageli karistust administratiivses liinis paremaks asja arutamisest tema töö- või õppekaaslaste poolt. Ühiskondliku mõjutuse jõud seisab selles, et see on rajatud inimeste usaldusele ning apelleerib ini-

mese paarematele, kõige õilsamatele joontele. Ega asjata öelda, et usaldus on väga tugev ravim.

See muidugi ei tähenda seda, et juba praegu on ära langenud sundimise ja karistamise vajadus. Kontrolli Nõukogude seaduste range täitmise üle ei või nõrgendada. Vastupidi, just praegu on eriti tähtis pidevalt täiustada meie seaduslikkust, saavutada selle täitmine eranditult kõigi ühiskonna liikmete poolt, suunata kogu meie seaduste jõud võitlusele ühiskonnavastaste inetute nähtuste vastu, eriti ohtlike kuritegude suhtes aga rakendada kõige rangemaid seadusi.

«Kommunismi ehitavas ühiskonnas ei tohi olla õiguserikkumisi ega kuritegevust» — niisugune on NLKP programmi nõue.

Uue inimese kujundamine

Meie partei peab uue inimese kasvatamist otseseks praktiliseks ülesandeks, mis on võrdne kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisega ja kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamisega. Kommunistliku kasvatuse ülesanne on niisama tähtis ja edasilükkamatu, nagu ettevõtete ja elamute ehitamine, uute masinate loomine ja põldude saagikuse tõstmine, sotsialistliku demokraatia arendamine ja Nõukogude rahvuste edasine lähendamine.

Partei formuleeris oma uues programmis kommunismiehitaja moraalikoodeksi. Moraalikoodeksi määravaks ideeks on Lenini tees selle kohta, et «kommunistliku kõlbluse aluseks on võitlus kommunismi kindlustamise ja lõpuleviimise eest». Just selle järgi, mil määral inimese töö, ühiskondlik tegevus, käitumine, kogu tema elu aitab kaasa kommunistliku ülesehitustöö suure ürituse võidule, otsustab ühiskond tema moraalse palge üle.

Saavutada seda, et partei programmis formuleeritud üllad kõlbelised jooned saaksid kõigi nõukogude inimeste käitumisreegliteks, muutuksid neile enesestmõistetavaks, kujuneksid kindlaks isiklikuks veendumuseks ja harjumuseks, — selline on ideoloogilise töö peajoon, selle mõjususe otsustav näitaja.

Seejuures ei tohi unustada, et kommunismiehitaja moraalikoodeksi normid ei ole kauge tuleviku ideaal, vaid ühiskonna praegune nõue iga nõukogude inimese suhtes. Arvata, et alles kaheksakümnendate aastate inimesed hakkavad neist normidest juhinduma, tähendaks mitte aru saada sellest, et *programmi täitmine on juba alanud, et me juba elame programmi järgi.* Juba praegu tuleb moraalikoodeksi nõuded seada kogu kasvatustöö aluseks, koodeksi järgi otsustada inimeste teadlikkuse ja käitumise üle.

«Uue inimese kasvatamiseks,» ütles N. S. Hruštšov partei XXII kongressil, «on vaja suuri jõupingutusi ja õiget suhtumist. Meil on ju tegemist elavate inimestega. Inimeses on kõik omavahel ratsionaalselt seotud. Kuid see ei ole niisugune vastastikune seos, mida me näeme mingi masina osade vahel. Siin on lugu hoopis keerukam. Ükskord Dneprogessi ehitamise ajal nägi M. Gorki,

kuidas lõhuti kärestikke. Töölised panid kalju alla laengu, käis kõva mürtsatus, vesi hakkas keema, rahnud vajusid põhja ja Dnepr hakkas voolama rahulikult ning laialt. Ja Gorki ütles: kui inimühiskonnaski saaks ühe niisuguse plahvatusega kõrvaldada kõik kärestikud, kogu mineviku, pimeda ja barbaarse, kui suurepärane asi see oleks! Kuid ühiskonna ümberkorraldamisel on kõik keerukam ning raskem. Ilma higi ja hingepiinata ei saa inimkonda puhastada kõigest sellest, mis segab õnnelikku ja rõõmsat elu.»

Ideoloogilise töö mõjususe tähtsaimaks näitajaks on ideelised, moraalsed tulemused.

Ei tohi silmi sulgeda selle ees, et isegi üldiselt heades kollektiivides, kes tulevad tootmisülesannetega edukalt toime, närib vahel ahnitsemise rooste üksikute inimeste teadvust, esineb töödistsipliini rikkumist, tuleb ette vargust ja huligaanitsemist, tegutsevad lahkusulised. Mõned, isegi head töötajad käituvad perekonnas ja igapäevases elus vääritult, kasvatavad halvasti lapsi või joovad.

Kahtlemata aheldavad teadvuses pesitsevad mineviku igandid inimeste tootmisalast ja ühiskondlikku aktiivsust. Kas saab olla tõeliselt teadlik kommunismiehitaja see, kes näeb elu mõtet isiklikus rikastumises või joob ja rikub sotsialistliku ühiselu reegleid või laseb end lahkusu-jutlustajatel ninapidi vedada? Rohked faktid tõendavad, et säärased inimesed, kui nad õigel ajal oma puudustest ei vabane, muutuvad varem või hiljem halbadeks töötajateks, asuvad ühiskonnavastaste tegude teele, satuvad vaenuliku ideoloogia mõju alla.

Ei või ükskõikselt mööda minna nii tootmisalase kui ka moraalse praagi juhtumeist. Tuleb meeles pidada, et moraalne ja ideoloogiline kaotus läheb ühiskonnale sageli rohkem maksma kui tootmisalane praak. Partei nõuab, et töötajate kollektiivi poliitilise ja moraalse olukorra eest tuleb niisama hästi hoolitseda kui tootmisplaanide täitmise eest.

Partei pöörab erilist tähelepanu sirguva põlvkonna kommunistlikule kasvatamisele, kes hakkab kommunismi ehitama ja kellele saab osaks elu kommunismi ajal. Et anda tulevik kindlatesse kätesse, tuleb nõukogude ühiskonna liikmetes lapsest peale kasvatada kõrget ideelisust, kommunistlikku moraali. On hästi teada, kui raske on ümber kasvatada küpses eas inimest, kes ei ole nooruses saanud õiget kasvatust.

«Kommunismi põlvkonda,» ütles N. S. Hruštšov XXII kongressil, «tuleb kujundada lapseeast alates, hoida ja karastada teda nooruses, jälgida hoolikalt, et meil ei oleks moraalseid värdjaid — vale kasvatuse ja halva eeskuju ohvreid. Kui noored viljapuuistikud saavad ühel või teisel määral viga, siis tuleb palju tööd teha, et nad sirguksid ja kasvaksid, ja alati ei lähegi see korda. Niisamuti on ka noore põlvkonna inimestega.»

Võitlus kodanliku ideoloogia vastu

Võitlust mineviku igandite vastu, nõukogude inimeste kõrge kommunistliku kõlbluse eest ei saa lahutada võitlusest vaenuliku kodanliku ideoloogia mõju vastu.

Meie partei rõhutab järjekindlalt, et erineva ühiskondliku korraga riikide rahulik kooseksisteerimine ei tähenda hoopiski vastandlike ideoloogiate — sotsialistliku ideoloogia ja kodanliku ideoloogia rahulikku kooseksisteerimist. Seni kui eksisteerib imperialism, *kestab ideoloogia valdkonnas leppimatu klassivõitlus, võitlus inimeste mõistuse ja südame pärast.* Kodanliku ideoloogia paljastamine, halastamatu võitlus selle vastu on olnud ja jääb partei, kogu nõukogude üldsuse ideoloogilise töö tähtsaimaks ülesandeks.

Koos kapitalismi kriisiga surevad välja ta ideed. Kapitalismi maailma on tabanud vaimne pankrot. Imperialistlik kodanlus ja tema õpetatud toapoisid — kodanlikud filosoofid, majandusteadlased, ajaloolased jne. — ei ole kommunistliku ideoloogia võidukäigule suutelised vastandama mitte mingisuguseid positiivseid ideaale, mitte mingisugust loovat programmi. Kapitalistliku süsteemi kriis väljendub kodanliku ideoloogia, kodanliku kultuuri, kirjanduse ja kunsti languses.

Kuid see ei tähenda, nagu lakkaks kodanlik ideoloogia inimeste teadvust mürgitamast. Vastupidi — nagu igasuguse roiskumise puhul, nii eritub ka kodanliku ideoloogia laostumisel eriti mürgiseid aineid, mis on väga ohtlikud.

Imperialistliku propaganda ideeliseks lipuks on must antikommunismi lipp. Antikommunism on üks kõige vastikum kodanluse ideoloogia laostumise produkt. Olles võimetud kommunistlikule ideoloogiale vastandama mingit rahvahulki kaasahaaravat ideed, hakkavad kodanlikud propagandistid laimama, kommunistlikku ideoloogiat häbitult moonutama ja kapitalistliku elulaadi näilisi «võlusid» ohjeldamatult ülistama.

Vaadake, kui teravalt naeruvääristab järgmisel leheküljel toodud karikatuur sotsiaalse progressi vaenlasi, kes on koondunud nüüd antikommunismi näruse lipu alla. Siin on finantsäritsejaid ja militaristliku kliki tegelasi, fašiste ja reaktsioonilisi kirikutegelasi, kolonisaatoreid ja mõisnikke. Kuid antikommunismi piraadilipp neid ei päästa. Nende jaoks on ainult üks tee — teise maailma.

Imperialistlikud ideoloogid relvastavad end kõige reaktsioonilisemate ideedega. Nad püüavad inimeste teadvust mürgitada müstika, individualismi, rassismi ja amoraalsuse mürgiga, ülistavad sõdasid, tapmist ja surma. Et töötajaid võitlusest kapitalistliku korra vastu kõrvale juhtida, antakse imperialistlikes maades välja tühise sisuga, liiderlikkust ja vägistamist propageerivaid raamatuid, toodetakse amoraalseid filme, levitatakse abstraktset maalikunsti, mis polegi õieti kunst, epileptilist tantsumuusikat jne.

Kurss . . . teise ilma
(Kunstnik *J. Ganf*)

Ei või alahinnata kodanliku ideoloogia kahjulikku mõju ka nõukogude inimestele.

Maailma areenil toimuvas kahe ideoloogia vahelises võitluses on meil kaval ja kogenud vastane. Tema käsutuses on tohutu suur propagandamasin, ta rakendab oma ideede levitamiseks rafineeritud meetodeid, spekuleerib oskuslikult mõninga osa nõukogude inimeste teadvuses pesitsevate eraomanduslike instinktide,

usklikkuse, rahvusliku sallimatuse ja muude mineviku iganditega. Raadiot, ajakirjandust, turismi ja muid ideede sissetungi kanaleid kasutades püüavad imperialistid nõukogude inimesi mõjutada, neid segadusse viia, elustada nende teadvuses pesitsevaid mineviku igandeid, külvata kahtlust, kõigutada usku meie ürituse õigsusse, nõrgendada entusiasmi, pidurdada kommunistlikku ehitustööd.

Maailma areenil toimuv kahe ideoloogia vaheline võitlus, mis üha teravneb, toob kommunistlikule, marksistlik-leninlikule ideoloogiale järjest uusi võite. Kommunistliku ideoloogia autoriteet, tema külgetõmbejõud ja mõju sadadele miljonitele inimestele kõigis maakera osades kasvavad iga päevaga. Kommunistliku ideoloogia jõu allikaks on tema tõepärasus ja õigsus, mida on tõendanud kogu ajaloolise arenemise käik.

Marksism-leninism esineb nüüd mitte ainult teooriana, vaid ka elava sotsialistliku tegelikkusena, olles toonud vabaduse ja õnne juba ühele kolmandikule inimkonnast.

«Naeruväärne on kiruda vaenlasi selle pärast, et nad oskuslikult propageerivad seda, mida nad peavad tõepäraseks,» kirjutab tuntud kodanlik ajakirjanik Sulzberger. «Meie ei ole endiselt suutelised määratlema omaenda ideid ega tegema neid arusaadavamaks neile, keda me nendega tahame mõjutada... Kui ei leita vahendit võitluses kommunistliku propaganda tehnika vastu, siis Läänel ei tule enam otsida eksisteerimise mõtet, ta lihtsalt lakkab eksisteerimast.»

Selle arvamusega võib täiesti nõustuda, kui lisada, et asi ei ole kommunistliku propaganda tehnikas, vaid kommunismi võitmatuses, kommunistlike ideede elutões.

Partei kutsub ideoloogilisel rindel mitte kaitsele asuma, vaid pealetungile minema. Ta nõuab kapitalismi igandite väljajuurimist inimeste teadvusest, imperialismi inimesevihkajaliku olemuse, tema veriste tegude, tema manduva kultuuri ja ideoloogia paljastamist, V. I. Lenini juhendi täitmist: «jagu saada kogu kapitalistide vastupanust, mitte ainult sõjalisest ja poliitilisest, vaid ka ideelisest, mis on kõige sügavam ja kõige võimsam».[1]

3. Kommunismiehitaja moraalne pale

Partei allutab kogu nõukogude inimeste kasvatamis-, haridus- ja õpetamistöö neis kommunistliku teadlikkuse, kommunistliku kõlbluse kujundamisele.

Millised on kommunistliku ühiskonna ehitaja moraalse palge põhilised jooned?

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 338.

Marksistlik-leninlik maailmavaade

Kommunistliku kõlbluse vankumatuks alusmüüriks on marksistlik-leninlik maailmavaade, mis relvastab nõukogude inimesi ühiskonna arenemise seaduste ja perspektiivide tundmisega, võimaldab selgesti näha meie suurt eesmärki ja määrab kindlaks selle eesmärgi saavutamise teed.

Inimkonna ajaloos on olnud rohkesti õpetusi, mis püüdsid ühiskonna elu seletada, tegid selle ümberkorraldamise plaane. Kuid kõik need õpetused on kas ammu unustatud või üha enam oma mõju kaotamas. Marksism-leninism on esimene õpetus, mille autoriteet ja külgetõmbejõud pidevalt kasvavad ja tugevnevad. Marksistlik-leninlik õpetus on kõikvõimas, sest et ta on õige, kajastab õigesti ühiskonna arenemise seaduspärasusi, töötava rahva kõige elulisemaid huve.

Marksism-leninism võidab üha rohkem pooldajaid kõigis maailma maades, inimesed näevad temas tohutu suurt ümberkujundavat jõudu. Toome ühe esimesel pilgul tähtsusetuna näiva, kuid väga tähelepanuväärse fakti. 1957. aasta oktoobri alguses, varsti pärast esimese Nõukogude Maa tehiskaaslase väljasaatmist, ilmus Londonis K. Marxi kalmule lihtne lillekimp väikese paberilehega, millele oli kirjutatud: «Me oleme Teiega nõus, Karl, Teil oli vankumatu seisukoht. Me ei tulnud siia selleks, et nutta, vaid et rõõmustada, sest Teie õpetus annab meile jõudu mitte ainult maailma, vaid ka kosmost muuta.»

Marksismi-leninismi tõepärasus on vastu pidanud karmile ajaproovile, seda on tõestanud elu ise. Ega asjatult öelda rahva seas: Marxi-Lenini teadus on elu poolt proovitud ja kontrollitud.

Marksism-leninism on õpetus, mis pidevalt areneb ja rikastub. Tema arenemisse annab väljapaistva loomingulise panuse meie partei. NLKP uus programm on tänapäeva ühiskondliku ja teadusliku mõtte kõrgeim saavutus. Marksismis-leninismis, partei programmis kehastuvad kaasaja eesrindlikud ideed.

Marksismi-leninismi õppimine nõukogude inimeste poolt, neis teaduslıku maailmavaate kujundamine on kommunistliku kasvatuse põhiülesannete lahendamise võti.

Meie maa töötajate relvastamine marksismi-leninismi ideedega on nende moraalse palge kujundamise aluseks, neis niisuguste kommunistliku kõlbluse joonte väljatöötamise aluseks, nagu: ustavus kommunismile, patriotismile ja internatsionalismile, töösarmastus, ühiskondliku kohuse, kollektivismi ja seltsimeheliku vastastikuse abistamise sügav tunnetamine, sotsialistliku ühiselu reeglite range täitmine. Inimene, kes on ideeliselt karastatud, kes on marksismi-leninismi põhjalikult tundma õppinud, annab kogu jõu kommunistliku ühiskonna ehitamisele, ei tagane kunagi ausast tööst, rahva heaolu ennastsalgavast teenimisest.

Mida põhjalikumalt nõukogude inimesed õpivad tundma marksismi-leninismi ideid, seda kiiremini teevad nad lõpu teadvuses

pesitsevatele mineviku iganditele, kujunevad kommunistliku ühiskonna väärilisteks ehitajateks ja liikmeteks.

Oma uues programmis rõhutas meie partei, kui suure tähtsusega on ülesanne marksismi-leninismi alusel kujundada teaduslikku maailmavaadet kõigis nõukogude ühiskonna töötajais.

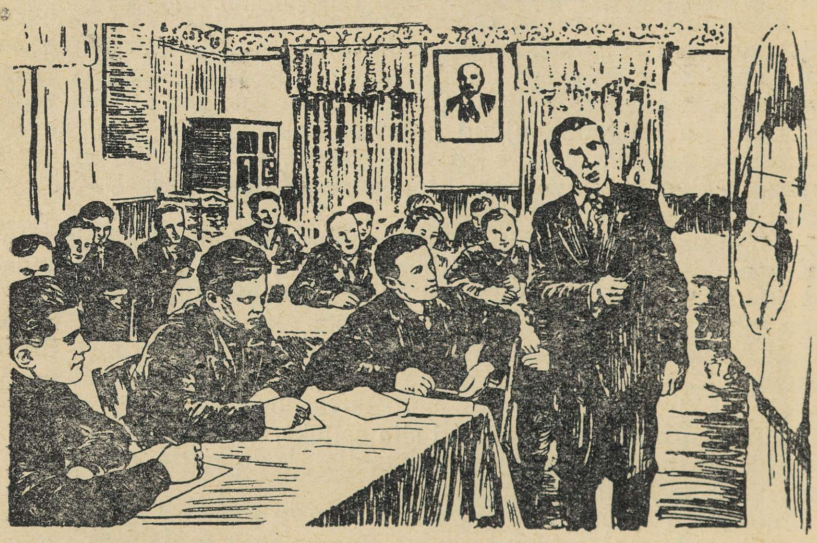

Maakommunistid õpivad tundma NLKP XXII kongressi materjale
(Vinnitsa oblasti Možaiski-nimeline põllumajanduslik artell)

«Partei püstitab ülesande,» öeldakse NLKP programmis, «kasvatada kogu elanikkonda teadusliku kommunismi vaimus, taotledes, et töötajad sügavalt mõistaksid maailma arenemise käiku ja perspektiive, õigesti orienteeruksid meie maal ja rahvusvahelisel areenil toimuvates sündmustes ning teadlikult ehitaksid elu kommunistlikult.»

Marksism-leninism on täielik ja harmooniline õpetus, mis annab inimestele tervikliku maailmavaate. Selle õpetuse põhilised koostisosad on filosoofia, poliitiline ökonoomia ja teaduslik kommunism.

Marksismi-leninismi *filosoofia* — dialektiline ja ajalooline materialism — on teadus looduse, ühiskonna ja mõtlemise kõige üldisematest arenemisseadustest. Meie filosoofiat nimetatakse *materialistlikuks* sellepärast, et ta lähtub faktist, et materiaalne maailm eksisteerib väljaspool inimteadvust ja areneb objektiivsete, inimeste teadvusest sõltumatute seaduste järgi. See materiaalne maailm on primaarne, inimese teadvus — selle maailma peegeldus — on sekundaarne. *Dialektiliseks* nimetatakse mark-

sistlik-leninlikku filosoofiat sellepärast, et ta vaatleb materiaalset maailma alatises liikumises, arenemises ja uuenemises, mis toimub igale esemele ja nähtusele omaste sisemiste vastuolude võitluse tulemusena. Marksistliku filosoofia lahutamatu osa on *ajalooline materialism* — tulemus dialektilise materialismi rakendamisest ühiskonna elu tunnetamisel, teadus ühiskonna arenemise kõige üldisematest seadustest, ühiskonna tunnetamise ja revolutsioonilise ümberkujundamise meetod.

Marksismi-leninismi teine koostisosa — *poliitiline ökonoomia* — on teadus inimestevaheliste tootmissuhete arenemisest, materiaalsete hüvede tootmise ja jaotamise seadustest inimühiskonnas selle arenemise eri etappidel. Ta uurib tootmisvahendite omandivormi arenemise ja muutumise seaduspärasusi, erinevate sotsiaalsete rühmade olukorda ja vastastikuseid suhteid tootmisprotsessis, materiaalsete hüvede jaotamise ajalooliselt muutuvaid vorme. Poliitiline ökonoomia käsitleb ühiskondlike suhete otsustavat valdkonda — inimeste majandusalaseid tootmissuhteid, mis moodustavad, nagu sellest on juba räägitud esimeses peatükis, tootmisviisi tähtsaima külje, ühiskonna majandusliku baasi.

Marksismi-leninismi kolmas koostisosa on *teaduslik kommunism* — teadus sotsialistlikust revolutsioonist ja proletariaadi diktatuurist, sotsialismi ja kommunismi ehitamise seaduspärasustest. Teaduslik kommunism relvastab töölisklassi ja kõiki töötajaid täpse strateegia ja taktikaga võitluses kapitalistlikust ekspluateerimisest vabanemise eest, toob esile sotsialistliku revolutsiooni seadused, määratleb ühiskonna sotsialismilt kommunismile ülemineku teaduslikult põhjendatud teed.

Marksismi-leninismi tõeliselt hästi tundma õppida tähendab omandada ta kui terviklik õpetus kõigi tema koostisosade orgaanilises ühtsuses. Seda aga kergesti tööd tegemata ja jõudu pingutamata ei saa. Eesmärgile jõuab ainult üht teed pidi — sihi- ja järjekindla õppimisega. Igaüks, kes on alustanud poliitiliste teadmiste aluste õppimist, igaüks teist võib hiljem tundma õppida kõiki marksismi-leninismi koostisosasid: filosoofiat, poliitilist ökonoomiat ja teaduslikku kommunismi.

Teadusliku kommunistliku maailmavaate kujundamine, töötajate marksistlik-leninlik õpetamine on kõigi ideoloogilise töö vahendite peamine eesmärk ja põhiline sisu. Seda ülesannet lahendavad nii igasugused poliitilise õppuse vormid (ringid, seminarid, marksismi-leninismi õhtuülikoolid) kui ka ajakirjandus, raadio, televisioon, kino, massiline poliitiline, kultuur-hariduslik töö, kirjandus ja kunst, kesk- ja kõrgem kool.

V. I. Lenin rõhutas korduvalt, et õppida kommunismi, kujundada kommunistlikku maailmavaadet ei tähenda pähe tuupida kommunismi teese. On vaja saavutada seda, et need teesid toetuksid teaduste aluste tundmisele, et need muutuksid omaenda järeldusteks, kaasaja hariduse seisukohalt vältimatuteks järeldus-

teks. Kommunistlik maailmavaade saab tugineda vaid inimeste põhjalikele ja igakülgsetele teadmistele, nende kõrgele kultuurile.

«Kommunistiks võib saada ainult siis,» ütles Vladimir Iljitš, «kui rikastad oma mälu kõigi vaimsete varadega, mis inimkond on loonud.»[1]

Eesrindliku teadusliku maailmavaate kujundamine ei ole mõeldav ilma võitluseta religiooni vastu.

Inimese vaimne arendamine ei kulge edukalt, kui ta pea on ebausku ja võltse ettekujutusi täis tuubitud. Ideoloogilise ja kasvatustöö tähtsaim ülesanne on paljastada religioosse maailmatunnetuse alusetust, tema ühiskonnakahjulikkust, aidata neil nõukogude inimestel, kes on veel nakatatud religioossetest eelarvamustest, viimastest kiiremini vabaneda, mitte loota jumalale, vaid omaenda tööle, mitte elada olematu taevase paradiisi nimel, vaid kommunismi nimel, mida ehitame maa peal.

Kommunistlik töössesuhtumine

«Inimese ilu ja tublidus seisab tema töös ja tegevuses,» ütles N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil, «selles, mis ta on loonud, mis ta on teinud. Töös tulevad ilmsiks inimese võimed ja anded, tema geniaalne vaim, töös peitub inimkonna surematus.»

Aktiivne osavõtt tööst ühiskonna heaks on kommunistliku kõlbluse aluseks, on kommunismiehitaja moraalset palet määravaks jooneks, nõukogude inimeste teadlikkuse taseme peamiseks näitajaks. Just töössesuhtumine on selleks proovikiviks, mille abil mitte sõnades, vaid tegudes kontrollitakse inimese kommunistlikku teadlikkust, tema ustavust kommunismile.

Mida paremini inimene töötab, seda enam teda nõukogude ühiskonnas austatakse.

Ent siiski leidub veel meie maal inimesi, kes ei suhtu õigesti töösse ühiskonna heaks. Säärased inimesed rikuvad tootmisdistsipliini, töötavad halvasti ja lohakalt, katsuvad anda ühiskonnale vähem, võtta temalt aga rohkem. Leidub veel niisuguseid Nõukogude kodanikke, kes suhtuvad töösse üleolevalt, härrasmehelikult, eriti sellistesse tööliikidesse, nagu töö tehases või kolhoosis. Mõned hoiduvad ühiskondlikult kasulikust tööst üldse kõrvale, elavad mittetöiste tulude arvel, paisutavad isiklikku majapidamist, spekuleerivad jne. Üksikud noored inimesed, kes on lõpetanud kesk- või kõrgema õppeasutuse, hoiduvad eemale tootmistööst ja elavad vanemate kulul.

Säärase töössesuhtumise juured ulatuvad kaugesse minevikku. Sajandeid töötasid tööinimesed mõisnike ja kapitalistide heaks, töötasid kepihirmu all, nälja ja puuduse sunnil. Luues oma kätega ekspluataatoritele rikkusi, kiratsesid nad ise viletsuses. See kõik tekitas töölistes ja talupoegades tülgastust töö kui raske ja

[1] V. *I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 256.

häbistava koorma vastu, õhutas tahtmist tööst kõrvale hiilida. Ehkki inimese ekspluateerimine teise inimese poolt on meie maal ammugi likvideeritud, on kuni seniajani üksikute mahajäänud inimeste teadvuses säilinud veel vana töössesuhtumise igandid.

Meie partei juhindub alati leninlikust õpetusest, et ilma murranguta inimeste töössesuhtumises ei saa üles ehitada uut ühiskonda.

Sotsialistlik kord, mis vabastas töö ekspluateerimisest, on muutnud töö tõeliselt loovaks ja inimeste suhtumise töösse ümber kujundanud. Nõukogude inimeste valdavale enamikule on töö muutunud mitte ainult lihtsalt teenistusvahendiks, vaid ühiskondlikuks kutsumuseks, esmajärguliseks moraalseks kohuseks. Meie maal austatakse igasugust tööd ja peetakse sellest lugu. Akadeemik ja kaevur, terasesulataja ja lüpsja, õpetaja ja kombainer, treial ja arst — kõik nõukogude inimesed moodustavad suure tööarmee, kes maailma ümber kujundab. Iga liiki tööalane tegevus avab meil tee loomingulisele otsingule ja kangelaslikkusele, laialdasele ühiskondlikule tunnustusele. Tootmiseesrindlased ja töökangelased on meie maal kõige tuntumad ja lugupeetumad inimesed, kelle kuulsusrikkaid tegusid tähistatakse valitsuse kõrgete autasudega.

Nõukogude inimene äratab ellu ekspluataatorite poolt hävitatud töörõõmu.

Rahvahulkade uus töössesuhtumine, nende teadlikkus ja hingestatus on sotsialismi suureks eeliseks, tema võidu põhialliikaks.

Seda on sunnitud arvestama ka imperialismi esindajad. Muuhulgas on huvitav ühe ameerika suure bisnesmeni Charles Mortimeri tunnistus, kes pärast Nõukogude Liidu külastamist avaldas Ameerika Ühendriikides artikli «Venelaste «salarelv»». Selles hoidub ta kordamast kodanluse propaganda surmani tüüdanud väljamõeldisi nõukogude inimeste «orjastamisest», «sunniviisilisest tööst» NSV Liidus, nõukogude süsteemi «totalitarismist». Mõistes nähtavasti taolist liiki väljamõeldiste absurdsust ja naeruväärsust Nõukogude sputnikute ja kosmoselaevade ajastul, püüab Mortimer leida Nõukogude Liidu edusammude tõelisi allikaid. Võib nõustuda tema järeldusega: Nõukogude «salarelvaks» on tema arvates «rahva üldine soov ja püüe töötada peamiselt ühise eesmärgi saavutamiseks».

Sotsialistlikult töölt läheme me praegu üle kommunistlikule tööle. Kommunistlik töö ei ole lihtsalt niisugune töö, mis on tehniliselt kergemaks muutunud, vaid ta on veel rohkem mõtestatud kui sotsialismi tingimustes, sotsiaalselt õilistatud, on kõrge teadlikkuse väljendus, esimene eluvajadus, harjumus ja nauding. Seepärast pööratakse nõukogude inimeste töökasvatusele praegu eriti suurt tähelepanu.

«Partei peab kasvatustöö keskseks ülesandeks,» öeldakse NLKP programmis, «arendada kõigis ühiskonna liikmetes kommunistlikku töössesuhtumist.»

Töökasvatus on eelkõige kommunistliku töössesuhtumise kasvatamine, ideeliste ja moraalsete tööstiimulite ning teadliku töödistsipliini kasvatamine. Kommunism ei tähenda mitte ainult kõrgemat tööviljakust, vaid ka töö kõrgemat organisatsiooni, mis põhineb teadlikul distsipliinil. «Ühiskondliku töö kommunistlik organisatsioon,» kirjutas V. I. Lenin, « — esimeseks sammuks selle poole on sotsialism — püsib, ja mida rohkem edasi, seda enam püsib . . . töötajate eneste vaba ja teadliku distsipliini najal.»[1]

Uus, kommunistlik töössesuhtumine juurdub üha kindlamalt nõukogude tegelikkuses. Nõukogude ühiskonna elus etendab kõrvuti isikliku materiaalse huviga üha suuremat osa ideeline ja moraalne tööstiimul. *Materiaalse huvi ühendamine sügava arusaamisega töö ühiskondlikust tähtsusest on selleks peateeks, mis suundub ja tingimata viib meid kommunistlikule tööle.*

Mis sundis näiteks Moskva Vladimir Iljitši nimelise tehase noort töölist E. Arafelovit kirjutama avaldust palvega suunata ta «ükskõik missugusesse punkti planeedil või väljaspool seda, kuhu Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei peab vajalikuks», ja seejärel sõitma Kasahstani uudismaadele? Pole kahtlust, et teda sundis seda tegema ideeline ustavus kommunismile, kommunistlik suhtumine töösse ja oma ühiskondlikku kohusesse.

Kogu maal arenenud kommunistliku töö kollektiivide ja löökliste liikumise, vaprate uudismaa-alistajate ning meie maa põhja- ja idapiirkondade rikkuste avastajate töökangelastegude ajalooline tähtsus selles seisabki, et siin avaldub uus töössesuhtumine, mis ekspluataatorliku korra tingimustes on võimatu.

Eriti tähelepanuväärv on see, et uus töössesuhtumine kujuneb omaseks miljonitele nõukogude inimestele, kõige laiematele rahvahulkadele.

Hoida ühiskondlikku omandit

Kommunismiehitaja moraalse palge tähtsaks jooneks on hoolikas suhtumine sotsialistlikku omandisse. Sotsialistlik ühiskondlik omandus on meie korra majanduslik alus, tema jõu ja võimsuse allikas. Iga nõukogude inimene on huvitatud ühiskondliku rikkuse säilitamisest ja suurendamisest.

Meie korra tingimustes sõltub iga nõukogude inimese heaolu kõigi heaolust, ühiskonna rikkusest. Mida rikkam on nõukogude ühiskond, seda kõrgem on tema liikmete elatustase. Sotsialistliku omandi tugevdamine ja arendamine on peamine tingimus üleminekul kommunistlikele ühiskondlikele suhetele, materiaalsete ja vaimsete hüvede kommunistlikule küllusele.

Seepärast kasvatab meie partei nõukogude inimestes hoolikat

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 29. kd., lk. 387.

suhtumist sotsialistlikku omandusse kui nõukogude korra vankumatusse, pühasse ja puutumatusse alusesse. Ta peab otsustavat võitlust nende vastu, kes on hooletud ühiskondliku vara suhtes, vahel aga seda ka riisuvad.

Sajandite jooksul kujunes töötajais viha mõisnike ja kapitalistide omandi vastu, mis oli rahvahulkade kõige julmema ekspluateerimise aluseks. Töölised ja talupojad nägid selles omandis õigesti ebavõrdsuse ja rõhumise allikat. Nad nimetasid seda «härraste», «peremehe», «kroonu» varaks, mida ei olnud patt salaja ära viia või rikkuda ning mille eest igatahes ei olnud vaja hoolitseda.

Kas mõnel nõukogude inimesel on säärase arusaamise igandid säilinud ka sotsialistliku ühiskondliku omandi suhtes? Kahjuks on säilinud. Meil leidub veel inimesi, kes suhtuvad üldrahvalikku varasse ükskõikselt ja hooletult kui «võõrasse», «mitte oma», «kroonu» varasse. Säärased inimesed hoolitsevad halvasti ühiskondliku rikkuse säilitamise ja suurendamise eest, seadmete ja masinate kasutamise, majandi ökonoomse juhtimise eest, vahel aga on valmis üles näitama heldekäelisust riigi arvel. Ei ole veel kadunud ka inimesed, kes ei peatu riigi või kolhooslik-kooperatiivse omandi otsese omastamise ees, rikuvad ja röövivad seda.

Võitlus teadvuses pesitsevate mineviku igandite vastu, erandtult kõigi nõukogude inimeste kasvatamine ühiskondlikku varasse hoolika suhtumise vaimus on üks tähtsamaid kommunistliku ülesehitustöö ülesandeid.

«Kommunism,» õpetab V. I. Lenin, «algab seal, kus tekib *tavaliste tööliste* ennastsalgav, rasket tööd võitev hool tööviljakuse suurendamise eest, *iga puuda vilja, söe, raua* ja teiste saaduste hoidmise eest, mis ei lähe töötegijatele isiklikult ega nende «lähedastele», vaid «kaugetele», s. o. kogu ühiskonnale tervikuna, kümnetele ja sadadele miljonitele inimestele . . . »[1]

Sotsialistlikku omandisse hoolikalt suhtuda tähendab seda oma tööga pidevalt suurendada, lisada ühiskondlikku rikkust tööviljakuse tõstmise arvel, toodangu hulga suurendamise ja kvaliteedi parandamise teel. Ühiskondlik rikkus ja eluhüved ei saja nagu manna taevast alla. Ühiskondliku rikkuse kasv, järelikult aga ka nõukogude inimeste elatustaseme tõus on otseselt sõltuv rahva tööalastest pingutustest, ühiskondliku töö viljakuse tõstmisest.

Sotsialistlikku omandisse hoolikalt suhtuda tähendab kõige väiksematki osa rahva varast hoida nagu silmatera. Ei piisa ainult ühiskondliku rikkuse loomisest, tuleb ka seda hoida, tarvitada seda rahvale kõige kasulikumalt. Ent juhtub kahjuks ka nii: inimesed on tublisti tööd teinud, töövili oli hea ja rikkalik, kuid selle säästliku ja mõistliku kasutamise eest ei hoolitsetud. Selle tagajärjel muutusid kõik tööalased jõupingutused nulliks. Näiteks

[1] *V. I. Lenin,* Teosed, 29. kd., lk. 394.

kolhoosnikud või sovhoositöölised kasvatasid hea saagi, kuid koristamisel, transportimisel ja säilitamisel esinesid nii suured kaod, et ei saadud pooltki sellest, mis oleks võidud saada. Kui palju aga kaotab ühiskond, kogu rahvas selle tõttu, et mitte kõik ei hoolitse veel masinate, materjalide ja valmistoodangu säilivuse eest!

Meie ühiskond saab seda jõukamaks, mida ökonoomsemalt ja hoolikamalt juhitakse rahvamajandust, mida aktiivsemalt nõukogude inimesed võitlevad seadmete ja masinate säilivuse, tooraine ja materjalide kokkuhoiu eest, tööaja ebatootlike kadude ja praagi vastu. Oskuslikult majandada tähendab saada vahendite ja töö väikseimate kulutuste juures kõrgeimad tulemused. On tähtis mõistlikult kasutada kapitaalmahutusi rahvamajanduses, laiendada ja tugevdada kolhooside jagamatuid fonde, juurutada uut tehnikat, igati arendada ja täiustada tootmist.

Töötajaile on muutunud tavaks sotsialistlikku omandit hoolikalt hoida, ühiskondliku vara säilivuse eest heaperemehelikult hoolitseda. Kas sellest ei anna tunnistust rohkearvulised faktid, kus nõukogude inimesed, sageli eluga riskeerides, päästavad rahva vara tulekahju ja uputuse puhul või muude loodusõnnetuste korral! Nad paljastavad ja mõistavad otsustavalt hukka neid, kes on valmis «lõikama» riigi arvel, kes sirutavad käe sotsialistliku omandi järele, püüavad rajada oma isiklikku heaolu ebaausal teel. Nõukogude inimene on oma maa peremees, teraselt valvab ja suurendab ta selle rikkusi.

Kollektivism ja seltsimehelik vastastikune abi

Eraomandil baseeruvas kapitalistlikus ühiskonnas valitseb julm kodanlik moraal. Selle aluseks on individualism, egoism, isiklik ahnitsemine, kasuahnus, vaen ja konkurents. «Inimene on inimesele hunt» — säärane on kodanliku moraali põhiprintsiip. Kapitalistlikus ühiskonnas võib «haljale oksale jõuda», rikastuda, isiklikku heaolu leida vaid teiste vaesumise, laostumise ja õnnetuse arvel. «Uputa teised porri, ise aga roni välja» on kodanluse deviisiks, tema põhieesmärgiks ja elumõtteks.

«Vana ühiskond,» ütles V. I. Lenin, «oli rajatud sellisele põhimõttele, et emb-kumb, kas sina riisud teist või teine riisub sind, kas sina töötad teisele või tema sinule, kas sa oled orjapidaja või oled ori. Ja on arusaadav, et selles ühiskonnas kasvatatud inimesed omandavad, võib ütelda, juba emapiimaga sellise hingeelu, harjumuse, arusaamise — kas orjapidaja või ori, või väikeomanik, väiketeenistuja, väikeametnik, haritlane, ühe sõnaga. — inimene, kes hoolitseb ainult selle eest, et tal oleks oma, teised aga ei puutu temasse.»[1]

Hoopis teisel alusel rajatakse inimeste vastastikused suhted sotsialistlikus ühiskonnas.

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 262.

Meie partei on teinud kolossaalse töö, et välja juurida neetud reeglit: «Igaüks enda eest, jumal kõigi eest» ning sisendada nõukogude inimeste teadvusse ja muuta harjumuseks teine reegel: «Kõik ühe eest, üks kõigi eest». Nii nagu kodanliku eraomanduse asemele tuli meie maal sotsialistlik ühiskondlik omandus, nii tuli ka antihumanistliku kodanliku moraali asemele humanistlik kommunistlik moraal. Kommunistlik kõlblus vastandab egoismile ja individualismile, vaenule ja konkurentsile kollektivismi ja seltsimeheliku vastastikuse abistamise, ekspluateerimisest vabade inimeste sõpruse ja koostöö.

Sotsialismi juures valitsevad inimeste vahel humaansed suhted ja vastastikune austamine, siin on inimene inimese sõber, seltsimees ja vend. Iga nõukogude inimese isiklik heaolu on võimalik vaid kogu nõukogude rahva heaolu tõusu alusel. Kõik nõukogude inimesed on eluliselt huvitatud oma kodumaa arendamisest ja tugevdamisest, kommunismi edukast ehitamisest, sest et see on nende igaühe õnne ja õitsengu peamine allikas.

Kollektivism väljendub selles, et Nõukogude kodanikud on hästi teadlikud oma ühiskondlikust kohusest, oma kohustustest teiste inimeste ja ühiskonna ees. Meie maa töötajate mõtetes ja tegudes põimuvad isiklik ja ühiskondlik üha tihedamalt kokku, sulavad ühte.

Iga samm nõukogude tegelikkusest pakub ühiskonna omakasupüüdmatu teenimise, üldrahvalike huvide eest võitlemise eeskuju, näitab oskust sügava sisemise veendumusega allutada isiklikud huvid ühiskondlikule kohusele, üldistele huvidele. Meenutame näiteks Valentina Gaganova ja kümnete tuhandete tema järglaste käitumist, kes ühiskonna huvide nimel, suuremast teenistusest ajutiselt loobudes, lähevad eesrindlikest brigaadidest, tsehhidest ja kolhoosidest üle mahajäänutesse, et viia need eesrindlike hulka. Või toome teise näite. Juba NLKP Keskkomitee märtsipleenumi käigus, kus arutati põllumajanduse edasise arendamise teid, teatasid Moskva Vladimir Iljitši nimelise, Frunze- ja Karpovi-nimelise tehase noored töölised ning tuhanded teised nõukogude inimesed vastuseks partei üleskutsele oma soovist sõita alatiseks tööle kolhoosi või sovhoosi.

«Kõike head, mida nõukogude inimene teeb,» ütleb N. S. Hruštšov, «teeb ta endale ja kogu ühiskonnale. Kohusetruult suhtuda oma töösse, teha kõike õigeaegselt ja hästi, tähendab tõeliselt hoolitseda oma seltsimeeste eest, kes samuti töötavad kõigi heaks, sealhulgas ka sinu heaks. Selles avalduvad uue ühiskonna inimeste seltsimehelik koostöö ja vastastikune abistamine.»

Kollektivism ja seltsimehelik vastastikune abi, ühtsus ja monoliitsus on nõukogude inimeste moraalse palge tähtsaimad jooned. Need kõrged ja üllad jooned avalduvad töös ja igapäevases elus, käitumises ja ühiskondlikus tegevuses. Sõprus ja koostöö

aitavad nõukogude inimestel võita kõiki raskusi, edukalt lahendada kommunistliku ülesehitustöö kõige keerukamaid ülesandeid.

Meie ajal, kus nõukogude rahva kollektiivsete jõupingutustega püstitatakse hiiglaslikke ettevõtteid, elektrijaamu ja niisutussüsteeme, haritakse üles uudismaade ääretuid avarusi, stardivad kõrgusse kosmoselaevad, on eriti selgesti näha, et edu võib saavutada ainult sõbralikult, ühiselt, õlg õla kõrval töötades. Üksmeelset kollektiivi ei kohuta ükski raskus, talle ei ole kättesaamatu ükski piir. Nagu öeldakse: «Inimjõul ei ole piire, kui see jõud on kollektiiv.»

Seepärast pühendabki partei nii suurt tähelepanu nõukogude inimeste kasvatamisele kollektivismi ja seltsimeheliku vastastikuse abistamise vaimus, peab leppimatut võitlust veel esinevate individualismi ja egoismi iganditega, üksikute inimeste katsetega vastandada oma isiklikud huvid kollektiivi, kogu nõukogude ühiskonna vajadustele.

Kollektivismil ja seltsimehelikul vastastikusel abistamisel ei ole midagi ühist silma kinnipigistamisega, vaid vastupidi, need eeldavad inimeste suurt nõudlikkust üksteise suhtes.

N. S. Hruštšov ütles: «Ärge kartke öelda tõtt oma sõbrale, ärge kartke! Kui te ütlete talle tõtt ja kui ta on teie tõeline sõber, siis saab ta aru, et te räägite talle seda printsipiaalsetest seisukohtadest lähtudes. Kui ta aga teist aru ei saa, siis, tähendab, ei ole ta teie sõber, tähendab, ta ei saa aru lihtsatestki asjadest. Ei tohi olla sobinguid oma südametunnistusega. Niisugused sobingud oma südametunnistusega võivad meie kommunistlikule ülesehitustööle ainult kahju tuua.»

Nõukogude patriotism ja internatsionalism

Kommunismiehitaja moraalse palge lahutamatuks jooneks on nõukogude patriotism ja palav isamaa-armastus. Nõukogude patriotism on uut, kõrgemat tüüpi patriotism, millel on teadlik üldrahvalik, mõjuv iseloom.

Isamaa-armastus, ütles Vladimir Iljitš Lenin, on üks kõige sügavamaid tundeid, mis on kindlustunud sajandite ja aastatuhandete jooksul. Kuid ekspluataatorlikus ühiskonnas tumestab töötajate kodumaa-armastust see teadmine, et nende tööd, nende higi ja verd kasutatakse käputäie rikaste: mõisnike ja kapitalistide huvides. Nõukogude ühiskonnas on kodumaa-armastus nõukogude inimeste teadvuses lahutamatult seotud ustavusega oma rahvariigile, oma kallile parteile kui töötava rahva eluliste huvide väljendajale ja kindlale kaitsjale.

Nõukogude inimesele on omane Nõukogudemaa kodaniku väärikuse tunne, uhkustunne tema edusammude, tema kangelasliku mineviku, suurepärase tänapäeva ja veel kaunima tuleviku üle.

Nõukogude inimesed võivad täie õigusega uhkust tunda selle üle, et just nemad esimestena kukutasid ekspluataatorite võimu,

saavutasid sotsialismi täieliku ja lõpliku võidu, nüüd aga rajavad helgele kommunistlikule homsele teed esimestena, kogu progressiivse inimkonna avangardis. Meie kodumaa töötajad tunnevad uhkust oma mehiste esivanemate sõjaliste kangelastegude üle, suurte revolutsiooniliste traditsioonide üle, maailmaajaloolise võidu üle Suures Isamaasõjas, oma rikkaliku materiaalse ja vaimse kultuuri, oma kaunite linnade, hiiglaslike ettevõtete, sputnikute, NLKP uue programmi grandioossete ja samal ajal täiesti reaalsete perspektiivide üle.

Nõukogude patriotismi arendamisele töötajais aitavad kaasa meie kodumaa ajalooga ja Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalooga tutvumine, sügav arusaamine partei ja rahva poolt kommunismi võidu eest peetava võitluse tähtsusest, meie partei ja Nõukogude riigi suure rajaja Vladimir Iljitš Lenini elu ja tegevuse tundmaõppimine. Mineviku revolutsiooniliste traditsioonide, tänapäeva heroismi ja tulevikuideaalide najal kasvatatakse nõukogude inimesi oma suurepärase kodumaa patriootideks.

Nõukogude patriotism abistab meie maa töötajaid lahingus ja töös, innustab kangelastegudele armastatud kodumaa nimel, on võimsaks liikumapanevaks jõuks kommunismi ehitamisel.

Tõeline patrioot on see, kes on valmis täitma kodumaale kõige vajalikumaid ja tähtsamaid ülesandeid, ükskõik kui keerulised ja rasked need ka ei oleks. Ainult see armastab oma sotsialistlikku isamaad tõeliselt, kes ennastsalgava tööga tema võimsust väsimatult tugevdab, kes on tema heaks valmis tooma ükskõik missuguse ohvri, andma kogu oma jõu ja, kui vaja, ka elu. Patriotismi eeskujudeks nõukogude inimestele on kodusõja ja Suure Isamaasõja sangarite surematud kangelasteod, tööinimeste — sotsialistliku töö kangelaste kuulsusrikkad teod, Kommunistliku Partei ja Nõukogude riigi väljapaistvate tegelaste elutee.

Nõukogude patriotism ei sobi kokku kosmopolitismi iganditega. Need igandid väljenduvad niisugustes faktides, nagu pimesi lõmitamine välismaise ees, kodanliku kultuuri matkimine, kahjulike kodanlike maitsete ja moodide ebakriitiline ülevõtmine jne. Need vastikud igandid on pärandanud meile vana Venemaa, kelle valitsevad klassid, olles imperialistlikest riikidest majanduslikult sõltuvad, lipitsesid kodanliku Lääne ees, püüdsid töötajaile sisendada mõtet nende mahajäämusest ja alaväärsusest, et rahvast revolutsioonilisest võitlusest kõrvale juhtida.

Nõukogude patriotismil ei ole midagi ühist halvustava suhtumisega teistesse rahvastesse, nende saavutustesse ja kultuurisse. Nõukogude inimeste kommunistlikule moraalile on võõrad upsakus, rahvuslik kõrkus ja hooplemine. *Nõukogude patriotism on lahutamatult seotud sotsialistliku internatsionalismiga, töötajate rahvusvahelise solidaarsusega.*

«Arendades nõukogude rahvas armastust oma isamaa vastu,» öeldakse NLKP programmis, «lähtub partei sellest, et sotsialismi

NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI PROGRAMM

maailmasüsteemi tekkimisega kehastub sotsialistliku ühiskonna kodanike patriotism ustavuses ja truuduses oma kodumaale ning kogu sotsialistlike maade ühendusele. Sotsialistliku patriotismi ja sotsialistliku internatsionalismi orgaaniliseks osaks on proletaarne solidaarsus kõigi maade töölisklassiga, töörahvaga. Partei jätkab

ka edaspidi sihikindlat võitlust kodanliku natsionalismi, rassismi ja kosmopolitismi reaktsioonilise ideoloogia vastu.»

Nõukogude inimesi ühendavad vennalike sotsialistlike maade rahvastega katkematud sõprussidemed.

Meie kodumaa töötajad aitasid vennalikel rahvastel Teise maailmasõja süngeil aastail vabaneda Saksa fašismi ja Jaapani militarismi ikkest. Esimestel sõjajärgsetel aastatel leidsid nõukogude inimesed, kel tuli ületada tõsiseid sisemisi majanduslikke raskusi, jõudu rahvademokraatlike riikide töötajate abistamiseks. Suure ulatuse on võtnud Nõukogude Liidu ja teiste sotsialistlike maade rahvaste vastastikune abi praegusel ajal. Nõukogude töölised, tehnikud ja insenerid, kes täidavad vennalike sotsialistlike riikide tellimusi, püüavad töötada võimalikult palju ja hästi. Samuti toimivad ka meie sõbrad sotsialistlikes maades.

Nõukogude inimesed on teadlikud internatsionalistid. Nende südameid täidab sügav solidaarsustunne kapitalistlike maade töötajate vastu, nad osutavad neile omakasupüüdmatut abi vabadusvõitluses ja vihkavad nende rõhujaid. Nõukogude inimesed teavad, et nende üllaks internatsionaalseks kohuseks teiste maade töötajate suhtes on väsimatult tugevdada NSV Liidu võimsust, aidates sellega kaasa rahu, demokraatia ja sotsialismi jõudude kasvule kogu maailmas.

Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse ideoloogia on kommunistliku ideoloogia lahutamatu osa. Meie maal on kujunenud nõukogude sotsialistlike rahvuste purustamatu sõprusliit, on sepistatud rahvuste kindel sõprus. Kõik Nõukogude Liidu rahvused — nii suured kui ka väikesed — on saavutanud kõrge majandusliku ja kultuurilise progressi.

Nüüd on rahvuslikud vastastikused suhted meie maal astunud uude arenemisetappi. Selle kõige iseloomustavamaks jooneks on Nõukogude sotsialistlike rahvuste lähenemine, nende igakülgne vastastikune rikastamine. NSV Liidus on kujunenud ühtne, oma olemuselt internatsionaalne rahvamajanduse organism. Toimub intensiivne vaimsete väärtuste vahetamine, arendatakse kõigile Nõukogude rahvustele ühtset internatsionaalset kultuuri. Kõigi Nõukogude Liidu rahvuste kasvav ja tugevnev sõprus, nende järjekindel lähenemine on iga sotsialistliku rahvuse õitsengu, meie Nõukogude kodumaa veelgi võimsamaks muutumise pandiks.

Sotsialistlik internatsionalism ei sobi kokku kodanliku natsionalismiga. Kodanlik natsionalism puhastab teed avalikule antikommunistlikule ideoloogiale, kahjustab kommunistlikku ülesehitustööd.

Tänapäeva tingimustes on suur tähtsus võitlusel šovinismi ja natsionalismi igandite vastu, rahvusliku suletuse tendentsi vastu, samuti tendentsi vastu idealiseerida igasuguseid, sealhulgas ilmselt reaktsioonilisi rahvuslikke traditsioone. Nõukogude inimeste kasvatamine sotsialistliku internatsionalismi ja NSV Liidu rah-

vaste sõpruse vaimus on vajalik tingimus kommunistliku ülesehitustöö uute võitude saavutamiseks.

Sotsialistliku ühiselu reeglite täitmine

Kommunismiehitaja suurepäraseks kõlbeliseks omaduseks on sotsialistliku ühiselu reeglite vabatahtlik ja teadlik täitmine, sallimatu suhtumine avaliku korra rikkujatesse. On täiesti seaduspärane, et kommunismiehitaja moraalikoodeksis on niisugused printsiibid, nagu ausus ja siirus, kõlbeline puhtus, lihtsus ja tagasihoidlikkus ühiskondlikus ja isiklikus elus; üksteisest lugupidamine perekonnas, hoolitsus laste kasvatamise eest; sallimatus ebaõigluse, muidusöömise, ebaaususe, karjerismi ja ahnitsemise suhtes.

Vahel avaldatakse arvamust, nagu oleks inimese käitumine väljaspool tootmist, väljaspool teenistuskohuste täitmist tema isiklik eraasi, mis mingil määral ei puuduta ühiskonna huve tervikuna. Niisugune seisukoht on täiesti ekslik. Kui inimene rikub sotsialistliku ühiselu reegleid, käitub igapäevases elus vääritult, siis puudutab see kogu ühiskonna huve.

Mõned inimesed näiteks kalduvad arvama, et perekonnasuhted on täiesti isiklik asi, kuhu üldsus ei tohtivat vahele segada. Nii näib see ainult esimesel pilgul. Tegelikult toob inimese ebaõige suhtumine perekonnasse suurt kahju ühiskondlikele huvidele. Perekond on ju ühiskonna algrakk. Inimese ebaõige suhtumine perekonnasse mõjub kahjulikult laste kasvatamisele, vähendab teiste perekonnaliikmete tööalast ja ühiskondlikku aktiivsust, annab halba eeskuju ja mõjub negatiivselt lähikondlastesse, eriti noortesse.

Sedasama võib öelda ka sääraste amoraalsete nähtuste kohta, nagu joomine, jõhkrus, tülitsemine, pugemine, silmakirjatsemine, upsakus, elukommete lodevus jne. Esimesel pilgul see kõik nagu ei riivaks kogu ühiskonna huve. Tegelikult aga takistavad need nähtused kommunistlikku ülesehitustööd, seepärast nad puudutavadki ühiskondlikke huve. Nõukogude inimesed ei või ega tohi nendega leppida.

Väljapaistev nõukogude poeet Vladimir Majakovski kirjutas:

Kommunism
pole tehastes üksnes
ja väljadel —
higivoolus.
Ta on koduste
toimetuste rütmes,
inimsuhetes,
elus-olus.

Mitte leppida amoraalsete tegudega ei tähenda ainult neid tegusid hukka mõista. Nõukogude inimesed peavad nende suhtes avaldama sallimatust, sihikindlalt võitlema nende väljajuurimise

eest, selle eest, et kõik kodanikud täidaksid sotsialistliku ühiselu ja avaliku korra reegleid. Nõukogude üldsus võib aktiivset mõju avaldada mitte ainult tootmisalaste, vaid ka igapäevase elu ja moraaliküsimuste lahendamisel. Rahvamalevate, seltsimehelike kohtute ja muude taoliste vabatahtlike organite kaudu võtab nõukogude üldsus järk-järgult endale avaliku korra kindlustamise asustatud punktides, valvab selle järele, et oleksid kaitstud kõigi kodanike õigused ja huvid ning et peetaks kinni sotsialistliku ühiselu reeglitest.

Võitlus Nõukogude seaduslikkusest ja sotsialistliku ühiselu reeglitest range kinnipidamise eest on kõigi ühiskondlike organisatsioonide, kõigi töötajate kollektiivide tähtsaim ülesanne. Ei tohi petistel, huligaanidel ja joodikutel lasta mürgitada nõukogude inimeste elu.

«Meie partei,» ütles N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil, «on töötanud ja töötab ka tulevikus ühiskondlike suhete arendamiseks kõigil elualadel. Mitte ainult majandus ja poliitika, vaid ka inimeste kodune elu, kultuur, psühholoogia ja teadvus on uute suhete — sõpruse, seltsimehelikkuse, vastastikuse abistamise ja kollektivismi suhete aktiivse kujundamise tegevusväljaks. Ainuüksi sotsialistlikus ühiskonnas, uute inimestevaheliste suhete alusel, on võimalikud isiksuse tõeline vabadus ja igakülgne õitseng, isiklike huvide harmooniline ühendamine kogu ühiskonna huvidega.»

LÜHIKOKKUVÕTE

Kommunistlik kasvatamine on kõrge teadlikkusega, distsiplineeritud, igakülgselt arenenud, mineviku iganditest vabade uue ühiskonna inimeste kujundamine, kelles on harmooniliselt ühinenud vaimne rikkus, moraalne puhtus ja füüsiline täiuslikkus.

Uute inimeste kasvatamiseta ei saa ellu viia töö ja ühiselu kommunistlikke printsiipe, ei saa kommunismi üles ehitada. NLKP programm asetab uue inimese kasvatamise ülesande ühele joonele niisuguste kommunistliku ülesehitustöö otsustavate ülesannetega, nagu kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine ja kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamine.

Oma uues programmis kuulutab meie partei, et kommunistliku ühiskonna inimest on võimalik kasvatada ning et ta meie maal tingimata kasvatatakse. See veendumus baseerub juba tehtud edusammudel kommunistliku ühiskonna aktiivsete ja teadlike ehitajate kasvatamise protsessis. Uue inimese kasvatamine on Kommunistliku Partei tähtsaim saavutus, üks peamisi sotsialismi võidu tulemusi meie maal.

Uue inimese kasvatamise otsustavaks teguriks on nõukogude inimeste ühiskondliku olemise muutus. Nõukogude sotsialistliku

elu kool on parim kommunistliku kasvatamise kool. Koos sellega omandab praegustes tingimustes üha suurema tähtsuse partei, kogu nõukogude üldsuse ideoloogiline töö. Ideoloogilise töö peasuunaks tänapäeva tingimustes on kasvatamine töö ja ühiskondliku ning poliitilise tegevuse protsessis, kommunismi eest võitlemise käigus.

Mida suurem on töötajate teadlikkus, seda paremini kulgeb töö meie suurel kommunistlikul ehitusel, seda kiiremini lahendatakse kommunistliku ülesehitustöö põhiülesanded.

Nüüd on kommunistliku ühiskonna inimese kasvatamine muutunud otsese praktika ülesandeks. Meie partei võitleb selle eest, et uue inimese üllad moraalijooned, mis on NLKP programmis formuleeritud, muutuksid sügavaks isiklikuks veendumuseks, iga nõukogude inimese harjumuseks. Uut inimest kasvatatakse võitluses nõukogude inimeste teadvuses säilinud mineviku igandite vastu, kahjuliku kodanliku ideoloogia mõju vastu.

Partei kasvatab meie maa töötajais niisugust teadlikkust, niisuguseid iseloomujooni, omadusi ja harjumusi, mis aitavad nõukogude inimestel edukalt võidelda oma kauni kommunistliku homse eest.

Kommunistliku kõlbluse vankumatuks alusmüüriks on marksistlik-leninlik maailmavaade.

Kommunismiehitaja moraalse palge tähtsaimad jooned on: kommunistlik töössesuhtumine; hoolikas suhtumine ühiskondlikku omandisse; kollektivism ja seltsimehelik vastastikune abistamine; nõukogude patriotism ja internatsionalism; sotsialistliku ühiselu reeglite range täitmine; sallimatus avaliku korra rikkujate suhtes.

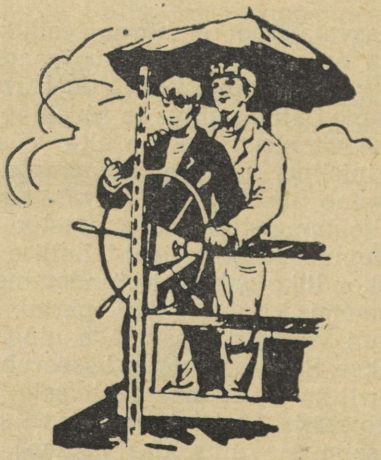

KOLMAS OSA

KOMMUNISM ON INIMKONNA TULEVIK

☆

VIII peatükk

SOTSIALISMI MAAILMASÜSTEEM

IX peatükk

RAHVUSVAHELINE VABADUSLIIKUMINE

X peatükk

RAHULIK KOOSEKSISTEERIMINE JA VÕITLUS RAHU EEST

Käesoleval ajal on juba kolmandik inimkonnast vabanenud kapitalistlikust ekspluateerimisest ja ehitab kindlalt uut elu. Koos Nõukogude Liiduga sammub sotsialismi ja kommunismi teed suur grupp riike, kes on likvideerinud kapitalistliku korra. Nende maade vennalik liit moodustab sotsialistliku maailmasüsteemi — ühiste huvide ja eesmärkide ning rahvusvahelise sotsialistliku solidaarsuse alusel ühinenud vabade ja suveräänsete rahvaste sõprusliidu.

Meie päevil on sotsialismi maailmasüsteem muutumas teguriks, mis järjest rohkem määrab maailma arenemise käiku rahu ja sotsiaalse progressi huvides.

Kapitalism on kaotanud oma valitseva seisundi nii majanduslikul kui ka poliitilisel alal. Ta on kaotanud oma eelised ka sõjalisel alal. Ekspluataatorlikud klassid ei saa nüüd enam otsustada maailma arenemise tähtsamaid küsimusi oma äranägemise järgi. **«Inimühiskonna ajaloolise arenemise peamise sisu, peamise suuna ja peamised iseärasused käesoleval ajastul,»** *öeldakse kommunistlike ja töölisparteide esindajate 1960. aasta nõupidamise avalduses,* **«määrab ära sotsialistlik maailmasüsteem, määravad ära jõud, kes võitlevad imperialismi vastu ja ühiskonna sotsialistliku ümberkorraldamise eest.»**

Sotsialismimaade eeskuju revolutsioneerib kapitalistlike maade töörahvast, innustab teda võitluses kapitalismi vastu, kergendab suuresti revolutsioonilise vabadusvõitluse tingimusi.

Kommunism on kaasaja võitmatu jõud. Kommunismi ehitamine NSV Liidus tugevdab sotsialismi positsiooni rahvusvahelisel areenil. Partei uues programmis öeldakse: «NLKP käsitleb kommunismi ehitamist Nõukogude Liidus kui kogu sotsialistliku maailmasüsteemi rahvaste poolt kommunistliku ühiskonna loomise koostisosa.»

Meie maa iga uus samm kommunismi säravate kõrguste poole innustab kõigi maade rahvahulki, on neile suureks moraalseks toeks võitluses kõigi rahvaste vabastamise eest sotsiaalsest ja rahvuslikust rõhumisest, kiirendab marksismi-leninismi ideede võidukäiku ülemaailmses ulatuses.

Kolmandas osas käsitletakse sotsialismi maailmasüsteemi ja selle arenemise, ülemaailmse vabadusliikumise, erineva ühiskondliku korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise küsimusi ning rahvaste poolt sõja vastu, rahu, demokraatia ja sotsialismi eest peetava võitluse küsimusi.

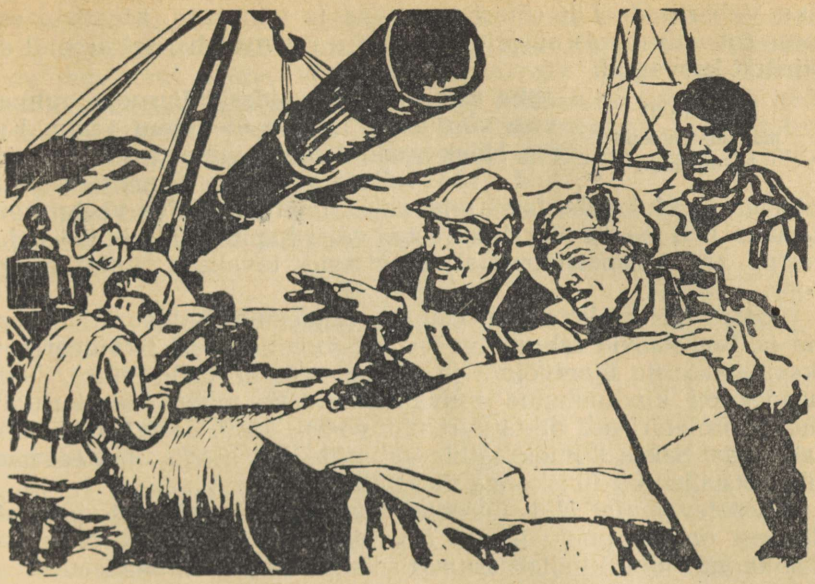

KAHEKSAS PEATÜKK

SOTSIALISMI MAAILMASÜSTEEM

1. Sotsialismi väljakasvamine ühe maa raamidest

Pärast Teist maailmasõda toimusid rahvusvahelisel areenil põhjalikud muutused. Eelkõige muutus jõudude vahekord kahe süsteemi — sotsialistliku ja kapitalistliku süsteemi vahel sotsialistliku süsteemi kasuks.

Kapitalismil tuli end tublisti koomale tõmmata nii Läänes kui ka Idas.

Imperialistid lootsid, et neil õnnestub sõja käigus Nõukogude Liitu kui mitte hävitada, siis vähemalt tunduvalt nõrgestada, samuti maha suruda rahvusvahelist töölis- ja demokraatlikku liikumist. Kuid tänu nõukogude rahva võidule, mille ta saavutas fašismijõudude üle, ei läinud sotsialismi vaenlaste arvestused täide.

Vaatamata suurtele kaotustele ja purustustele, mida meie maale tekitas vaenlaste sissetung, väljus Nõukogude Sotsialist-

like Vabariikide Liit sõjast tugevana ja võimsana. Maailma esimese sotsialismimaa autoriteet ja mõju rahvusvahelisel areenil on piiritult kasvanud.

Sotsialismi maailmasüsteemi kujunemine

Juba sõja perioodil pidasid Euroopa rahvad visa võitlust hitlerliku ülevõimu vastu. Kui aga Nõukogude armee kihutas saksa fašistlikud röövvallutajad oma territooriumilt minema ja asus vabastama teisi riike, muutus võitlus veelgi ägedamaks. Rea maade töörahvas astus välja kapitalistide ja mõisnike vastu, kes okupatsiooniajal tegutsesid tavaliselt hitlerlastega koos.

Poola, Tšehhoslovakkia, Ungari, Rumeenia, Bulgaaria, Albaania ja Jugoslaavia rahvad on revolutsioonilisel teel likvideerinud ekspluataatorite ülemvõimu ja võtnud võimu enda kätte. Neis maades on kindlustunud rahvademokraatia režiim, mis kujutab endast proletariaadi diktatuuri üht vormi. 1949. aastal loodi Ida-Saksamaal Saksa Demokraatlik Vabariik, mis seadis oma eesmärgiks sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise.

Käesoleval ajal elab Euroopas umbes 600 miljonit inimest. Nendest on üle poole (kaasa arvatud NSV Liidu Euroopa-osa elanikkond) juba kindlalt asunud sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise teele.

Ka Aasias on toimunud suured muutused. Aasia rahvastik koosneb 1,7 miljardist inimesest. See on rohkem kui pool kogu maakera rahvastikust. Sellest elab praegu umbes 800 miljonit inimest sotsialistlikes maades.

Suureks ajalooliseks sündmuseks oli hiina rahva võit, kes viis läbi rahvarevolutsiooni, heitis endalt võõramaiste imperialistide ja oma maa ekspluataatorite ikke ning asus sotsialistlikule ülesehitustööle. Hiina rahva võit sai võimalikuks tänu kangelaslikule võitlusele oma vabanemise eest, tänu Nõukogude Liidu suurtele edusammudele ja demokraatlike jõudude kasvule kogu maailmas. Hiina Kommunistliku Partei esimees Mao Ze-dong ütles, et ilma Nõukogude Liidu olemasoluta, võiduta fašismivastases Teises maailmasõjas, Jaapani imperialismi purustamiseta, rahvademokraatiamaade tekkimiseta Euroopas oleks Hiina rahvarevolutsiooni võit olnud võimatu.

Pärast Jaapani röövvallutajate väljakihutamist Põhja-Koreast viidi sel maal läbi põhjalikud demokraatlikud ümberkorraldused. 1948. aasta septembris kuulutas Korea Kõrgem Rahvakogu Korea rahvademokraatlikuks vabariigiks ja võttis vastu vabariigi konstitutsiooni.

Suured muutused on toimunud ka Vietnamis. Kuni Teise maailmasõjani oli Vietnam Prantsusmaa asumaa, sõja ajal aga vallutasid selle maa jaapanlased. Vietnami patrioodid võitlesid ennastsalgavalt Jaapani okupantide vastu ja pärast nende väljakihutamist 1945. aasta septembris moodustasid demokraatliku vabariigi.

Seega, ühiskondliku arenemise tähtsamaks tulemuseks pärast Teist maailmasõda oli sotsialismi väljumine ühe maa raamidest ning tema muutumine võimsaks, kasvavaks ning tugevnevaks maailmasüsteemiks. Kapitalism osutus võimetuks takistama seda maailmaajaloolist protsessi. Kahe maailmasüsteemi — kapitalistliku ja sotsialistliku maailmasüsteemi üheaegne eksisteerimine sai ümberlükkamatuks faktiks.

Sotsialismi võimsat kasvu pärast Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni kinnitavad järgmised andmed:

	1919. aastal				1961. aastal			
	pindala		rahvastik		pindala		rahvastik	
	milj. km²	%	milj. inim.	%	milj. km²	%	milj. inim.	%
Kogu maailm	135,4	100	1777	100	135,4	100	3017	100
Sealhulgas sotsialistlik maailm	21,7	16,0	138,0	7,8	35,1	25,9	1072	35,5

Sotsialismi osa maailma tööstustoodangus 1917. aastal oli alla 3 protsendi, Teise maailmasõja eel ligi 10 protsenti, käesoleval ajal aga umbes 37 protsenti.

Seega on Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni poolt avatud tee vabadusele, demokraatiale ja sotsialismile saanud kogu maailma rahvastele magistraalteeks. Nüüd ei ole enam kodanlus, vaid rahvusvaheline töölisklass ja tema tähtsaim sünnitis — sotsialistlik maailmasüsteem — käesoleva ajastu keskpunktis.

Sotsialismimaade vastastikused suhted

Vennalike marksistlik-leninlike parteide ühiste jõupingutustega on leitud ja täienevad uued, ajaloos seninägematud riikidevahelised suhted. Neis maades kuulub võim rahvale. See võim kaitseb paljude miljonite töötajate elulisi huve. Töörahva huvid aga on kõigis maades ühesugused. Nende eesmärgiks on likvideerida inimese ekspluateerimine inimese poolt, kaotada maakeralt sotsiaalne ebavõrdsus ja pidevalt parandada rahvaste heaolu.

Kõigil sotsialistlikel riikidel on üks ja seesama eesmärk — ehitada üles kommunistlik ühiskond, ning üks ja seesama kompass — marksism-leninism.

Marksistlik-leninlik õpetus ja revolutsioonilise liikumise kogemused tõestasid töötajate ühtsuse ja solidaarsuse vajalikkust. Proletariaat võib oma eesmärgi saavutada ainult vastastikuse toetuse alusel, ainult oma pingutuste ühendamise alusel rahvusvahelises mastaabis.

Proletariaadi internatsionalismi põhimõtted on sotsialistlike maade vennaliku koostöö aluseks. Nüüd, mil töölisklass on reas riikides võitnud, kujunevad proletaarse solidaarsuse uued vor-

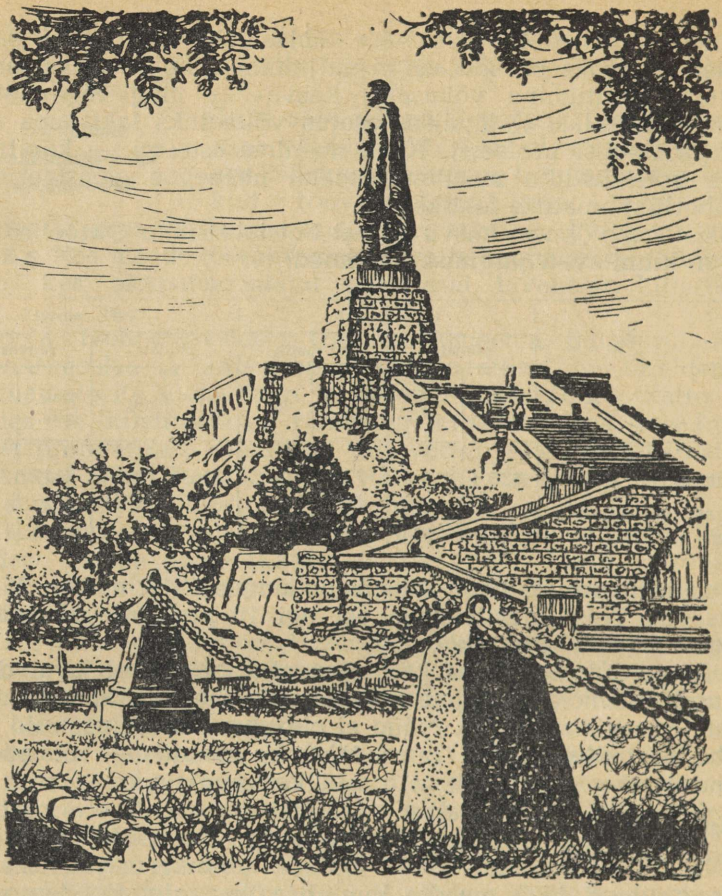

Nõukogude sõjameeste-vabastajate mälestussammas
Bulgaaria linnas Plovdivis

mid. Majanduslik abi ja tehniline koostöö, diplomaatiline toetus, koostöö riigikaitse alal, vastastikune rikastamine teaduse ja kultuuri alal — need on töötajate solidaarsuse uued vormid, mida võib kasutada ja mida kasutatakse sotsialistliku leeri maades.

Ühine eesmärk, ühtne revolutsiooniline teooria ja proletaarse internatsionalismi põhimõtted määravad kindlaks sotsialistlike maade vaheliste suhete iseloomu. Need on majandusliku, poliitilise ja kultuurilise koostöö suhted, mis on rajatud võrdõiguslikkusele, vastastikusele kasulikkusele ja seltsimehelikule vastastikusele abistamisele. Sotsialistlike maade järjest vennalikum üksteisele lähenemine, nende poliitiline ja ideeline liitumine on üks otsustava

tähtsusega tegureid, mis tagab kogu sotsialismi maailmasüsteemi tugevuse ning vankumatuse. N. S. Hruštšov ütles NLKP XXII kongressil: «Me ühinesime vabatahtlikult, et ühiselt liikuda ühise eesmärgi poole. Keegi ei ole meile seda liitu peale sundinud. Ta on meile kõigile vajalik nagu õhk.»

Sotsialistlike maade hulgas on nii suuri kui ka võrdlemisi väikesi riike. Kuid siin ei ole ega saagi olla nõrgemate allumist tugevamatele. Rahvaste sotsialistlikus sõprusliidus on likvideeritud rahvaste põline antagonism. Kõik tähtsamad küsimused lahendatakse siin, lähtudes iga maa huvidest üksikult ja kogu sotsialismileeri huvidest tervikuna.

Sotsialistlik maailmasüsteem erineb põhjalikult kapitalistlikust maailmasüsteemist nii poliitilises kui ka majanduslikus suhtes. Milles need erinevused seisavad?

Kapitalistlik kord rajaneb eraomandusele, sotsialistlikes maades aga valitseb tootmisvahendite ühiskondlik omandus. Nõukogude Liidus on saavutatud sotsialismi täielik ja lõplik võit, kõik ekspluataatorlikud klassid on juba ammu likvideeritud. Kõigis rahvademokraatiamaades sotsialism pidevalt kasvab, laieneb ühiskondlik omandus ja aheneb eraomandus.

Võim sotsialistlikes maades kuulub töörahvale eesotsas töölisklassiga. Sotsialistliku ja kommunistliku ülesehitustöö juhtimine on marksistlik-leninlike parteide käes.

Sotsialistliku tootmise peamine eesmärk on töötajate materiaalse heaolu ja kultuuritaseme pidev tõstmine. Just sellest juhindubki iga sotsialistlik riik oma praktilises tegevuses. Sotsialistlike maade majandust arendatakse plaani alusel, siin on kõrvaldatud kriiside ja tööpuuduse tekkimise võimalus.

Sotsialistlikule maailmasüsteemile on omane majanduse ja kultuuri kiire arenemistempo. Sotsialistlikud riigid arenevad kapitalistlikest riikidest tavaliselt mitu korda kiiremini.

See muidugi ei tähenda seda, et rahvademokraatiamaade arenemises ei esine mingisuguseid raskusi. Sotsialismi ehitamine toimub siin teravas võitluses ekspluataatorlike klasside jäänustega. Põllumajandusliku tootmise üleviimisel sotsialistlikule arenemisteele kerkib ühtedes maades esile vähem, teistes rohkem raskusi. Vahel tekivad rahvamajanduses disproportsioonid. Kuid kõik need raskused ületatakse kindlalt vennalike parteide jõupingutustega, keda toetavad rahvahulgad.

Sotsialistliku süsteemi iseärasuseks on töötajate miljoniliste hulkade kõrge loominguline aktiivsus ja initsiatiiv. Töölised, talupojad ja haritlased töötavad sotsialismi tingimustes enda jaoks, oma sotsialistliku riigi jaoks. Nende töö tulemused lähevad ühiskondlike ja kodanike isiklike huvide rahuldamiseks. Iga ühiskonnaliige on eluliselt huvitatud tootmise arendamisest, ühiskondliku rikkuse suurendamisest. See ongi sotsialistliku ühiskondliku korra jõu ja elulisuse suurimaks allikaks.

Sotsialistlikud riigid võitlevad aktiivselt rahu ja kõigi maade tiheda koostöö eest.

Sotsialism lähendab rahvaid ja maid üksteisele. Sotsialistlikus maailmasüsteemis toimub üksikute rahvuslike majanduste järjest suurem lähenemine. See vastab kaasaegse suurtootmise iseloomule, mis eeldab plaanipärast majanduslikku koostööd maade vahel, ratsionaalse rahvusvahelise tööjaotuse sisseseadmist. Sotsialistliku maailmasüsteemi väljakujunemine on ajalooliseks astmeks tulevikus ühtse sotsialistliku maailmamajanduskompleksi loomisel, seejärel aga ühtse kommunistliku maailmamajanduse loomisel.

Järelikult erinevad sotsialistliku ühiskonna arenemise seaduspärasused täielikult kapitalistliku ühiskonna arenemise seaduspärasustest. Nüüd on sotsialismi otsustavaid eeliseid ja kapitalistliku korra sotsialistliku korraga asendumise paratamatust tõestanud mitte ainult ühe maa, vaid suure riikiderühma kogemused.

Nii nagu orjandusliku süsteemi lagunemine oli Rooma impeeriumi hukkumise ettekuulutajaks, nii kuulutab tänapäeva tingimustes kapitalismi vastuolude teravnemine tema vältimatut hukkumist. Uus, progressiivsem ühiskondlik kord rajab endale kindlalt teed ja tulevik kuulub ainult temale.

2. Sotsialismi ehitamise ühised jooned ja iseärasused eri maades

Nõukogude Liidus ja rahvademokraatiamaades sotsialismi ehitamisel saavutatud kogemustel on määratu suur tähtsus kogu rahvusvahelisele kommunistlikule ja töölisliikumisele.

Vladimir Iljitš Lenin märkis, et sotsialistlikud ümberkujundused teistes maades kordavad vältimatult meie maa sotsialistliku revolutsiooni põhijooni ja seaduspärasusi. V. I. Lenini ettenägelikkus on leidnud elus täieliku kinnituse. Sotsialismi teele asunud maad on teostanud terve rea samatüübilisi ümberkujundusi nii poliitilisel kui ka majanduslikul alal.

Ühtlasi märkis V. I. Lenin, et sotsialistlike ümberkujunduste elluviimisel on igal maal teatavad iseärasused. Need iseärasused on tingitud sellest, et eri maade arenemise majanduslikud, poliitilised ja ajaloolised tingimused ei ole ühesugused. Ja seda peab kindlasti arvestama sotsialistlike ümberkujunduste teede ja meetodite kindlaksmääramisel.

Sotsialismile ülemineku üldised seaduspärasused

Sotsialistliku revolutsiooni ja sotsialistliku ülesehitustöö protsesside aluseks on rida põhilisi seaduspärasusi, mis on omased kõigile sotsialismi teele asunud maadele.

Sellisteks üldisteks seaduspärasusteks on töörahvahulkade juhtimine töölisklassi poolt, kelle tuumikuks on marksistlik-leninlik

partei, proletaarse revolutsiooni teostamisel ühes või teises vormis ja proletariaadi diktatuuri kehtestamisel ühes või teises vormis; töölisklassi liit talurahva põhihulkadega ja töötajate teiste kihtidega; põhiliste tootmisvahendite kapitalistliku omanduse likvideerimine ja ühiskondliku omanduse kehtestamine; põllumajanduse järkjärguline sotsialistlik ümberkujundamine; rahvamajanduse plaanipärane arendamine, mis on suunatud sotsialismi ja kommunismi ülesehitamisele ning töötajate elutaseme tõstmisele; sotsialistliku revolutsiooni teostamine ideoloogia ja kultuuri alal ning rohkearvulise intelligentsi loomine, kes on ustav töölisklassile, töörahvale ja sotsialismiüritusele; rahvusliku rõhumise likvideerimine ja võrdõiguslikkuse ning vennaliku sõpruse kehtestamine rahvaste vahel; sotsialismi saavutuste kaitsmine välis- ja sisevaenlaste kallaletungide vastu; antud maa töölisklassi solidaarsus teiste maade töölisklassiga — proletaarne internatsionalism.

Nii Nõukogude Liidus kui ka rahvademokraatiamaades kehtestati pärast sotsialistlikku revolutsiooni proletariaadi diktatuur. Kõik sotsialistlikud ümberkujundused — kapitalistide omanduse natsionaliseerimine, talumajapidamiste koopereerimine, kultuurirevolutsioon ja ühiskonna kõigi liikmete kommunistlik kasvatamine — viidi ja viiakse ka nüüd ellu töölisklassi marksistlik-leninlike parteide juhtimisel. Sotsialistlike maade kogemused on kinnitanud töölisklassi ja talurahva liidu vajalikkust. Nii nagu NSV Liidus, nii ka rahvademokraatiamaades kujundatakse talupoegade väikeomandit ümber ühiskondlikuks omandiks.

Võiks tuua palju teisigi näiteid, mis veenvalt tõendavad, et kapitalismilt sotsialismile ülemineku on arenemise peamised seaduspärasused ühised kõigi maade jaoks. Just seepärast tunnistavad kogu maailma kommunistlikud ja töölisparteid Nõukogude Liidu — esimesena sotsialistliku revolutsiooni teostanud ja sotsialismi üles ehitanud riigi kogemuste suurt rahvusvahelist tähtsust. Neile kogemustele tuginedes avanes rahvademokraatiamaadele võimalus asuda sotsialistliku ülesehitustöö probleemide lahendamisele julgemalt ja lahendada need probleemid kiirémini, vähemate jõu- ning materiaalsete vahendite kuluga.

Sotsialismile ülemineku iseärasused eri maades

Nagu juba mainisime, on sotsialismi ülesehitamisel eri maades peale üldiste seaduspärasuste ka omad iseärasused. V. I. Lenin on korduvalt hoiatanud, et kommunismi põhiprintsiipe tuleb rakendada õigesti, võttes arvesse iga maa tingimusi.

Kapitalismilt sotsialismile ülemineku vormide omapära eri maades ei avaldu mitte põhiliste seaduspärasuste ja printsiipide erinevuses, vaid nende teostamise vormide erinevuses. See omapära võib väljenduda töölisklassi poolt võimu kättevõitmise tee-

des, proletariaadi diktatuuri vormides, sotsialistlike ümberkujunduste meetodites ja tempos.

Vaatleme mõningaid sotsialismile ülemineku iseärasusi eri maades, olenevalt konkreetsetest ajaloolistest tingimustest.

Hitlerliku Saksamaa purustamine ja Nõukogude Liidu poolt paljude Euroopa rahvaste ning riikide fašistlikust orjusest vabastamine lõid soodsad tingimused rahvahulkade initsiatiivi arenemiseks ja kõigi demokraatlike jõudude ning organisatsioonide tegevuseks võitluses reaktsioonijõudude vastu. Rahvademokraatiamaades kujunenud ajalooline olukord ei võimaldanud ekspluataatorlikel klassidel valla päästa kodusõda. Nõukogude Liidu ja tema relvastatud jõudude võimsus kaitses neid maid ka imperialistlike riikide interventsiooni eest.

Kodusõja puudumine pärast fašismi purustamist on Euroopa rahvademokraatiamaades sotsialismile ülemineku üheks iseärasuseks.

Pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni natsionaliseeriti meie riigis kogu maa ja kuulutati see riigi omanduseks. Rahvademokraatiamaades aga maad real põhjustel ei natsionaliseeritud. Talupoegade tootmisalane koopereerumine toimub siin maa väikeeraomanduse tingimustes.

Meil jäi pärast sotsialistliku revolutsiooni võitu üks partei — kommunistide partei. See asjaolu oli tingitud sellest, et meie maa kõik teised parteid astusid revolutsiooni vastu välja ja võtsid aktiivselt osa relvastatud võitlusest nõukogude võimu vastu.

Hoopis teistsugune olukord kujunes välja rahvademokraatiamaades. Mõnes neist esineb peale kommunistliku partei ka teisi parteisid, kes koos kommunistlike parteidega võtavad aktiivselt osa sotsialistlikust ülesehitustööst.

Omapärased on Hiina Rahvavabariigi sotsialistliku ülesehitustöö vormid. Hiina majandus oli enne revolutsiooni võitu äärmiselt maha jäänud ja kandis poolfeodaalset, poolkoloniaalset iseloomu.

Nagu näeme, on ajalugu täielikult kinnitanud V. I. Lenini ajaloolisi sõnu: «Kõik rahvused jõuavad sotsialismi, see on paratamatu, kuid mitte kõik ei jõua täiesti ühtviisi, igaüks toob omapära ühte või teise demokraatia vormi, proletariaadi diktatuuri ühte või teise erikujusse, ühiskondliku elu mitmesuguste külgede sotsialistlike ümberkujunduste nii- või teistsugusesse temposse.»[1]

Rahvademokraatiamaade kogemuste ajaloolist tähtsust rõhutas N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil. Ta märkis, et NSV Liidu kogemuste kõrval on nüüd rahvusvahelise töölisliikumise käsutuses proletariaadi diktatuuri uue vormi — rahvademokraatia — arenemise kogemused; revolutsiooni demokraatlikult etapilt sotsialistlikule etapile rahuliku ülemineku kogemused; kogemused, kuidas kasutada parlamenti ja mitme partei süsteemi sotsialismi

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 23. kd., lk. 57.

ehitamise huvides; kuidas ehitada sotsialistlikku ühiskonda tööstuslikult arenenud maades; kuidas majanduslikult nõrgalt arenenud maad kapitalistlikku arengustaadiumi vahele jättes sotsialismile üle lähevad; kuidas küla sotsialistlikult ümber kujundada ilma maad natsionaliseerimata, arvestades sealjuures pikaajalist traditsiooni — talurahva kiindumust maaeraomandusse.

Kõik need sotsialistliku ülesehitustöö rikkalikud kogemused rahvademokraatiamaades on suureks panuseks marksistlik-leninliku teooria loomingulisse arendamisse ja ühiskonna sotsialistlikel alustel ümberkorraldamise praktikasse.

Niisiis, me vaatlesime sotsialismile ülemineku üldisi seaduspärasusi ja spetsiifilisi iseärasusi eri maades. Milline on siis nende kahe külje vahekord? Mis on antud juhul eduka sotsialistliku ülesehitustöö jaoks peamine ja otsustav?

On täiesti selge, et peamiseks on üldised seaduspärasused, milles väljenduvad sotsialistlike ümberkujunduste kõige olulisemad ja määravamad protsessid.

«Kui lähtuda marksistlik-leninlikult positsioonilt,» ütles N. S. Hruštšov, «siis ei tule esiplaanile tõsta mitte ühtesid või teisi iseärasusi, mis on omased igale maale, vaid see peamine, see üldine, mis on sotsialismi eest peetava võitluse aluseks.»

Rahvademokraatiamaade edusammude allikas peitub selles, et kommunistlikud ja töölisparteid rakendavad oskuslikult marksistlik-leninliku teaduse põhiteese ning arenemise üldisi seaduspärasusi vastavalt oma riikide konkreetsetele tingimustele.

3. Rahvusvaheline sotsialistlik tööjaotus

Sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimisega tuli ilmsiks palju uusi sotsialismi eeliseid. Eespool olid näidatud need ideoloogilised ja poliitilised printsiibid, mis on sotsialistlike riikide vastastikuste suhete aluseks. Oma iseloomult on uued ka sotsialistlike riikide vahelised majanduslikud suhted.

Tööjaotuse uus tüüp

Võimsa sotsialismileeri tekkimine tõi kaasa ajaloos seninägematu rahvusvahelise tööjaotuse kujunemise. Peab märkima, et ka kapitalismi tingimustes on riikide vahel tööjaotus, kuid see on rajatud nõrkade maade orjastamisele tugevamate vastaste poolt.

Juhtivad imperialistlikud riigid — Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Lääne-Saksamaa ja Prantsusmaa — on alati püüdnud ja püüavad ka praegu nõrkadele kapitalistlikele maadele peale sundida oma tahet ning pidurdavad nende majanduslikku ja kultuurilist arenemist.

Mispärast on siis Aasia, Aafrika ja Lõuna-Ameerika riigid Ameerika Ühendriikidest, Inglismaast ja Lääne-Saksamaast majanduslikult maha jäänud? Kas neil on loodusvarasid vähem? Kas

nende kontinentide rahvad on vähem töökad kui ameerika, inglise, saksa rahvas? Muidugi mitte. Nende mahajäämuse põhjuseks on kolonisaatorite metsik poliitika, kes on kunstlikult pidurdanud ja pidurdavad ka praegu Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maade arenemist.

Võtame näiteks India.

1947. aastal kuulutati ta iseseisvaks riigiks. Milline aga oli tema majandusliku arenemise tase tol ajal? India tööstuses töötas siis vaid kuni 2 protsenti töövõimelisest elanikkonnast. Järelikult oli India majandusel täiesti agraarne (põllumajanduslik) iseloom. Rasketööstuse arendamisest ei saanud juttugi olla. Inglise kolonisaatorid arendasid Indias ainult selliseid tööstusharusid, mis ei konkureerinud nende ettevõtetega ja aitasid suurendada India majanduse sõltuvust Inglismaast.

Selle kohta kirjutas India valitsuse juht Džavaharlal Nehru järgmist: «Pole tehtud mingit katset rakendada Indias uut tehnikat. Vastupidi, on tehtud suuri jõupingutusi selleks, et seda takistada. Seega on India majanduslik areng seisma pandud, uute tööstusharude arendamine aga tõkestatud.»

Selline olukord oli Indias — ühes suuremas riigis. Mida aga võiks öelda selliste maade, nagu Lähis- ja Kesk-Ida või Ladina-Ameerika riikide olukorra kohta? Nende olukord oli ja on praegu veelgi raskem.

Hoopis teistsugune põhimõte on rahvusvahelisel sotsialistlikul tööjaotusel. Siin on iga maa huvitatud teiste maade arenemisest ja kindlustumisest. Mida tugevam on üks või teine sotsialismimaa, seda tugevam on kogu sotsialismi maailmasüsteem tervikuna. Sotsialistlikud riigid kasutavad vastastikuseid majanduslikke suhteid mitte üksteise rõhumiseks või nõrgendamiseks, vaid selleks, et kiirendatud korras ühiselt edasi liikuda.

Sotsialistlike maade ühendatud jõupingutused on suunatud sotsialismi ja kommunismi ülesehitamisele, iga maa majandusliku võimsuse tõstmisele, revolutsioonilise võitude kaitsmisele imperialistliku reaktsiooni kallaletungide eest, kindla rahu tagamisele rahvaste vahel.

Sotsialistlikud maad näevad oma internatsionaalset kohust selles, et tagada igal maal tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise kiire arenemistempo, saavutada ühtlane majanduslik arenemistase. Sotsialistlikud maad on seadnud oma eesmärgiks ületada kapitalistlik maailmasüsteem toodangu absoluutse mahu poolest ja seejärel ette jõuda kõige arenenumatest kapitalistlikest maadest ka toodangu valmistamises iga elaniku kohta.

Sotsialistlike maade vahel on välja kujunenud ja täienevad mitmesugused majandusliku koostöö ja vastastikuse abistamise vormid. Sellise koostöö tähtsamateks vormideks on rahvamajandusplaanide koordineerimine, tootmise ja kaubanduse spetsialiseerimine ja koopereerimine, krediitide andmine, tehniline abi ja

teaduslik-tehniline koostöö, majanduslike objektide ühine ehitamine ja looduslike ressursside kasutamine.

Rahvusvahelisele sotsialistlikule tööjaotusele on iseloomulik majanduse planeerimine, kõigi maade ja eraldi iga riigi huvide ning võimaluste arvestamine.

Sotsialistlike maade hulgas on selliseid kõrgesti arenenud tööstusega maid, nagu Nõukogude Liit, Tšehhoslovakkia ja Saksa Demokraatlik Vabariik. Kuid on ka selliseid riike, nagu Vietnami Demokraatlik Vabariik ja Mongoolia Rahvavabariik, kelle tööstuslik arenemistase pole veel nii kõrgele jõudnud. Kuid sotsia-

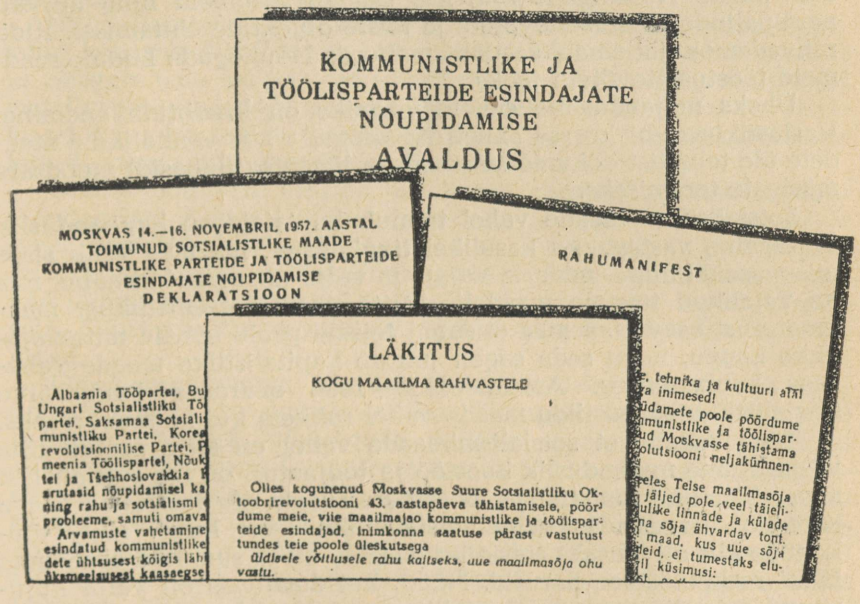

lismileeri arenenumad maad ei soovi, et need majanduslikus arenemistasemes esinevad erinevused jääksid püsima. Otse vastupidi, eesrindlikud sotsialistlikud riigid annavad vähemarenenud maadele vennalikku omakasupüüdmatut abi nende majanduse ja kultuuri tõstmiseks, eelkõige aga rasketööstuse arendamiseks.

Käesoleval ajal, mil sotsialistlikud suhted on kõigis rahvademokraatiamaades kindlustunud, on erilise tähtsuse omandanud iga maa rahvusliku majanduse juhtimise vormide ja meetodite pidev täiustamine. Plaanimajanduse eelised võimaldavad maksimaalselt kasutada sisemisi ressursse ja võimalusi, rakendada rahvamajanduse arendamisel kõige ratsionaalsemaid proportsioone. Sotsialistlike riikide vaheline järjest täienev tööjaotus peab kaasa aitama üksikute maade tootmisvõimsuste, materiaalsete ressursside ja tööjõuressursside paremale kasutamisele.

Sotsialistlike maade vaheliste majanduslike sidemete kasv näitab, et rahvusvahelises sotsialistlikus tööjaotuses avaldub üha selgemalt see tendents, millest rääkis V. I. Lenin, «... tendents luua ühtne, terviklik maailmamajandus, mida üldise plaani kohaselt reguleerib kõigi rahvuste proletariaat.»[1]

Vennalik koostöö

Sotsialistlikus maailmasüsteemis tugevneb pidevalt rahvuslike majanduste koostöö.

Üheks tähtsamaks koostöö vormiks on vastastikune majanduslik abi, mis on suunatud kõigi sotsialistliku süsteemi maade majandusliku võimsuse tõstmisele. Suurt abi sotsialistlikele maadele annab Nõukogude Liit, kes saadab seadmeid ning abistab neid paljude tööstusettevõtete ja teiste objektide ehitamisel. Rida rahvademokraatiamaid saadab omakorda Nõukogude Liidule seadmeid tööstusettevõtete jaoks.

Üheks majanduslike suhete vormiks on krediitide andmine. Vastastikuse abi korras annab Nõukogude Liit vennalikele maadele üle tehnilist dokumentatsiooni ja litsentse (lubasid) moodsate masinate tootmiseks.

Sotsialistlike maade vahel toimub ka laialdane kaubanduslik suhtlemine vastastikku kasulikel tingimustel. Iga maa veab sisse niisuguseid kaupu, mida ta vajab, ja välja niisuguseid kaupu, mis on vajalikud teistele maadele. Mitte ükski sotsialistlikust maailmaturust osavõttev maa ei sunni teisele peale temale mittevajalikke kaupu, nagu seda sageli juhtub kapitalistlike maade vahelises kaubanduses. Aastail 1950—1960 suurenes kaubakäive sotsialistliku sõprusliidu maade vahel rohkem kui kolmekordseks.

Tänu sellele, et sotsialismimaade vahel on sisse seatud tihe vastastikune majanduslik koostöö ja tööjaotus, on iga sotsialistlik maa võimeline tootmis- ja tooraineressursse ära kasutama kõige paremini, arvestades kogu sotsialistliku leeri huve. Kui Nõukogude Liit oli ainsaks sotsialismimaaks, oli ta sunnitud arendama kõiki rasketööstuse harusid. Nüüd, kui maailmas on välja kujunenud sotsialismimaade sõprusliit, on olukord hoopis teistsugune. Nüüd tugineb iga sotsialismimaa kogu sotsialistliku leeri maade tööstuse võimsusele ja arendab neid tööstusharusid, milleks tal on olemas kõige soodsamad looduslikud ja majanduslikud tingimused.

Nõukogude Liit, kellel on kõrgesti arenenud rasketööstus, eriti masinaehitus, saadab rahvademokraatiamaadele suurel arvul masinaid, tööpinke, mitmesuguseid seadmeid ja toorainet. Tšehhoslovakkia veab välja masinaehitus-, metallurgia-, keemia- ja jalatsitööstuse toodangut. Poola veab välja kivisütt, koksi, musta valtsmetalli, tsinki, raudteevaguneid ja laevu. Hiina Rahvavabariigist saavad sotsialistliku leeri maad tööstuslikku ja põllumajanduslikku toorainet ning tööstustooteid. Mongoolia Rahvavabariigi

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 123.

väliskaubanduses kuulub suur osa loomakasvatus- ja teistele põllumajandussaadustele.

Erakordne tähtsus kogu sotsialismileeri tugevdamiseks on sõprusel kahe suure sotsialistliku riigi — Nõukogude Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vahel.

Pärast Hiina Rahvavabariigi loomist tegid imperialistlikud riigid katset lämmatada Hiina Rahvavabariik majandusliku blokaadi abil. Kapitalistlikud maad katkestasid igasuguse kaubanduse Hiinaga, arvestades, et sellega esilekutsutud tõsised majanduslikud raskused õõnestavad uut võimu ja aitavad Hiinas taastada vana korda. Kuid need katsed kukkusid läbi.

Hiina Rahvavabariik sõlmis Nõukogude Liiduga kokkuleppe, mille kohaselt Nõukogude Liit annab Hiinale pikaajalist krediiti ja abistab teda paljude tööstusettevõtete ehitamisel, sealhulgas metallurgia-, masinaehitus- ja keemiatehaste, kunstkiu ja plastmassi tootmise tehaste, elektrotehnika- ja raadiotehnikatööstuse tehaste ning teiste ettevõtete ehitamisel.

Nõukogude Liit abistab ka korea rahvast rahvamajanduse arendamisel. Ameerika Ühendriikide ja Li Sõn Mani interventide poolt purustatud Põhja-Korea tööstuse, transpordi ja põllumajanduse taastamiseks eraldas Nõukogude valitsus ühe miljardi (vanas vääringus) rubla suuruse toetuse, mis ei kuulu tagasimaksmisele. Suurt abi korea rahvale andsid teised rahvademokraatiamaad.

Omakasupüüdmatu sõpruse näiteks võivad samuti olla nõukogude rahva ja demokraatliku Vietnami kangelasliku rahva vahelised suhted. Nõukogude valitsus eraldas tasuta rohkesti vahendeid Vietnami Demokraatliku Vabariigi elanikkonna elatustaseme tõstmiseks ja majanduse taastamiseks. Nõukogude Liit ehitas Vietnami Demokraatlikus Vabariigis 42 ettevõtet, sealhulgas 19 tööstusettevõtet. 1960. aasta detsembris kirjutasid NSV Liit ja Vietnami Demokraatlik Vabariik alla kokkuleppele, mille kohaselt NSV Liit abistab Vietnami Demokraatlikku Vabariiki majanduslikult ja tehniliselt rahvamajanduse arendamise esimese viie aasta plaani (1961—1965) elluviimisel. NSV Liit abistab Vietnami Demokraatlikku Vabariiki 43 tööstusobjekti ehitamisel. Koos Nõukogude Liiduga abistavad vietnami rahvast ka sotsialistliku leeri teiste maade töötajad.

Sotsialistlike maade vastastikune abi tagab nende maade majanduse kiirendatud arenemise, tugevdab nende võimsust, võimaldab neil aktiivselt vastu seista kapitalistlikule maailmale ning tulla võitjaks kapitalistliku maailmaga peetavas võistluses. Seepärast ongi sotsialismimaade majanduslike sidemete ja vastastikuse abi tugevdamine ning vastastikustest kohustustest ja lepingutest range kinnipidamine iga maa poolt kommunistlike ja töölisparteide, kõigi riikide rahvaste püha kohustus, tähtsaim internatsionaalne kohus.

Sotsialismimaade majandusplaanide veelgi tihedama koordineerimise eesmärgil loodi 1949. aastal Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogu, kuhu kuuluvad Nõukogude Liidu ja Euroopa rahvademokraatiamaade esindajad. Nõukogu tööst võtavad vaatlejatena osa Hiina Rahvavabariigi, Korea Rahvademokraatliku Vabariigi ja Vietnami Demokraatliku Vabariigi esindajad. Mongoolia Rahvavabariik võeti Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogu liikmeks vastu 1962. aastal, enne seda võtsid ta esindajad nõukogu tööst osa vaatlejatena.

Nõukogu vaatab läbi rahvamajanduse koordineerimise, rahvusvahelise sotsialistliku tööjaotuse alase koostöö, teaduslik-tehnilise koostöö ja kaubanduse arendamise küsimusi.

4. Sotsialismi maailmasüsteemi uus arenemisetapp

Nagu me juba teame, toimub kapitalismi tingimustes eri maade majanduslik ja poliitiline arenemine ebaühtlaselt. Imperialismi ajastul on see ebaühtlus võtnud veelgi koletumad vormid.

Toome sellise näite: Ameerika Ühendriikides elab umbes 10 protsenti kapitalistliku maailmasüsteemi rahvastikust, kuid seal valmistatakse umbes 50 protsenti kapitalistlike maade kogu tööstustoodangust. Samal ajal aga suur rühm riike, kus elab üle 73 protsendi kapitalistliku maailma rahvastikust, valmistab kõigest 18 protsenti tema tööstustoodangust.

Hoopis vastupidiste seaduste järgi areneb sotsialistlike riikide majandus.

Sotsialistlike maade edusammud

Tööstusliku tootmise arendamine on sotsialistliku leeri iga maa tähtsaim ülesanne. Kõik rahvademokraatlikud riigid taastasid kiiresti sõja poolt purustatud majanduse ja saavutasid tööstusliku tootmise tunduva kasvu.

Kodanlikud majandusteadlased püüavad tõestada, et majandusliku arenemise tempo ei sõltu sotsialistlikust korrast. Nad väidavad, et ühesuguse arenemistaseme juures on sotsialistlikel ja kapitalistlikel riikidel ka ühesugune tööstusliku tootmise juurdekasvu tempo. Faktid aga lükkavad need väited ümber. Näiteks on Tšehhoslovakkia Sotsialistlik Vabariik ja Saksa Demokraatlik Vabariik tööstuslikus suhtes umbes Inglismaa ja Prantsusmaa tasemel. Kuid aastail 1951—1960 oli tööstustoodangu keskmine juurdekasv aastas Tšehhoslovakkias 10,9 protsenti, Saksa Demokraatlikus Vabariigis 11,4, Inglismaal 3 ja Prantsusmaal 6,6 protsenti.

Sotsialistliku süsteemi maades pööratakse erilist tähelepanu juhtivate tööstusharude, eriti masinaehituse arendamisele. Kiiresti areneb ka keemiatööstus.

Tööstuse tormiline areng muudab sotsialistlike maade ilmet.

Endised agraarmaad on nüüd kas juba muutunud tööstus- ja agraarmaaks või siis on teel selle poole. Tööstustoodangu osatähtsus 1958.—1959. aasta kogutoodangus kasvas võrreldes 1937.—1939. aastaga järgmiselt: Hiinas 30,1 protsendilt 67,6 protsendile, Ungaris 42 protsendilt 71 protsendile, Rumeenias 40,5 protsendilt 66,6 protsendile.

Sotsialistliku sektori osa tööstuslikus tootmises oli 1961. aastal Hiinas, Tšehhoslovakkias, Korea Rahvademokraatlikus Vabariigis, Mongoolia Rahvavabariigis 100 protsenti, Bulgaarias ja Poolas üle 99 protsendi, Rumeenias umbes 99, Ungaris üle 97, Saksa Demokraatlikus Vabariigis umbes 89 ja Vietnami Demokraatlikus Vabariigis umbes 90 protsenti.

Rahvademokraatiamaades on ära tehtud suur töö põllumajanduse sotsialistlikul ümberkorraldamisel. Nüüd harivad riiklikud ja kollektiivmajandid Hiinas, Korea Rahvademokraatlikus Vabariigis, Rumeenias, Mongoolias ja Bulgaarias umbes 100 protsenti maast, Saksa Demokraatlikus Vabariigis 96, Ungaris 95, Tšehhoslovakkias üle 88 ja Albaanias 87 protsenti maast. Sotsialistliku sektori osa tervikuna põllumajanduslike kõlvikute pindalas kogu sotsialistliku süsteemi mastaabis moodustab üle 90 protsendi.

Järelikult, juhtivat osa rahvademokraatiamaade majanduses etendab sotsialistlik sektor. Tõsi küll, mõnel maal on veel säilinud üksiktalumajandid, samuti väikesed käsitööonduslikud töökojad, kus nende omanikud ise töötavad. Reas maades on veel säilinud kapitalistliku formatsiooni jäänuseid — kulaklikud majandid, erakaubanduse ettevõtted ja väikesed tööstusettevõtted, kus kasutatakse palgatööd. Kuid kõigel sellel pole enam endist kaalu ja tähtsust.

SOTSIALISMILEERI MAADE OSA
MAAILMA TÖÖSTUSLIKUS TOOTMISES

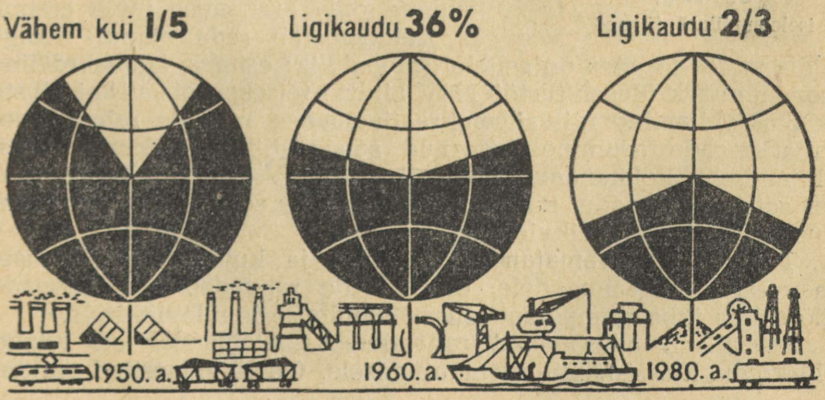

Iga aastaga paraneb rahvademokraatiamaades töötajate heaolu ning tõuseb nende kultuuritase.

Rahvademokraatiamaade töölisklass on saavutanud oma ridade täieliku ühtsuse. Poola, Tšehhoslovakkia, Saksa Demokraatliku Vabariigi, Ungari, Rumeenia, Bulgaaria kommunistlikud ja sotsialistlikud parteid on liitunud töölisklassi ühtseteks marksistlik-leninlikeks parteideks. Kõrvuti ühtsete töölisparteidega on rahvademokraatiamaades ühtsed ametiühingu-, kooperatiivsed, noorsoo-, naiste- ja teised organisatsioonid. Töölisklassi ühtsus on veelgi suurendanud kommunistliku partei juhtivat osa riigis. Rahvademokraatiamaade kõik teised poliitilised parteid tunnustavad kommunistlike ja töölisparteide juhtivat osa.

Rahvademokraatiamaad on ehitanud ja ehitavad sotsialismi klassivõitluse olukorras. Kukutatud ekspluataatorlikud klassid ja teised demokraatia vaenlased püüavad taastada vana, kapitalistlikku korda. Ka rahvusvaheline imperialism ei ole veel loobunud rahvavõimu likvideerimise plaanidest rahvademokraatiamaades. Nad otsivad endile sotsialismimaades tuge igasuguste ekspluataatorlike klasside jäänuste, kontrrevolutsioonilise põrandaaluse, spekulantide, ülejooksikute ja laostunud inimeste näol, intensiivistavad oma agentuuri õõnestustegevust.

Nii näiteks organiseerisid Ungari kukutatud ekspluataatorlikud klassid, kes toetusid imperialistide abile, 1956. aasta oktoobris kontrrevolutsioonilise mässu, et taastada Ungaris oma võim ja hävitada sotsialistlik kord. Kuid nad said ränga kaotuse osaliseks.

Sotsialistlike maade rahvad tugevdavad oma revolutsioonilist valvsust, ajavad nurja imperialistide salakavalad plaanid, paljastavad nende agente, annavad otsustava vastulöögi kõigile neile, kes tungivad kallale sotsialistlikule korrale, rahvavõimule.

Nõukogude Liit ja kõik sotsialistlikud riigid, kes kasutavad sotsialistliku korra suuri eeliseid ja vastastikust toetust, liiguvad kindlalt edasi progressi teel helge kommunistliku tuleviku poole.

Uue etapi iseloomulikud jooned

Käesoleval ajal on sotsialistlik maailmasüsteem jõudnud oma arenemise uude etappi. Mis siis iseloomustab seda etappi? Kõige üldisemates joontes on sellele iseloomulik: esiteks, laiahaardeline kommunistlik ülesehitustöö NSV Liidus; teiseks, sotsialismi aluste edukas ehitamine rahvademokraatiamaades, mõnede rahvademokraatiamaade asumine arenenud sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisele; kolmandaks, mitte üksnes NSV Liidus, vaid ka teistes sotsialismimaades kapitalismi taastamise sotsiaalsete ja majanduslike võimaluste likvideerimine.

Tuginedes rahvamajanduse, teaduse ja kultuuri arendamisel saavutatud edusammudele, on mõnede rahvademokraatiamaade töörahvas juba asunud sotsialismi ehitamise lõpuleviimisele.

Sotsialismi edusammud rahvademokraatiamaades on viinud ühiskonna klassistruktuuri muutumisele. On likvideeritud majan-

duslikud alused inimese ekspluateerimiseks inimese poolt. Tugevneb töölisklassi ja talurahva liit ning kõigi sotsialistlike maade rahvaste sotsiaalne ja poliitiline ühtsus. On loodud soodsad tingimused majanduse ja kultuuri kiireks edasiarendamiseks, töötajate elujärje tõstmiseks. Sotsialistliku maailmasüsteemi kasvav võimsus tagab igale sotsialistlikule maale tema poliitiliste, sotsiaalsete ja majanduslike saavutuste vankumatuse. *Sotsialistlike riikide liitumine ühtsesse leeri, selle tugevnev ühtsus ja pidevalt kasvav võimsus tagavad kogu süsteemi raamides sotsialismi ja kommunismi täieliku võidu.*

Sotsialistliku maailmasüsteemi uut arenemisetappi iseloomustab sotsialistlike maade sõprusliidu edasine tugevnemine. Esimesel etapil olid maadevahelised sidemed peamiselt väliskaubandus-, teadus- ja tehnikaalased. Ülekaalus olid sellised vormid nagu ühtede maade abi ja krediidi andmine teistele. Käesoleval ajal tugevneb otsene tootmisalane koostöö sotsialismimaade vahel.

Laieneb tööstusettevõtete kollektiivse ehitamise praktika. Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogust osavõtvate maade kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamisel, mis toimus 1962. aasta juunis, tunnistati vajalikuks, et eelseisval perioodil on nõukogu tegevuse põhimeetodiks perspektiivsete ja jooksvate rahvamajandusplaanide koordineerimine. Nõupidamine pööras erilist tähelepanu tootmise spetsialiseerimise ja koopereerimise vajalikkusele, põhiliste kapitalimahutuste koordineerimisele hankivates ja töötlevates tööstusharudes. Tunnistati otstarbekohaseks ehitada vajaduse korral ühiseid ettevõtteid maadele, kes neid soovivad, luua ühendatud teadusliku uurimise keskusi ning projekteerimis- ja konstrueerimisbüroosid.

Areneb elektrienergia allikate ühine kasutamine sotsialismimaade vahel. Rida Euroopa rahvademokraatiamaid võtab osa Nõukogude Liidust algava hiiglasuure naftajuhtme ehitamisest. Sotsialistliku maailmasüsteemi uuel arenemisetapil hakkab arenema vennalike maade vastastikku kasulik kaubandus.

N. S. Hruštšov rõhutas partei XXII kongressil, et tulevikus hakatakse kaubandust nähtavasti järjest rohkem korraldama samasugusel alusel, nagu seda iga sotsialistlik maa oma piirides teeb, s. o. ühiskondlikult vajalike töökulude hüvitamisega. Ja mida täielikumalt see põhimõte maksvusele pääseb, seda efektiivsemaks kujunevad majanduslikud stiimulid iga maa majanduses. «Ühendada iga sotsialistliku maa rahvusliku majanduse arendamiseks tehtavad jõupingutused,» ütles N. S. Hruštšov, «majandusliku koostöö ja vastastikuse abi suurendamiseks ning laiendamiseks tehtavate ühiste jõupingutustega — niisugune on sotsialistliku maailmamajanduse edasise tõusu magistraaltee.»

Sotsialistlike maade majanduse plaanipärane arendamine, vastastikune abi ja toetus võimaldavad neil kiiresti edasi liikuda ja seejuures oma arenemistaset järk-järgult ühtlustada. Seda näita-

vad järgmised andmed. Kui Saksa Demokraatlikus Vabariigis suurenes tööstustoodang 1961. aastal sõjaeelse tasemega võrreldes 3,4-kordseks ja Tšehhoslovakkias 4,4-kordseks, siis Bulgaarias kasvas see 14-kordseks ja Mongoolias 9,2-kordseks. Hiinas suurenes tööstustoodang aastail 1949—1960 rohkem kui 15-kordseks.

Sotsialistlike maade majanduse arenemistaseme ühtlustamisel on laiaulatuslik iseloom. Maades, mis varem olid mahajäänud, tõuseb tööstuse arenemise tase, laienevad sotsialistlikud ümberkujundused põllumajanduse alal ja tõuseb rahvaste heaolu ning kultuuritase. Sotsialistliku leeri maade arenemistaseme ühtlustamisest annab tunnistust ka paljusektorilise majanduse likvideerimine rahvademokraatiamaades.

Sotsialistlike maade arendamise plaanipärasus ja nende arenemistasemete ühtlustamine loovad eeldused nende maade üleminekuks kommunismile enam-vähem üheaegselt, ühe ajaloolise epohhi piirides.

5. Sotsialismi võistlus kapitalismiga

«Kommunistid peavad teadma,» ütles V. I. Lenin, «et tulevik igatahes kuulub neile . . .»[1] Lenini sõnade õigsust kinnitab meie ajastu kogu ühiskondliku arenemise käik.

Sotsialismisüsteem, millele pani aluse Oktoobrirevolutsioon Venemaal, hõlmab nüüd üle neljandiku kogu maakera territooriumist. Sotsialism kasvab nii laiuti kui ka sügavuti, kogub jõudu ja energiat, kapitalismi majanduslikud ja poliitilised positsioonid aga järjest nõrgenevad.

Rahvusvahelisel areenil on käimas sotsialismi maailmasüsteemi võistlus kapitalismi maailmasüsteemiga. Selle rahuliku majandusliku võistluse käik ja tulemused määravad kindlaks maailma ühiskondliku arenemise peasuuna.

Järele jõuda ja ette minna

Mõni kuu pärast Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni kirjutas V. I. Lenin, et Nõukogude riigi peamine ülesanne seisab selles, et teha meie riik võimsaks ja rikkaks, teostada pööre «. . . kommunistliku ühiskonna, üldise heaolu ja püsiva rahu helgesse tulevikku».[2]

Selle ülesande all mõtles V. I. Lenin vajadust tõsta Nõukogude Venemaa majandus kõrgemale tasemele, kui see on praegu või tulevikus ükskõik millisel, kas või kõige arenenumal kapitalistlikul maal. Juba enne Oktoobrirevolutsiooni rõhutas V. I. Lenin oma teoses «Ähvardav katastroof ja kuidas selle vastu võidelda»:

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 80.
[2] *V. I. Lenin*, Teosed, 27. kd., lk. 134.

«...kas hukkuda või eesrindlikele maadele järele ja neist ette jõuda *ka majanduslikult.*»[1]

Seega seati ülesandeks järele jõuda kõige arenenumatele kapitalistlikele maadele ja neist ette minna toodangu valmistamises iga elaniku kohta.

Selleks et aru saada, mida see tähendab, on vaja meenutada, milline oli kodanluse ja mõisnike Venemaa 1913. aastal, võrreldes kõige arenenuma kapitalistliku maaga — Ameerika Ühendriikidega.

1913. aastaks olid Ameerika Ühendriigid saavutanud tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise alal esimese koha maailmas. Ameerika Ühendriikide osa maailma tööstuslikus tootmises moodustas umbes 34 protsenti. Venemaa oli aga majanduslikult mahajäänud, kapitalismi keskmise arenemistasemega maa. Tema osa maailma tööstustoodangus moodustas pisut üle 4 protsendi.

Kuid võistlust kapitalismiga alustasime me veelgi madalamate majanduslike näitajatega. 1914.—1918. aasta maailmasõja, kodusõja ja kapitalistlike riikide välismaise sõjalise interventsiooni poolt põhjustatud majandusliku laose tõttu vähenes meie tööstustoodangu maht 1920. aastal 1913. aastaga võrreldes viiekordselt.

1920. aastal tootsid Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Saksamaa ja kodanliku maailma teised maad malmi 540 korda, terast 367 korda, kivisütt 150 korda ja naftat 24 korda rohkem kui Nõukogude Venemaa. Nõukogude vabariigi suurtööstuse toodangu osa moodustas 1921. aasta alguseks alla ühe protsendi maailma tööstustoodangust. Selline oli siis olukord Nõukogude Venemaal ja kapitalismimaailmas!

Nõukogude Liidu vaenlased ei võinud arvatagi, et majanduslikult nõrk Nõukogudemaa võib majanduslikult võita tööstuslikult arenenud kapitalistlikke maid. Vähe sellest, nad teatasid üksteise võidu, et nõukogude võimu päevad on loetud. Üks mõjukamaid Ameerika ajalehti «New York Times» teatas aastail 1917—1919 91 korda, et nõukogude võim Venemaal kukutatakse õige pea.

Isegi tuntud kirjanik Herbert Wells, kes tol ajal külastas meie maad ja vestles Kremlis V. I. Leniniga, kirjutas, et Venemaale, kui talle Ameerika Ühendriigid ja Lääne-Euroopa maad appi ei tule, ei jää «peale tsivilisatsiooni viimaste jäänuste hukkumise mitte mingisuguseid muid perspektiive».

Kuid Kommunistlik Partei oli kindlalt veendunud, et sotsialismi võit võistluses kapitalismiga on paratamatu. Ta selgitas pidevalt töörahva hulkadele, et kui ekspluataatorlikud klassid on enamiku Venemaa elanikkonnast tõuganud viletsusse ning viinud kogu maa stagnatsiooni ja rahvusliku katastroofini, siis nõukogude võim päästab Venemaa lühikese aja jooksul lõputuist

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 25. kd., lk. 339.

kannatustest ja mahajäämusest, viies ta helgele, jõukale ja kultuursele elule.

Kapitalistlike riikidega võisteldes on Nõukogude Liit nõukogude võimu aastail kaugele edasi liikunud. Kui 1913. aastal jäi meie maa iga elaniku kohta toodetava tööstustoodangu hulgalt Ameerika Ühendriikidest maha 13—14-kordselt ja 1937. aastal 6,5-kordselt, siis käesoleval ajal jääme me Ameerika Ühendriikidest maha vähem kui 2-kordselt.

Võistluse otsustav etapp

Sotsialistliku maailmasüsteemi kujunemisega on sotsialismi ja kapitalismi vaheline võistlus astunud uude etappi. Nüüd seisab kapitalismi vastas suur rühm sotsialistlikke maid. Nende majandus areneb plaanipäraselt, kapitalistlikule maailmale kättesaamatus, kiires tempos.

Toome andmed, mis iseloomustavad tööstustoodangu kasvu sotsialismimaades ja kapitalistlikes riikides (vastaval territooriumil protsentides 1937. aastaga võrreldes).

Aastad	Sotsialismimaad	Kapitalismimaad
1937	100	100
1955	362	199
1956	404	208
1957	445	215
1958	521	210
1959	610	231
1960	681	244

Nagu näete, suurendasid sotsialistlikud maad oma tööstustoodangu peaaegu 7-kordseks, kapitalistlikud maad aga vähem kui 2,5-kordseks. Arenemistempo üleolek võimaldab sotsialistlikel riikidel kõige lähemas tulevikus järele jõuda kapitalistlikule maailmale tootmise absoluutse mahu poolest.

Partei XXII kongressil vastuvõetud NLKP programmis on ette nähtud NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhinäitajad kahekümne aasta kohta. Selle programmi täitmise tähtsamaks etapiks on meie maa rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaan (aastaiks 1959—1965). Seitseaastaku jooksul peab tööstustoodang kasvama 80 protsendi võrra. Kuid juba esimese kolme aasta tulemused annavad tunnistust sellest, et seitsme aasta plaani kontrollülesanded ületatakse.

Võistluses kõige arenenuma kapitalistliku maaga — Ameerika Ühendriikidega — me parandame iga aastaga oma positsiooni ja lühendame ajalooliselt kujunenud vahet majandusliku arenemise tasemes.

Meie tööstuse keskmine kasvutempo aastas nõukogude võimu aastail ületab Ameerika Ühendriikide tööstuse kasvutempo rohkem kui kolmekordselt. Selline tempo püsib ka nüüd. Tööstustoodangu üldine juurdekasv 1961. aastal oli NSV Liidus 9,2 protsenti,

Ameerika Ühendriikides aga kõigest 1 protsent. Aastail 1956—1961 oli tööstustoodangu keskmine juurdekasv aastas NSV Liidus 10,2 protsenti, Ameerika Ühendriikides aga 2,1 protsenti. Ameerika Ühendriikides ületab tööstustoodangu keskmine juurdekasv aastas ainult vähesel määral rahvastiku aastase keskmise juurdekasvu, meil aga ennetab tootmise kasv tunduvalt rahvastiku kasvu.

Nüüd moodustab NSV Liidu tööstustoodang üle 60 protsendi Ameerika Ühendriikide tööstustoodangust. Mõnede tähtsamate toodanguliikide vahekord 1961. aastal oli järgmine:

	NSV Liit	USA	NSV Liidu toodang protsentides USA-ga võrreldes
Malm — milj. tonni	50,9	59,2	86
Teras — milj. tonni	70,8	90,5	78
Süsi, nafta, gaas ja teised kütuseliigid tingkütusele ümberarvestatult — milj. tonni	729	1414	52
Elektrienergia — mljr. kilovatt-tundi	306	882	35
Sealhulgas elektrienergia tarbimine tööstuses — mljr. kilovatt-tundi	213	434	49
Tsement — milj. tonni	50,9	54	94
Puuvillane riie (toorriie) — mljr. ruutmeetrit	5,3	8,9	59
Villane riie — milj. jooksvat meetrit	355	260	136
Nahkjalatsid — milj. paari	443	600	74
Peensuhkur (kodumaisest toorainest) — milj. tonni	6,1	3,7	164

Neist andmetest on näha, et meie maa läheneb kindlalt Ameerika Ühendriikidele tööstustoodangu mastaabi poolest. NSV Liidu peaülesande — kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise — lahendamise käigus jõuab meie maa juba lähema kümne aasta jooksul Ameerika Ühendriikidest ette nii tootmise absoluutse mahu poolest kui ka tööstustoodangu valmistamises iga elaniku kohta.

Kuid see ei ole veel meie võimaluste piiriks. Nagu juba mainisime, seab NLKP programm ülesandeks suurendada kahekümne aasta jooksul tööstustoodang vähemalt 6-kordseks, põllumajanduse üldmaht aga 3,5-kordseks. 1980. aastal hakkab Nõukogude Liit valmistama tööstustoodangut peaaegu kaks korda rohkem, kui praegu valmistatakse kogu sotsialistlikus maailmas. Ameerika Ühendriigid jäävad meie maast kaugele maha.

Ka rahvademokraatiamaad võitlevad edukalt oma perspektiivplaanide täitmise eest.

Kõik andmed räägivad sellest, et sotsialistlik süsteem jõuab lähemail aastail kapitalismist ette materiaalse tootmise sfääris ja hakkab andma üle poole maailma tööstustoodangust. Selle ülesande lahendamisel on maailmaajalooline tähtsus. Sotsialismi eeli-

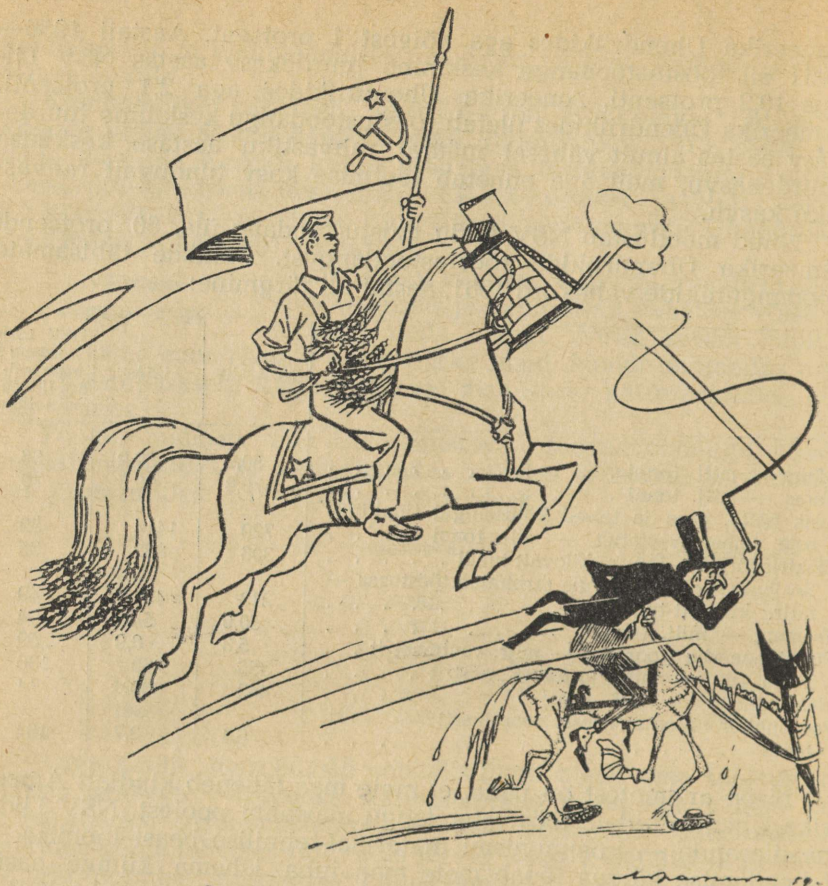

Sotsialistlik ratsu ja kapitalistlik kronu
(Kunstnik *M. Abramov*)

sed saavad silmanähtavaks isegi neile, kes praegu selles veel kahtlevad.

Vaadake ülaltoodud joonist. See illustreerib kujukalt sotsialismi rahumeelset võistlust kapitalismiga. Kuidas saab siin meenutamata jätta N. S. Hruštšovi sõnu, millega ta pöördub võistluskaaslase — Ameerika Ühendriikide poole: «... Me võidame teid ilmtingimata. Miks me oleme selles veendunud? Seepärast, et me seisame õigel teel; me oleme uuel, noorel sotsialistlikul ratsul, teie aga sõidate vanal, kapitalistlikul ratsul. Praegu see veel viib teid edasi, kuid see on juba niisugune ratsu, kes on vigane, lonkab ja komistab, nii et ratsutaja peab valvas olema, muidu ta kukub maha.»

Sotsialismi võit on vältimatu

Veendumus sotsialismi võidukäigus kogu maailmas põhineb reaalsetel, juba elu enda poolt kinnitatud sotsialismi eelistel. Selles et meie süsteem võidab, oleme me veendunud nagu päikese tõususki, oleme veendunud, et homme ta tõuseb ja hakkab valgustama meie planeeti.

Sündmuste selline käik muidugi ei meeldi kodanliku korra kaitsjaile. Vastupidi faktidele püüavad nad laiu rahvahulki veenda selles, et võitjaks kahe süsteemi vahelises võistluses jääb kapitalism. Sel eesmärgil ilustab kodanlik propaganda kapitalistlikku tegelikkust ja püüab sotsialismi igati halvustada.

Kodanlikud ideoloogid kiidavad igati «erainitsiatiivi», «eraettevõtteid» ja «ameerika elulaadi». Kriisidest, tootmisanarhiast, tööpuudusest, rahvahulkade vaesumisest ja kapitalismi teistest pahedest ning paisetest nad muidugi vaikivad.

Tekib küsimus: kes siis hakkab kahe süsteemi vahelises võistluses kohtunikuks? Kes otsustab selle üle, kumb ühiskondlik kord on parem?

Sellisteks kohtunikeks saavad rahvad. Rahvahulgad on ajaloo loojad ja just nemad teevad otsuse, milline ühiskondlik kord, kas sotsialism või kapitalism, on neile vastuvõetavam. Rahvaid ei saa petta. Väljapaistev ameerika riigitegelane A. Lincoln rääkis mööndunud sajandi keskel: «Mõnikord õnnestub rahvast ninapidi vedada, kuid ainult teatud ajaks; kauemini — osa rahvast; kuid ei saa kogu aeg ninapidi vedada kogu rahvast.»

Kui palju kodanliku korra kaitsjad ka püüaksid mustata sotsialismi ja ülistada kapitalismi võlusid, otsustavad rahvad siiski ise, kus on lühem tööpäev, kus tööinimene saab kõige rohkem materiaalseid ja vaimseid hüvesid, kus on tagatud tõeline rahvavõim.

On selge, et kõigest sellest aru saanud, teevad rahvad õige valiku — valiku sotsialismi kasuks.

Sotsialismi edusammude tõttu kõigis majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö lõikudes on isegi kodanliku korra kaitsjad sunnitud tunnistama, et aeg töötab kommunismi kasuks. Hiljuti esitas Ameerika ajaleht «New York Times» hirmuga küsimuse: «Kelle kasuks töötab aeg, kas Nõukogude Liidu või Ameerika Ühendriikide kasuks?» Ja oma küsimusele vastates kirjutab ajaleht meelekibedusega: «Aeg töötas kommunistide kasuks paremini kui meie kasuks, ja ei ole mingit tagatist, et tulevikus selles suhtes midagi muutuks.»

Inglise mõjukas ajaleht «Times» avaldas samuti kord huvitava ülestunnistuse: «Kui tormijooksuga vallutati Talvepaleed, ülevenemaaline nõukogude kongress aga tuli kokku selleks, et kuulutada võitu, oli vene kalendri järgi 25. oktoober. Venemaa, kes tol ajal oli Lääne-Euroopa kalendriga võrreldes 13 päeva taga, oli Läänest tööstusliku arengu poolest 100 aastat ja oma poliitilise ning sotsiaalse struktuuri poolest vähemalt 150 aastat maha jäänud. Nüüd näevad Nõukogudemaa ja tema liitlased oma suuri saavu-

tusi. Neil on, mille üle uhke olla. Areng Venemaal, kes on saanud teiseks tööstusriigiks maailmas, ja võimalik, et sõjalises mõttes kõige tugevamaks, kommunistlike valitsemisvormide levimine Hiinasse ja Ida-Euroopasse, Nõukogude Liidu kui Kesk-Ida ja Aasia riigi positsioonide tugevnemine, kommunistlike parteide kasv ja tugevnemine — see kõik on muutnud maailma tundmatuseni, ja keegi ei või öelda, et see on juba haripunkt.»

Muidugi, see pole veel haripunkt.

Võit kapitalismiga peetavas majanduslikus võistluses mitte ainult ei lähenda meid suurele eesmärgile — kommunismi kõrgeima faasi ülesehitamisele, vaid võimaldab meil ka lahendada rea olulisi probleeme, millel on hiiglasuur tähtsus maailma sotsialismi ja kogu inimkonna saatusele. See võit suurendab tunduvalt sotsialismiideede külgetõmbejõudu ja kiirendab sellega kapitalismi asendamist sotsialismiga kogu maailmas.

Võisteldes kapitalismiga, püüab Nõukogude Liit lühikese aja jooksul luua nõukogude inimestele materiaalsete hüvede külluse. Hoolitsus töötajate kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste üha täielikuma rahuldamise eest on Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei tähelepanu keskpunktis. Kui Nõukogude Liit hakkab iga elaniku kohta andma rohkem toodangut kui Ameerika Ühendriigid, kui NSV Liit muutub maailmas kõige kõrgema elatustasemega maaks, siis ütlevad kapitalistlike maade rahvad veel resoluutsemalt: aitab kapitalistlikust korrast, kas pole meilgi aeg üle minna sotsialismile.

NLKP XXII kongress määras kindlaks meie maa kommunistliku ülesehitustöö teed ja tähtajad. Kongressi poolt vastuvõetud programmi täitmine tugevdab kõigi maade töötajate usku oma jõusse, innustab neid võitlusse helge tuleviku eest. Meie ajal on kommunism saanud eesrindliku inimkonna mõtete tõeliseks valitsejaks. Tema ideed ühendavad miljoneid inimesi, kes aktiivselt võitlevad imperialistliku orjuse vastu. Rahvaste võitlus sunnib kapitalismi ilmtingimata lahkuma ajaloo areenilt.

Monopolistlik kodanlus, tema poliitikud ja ideoloogid on hämmeldunud. Neil pole midagi vastu panna kommunistide selgetele ja täpsetele eesmärkidele. Neil pole majanduslikuks arenguks kindlaid plaane, neil pole rahvastele vastuvõetavat poliitikat, neil pole teaduslikke ideid, mis kajastaksid ühiskondliku arenemise seadusi ja vastaksid elu nõuetele. Nad ei tea ega võigi teada teid, mille kaudu nad võiksid väljuda lepitamatute vastuolude ummikust. Kes aga ei tea, millisesse sadamasse ta purjetab, selle jaoks ei ole päripuult, rääkisid muistsed filosoofid.

Mis aga puutub meisse, siis meie eesmärgid on selged, teed kommunismile on kavandatud. Meie purjedesse puhub ajaloo päripuul. Meie ülesanne on nüüd sihikindla ja visa tööga muuta Kommunistliku Partei programm maailmas reaalselt eksisteerivaks kommunismiks.

LÜHIKOKKUVÕTE

Nõukogude Liidu ja teiste vabadustarmastavate rahvaste võit Teises maailmasõjas viis kapitalismi nõrgenemisele ja sotsialismi tugevnemisele. Pärast Teist maailmasõda kujunesid Euroopas ja Aasias rahvademokraatiariigid, kus võimule tulid töölised ja talupojad ning asusid sotsialistlikule ülesehitustööle. Sotsialism muutus võimsaks, pidevalt kasvavaks ja tugevnevaks maailmasüsteemiks.

Sotsialistlike riikide vahel on kujunenud võrdsuse, sõpruse ja vastastikuse abistamise printsiipidele põhinevad suhted. Ühtne marksistlik-leninlik ideoloogia, ühised eesmärgid ja majanduse plaanipärane arendamine võimaldasid sotsialistlikel maadel sisse seada tihedad majandussuhted ja neile iseloomuliku tööjaotuse.

Rahvusvaheline sotsialistlik tööjaotus võimaldab igal riigil efektiivsemalt kasutada tööjõu- ja materiaalseid ressursse. See on üheks tähtsamaks ühiskondliku tööviljakuse tõstmise teguriks.

Ühtlasi loovad majanduslike ja kaubanduslike suhete olemasolu, igakülgne vastastikune abistamine, tehniliste kogemuste ja teaduse saavutuste vahetamine eeldused sotsialistlike maade majandusliku arenemise taseme võrdsustamiseks ja nende kiireks edasiliikumiseks teel kommunismile.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, lõhestanud maailma kaheks süsteemiks — kasvavaks sotsialismisüsteemiks ja ajaloo areenilt kaduvaks kapitalismisüsteemiks —, pani aluse kahe ühiskondliku süsteemi kestva võistluse ajastule. Kui enne Teist maailmasõda Nõukogude Liit, olles ümbritsetud vaenulikest kapitalistlikest riikidest, astus kogu kapitalistliku maailmasüsteemiga võistlusse üksinda, siis käesoleval ajal seisab kapitalismi vastas võimas sotsialistlike riikide süsteem. Kogu maailma arenemise määravad nüüd kindlaks kahe maailmasüsteemi võistluse käik ja tulemused.

Sotsialism on tõestanud, et ta kui ühiskondlik kord on igati parem kapitalismist, et tema päralt on tulevik.

Käesoleval ajal on sotsialistlik maailmasüsteem astunud oma arenemise uude etappi. Laiahaardeline kommunistlik ülesehitustöö NSV Liidus, sotsialistliku ühiskonna edukas ülesehitamine rahvademokraatiamaades, kapitalismi restaureerimise sotsiaalsete ja majanduslike võimaluste likvideerimine mitte üksnes NSV Liidus, vaid ka teistes sotsialistlikes riikides — niisugused on selle etapi karakteersed iseärasused.

Sotsialistliku maailmasüsteemi astumine uude arenemisetappi tähendab ühtlasi ka uue etapi algust võistluses kapitalismiga. Kõige lähemas tulevikus jõuab sotsialism kapitalismist ette materiaalsete hüvede tootmises ja loob seega kogu maailma rahvastele uued võimsad stiimulid kapitalistliku korra asendamiseks sotsialistliku korraga.

ÜHEKSAS PEATÜKK

RAHVUSVAHELINE VABADUSLIIKUMINE

1. Maailma kapitalismi kriis

Kõik me oleme maailma suure revolutsioonilise uuendamise osavõtjad ja tunnistajad. Kasvab ja tugevneb sotsialismi maailmasüsteem, mis laiub tohututel maa-aladel Vaiksest ookeanist kuni Elbeni. Maailma poliitilised kaardid vananevad juba enne, kui nad jõuavad trükist välja tulla: rahvusliku vabadusliikumise löökide all laguneb imperialismi koloniaalsüsteem, tekivad uued sõltumatud riigid. Järjest kasvab sotsialismijõudude ülekaal imperialismijõudude üle, rahujõudude ülekaal sõjajõudude üle.

NLKP programm iseloomustab maailma kaasaegset olukorda järgmiselt:

«Sotsialistlikud revolutsioonid, imperialismivastased rahvusliku vabastuse revolutsioonid, demokraatlikud rahvarevolutsioonid, laialdased talurahvaliikumised, rahvahulkade võitlus fašistlike ja

teiste türanniarežiimide kukutamise eest, ülddemokraatlikud liikumised rahvusliku rõhumise vastu — kõik see liitub ühtseks ülemaailmseks revolutsiooniliseks protsessiks, mis õõnestab ja purustab kapitalismi.»

Meie ajastut nimetavad rahvad õigesti inimkonna kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajastuks.

Kapitalismi loojang

Kapitalism elab üle sügavat lagunemisprotsessi, ta on jõudnud oma loojangu ja hukkumise perioodi. Teiste sõnadega, kapitalistlikku maailma on haaranud *üldkriis*.

Esimene maailmasõda (1914—1918) ja Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit panid aluse kapitalismi üldkriisile. Kapitalism on lakanud olemast ühtne ja kõikehaarav ühiskondlik maailmasüsteem. Kõrvuti vana, sureva kapitalistliku korraga tekkis uus, elujõuline ja kasvav sotsialismikord. Maailma esimene sotsialistlik riik — Nõukogude Liit pidas vastu imperialistide kõikidele rünnakutele ja tõestas oma elujõulisust ja võitmatust.

Maailma lõhenemine kaheks süsteemiks ja nende võitlus on kapitalismi üldkriisi peamine sisu.

Teise maailmasõja ning reas Euroopa ja Aasia maades toimunud sotsialistlike revolutsioonide käigus algas kapitalismi üldkriisi teine etapp. Fašistlike imperialistlike riikide lüüasaamine, sotsialistliku maailmasüsteemi kujunemine ning Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvusliku vabadusliikumise edusammud on veelgi rohkem ahendanud kapitalismi ülevõimu sfääri, tema vastuolud on veelgi teravamaks muutunud.

Sotsialismi väljumine ühe maa raamidest ja tema muutumine maailmasüsteemiks, kapitalismi peamiste vastuolude teravnemine, jõudude vahekorra muutumine sotsialismi kasuks — selline on kapitalismi üldkriisi teise etapi peajoon.

Praegu on maailma kapitalism astunud üldkriisi uude, kolmandasse etappi. *Selle etapi tähtsaim iseärasus on see, et ta ei alanud seoses maailmasõjaga, vaid kahe süsteemi võistluse ja võitluse olukorras, jõudude vahekorra sotsialismi kasuks järjest suurema muutumise, imperialismi kõikide vastuolude järsu teravnemise olukorras.*

Milles väljendub kapitalismi üldkriis?

Esiteks, järjest uute maade väljalangemises kapitalismi süsteemist; imperialismi positsioonide nõrgenemises majanduslikus võistluses sotsialismiga.

Teiseks, imperialismi koloniaalsüsteemi lagunemises; Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvaste kolonisaatorite vastu suunatud vabadusvõitluse järjekindlas kasvus.

Kolmandaks, imperialismi kõigi vastuolude edasises teravnemises, kapitalistliku majanduse sisemise ebakindluse ja roiskumise tugevnemises; töö ja kapitali vahelise võitluse tugevnemises; poliitilise reaktsiooni enneolematus tugevnemises kõigis

suundades, kodanlik-demokraatlike vabaduste likvideerimises ja fašistlike türanniarežiimide kehtestamises reas maades; kodanliku poliitika ja ideoloogia sügavas kriisis.

Seega üldkriis ei haara ainuüksi kapitalistliku süsteemi üksikuid külgi, vaid teda tervikuna — majandust, riigikorda, sise- ja välispoliitikat, ideoloogiat. See pole juhuslik ja ajutine nähtus, vaid krooniline (kestev) ja ravimatu haigus. Kapitalism sarnaneb lootusetult haige inimesega, keda ei suuda enam terveks teha mingid arstid ega arstirohud.

Üldkriis on kapitalismi maailmasüsteemi loojangu ja hukkumise periood.

Kapitalistliku majanduse ebakindlus

Kapitalismi üldkriisi üheks kõige sügavamaks avalduseks on kapitalistlike maade majanduse ebakindluse suurenemine.

Kapitalistliku süsteemi majanduse arenemistempo väheneb. Majanduskriisid muutuvad sagedamaks. Ameerika Ühendriikides oli sõjajärgsel perioodil neli sellist kriisi.

Pidevaks nähtuseks on saanud tööstuse kasvav alakoormatus. Kriiside ajal kasutatakse paljudes tööstusharudes tootmisvõimsusi ainult pooles ulatuses. Ameerika Ühendriikides ja teistes kapitalistlikes maades piiratakse kunstlikult põllumajanduslikku tootmist, hoolimata sellest, et seal miljonid inimesed nälgivad.

Massiline tööpuudus on paljudes maades muutunud tõeliseks rahvuslikuks nuhtluseks.

Ameerika Ühendriikides näiteks langes täiesti töötute arv viimase viie aasta jooksul harva alla kolme miljoni. Põhja-Ameerika ja Lääne-Euroopa reas arenenud kapitalistlikes maades, samuti Jaapanis ja Austraalias on 85 miljoni tööstustöölise kohta 8—10 miljonit täielikult töötut. Järelikult on neis maades keskmiselt iga üheksas inimene tööta. Neile tuleb lisada veel miljonid tööta põllutöölised ja laostunud farmerid, kelle kohta ametlik statistika arvestust ei pea.

Viimaseil aastail arenevad kiiresti teadus ja tehnika. Eriti suurt edu on saavutatud aatomienergia, elektrotehnika ja reaktiivtehnika alal. Kuid kapitalism takistab teaduse ja tehnika saavutuste mõistlikku kasutamist, ta kasutab kõiki suuri teaduslikke avastusi ja leiutusi sõja ettevalmistamiseks. Aatomienergia avastamine oleks võinud tuua kasu, kuid kapitalism kasutab seda avastust inimeste kahjuks, millega ta süvendab olemasolevaid vastuolusid. Kapitalistlik automatiseerimine alles algas, aga juba heidetakse miljoneid töölisi tööstusest välja ja muudetakse töötatöölisteks.

Kaasaja kapitalistlik tegelikkus kinnitab täielikult V. I. Lenini sõnu, mida ta kirjutas juba 1913. aastal: «Vaata kuhu tahad — igal sammul näed ülesandeid, mida inimkond täiesti suudab *viibimata* lahendada. Kapitalism takistab. Ta on kokku ajanud rikkusekuhjad — ja teinud inimesed selle rikkuse *orjadeks*. Ta on lahen-

danud kõige keerulisemad tehnika küsimused — ja pannud seisma tehniliste täienduste ellurakendamise miljonite inimeste vaesuse ja pimeduse tõttu, käputäie miljonäride nürimeelse ihnsuse tõttu.

Tsivilisatsioon, vabadus ja rikkus kapitalismi tingimustes tekitavad mõtte täisõginud rahamehest, kes elusalt mädaneb ega lase elada sellel, mis on noor.»[1]

Väljapääsu kujunenud olukorrast püüavad imperialistid leida majanduse militariseerimise ja võidurelvastumise kaudu.

Kuid sõjalisele tootmisele põhinev majandus toob muinasjutulisi kasumeid vaid relvastust tootvaile monopolidele ja annab ränga hoobi teistele majandusharudele. Imperialistid kasutavad tohutuid vahendeid ja inimeste tööjõudu purustusvahendite loomiseks. Aastail 1946—1962 olid Ameerika Ühendriikide otsesed ja kaudsed sõjalised kulutused ligi 900 miljardit dollarit, peaaegu sama palju, kui Teises maailmasõjas kulutasid kõik kapitalistlikud maad kokku. Iga kümne minuti jooksul kulutavad NATO maad sõjalisteks ettevalmistusteks miljon dollarit.

Kuid mida rohkem vahendeid kulutatakse sõjalisele tootmisele, seda ebakindlamaks muutub kapitalismi majandus, teravnevad tema vastuolud. Ühiskondlik kord, mis püüab pikendada oma eluiga võidurelvastumise ja termotuumamaailmasõja ettevalmistamise abil, ei saa loota rahvaste toetusele. Järjest rohkem inimesi hakkab aru saama, et kapitalism on muutunud piduriks, inimkonna progressi takistajaks.

Ühe põlvkonna elu kestel on imperialistid valla päästnud kaks maailmasõda. Kui kallilt pidi inimkond selle eest maksma?

Ligikaudu 80 miljonit inimest hukkus ja sai vigastada, rääkimata loendamatuist purustustest — niisugune oli hind, mille inimkond imperialismi rahvavastase, agressiivse poliitika eest pidi maksma. Sõjakulud ja sõjaks ettevalmistamise kulud kogu maailmas XX sajandi esimesel poolel (1900.—1953. aastani) moodustasid üle nelja triljoni dollari. Selle rahasumma eest oleks võinud anda tasuta leiba meie planeedi kõigile inimestele poole sajandi kestel või ehitada häid elamuid 500 miljonile perekonnale, s. o. kahele kolmandikule maakera rahvastikust.

Ametlike andmete järgi sunnib imperialism inimkonda igal aastal kulutama sõjalisteks vajadusteks 120 miljardit dollarit. Kui isegi viiendik osa sellest summast kulutada nõrgalt arenenud maade abistamiseks, siis võiks 25 aasta jooksul ehitada elektrijaamu koguvõimsusega 230 miljonit kilovatti, ehitada metallurgiatehaseid, mis toodaksid aastas 185 miljonit tonni terast, niisutada üle 100 miljoni hektari maid ja teha palju teisi kasulikke töid rahvaste elu parandamiseks.

Kapitalismi majandussüsteem on oma aja ära elanud, sest ta on vastuolus rahva põhiliste huvidega.

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 19. kd., lk. 353.

NLKP programmis on öeldud:

«Monopolistlik kapital on kodanlikus ühiskonnas lõppkokkuvõttes kaasa toonud tootmise arenemise aeglase tempo, mis reas maades vaevu ennetab elanikkonna kasvu. Tunduv osa tootmisvõimsustest jääb koormamata, samal ajal kui ettevõtete väravate taga on miljonid töötud. Põllumajanduslikku toomist piiratakse kunstlikult, ehkki maailmas on miljoneid nälgijaid. Inimesed kannatavad materiaalsete hüvede puuduse all, imperialism aga raiskab materiaalseid ressursse ja ühiskondlikku tööd sõja ettevalmistamiseks.»

Kapitalismi poliitiline ebakindlus

Kunagi, oma elu koidikul tuli kodanlus võimule kõlavate loosungitega — vabadus, võrdsus ja vendlus. Tõsi küll, ka tookord kasutas kodanlus neid loosungeid ainult selleks, et välja tõrjuda feodaalne ülemkiht ja tulla võimule. Kodanluse ülemvõimule oli kohe algusest peale omane sotsiaalne ja majanduslik ebavõrdsus, süvenes kuristik varakate klasside ja töörahva vahel.

Kodanluse ülemvõim tõi kaasa mitte võrdsuse ega vendluse, vaid ägeda klassivõitluse.

Tänapäeval on imperialistid hakanud järjest selgemini paljastama oma reaktsioonilist, rahvavastast olemust. Nad ei salli isegi neid fiktiivseid ja piiratud kodanlik-demokraatlikke vabadusi, mida rahvahulgad varem olid kätte võitnud. Olles hirmutatud töölisklassi võitluse tohutust laienemisest, talurahvaliikumise kasvust, progressiivsete jõudude massilistest väljaastumistest demokraatia kaitseks, on imperialistlik kodanlus järjest sagedamini hakanud kasutama oma diktatuuri kõige reaktsioonilisemaid vorme.

Tänapäeval kardab imperialistlik kodanlus omaenda konstitutsioone, kõnesid «vabadusest», «võrdsusest» ja «vendlusest», millega uhkustasid ta esindajad minevikus.

Hiljuti tekkis ameerika senaatoril Mundtil mõte radiofitseerida Ameerika Ühendriikide endiste presidentide hiigelbüstid, mis on välja raiutud Kaljumäestikus (Kordiljeeride idapoolne ahelik Põhja-Ameerikas), et raidkujud valmistaksid rõõmu turistidele ja tooksid kasu «ameerika demokraatiale» presidentide poolt kunagi demokraatiast peetud kõnedega. Senaatori arvates võiks selline operatsioon etendada oma osa ameerika elulaadi reklaamina.

Kahjuks ei peetud senaatori novaatorlusest lugu. Vastupidi, teda hakati kutsuma pimedaks ja fantaseerijaks. Ajaleht «Christian Science Monitor» selgitas avameelselt, et kujunenud olukorras on endiste presidentide ilmekas vaikimine eelistatum. Selle projekti vastuvõtmise puhul aga hakkaksid need raidkujud pidama selliseid kõnesid, mille eest neid hakataks tänapäeva Ameerikas «punasteks» pidama.

Maskeerimisteenistus
(Kunstnikud *Kukrõniksõ*)

Kodanluse kaitsjad kuulutasid imperialistlikud riigid — Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Prantsusmaa, Lääne-Saksamaa, fašistliku Hispaania, türanliku Portugali ja teised «vabaks maailmaks», kus valitsevat tõeline demokraatia. Tegelikult aga tähendab «vabadus» neis maades ainult töölisklassi, kogu töörahva ekspluateerimise vabadust mitte ainult oma riigis, vaid ka sõltuvates maades. Kapitalistlikud suurmonopolid on peamised materiaalsed vahendid täielikult enda kätte haaranud ja on maksma pannud oma diktatuuri — väikese käputäie miljardäride ja miljonäride võimu ühe või teise maa rahvastiku enamuse üle.

Kodanlik propaganda kiitleb sellega, et kapitalistlikes maades olevat demokraatlik valimissüsteem. Tegelikult aga võtavad monopolistid rahvahulkadelt võimaluse väljendada oma tahet ja valida oma huvide tõelisi kaitsjaid. Käsutades selliseid võimsaid vahendeid, nagu kapital, ajakirjandus, raadio, kino, televisioon, kasutades oma käsilasi ametiühinguis ja teistes massiorganisatsioonides, viivad monopolid rahvahulki eksiteele, sunnivad valijaile peale oma kandidaate. Tegelikult puudub töörahval seal valikuvõimalus, nad võivad valida vaid ühe ja sama monopolistliku kodanluse mitmesuguseid esindajaid.

Kodanluse võimu demokraatiavastane iseloom väljendub ka valijate tahte jõhkras jalge alla tallamises. Kui monopolistid näevad, et üksikute maade töörahval siiski õnnestub parlamenti valida oma esindajaid, hakkavad nad taotlema valimissüsteemi muutmist. Eriti püüavad nad omavoliliselt piirata töörahva esindajate arvu parlamendis, mõnikord aga lihtsalt tühistavad neile mittekasulikud valimiste tulemused.

Kodanlik ajakirjandus ülistab igati paljude parteide olemasolu kui demokraatia tunnust. Kuid reaktsiooniline kodanlus ei lase kaugeltki mitte alati tegutseda neil poliitilistel parteidel, mis ei ole neile meelepärased. Eriti aga ei salli ta tõeliselt progressiivseid rahvaparteisid ja eelkõige kommunistlikke parteisid. Nii näiteks kuulutati 1955. aastal Lääne-Saksamaal ebaseaduslikuks Saksamaa Kommunistlik Partei. 1961. aastal keelati faktiliselt Ameerika Ühendriikides reaktsioonilise McCarrani seaduse alusel Ameerika Kommunistliku Partei tegevus, samuti teiste progressiivsete organisatsioonide tegevus. Rohkem kui 30 kapitalistlikul maal tegutsevad kommunistlikud parteid illegaalselt, põranda all.

Kommunistide vastu võitlemise ettekäändel õiendab imperialistlik kodanlus julmalt arveid kõigi eesrindlike, progressiivsete organisatsioonidega, kes kaitsevad rahu ja demokraatiat, töörahva kõige elulisemaid nõudeid. Samal ajal aga mahitab reaktsiooniline kodanlus avalikult fašistlikke organisatsioone, kes võitlevad töörahva vastu.

Monopolistlik kodanlus kasutab töörahva mahasurumiseks süstemaatiliselt vägivallameetodeid.

Ajakirjandusest on teada, et 1960. aasta lõpul ja 1961. aasta algul, kui Belgias oli üldstreik, saatsid võimuorganid streikivaid töölisi ja teenistujaid maha suruma politsei, sandarmeeria ja regulaarvägesid. 1961. aasta veebruaris tulistasid Pariisis politsei ja sõjaväeosad töötajate demonstratsiooni, kes avaldas protesti fašistlike terroristide bandede korrarikkumiste vastu. Metsikult õiendasid 1962. aasta kevadel töörahvaga arveid Kreeka valitsevad ringkonnad.

Selliselt toimib kõigi kapitalistlike maade kodanlus, põikamata kõrvale ka verisest arveteõiendamisest rahva kallal. Lootus politseile, sandarmeeriale ja sõjaväele kui viimasele päästerõn-

gale rahva viha eest pääsemiseks — see iseloomustab kaasaegset kodanlikku demokraatiat.

Tundes hirmu kasvava rahvaliikumise ees, on kodanlus järjest rohkem hakanud kasutama otseseid fašistlikke valitsemismeetodeid. Ehkki metsik fašistlik režiim Saksamaal ja Itaalias varises kokku Teise maailmasõja ajal, püsib see veel Hispaanias ja Portugalis. Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Põhja-Atlandi sõjalise bloki teiste maade imperialistid toetavad Hispaania ja Portugali fašistlikke diktaatoreid, samuti marionetlikke diktaatorirežiime Lõuna-Koreas, Lõuna-Vietnamis ja teistes sõltuvates riikides. Vähe sellest, reas Lääne-Euroopa ja Ameerika maades, sealhulgas ka Ameerika Ühendriikides, on fašism hakanud taaselustuma uutes vormides.

Kõik see kõneleb sellest, et *maailma kaptalismi poliitiline ebakindlus järjest suureneb.* Imperialistlik kodanlus püsib suurte raskustega rahva viha vulkaanil.

Imperialistlike riikide vahelised vastuolud

Kapitalismi üldkriisi süvenemine väljendub ka kapitalistlike maade arenemise ebaühtluse järsus suurenemises, mis põhjustab tõsiseid muutusi kapitalistliku maailma jõudude vahekorras.

Pärast Teist maailmasõda on imperialismi majanduslik, poliitiline ja sõjaline keskus ümber paigutunud Ameerika Ühendriikidesse. Ameerika monopolistlik kapital paisus sõja arvel kõige rohkem, ta haaras kõik tähtsamad tooraineallikad, müügiturud ja kapitali rakendamise sfäärid enda kätte. Ameerika Ühendriigid on muutunud omapäraseks koloniaalimpeeriumiks, ülemaailmseks ekspluatatoriks ja sandarmiks. Kõik kapitalistlikud riigid muudeti Ameerika Ühendriikidest ühel või teisel viisil sõltuvaks, kõik nad muutusid selle ookeanitaguse laenuandja võlglasteks. Igasugused reaktsionäärid — rahva poolt minema kihutatud monarhid ja kuningad, türannid ja diktaatorid, rahva poolt hüljatud reaktsiooniliste parteide liidrid, rahva kohtu eest põgenenud fašistid ja sõjaroimarid — hakkasid end varjama peamiselt Ameerika Ühendriikides, said Ameerika imperialismilt varjupaiga ja soosingu.

Ameerika Ühendriigid on muutunud üheks kõige militariseeritumaks kapitalistlikuks suurriigiks, kellel on kõige suurem sõjaline eelarve. Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkonnad kuulutasid avalikult oma peajooneks rahvusvahelistes suhetes «jõupositsiooni» poliitika ja õõnestustegevuse sotsialistlike riikide vastu, rahvusliku vabastuse revolutsioonide vastu Aasias, Aafrikas ja Ladina-Ameerikas, progressiivse ja demokraatliku liikumise vastu kapitalistlikes maades.

Sõja ajal arenes Ameerika Ühendriikides hoogsalt tootmine ja 1948. aastal saavutas ta oma kõrgeima taseme. Tol ajal oli Ameerika Ühendriikide osa kogu kapitalistliku maailma tööstuslikus tootmises ligikaudu 57 protsenti. Kuid Ameerika kapital on oma

seniidi juba ületanud. Juba kümne aasta jooksul on Ameerika Ühendriikide osatähtsus ülemaailmses kapitalistlikus tootmises ja kaubanduses pidevalt vähenenud. Ameerika Ühendriikide osa kapitalistliku maailma tööstuslikus tootmises langes 1960. aastal 46 protsendile, ekspordi alal aga — 23,4 protsendilt 18,1 protsendile. On vähenenud ka kullavarud. Selle tagajärjel on nüüd Ameerika Ühendriigid teiste kapitalistlike suurriikide hulgas ligikaudu selsamal kohal, kus nad olid enne Teist maailmasõda.

Märksa on nõrgenenud Inglismaa ja Prantsusmaa positsioonid. Nad on igaveseks ilma jäänud suurest osast oma asumaadest. Maailma tööstuslikus tootmises ei ole need maad suutnud taastada oma sõjaeelseid positsioone.

Kiiresti on edasi liikunud Saksa Föderatiivne Vabariik ja Jaapan. Nad valmistavad nüüd rohkem tööstustoodangut kui enne sõda. Tööstustoodangu mahu poolest on Lääne-Saksamaa Inglismaale juba järele jõudnud, väljaveo mahult on ta aga Ameerika Ühendriikide järel asunud kapitalistlike maade hulgas teisele kohale. Ameerika kapitali abiga on Lääne-Saksamaa ja Jaapan mitte ainult taastanud sõjaeelsed positsioonid, vaid ka muutunud Inglismaale, Prantsusmaale ning isegi Ameerika Ühendriikidele endisest palju ohtlikumateks konkurentideks.

Jõudude vahekorra sellise muutumise tulemusena kapitalistlike suurriikide vahelised vastuolud järjest suurenevad. Kapitalistide monopolistlikud ühendused võitlevad üksteisega müügiturgude ja tooraineallikate pärast kõikjal — Euroopas, Ladina-Ameerikas, Aasias ja Aafrikas.

Lääne-Saksamaa monopolid tõrjuvad oma Inglismaa konkurente välja mitte üksnes Lääne-Euroopast, vaid isegi tema traditsioonilistelt turgudelt Aasias, Aafrikas ja teistes piirkondades. Prantsuse monopolid püüavad samuti välja tõrjuda inglise monopoliste nende positsioonidelt. Selles võitluses püüavad nad tugineda Prantsusmaa põlise vaenlase — Lääne-Saksamaa kapitalile. Kuid see Prantsusmaa ja Lääne-Saksamaa imperialistide ebaloomulik liit pöördub kas varem või hiljem Prantsusmaa enda vastu, tema rahvuslike huvide vastu.

Mis puutub Ameerika monopolistlikusse kapitalisse, siis see ei kavatsegi loobuda maailma valitsemise püüdlustest. Ameerika monopolistid püüavad allutada endale isegi kapitalistlike suurriikide majandust. Nad on kindlalt asunud oma agressiivsete blokkide liitlaste tooraine- ja müügiturgudele; on tunginud Kanadasse, tungivad Austraaliasse, tõrjuvad maailmaturult välja Inglismaad, seavad oma kontrolli sisse paljudes naftarajoonides, kus varem jagamatult valitses Inglise kapital. Inglise kapitalistid ei taha leppida sellega, et neid tõrjutakse esiplaanilt minema, et nende müügiturud ja tooraineallikad ning suured kasumid järjest rohkem vähenevad.

Esimesel pilgul võib näida, et Ameerika Ühendriikide, Inglis-

maa, Prantsusmaa, Lääne-Saksamaa ja mõnede teiste maade valitsuste vahel valitseb rahvusvahelise poliitika tähtsamates küsimustes üksmeel. Nad on mitmesugustest agressiivsetest sõjalistest blokkidest — NATO, SEATO, CENTO ja teistest osavõtjad ja nende blokkide innustajad. Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa ja mõnede teiste Euroopa kapitalistlike riikide valitsused ajavad saksa militarismi ja revanšismi taastamise häbiväärset poliitikat. Kuid mitte mingisugused ühised sobingud ega kokkulepped ei suuda kõrvaldada kapitalistlike maade vahelisi suuri vastuolusid.

Ameerika Ühendriigid aitasid Lääne-Saksamaa militaristidel taastada nende sõjamasina. Nad tõmbasid Jaapani sõjalisse sobingusse Kaug-Idas. Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkonnad tahaksid neid kahte maad uuesti muuta maailma imperialismi löögijõuks, et sõja vallapäästmise korral maksta oma agressiivsete avantüüride eest eelkõige nende maade rahvaste verega. Ühtlasi tahaksid nad võidurelvastumise abil Lääne-Saksamaa ja Jaapani majandust ära kurnata ja sellega tema konkurentsivõimet maailmaturgudel nõrgendada. Kuid Lääne-Saksamaa monopolid ei kavatse piirduda teisejärgulise osaga, mida neile pakuvad Ameerika Ühendriigid. Ka Jaapani kapital unistab paremast kohast päikese all.

Kartes oma tuleviku pärast, püüavad imperialistid ühendada oma jõudusid, kõvendada sõjalis-poliitilisi, kaubanduslikke, tollining teisi liite.

Lääne-Euroopas näiteks läksid viimastel aastatel moodi kapitalistlike maade rahvuslike turgude ühtsesse «ühisturgu» «integreerimise» või «ühendamise» plaanid. Nii sõlmisid Prantsusmaa, Lääne-Saksamaa, Itaalia, Belgia, Holland ja Luksemburg Roomas 1957. aastal lepingu Euroopa majandusliku ühenduse loomise kohta. See kuue maa monopolistide koondis sai «ühisturu» nimetuse.

Vastukaaluks «ühisturule» püüdsid Inglismaa monopolistid luua niinimetatud «vabakaubanduse tsooni», kuhu pidi kuuluma 17 riiki.

Kui «ühisturus» võtsid juhtiva positsiooni enda kätte Lääne-Saksamaa monopolid, siis «vabakaubanduse tsoonis» pretendeerisid samasugusele osale Inglise monopolid. Ameerika Ühendriikide vastuseisu tõttu ei õnnestunud Briti monopolistidel teostada oma kavatsust ja nad pidid leppima väikese «vabakaubanduse tsooni» või, nagu seda ajakirjanduses nimetatakse, Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni loomisega, kuhu kuulub seitse riiki — Inglismaa, Rootsi, Norra, Taani, Šveits, Austria ja Portugal.

Euroopa riikide majanduslikud rühmitused on asunud maailma areenile kui võistlejad, mis muutis kapitalistlike riikide vahelised vastuolud veelgi teravamaks, ja seda mitte üksnes Euroopas, vaid ka teistes maailmajagudes.

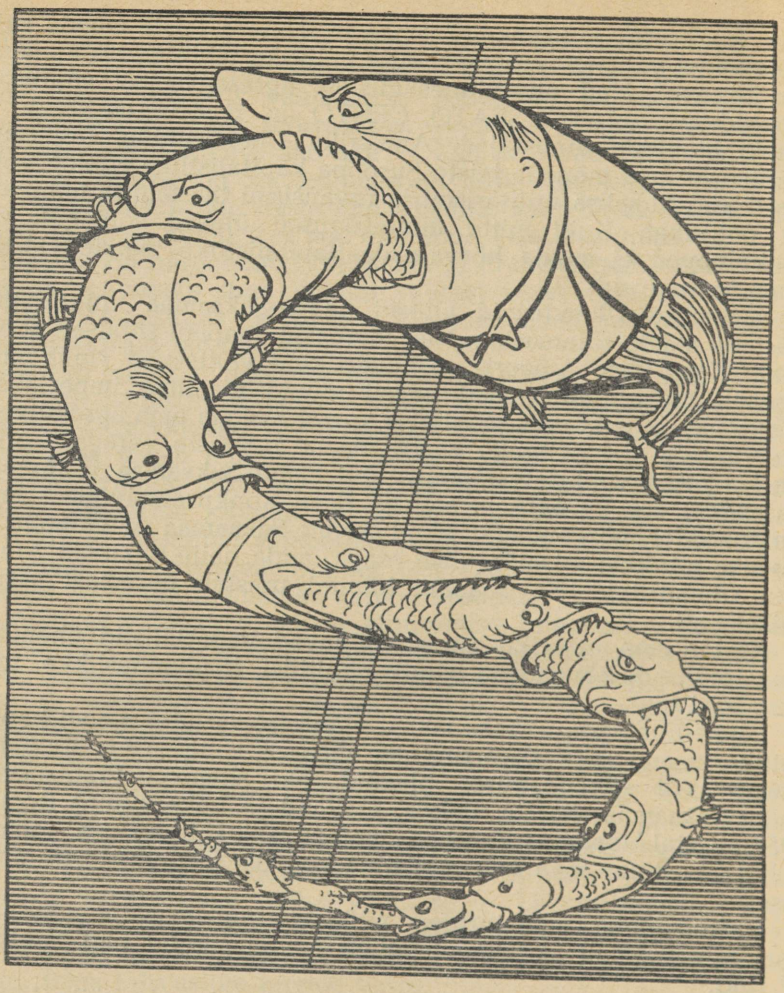

Imperialistlike haide maailmas
(Kunstnikud *Kukrõniksõ*)

Nüüd püüavad Inglismaa valitsevad ringkonnad Ameerika Ühendriikide surve all liituda Euroopa majanduslikku ühendusse. NATO ninamehed tahavad «ühisturuga» siduda ka Euroopa neutraalsed maad ja mõned Aafrika riigid. Põrganud kokku «ühisturu» maade konkurentsiga, on Ameerika Ühendriigid hakanud avalikult plaanitsema selliseid koostöövorme liitu kuuluvate riikidega, mis võimaldaksid säilitada Ameerika monopolide ülevõimu maailmaturgudel. Ameerika Ühendriikide presidendil on isegi idee

luua Atlandi majanduslik ühendus, mis haaraks praegusi majanduslikke rühmitusi ja tugevdaks Ameerika Ühendriikide monopolide seisukorda.

Nii ühed kui ka teised kapitalistliku maailma «integreerimise» plaanid on tegelikult ühtede monopolide katsed allutada teised monopolid oma ülevõimule, ümber jaotada kapitalistlik maailmaturg uute vormide järgi. Kapitalistlike maade poliitilised ja majanduslikud liidud on suunatud kapitalimaade töörahva huvide, sotsialistlike riikide rahvaste ja rahvusliku vabastusliikumise vastu.

Kuid igasugused katsed ühendada imperialistlikud maad sotsialismi ja rahvaste vabadusliikumise vastu ei kaota imperialismi vastuolusid, vaid vastupidi, süvendavad neid veelgi. Kiskjate ühendused ei saa olla kindlad ega kestvad, sest ei saa lepitada nende lepitamatuid huvisid, aga ka kapitalistlik areen, kus nad panevad toime oma rahvavastaseid tegusid, aheneb järjest, süvendades veelgi imperialistidevahelisi lahkhelisid.

Saksa ja Jaapani militarismi taaselustamise poliitika, Ameerika monopolide püüdlused kehtestada oma ülevõimu kogu maailmas hakkab lõppkokkuvõttes pöörduma Ameerika Ühendriikide ning nende sõjaliste ja majanduslike blokkide liitlaste vastu. Saksa ja Jaapani monopolide taaselustamine ja nende mõju tugevnemine rahvusvahelistel turgudel, Ameerika Ühendriikide visad katsed allutada oma liitlaste majandus ja poliitika Ameerika kapitalile teravdavad veelgi kapitalistlike maade võitlust turgude pärast ja süvendavad kapitalismi vastuolusid.

2. Rahvaste rahvuslik vabadusvõitlus

Kapitalismi kriis väljendub ka asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste rahvusliku vabadusvõitluse võimsas kasvus, mis on imperialismivastase ning vabaduse, demokraatia ja rahu eest peetava kaasaegse võimsa liikumise koostisosa.

Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon andis võimsa löögi kogu imperialismi koloniaalsüsteemile, õõnestas imperialistide ülevõimu aluseid ja pani alguse tema hävingule. Ta äratas Ida ja teiste maade rõhutud rahvad, hoogustas nende püüdu vabaneda imperialistlikust orjusest, tugevdas usku koloniaalikke täieliku hävitamise võimalikkusesse.

Sotsialismi edusammud NSV Liidus ja vennalikes rahvademokraatiamaades on Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvastele eredaks ja õpetlikuks näiteks. Ei ole juhus, et isegi sotsialismi vaenlased on sunnitud tunnistama, et kommunistlike riikide peamine eelis seisab nende eeskuju jõus, selles, et nüüd on tegelikkuses näha, mida on sotsialistlikud maad saavutanud ajalooliselt lühikese perioodi jooksul.

Koloniaalsüsteemi lagunemine

Fašistliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani purustamine Teises maailmasõjas, sotsialistliku maailmasüsteemi kujunemine ja selle väljapaistvad edusammud andsid asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste vabadusvõitlusele uue võimsa tõuke. Sõjajärgsetel aastatel on Aasias ja Aafrikas toimunud põhjalikud muutused. Ka Ladina-Ameerika on ärganud.

Peale Hiina Rahvavabariigi, Vietnami Demokraatliku Vabariigi ja Korea Rahvademokraatliku Vabariigi, kes on vabanenud imperialistlikust ikkest ja ehitavad edukalt sotsialismi, on Aasias iseseisva arenemise teele asunud ka India, Indoneesia, Birma, Tseilon, Kambodža, Iraak ja teised maad. Nende maade rahvad on nüüd saanud rahvusvaheliste küsimuste otsustamisel täieõiguslikeks osavõtjaiks.

Enamik Aasia maid oli alles 10—15 aastat tagasi koloniaalsed või poolkoloniaalsed maad ehk teiste sõnadega — imperialismi tagalaks ja reserviks. Nüüd on Aasias ja Okeaanias koloniaalmaade seisundisse jäänud võrdlemisi vähe maid ja territooriume. Aasias ja Vaikse ookeani piirkonnas arenevad asjad koloniaalse rõhumise täieliku likvideerimise suunas.

Sõltumatuse kättevõitnud maad saavutasid vabaduse pika ja visa võitluse tulemusena, mis nõudis rahvastelt palju ohvreid ja kannatusi.

Väga hoogne oli rahvuslik vabadusliikumine Indias. Inglismaa valitsevad ringkonnad olid sunnitud Indiale andma sõltumatuse. India, kus elab nüüd umbes 440 miljonit inimest, on üks suuremaid maid maailmas.

Saavutanud iseseisvuse, hakkas India etendama tähtsat osa maailma poliitikas. India keeldus osa võtmast niinimetatud «Kagu-Aasia kaitselepingust» (lühendatult SEATO), mis ei kujuta endast midagi muud kui Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa ja nimetatud riikide mõju all olevate Aasia riikide — Filipiinide, Tai, Pakistani, aga ka Austraalia ja Uus-Meremaa sõjalist blokki. See agressiivne sõjaline liit on suunatud, nagu näitab kogu tema tegevus, Aasia, eriti aga Hiina Rahvavabariigi, India, Indoneesia, Laose, Kambodža ja teiste maade rahvaste vabaduse ja sõltumatuse vastu.

Visas võitluses imperialistliku vahelesegamise vastu tugevneb sõltumatu Indoneesia Vabariik, areneb Birma, Tseiloni ja Kambodža rahvuslik riiklus.

Otsustavalt purustavad koloniaalikke köidikuid Aafrika rahvad. Ka sel kontinendil on hakanud suurenema sõltumatute riikide read. Sõjajärgsetel aastatel on sõltumatuse saanud Sudaan, Liibüa, Tuneesia, Maroko, Gaana, Ginea, Mali, Nigeeria, Alžeeria ja teised. Ainuüksi 1960. aastal saavutas poliitilise iseseisvuse 17 Aafrika maad, peamiselt just endised Prantsuse asumaad.

Pärast visa ja rasket kaheksa-aastast sõda saavutas Alžeeria rahvas 1962. aastal oma maale sõltumatuse.

1960. aastal kuulutas iseseisvuse välja ka Belgia asumaa Kongo. Kuid kolonisaatorid võtsid kohe tarvitusele abinõud, et takistada tema iseseisvat eksisteerimist. Nad mõrvasid vabadusvõitluse kangelase — Kongo Vabariigi peaministri Patrice Lumumba. Kolonisaatorid püüavad reaktsiooniliste jõudude abiga säilitada oma ülevõimu sel maal.

1962. aastal oli Aafrikas veel üle 20 maa ja territooriumi jäänud asumaa seisundisse. Nende hulgas on Angoola, Mosambiik, Edela-Aafrika, Rodeesia, Njassamaa ja mõned teised maad.

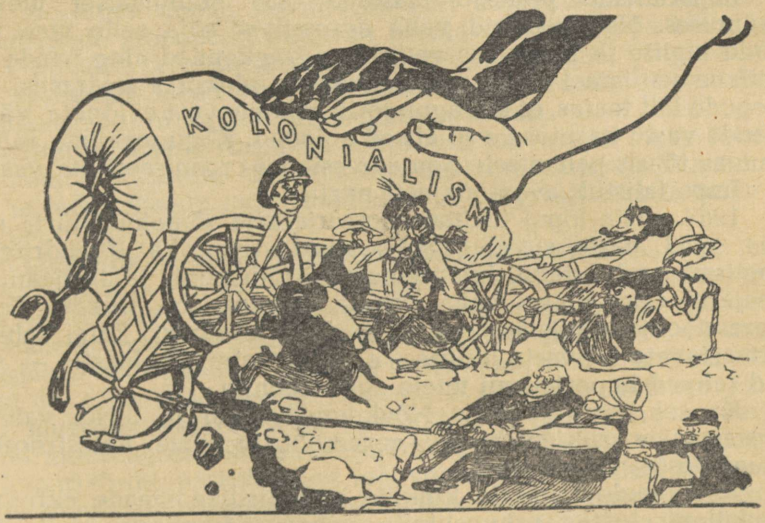

Prügimäele!
(Kunstnik *I. Semjonov*)

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Peaassamblee XV istungjärgul tegi Nõukogude Liidu valitsus ettepaneku võtta vastu deklaratsioon asumaadele ja nende rahvastele sõltumatuse andmise kohta. Hoolimata koloniaalriikide vastuseisust võeti selline deklaratsioon vastu. See tähistab kolonialismi jäänuste otsustava likvideerimise algust kõigis tema avaldumisvormides.

Võitlus majandusliku sõltumatuse eest

Poliitiline sõltumatus saab püsiv ja tõeline olla ainult siis, kui igale maale tagatakse majanduslik iseseisvus. Rahvad, kes on asunud vaba arenemise teele, võtavad tarvitusele abinõusid majandusliku mahajäämuse likvideerimiseks. Nad hakkavad järjest selgemini mõistma, et ainult arenenud majandusega maal saab olla tõeline ja kindel sõltumatus.

Kõik vabadustarmastavad rahvad kiitsid palavalt heaks Egiptuse valitsuse poolt Suessi kanali kompanii natsionaliseerimise ajaloolise akti. See üle poolteisesaja kilomeetri pikkune kanal ühendab Vahemerd Punase merega. Seda kanalit läbivad iga aasta kõige erinevamate maade tuhanded laevad. Kanal oli juba ammu omandanud suure rahvusvahelise tähtsuse. Selle kanali ehitasid egiptlased Egiptuse territooriumil, kuid see kuulus välismaistele, peamiselt Inglise ja Prantsuse kapitalistidele. Suessi kanali kompanii, mille juhatus asus Pariisis, peremehetses Egiptuses nagu «riik riigis». Egiptuse kannatus katkes. 1956. aastal kompanii natsionaliseeriti, ja nüüd kuulub kanal Egiptusele.

Imperialistid püüdsid taastada oma koloniaalset ülevõimu Egiptuses. Nad päästsid valla agressiivse sõja selle maa vastu. Kuid Inglise ja Prantsuse valitsevad ringkonnad ning nende sõjaliitlane — Iisrael — ei arvestanud uue olukorra iseärasusi. Nõukogude Liit teatas, et kui agressorid sõjategevust ei lõpeta, võtab ta nende vastu kasutusele sõjalised abinõud. Kogu maailma rahvaste hulgas tõusis pahameeletorm agressiooni organiseerijate vastu.

Imperialistlik avantüür aeti nurja.

1957. aasta lõpul tekitasid imperialistid sõjaohu Süüria rajoonis. 1958. aasta suvel organiseerisid Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa relvastatud interventsiooni Liibanonis ja Jordaanias, et seejärel teha katse maha suruda revolutsioon Iraagis. See oli agressiooniakt, mis äratas pahameelt ja nördimust kõigi vabadustarmastavate rahvaste hulgas. «Käed eemale Araabiast!» — vastasid rahvad imperialismi uuele agressioonile.

Ka sel korral päästis Nõukogude Liidu ja teiste vabadustarmastavate riikide kindel seisukoht maailma katastroofist — maailmasõja tekkimisest.

Nõukogude Liidu ja kõikide sotsialistlike maade aktiivne ja igakülgne toetus rahvuslikule vabadusliikumisele, majanduslik abi nõrgaltarenenud maadele, kes on end koloniaalikkest vabastanud, sõpruse ja koostöö tugevnemine nende maadega — see kõik sisendab Aasia ja Aafrika maade rahvastesse usku nende vabadusvõitluse täielikusse edusse.

Maad, kes on minema heitnud koloniaalse sõltuvuse ahelad, on asunud rahvusliku tööstuse loomisele, oma tehnilise ja teadusalase haritlaskonna ettevalmistamisele.

Suurt abi vabanenud rahvastele nende maade industrialiseerimisel annavad Nõukogude Liit ja teised sotsialistlikud riigid. Ainuüksi viimastel aastatel on nõrgaltarenenud maad saanud Nõukogude Liidult pikaajalist krediiti neile väga soodsatel tingimustel. Juba jõustunud kokkulepete kohaselt abistab Nõukogude Liit neid maid sadade tööstusettevõtete, elektrijaamade ja niisutusseadeldiste ehitamisel. Sotsialistlike riikide abi nõrgaltarenenud maadele võimaldab neil kiiremini arendada oma majandust ja asuda progressi teele.

Endiste asumaade rahvad saavad aru, et oma sisemisi rahvuslikke ja sotsiaalseid eesmärke saavad nad kiiremini ellu viia rahutingimustes. Seepärast enamik uusi sõltumatuid riike on rahu poolt ja sõjalistest blokkidest osavõtmise vastu. See põhjustabki imperialismi mõjualade ahenemist ja rahutsooni tugevnemist.

Hoolimata sellest, et kolonisaatorlik poliitika on määratud läbikukkumisele, pole imperialistid loobunud Aasia ja Aafrika maade orjastamise plaanidest. Kolonisaatorid püüavad kasutada nii vanu kui ka uusi koloniaalse rõhumise vägivallameetodeid, sundides nõrgaltarenenud maadele peale ebavõrdseid lepinguid, orjastavat «kollektiivset abi», kiskudes neid sõjalistesse blokkidesse ja luues nende territooriumidel sõjaväebaase. Ameerika Ühendriikide monopolid püüavad kõikjal haarata enda kätte Inglise, Prantsuse ja teiste kolonisaatorite positsioone, allutada nõrgalt arenenud maad oma ülevõimule, pidurdada imperialismi koloniaalsüsteemi lõpliku lagunemise protsessi.

Selline on Lääne-Aasia ja Põhja-Aafrika maade jaoks loodud niinimetatud «Dullese—Eisenhoweri doktriini» ning Ladina-Ameerika ja teiste maade jaoks loodud «Liit progressi nimel» mõte ja olemus.

Kapitalistlikud maad pakuvad nõrgaltarenenud maadele oma «abi». Kuid mis abi see on? Ameerika Ühendriigid näiteks «aitavad» relvastusega, millest saavad kasu vaid monopolid, või saadavad neile maadele seismajäänud kaupu. On arusaadav, et maad, kes saavad sellist «abi», ei muutu rikkamaks, vaid vastupidi, laostuvad ja orjastuvad veelgi rohkem. Seda «abi» antakse ainult neile maadele, kes on nõus allutama oma poliitikat Ameerika Ühendriikide agressiivsetele eesmärkidele. Selle «abi» eesmärgiks on imperialismi positsioonide tugevdamine, kapitalistlike monopolide ülevõimu laiendamine, nõrgaltarenenud maade muutmine agressiivsete imperialistlike blokkide sõjalisteks platsdarmideks.

Võtame näiteks Pakistani. Alles hiljuti oli Pakistan Inglise asumaa. 1947. aastal oli Inglismaa sunnitud kasvava vabadusliikumise mõjul andma talle sõltumatuse. Kuid senini pole Pakistan imperialistlikust sõltuvusest vabanenud. Pakistani valitsevad ringkonnad tõmbasid oma maa agressiivsetesse sõjalistesse blokkidesse — SEATO-sse ja Bagdadi pakti, mida nüüd nimetatakse CENTO-ks[1]. Rahvusliku tööstuse asemel ehitatakse Pakistani territooriumil Ameerika sõjaväebaase ja lennuvälju. Ühelt selliselt lennuväljalt alustaski luurelennuk «U-2» oma spionaažilendu NSV Liitu, kuid tulistati Nõukogude sõjameeste poolt alla. Oma sõjaliste liitlaste nõudmisel kulutab Pakistan kaks kolmandikku oma eelarvest sõjaliseks otstarbeks, ehkki keegi seda maad ei

[1] Pärast seda kui Iraagi rahvas kukutas müüdava monarhia ja lõi vabariigi, ütles Iraak lahti Bagdadi paktist ning see sõjaline blokk nimetati ümber CENTO-ks.

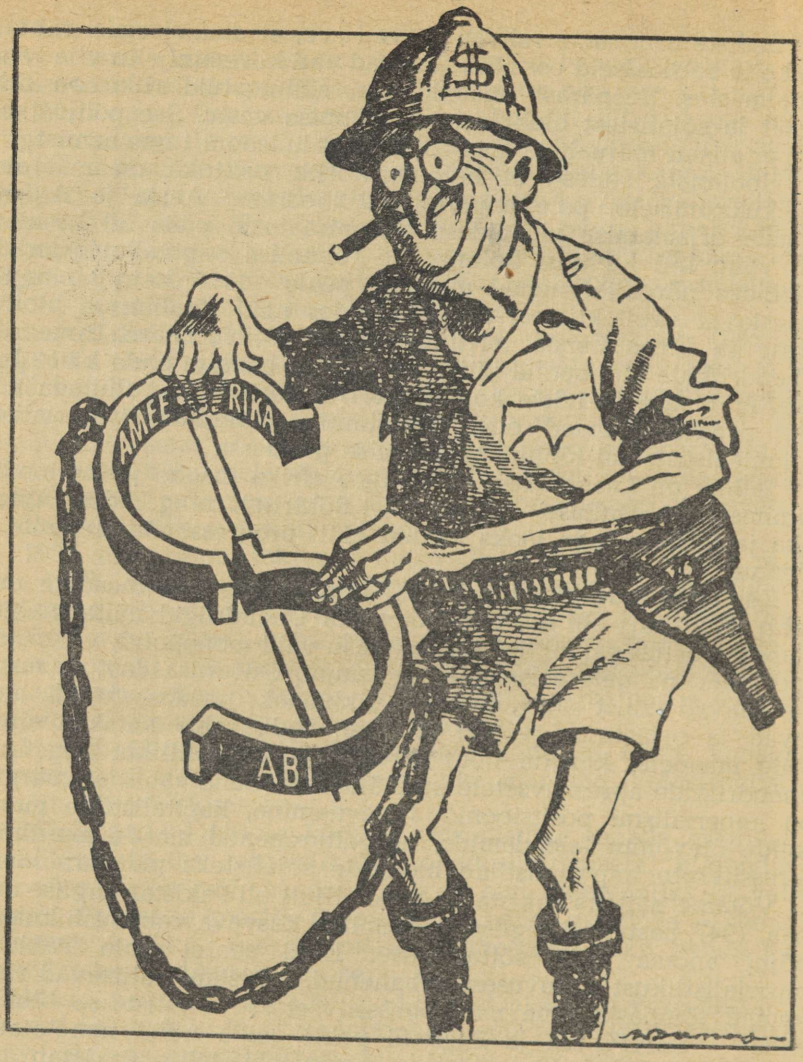

Ameerika «abi»
(Kunstnik *M. Abramov*)

ähvarda. Pakistanis võib igal pool näha ameerika sõjalisi «nõuandjaid», «eksperte» ja «spetsialiste», kuid ei näe ühtki ehitatavat metallurgiatehast.

Pakistan on põllumajanduslik maa, kuid ta peab iga aasta sisse vedama kuni miljon tonni teravilja. Selle põhjuseks on asjaolu, et

Pakistan võtab osa laostavast võidurelvastumisest ning jääb oma arenemises tunduvalt maha neutraalsetest naabermaadest.

Selline on kõikide riikide saatus, kes alistuvad imperialistlike suurriikide huvidele. Samasuguse näite võib tuua Iraani kohta, kelle juhtivad ringkonnad sõlmisid Ameerika Ühendriikidega sõjalise vandenõu. Iraani majandus on mahajäänud olukorras. Maal valitseb politseirežiim. Ka Türgile läheb imperialistlik «abi» kalliks maksma.

Milline saatus ootab neid maid, kelle valitsus ajab vandenõupoliitikat imperialistidega, näitab ka Lõuna-Korea ja Lõuna-Vietnami saatus. Tegelikult muutusid nad koloniaalterritooriumideks eesotsas marionetlike valitsustega.

Eelmisel leheküljel me näeme joonist, mis kujukalt iseloomustab Ameerika «abi» olemust. Tõepoolest — Ameerika Ühendriikide imperialistid tahavad väga, et teatavatel poliitilistel tingimustel antud dollarid võimaldaksid ameerika kaukameestel nõrgaltarenenud maade rahvaid ahelatesse neetida.

Luues sõjalisi blokke ja püüdes nendesse tõmmata noori sõltumatuid riike, lähtuvad imperialistid omakasupüüdlikest eesmärkidest. Nad kuulutavad ilma tseremooniata: «Las aasialased ise võitlevad aasialaste vastu.» Aasia rahvad aga vihkavad kolonisaatoreid. Nad teavad, et sõda toob kasu ainult imperialistidele. Sellepärast mitte ainuüksi India, vaid ka Birma, Indoneesia, Kambodža ja Tseilon keeldusid osa võtmast SEATO agressiivsest blokist. Türgis, Pakistanis ja Iraanis kasvavad kainelt mõtlevad ühiskondlikud jõud, kes hakkavad järjest selgemini aru saama, et nende maad tahavad naabritega tülli ajada need, kellel on kasulik säilitada pinevust maakera selles piirkonnas.

Rahvaste solidaarsus

Sotsialistlike maade kaasatundmine ja toetus innustavad asumaade ja sõltuvate riikide rahvaid otsustavale võitlusele imperialismi ja koloniaalse rõhumise jäänuste vastu. Ida. rahvaste rahvusliku vabadusliikumise suureneva monoliitsuse üheks veenvaks näiteks on ajaloos esimene Aasia ja Aafrika 29 maa konverents, mis toimus 1955. aastal Bandungi linnas (Indoneesias). Konverentsi otsused on suunatud imperialismi koloniaalsüsteemi ning Aasia ja Aafrika rahvaste ekspluateerimise ja rõhumise vastu. Väljendades Aasia ja Aafrika rahvaste tahet, tegi konverents avalduse, et «kolonialism kõigis oma avaldusvormides kujutab endast pahet, millele on vaja kiiresti lõpp teha».

Uuteks tähtsateks sündmusteks asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste elus said Aasia ja Aafrika maade solidaarsuse konverentsid. Sellest võtavad osa nii need maad, kes on juba imperialismi rõhumise alt vabanenud, kui ka need maad, kelle rahvad kannatavad veel õigusetuse ja koloniaalse ekspluateerimise all. Aasia ja Aafrika maade solidaarsuse konverentsid mõistavad imperialismi igas ta avaldusvormis hukka ning nõuavad asumaa-

dele ja protektoraatidele, sealhulgas ka neile maadele, kes on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni niinimetatud hoolduse all, täielikku sõltumatust. Nende konverentside otsused peegeldasid oma vabaduse eest ja võõramaise rõhumise vastu mehiselt võitlevate Aasia ja Aafrika rahvaste rahvusliku vabadusliikumise tormilist tõusu.

Imperialistlikule poliitikale «jaga ja valitse» on lõpp tulnud. Varem rõhutud rahvaste endine killustatus on asendunud järjest tugevneva ühtsusega vabadusvõitluses, mis viib roiskunud koloniaalsüsteemi täieliku hävimiseni.

Rahvuslik vabadusliikumine kasvab ka Ladina-Ameerika maades, kus rahvad üha energilisemalt astuvad välja oma sõltumatuse eest, Ameerika Ühendriikide vahelesegamise vastu nende siseasjadesse, Ameerika monopolide vastu, kes röövivad nende rahvuslikke ressursse.

Kuubas kukutati rahva ülestõusu tulemusena Ameerika monopolide käsilase Batista metsik diktatuur. Kuuba imperialismi- ja feodalismivastane demokraatlik revolutsioon kasvas lühikese aja jooksul üle sotsialistlikuks revolutsiooniks. Kukutati diktaatorlikud režiimid ka reas teistes maades. Kõikjal kasvab rahva meelepaha reaktsiooniliste diktatuuride vastu.

Ladina-Ameerika maade rahvad tahavad üheõiguslust ning vastastikku kasulikke poliitilisi ja majanduslikke suhteid kõigi riikidega. Nad püüavad vabaneda Ameerika Ühendriikide kontrolli alt, arendada oma rahvuslikku tööstust ja läbi viia agraarreforme. Ameerika diktaadile tehakse lõpp ka siin, Ameerika Ühendriikide kapitalistlike monopolide seni kõige kindlamas pärusmõisas. Ühe Ameerika kodanliku ajalehe tabava väljenduse kohaselt on Ladina-Ameerika praegu «suurte pöörete perioodi lõõmas».

Faktid näitavad, et mitte kuskil ei taha asumaade ja sõltuvate riikide rahvad enam elada vanaviisi, ei taha kauem taluda välismaiste imperialistide rõhumist. Nad arendavad üha julgemalt ja otsustavamalt võitlust oma õiguste ja vabaduse eest. Koloniaalsest ja poolkoloniaalsest sõltuvusest on vabanenud juba umbes pool miljardit inimest. Imperialismi häbiväärse koloniaalsüsteemi lagunemine on saanud maailmaajalooliseks faktiks ning ei ole jõude, kes suudaksid seda suurt vabastusprotsessi peatada. «Tuld ei saa paberisse keerata,» ütleb vanasõna.

XX sajandi 60-ndad aastad lähevad ajalukku kui imperialismi koloniaalsüsteemi täieliku likvideerimise aastad.

NLKP programmis on öeldud: «Kui imperialism surus maha enamiku rahvaste rahvuslikku sõltumatust ja vabadust ning neetis nad julma koloniaalorjuse ahelatesse, siis **sotsialismi tekkimine tähistab rõhutud rahvaste vabastuse ajastu saabumist.** Rahvusliku vabastuse revolutsioonide võimas laine pühib minema koloniaalsüsteemi ja õõnestab imperialismi alustugesid. Endiste asumaade

ja poolasumaade asemel on tekkinud ja tekivad noored suveräänsed riigid. Nende rahvad on astunud oma arengu uude perioodi. Nad on tõusnud uue elu loojaiks ja aktiivseiks osavõtjaiks rahvusvahelisest poliitikast, imperialismi purustamise revolutsioonilisest jõuks.»

Sotsialism ja rahvuslik vabadusliikumine

Leninism valgustab kõigile rahvastele tulevikuteed. V. I. Lenin avastas ja põhjendas teaduslikult sügavat sisemist seost töölisklassi poolt sotsialismi eest peetava võitluse ja rõhutud rahvaste rahvusliku vabadusvõitluse vahel. «Seega ei kujune sotsialistlik revolutsioon,» rõhutas V. I. Lenin, «ainult ja peamiselt iga maa revolutsioonilise proletaarlaste võitluseks oma kodanluse vastu, — ei, see kujuneb kõigi imperialismi poolt rõhutud asumaade ja riikide, kõigi sõltuvate maade võitluseks rahvusvahelise imperialismi vastu.»[1]

Kui suurepärase kinnituse leiab see leninlik ettenägelikkus meie päevil, mil imperialismi häbiväärne koloniaalsüsteem on lõplikult lagunemas!

Nüüd hakkab tegelikkuse põhjal järjest rohkem inimesi veenduma selles, et rahvusliku vabastuse revolutsioonid saavutavad seda rohkem edu, mida kindlamalt ja ulatuslikumalt nad toetavad võiduka sotsialismileeri jõude. Pole juhuslik, vaid täiesti seaduspärane fakt, et rahvuslik vabadusliikumine on võtnud sellise võimsa ulatuse ja saavutab kuulsusrikkaid võite just kaasaegsel perioodil, mil sotsialism on saanud maailma arenemise peamiseks jõuks.

Enne Nõukogude riigi tekkimist ja sotsialistliku maailmasüsteemi kujunemist õnnestus imperialistidel tavaliselt rahvusliku vabastuse ülestõuse maha suruda. Teistsuguseks kujunes olukord pärast seda, mil jõudude vahekord maailma areenil muutus sotsialismi kasuks. Me juba teame, millise häbiväärse läbikukkumisega lõppes Inglise, Prantsuse ja Iisraeli imperialistide Suessi-avantüür. Sama viletsalt lõppes imperialistide kallaletung ka Kuubale.

Kui poleks võimsat sotsialistlikku leeri, oleks imperialistliku agressiooni ohvriks langevate rahvaste olukord palju raskem ja võitluse tulemus võiks ka kujuneda neile ebasoodsaks. Nüüd aga pole imperialism enam suuteline takistama rahvaste liikumist rahvuslikule vabanemisele.

Rahvaste vabadusliikumine õõnestab imperialismi aluseid ja lähendab tema hukkumist.

Kunagi öeldi kujukalt, et kui imperialismi pea asub Euroopas, siis tema kõht puhkab Aasia ja Aafrika viljakail põldudel. Nüüd ei saa imperialism enam karistamatult täis õgida oma täitmatut vatsa nõrgaltarenenud maade rahvaste higi ja vere arvel. Tal pole

[1] V. *I. Lenin*, Teosed, 30. kd., lk. 136.

enam rahu Aasias, Aafrikas ega ka üheski teises maailmajaos. Endised asumaad on lakanud olemast imperialismi reserviks. Noored rahvusriigid astuvad rahvusvahelisel areenil järjest aktiivsemalt välja iseseisva jõuna, kusjuures see on objektiivsest seisukohast põhiliselt progressiivne, revolutsiooniline ja imperialismivastane jõud.

Kas kapitalismi või sotsialismi tee

Rahvusliku vabastuse revolutsioon, nagu öeldakse NLKP programmis, ei lõpe poliitilise sõltumatuse kättevõitmisega. Samuti ei või ta piirduda üksikute reformide ja praktiliste abinõudega, mis on suunatud majandusliku iseseisvuse saavutamisele. Kõik need võidud on ebakindlad ja lühiajalised, kui revolutsioon ei vii sügavate muudatusteni vabanenud maade majanduslikus, sotsiaalses ja poliitilises elus ning ei lahenda rahvusliku taassünni eluliselt tähtsaid ülesandeid.

Laialdasi perspektiive majanduslikult vähearenenud maade rahvastele pakub *rahvusliku demokraatia riigi* loomine ja arendamine.

Poliitilises mõttes kujutab rahvusliku demokraatia riik endast kõigi nende progressiivsete ja patriootlike jõudude blokki (liitu), kes võitlevad täieliku rahvusliku sõltumatuse eest, laialdase demokraatia eest, imperialismivastase, feodalismivastase, demokraatliku revolutsiooni lõpuleviimise eest. Majanduse alal tagavad rahvusliku demokraatia riigid rahvusliku tööstuse loomise, võitlevad välismaise monopolistliku kapitali sissetungimise vastu oma maa majandusse ja mobiliseerivad töörahvahulki võitlusse industrialiseerimise eest. Nende riikide tähtsamaks majanduslikuks ja sotsiaalseks ülesandeks on agraarrevolutsiooni lõpuleviimine eesmärgiga minema pühkida tootlike jõudude arenemist aheldavad keskaja jäänused, lahendada toitlusprobleem.

Kolonialismi ikke alt vabanenud rahvaste ees seisab suur eluline probleem: millist teed mööda edasi minna — kas kapitalistlikku või mittekapitalistlikku arenemisteed mööda?

Mida võib neile anda kapitalism? Kapitalism — see on rahvaste kannatuste tee. Ta määrab nõrgalt arenenud maad majanduslikule mahajäämusele ja sotsiaalse ebavõrdsuse süvenemisele, nende maade töörahva aga jätab viletsusse. Tööliste osaks saab kas kurnav töö kapitalistide rikastamiseks või töötute õnnetu armee ridade täiendamine. Talurahvast laostab kapitalism veelgi rohkem. Linna väikekodanlus (käsitöölised, väikeettevõtjad, väikekaupmehed jne.) surutakse maha suurkapitaliga toimuvas konkurentsivõistluses. Kultuuri ja hariduse hüved jäävad rahvahulkadele kättesaamatuks.

Mida võib rahvastele anda sotsialism? Ta garanteerib majanduse ja kultuuri kiire tõusu. Juba oma olemuselt on plaanipärane sotsialistlik majandus tõusu ja õitsengu majandus. Sotsialism teeb lõpu inimese ekspluateerimisele inimese poolt, sotsiaalsele eba-

võrdsusele. Täielikult kaob tööpuudus. Sotsialism annab kõigile talupoegadele maad, abistab neid majapidamise arendamisel, ühendab vabatahtlikkuse alusel nende tööalased jõupingutused kooperatiivides, annab nende käsutusse eesrindliku põllumajandustehnika ja agronoomiateaduse. Sotsialism tagab töölisklassile ning kõigile töötajatele kõrge materiaalse ja kultuurilise elutaseme. Sotsialism tõmbab rahvahulgad välja pimedusest ja harimatusest ning teeb neile kättesaadavaks tänapäeva kultuuri. Haritlaskonna ees avanevad laialdased võimalused loovaks tööks rahva hüvanguks.

Missugust teed valida, see on rahvaste endi sisemine asi. Endiste asumaade rahvad võivad selle küsimuse lahendada vastavalt oma huvidele, kui võtta arvesse praegust jõudude vahekorda maailma areenil ja sotsialistliku maailmasüsteemi reaalset toetust.

Ühe või teise tee — kapitalistliku või mittekapitalistliku arenemistee valik sõltub klassijõudude vahekorrast. Mittekapitalistlik arenemistee tagatakse töölisklassi, rahvahulkade, ülddemokraatliku liikumise võitlusega ja see vastab rahvaste absoluutse enamuse huvidele.

Kõige järjekindlam võitleja rahvusliku vabastuse revolutsiooni lõpuleviimise eest, rahvuslike huvide ja sotsiaalse progressi eest on *töölisklass.* Tööstuse arenemisega kasvavad tema read ja tema osatähtsus ühiskondlikus ja poliitilises elus.

Talurahvas on töölisklassi kõige loomulikum ja ustavam liitlane. Töölisklassi ja talurahva liit on sügavate demokraatlike ümberkujunduste, majandusliku ja sotsiaalse progressi eest peetava eduka võitluse põhitingimus. See liit peab saama laialdase, töölisklassi, talurahvast, rahvuslikku kodanlust ja demokraatlikku haritlaskonda ühendava rahvusrinde tuumikuks.

Rahvuslikul kodanlusel on kahepalgeline olemus. Rahvusliku kodanluse (ettevõtete omanikud, kaupmehed jne.) need kihid, kes ei ole seotud imperialistlike ringkondadega, on huvitatud imperialismi- ja feodalismivastase revolutsiooni põhiülesannete elluviimisest. Seepärast võib rahvuslik kodanlus veel etendada progressiivset osa ja võtta osa eluliselt tähtsate üldrahvuslike ülesannete lahendamisest. Kuid vastavalt sellele, kuidas kasvavad vastuolud töörahva ja varakate klasside vahel ning teravneb klassivõitlus riigis, ilmutab rahvuslik kodanlus üha suuremat kalduvust kokku leppida imperialismiga ja oma maa reaktsiooniliste jõududega.

Seepärast peab töölisklass, minnes liidus rahvusliku kodanlusega, olema poliitiliselt valvas ja ettevaatlik. Töölisklassi revolutsioonilisest teadlikkusest ja organiseeritusest, töölisklassi ja talurahva liidu tugevusest sõltub suurel määral rahvusliku kodanluse osavõtt imperialismi- ja feodalismivastasest võitlusest.

Kõige järjekindlamad võitlejad rahvaste vabaduse eest on marksistlik-leninlikud parteid. Nad võitlevad aktiivselt rahvusliku vabastuse revolutsiooni järjekindla lõpuleviimise eest, rahvusliku demokraatia riigi loomise eest, sotsiaalse progressi ja sotsialismi eest. *Kommunistide eesmärgid vastavad rahvuse kõrgeimatele huvidele.*

3. Töölisklassi rahvusvaheline revolutsiooniline liikumine

Kapitalismi üldkriisi käesoleva etapi üheks iseärasuseks on see, et klassivastuolud on kodanlikus ühiskonnas ning monopolistliku kodanluse ja töörahvahulkade vahel muutunud veelgi teravamaks. Kapitalistliku ühiskonna rüpes kujunevad välja, suurenevad ja karastuvad jõud, kelle ülesandeks on tagada sotsialismi võit.

Rahvusvaheline revolutsiooniline töölisliikumine on omandanud väga suuri kogemusi võitluses imperialismi ja tema käsilaste vastu töölisklassi ridades. Ta on muutunud ideoloogiliselt küpsemaks, tal on suur organiseeritud võimsus ja võitlev pealetungivaim.

Revolutsiooniliste jõudude koondumine

Kodanluse ja rahvahulkade vaheliste vastuolude järsk teravnemine avaldub klassivõitluse teravnemises, töölisklassi teadlikkuse kasvus. Kasvab kommunistlike ja töölisparteide autoriteet töörahva hulgas. Suureneb ametiühingute osatähtsus.

Töörahvas annab reaktsiooni pealetungile, militariseerimise ja termotuumasõja ettevalmistamise poliitikale vastulöögi. Hoolimata kasvavatest repressioonidest ja terrorist võitleb töölisklass, võitlevad kõik töötajad demokraatlike saavutuste likvideerimise, ekspluateerimise suurendamise, töötingimuste halvenemise ja elatustaseme allaviimise vastu. Töötajad on hakanud oma kogemuste põhjal järjest rohkem veenduma, et kapitalismi tingimustes on vabadus ainult nende jaoks, kellel on raha ja võim.

Revisionistide ja kodanliku propaganda poolt agaralt levitatav müüt selle kohta, nagu oleks sõjajärgne kapitalism muutunud «üldise heaolu ühiskonnaks», lõhkes nagu seebimull.

Võtame näiteks kapitalistliku maailma kõige arenenuma ja rikkama maa — Ameerika Ühendriigid. Ameerika Ühendriikides moodustab väikese perekonna elatusminimum aastas 2000 dollarit, millest allpool, nagu tunnistavad ameerika ametiisikud, on «absoluutne viletsus». Ameerika Ühendriikides on üle 6 miljoni perekonna, kelle sissetulek on elatusminimumist väiksem. Selliselt elab ligikaudu 25 miljonit inimest. Ja see kõik toimub samal ajal, kui väike käputäis monopoliste ahnitseb kokku miljoneid ja kümneid miljoneid dollareid kasumit.

Analoogiline olukord on ka teistes kapitalistlikes maades, kus töötajate ja monopolistide sissetulekute vahe ei vähene, vaid järjest suureneb.

Monopolistliku kapitali pealetungile vastavad töölised streikidega. Tööliste streigid kapitalistlikes maades on võtnud veelgi suurema ulatuse kui enne Teist maailmasõda. Kui võrrelda kümmet sõjaeelset aastat (1930—1939) kümne sõjajärgse aastaga (1945—1954), siis isegi ametlikest andmeist nähtub, et 11 maal (Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Prantsusmaa, Lääne-Saksamaa, Jaapan, Kanada, Austraalia, Rootsi, Belgia, Holland ja Argentiina) on streikide arv suurenenud 67 tuhandelt 101 tuhandele, see tähendab — poolteisekordseks. Streikidest osavõtjate arv on aga suurenenud 21 miljonilt 73 miljonile, s. o. — rohkem kui kolmekordseks.

Järgnevatel aastatel kasvas streigivõitlus veelgi. Kui 1956. aastal streikis umbes 14 miljonit inimest, siis 1960. aastal streikis juba 53,6 miljonit ja 1961. aastal 71,1 miljonit inimest.

Viimaste aastate suurematest streikidest võiks mainida selliseid, nagu üldstreik 1960. aasta kevadel Prantsusmaal, Jaapani tööliste massiline liikumine Jaapani-Ameerika sõjalise lepingu vastu, tormilised streigid Itaalias 1960. aasta suvel, üldstreik Belgias 1960. aasta lõpul ja 1961. aasta algul. Streigid on saanud igapäevaseks nähtuseks Ameerika Ühendriikides — selles monopolistliku kapitali keskuses. On küllalt, kui meenutada poole

miljoni terasesulataja 116-päevast edukat streiki 1959. aastal, terasekompanii laevatehaste tööliste pooleaastast streiki 1960. aastal ja meremeeste streiki 1961. aastal. Laia ulatuse võttis 1962. aastal tööliste streigiliikumine fašistlikus Hispaanias.

Streigiliikumine muutub järjest massilisemaks ja organiseeritumaks.

Kõrvuti majanduslike nõudmistega — palga tõstmisega, tööpäeva lühendamisega, maksude vähendamisega — nõuavad töölised ka demokraatlike vabaduste kehtestamist, oma poliitiliste õiguste laiendamist ja riikidevaheliste vaidlusaluste küsimuste rahulikku lahendamist. Sellest võitlusest võtavad koos töölisklassiga osa ka talurahva ja töötajate teiste kihtide laiad hulgad.

Praegu on töölisliikumise jaoks tekkinud soodsam olukord kui kunagi varem. Nõukogude Liidu ja teiste sotsialistlike maade edusammud, maailma kapitalismi üldkriisi süvenemine, kommunistlike parteide mõju kasv rahvahulkades on oluliselt muutnud klassivõitluse tingimusi töörahva kasuks.

Kapitalistlike maade töölisklass võib ühendada kõik imperialismivastased jõud, kõik töötajad võitluseks kapitalistlike monopolide kõikvõimsuse vastu, võitluseks rahu, demokraatia ja sotsialismi eest.

Töötajate peamiseks vaenlaseks on monopolid

Pealöögi suunab töölisklass kapitalistlike monopolide vastu. Proletariaadi vastas ei ole ainult üksikud, laialipillatud kapitalistid, vaid võimsad liidud, kapitalistide koondised, keda toetab kogu kodanliku riigi jõud.

«Imperialismi vastuolude teravnemine,» ütleb N. S. Hruštšov, «seab kapitalistlike maade töölisklassi ette tõsised katsumused: kas anda ennast monopolide armu alla ja endiselt virelda, või võidelda oma õiguste eest, oma tuleviku eest. Töölised valivad võitluse, ja nad võitlevad visalt ning järjekindlalt.»

Töölisklassi peamiseks vaenlaseks on kapitalistlikud monopolid. Just monopolistlik kapital, mis on täielikult enda kätte haaranud majanduse ja riigivõimu, saadab töölisklassi tööpuudusse ja viletsusse, suurendab ekspluateerimist ja võtab töölistelt ära demokraatlikud õigused.

Kapitalistlikud monopolid on ka talurahva peamiseks vaenlaseks. Monopolid, võtnud põllumajanduse tähtsamad positsioonid enda kätte, laostavad ja ajavad farmidest minema miljoneid farmereid. Väikepõllupidamine püsib veel talupoegade uskumatute kannatuste, viletsuse ja üle jõu käiva töö varal. Talurahvas ägab kasvava maksukoorma ja võlgade all. Agraarkriisid laostavad küla järjest rohkem. Eriti suurt puudust ja kannatusi saavad tunda asumaade ja sõltuvate riikide põlluharijad.

Monopolid laostavad käsitöölisi ja linna teisi väikeomanikke. Käsitööndus laostub. Väikesed tööstusettevõtted ja käsitööndusliku töökojad sõltuvad täielikult monopolidest.

Suurte monopolide rõhumine muutub järjest raskemaks rahvuse kõigile kihtidele. Vastuolu käputäie monopolistide ja rahva kõigi kihtide vahel teravneb. Monopolide kõikvõimsuse likvideerimisest on eluliselt huvitatud töölisklass, talurahvas, haritlaskond, linna väike- ja keskkodanlus. See võimaldab ühendada kõik kapitalistlike monopolide vastu võitlevad demokraatlikud liikumised üheks võimsaks monopolismivastaseks vooluks.

Esitades monopolide kõikvõimsuse vastu võitlemise programmi, arvestab proletariaat töötajate tänaseid ja ka homseid huvisid. Ta võitleb laialdase natsionaliseerimise eest, mis peab toimuma rahvale kõige kasulikumatel tingimustel. Ta toetab talurahva nõudmisi läbi viia radikaalsed agraarreformid ja taotleb loosungi «Maa kuulugu neile, kes seda harib!» elluviimist.

Koos teiste rahvakihtidega peab töölisklass energilist võitlust laialdase demokraatia eest. Ta mobiliseerib rahvahulki võitluseks monopolistide katsete vastu likvideerida demokraatlikke vabadusi, piirata parlamendi võimu ning üle minna parlamentarismilt ühele või teisele fašismi erikujule.

Selles võitluses kujuneb välja töölisklassi liit kõigi töötajatega — talurahva, linna väikekodanluse, teenistujate ja töötava haritlaskonnaga. Demokraatlike jõudude selline liitumine võimaldab paljude maade töölisklassil juba enne kapitalismi kukutamist sundida kodanlust läbi viima selliseid abinõusid, mis ei kuulu tavaliste reformide piiridesse ja millel on oluline tähtsus rahvuse enamusele ning sotsialismi eest peetavale edasisele võitlusele. Liites laiad rahvahulgad ühte, võib töölisklass fašistliku reaktsiooni pealetungi tagasi lüüa ja saavutada üldrahvusliku rahuprogrammi, rahvusliku sõltumatuse ja demokraatlike õiguste elluviimise ning rahva elujärje parandamise.

Kommunistlikud parteid peavad ülddemokraatlikku võitlust väga tähtsaks.

«Ülddemokraatlik võitlus monopolide vastu,» öeldakse NLKP programmis, «ei lükka sotsialistlikku revolutsiooni edasi, vaid lähendab seda. **Võitlus demokraatia eest on sotsialismi eest peetava võitluse koostisosa.** Mida sügavam on demokraatlik liikumine, seda kõrgemale tõuseb rahvahulkade poliitilise teadlikkuse tase, seda silmanähtavamaks saab neile, et ainult sotsialism avab neile tee tõelisele vabadusele ja heaolule. Selle võitluse protsessis hajuvad parempoolse sotsialismi, reformismi illusioonid ja luuakse sotsialistliku revolutsiooni poliitiline armee.»

Sotsialistliku revolutsiooni võidu teed

Kapitalistlik maailmasüsteem tervikuna on küps proletariaadi sotsiaalseks revolutsiooniks. Kuid revolutsioon ei toimu tellimise järgi, teda ei saa rahvale väljastpoolt peale sundida. Ta tekib kapitalismi vastuolude tagajärjel ning viiakse läbi antud maa töölisklassi ja laiade rahvahulkade poolt.

V. I. Lenin õpetab, et sotsialism võidab lõppude lõpuks kogu maailmas. Kuid siinjuures ta rõhutas, et revolutsioone ei eksportida. Kommunistid on olnud ja jäävad ka edaspidi sotsialismi kunstlikult levitamise vastasteks.

Kodanlik propaganda püüab vastupidi faktidele ikkagi kinnitada, nagu segaksid kommunistid end teiste maade siseasjadesse ja tooksid neile revolutsiooni väljastpoolt. Imperialistid püüavad töötajate iga väljaastumist oma rõhujate vastu kujutada kui «Moskva kätetööd». Kuid see on rumal laim, mille abil imperialistid püüavad õigustada oma katseid eksportida kontrrevolutsiooni. Oli aeg, mil kodanlusel õnnestus lämmatada rahvaste vabadusliikumist. Ka pärast Oktoobrirevolutsiooni püüdsid 14 riigi imperialistid relva jõul kägistada noort Nõukogude vabariiki. Kuid see ristikäik varises kokku. Nüüd on kujunenud selline olukord, kus imperialistidel pole mingisuguseid väljavaateid kontrrevolutsiooni edule.

«Imperialistide katsed,» ütles N. S. Hruštšov, «vahele segada revolutsiooni alustanud rahvaste asjadesse ei tähenda midagi muud kui agressiooni — ähvardust üldisele rahule. Me peame avalikult teatama, et kontrrevolutsiooni imperialistliku eksportimise korral kutsuvad kommunistid kõigi maade rahvaid üles koonduma, mobiliseerima oma jõudusid ja sotsialistliku maailmasüsteemi võimsusele tuginedes andma otsustava vastulöögi vabaduse ja rahu vaenlastele.»

Et esile kutsuda umbusaldust kommunistliku liikumise ja tema ideoloogia vastu, püüab imperialistlik reaktsioon rahvahulki hirmutada, väites, et kommunistid vajavat sõdu riikide vahel kapitalistliku korra kukutamiseks ja sotsialistliku revolutsiooni võiduks. Kuid ka see on tühipaljas laim. «See fakt,» öeldakse Moskvas 1960. aastal toimunud kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses, «et mõlemad imperialistide poolt vallapäästetud maailmasõjad lõppesid sotsialistlike revolutsioonidega, ei tähenda veel hoopiski seda, et tee sotsiaalsele revolutsioonile kulgeb tingimata maailmasõja kaudu, seda eriti meie ajastul, kus on olemas võimas sotsialismi maailmasüsteem. Marksistid-leninlased pole kunagi olnud seisukohal, et tee sotsiaalsele revolutsioonile kulgeb riikidevaheliste sõdade kaudu.»

Marksistlik-leninlikud parteid lähtuvad sellest, et kaasaja tingimustes, mida iseloomustavad maailma sotsiaalse pildi tormilised muutused, omandavad eriti suure tähtsuse marksismi-leninismi rajajate juhendid selle kohta, et kapitalismilt sotsialismile ülemineku on olemas mitmesuguseid viise. Sotsialismile ülemineku põhivormideks eri maades on rahulik tee ilma kodusõdadeta ja mitterahulik tee kodusõdade kaudu.

Moskvas 1957. aastal toimunud sotsialistlike maade kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise deklaratsioonis, mis hiljem, 1960. aasta novembris Moskvas toimunud 81 kommu-

nistliku ja töölispartei esindajate nõupidamisel kinnitati, on öeldud: «Mitmesuguste maade kapitalismilt sotsialismile ülemineku vormid võivad olla mitmekesised. Töölisklass ja tema avangard — marksistlik-leninlik partei — püüavad teostada sotsialistlikku revolutsiooni rahulikul viisil. Selle võimaluse elluviimine vastaks töölisklassi ja kogu rahva huvidele, riigi üldrahvalikele huvidele.»

Uusi ajaloolisi kogemusi üldistades tulid marksistlik-leninlikud parteid järeldusele, et võimalused sotsialistliku revolutsiooni arenemiseks rahulikul teel on suurenenud.

Mispärast?

Asi on selles, et nüüd on maailma sotsialismi positsioonid mõõtmatult tugevnenud, on valminud pind rahvastiku enamuse töölisklassi poole võitmiseks ja imperialistliku kodanluse täielikuks isoleerimiseks.

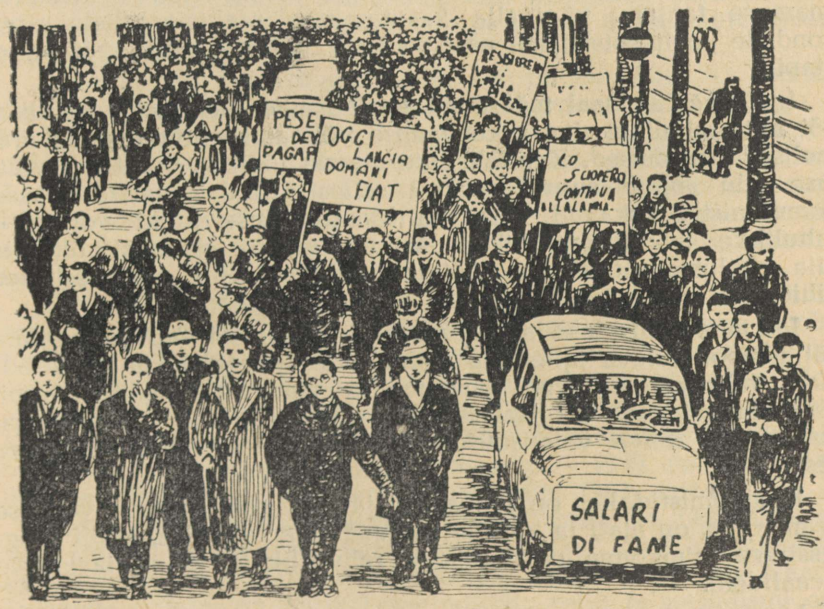

Tööliste demonstratsioon Torinos
(Itaalia)

Kaasaja tingimustes on reas kapitalistlikes maades töölisklassil eesotsas marksistlik-leninlike parteidega võimalik ühendada rahva enamus töölis- ja rahvarinde alusel ning mitmesuguste parteide ja ühiskondlike organisatsioonidega kokkuleppe ja poliitilise koostöö teiste võimalike vormide alusel ning võita riigivõim ilma kodusõjata.

Toetudes rahva enamusele ja andes resoluutse vastulöögi oportunistidele, on töölisklassil võimalus lüüa puruks reaktsioonilised, rahvavastased jõud, saavutada kindel enamus parlamendis ja muuta parlament kodanluse teenimise tööriistast töörahva teenimise vahendiks. Seda kõike võib ta saavutada ainult tööliste, talupoegade hulkade ning linna keskkihtide laialdase, pideva klassivõitluse arendamise teel monopolistliku suurkapitali vastu, reaktsiooni vastu.

Kuid töölisklass peab valmis olema ka sotsialismile mitterahuliku ülemineku võimaluseks. Ajaloolised kogemused kinnitavad, et valitsevad klassid vabatahtlikult võimust ei loobu. Ja kui ekspluataatorlikud klassid hakkavad rahva kallal vägivalda kasutama, vastab töölisklass jõule jõuga. Klassivõitluse ägeduse aste ja vormid ei sõltu niivõrd proletariaadist, kuivõrd reaktsiooniliste ringkondade vastupanujõust rahva valdava enamuse tahtele, vägivalla kasutamisest reaktsiooniliste ringkondade poolt sotsialismi eest peetava võitluse ühel või teisel etapil.

Igal üksikul maal määravad sotsialismile ülemineku rahuliku või mitterahuliku viisi rakendamise võimaluse konkreetsed ajaloolised tingimused. Kapitalistlike maade tööliste poliitilise võitluse edu sõltub suurel määral sellest, kuidas nende maade kommunistid oskavad kasutada klassivõitluse kõiki vorme — rahulikke ja mitterahulikke, samuti nende oskusest liita ja viia võitlusse töölisklass, töötajad, rahvuse kõik progressiivsed kihid.

Iga maa töölisklass ja kommunistlikud parteid valivad ise ilma väljastpoolt tuleva juhendita ajaloolisele olukorrale ja klassijõudude vahekorrale kõige sobivama ja vastavama võitlusvormi. Nad arvestavad töölisklassi ettevalmistuse ja organiseerituse astet, rahva valmisolekut võitluseks uue ühiskonnakorra eest.

Kommunistid, kes on sotsialismi ja rahu eest peetava võitluse avangardis, on alati ja kõikjal ustavad oma rahvaste, kogu progressiivse inimkonna eesrindlikele rahvuslikele ja sotsiaalsetele ideaalidele.

Marksism-leninism õpetab, et kui sotsialistliku revolutsiooni peamised seaduspärasused on üldised kõigile maadele, siis ajalooliselt kujunenud rahvuslike iseärasuste ja traditsioonide mitmekesisus tekitab revolutsioonilise protsessi spetsiifilisi tingimusi, proletariaadi võimuletuleku vormide mitmekesisust. Kuid millises vormis ka ei toimuks kapitalismilt sotsialismile üleminek, on see siiski võimalik ainult revolutsiooni teel.

Kui mitmekesised ka ei oleks sotsialismi ehitamise perioodil rahvaliku riigivõimu vormid, on nende olemus üks — proletariaadi diktatuur.

Tänapäeva kõige mõjuvõimsam poliitiline jõud

Töörahva revolutsioonilise võitluse eesotsas sammuvad kommunistlikud marksistlik-leninlikud parteid. Kommunistide väsimatu ja kangelasliku võitlusega on seotud kõik, mis kaasaegses maailmas on helge, progressiivne, mõistlik ja eesrindlik. Inimkond on kommunistidele tänu võlgu sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimise ja selle võitmatuks jõuks muutmise eest. Kommunistlike parteide võitlusega on lahutamatult seotud inimkonna suurte ideaalide — rahvusliku ja sotsiaalse vabaduse, võrdsuse, vendluse, rahu ja rahvaste õnne teostamine.

Kommunistid kasvatavad endas selliseid õilsaid omadusi, nagu mehisus, sihikindlus, ennastsalgavus, kangelaslikkus ja kartmatus töörahva õnne eest peetavas võitluses.

Oma kangelasliku võitlusega on kommunistid saavutanud kogu töörahva tunnustuse ja sümpaatia. See väljendub kujukalt kommunistlike parteide ridade kasvus ja nende mõju suurenemises rahvahulkadele.

1939. aastal, Teise maailmasõja eel, oli maailmas 43 kommunistlikku parteid, kuhu kuulus 4 200 000 kommunisti. Nüüd aga on 88 kommunistlikku parteid, kes ühendavad oma ridades üle 40 miljoni kommunisti. Kommunistlik liikumine on haaranud maailma kõiki piirkondi, kõiki riike. Tema koostisosadeks on sotsialismimaade kommunistlikud parteid, noorte rahvusriikide kommunistlikud parteid ja arenenud kapitalistlike maade kommunistlikud parteid.

Kodanlik propaganda väitis varem, et kommunistlikul liikumisel ei ole Aasias pinda. Kuid elu on selle ennustuse ümber lükanud. Kommunistlike võitlusparteide juhtimisel juba ehitatakse sotsialismi paljudes Aasia maades: Hiina Rahvavabariigis, Mongoolia Rahvavabariigis, Vietnami Demokraatlikus Vabariigis, Korea Rahvademokraatlikus Vabariigis. Kommunistide read kasvavad ka Aasia mittesotsialistlikes maades — 1939. aasta 20 tuhandelt kasvas kommunistide arv 2,5 miljonini 1961. aastal.

Samuti püüdis kodanlik propaganda väita, et Ladina-Ameerika maadel ei ole kommunism vastuvõetav. Kuid kommunistlikud parteid eksisteerivad nüüd kõigis Ladina-Ameerika maades ja nende ridades on 250 000 eesrindlikku rahu ja sotsialismi eest võitlejat.

Kommunistlik liikumine kasvab ka Aafrikas. Siin on kommunistide arv viimastel aastatel kasvanud kümnekordseks.

Kaasaja kommunistliku liikumise tähtsamaks iseärasuseks on see, et üha uued kommunistlikud parteid muutuvad massiorganisatsioonideks, kes tõmbavad endaga kaasa enamiku töölisklassist. Rääkimata sotsialistlikest maadest, on kommunistlikud parteid muutunud massiparteideks Prantsusmaal, Itaalias, Indoneesias, Indias, Argentiinas ja reas teistes maades.

Paljudes maades on töörahva massiorganisatsioonid — ameti-

ühingud, talurahva-, naiste- ja noorsooühingud — kommunistlike parteide mõju all. Seal, kus kommunistlikel parteidel on võimalik parlamendivalimistest enam-vähem normaalsetes tingimustes osa võtta, saavad nad valijatelt suurt toetust. Nii näiteks said viis kommunistlikku parteid — Prantsuse, Itaalia, Indoneesia, India ja Jaapani kommunistlik partei — viimastel parlamendivalimistel üldkokkuvõttes ligi 30 miljonit häält.

Maailma kommunistliku liikumise kõik võitlussalgad võitlevad töölisklassi suurte eesmärkide ja ülesannete — rahvaste rahvusliku ja sotsiaalse vabastamise, rahu, demokraatia ja sotsialismi eest. Sotsialistlike maade kommunistlikud parteid näevad oma internatsionaalset kohust selles, et tugevdada sotsialistlikku maailmasüsteemi, saavutada uut edu sotsialismi ja kommunismi ehitamisel.

Eriti suure tähtsuse on tänapäeva tingimustes saanud kommunistlike parteide võitlus töölisklassi ühtsuse eest, võitlus kõigi imperialismi vastu võitlevate liikumiste üheks võimsaks vooluks ühendamise eest. Töölisklassi ühtsusel pole kunagi kogu töölisliikumise ajaloos olnud nii otsustavat tähtsust kui käesoleval ajal. Töölisklassi ridade ühtsus nii rahvuslikus kui ka rahvusvahelises ulatuses on eelkõige vajalik selleks, et kaitsta rahu, ajada nurja sõjasüütajate sepitsusi ja edukalt võidelda töörahva eluliste huvide eest, sotsialismi eest.

«... Hoolimatut suhtumist vennalikku liitu, mis peab eksisteerima eri maade rahvaste vahel ning virgutama neid võitlusse oma vabanemise eest, kindlalt seisma üksteise eest,» kirjutas K. Marx, «karistatakse nende hajutatud jõupingutuste üldise lüüasaamisega.»

Kuid kapitalistlikes maades on jõude, kes takistavad kõigi imperialismivastaste liikumiste ühtsuse ja monoliitsuse saavutamist. Parempoolsete sotsialistide liidrid näiteks on lükanud korduvalt tagasi ettepanekud töötada kommunistlike parteidega koos. Selline seisukoht ei ole muidugi töölisklassile kasulik. Kuid sotsialistlike parteide ridades, eriti aga reasotsialistide hulgas on palju neid, kes soovivad töölisliikumise ühtsust. Viimaste aastate kogemused on uuesti kinnitanud, et töörahvas saavutab edu neis maades, kus sotsialistid ja kommunistid on loonud tegevusühtsuse.

Kapitalistlike maade kommunistlikud parteid, kes juhivad revolutsioonilise proletariaadi võitlust, kasvatavad ja organiseerivad laiu töörahvahulki. Nende maade kommunistid töötavad raskeis tingimustes. Kuid hoolimata tohutuist raskustest ja tagakiusamisest politsei poolt, võitlevad nad ennastsalgavalt töörahva õnne eest. Kogu oma jõu annavad nad töölisklassi vabastamise üritusele. Ja kuidas kodanlus ka ei raevutseks, millise metsikusega ta ka kommuniste ei jälitaks, kuulub tulevik kommunismile, töölisklassile.

MARXI ÕPETUS ON KÕIKVÕIMAS, SEST TA ON ÕIGE
LENIN
BÉKE
POKÓJ
PAIX
ARBEIT
MÍR
RAHU
PAZ
MIR
PEACE
KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!
СЧАСТЬЕ
ТРУД
РАВЕНСТВО
БРАТСТВО
СВОБОДА
МИР

V Ülemaailmsel Ametiühingute kongressil Moskvas ütles N. S. Hruštšov: «Töölisklass on nüüdisaja ühiskonna kõige eesrindlikum klass, tööinimeste tõeliste ideaalide väljendaja ning kõige aktiivsem võitleja nende realiseerimise eest. Saabunud on see aeg, kus tema kõrgus töölisklass on niivõrd kasvanud ja tugevnenud ning selliseid võite saavutanud, et ta võib määrata ajaloo käiku rahu, demokraatia ja sotsialismi kasuks. Töölisklassi võimsad jõud, sotsialismi jõud ahistavad vana ekspluataatorlikku maailma lakkamatult.»

Olles alati revolutsioonilise proletariaadi avangardis, rahvusliku vabadusliikumise esiridades, kõigi eesrindlike ja demokraatlike jõudude eesotsas, on kommunistlik liikumine muutunud meie aja kõige mõjukamaks poliitiliseks jõuks, saanud ühiskonna progressi tähtsaimaks teguriks.

Kommunistlikud parteid on maailma revolutsioonilise liikumise eelväg. Töörahva huvide eest peetava kangelasliku võitlusega on nad tõestanud marksismi-leninismi elujõudu, oma võimet ellu viia tema suuri ideid.

Kommunistlik liikumine kasvab ja karastub mitmesuguste oportunistlike voolude vastu peetavas võitluses. Tänapäeva tingimustes on peamiseks ohuks kommunistlikus liikumises revisionism. Revisionistid (ladinakeelsest sõnast *revisio* — läbivaatamine) revideerivad marksismi-leninismi põhiprintsiipe, vahetavad need printsiibid kodanlike ideedega. Revisionism on kodanluse mõju kandja töölisliikumisse. Revisionistid püüavad marksismist-leninismist välja heita tema revolutsioonilist vaimu, kõigutada töölisklassi usku, kogu töörahva usku sotsialismi üritusse, desarmeerida ja demobiliseerida töölisi ja kõiki töötajaid nende võitluses imperialismi vastu. Teiseks ohuks on dogmatism ja sektantlus. Dogmaatikud on kangekaelselt klammerdunud vaadete külge, mis ei vasta enam muutunud ajaloolisele olukorrale. Dogmatism viib kommuniste eemaldumisele laiadest rahvahulkadest, passiivsele äraootamisele või avantüristlikule tegevusele. Ta ei lase õigesti hinnata konkreetset olukorda ega ära kasutada kõiki võimalusi töölisklassi, kommunismi eest peetava võitluse huvides. Dogmatism ja sektantlus, kui nende vastu ei peeta võitlust, võivad samuti muutuda mõnedele parteidele ühel või teisel arenemisetapil peamiseks ohuks.

Leppimatu võitlus revisionismi, dogmatismi ja sektantluse vastu, igasuguse leninismist taganemise vastu on rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse edasise tugevdamise vajalik tingimus.

«Rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse resoluutne kaitsmine marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi printsiipide alusel, kõigi seda ühtsust õõnestada võivate aktsioonide ärahoidmine,» öeldakse NLKP programmis, «on obligatoorne tingimus, milleta ei saa võita võitlust rahvusliku sõltumatuse,

demokraatia ja rahu eest, milleta ei saa edukalt lahendada sotsialistliku revolutsiooni ülesandeid, sotsialismi ja kommunismi ehitamise ülesandeid.»

LÜHIKOKKUVÕTE

Sotsialismi väljumine ühe maa raamidest ning tema kujunemine võimsaks ja arenevaks maailmasüsteemiks tõi kaasa jõudude vahekorra põhjaliku muutuse sotsialismi kasuks. Hiiglasuure ulatuse on saanud rahvusvaheline vabadusliikumine.

Rõhutud rahvaste rahvusliku vabadusliikumise võimas laine pühib minema koloniaalsüsteemi, õõnestab imperialismi alustugesid. Endiste asumaade ja poolasumaade asemele on tekkinud ja tekivad noored iseseisvad riigid. Nende maade rahvad on astunud oma arenemise uude perioodi. Neist on saanud uue elu loojad ja aktiivsed rahu eest võitlejad, imperialismi purustav revolutsiooniline jõud. Oma ajalooliselt tähtsuselt teiseks ajalooliseks sündmuseks pärast sotsialismi maailmasüsteemi kujunemist on koloniaalorjuse süsteemi kokkuvarisemine rahvusliku vabadusliikumise surve all.

Kapitalismimaid vapustavad võimsad klassilahingud. Töölisklassi rahvusvaheline revolutsiooniline liikumine kasvab ja laieneb. Ta on saanud imperialismi vastu võideldes suuri kogemusi, on muutunud ideoloogiliselt tugevamaks ja organiseeritumaks ning tal on pealetungiv võitlusvaim. Kommunistlikud parteid on töölisklassi, kogu töörahva poolt rahu, demokraatia ja sotsialismi eest peetava võitluse avangardis. Maailma kommunistlik liikumine on muutunud kõige mõjukamaks poliitiliseks jõuks, ühiskonna progressi tähtsaimaks teguriks.

Kapitalismi maailm on loojangul. Kapitalismi rüpes kujunevad, mitmekordistuvad ja karastuvad sotsiaalsed jõud, kelle ülesandeks on tagada sotsialismi võit. Kapitalistlik maailmasüsteem tervikuna on küps proletariaadi võidukaks sotsiaalseks revolutsiooniks.

Käesolev ajastu on imperialismi kokkuvarisemise ning sotsialismi ja kommunismi võidukäigu ajastu maailma mastaabis.

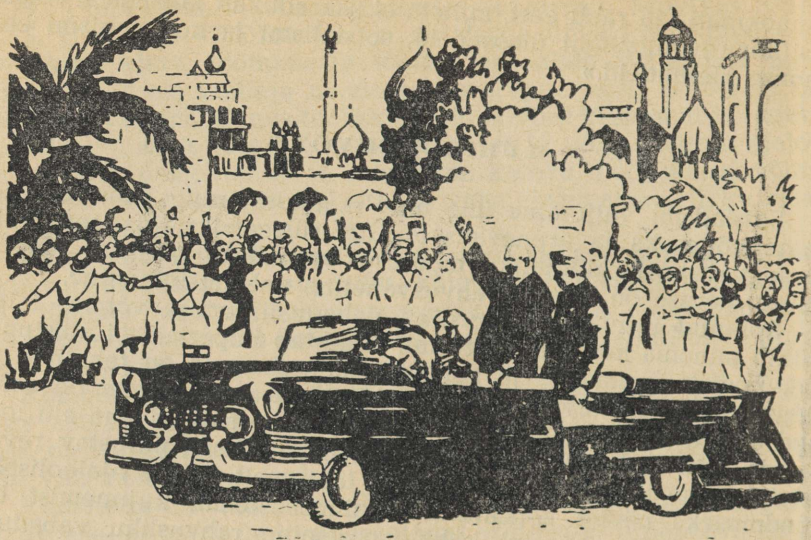

KÜMNES PEATÜKK

RAHULIK KOOSEKSISTEERIMINE JA VÕITLUS RAHU EEST

1. Rahuliku kooseksisteerimise leninlikud printsiibid ja NSV Liidu rahuarmastav poliitika

Partei XXII kongressil välja töötatud kommunistliku ühiskonna ülesehitamise grandioossete plaanide elluviimiseks vajab nõukogude rahvas rahu. Rahu vajavad ka kõigi sotsialistlike maade rahvad, kes ehitavad uut elu. Rahust on huvitatud ka koloniaalikkest vabanenud ja iseseisvuse teele asunud maad. Rahu tahavad kõik rahvad.

Lihtsad inimesed kõikjal küsivad: «Kas riikidevahelisi vaieldavaid küsimusi on võimalik lahendada ilma sõjaliste konfliktideta?» Kas erineva ühiskondliku korraga riikide vahel on võimalik kestev rahu ja rahulik koostöö?

Meie partei vastab nendele küsimustele jaatavalt.

Jah, kõigi rahvaste huvides võib riikidevahelisi vaieldavaid küsimusi edukalt lahendada rahulikul teel.

Jah, püsiv ja kindel rahu ning rahulik koostöö võib eksisteerida erineva ühiskondliku ja poliitilise korraga maade vahel.

Kooseksisteerimine on objektiivne vajadus

Erineva sotsiaalse korraga riikide kooseksisteerimine pole teadlaste kabinetlik väljamõeldis. See pole ka üksikute poliitikategelaste või isegi parteide soovide väljendus. Rahulik kooseksisteerimine on ajalooline paratamatus, objektiivne vajadus.

V. I. Lenin nägi seda vajadust juba enne Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu. Ta tõestas teaduslikult, et kapitalistlikud maad arenevad imperialismi staadiumis ebaühtlaselt, hüppeliselt: ühed rebivad end ette, teised jäävad maha, kolmandad tammuvad paigal. Seepärast ei valmi revolutsiooni tingimused eri maades üheaegselt, järelikult ei ole ka sotsialistliku revolutsiooni võit üheaegselt võimalik kogu maailma ulatuses. Sotsialism võidab esialgu ühel või mõnedel maadel. Kapitalismi asendumine sotsialismiga toimub järelikult teatava ajalooperioodi vältel, mil maakeral eksisteerivad üheaegselt sotsialistlikud ja kapitalistlikud riigid. Sedamööda kuidas kapitalismist langeb välja järjest rohkem maid, aheneb maailma kapitalistlik osa ja suureneb sotsialistlik osa.

Sündmused maailmas arenesid just nii, nagu nägi ette V. I. Lenin. Meie maa järel asus sotsialismi teele Mongoolia Rahvavabariik, hiljem, pärast Teist maailmasõda terve rühm Euroopa ja Aasia maid ning hiljuti ka esimene maa Ladina-Ameerikas — Kuuba.

Sotsialismi maailmasüsteem areneb ja tugevneb. Kapitalismi maailmasüsteem nõrgeneb, imperialismi ülevõimusfäär maakeral aheneb järjest rohkem. Imperialistid peavad arvestama seda, et on tekkinud sotsialistlik süsteem, mis kasvab ja kogub jõudu. Kapitalistlikud ja sotsialistlikud riigid asuvad ühel planeedil. Nad on sunnitud otsima mitmesugustel elualadel suhete ja koostöö selliseid vorme, mis on teineteisele vastuvõetavad. Selleks sunnivad neid vastastikku vajalikud majanduslikud sidemed.

Niisiis, mitte vagad soovid, vaid objektiivsed tingimused ja ühiskonna progressi seaduspärasused loovad sotsialistlike ja kapitalistlike riikide rahulikule kooseksisteerimisele aluse inimkonna arengu teataval ajaloolisel etapil.

Kuid imperialistlikes maades leidub mõjukaid kodanlikke rühmitusi, kes näevad võidurelvastumises ja sõjas mitte ainult ülikasumite saamise allikat, vaid ka kapitalismi säilitamise võimalust. Sõja ettevalmistamisest on huvitatud kõige agressiivsemad imperialistlikud ringkonnad, suurmonopolid, kes rikastuvad relvade tootmise arvel.

Kapitalistlike maade töötajad igatsevad rahu. Nende vastas seisavad agressiivsed, reaktsioonilised, imperialistlikud ringkonnad, kes loodavad ikka veel «jõupositsioonile» ja «külma sõja»

poliitikale. Kapitalistlikes maades on rahupooldajate võitlus reaktsioonijõudude vastu saavutanud kõrge pinge. Olenevalt sellest, kas ülekaalus on rahupooldajad või agressiivsed jõud, toimub rahvusvahelise olukorra paranemine või halvenemine, rahvusvahelise pinge nõrgenemine või suurenemine.

N. S. Hruštšov ütles XXII kongressil: «Kui rahvahulkade survel saavad ülekaalu enam või vähem mõõduka poliitika pooldajad, siis rahvusvaheline pinevus lõdveneb ja sõjapilved mõningal määral hajuvad. Kui aga rahvahulkade surve nõrgeneb ja peale jäävad need kodanluse rühmitused, kes võidurelvastumisest rikastuvad ja sõjas täiendavat teenistusvõimalust näevad, siis läheb rahvusvaheline olukord teravamaks.»

Rahuliku kooseksisteerimise printsiibid

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus näevad oma põhiülesannet välispoliitika alal selles, et tagada meie rahvale rahulikud elutingimused, ära hoida termotuumasõda ja kindlustada üldine julgeolek.

Rahu ja riikidevahelise rahuliku kooseksisteerimise poliitika tuleneb nõukogude võimu olemusest ja vastab mitte üksnes meie rahva, vaid ka teiste rahvaste elulistele huvidele. NSV Liidus ei ole selliseid klasse või elanikkonna rühmi, kes oleksid huvitatud sõjast ja võõraste territooriumide vallutamisest. Nõukogude inimesed tahavad püsivat ja kindlat rahu, mis võimaldaks üles ehitada kommunismi, muuta elu veelgi õnnelikumaks.

Kas vastandliku sotsiaalse korraga riikide rahulik kooseksisteerimine on võimalik? Jah, see on võimalik.

Rahu vastased tavaliselt väidavad, et rahuliku kooseksisteerimise poliitika on mingi «püünis Lääne jaoks» ja see olevat tingitud mingisugustest ajutistest, taktikalistest kaalutlustest. Mida meie vaenlased ka ei räägiks, on elu kujunenud selliseks, et maailmas eksisteerivad külg külje kõrval sotsialistlikud ja kapitalistlikud riigid. Imperialistidele, reaktsionääridele ei meeldi sotsialism. Meie rahvale ei meeldi aga kapitalistlik kord.

Millist korda ühel või teisel maal eelistada, millist elukorraldust õigeks pidada, seda peavad otsustama rahvad ise. Ei saa lubada, et ühed riigid dikteerivad oma tahet teistele, segavad end nende siseellu, sunnivad neile peale oma elulaadi.

Kaasaja tingimustes on ainult kaks maailma arenemise teed: kas erineva sotsiaalse korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise tee või siis kõige purustavama termotuumasõja tee. Mingit teist teed ei ole.

Kõik rahvad tahavad, et maailmas valitseks tõeline rahu, mitte aga ajutine vaherahu, et ei tekiks termotuumasõda. Järelikult on nad huvitatud erineva sotsiaalse ja majandusliku süsteemiga riikide rahulikust kooseksisteerimisest.

Mida siis kujutab endast rahuliku kooseksisteerimise poliitika, mida püsivalt ja järjekindlalt teostab Nõukogude Liit?

Erineva sotsiaalse korraga riikide rahulik kooseksisteerimine pole ainult erinevate riikide tavaline kooselamine, kus sõda küll ei ole, kuid sõja puhkemise oht ähvardab rahvaid pidevalt.

«Rahu ja rahulik kooseksisteerimine,» ütles N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil, «ei ole täielikult üks ja seesama. Rahulik kooseksisteerimine ei tähenda lihtsalt, et sõda ei ole, ta ei ole ajutine, ebapüsiv vaherahu sõdade vahel, ta on kahe vastandliku ühiskonnasüsteemi kooseksisteerimine, mille aluseks on vastastikune lahtiütlemine sõjast kui riikidevaheliste tülide lahendamise vahendist.»

Nõukogude Liit ja kõik sotsialistlikud maad püüavad saavutada seda, et erineva sotsiaalse süsteemiga riigid mitte ainult et elavad külg külje kõrval, loomata siinjuures vastastikuseid suhteid, vaid et nad parandaksid oma suhteid, rajaksid need vastastikku kasulikule ja võrdõiguslikule koostööle, võistleksid omavahel elanikkonna vajaduste kõige parema rahuldamise alal.

Sellest, et Nõukogude Liidu kurss rahulikule kooseksisteerimisele pole ajutine, taktikaline nähtus, annab tunnistust ka XXII kongressi poolt vastu võetud NLKP uus programm. Seal on veel kord pidulikult rõhutatud meie partei ustavust välispoliitika leninlikele printsiipidele.

«*Rahulikuks kooseksisteerimiseks,*» öeldakse NLKP programmis, «on vaja: lahti öelda sõjast kui riikidevaheliste tüliküsimuste lahendamise vahendist ja lahendada need läbirääkimiste abil; riikide võrdõiguslikkust, üksteise mõistmist ja usaldamist, üksteise huvide arvestamist; mitte vahele segada siseasjadesse, tunnistada iga rahva õigust iseseisvalt otsustada kõiki oma maa küsimusi; rangelt austada kõigi maade suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust; arendada majanduslikku ja kultuurialast koostööd täieliku võrdsuse ja vastastikuse kasulikkuse alusel.»

Ehkki kooseksisteerimine on ajalooliselt vältimatu, ei saa rahuliku kooseksisteerimise põhimõtted iseenesest kõikide riikide käitumisnormiks. Imperialistlike riikide valitsevate klasside hulgas leidub veel, nagu juba mainisime, küllaldaselt rahuliku kooseksisteerimise vastaseid. Sellest järeldub, et rahuliku kooseksisteerimise põhimõtete poolt, nende elluviimise poolt peavad järjekindlalt võitlema sotsialistlike ja kõikide rahuarmastavate maade rahvad, kõik siirad rahupooldajad. Võitlus rahuliku kooseksisteerimise eest loob töötajatele oma õiguste, rahvusliku sõltumatuse ja rahu kaitsmiseks avarad ja mitmekülgsed võimalused.

Rahulik kooseksisteerimine ei tähenda seda, et üks või teine riik peaks loobuma oma ühiskondlikust korrast. Rahulik kooseksisteerimine on sotsialismi ja kapitalismi igakülgse majanduslikku, kultuuri- ja poliitikaalase võistluse aluseks maailma mastaabis. Oma olemuselt on rahulik kooseksisteerimine klassivõitluse erivorm.

Kodanlikud tegelased räägivad sageli, et rahulikule kooseksis-

teerimisele üleskutsumise ja väite vahel, et kommunismi võit kogu maailmas on vältimatu, esinevat vastuolu. Nad räägivad, et seni, kuni Nõukogude Liit võitleb kommunismi eest, ei ole rahulik kooseksisteerimine temaga võimalik.

Selline arvamus on täiesti ekslik. Nõukogude inimesed on muidugi kindlalt veendunud, et varem või hiljem kommunism võidab kogu maailmas, kuna see on kõige progressiivsem ühiskondlik kord. Kuid Nõukogude Liidus ei tule kellelgi mõttesse kommunismi teistele maadele jõuga peale sundida.

Sotsialistlik kord meie maal ja reas teistes maades on kogemuste najal tõestanud oma üleolekut kapitalismist. Just sellepärast me olemegi kindlalt veendunud oma võidus kahe süsteemi vahelises rahulikus võistluses. Võitlus rahvaste mõistuse võitmise eest, majandus- ja kultuurialane võistlus inimväärsete elutingimuste loomise eest ei ähvarda kedagi sõjaga, vaid toob kahtlemata kõigile rahvastele kasu. Rahuliku kooseksisteerimise tingimustes tugevnevad sotsialismi maailmasüsteemi positsioonid. Kapitalistlike maade töölisklassi vabadusvõitluseks on tekkinud soodsamad tingimused. Kergemaks muutunud on ka asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste võitlus koloniaalsüsteemi täieliku likvideerimise, majanduse ja kultuuri tõusu eest.

Millisest küljest rahuliku kooseksisteerimise poliitikat ka vaadata, ta vastab alati inimkonna enamiku huvidele.

NLKP XXII kongress rõhutas veel kord, et erineva ühiskondliku korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise poliitika, mille töötas välja V. I. Lenin, on olnud ja jääb kindlalt ka edaspidi Nõukogude Liidu välispoliitika aluseks.

Rahuliku kooseksisteerimise hea alus

V. I. Lenin mitte üksnes tõestas sotsialismi ja kapitalismi kooseksisteerimise paratamatust, vaid töötas välja ka rahuliku kooseksisteerimise põhimõtted. Ta märkis, et riikidevahelise rahuliku kooseksisteerimise heaks aluseks on majanduslikud sidemed, kaubandus.

Juba nõukogude võimu esimestel aastatel, pärast imperialistliku interventsiooni peamiste jõudude purustamist, ütles V. I. Lenin, et on kapitalistlikke riike, kes on huvitatud majanduslike sidemete sõlmimisest Nõukogude Vabariigiga. «... Me võitsime endale kätte tingimused, milledes me saame eksisteerida kõrvuti kapitalistlike riikidega, kes on nüüd sunnitud astuma meiega kaubanduslikesse suhetesse,» ütles V. I. Lenin. «... Meil on mitte ainult hingetõmbeaeg, — vaid on saabunud uus ajajärk, kus meie olemasolu kapitalistlike riikide süsteemis on rahvusvaheliselt seisukohalt põhiliselt kätte võidetud.»[1]

Nõukogude Liit on olnud ja on ka edaspidi kõigi riikidega, sealhulgas ka kapitalistlike riikidega, laiaulatusliku ja vastastikku

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 377.

kasuliku majandusliku koostöö eestvõitleja. Viimastel aastatel on NSV Liidu väliskaubanduse maht suurenenud peaaegu kahekordseks. Kindlad kaubandussuhted on loodud enam kui kaheksakümne maaga. Vastastikku kasulikud kaubandussuhted arenevad Inglismaa, Austria, Itaalia, Soome, India, Indoneesia, Iraagi, Araabia Ühinenud Vabariigi, Norra, Rootsi ja mõnede Ladina-Ameerika maadega, mitmete Aafrika noorte sõltumatute riikidega ning teiste maadega.

Nõukogude valitsus kavatseb ka edaspidi vastastikuse kasuliikkuse alusel sõlmida majanduslikke suhteid kõikide maadega, kes seda soovivad. Niisugused sidemed on heaks aluseks riikidevaheliste normaalsete ja isegi sõbralike suhete loomisel. «Hea kaubandus,» ütleb N. S. Hruštšov, «aitab alati kaasa suhete paranemisele. See on vajalik ka rahu kindlustamiseks; see, kes mõtleb kaubavahetusele, ei mõtle sõjale.»

Heaks täienduseks riikidevahelistele majanduslikele sidemetele on kultuurialased kontaktid: teadlaste, teatrikollektiivide, delegatsioonide ja turistide vastastikused külaskäigud. Viimasel ajal on niisugused kontaktid Nõukogude Liidu ja teiste riikide vahel laialt levinud. Kultuurisidemed on meil nüüd rohkem kui saja maaga. Nõukogude valitsus kavatseb neid sidemeid arendada ka edaspidi, sest need aitavad tugevdada vastastikust arusaamist ja sõprust rahvaste vahel ning laiendada rahvusvahelist koostööd.

Üheks tähtsaks Nõukogude Liidu rahuliku kooseksisteerimise poliitika elemendiks on saanud Nõukogude Liidu juhtivate tegelaste kohtumised ja läbirääkimised välismaade poliitika- ja mõjukonnategelastega. V. I. Lenin leidis isegi Nõukogude riigile kõige raskematel aastatel aega kohtumisteks ja vestlemiseks Ameerika Ühendriikide, Inglise, Prantsuse, Soome, Afganistani ja teiste maade tegelastega. 1922. aastal kavatses ta isiklikult osa võtta ühest tähtsamast rahvusvahelisest konverentsist — Genua konverentsist.

Meie partei arendab seda head leninlikku traditsiooni, nähes selles riikidevahelisest usaldamatusest ja üksteise mittemõistmisest ülesaamise tähtsat vahendit, võimalust esitada tähtsamates rahvusvahelistes probleemides Nõukogude Liidu seisukohad välismaa juhtivatele tegelastele ja rahvastele. NLKP Keskkomitee Presiidiumi liikmed külastavad sageli sotsialistlikke maid. Nad on korduvalt teinud visiite ka mittesotsialistlikesse maadesse. N. S. Hruštšovi, samuti L. I. Brežnevi, F. R. Kozlovi, A. I. Mikojani, A. N. Kossõgini ja teiste Nõukogude väljapaistvate juhtivate riigitegelaste visiidid Lääne-Euroopa, Aasia, Aafrika ja Ameerika maadesse on hiilgav näide meie algatusvõimelise ja paindliku välispoliitika kohta.

Nõukogude Liit võtab heameelega vastu välismaiseid riigi- ja mõjukonnategelasi, töölis-, talupoegade, noorsoo- ja naiste delegatsioone. Ainuüksi NLKP XXII kongressist ja NSV Liidus toimu-

nud Ülemaailmse Ametiühingute Föderatsiooni V kongressist võttis osa ligi sada delegatsiooni — enamikust maailma maadest. Üldist desarmeerimist ja rahu taotlevast ülemaailmsest kongressist 1962. aasta juulis võtsid osa 120 maa delegatsioonid. Rahvastevaheline vastastikune suhtlemine aitab üksteist paremini mõista, hajutada rahu vastaste väljamõeldised Nõukogude Liidu ja rahuliku kooseksisteerimise poliitika kohta.

Taotledes rahvusvahelist koostööd, lükkab Nõukogude Liit otsustavalt tagasi agressiivsete imperialistlike ringkondade igasugused katsed rajada suhteid meie riigiga ebavõrdsuse alusel. Hirmutamise või ähvardamise meetodid ei ole Nõukogude Liidu suhtes kunagi eesmärki saavutanud ega võigi saavutada. NSV Liidul on kõik vajalik selleks, et kindlustada oma julgeolekut.

Nõukogude inimesed usuvad oma jõusse, kommunismi vältimatusse võidusse kogu maailmas.

Poliitiliste probleemide lahendamise kaks teed

Me juba mainisime, et rahu säilitamise ja uue maailmasõja ärahoidmise kõige kindlamaks teeks on kõigi riikide poolt rahuliku kooseksisteerimise põhimõttest kinnipidamine. *Tänapäeva tingimustes, kus sotsialismi jõud on suuresti kasvanud, on avanenud perspektiiv tagada rahulik kooseksisteerimine kogu ajalooliseks perioodiks, mille jooksul peavad lahendust leidma maailma praegu lõhestavad sotsiaalsed ja poliitilised probleemid.*

Kaasaegsetele poliitilistele probleemidele lähenemiseks on maailmas kaks vastandlikku teed. Nõukogude Liit pooldab sellist vaidlusaluste probleemide lahendamist, mis vastaks rahvaste huvidele, tugevdaks riikide iseseisvust ja sõltumatust, kindlustaks rahu. Nii suurte kui ka väikeste riikide võrdõiguslikkuse tunnustamine, kõigi rahvaste enesemääramise õiguse ja riikliku iseseisvuse tunnustamine on olnud ja jääb ka edaspidi üheks Nõukogude riigi leninliku välispoliitika tähtsamaks põhimõtteks.

Kui pärast Teist maailmasõda töötati välja rahulepinguid Saksamaa endiste liitlastega, siis püüdsid lääneriigid Itaalialt, Ungarilt, Rumeenialt, Bulgaarialt ja Soomelt iseseisvuse ära võtta või vähemalt seda kahjustada. Nõukogude Liit ei lasknud seda sündida. Rahulepingutes võeti arvesse sõjategevuse läbi kannatada saanud riikide rahvuslikke huvisid. Kuid seejuures ei rikkunud need lepingud hitlerliku Saksamaa poolel sõdinud maade sõltumatust, ei lubanud nende maade majanduslikku orjastamist ja tagasid nende iseseisva arenemise.

Nõukogude Liit sõlmis sõpruse ja vastastikuse abistamise lepingu Poola, Tšehhoslovakkia, Bulgaaria, Rumeenia ja Ungariga. Nende lepingute eesmärgiks on takistada lääneriikide poolt taaselustatud saksa militarismi ja tema agressiivse Põhja-Atlandi bloki (NATO) liitlaste agressiooni. Need rahulepingud pidid ühtlasi tagama Euroopa sotsialistlike maade sõltumatuse. Nõukogude

Liit sõlmis lepingu ka Soomega. Selle lepingu eesmärgiks on tugevdada temaga kujunenud sõbralikke suhteid ja vältida imperialistlike riikide vahelesegamist Soome siseasjadesse. Nendes lepingutes on pandud alus uutele riikidevahelistele suhetele — võrdõiguslikkuse ja üksteise huvidest lugupidamise, sõpruse ja vastastikuse abistamise suhetele.

Nõukogude Liit teostab võrdõigusliku koostöö sõbralikku poliitikat ka Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maadega.

Nõukogude Liit on alati toetanud suure hiina rahva võitlust vabaduse ja sõltumatuse eest ning tunnustas esimesena Hiina rahvavalitsust. 1950. aasta veebruaris kirjutasid Nõukogude Liit ja Hiina Rahvavabariik alla sõpruse, liidu ja vastastikuse abistamise lepingule. Kõiki selle lepingu punkte läbib püüe tagada rahvastele üldine rahu, vabadus ja sõltumatus. NSV Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vennalikud suhted, mis tuginevad sotsialistliku internatsionalismi põhimõtetele, on kasulikud mitte üksnes nõukogude ja hiina rahvale, vaid kogu maailma rahvastele.

Nõukogude Liit astub järjekindlalt välja Korea siseasjadesse võõramaise vahelesegamise vastu, kaitseb Korea rahva rahvuslikke huve. Kohe pärast sõja lõppemist tegi NSV Liidu valitsus Ameerika Ühendriikidele ettepaneku viia Koreast välja nii Nõukogude kui ka Ameerika väed, et anda korea rahvale võimalus ise oma elu korraldada. Ameerika valitsus ei toetanud seda ettepanekut. Siis kutsus Nõukogude Liit ühepoolselt oma relvastatud jõud Koreast tagasi. NSV Liidu valitsus, teostades järjekindlalt kõigi rahvaste sõltumatuse austamise poliitikat, tunnustas Korea Rahvademokraatlikku Vabariiki, seadis temaga sisse diplomaatilised suhted, sõlmis algul majandusliku ja kultuurilise koostöö lepingu ja seejärel sõpruse, liidu ja vastastikuse abistamise lepingu.

Nõukogude Liit aitas kaasa ka Vietnami Demokraatliku Vabariigi sõltumatuse kättevõitmisele ja tugevdamisele.

Igal pool — Aasias, Aafrikas ja Ladina-Ameerikas teavad rahvad, et Nõukogude Liidule võib loota, et ta on nende truu sõber ja liitlane.

2. Nõukogude Liidu võitlus rahuliku kooseksisteerimise ja üldise rahu eest

Teatavasti on Nõukogude Liit korduvalt teinud selgeid ja täielikult teostatavaid ettepanekuid, mis on suunatud rahvusvahelise pinevuse likvideerimisele. Võidurelvastumine ja rahvusvaheline pinevus püsib ainult lääneriikide süü tõttu.

Rahvusvahelise pinevuse likvideerimise eest

Nõukogude Liit tegi juba esimestel aastatel pärast Teist maailmasõda ettepaneku, et suurriigid koos teiste riikidega sõlmiksid kokkulepped relvastuse piiramise, relvastatud jõudude ja sõjaliste kulutuste vähenda-

mise ning aatomirelva keelamise kohta. Nõukogude Liit tegi ettepaneku sisse seada selline rahvusvaheline kontroll, mis teeks võimatuks nende kokkulepete rikkumise ükskõik millise riigi poolt. Nõukogude Liidus ei lähe sõnad lahku tegudest.

Pärast sõja lõppu viis meie valitsus lühima aja jooksul oma väed välja Hiina, Korea, Tšehhoslovakkia, Bulgaaria, Rumeenia, Norra ja Jugoslaavia territooriumilt, kus need väeosad viibisid fašistlike agressorite vastu suunatud sõjaliste operatsioonide ajal. Nõukogude Liit andis kõigile maadele eeskuju sõjapropaganda vastu peetavas võitluses. NSV Liidu Ülemnõukogu võttis 12. märtsil 1951 vastu rahukaitseseaduse, milles sõjapropaganda kuulutati kõige rängemaks kuriteoks inimkonna vastu.

Nõukogude Liit võitleb aktiivselt selle eest, et muuta Ühinenud Rahvaste Organisatsioon tõeliseks rahu ja rahvastevahelise koostöö vahendiks. See rahvusvaheline organisatsioon loodi pärast Teist maailmasõda. Organisatsiooni kuulub üle saja riigi.

Ühinenud Rahvaste Organisatsioonil on kaks peamist organit: Peaassamblee (üldkoosolek) ja Julgeolekunõukogu. Peaassambleesse kuuluvad kõigi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikmeks olevate maade esindajad. Julgeolekunõukogu koosneb viiest alalisest liikmest — NSV Liidu, Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa ja Hiina esindajaist ning kuuest mittealalisest liikmest, kes valitakse kaheks aastaks. Julgeolekunõukogu otsus tähtsamates küsimustes on seaduslik, kui selle poolt on hääletanud vähemalt seitse nõukogu liiget, sealhulgas kõik viis alalist nõukogu liiget, kelle hulka kuulub ka NSV Liit. Seda nimetatakse ühehäälsuse reegliks (vetoõigus).

Nõukogude Liit on korduvalt kasutanud ühehäälsuse reeglit selleks, et takistada imperialistlikel riikidel Julgeolekunõukogu kaudu läbi viia selliseid otsuseid, mis kahjustavad rahu ja rahvaste huve.

Suurt kahju Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni tööle tekitab suure hiina rahva esindajate puudumine selles organisatsioonis. Ameerika Ühendriikide ja mõnede teiste imperialistlike riikide esindajate mahitusel püsivad Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis ikka veel tsjangtsješiilaste esindajad, kes on Hiina mandrilt minema kihutatud ja varjavad end Taivani saarel Ameerika relvastatud jõudude kaitse all. Milliseid riukaid ja manöövreid Ameerika Ühendriigid küll ei kasuta, et mitte lasta taastada Hiina Rahvavabariigi seaduslikke õigusi Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis! Hiina tõelise esindaja puudumine Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis õõnestab tõsiselt selle organisatsiooni autoriteeti ja tähtsust, kahjustab üldise rahu kindlustamist.

Nõukogude Liit peab vajalikuks ka edaspidi võidelda selle eest, et Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis oleksid esindatud kõik sõltumatud riigid ja et ta täidaks neid ülesandeid, mis rahvad temale on pannud üldise rahu kindlustamisel.

Ammu on juba küpseks saanud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mehhanismi olulise parandamise küsimus. Tema olemasolu aastate vältel on maailmas toimunud suured muutused. Üle neljakümne riigi on end vabastanud koloniaalsest ikkest ja on asunud iseseisva poliitika ning sõjalistest rühmitustest mitteosavõtmise teele. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikmete arv on uute riikide arvel kasvanud kahekordseks ning ulatub nüüd üle saja. Maailma areenil on välja kujunenud kolm riikiderühma — sotsialistlike, neutraalsete ja imperialistlike riikide rühm. Selleks et Ühinenud Rahvaste Organisatsioon oleks suuteline täitma rahvaste poolt temale pandud ülesandeid ja et teda ei kasutataks lääneriikide agressiivsete sõjaliste blokkide huvides, on tarvis kõik tema organid ümber korraldada ajalooliselt väljakujunenud kolme riikiderühma võrdõigusliku esindatuse alusel.

Nõukogude Liit taotleb ÜRO sellist ümberorganiseerimist, mis vastaks reaalsele olukorrale ja jõudude vahekorrale maailmas.

Hoolimata tohututest raskustest, mida tekitavad imperialistlikud riigid, taotleb Nõukogude Liit koos teiste rahuarmastavate riikidega ettepanekute vastuvõtmist, mis on suunatud agressiivsete jõudude ohjeldamisele ja uue sõja ärahoidmisele. On iseloomulik, et rahvusvahelistes organisatsioonides ja Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis omandab kolme riikiderühma võrdõigusliku esindatuse põhimõte, mille esitas Nõukogude Liit, järjest rohkem tunnustust. Nüüd on vaja seda põhimõtet järjekindlalt ellu viia kõikides ÜRO organites ning vaidlusaluste küsimuste lahendamisel rahvusvahelistel konverentsidel ja nõupidamistel.

Mitte ainult Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis, vaid ka väljaspool seda on Nõukogude valitsus viimastel aastatel astunud tähtsaid välispoliitilisi samme, mis on suunatud rahvusvahelise olukorra parandamisele. Siia kuulub näiteks Nõukogude Liidu initsiatiivil riikliku lepingu sõlmimine Austriaga. Selle lepingu sõlmimise tulemusena sai Austria sõltumatuks riigiks ja võttis endale kohustuse teostada alalise neutraliteedi poliitikat (mitte osa võtta sõjalistest liitudest ja sõdadest), mis vastab nii austria rahva rahvuslikele kui ka Euroopas rahu säilitamise huvidele.

Vaidlusaluseid probleeme saab lahendada rahulikul teel

Nõukogude Liit on teinud ja teeb ka edaspidi järjekindlalt jõupingutusi selleks, et tagada kindel rahu Euroopas ja teistes piirkondades. Tähtsaks sammuks sellel teel võiks olla küpseks saanud regionaalsete (s. o. mitte kõikidesse, vaid osasse riikidesse puutuvate) poliitiliste probleemide lahendamine.

Määratu suur tähtsus rahu säilitamisel kogu maailmas on Euroopa julgeoleku kindlustamisel. Teatavasti on Euroopas tekkinud kõige verisemad ja laastavamad sõjad. Euroopas algas nii Esimene kui ka Teine maailmasõda.

Euroopa julgeoleku garanteerimise kõige kindlamaks vahen-

diks oleks üleeuroopalise lepingu sõlmimine, s. o. kollektiivse julgeoleku süsteemi loomine, kusjuures lepingust võtaksid osa kõik Euroopa riigid ja Ameerika Ühendriigid. Niisuguse kollektiivse julgeoleku süsteemi loomine nende sõjaliste rühmituste asemel, mis on suunatud teiste riikide vastu, vastaks Euroopa rahvaste huvidele ja aitaks kindlustada üldist rahu.

Euroopas on kujunenud riikide kaks sõjalist rühmitust. Ühe rühmituse moodustavad teatavasti agressiivse Põhja-Atlandi bloki (NATO) riigid. Blokist osavõtjad ei salga, et see blokk on oma teravikuga suunatud sotsialistlike riikide vastu. Mitte juhuslikult pole tema relvastatud jõududes paljudel juhtivatel kohtadel endised hitlerlikud kindralid — sõjaroimarid Speidel, Heusinger, Foertsch ja teised. Pole juhuslik ka see, et üle poole NATO vägede koosseisust moodustavad Lääne-Saksamaa relvastatud jõud.

Vastuseks lääneriikide sõjaliste rühmituste loomisele sõlmisid Euroopa sotsialistlikud riigid 1955. aasta mais omavahel Varssavi lepingu.

Erinevalt Põhja-Atlandi blokist on Varssavi lepingu organisatsioonil täielik kaitseiseloom ja see ei ole suunatud ühegi väikese ega suure riigi vastu. Euroopa sotsialistlikud riigid ühinesid Varssavi lepingu organisatsiooni, et tagasi lüüa nende vastu sepitsetavat agressiooni. Lepingu rahulikust kaitseiseloomust annab tunnistust näiteks lepingu 9. artikkel, mille kohaselt iga riik, sõltumata tema riiklikust ja ühiskondlikust korrast, võib ühineda selle lepinguga, kui ta ainult avaldab valmisolekut kaasa aidata rahuarmastavate riikide jõupingutuste ühendamisele selleks, et kindlustada rahu ja rahvaste julgeolekut.

Et saavutada kaasaja rahvusvahelise olukorra arenemises põhjalik pööre riikidevaheliste sõbralike suhete tugevnemise ja usalduse õhkkonna loomise suunas, tegi Nõukogude valitsus ettepaneku sõlmida Varssavi lepingu organisatsiooni maade ja Põhja-Atlandi sõjalise bloki maade vahel mittekallaletungileping.

Nõukogude valitsus pöörab suurt tähelepanu tuumarelvast vabade tsoonide loomise probleemile Euroopas, Kaug-Idas ja maakera teistes piirkondades.

Et kaasa aidata pinevuse nõrgendamisele ja maakera mitmesugustes piirkondades esinevate ohtlike sõjaliste konfliktide kollete likvideerimisele, tegid sotsialistlikud riigid tähtsaid ettepanekuid julgeoleku tugevdamiseks nendes piirkondades. Poola Rahvavabariigi valitsus esitas plaani aatomi-, vesiniku- ja raketrelvast vaba tsooni loomise kohta Kesk-Euroopas. Nõukogude Liit ja teised Euroopa sotsialistlikud riigid toetasid seda plaani.

1959. aastal tegi Nõukogude valitsus ettepaneku muuta Balkani poolsaar ja Aadria mere piirkond aatomirelvast ja raketibaasidest vabaks tsooniks. NSV Liit ja Saksa Demokraatlik Vabariik tegid samuti ettepaneku muuta Balti mere bassein ja Skandinaavia

aatomi- ja rakettrelvast ning välismaistest sõjaväebaasidest vabaks tsooniks.

Pole kahtlust, et kõigi nende ettepanekute elluviimise puhul rahvusvaheline pinevus lõdveneks.

Nõukogude Liidu ettepanekud — vähendada Saksamaal ja teistes Euroopa riikides asuvaid välismaiseid sõjavägesid, likvideerida võõrastel territooriumidel asuvad sõjaväebaasid — annavad tunnistust Nõukogude riigi sihikindlatest jõupingutustest vähendada sõjaohtu, aidata kaasa kindla rahu loomisele rahuliku kooseksisteerimise põhimõtete alusel.

Kuid Nõukogude Liit ei piirdu ainult nende tähtsate diplomaatiliste sammudega. Üldise rahu kindlustamise huvides töötas ta välja kardinaalsed ettepanekud Teise maailmasõja jäänuste likvideerimiseks ja üldiseks ning täielikuks desarmeerimiseks range rahvusvahelise kontrolli all.

Maailmasõja jäänused tuleb likvideerida

Sõjajärgse aja üheks teravamaks, esmajärjekorras lahendamist vajavaks probleemiks on Teise maailmasõja jäänuste likvideerimise probleem.

Nagu me teame, pole Saksamaaga ikka veel sõlmitud rahulepingut. Miks pole Saksamaaga veel rahu sõlmitud?

Saksamaaga rahulepingu mittesõlmimises on süüdi läänеriigid. Nemad lõhestasid Saksamaa ja Berliini kahte ossa, võtsid kursi saksa militarismi taastamisele ning Lääne-Saksamaa ja Lääne-Berliini muutmisele Põhja-Atlandi bloki sõjaliseks platsdarmiks. Nad rikkusid Potsdami kokkulepet kõikides Saksamaa okupatsioonitsoonides ühtse raha-, panga-, maksu- ja tollisüsteemi säilitamise kohta. Neli okupeerivat riiki jaotasid Saksamaa ajutiselt nelja tsooni, et paremini täita oma liitlaslikke kokkuleppeid militarismi ja fašismi likvideerimise ning Saksamaa rahuliku ja demokraatliku arenemise kohta.

Liitlaslikke kokkuleppeid rikkudes kehtestasid läänеriigid 1948. aastal, neljapoolse administratsiooni Nõukogude osa vastuseisust hoolimata, omaette rahasüsteemi Lääne-Saksamaal ja Lääne-Berliinis. Nii algas Saksamaa ja Berliini lõhenemine, mida läänеriigid olid juba varem ette kavatsenud.

Kolme läänetsooni territooriumil tekkinud kodanlik Saksa riik — Saksa Föderatiivne Vabariik, kus juhtivatele kohtadele pääsesid paljud endised hitlerlased ja sõjaroimarid, hakkas NATO abiga taastama sõjamasinat, et ette valmistada uut agressiooni Euroopas. Lääne-Saksamaa revanšistid pretendeerivad avalikult Saksa Demokraatlikule Vabariigile, Poolale ja Tšehhoslovakkiale kuuluvatele maadele, Saksamaa sõjaeelsete piiride taastamisele.

Nõukogude Liit on arvamisel, et praeguse olukorra säilitamine, kus puudub rahulik reguleerimine ja rahuleping Saksamaaga, on kasulik ainult agressoritele ja kõigile neile, kes soovivad uut sõda. Teise maailmasõja jäänused, kui neid ei likvideerita, võivad

viia olukorra teravnemisele Euroopas ja ohustada tõsiselt üldist rahu. Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Prantsusmaa ja Lääne-Saksamaa revanšistid on Lääne-Berliini muutnud Saksa Demokraatliku Vabariigi, NSV Liidu ja teiste sotsialistlike maade vastu tehtava õõnestus- ja kihutustöö keskuseks. Fašistid ja revanšistid korraldavad seal provokatsioonilisi kokkutulekuid. Lääne-Berliinist saadetakse sotsialistlikesse maadesse spioone ja diversante. Asjata ei nimetanud provokatsioonide innustajad ja organiseerijad Lääne-Berliini «rindelinnaks», «NATO kindluseks» Saksa Demokraatliku Vabariigi südames. Nad pidasid silmas seda asjaolu, et Lääne-Berliinis võib igal ajal tuha all hõõguvat sõjatuld puhuda uueks ülemaailmseks tulekahjuks.

Sündmuste sellisele ohtlikule arenemisele oli vaja lõpp teha. Nõukogude valitsus tegi ettepaneku kutsuda kokku kõikide Saksamaa vastu sõdinud riikide rahukonverents, et sõlmida rahulepingud kahe Saksa riigiga — Saksa Demokraatliku Vabariigi ja Saksa Föderatiivse Vabariigiga. Nõukogude valitsus avaldas selle lepingu projekti ajakirjanduses ja teatas ühtlasi oma valmisolekust läbi vaadata ka teisi ettepanekuid. Selle lepingu alusel tegi ta ettepaneku normaliseerida olukord Lääne-Berliinis, lõpetada okupatsioon linnas ning muuta see demilitariseeritud vabalinnaks. Elanikkonnal oleks õigus säilitada linnas selline ühiskondlik kord, millist ta ise soovib. Et Lääne-Berliin asub Saksa Demokraatliku Vabariigi territooriumil ja linna pääseb Saksa Demokraatliku Vabariigi kaudu, on lepingus ühtlasi ette nähtud, et Lääne-Berliini side välismaailmaga tagatakse. Vabalinna sõltumatu seisund, tema kommunikatsioonide kasutamise vabadus saaks samuti vajalikul määral tagatud.

Selline rahumeelne reguleerimine, mis ei riiva ühegi riigi seaduslikke huvisid, raiuks katki rahvusvaheliste vastuolude ohtliku keerdsõlme, kindlustaks Kesk-Euroopas väljakujunenud piire ja taltsutaks Lääne-Saksamaa revanšiste. Nõukogude lähenemisviis selle probleemi lahendamisele ongi rahuliku kooseksisteerimise põhimõtete rakendamine praktikas.

Nõukogude ettepaneku kohaselt tuleb Saksamaa probleem lahendada koos lääneriikidega — hitlerivastase koalitsiooni liitlastega.

«Saksamaa probleemi kõige mõistlikumaks lahenduseks,» ütleb N. S. Hruštšov, «on rahulepingu sõlmimine kahe Saksa riigiga, Lääne-Berliini vabalinnaks kuulutamine, Lääne-Berliinile vaba juurdepääsu tagamine kokkuleppe alusel selle poolega, kelle territooriumi need ühendusteed läbivad. See oleks küsimuse reaalne lahendus, mida Nõukogude Liit ja kogu sotsialistlik leer on kaitsnud ja kaitseb ka edaspidi.»

Nõukogude Liit on arvamisel, et pärast Saksamaa probleemi rahulikku lahendamist tuleb mõlemad Saksa riigid vastu võtta Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikmeks.

Nõukogude valitsus hoolitseb sihikindlalt rahu tugevdamise eest ka Kaug-Idas. Tähtsaks sammuks selles suunas oli Nõukogude-Jaapani vaheliste suhete normaliseerimine. Kuid NSV Liidu ja Jaapani vahel ei ole ikka veel sõlmitud rahulepingut, kuigi Nõukogude Liit tegi sellise ettepaneku. Selle ettepaneku vastuvõtmine aitaks parandada olukorda selles rajoonis.

Jaapan kohustus alatiseks loobuma sõjast kui välispoliitika vahendist. See kohustus on fikseeritud Jaapani konstitutsiooni 9. paragrahvis, milles öeldakse «igaveseks lahti sõjast kui rahvuse suveräänsest õigusest, samuti jõuga ähvardamisest või jõu tarvitamisest rahvusvaheliste vaidluste reguleerimise vahendina».

Sellest kohustusest hoolimata jätkavad Jaapani valitsevad ringkonnad sõjalistest blokkidest osavõtmist ja keelduvad neutraliteedipoliitikast, ehkki seda nõuavad Jaapani laiad rahvahulgad. Jaapani valitsevate ringkondade praegune poliitika on suunatud Ameerika sõjaväebaaside ja Ameerikaga sõjalise liidu säilitamisele. Jaapanis, keda seob mittevõrdõiguslik sõjaline leping Ameerika Ühendriikidega, laiendavad reaktsioonilised jõud rahvavastast tegevust ja õhutavad revanšistlikke meeleolusid.

Vastuseks reaktsiooniliste jõudude aktiviseerimisele hakkab jaapani rahvas järjest selgemini aru saama, kui palju kaotab Jaapan oma valitsejate lühinägeliku poliitika tagajärjel. Laieneb rahvaliikumine Jaapani neutraliteedi ja sõjalistest blokkidest mitteosavõtmise eest, Nõukogude Liiduga asjaliku ja vastastikku kasuliku koostöö arendamise eest, uute avantüüride ettevalmistamise poliitika vastu.

Kõikide rahvusvaheliste probleemide tuumik

Rahvusvahelist julgeolekut tagava süsteemi saab luua üldise desarmeerimise alusel range rahvusvahelise kontrolli all. Üldine ja täielik desarmeerimine on kõikide rahvusvaheliste probleemide tuumik. Selle probleemi lahendamiseks on Nõukogude valitsus teinud järjekindlalt jõupingutusi kogu sõjajärgse perioodi vältel. Nõukogude Liit on Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile teinud korduvaid ettepanekuid desarmeerimise, tuumarelva keelamise, relvastatud jõudude ja tavalist tüüpi relvastuse vähendamise, sõjaliste liitude ja blokkide laialisaatmise, võõrastel territooriumidel asuvate sõjaväebaaside likvideerimise, kõikide relvastatud jõudude viimise kohta oma riigi piiridesse jne.

Püüdes nõrgendada rahvusvahelist pinevust, vähendas NSV Liit ühepoolselt tunduvalt oma relvastatud jõude. Kuid läänerii-gid ei järgnenud sellele heale eeskujule. Vastupidi, nad hakkasid tarvitusele võtma abinõusid oma relvastatud jõudude ja sõjaliste kulutuste suurendamiseks.

1958. aasta märtsis võttis NSV Liidu Ülemnõukogu vastu otsuse, et NSV Liit lõpetab ühepoolselt iga liiki aatomi- ja vesinikurelva katsetamised, ning kutsus üles Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa valitsust toetama seda algatust. Kõik rahuarmas-

tavad rahvad kiitsid palavalt heaks NSV Liidu Ülemnõukogu üleskutse.

Kuid Põhja-Atlandi bloki maad ei tahtnud arvestada seda mõistlikku ettepanekut. Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa, kes olid NSV Liidust rohkem toime pannud tuumarelva eksperimentaalseid plahvatusi, viisid läbi selle relva katsetamise uue ulatusliku seeria. Nad jätkasid ka uute katsetuste ettevalmistamist. Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa liitlane Põhja-Atlandi paktis — Prantsusmaa — jätkas tuumaplahvatuste toimepanemist Sahaaras. Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa viisid ummikusse tuumakatsetuste kohta käivad läbirääkimised Genfis.

Sel ajal kui NSV Liit 1961. aastal nõudis rahulepingu sõlmimist Saksamaaga, suurendasid Ameerika Ühendriigid järsult oma sõjalisi kulutusi ja relvastatud jõude ning hakkasid avalikult sõjaga ähvardama. Ainuüksi kahe aasta jooksul kasvasid Ameerika Ühendriikide sõjalised kulutused seitsme miljardi dollari võrra ja jõudsid 1962. aastal rahuaja kohta enneolematule kõrgusele — 55 miljardi dollarini.

Vastuseks niisugustele ähvardustele võttis Nõukogude valitsus tarvitusele vajalikud abinõud NSV Liidu kaitsevõime edasiseks tugevdamiseks. Samal ajal, soovides kaasa aidata üldise ja täieliku desarmeerimise probleemi kõige kiiremale lahendamisele, tegi Nõukogude Liidu valitsus ettepaneku viivitamatult sõlmida kokkulepe tuumarelva katsetuste keelamise kohta.

Kuidas käitusid lääneriikide valitsused? Nad esitasid tingimuse luua rahvusvaheline inspektsioon, kes jälgiks katsetuste lõpetamist. Kuid rahvusvahelise inspektsiooni loomine, nagu tunnistas Lääne ajakirjandus ja Ameerika kindralid, oleks tähendanud Nõukogude Liidus välismaise sõjalise spionaaži legaliseerimist samal ajal, kui puudus kokkulepe üldise ja täieliku desarmeerimise kohta. Nõustumine sellise kontrollisüsteemiga oleks agressoreid ainult ergutanud. Kogunud vajalikud luureandmed NSV Liidu kaitsesüsteemi kohta, oleks neil kergem olnud välja valida aeg ja koht meie maale kallaletungimiseks.

Kas on võimalik tagada vajalikku kontrolli vahenditega, mida omab iga maa? Jah, see on võimalik. Mitmesuguste maade teadlased on tõestanud, et katsetuste lõpetamise kohta käiva kokkuleppe teostamise kontrolli võib läbi viia iga maa iseseisvalt oma rahvuslike vahenditega, ilma et selleks oleks vaja luua rahvusvahelist inspektsiooni.

Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa valitsused lükkasid NSV Liidu mõistliku algatuse uuesti tagasi ja hakkasid läbi viima uusi tuumarelvakatsetusi Vaikses ookeanis, mis äratas üldsuse pahameele kõikides maades. Kõigile sai selgeks, et Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja teised Põhja-Atlandi sõjalise bloki maad ei taha loobuda võidurelvastumisest.

On arusaadav, et sellises olukorras võtab Nõukogude Liit tarvi-

tusele kõik abinõud oma riigikaitse tugevdamiseks. Kuid ühtlasi, jäädes ustavaks leninlikule rahuarmastavale poliitikale, ei loobu Nõukogude Liit oma pingutustest võitluses üldise ja täieliku desarmeerimise eest. Nõukogude valitsus lähtub sellest, et termotuumasõja puhkemist maailmas peab vältima. Rahvad on võimelised saavutama, et mitte agressorite vana loosung «Suurtükid või asemel», vaid loosung «Maailmale rahu!» saab riikide tegevusjuhendiks. Töörahvahulgad, rahvad võivad sundida kapitalistlike maade valitsusi asuma rahuliku kooseksisteerimise ja rahvusvaheliste probleemide rahuliku reguleerimise ning võidurelvastumise lõpetamise teele.

Kogu oma tegevusega maailma areenil on Nõukogude Liit püüdnud liita ja tugevdada rahujõude, koondada rahvaid otsustavaks ja aktiivseks võitluseks maailmasõja vältimise eest.

Nõukogude valitsus esitas Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile juba 1959. aastal, N. S. Hruštšovi visiidi ajal Ameerika Ühendriikidesse, konstruktiivse desarmeerimisprogrammi.

Milline on nende ettepanekute olemus?

Nõukogude valitsus arvab, et rahu säilitamise kindlaks tagatiseks ei saa olla niinimetatud «tasakaal relvastumises», mida iga riik püüab muuta enda kasuks, vaid sõjapidamiseks vajalike materiaalsete vahendite puudumine kõikides riikides.

Lühidalt öeldes, Nõukogude üldise ja täieliku desarmeerimise ettepanekute olemus seisab järgmises: kõik riigid peavad lahti

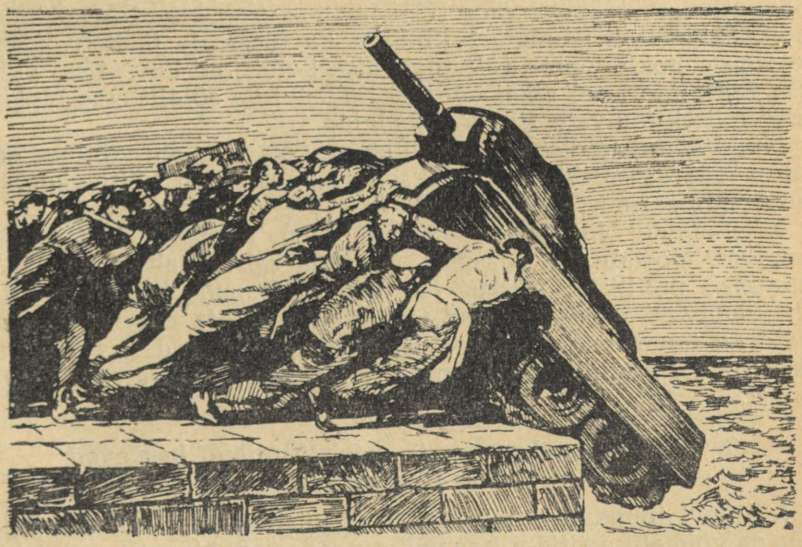

Tankid merre!
(Kunstnik *B. Prorokov*)

ütlema võidurelvastumisest, relvastatud jõudude pidamisest, välja arvatud riigi sisemise korra hoidmiseks vajalikud kontingendid (miilits, politsei), kes oleksid varustatud ainult kergete laskerelvadega; kõik relvaliigid kuuluksid hävitamisele; relvastuse tootmine — kaasa arvatud iga liiki tuuma-, bioloogilise, keemilise ja rakettrelva tootmine — tuleks lõpetada. Nende ettepanekute elluviimisel ei saa ükski suur- ega väikeriik mingisuguseid eeliseid ega kasu, ühtlasi oleks likvideeritud ka igasugune tingimuste ebavõrdsus. Agressiooni ja sõdade oht kaoks rahvusvahelisest elust.

Desarmeerimisest vabanenud vahendeid võiks siis kasutada rahulikeks eesmärkideks: tervishoiusüsteemi arendamiseks, haiguste vastu võitlemiseks, hariduse edendamiseks, rahvaste elatustaseme tõstmiseks, koloniaalikkest vabanenud nõrgalt arenenud maade abistamiseks, looduse saladuste ühiseks tundmaõppimiseks.

Muidugi ei kao täieliku desarmeerimise puhul erineva ühiskondliku korraga riikide vahel vastuolud. Kuid neid vastuolusid ei lahendata enam sõjaliste kokkupõrgete, vaid rahuliku majandusliku võistluse, ideede võitluse teel, rahuliku kooseksisteerimise põhimõtete alusel.

Kuna üldise desarmeerimise korral ei ole riikide vahel enam mingeid saladusi julgeoleku mõttes, siis desarmeerimise teatud etapil saaks võimalikuks ükskõik millise kontrolli teostamine kokkulepete täitmise üle.

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Peaassamblee XVI istungjärk kiitis heaks desarmeerimise kohta käivate läbirääkimiste põhimõtted, mis töötati välja NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide poolt. Nimetatud istungjärk kinnitas ka üldise ja täieliku desarmeerimise kokkulepete väljatöötamise komisjoni koosseisu, kuhu NSV Liidu taotlusel võeti võrdsetel alustel ka sõjalistesse blokkidesse mittekuuluvate riikide esindajad.

Nüüd sõltub üldise rahu säilitamise eest peetava võitluse edu suurel määral sellest, kui aktiivselt ja sihikindlalt võitlevad rahvad desarmeerimise eest.

Nõukogude Liit, nagu seda veel kord kinnitas NLKP XXII kongress, teostab ka edaspidi rahu- ja rahvusvahelise koostöö leninlikku poliitikat. Ühtlasi jälgivad nõukogude inimesed valvsalt toimuvaid sündmusi, nad teavad, et kaasaja rahvusvahelises olukorras tegutsevad ikka veel imperialistlikud jõud, kes püüavad takistada rahu kindlustamist ning rahvusvahelise pinevuse lõdvenemist.

3. Rahu-, demokraatia- ja sotsialismijõud kasvavad ning tugevnevad

Miljonid inimesed kogu maailmas küsivad: kas uut maailmasõda on võimalik vältida? Kas vallutussõdade puhkemist saab takistada seni, kuni maailmas on olemas imperialistlikud riigid, kellele jõu kasutamine on poliitika lahutamatuks osaks?

Marksism-leninism annab neile küsimustele selge, täpse ja teaduslikult põhjendatud vastuse.

Riikidevahelisi sõdu on võimalik ära hoida

Kommunistid on alati otsustavalt välja astunud kõikide rööv- ja vallutussõdade vastu, mida ühed riigid teiste vastu alustavad. Rahvastele pole niisuguseid sõdu vaja, neist on huvitatud ainult kapitalistlikud monopolid, imperialistid.

Teatava ajaloolise etapi jaoks oli marksismi-leninismi seisukoht sõdade vältimatusest imperialismi ajastul õige.

See seisukoht töötati välja siis, kui, esiteks, kapitalistlik süsteem oli kõikehõlmav ja ainus maailmasüsteem ja, teiseks, töölisklass ja need ühiskondlikud poliitilised jõud, kes ei ole sõjast huvitatud, olid nõrgad, ei olnud küllaldaselt organiseeritud ega suutnud seetõttu sundida imperialiste sõdadest kui ühest riikidevahelise poliitika vahendist loobuma. Neis tingimusis otsustasid imperialistid, kas sõda alustada või mitte, rahvahulgad aga ei olnud siis võimelised nende sepitsusi nurja ajama. Sõdadeks valmistuti salaja, rahvaste seljataga, ja inimkonnal tuli seista juba sündinud fakti ees. Imperialistide räpased teod läksid rahvastele maksma miljoneid ohvreid.

Muidugi polnud rahvad ka tol ajal sündmuste passiivseteks tunnistajateks. Esimese maailmasõja perioodil tekkis võimas loosung — muuta imperialistlik sõda kodusõjaks. Praktiliselt tähendas see töölistele ja talupoegadele antud relvade pööramist omaenda kodanluse, imperialistide vastu, olukorra kasutamist rahvavõimu kehtestamiseks.

Selliselt toimiski Venemaa töörahvas, keda juhtis bolševike partei eesotsas V. I. Leniniga.

Pärast maailma esimese sotsialistliku riigi — Nõukogude Liidu loomist kasvasid maailma töölisliikumise jõud tunduvalt. Nõukogude Liit muutus kogu progressiivse inimkonna kindlaks kantsiks võitluses vabaduse ja rahu eest, imperialismi vastu. Tänu Nõukogude riigi sihikindlatele jõupingutustele, mida toetas kogu maailma töölisklass, õnnestus rahulikku hingetõmbeaega pikendada 20 aastani. Ent Nõukogude Liit oli siiski ainukeseks riigiks, kes astus välja imperialistide sõjaliste plaanide vastu. Fašismil, imperialistidel õnnestus valla päästa Teine maailmasõda. See aga pöördus tema organiseerijate endi vastu ning Saksa fašistid ja Jaapani imperialistid purustati.

Pärast Teist maailmasõda on rahvusvahelisel areenil toimunud põhjalikud muutused. Nüüd ei ole kapitalistlik süsteem maailmas ainsaks süsteemiks, vaid on tekkinud ja areneb sotsialistlik maailmasüsteem, kellel on uue sõja vältimiseks võimsaid materiaalseid ja moraalseid vahendeid.

Muidugi ei ole imperialistid ka praegu lahti öelnud teiste kulul elamisest. Kuid nad peavad nüüd arvestama, et maailmas eksisteerib Nõukogude Liit ja võimas sotsialistlik leer. Sotsialistlik maa-

ilmasüsteem avaldab pidurdavat mõju agressoritele. Sellega just ongi seletatav tõsiasi, et viimastel aastatel on õnnestunud juba eos lämmatada sõjatulekahju kolded, mis tekkisid maakera mitmesugustes piirkondades.

Rahujõud on praegu võimsamad kui kunagi varem. Oma veendumust maailmasõja vältimise võimalusse ei raja kommunistlikud parteid mitte arvestusele, et imperialism on muutunud rohkem rahuarmastavaks, vaid rahujõudude kasvavale ülekaalule. Järjest aktiivsemalt sunnivad need jõud imperialiste loobuma maailmasõja vallapäästmise mõttest. Sotsialistliku süsteemi võimsuse tugevnemisega, kõikide rahuarmastavate jõudude suurenemisega kasvab praegu ja ka edaspidi sõdade vältimise reaalne võimalus.

Pärast Nõukogude Liidu seitsme aasta plaani täitmist suurenevad tunduvalt rahuarmastavate rahvaste võimalused imperialistliku agressiooni vältimiseks. Need võimalused suurenevad veel enam Nõukogude Liidus kommunismi laiahaardelise ehitamise programmi elluviimise käigus. Rahuarmastavate riikide materiaalne võimsus ja moraalne mõjujõud kasvavad nii suureks, et militaristid peavad hästi järele mõtlema, enne kui söandavad valla päästa uue sõja.

Seetõttu, kuigi imperialistlike riikide olemasolust tingitud sõjaoht pole kõrvaldatud, on rahuarmastavatel jõududel siiski võimalik tagada rahu, kui nad on küllalt valvsad, tihedalt ühte koondunud ja aktiivsed rahu kaitsmisel. Kommunismi ajalooline missioon — sõdade hävitamine, kindla rahu kehtestamine maailmas — on täiesti reaalne. Läheb täide K. Marxi prohvetlik ennustus: ... «Kõigi maade tööliste liit juurib lõppude lõpuks välja igasugused sõjad.»[1]

Leheküljel 353 on joonis, mis kujukalt illustreerib ühiskonna elust sõdade kõrvaldamise radikaalseid vahendeid. Kõikide maade rahvad võitlevad selle eest, et seda vahendit hakataks kasutama, ja nad on veendunud, et seda tehakse. Kuigi relvad on valmistatud inimeste kätega, võivad samad käed nad ka hävitada.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on kindlalt veendunud, et juba inimeste praegusel põlvkonnal on olemas kõik vajalik selleks, et vältida maailmasõda. Sõjasüütajate sepitsusi võivad paralüseerida võimsad rahujõud, mille avangardis on Nõukogude Liit, kellel on, võrreldes kõige arenenumate kapitalistlike riikidega, otsustava tähtsusega teaduse- ja tehnikaharudes tunnustatud ülekaal.

Koos Nõukogude Liiduga tõkestab imperialistlikke agressoreid sotsialistlike riikide võimas sõprusliit.

Rahu eest astub välja ka suur rühm Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maid, kes on end lahti kiskunud imperialistlikust, kolooniaalsest orjusest ja asunud sõltumatu rahvuspoliitika teele. Impe-

[1] *K. Marx ja F. Engels*, Valitud teosed, I kd., Tallinn, 1957, lk. 386.

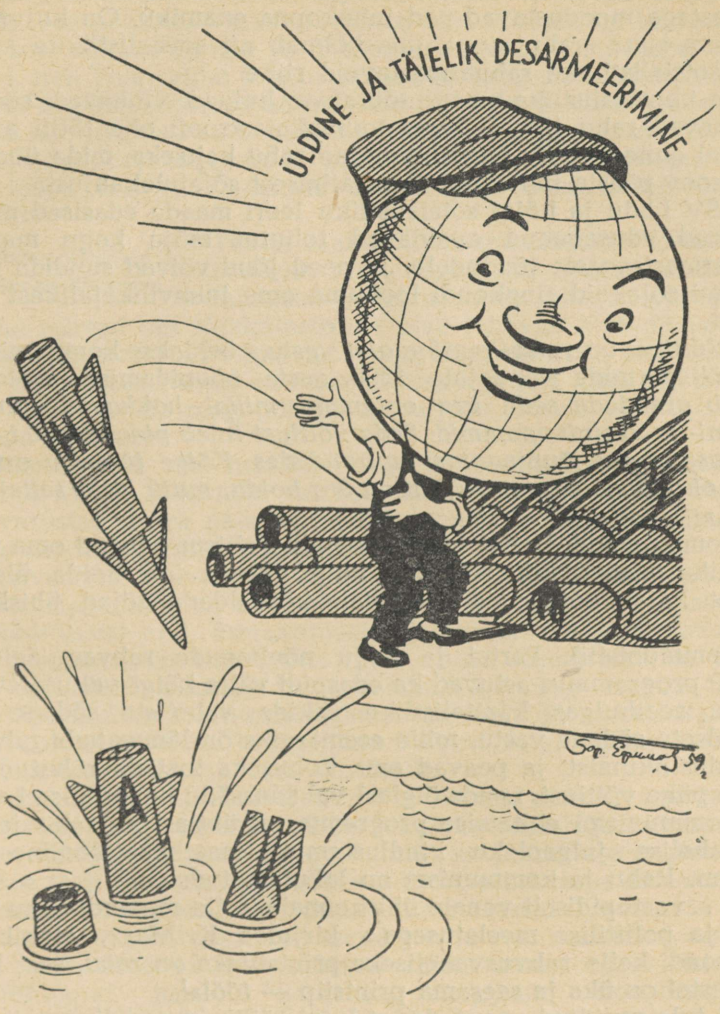

See, mida tahavad rahvad!
(Kunstnik *B. Jefimov*)

rialistliku ülevõimu sfäär ei hõlma enam enamikku maakera elanikkonnast, nagu varem. Sotsialistlikus leeris elab üle ühe miljardi inimese. Koos Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahuarmastavate rahvastega moodustavad nad inimkonna enamiku. On kujunenud määratu suur «rahutsoon», mis hõlmab nii sotsialistlikke kui ka mittesotsialistlikke rahuarmastavaid riike.

Ka imperialistlike maade töörahva hulgad vihkavad sõda ja janunevad rahu järele. Termotuumakatastroofi ohu tõttu areneb kõikjal enneolematu massiliikumine rahu kaitseks, mida ühendab õilis soov päästa inimkond ülemaailmsest sõjatulekahjust.

NSV Liidu ja kõigi sotsialistliku leeri maade edasised majanduslikud edusammud avaldavad tohutut mõju kogu maakera rahuarmastavatele jõududele. Ja need jõud võivad sundida imperialismi sõjakaid ringkondi loobuma oma inimvihkajalikest plaanidest.

«Võitlust uue maailmasõja ohu vastu,» öeldakse kommunistlike ta töölisparteide esindajate 1960. aasta nõupidamise avalduses, *«tuleb arendada seda ära ootamata, millal hakkavad langema aatomi- ja vesinikupommid. Seda võitlust tuleb pidada nüüd kohe, päevast päeva jõupingutusi suurendades. Kõige tähtsam on aegsasti ohjeldada agressoreid, sõda ära hoida, mitte lasta sellel puhkeda.»*

Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus näevad oma välispoliitika peaeesmärki selles, et mitte üksnes ära hoida ülemaailmset katastroofi, vaid jäädavalt kõrvaldada sõjad ühiskonna elust.

Kommunistlik Partei ja kogu nõukogude rahvas, öeldakse NLKP programmis, astuvad ka edaspidi välja kõigi vallutussõdade vastu, sealhulgas kapitalistlike riikide vaheliste sõdade ning lokaalsete sõdade vastu, mille eesmärgiks on lämmatada rahvaste vabadusliikumist, ja peavad oma kohuseks toetada rõhutud rahvaste püha võitlust, nende õiglasi vabadussõdu imperialismi vastu.

Kommunismi ehitamise programm on ühtlasi ka rahu ja rahvusvahelise julgeoleku kindlustamise maailmaajalooline programm. Rahu ja kommunism on lahutamatud.

«. . . vastupidiselt vanale ühiskonnale, selle majandusliku viletsuse ja poliitilise meeletusega,» kirjutas K. Marx, «tekib uus ühiskond, kelle rahvusvaheliseks printsiibiks on *rahu*, sest kõigil rahvastel on üks ja seesama printsiip — *töö*!»[1]

Ei tule muidugi unustada, et kuni säilib imperialism, nii kaua jääb alles ka sõjaoht. Imperialistid pole loobunud oma sõjasepitsustest sotsialistlike maade rahvaste vastu. Kuid imperialismil pole enam jõudude ülekaalu, ta ei saa enam oma äranägemise järgi otsustada, kas sõda tuleb või mitte. Imperialism on küll säilitanud oma agressiivse iseloomu, kuid on kaotanud oma endise jõu.

[1] *K. Marx ja F. Engels*, Valitud teosed, I kd., Tallinn, 1957, lk. 387.

«Teatavasti,» ütles N. S. Hruštšov, «on hunt sama verejanuline kiskja kui lõvi või tiiger, olgugi et jõud on tal palju väiksem. Seepärast tunneb inimene hunti kohates palju vähem hirmu kui tiigrit või lõvi kohates. Väiksed kiskjad võivad muidugi ka hammustada, sest olemus on neil ju ühesugune, ainult võimalused on erinevad, neil pole sellist jõudu ja neid on kergem kahjutuks teha.»

Kui aga imperialistlikud maniakid Läänes peaksid kaine mõistuse kiuste julgema valla päästa agressiivse sõja, ajal mil rahujõud on sõjajõududest tugevamad, siis saavad nad niisuguse purustava vastulöögi, mis rahvavastase imperialistliku süsteemi lõplikult hävitab.

Rahupooldajate võimas liikumine

Tunda saanud kahe maailmasõja koledusi ja hädasid, mille tagajärjel hukkusid miljonid inimesed ja leidsid aset tohutud purustused, ei taha rahvad uut sõjakatastroofi. Nad tahavad töötada ja elada rahutingimustes. Nad vihkavad võidurelvastumist ja uut maailmasõda, mida valmistavad ette imperialistid ja mis kindlasti muutub termotuumasõjaks ning põhjustab paljude riikide ja isegi kontinentide hävimise.

«Inimesed ei tohi lubada,» kirjutab suurepärane nõukogude kirjanik M. A. Šolohhov, «et radioaktiivse tolmu hukutavad pilved varjutavad ära päikese, et õhk muutub surmatoovaks. Me oleme sündinud elama ja peame elama!»

Rahvad on ka varem taotlenud rahu, kuid võitlus rahu eest pole kunagi olnud nii eluliselt tähtis, massiline ja organiseeritud kui käesoleval ajal. Esmakordselt ajaloos on tekkinud rahupooldajate võimas rahvusvaheline rinne, mille eesmärgiks on päästa inimkond ülemaailmsest termotuumasõjast ning tagada riikide koostöö rahuliku kooseksisteerimise printsiipide alusel. Rahvaste tahte kohaselt loodi Ülemaailmne Rahunõukogu, kuhu kuuluvad enamiku maade ja rahvaste esindajad.

Liikumine rahu kaitseks, üldise ja täieliku desarmeerimise eest on haaranud kogu maakera. Selle liikumise eesmärgiks ei ole kapitalismi likvideerimine. See on erinevate poliitiliste vaadete ja usuliste tõekspidamistega sadade miljonite inimeste demokraatlik liikumine, ühiskonna kõige erinevamate klasside ja kihtide liikumine, kes on huvitatud uue maailmasõja vältimisest. Võitlusest rahu eest võtavad osa töötava rahva massiorganisatsioonid: ametiühingud, naiste-, noorsoo-, üliõpilaste, kooperatiivsed, samuti ka paljud religioossed, hariduslikud ja igasugused muud organisatsioonid, kes seisid varem poliitikast eemal.

Võitlus rahu eest ja rahvaste rahvuslik vabadusliikumine on meie päevil teineteisest sõltuvad. Rahvaste võitlus oma vabaduse ja sõltumatuse eest nõrgendab sõjajõude ja tugevdab rahujõude. Rahukaitseliikumine abistab asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste rahvuslikku vabadusvõitlust, sest ta loob rahvaste ühtse militarismi- ja sõjavastase rinde, takistab imperialistidel kasutada

Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maid uue sõjalise konflikti ettevalmistamiseks.

Käesoleval ajal näeb rahupooldajate liikumine oma peamist ülesannet selles, et saavutada üldine ja täielik desarmeerimine, mis on kindlaks tagatiseks uue maailmasõja vallapäästmise vastu.

Töötajate kindel rahupüüdlus peab kahtlematult avaldama tõsist mõju kapitalistlike maade valitsevate ringkondade poliitikale, kellelt rahvad nõuavad rahulikku kooseksisteerimist ja vaidlusaluste küsimuste lahendamist läbirääkimiste teel.

Erakordselt suur tähtsus kõigi hea tahte inimeste võitluses rahu eest on rahumanifestil, mis võeti vastu 1957. aasta novembris 64 maa kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamisel, samuti läkitusel kogu maailma rahvastele, mis võeti vastu 1960. aasta novembris Moskvas 81 kommunistliku ja töölispartei esindajate nõupidamisel.

Rahvaste võimsaks relvaks võitluses imperialismi ja sõja vastu, vabaduse ja rahu eest, kogu inimkonna helge ja rahuliku tuleviku eest on NLKP programm.

Rahupooldajate üksmeelsel ja ühendatud tegevusel on eriti suur tähtsus käesoleval ajal, mil imperialistlikud sõjasüütajad on varunud rikkalikult relvastust, taaselustanud saksa militarismi ja suurendanud sõjaohtu. Hea tahte inimesed, kes siiralt tahavad rahu, ei või piirduda üksnes sellega, et nad peavad rahu kasulikuks. Ainuüksi juttudega sõja kahjulikkusest ja rahu hüvedest ei saa seisma panna Lääne revanšistide ja militaristide sõjamasinat. *Rahu ei tule imperialistidelt paluda, vaid seda saab ja tuleb kätte võita visa võitlusega.* Rahvad peavad tegutsema julgelt ja aktiivselt, peavad kasutama kõiki võitlusvorme võidurelvastumise ja uue maailmasõja ohu vastu.

«Sõnatuul veskit liikuma ei pane.» Nüüd ei piisa ainuüksi sellest, kui avaldada nördimust imperialistide poolt suurendatava sõjaohu puhul, vaid peamine seisab selles, et kinni haarata sõjaõhutaja kuritegelikust käest. Mitte kunagi varem pole rahvastest, nende otsustavusest ja aktiivsest tegevusest sõltunud nii suurel määral küsimus — kas maailmas säilitatakse rahu või tabab inimkonda uue maailmasõja katastroof. Rahvaste suur valvsus imperialistlike sõjaõhutajate sepitsuste suhtes koos nende kindla otsustavusega kõigi jõudude ja vahenditega võidelda rahu, desarmeerimise ja vaieldavate küsimuste rahuliku lahendamise eest võivad nurja ajada uue sõja organiseerijate kuritegelikud kavatsused.

Rahu eest peetava võitluse juhtiv jõud

Kõige otsustavamad ja järjekindlamad rahu, demokraatia ja sotsialismi eest võitlejad on töölisklass, kommunistid.

Suureks edusammuks töölisklassi ühtsuse ja rahvusvahelise solidaarsuse tugevdamisel oli 1945. aasta oktoobris Ülemaailmse Ametiühingute Föderatsiooni asutamine. See rahvusvaheline organisatsioon ühendab üle 107 miljoni inimese — ligi kaks kolman-

dikku kõigist ametiühingutesse kuuluvaist töötajaist, ja kaitseb töölisklassi elulisi huve, rahvaste demokraatlikke õigusi ja kindla rahu säilitamist kogu maailmas.

1961. aasta detsembris Moskvas toimunud V ülemaailmse ametiühingute kongressi eel arutati laialdaselt kõigi maade töötajate hulgas ametiühingute tegevusühtsuse programmi töötajate huvide ja õiguste kaitseks käesoleval etapil. Programmi arutamine näitas, et ametiühinguliikumises muutub järjest tihedamaks side sotsiaalsete ja majanduslike nõudmiste eest peetava võitluse ja rahu eest peetava võitluse vahel.

Rahupooldajate demonstratsioon New Yorgis

Rahvusvahelisele töölisklassile kui kaasaja juhtivale jõule on ajalugu pannud kõige suurema vastutuse rahu saatuse ja inimkonna tuleviku eest. Tema monoliitsusest ja valvsusest, tema jõupingutustest ja sihikindlusest imperialismi ja monopolide vastu peetavas võitluses sõltub suurel määral praeguse põlvkonna ajaloolise ülesande — sundida reaktsiooni, militarismi ja sõja tumedad jõud taanduma — lahendamine.

Pärast Teist maailmasõda tekkisid ja tugevnesid kõikides maades demokraatlikud noorsoo ja naiste massiorganisatsioonid. Enamik maailma maade noorsoo-organisatsioone on ühinenud Ülemaailmsesse Demokraatlikku Noorsoo Föderatsiooni, mis hõl-

mab mitmekümneid miljoneid noori. Paljude maade naisteorganisatsioonid on ühinenud Rahvusvahelisse Demokraatlikku Naiste Föderatsiooni, mis ühendab 200 miljonit naist. Rahvusvahelised naiste- ja noorsoo-organisatsioonid annavad suure panuse progressiivse inimkonna võitlusse imperialismi ja uue sõja ohu vastu.

Tööliste ja kogu töötava rahva võitlust rahu ja demokraatia eest, oma majanduslike ja sotsiaalsete õiguste eest juhivad kommunistlikud ja töölisparteid.

«Mitte mingisugused erinevused poliitilistes, usulistes ja muudes küsimustes,» öeldakse 1960. aastal toimunud kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses, *«ei pea takistama töölisklassi kõigi jõudude koondamist sõjaohu vastu. On tulnud aeg sõjakatele jõududele vastu seada rahvusvahelise proletariaadi kõigi väesalkade ja organisatsioonide võimas tahe ja ühisaktsioonid, ühendada kõik tema jõud sõja ärahoidmise ja rahu säilitamise nimel!»*

Kapitalistlike ja sotsialistlike riikide rahulik kooseksisteerimine loob väga soodsad võimalused rahvaste edukale võitlusele, mida nad peavad imperialismi vastu, sotsialismi, kommunismi ja rahu eest.

Nõukogude Liidu välispoliitika vastab rahvaste lootustele

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus teostavad rahuliku kooseksisteerimise, sotsialismi ja kapitalismi vahelise rahuliku majandusliku võistluse resoluutset ja painduvat leninlikku poliitikat, rahvastevahelise rahu ja sõpruse poliitikat. Meie partei võitleb sihikindlalt rahvusvahelise pinevuse nõrgendamise eest, paljastab ja ajab nurja imperialistide sepitsusi, mobiliseerib rahvahulki kindlale ja otsustavale võitlusele uue agressiooni vastu, tugevdab Nõukogude riigi kaitsevõimet.

«Seda fakti,» ütles N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil, *«et sõda on korda läinud vältida ja et nõukogude inimesed ning teiste maade rahvad on saanud kasutada rahuaegse elu hüvesid, tuleb pidada peamiseks tulemuseks partei ja tema Keskkomitee tegevuses Nõukogude riigi võimsuse suurendamisel ja leninliku välispoliitika teostamisel, sotsialismimaade vennasparteide tegevuse ja kõigi maade rahuarmastavate jõudude aktiviseerumise tulemuseks.»*

Nõukogude Liidu määratu suur rahvusvaheline autoriteet on tingitud sellest, et ta on rahvastele kindlaks toeks nende võitluses üldise rahu säilitamise ja tugevdamise eest, lepitamatuks võitlejaks rahvaste vabaduse ja sõltumatuse eest. Kõigi maade rahvahulgad veendusid tegelikkuse põhjal selles, et nõukogude võim asus esimesena võitlusse imperialistliku sõja vastu, et Nõukogude Liit võitleb väsimatult selle eest, et imperialistid ei saaks ette valmistada ega valla päästa uut maailmasõda.

Nõukogude Liit kui uue, kõrgema ühiskondliku süsteemi esin-

daja, kui esimene kommunismi ehitamise teele asunud maa kajastab oma välispoliitikas oma maa ja kõigi maade rahvahulkade lootusi, nende püüdlusi kindla rahu ja rahvastevahelise sõpruse saavutamiseks. Nõukogude Liit on ustav võitleja kõigi rahvaste vabaduse ja sõltumatuse eest, rahvusliku ja rassilise rõhumise, igasuguse koloniaalse ekspluateerimise vaenlane.

Nõukogude riigi rahupoliitika kaitseb kogu eesrindliku inimkonna huvisid.

Nõukogude Liidu püsivat ja sihikindlat võitlust rahu eest pooldab ja toetab kõigi maade töörahvas. Iga päev leiavad üha rohkem kinnitust V. I. Lenini sõnad selle kohta, et meie rahupoliitikat kiidab heaks maakera elanikkonna määratu suur enamik.

NLKP XXII kongress kuulutas, et Nõukogude Liit hakkab ka edaspidi rangelt ja järjekindlalt teostama leninlikku välispoliitikat:

vankumatult ning järjekindlalt ellu viima erineva sotsiaalse korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise põhimõtet kui Nõukogude Liidu välispoliitika peajoont;

kindlustama sotsialismimaade ühtsust vennaliku koostöö ja vastastikuse abistamise alusel, andma oma osa sotsialistliku maailmasüsteemi võimsuse tugevdamiseks;

arendama kontakti ja töötama koos kõigi rahuvõitlejatega kogu maailmas; astuma välja koos kõigiga, kes tahavad rahu, kõigi nende vastu, kes tahavad sõda;

kõvendama proletaarset solidaarsust kogu maailma töölisklassi ja kõigi töötajatega, andma igakülgset moraalset ja ainelist abi rahvastele, kes võitlevad imperialistlikust ja koloniaalikkest vabanemise eest, oma sõltumatuse kindlustamise eest;

kõige laialdasemalt arendama asjalikke rahvusvahelisi sidemeid, majanduslikku koostööd ja kaubandust kõigi maadega, kes tahavad pidada selliseid suhteid Nõukogude Liiduga;

teostama aktiivset ja painduvat välispoliitikat, taotledes aktuaalsete ülemaailmsete probleemide reguleerimist läbirääkimiste teel, paljastama sõjaõhutajate sepitsusi ja manöövreid, vastastikkuse alusel sisse seadma asjaliku koostöö kõigi riikidega.

LÜHIKOKKUVÕTE

Käesoleval ajal eksisteerib välispoliitikas kaks suunda.

Kapitalistlike suurriikide juhtivad ringkonnad pidurdavad fašismi- ja möödunud sõja jäänuste likvideerimist, taaselustavad monopolistlikke jõude ning militarismi Lääne-Saksamaal ja Jaapanis, valmistavad ette uut maailmasõda. Sel eesmärgil arendavad nad ohjeldamatut võidurelvastumist ja teravdavad rahvusvahelist pinevust, seisavad «jõupoliitika» ja «külma sõja» jätkamise eest. Imperialistid tahavad tõugata kahe süsteemi omavahelist võistlust rahurööbastelt relvastatud konfliktide teele, sõja teele, loo-

tes sellega kapitalismi vältimatut hukkumist ära hoida või vähemalt pidurdada.

Sotsialismile pole sõda vaja. Seepärast teostavad Nõukogude Liit ja rahvademokraatiamaad printsipiaalselt teistsugust poliitikat kui imperialistlikud riigid. Uue ja vana korra — sotsialismi ja kapitalismi vahelise võitluse tulemust ei tule otsustada sõja, vaid rahumeelse majandusliku võistluse teel, ideede võitluse teel.

Milline ühiskondlik kord saavutab kõrgema majandusliku, tehnilise ja kultuurilise taseme ning kindlustab rahvahulkadele paremad elutingimused, selle korra kiidavad rahvad heaks ja valivad endale. Nõukogude Liidu ja kõigi sotsialistlike maade rahvad on veendunud, et kapitalismiga peetavas võistluses nad võidavad ja kaitsevad kindlalt rahu.

Erinevalt imperialistlikest riikidest astuvad sotsialistlikud riigid välja rahvusvahelise pinevuse lõdvendamise, rahu ja rahvusvahelise koostöö tugevdamise eest. Selle poliitika aluseks on erineva süsteemiga maade rahuliku kooseksisteerimise leninlik printsiip. NSV Liidu ja kõigi sotsialistliku leeri riikide rahuarmastav välispoliitika vastab kogu maailma rahvaste põhilistele elulistele huvidele. Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei, nagu sellest veel kord teatas NLKP XXII kongress, teeb kõik, mis temast oleneb, et rahulik kooseksisteerimine ja rahulik majanduslik võistlus võidaks kogu maailmas.

Nõukogude rahvas, kõigi sotsialistlike maade rahvad sammuvad rahu, demokraatiat ja sotsialismi kaitsva progressiivse inimkonna esiridades.

Rahvad ei taha võidurelvastumist. Nad püüavad vältida ülemaailmset termotuumasõda. Sõjajärgsel perioodil arenes võimas rahupooldajate liikumine, mis kujunes ülemaailmseks massiliikumiseks ja hakkas mõju avaldama valitsuste välispoliitikale. «Et vältida sõda, tuleb kaitsta üksmeelselt rahu,» räägivad kogu maailma lihtsad inimesed.

XXII kongressil vastu võetud NLKP programmi järeldus, et võimsa sotsialistliku leeri, rahuarmastavate mittesotsialistlike riikide, rahvusvahelise tööliklassi ja kõigi rahukaitsjate ühisel jõul saab maailmasõda kõrvaldada ühiskonna elust, — vaimustab ja innustab kõigi maade rahvaid, mobiliseerib neid aktiivsele võitlusele oma õiguste, ühiskondliku progressi, demokraatia, sotsialismi ja ülemaailmse rahu eest.

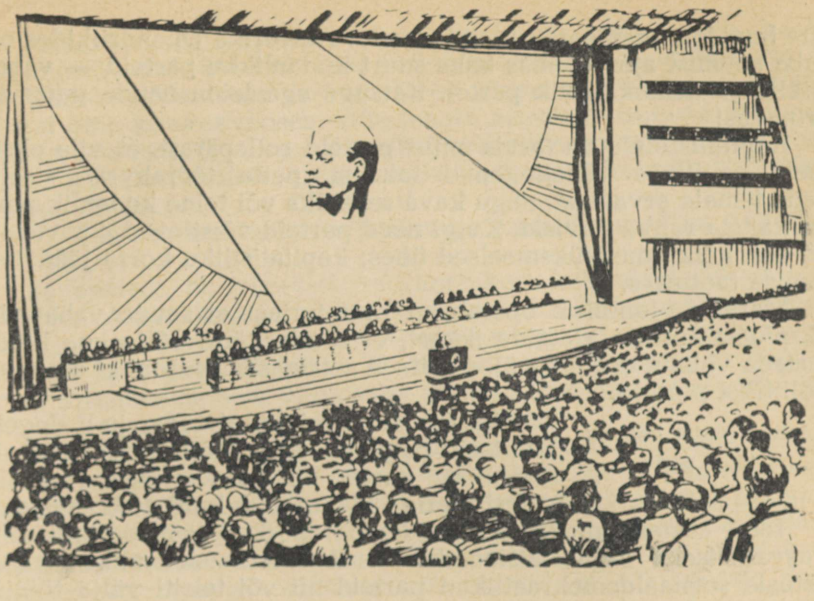

ÜHETEISTKÜMNES PEATÜKK

KOMMUNISTLIK PARTEI ON NÕUKOGUDE RAHVA JUHT

1. Partei kui nõukogude rahva eesmine väesalk

Te juba teate, et kapitalistlikus ühiskonnas käib äge klassivõitlus. Seda juhivad poliitilised parteid. Poliitiline partei on klassi kõige aktiivsem ja organiseeritum osa, kes tema huvisid väljendab ja kaitseb. *V. I. Lenin märkis, et ühiskonna jagunemine parteideks ja nendevaheline võitlus väljendab kõige kujukamalt ja täielikumalt klasside poliitilist võitlust.*

Tavaliselt eksisteerib igas kapitalistlikus riigis mitu kodanlikku parteid. Kodanlikud propagandistid kujutavad seda fakti «demokratismi avaldumisvormina». Kas see on aga nii? Muidugi mitte. Tegelikult kaitseb iga selline partei kodanluse või tema eri kihtide ja gruppide huve.

Tsaari-Venemaal näiteks oli mitu kodanlaste ja mõisnike parteid, kuid tegelikult tegutsesid nad kõik ühel nõul ekspluataato-

rite huvides, ekspluateeritavate vastu. Ameerika Ühendriikides on juba ammust ajas olemas kaks suurt kodanlikku parteid — vabariiklik ja demokraatlik partei. Katsuge aga leida nende parteide erinevus!

Kapitalistidele on tarvis mitut parteid sellepärast, et viia eksiteele poliitikas vähekogenud inimesi, petta töörahvast, sisendada temale arvamust, nagu kavatseks üks või teine kodanlik partei kaitsta rahva huvisid. Kuigi need parteid võistlevad omavahel, on nad kõik ometi üksmeelsed ühes: kapitalistliku korra jäädvustamise taotluses.

Marksism-leninism õpetab, et proletariaat ei suuda vabaneda ekspluataatorlike klasside ikkest, ei suuda kätte võita ega kindlustada võimu, ei suuda üles ehitada sotsialismi, kui tal ei ole oma poliitilist parteid.

Lenini partei kui uut tüüpi partei

Töölisklassi suured juhid K. Marx ja F. Engels kulutasid palju energiat töölisklassi revolutsioonilise partei loomiseks. Nad rajasid I Internatsionaali, mis eksisteeris 1864. aastast kuni 1872. aastani. 1889. aastal ühinesid sotsiaaldemokraatlikud töölisparteid rahvusvaheliseks organisatsiooniks — II Internatsionaaliks. Algul astusid sotsiaaldemokraatlikud parteid nii või teisiti välja töölisklassi huvide kaitseks, kuid järk-järgult läks juhtimine neis parteides ja hiljem kogu II Internatsionaalis oportunistide kätte, see tähendab inimeste kätte, kes kohanduvad valitsevate ekspluataatorlike klassidega. Oportunistid tuginevad töölisklassi privilegeeritud, kõrgepalgalistele kihtidele, väikekodanlusele ja kodanlikule intelligentsile.

Sõnades astuvad nad küll välja töölisklassi ja sotsialismi eest, tegelikult aga püüavad nad teha töölisliikumise hädaohutuks kapitalismile. Oportunistid on kodanluse agendid, tema ideeline ja poliitiline tugi töölisliikumises. Kaasaegsed oportunistid — parempoolsed sotsiaaldemokraadid — petavad töölisi juttudega, nagu oleks võimalik sotsialismile jõuda kapitalismi järkjärguliste reformide teel, ilma revolutsioonita, ilma proletariaadi diktatuurita. Nad ei kutsu töötajaid üles klassivõitlusele, vaid klassirahule, kodanlusega ära- ja kokkuleppimisele.

Viimastel aastatel on parempoolsed sotsiaaldemokraadid lõplikult üle läinud kodanluse leeri. Kui varem tegid nende juhid näo, nagu oleksid ka nemad marksistid, siis nüüd on nad avalikult lahti ütelnud marksismist, kuulutades teda «vananenuks».

Imperialismi ajajärgul, kui avalike klassilahingute aeg oli kätte jõudnud, kui proletariaadi ettevalmistamine poliitilise võimu kättevõitmiseks kujunes vahetuks ülesandeks, sai eriti selgeks, et vanad sotsiaaldemokraatlikud parteid on täiesti pankrotti jäänud. Nad olid revolutsiooniliseks tegevuseks täiesti kõlbmatud. Töölisklassile oli vaja uut tüüpi parteid, kes revolutsioonilist võitlust julgelt ja otsustavalt arendaks.

Proletariaadil, kirjutas V. I. Lenin, ei ole muud relva peale organisatsiooni. «*Andke meile revolutsionääride organisatsioon ja me pöörame Venemaa ümber.*» Need sõnad, mis V. I. Lenin 1902. aastal oma kuulsas teoses «Mis teha?» kirjutas, osutusid prohvetlikeks. Vladimir Iljitši poolt loodud bolševike partei pööras Venemaa tõepoolest ümber, muutis meie kodumaa võimsaks sotsialistlikuks riigiks.

V. I. Lenin nimetas meie bolševike parteid uut tüüpi parteiks. Miks?

Sellepärast, et erinevalt reformistlikest kokkuleplaslikest sotsiaaldemokraatlikest parteidest Kommunistlik Partei tekkis, arenes ja tugevnes kui tõeline revolutsiooniline partei, mis peab viima tööliste ja töötava talurahva hulki võitlusesse tsarismi ja kapitalismi kukutamise eest, ühiskonna sotsialistliku ümberkujundamise eest, kommunismi võidu eest.

Meie partei tekkis ja arenes kui proletariaadi klassiorganisatsiooni kõrgeim vorm, kui tema eesmine, kõige organiseeritum, distsiplineeritum ja teadlikum väesalk, kes on relvastatud revolutsioonilise teooriaga. Kuid nagu te juba teate, ei võitle töölisklass mitte ainult oma vabastamise eest, vaid ka kõigi töötajate vabastamise eest igasugusest ekspluateerimisest ja rõhumisest. Seepärast kaitseb töölisklassi partei kogu töötava rahva elulisi huve.

Meie ajastu mõistus, au ja südametunnistus

Bolševike partei, mis 1903. aastal Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Töölispartei (VSDTP) II kongressil loodi, on läbi käinud suure ja kuulsusrikka ajaloolise tee. Esialgu oli tema ridades ainult mõni tuhat inimest. Need aga olid mehised ja kindlad revolutsionäärid, ennastsalgavad proletaarsed võitlejad.

Kuuskümmend aastat tagasi olid bolševikud, nagu kujukalt ütles V. I. Lenin, tihedalt koondunud salk, kes kõvasti üksteisel käest kinni hoides sammus järsult tõusvat ning rasket teed mööda. «Me,» kirjutas tol ajal Vladimir Iljitš, «oleme igast küljest piiratud vaenlastest, ja meil tuleb peaaegu alati käia nende tule all.»[1] Tsarismi vastu ja töölisklassi rohkearvuliste vaenlaste vastu peetud ägedas võitluses karastus ja tugevnes partei kaader, kes ei kartnud mingisuguseid raskusi ja ohte.

Tsaarivalitsus jälitas revolutsionääre, neid heideti vanglatesse, saadeti asumisele, sunnitööle ja poodi võllas. Kuid miski ei suutnud peatada meie partei ridade kasvu ja tema suurenevat mõju töölisklassile. Langenute asemele tulid uued võitlejad, partei kasvas arvuliselt, võttes oma ridadesse töölisklassi, rahva paremad pojad ja tütred. 1917. aasta Veebruarirevolutsiooni ajaks, kui bolševikud põranda alt välja tulid, oli neid ligikaudu 40 000—45 000 inimest, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni eel aga, partei VI kongressiks — ligi 240 000 inimest.

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 5. kd., lk. 318.

Pärast sotsialistliku revolutsiooni võitu, kui partei muutus valitsevaks parteiks, hakkasid tema read kiiremini kasvama. On iseloomustav, et parteisse suurenes juurdevool iga kord, kui Nõukogudemaa elas üle kõige suuremaid raskusi.

Kodusõja ja välismaise interventsiooni aastail, kui noort Nõukogude vabariiki ähvardas surmaoht, astus parteisse 300 000 inimest; paljud neist läksid otsekohe rindele, et kaitsta relvaga sotsialistlikku isamaad.

1924. aastal, kui meie maad tabas raske mure — suri Vladimir Iljitš Lenin —, valisid töölised endi hulgast välja parimad seltsimehed ja saatsid nad parteisse. Nad ütlesid: «Lenin suri — on tarvis tugevdada Lenini parteid.» 240 000 töölist astus lühikese aja jooksul Kommunistlikku Parteisse. See oli leninlik kutse parteisse; see näitas, kui lähedane on töölistele partei ja kui kalliks nad teda peavad.

Palju töölisi, talupoegi ja eesrindliku intelligentsi esindajaid astus parteisse meie maa industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise perioodil.

Suure Isamaasõja ajal, kus otsustamisel oli küsimus Nõukogude riigi saatusest, otsustasid miljonid nõukogude patrioodid nii rindel kui tagalas saada kommunistideks. Hoolimata sellest, et partei rindel suuri kaotusi kandis, ei vähenenud tema koosseis, vaid vastupidi, suurenes rohkem kui 1,6 miljoni inimese võrra.

Ka pärast sõda on partei read pidevalt kasvanud: XXII kongressiks oli meie partei ridades ligemale kümme miljonit NLKP liiget ja liikmekandidaati.

V. I. Lenin nimetas meie parteid miljonite parteiks. Ta ütles, et bolševike partei on meie ajastu mõistus, au ja südametunnistus.

«On selline partei!»

Millega seletada siis partei tohutut kasvu ja suurt usaldust, mis tal rahva hulgas on? Kõigepealt sellega, et Kommunistlik Partei on kogu oma ajaloo vältel ennastsalgavalt võidelnud töötajate huvide eest.

Venemaal eksisteerinud kodanlaste ja mõisnike parteid lahkusid areenilt koos nende ekspluataatorlike klassidega, kelle huvisid nad kaitsesid. Juba ammu pole meie maal ka selliseid väikekodanlikke parteisid nagu sotsialistide-revolutsionääride (esseeride) partei ja menševike partei. Rahvas tundis ära nende parteide reeturliku olemuse ja pööras neile selja. Töölised ja talupojad veendusid oma kauaaegsete kogemuste najal, et ainult kommunistid võitlevad ennastsalgavalt ja jõudu säästmata töötajate õnne eest, et ainult nemad seisavad kindlalt rahva huvide eest ning juhivad rahvahulki õiget teed mööda.

Oma olemasolu esimestest päevadest alates oli bolševike parteil selge eesmärk. Selle määras kindlaks partei programm, mis 1903. aastal toimunud VSDTP II kongressil vastu võeti. V. I. Lenini aktiivsel osavõtul väljatöötatud programm juhtis tähelepanu sellele, et partei peab organiseerima töölisklassi, töörahva hulki

selleks, et kukutada Venemaal tsaari ja mõisnike võim, seejärel aga ka kapitali võim, kehtestada proletariaadi diktatuur ning üles ehitada uus, sotsialistlik ühiskond.

Väljendades rahva mõtteid ja lootusi ning ületades määratu suuri raskusi ja takistusi, sammus meie partei oma suure eesmärgi poole.

Bolševike juhtimisel kukutasid Venemaa töölised ja talupojad 1917. aasta veebruaris vihatud tsaari-isevalitsuse ning võitlesid resoluutselt kodanluse võimu vastu, sotsialistliku revolutsiooni eest. 1917. aasta juunis deklareerisid menševikud I ülevenemaalisel nõukogude kongressil, et Venemaal ei ole sellist parteid, kes üksinda võiks endale võtta vastutuse riigi saatuse eest. «On selline partei!» vastas neile V. I. Lenin. Too oli bolševike partei. Kartmata vastutust, oli ta valmis võimu enda kätte võtma, teadis, kuidas päästa Venemaad hävingust, kuhu teda tõukasid kapitalistid ja mõisnikud, teadis, kuidas päästa Venemaad välismaise imperialistliku ja täieliku orjastamise ohust, kuidas välja pääseda maailmasõja tulest, anda maa talupoegadele ja rahu rahvale, asuda sotsialistlike ümberkujunduste läbiviimisele.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit 1917. aastal tähendas, et meie parteist, kes varem võitles võimu eest, on nüüd saanud valitsev partei ja et tema programm, mis II kongressil vastu võeti, on ellu viidud. V. I. Lenin kirjutas: «Meie, bolševike partei, oleme Venemaa *veennud*. Meie oleme Venemaa *võitnud* — rikastelt vaestele, ekspluataatoritelt töörahvale. Nüüd me peame Venemaad *valitsema*.»[1]

Partei VII kongressil 1918. aastal nimetasid bolševikud V. I. Lenini ettepanekul oma partei kommunistlikuks parteiks — nii nagu nimetasid töölisparteid Karl Marx ja Friedrich Engels. «Sotsiaaldemokraatliku partei» nimetus ei olnud teaduslik, see ei näidanud võitluse eesmärki, pealegi häbistasid seda oportunistidreetjad, kes Esimese maailmasõja aastail reetsid töölisklassi, läksid üle kodanluse leeri. VII kongressist alates hakkas partei end nimetama Venemaa Kommunistlikuks (bolševike) Parteiks või lühendatult — VK(b)P. Sõna «kommunistlik» väljendab kõige täpsemalt partei lõppeesmärki — kommunistliku ühiskonna ülesehitamist.

1919. aastal võttis VK(b)P VIII kongress vastu uue programmi, mis töötati välja V. I. Lenini vahetul osavõtul ja juhtimisel. Teine programm seadis partei ette ülesande — ehitada üles sotsialism meie maal. Sotsialismi täielik ja lõplik võit NSV Liidus kujutab endast meie partei ja rahva peamist tulemust võitluses selle programmi elluviimise eest.

1961. aastal toimunud NLKP XXII kongress võttis vastu partei kolmanda programmi — kommunismi ülesehitamise programmi.

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 27. kd., lk. 216.

Partei on nõukogude ühiskonna juhtiv jõud. Nelikümmend viis aastat juhib ta edukalt meie maad, kindlustab rahva tahte- ja tegevusühtsust, suunab tema jõupingutusi kommunismi ülesehitamisele. Meie kodumaa töötajad räägivad uhkusega: «Meil on suured edusammud sellepärast, et meid juhib partei.»

Kommunistliku Partei tegevus hõlmab kõiki sotsialistliku ühiskonna elu külgi. Ta uurib tööstuses, põllumajanduses, transpordis ja teistes rahvamajandusharudes valitsevat olukorda ning töötab välja abinõud, mis kindlustavad kõigi rahvamajandusharude ja kultuurialade järjekindla arendamise. Ta juhib NSV Liidu rahvamajanduse arendamise jooksvate plaanide ja perspektiivplaanide koostamist, suunab töötajate jõupingutusi tootmise arendamisele, kindlustab Nõukogude riigi võimsuse pideva kasvu ja rahva heaolu tõusu.

Hoolitsus rahva elutaseme pideva tõstmise eest on alati olnud ja on ka edaspidi meie partei tähelepanu keskpunktis. NLKP poliitikat läbib suur kommunistlik idee: kõik inimese heaks, kõik inimese õnne nimel!

Partei teeb määratu suurt tööd töötajate poliitilise teadlikkuse tõstmisel, nende kasvatamisel kommunistliku töössesuhtumise, nõukogude patriotismi ja sotsialistliku internatsionalismi vaimus ning inimeste teadvuses säilinud kapitalismi igandite likvideerimisel. Ta suunab Nõukogude riigi välispoliitikat, mille eesmärgiks on säilitada ning kindlustada rahu kogu maailmas. Samal ajal hoolitsevad partei ja Nõukogude valitsus Nõukogude riigi kaitsevõime edasise tugevdamise eest.

NSV Liidu töötajate maailmaajaloolised võidud on Kommunistliku Partei poliitika elluviimise tulemus. Olles relvastatud marksismi-leninismi teooriaga ja ühiskonna arenemise seaduste tundmisega ning tuginedes rahvahulkade kogemustele, töötab partei välja teaduslikult põhjendatud poliitika, mis töötajate elulisi huvisid väljendab. Partei seab rahva ette sellised eesmärgid ja ülesanded, mille dikteerib elu ise ning mis tulenevad ühiskonna arenemise vajadustest ja kommunismi ehitamise huvidest.

Kõigi töörahva organisatsioonide juhtiv tuumik

Kommunistlik Partei on nõukogude rahva ainus poliitiline partei, ja see tuleneb meie ühiskonnakorra olemusest endast. Nõukogudemaal on loodud täiesti uus ühiskond, kus ei ole antagonistlikke klasse, järelikult pole ka pinda mitme partei olemasoluks. Nõukogude Liidus on ainult üks poliitiline partei — kommunistide partei. Tema eesmärk on kõigi nõukogude inimeste — tööliste, kolhoosnikute, teenistujate, parteilaste ja parteitute eesmärk.

Hästi ütles selle kohta üks meie tööline, kes viibis Nõukogude delegatsiooni koosseisus Itaalias.

Milaanos esines ta kõnega, mille võtsid soojalt vastu itaalia töölised, kes olid kogunenud suure tehase väravaesisele väljakule.

Et vähendada seda muljet, mida ta kõne oli jätnud, hakkasid fašistid vahele hüüdma:

«Teie, senjoor, rääkisite oma maast. Kuid miks on teil ainult üks partei?»

Nõukogude tööline naeratas rahulikult ja vastas:

«Meil polegi neid rohkem tarvis. Milleks?»

Rahvahulgast hõigati:

«Kuid meie tehases on mitme partei rakukesi.»

Meie seltsimees vastas:

«Mis siis sellest, asi on tuttav. Tsaari-Venemaal oli ka palju parteisid, kuid töötajate elu ei olnud sellest sugugi kergem. Nüüd on meil üks partei, kuid see on tõeliselt rahva partei, ta väljendab ja kaitseb töötajate huvisid, juhib meie rahvast kommunismile. Selle parteiga me läheme läbi tule ja vee, meile ei ole temaga miski kohutav.»

Viimased sõnad uppusid kiiduavaldustesse ja hüüetesse: «Bravissimo!» Läbikukkunud fašist hõikas:

«Kommunistlik propaganda!»

Väljakul viibivad inimesed vastasid talle ähvardava vilega. Kui aga saabus vaikus, tõstis nõukogude tööline käe ja ütles:

«Ma tahaksin ainult vastata senjoorile, et ma ise olen parteitu . . .»

Partei ja rahva ühtsus annab tunnistust sotsialistliku korra jõust ja võimsusest.

Ekspluataatorliku korra tingimustes surutakse töötajate loovat aktiivsust halastamatult maha. Kapitalism lämmatab ja hukutab rahva initsiatiivi ning rahva hulgast tulnud talente. V. I. Lenin ütles, et ainult proletaarse revolutsiooni võit loob tingimused miljonite inimeste kaasatõmbamiseks uue elu ehitamisele. Nii meie maa kui ka rahvademokraatiamaade kogemused näitavad, et pärast sotsialistlikku revolutsiooni jõuavad tööinimesed välja laiale loova ülesehitustöö teele, nende ühiskondlik ja tööalane aktiivsus suureneb ennenägematult.

Mida sügavamad on läbiviidavad sotsiaal-majanduslikud ümberkujundused, seda laiemaid elanikkonna kihte on tarvis sellele kaasa tõmmata. Ehitatakse ju kommunismi rahva tööga. Sellepärast arendab Kommunistlik Partei väsimatult rahvahulkade loovat aktiivsust, suunab seda ühtsele eesmärgile.

Algul menševikud, hiljem aga trotskistid astusid välja selle vastu, et partei juhiks ideeliselt ja poliitiliselt riiklikke organeid, ametiühinguid ning teisi töötajate ühiskondlikke organisatsioone. Nad püüdsid sellega õõnestada partei juhtivat osa uue, kommunistliku elu ehitamisel. Niisamasugusest joonest peavad praegu kinni kaasaegsed revisionistid.

Meie partei paljastas resoluutselt menševike, trotskistide ning teiste leninismi vaenlaste katsed vähendada partei juhtivat osa sotsialistlikus ühiskonnas.

Praegu, mil sotsialism on meie maal võitnud täielikult ja lõplikult ning proletariaadi diktatuuri riik on muutunud üldrahvalikuks riigiks, kasvab üha enam töötajate ühiskondlike organisatsioonide osa, partei osa, kes neid organisatsioone juhib.

Kõige massilisemaks organisatsiooniks on meil *töörahva saadikute nõukogud.* Nad hõlmavad kõiki sotsialistliku ühiskonna töötajaid. Nõukogud ühendavad endas riikliku ja ühiskondliku organisatsiooni jooni. Sealjuures etendavad ühiskondlikud alused nõukogude tegevuses praegu ja ka edaspidi üha suuremat osa. Nõukogud teostavad ühiskonna riiklikku juhtimist, nende kaudu tõmmatakse miljonid töötajad kaasa riigivalitsemisele.

Partei arendab igati sotsialistlikku demokraatiat. Viimastel aastatel on tarvitusele võetud abinõud nõukogude osa suurendamiseks, nende alaliste komisjonide töö parandamiseks, rahvasaadikute tegevuse aktiviseerimiseks ning valijate kontrolli kõvendamiseks rahvasaadikute tegevuse üle, laiade elanikkonna kihtide kaasatõmbamiseks kõigi ühiskonna asjade juhtimisele.

Teiseks töötajate massiorganisatsiooniks on *ametiühingud.* V. I. Lenin nimetas ametiühinguid kommunismi kooliks, valitsemise ja majandamise kooliks. Ametiühingud kasvatavad töölistes ja teenistujates kommunistlikku töössesuhtumist, vastutust ettevõtte olukorra ja arendamise eest, tootmise edendamise eest.

Ametiühingute tähtsaks ülesandeks on tõsta tööliste ja teenistujate kommunistlikku teadlikkust, tõmmata neid kaasa tootmise juhtimisele, õpetada neile riigi ja ühiskonna asjade juhtimist. Tehastes, vabrikutes ja ehitustel loodud alalistest tootmisnõupidamistest võtab osa mitu miljonit töölist, inseneri, tehnikut ja teenistujat.

Ametiühingud organiseerivad võistlust kommunistliku töö eest, arendavad tööliste ja teenistujate massilist liikumist tööviljakuse tõstmise ja tehnika parema kasutamise eest, omahinna alandamise ja toodangu kvaliteedi tõstmise eest, hoolitsevad tööliste ja teenistujate materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmise eest. Nad kontrollivad töökaitseseaduste täitmist, käsutavad sotsiaalkindlustusfonde, jälgivad ohutustehnika silmaspidamist, kontrollivad seda, kuidas töötavad ühiskondliku toitlustamise ettevõtted, peavad ülal rohkearvulisi puhkekodusid ja sanatooriume, jaotavad elamispinda. Ametiühingute kätte on koondatud sellised tähtsad kultuurharidusliku töö vahendid, nagu kultuuripaleed, klubid, raamatukogud.

Partei initsiatiivil on viimastel aastatel laiendatud ametiühingute õigusi, et nad saaksid veelgi edukamalt etendada kommunismi kooli, riikliku ja majandusliku ülesehitustöö kooli osa.

Üheks kõige arvukamaks ja levinumaks töötajate organisatsiooniks on *kooperatsioon*, niihästi tootmiskooperatsioon kui ka tarbijate kooperatsioon. Kooperatsioon hõlbustab linna ja maa vahelist sidet, aitab kaasa töölisklassi ja talurahva liidu tugevda-

misele, laialdaste talurahva hulkade kaasatõmbamisele kommunistlikku ülesehitustöösse.

Partei ustavaks abiliseks võitluses kommunismi eest on *Üleliiduline Leninlik Kommunistlik Noorsooühing*, mis ühendab oma ridades ligemale kakskümmend miljonit noormeest ja neidu. Kommunistlik Noorsooühing on noorte iseseisev ühiskondlik organisatsioon, parteitu, kuid parteiga tihedasti seotud organisatsioon. Kommunistlik Noorsooühing abistab parteid noore põlvkonna kommunistlikul kasvatamisel, valmistab ette noorte reservi kõigile teistele töötajate massiorganisatsioonidele. Partei ülesandel juhib Kommunistlik Noorsooühing kommunistliku lasteorganisatsiooni — V. I. Lenini nimelise noorte pioneeride organisatsiooni tegevust.

Kommunistlike noorte organisatsioonid on partei joone aktiivseiks elluviijaiks kõigil kommunistliku ülesehitustöö aladel. Neil on õigus laialdaseks initsiatiiviks ettevõtete, kolhooside, sovhooside ja asutuste töö parandamisega ning massiliste kampaaniate läbiviimisega seotud küsimuste arutamisel ja nende küsimuste ülestõstmisel parteiorganisatsioonide ette.

Olles ustav oma võitlustraditsioonidele, abistab Kommunistlik Noorsooühing aktiivselt parteid rahvamajanduse ja kultuuri edasise tõusu saavutamisel. Kõik on olnud selle tunnistajaks, kuidas Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee üleskutsel suundusid üle 300 000 noore patrioodi Kaug-Ida, Siberi, Donbassi ja meie maa põhjapiirkondade ehitustele. Kommunistlik Noorsooühing on partei aktiivseks abiliseks võitluses põllumajanduse järsu tõusu eest. Üle 350 000 noormehe ja neiu sõitsid 1954. ja 1955. aastal Kasahstani ja Siberi piirkondadesse uudis- ja jäätmaid üles harima ning aitasid oma ennastsalgava tööga luua teraviljabaasi NSV Liidu idapiirkondades.

Rasketööstuse ettevõtete suurehitused on kuulutatud komsomoli löökehitusteks. Kommunistlike noorte organisatsioonid on võtnud oma šefluse alla nafta-, gaasi- ja keemiatööstuse ettevõtete ehitamise. Kommunistliku Noorsooühingu initsiatiivil on arenenud uus patriootlik liikumine — kommunistliku töö lööklaste ja brigaadide liikumine. Nende võitlusdeviisiks on — õppida töötama ja elama kommunistlikult!

Tähtsat osa nõukogude ühiskonna elus etendavad töötajate arvukad vabatahtlikud ühingud, loomingulised liidud — kirjanike, ajakirjanike, kunstnike, heliloojate, arhitektide liidud.

Partei ei asenda ühtki töörahva ühiskondlikku organisatsiooni. Ta ei käsuta neid organisatsioone, vaid juhib nende tegevust neis organisatsioonides töötavate kommunistide kaudu. *Veenmine ja selgitustöö on põhiline meetod, mida partei töörahva hulkade juhtimisel rakendab.*

Tänu parteilisele juhtimisele saavutatakse töörahva mitmesuguste organisatsioonide tegevuse ühtsus. Kõik nad võitlevad ühise eesmärgi eest, kommunismi eest.

2. Milles seisab Kommunistliku Partei jõud

Olla rahva eesmiseks väesalgaks tähendab olla tema teadlik väesalk, tähendab aru saada, kuhu ja kuidas on tarvis juhtida töölisklassi ja kogu töörahvast. Selleks aga peab partei olema relvastatud eesrindliku revolutsioonilise teooriaga.

«Ilma revolutsioonilise teooriata ei saa olla ka revolutsioonilist liikumist... *Eesrindliku võitleja osa võib täita ainult partei, keda juhib eesrindlik teooria,*»[1] kirjutas V. I. Lenin. Elu on selle teesi õigsust täielikult kinnitanud. Marksistlik-leninlik õpetus aitab parteil olukorras õigesti orienteeruda, aitab tal tunnetada, kuidas ja kuhu sündmused arenevad, ette näha tulevikku ning suunata ühiskondliku elu liikumist töörahva huvides.

Partei võimas relv

Proletaarse revolutsiooni ja sotsialismi võit meie maal, sotsialistlike riikide tekkimine ja edukas arenemine, revolutsioonilise töölisliikumise kasv kapitalistlikes maades, sadade miljonite inimeste vabanemine koloniaal-orjusest — see kõik on praktikas tõendanud marksistlik-leninliku õpetuse õigsust, mille järgi vana, ekspluataatorlik kord paratamatult hukkub ja uus, kõrgem kord — kommunism — võidab.

NLKP XXII kongress rõhutas oma resolutsioonis NLKP Keskkomitee aruande põhjal, et on tarvis ka edaspidi kõrgel ja puhtana hoida marksismi-leninismi kõikevõitvat lippu, arendada teooriat ning rikastada seda uute järelduste ja teesidega, mis üldistavad kommunistliku ülesehitustöö kogemusi. Kongress märkis, et partei, juhindudes teooria ja praktika ühtsuse leninlikust printsiibist, peab käsitlema marksismi-leninismi kaitsmist ja loovat arendamist oma tähtsaima kohusena.

Marksistlik-leninliku teooria jõud seisabki selles, et ta on igavesti elav, edasiarenev õpetus, et teda kontrollitakse praktikas ning pidevalt rikastatakse revolutsioonilise võitluse ajalooliste kogemuste alusel.

Marksistlik-leninlikku teooriat arendatakse loovalt edasi partei kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite otsustes ning teistes kommunistlike ja töölisparteide dokumentides, samuti Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtide ning teiste maade kommunistlike ja töölisparteide juhtide töödes.

Määratu suure panuse marksistlik-leninlikku teooriasse andis partei XXII kongress.

N. S. Hruštšovi ettekannetes NLKP XXII kongressil on tehtud kokkuvõte sellest teoreetilisest, poliitilisest ja organisatoorsest tööst, mida partei on teinud XX kongressi järgsel perioodil. NLKP programmis antakse vastused kommunistliku ülesehitustöö teoreetilistele ja praktilistele põhiküsimustele, valgustatakse tähtsamaid maailma kaasaegse arengu probleeme. Esmakordselt inim-

[1] V. *I. Lenin,* Teosed, 5. kd., lk. 331, 332.

konna ajaloos töötati välja kommunistliku ühiskonna ülesehitamise teaduslikult põhjendatud konkreetne plaan.

Teooria loov arendamine lahutamatus ühtsuses kommunistliku ülesehitustöö praktikaga, võitlus marksistlik-leninliku õpetuse puhtuse eest, leppimatus tema suurte põhimõtete igasuguse moonutamise vastu on meie partei elu seadus.

Ühtsus, organiseeritus ja distsipliin

Meie partei pikaajalised ajaloolised kogemused õpetavad, et partei jõud peitub tema ridade ühtsuses. Ilma sellise ühtsuseta poleks olnud võimalik liita töölisklassi, viia teda sotsialistliku revolutsiooni võidule. Ilma partei raudse ühtsuseta poleks võimalik olnud säilitada võimu, üles ehitada sotsialismi ja tagasi tõrjuda imperialistlike riikide kallaletunge, arendada ja edukalt juhtida kommunistlikku ülesehitustööd.

Partei on inimeste vabatahtlik ühendus, keda seob vaadete, maailmavaate ühtsus. Kommunistidel on mitte ainult ühised vaated, vaid nad viivad neid ka aktiivselt ellu, nad võitlevad partei poolt seatud ülesannete täitmise eest. Selleks aga ainuüksi ideelisest ühtsusest ei piisa, ideelist ühtsust peab kindlustama tegevusühtsus, kõigile partei liikmeile ühtne ja kohustuslik distsipliin, see on organisatsiooniline ühtsus.

V. I. Lenin pidas väga tähtsaks partei tugevdamist ja tema ühtsuse säilitamist. Olles ustav Lenini õpetusele, on meie partei alati resoluutselt võidelnud mitmesuguste leninismivastaste rühmade — trotskistide, «detsistide», anarho-sündikalistide, parempoolsete oportunistide ja rahvuskallaklaste vastu, kes nagu omal ajal menševikudki tõukasid parteid marksistlik-leninlikult teelt kõrvale, õõnestasid partei distsipliini, püüdsid kõigutada partei ridu ja teda vaenulikeks gruppideks lõhestada. Nad nõudsid parteis esinevatele parteivastastele fraktsioonidele ja rühmitustele vabadust, mis on muidugi täiesti vastuolus partei ühtsuse ja raudse distsipliiniga. Kui partei oleks sellele teele asunud, siis oleksid meie vaenlased seda kohe ära kasutanud, sotsialistlik ülesehitustöö oleks meie maal nurja aetud ning rahva poolt vihatud kapitalistlik kord oleks taastatud.

Partei paljastas ja heitis oma ridadest välja trotskistid, parempoolsed oportunistid ja kõik teised leninismist taganejad.

Suur tähtsus partei võitluse ajaloos, mis ta on pidanud ühtsuse eest ning fraktsioonide ja rühmituste vastu, oli VK(b)P X kongressi otsustel. See kongress toimus 1921. aasta märtsis, noorele Nõukogude vabariigile raskel ajal. Olukord, mil Nõukogudemaa läks sõja olukorralt üle rahulikule sotsialistlikule ülesehitustööle, oli äärmiselt komplitseeritud. Rahvamajandus oli sõja ja interventsiooni tõttu laostatud. Talurahva hulgas kasvas rahulolematus toiduainete andmise kohustuse pärast, mis kehtestati kodusõja aastail, töölisklass aga oli nõrgestatud rindel saadud kaotuste tõttu, tööpuuduse ja nälja tõttu, osa töölisi läks maale. Kontrrevo-

lutsionäärid organiseerisid Siberis, Ukrainas ja Tambovi piirkonnas ülestõuse. Kroonlinnas puhkes valgekaartlaste mäss.

Oli tarvis suurimat partei ühtsust, selleks et vastu panna väikekodanliku stiihia kõikumistele, kontrrevolutsiooniliste jõudude pealetungile ning ellu viia sotsialismi ülesehitamise leninlik plaan uue majanduspoliitika alusel. Sealjuures tulid parteis ilmsiks opositsioonilised rühmitused, kes alustasid võitlust leninliku joone vastu. Trotskistid, «töölisopositsioon», Buhharini «puhverrühm» ja teised õõnestasid partei distsipliini ja tõukasid parteid lõhenemisele.

Võitluses opositsiooniliste rühmituste vastu koondus partei V. I. Lenini ümber.

Kongress tegi tõsised järeldused sellest siseparteilisest võitlusest, mille fraktsionäärid parteile peale sundisid. Need järeldused on formuleeritud tuntud resolutsioonis «Partei ühtsusest», mille kirjutas V. I. Lenin ning mis muutus partei elu- vankumatuks seaduseks. Resolutsioonis rõhutati, et iga parteiorganisatsioon on kohustatud rangelt jälgima seda, et mingeid fraktsioonilisi väljaastumisi ei esineks. Ühtsuse rikkujate suhtes tuleb tarvitusele võtta karmid abinõud, kaasa arvatud parteist väljaheitmine.

Eriline tähtsus oli resolutsiooni sel osal, kus on juttu abinõudest, mida tuleb rakendada Keskkomitee nende liikmete suhtes, kes on distsipliini rikkunud. Demokraatliku tsentralismi printsiipidele rajatud parteis on otsustava tähtsusega tema juhtiva organi ühtsus. Keskkomitee ühtne tahe, kindlus ja monoliitsus on tagatiseks kogu partei monoliitsusele. Ja vastupidi, igasugune fraktsioonilisuse avaldumine Keskkomitees endas võib külvata nõutust parteiorganisatsioonides ja esile kutsuda lõhenemise ohu. Seepärast kutsus V. I. Lenin parteid üles mitte lubama Keskkomitee koosseisus ükskõik missuguste fraktsioonide ja rühmade tekkimist.

Leninlik resolutsioon oli partei ühtsuse kindlaks tagatiseks ja etendas suurt osa kõigi nende kallaklaste, opositsionääride ja fraktsionääride purustamisel, kes kunagi hiljem on partei peajoone vastu välja astunud ja partei ühtsust õõnestada püüdnud.

Sotsialismi võit NSV Liidus ning nõukogude ühiskonna sotsiaal-poliitilise ühtsuse tugevnemine hävitasid pinna mitmesuguste rühmade ja fraktsioonide olemasolule parteis.

Kuid praegugi veel leidub mõnikord üksikuid tegelasi, kes on elust irdunud, kaotanud sideme rahvaga ning astuvad välja partei joone ja rahva huvide vastu. Just niiviisi oli lugu NLKP Keskkomitee juunipleenumil (1957. a.) paljastatud ja hukkamõistetud Molotovi, Kaganovitši, Malenkovi ja teiste parteivastase grupiga. Tahtmata näha uusi tingimusi partei ja nõukogude rahva töös ning jäädes vanade, mahajäänud vaadete kammitsasse, kartes isiklikku vastutust Stalini isiku kultuse perioodil kasutuselevõetud repressioonide eest, avaldasid need pankrottijäänud tegelased visa vastupanu NLKP XX kongressi poolt võetud leninliku kursi ellu-

viimisel. Keskkomitee andis resoluutse vastulöögi neile tegelastele; siis aga organiseerisid nad parteivastase sobingu ning asusid intriigide, mahhinatsioonide ja fraktsioonilise võitluse teele, partei peajoone vastu võitlemise teele.

Keskkomitee pleenum paljastas nurjatute fraktsionääride parteivastase tegevuse ning purustas nad ideeliselt. NLKP XXII kongress kiitis täielikult heaks Keskkomitee abinõud. Partei kongressi resolutsioonis NLKP Keskkomitee aruande põhjal on öeldud:

«Kogu partei nimel mõistab XXII kongress nördimusega hukka parteivastase fraktsioonilise õõnestustegevuse, mis ei sobi kokku partei ühtsuse leninliku printsiibiga. See, kes asub fraktsioonilise võitluse, partei leninliku joone ja tema ühtsuse vastu suunatud kulissidetaguste intriigide ja mahhinatsioonide teele, see astub välja kogu rahva huvide, kommunistliku ülesehitustöö huvide vastu. Kõigi kommunistide tahet väljendades deklareerib kongress, et partei viib ka edaspidi vääramatult ellu partei ridade ühtsuse ja puhtuse säilitamise leninlikku seadust ning võitleb leppimatult igasuguste kildkondlikkuse ja fraktsioonilisuse nähtuste vastu.»

Meie partei on tugev just selle poolest, et ta, ühendades oma ridades miljoneid inimesi, tegutseb kui üks mees. Niisuguses organisatsioonis ei ole kohta lodevusel ega distsiplineerimatusel. Organiseeritus suurendab partei jõudu mitmekordselt.

V. I. Lenin kirjutas juba enne revolutsiooni:

«Partei on klassi teadlik ja eesrindlik kiht, tema avangard. Selle avangardi jõud on 10, 100 ja enam korda suurem kui tema arvuline koosseis.

Kas see on võimalik? Kas võib saja jõud ületada tuhande jõu? Võib ja ületabki, kui sada on organiseeritud.

Organisatsioon kümnekordistab jõudu.»[1]

Marksistlik-leninliku partei distsipliini kontrollitakse ja tugevdatakse eelkõige partei liikmete teadlikkusega, nende ustavusega kommunismi üritusele, nende vastupidavuse, eneseohverdamise ja kangelaslikkusega. Tänu organiseeritusele, distsiplineeritusele ja monoliitsusele on Kommunistlik Partei suuteline vajalikul momendil oma ridu kiiresti ümber korraldama, et lahendada kommunistliku ülesehitustöö uued ülesanded.

Kollektiivne juhtimine

V. I. Lenin õpetas, et partei võib edukalt töötada ainult siis, kui peetakse rangelt kinni kollektiivse juhtimise printsiibist. Ta nägi parteis töötajate kollektiivset juhti, partei Keskkomiteed aga nimetas «juhtijate kollektiiviks».

Kommunistlik Partei lähtub oma tegevuses marksismi-leninismi tähtsast teesist: rahvahulgad, töötajad on uue elu tõelised loojad, partei aga on nende kollektiivne juhtiv ja suunav jõud. Ainult partei kollektiivsed kogemused ja kollektiivne tarkus kindlustavad

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 19. kd., lk. 369.

meie maa õige juhtimise, poliitika- ja majandusalaste ning kultuurilise ülesehitustöö küsimuste õige lahendamise, pideva sideme rahvahulkadega, nende isetegevuse ja initsiatiivi arengu.

Kollektiivsus on parteilise juhtimise kõrgeim printsiip. Kui kogenud üks või teine juhtiv ühiskonnategelane ka oleks, kui palju ta ka teaks, ei suuda ta kunagi kollektiivi kogemusi ega teadmisi asendada. Kui juhtiv töötaja irdub kollektiivist, usub oma ilmeksimatusse, siis selle tagajärjeks on paratamatult suured vead ja ebaõnnestumised. Hoolimatu suhtumine kollektiivisse on leninlike partei elu normide ja juhtimise printsiipide jäme rikkumine.

On teada, kui resoluutselt on partei välja astunud isikukultuse vastu, s. o. üksikisiku kummardamise vastu, temale selliste asjade omistamise vastu, mis on jõukohased ainult rahvale, klassile, parteile.

Olles lõpuni ustav marksistlik-leninlikule õpetusele, astus meie Kommunistlik Partei Keskkomitee juhtimisel resoluutselt välja J. V. Stalini isiku kultuse vastu.

Partei XX ja XXII kongressi dokumentides ja NLKP Keskkomitee 1956. aasta 30. juuni otsuses «Isikukultusest ja selle tagajärgedest ülesaamise kohta» on antud vastused sellele, millised on Stalini isiku kultuse tekkimise põhjused ja milles seisab isikukultuse kahjulikkus.

Isikukultus ja sellega seotud kollektiivse juhtimise ja sisepartei-lise demokraatia rikkumine on vastuolus partei elu leninlike normidega.

Isikukultus vähendas partei ja rahvahulkade osa, pidurdas partei ideelise elu arengut ja töötajate loovat initsiatiivi. Isikukultuse ideoloogia on sügavalt vaenulik marksismile-leninismile. Ehkki isikukultus ei saanud parteid ja rahvast sotsialismi ehitamise teelt kõrvale juhtida, siiski tõi ta endaga kaasa juhtide irdumise rahvahulkadest, pidurdas meie maa majanduslikku arengut, tekitas ohu, et meie maa positsioonid võivad rahvusvahelisel areenil nõrgeneda.

Partei ütles rahvale kogu tõe suurtest vigadest ja rasketest tagajärgedest, mis olid seotud isikukultusega, võttis tarvitusele otsustavad abinõud selle likvideerimiseks. Varjata vigu, neid kinni mätsida ei ole Lenini parteile kohane. V. I. Lenin kirjutas: «Poliitilise partei suhtumine oma vigadesse on üheks tähtsamaks ja õigemaks kriteeriumiks partei tõsiduse ja selle kohta, kuivõrd ta täidab *tegelikult* oma kohustusi oma *klassi* ja töörahva *massi* suhtes. Avalikult tunnistada viga, avastada selle põhjused, läbi analüüsida olukord, mis tekitas vea, arutada tähelepanelikult vea parandamise vahendeid — see on tõsise partei tunnus, sellega täidab partei oma kohustused, see on *klassi* ja seejärel ka *massi* kasvatamine ja õpetamine.»[1]

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 31. kd., lk. 38—39.

Isikukultuse terav kriitika oli mehine samm. Partei teadis, et see toob endaga kaasa teatud kahju ja miinuseid, tekitab mõningaid ajutisi raskusi. Kuid ta oli kindlalt veendunud selles, et need miinused ja raskused on mööduvad, et leninlike partei ja riigi elu normide, leninlike juhtimise printsiipide taastamine annab suurepäraseid tulemusi kõigil elu aladel, nii majanduslikus kui ka kultuurilises ülesehitustöös.

Ja partei ei eksinud.

NLKP XX kongress mõistis teravalt ja õiglaselt hukka isikukultuse, andis partei ja rahva loovatele jõududele vaba tegevusvälja, aitas kaasa partei ja rahvahulkade sidemete laiendamisele ja partei võitlusvõime suurendamisele. N. S. Hruštšov ütles NLKP XXII kongressil, et pärast isikukultuse paljastamist «meie edasiliikumine kommunismi teel kiirenes. Praegu oleme end sirgu ajanud, hingame vabamalt, meie pilk on teravam ja selgem.» Meie partei autoriteet on mõõtmatult kasvanud, uuele astmele on tõusnud kogu rahvusvaheline kommunistlik ja töölisliikumine.

Täielikult on taastatud parteilise juhtimise kollektiivsuse printsiip, likvideeritud siseparteilise demokraatia jäme rikkumine. Teatavasti ei kutsutud isikukultuse perioodil peaaegu neljateistkümne aasta jooksul kokku ühtegi partei kongressi, äärmiselt harva toimusid Keskkomitee pleenumid. Praegu selliseid nähtusi ei ole ega saagi olla. Regulaarselt kutsutakse kokku kongressid ja toimuvad Keskkomitee pleenumid, viiakse läbi nõupidamisi tähtsamates majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö küsimustes. Laialdaselt on arenenud kriitika ja enesekriitika. Kõik see on veelgi tõstnud partei autoriteeti, tema juhtivat osa kommunismi ehitamises.

Tuginedes töötajate loovale initsiatiivile, tegi partei lühikese aja jooksul suuri edusamme tööstuse, põllumajanduse, teaduse ja kultuuri arendamisel. Sotsialismi positsioonid maailma areenil on kindlustatud. NLKP XXII kongress kiitis heaks Keskkomitee poolt tarvituselevõetud abinõud isikukultuse tagajärgede likvideerimiseks ning määras kindlaks siseparteilise ja nõukogude demokraatia edasiarendamise teed.

Kongressil vastuvõetud NLKP programmis ja põhikirjas on ette nähtud abinõud, mis kaitsevad parteid kollektiivse juhtimise põhimõtete rikkumise eest ega võimalda üksikutel juhtidel pääseda kollektiivi kontrolli alt.

Rahvahulkade otsustava osa tunnistamine ja võitlus isikukultuse vastu ei tähenda sugugi seda, et vähendatakse või eitatakse juhtimise ja juhtide osa ühiskondlikus elus. Töölisklassi revolutsioonilise liikumise kogemused, rahvahulkade kogemused, mis on omandatud võitluses sotsialismi eest, näitavad, et mitte mingisugune edasiliikumine pole võimalik, kui selle liikumise eesotsas ei seisa kogenud ja asjatundlikud juhid. V. I. Lenin rõhu-

tas, et töölisklass, kes kogu maailmas peab rasket ja visa võitlust täieliku vabastamise eest, vajab autoriteetseid juhte, kellel on revolutsiooni kogemused ja avar poliitiline silmaring.

Sotsialistlik ühiskond ühendab miljoneid inimesi, kes tegutsevad ühtse plaani alusel ja taotlevad ühtset eesmärki. Selle tegevuse edu oleneb suurel määral nii keskuses kui ka kohapeal olevate juhtide poliitilistest ja organisaatoriomadustest. Astudes resoluutselt välja isikukultuse vastu, mõistab partei ühtlasi hukka katsed vähendada riikliku, parteilise ja majandusliku ülesehitustöö juhtide osa.

Partei suudab kommunistliku ülesehitustöö küsimusi õigesti lahendada sellepärast, et ta kogu oma tegevuses tugineb kommunistide kollektiivsele mõttele, kogu rahva kogemustele, ühendab juhtide kogemused rahvahulkade kogemustega. Partei peab pidevalt nõu rahvaga kommunistliku ülesehitustöö pakiliste küsimuste lahendamisel.

Näiteks paljude tähtsate otsuste projektid, mis partei Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu viimastel aastatel tööstuse, põllumajanduse ja ehitustegevuse küsimustes välja olid töötanud, anti töötajatele läbiarutamiseks ning nende vastuvõtmisel arvestati töötajate märkusi ja ettepanekuid, samuti arvestati kõike seda uut ja eesrindlikku, mida rahvahulkade loov töö sünnitab. NLKP uus programm on Keskkomitee Presiidiumi, kogu partei ja nõukogude rahva kollektiivse töö tulemus. Keskkomitee poolt väljatöötatud programmi projekti läbiarutamisest võttis osa 73 miljonit inimest, s. o. peaaegu kogu meie maa isetegev elanikkond.

Marksistlik-leninlikule teooriale ning kogu partei ja rahva määratu suurtele kogemustele tugineva Kommunistliku Partei Keskkomitee kollektiivsed poliitilised kogemused ja kollektiivne tarkus kindlustavad kommunistliku ühiskonna ehitamise õige juhtimise.

Partei koos rahvaga, rahvas koos parteiga

V. I. Lenin, rääkides partei avangardsest, eesrindlikust osast, rõhutas partei ja masside tiheda sideme vajalikkust: «Avangard täidab ainult siis avangardi ülesandeid, kui ta oskab mitte irduda tema poolt juhitavast massist, oskab kogu massi tõesti edasi viia. Ilma liiduta, mis on sõlmitud mittekommunistidega kõige mitmekesisematel tegevusaladel, ei saa mingisugusest edukast kommunistlikust ülesehitustööst juttugi olla.»[1]

Partei selgitab töötajaile oma sise- ja välispoliitika mõtet ja eesmärki. Mida paremini nad seda poliitikat mõistavad, mida kõrgem on nende teadlikkus, seda tugevamad on partei ja rahvahulkade sidemed. Rahvahulkade veenmine partei poliitika õigsuses on tema tegevuse aluste alus.

---

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 33. kd., lk. 200.

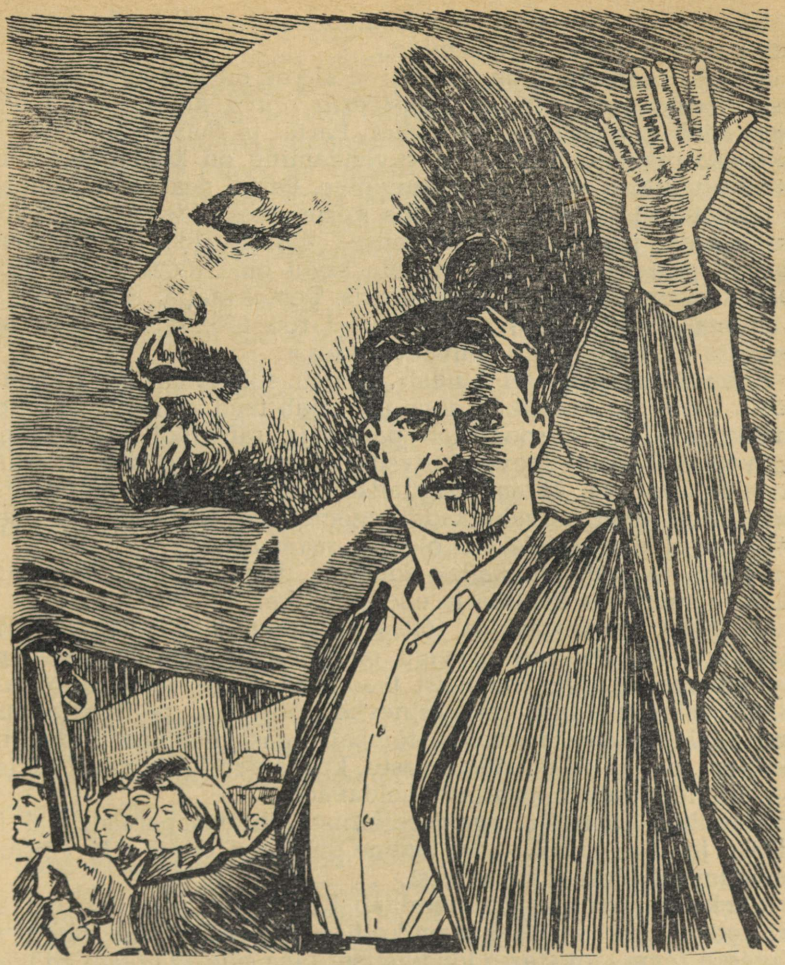

ALATI PARTEIGA!

Partei mitte ainult et selgitab töötajatele oma poliitikat, vaid mobiliseerib neid ka selle poliitika elluviimisele, ta teeb organiseerimistööd kõigis tööstus- ja transpordiettevõtetes, kõigis kolhoosides ja sovhoosides, kõigis sõjaväeosades, asutustes, õppeasutustes, lühidalt, kogu meie maa elanikkonna hulgas. Sellega koondab ta enda ümber miljoneid parteituid, suunab kõigi töötajate jõupingutused kavandatud ülesannete elluviimisele.

Mida kiiremini me liigume kommunismi poole, seda enam toimub partei ja rahva lähenemine.

NLKP programmis on öeldud: «Rahvas on kommunismi ehitamise otsustav jõud. *Partei eksisteerib rahva jaoks, rahva teenimises näeb ta oma tegevuse mõtet.* Partei ja rahva vaheliste sidemete edasine laiendamine ja süvendamine on kommunismi eest peetava võitluse edu vajalik tingimus. Partei peab oma kohuseks tähtsamates sise- ja välispoliitika küsimustes pidevalt töötajatega nõu pidada, panna need küsimused üldrahvalikule arutamisele, laiemalt parteituid kaasa tõmmata kogu oma tööst osavõtmisele. Mida kaugemale areneb sotsialistlik demokraatia, seda sügavam ja mitmekülgsem peab olema partei töö töötajate hulgas, seda tugevam on tema mõju rahvahulkades.»

Kommunistlik Partei hindab kõrgelt rahvahulkade kogemusi, toetab töötajate kasulikke algatusi, rajab teed kõigele uuele, eesrindlikule. Ka see soodustab partei ja rahvahulkade sidemete tugevdamist, nende loova aktiivsuse suurendamist. Kas on võimalik leida kas või ühtegi kapitalistlikku riiki, kus võimulolevad parteid toetuksid rahvahulkade kogemustele? Selliseid riike, selliseid kodanlikke parteisid ei ole ega saagi olla.

Partei ja rahvahulkade sidemete tugevdamisel etendavad määratu suurt osa kriitika ja enesekriitika.

Partei ei karda rääkida tõtt puudustest, mis takistavad meie edasiliikumist. Puudusi ja vigu on võimalik likvideerida ainult siis, kui rahvahulgad on neist teadlikud. Sellepärast toob partei julgelt esile puudusi, mis esinevad tööstuses, põllumajanduses ning riigiaparaadi tegevuses, tõmbab kaasa laialdasi rahvahulki võitlusse vigade ja puuduste vastu, kõrvaldab igasugused takistused, mis töötajate initsiatiivi aheldavad.

Massilise kontrolli organiseerimine juhtimisaparaadi töö üle, kriitika ja enesekriitika arendamine on partei tähtis relv võitluses kommunismi ülesehitamise eest.

Üheks erinevuseks, mis eraldab Kommunistlikku Parteid kõigist kodanlikest ja väikekodanlikest parteidest, on vankumatu usk rahvasse, tema loovatesse jõududesse. *Tihe side ja ühtsus rahvaga, rahva suur usaldus on Kommunistliku Partei jõu ja võitmatuse allikas.*

3. NLKP põhikiri on partei elu seadus

Partei täidab edukalt oma ülesandeid mitte ainult sellepärast, et tal on selge eesmärk ja et ta teostab õiget poliitikat, vaid ka sellepärast, et ta oma siseelu õigesti organiseerib. Meie partei struktuuri, kommunistide kohustusi ja parteiorganisatsioonide ülesandeid käsitlevad põhiteesid on teatavasti kajastatud NLKP põhikirjas.

«Me oleme,» ütles N. S. Hruštšov NLKP XXII kongressil, «alati lähtunud ja lähtume Lenini juhenditest partei programmi ja põhikirja lahutamatu ühtsuse kohta. Põhikirjas sisalduvad organisatsioonilised põhimõtted peavad edukalt tagama programmi eduka täitmise, peavad muutma monoliitsemaks ja ühtsemaks meie partei — nõukogude rahva avangardi võitluses kommunismi eest!»

Mille poolest erineb partei põhikiri partei programmist?

Programm esitab ja põhjendab teaduslikult partei eesmärke ja ülesandeid ning nende lahendamise teid, põhikiri aga määrab kindlaks partei praktilise tegevuse viisid, partei struktuuri vormid ja siseelu põhireeglid. Põhikiri määrab kindlaks, kes võib astuda parteisse, millised on partei liikmete kohustused ja õigused, kuidas on üles ehitatud partei, tema kõrgemad ja kohalikud organid, millised on nende vastastikused suhted ning milliseid ülesandeid peavad lahendama partei-algorganisatsioonid.

Partei uus põhikiri võeti vastu NLKP XXII kongressil. Uut põhikirja on oluliselt muudetud ja täiendatud võrreldes selle põhikirjaga, mis kehtis XXII kongressini. Nende muudatuste ja täienduste eesmärgiks on parandada partei poliitilist ja organisatsioonilist tööd, laiendada kohalike parteiorganisatsioonide õigusi, muuta nad veelgi võitlusvõimelisemaks võitluses kommunismi ülesehitamise eest.

Kogu nõukogude rahva võitlusavangard

NLKP põhikirjas on öeldud, et Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on nõukogude rahva läbiproovitud võitlusavangard, mis ühendab vabatahtlikkuse alusel NSV Liidu töölisklassi, kolhoositalurahva ja haritlaskonna eesrindliku ja kõige teadlikuma osa. See lühike definitsioon peegeldab neid suuri muutusi, mis on toimunud meie maal.

NLKP kujunes ja tugevnes kui töölisklassi eesmine väesalk, kui tema klassiorganisatsiooni kõrgeim vorm. Ta on läbi käinud võitluse ja võitude kuulsusrikka tee. Tema juhtimisel likvideeriti Nõukogude Liidus ekspluataatorlikud klassid, toimusid põhjalikud majanduslikud ja sotsiaalsed ümberkujundused. Partei poolt juhitava töölisklassi ennastsalgav võitlus põhjustas seda, et kõigile mitteproletaarsetele töötajate kihtidele (talupojad, käsitöölised, intelligents) sai selgeks, et nende põhihuvid langevad töölisklassi huvidega ühte, ning nad asusid töölisklassi positsioonidele, kommunismi eest võitlejate positsioonidele. Kõik Nõukogude Liidu töötajate kihid võtsid omaks Kommunistliku Partei maailmavaate ja ideoloogia. Nad näevad partei poliitikas omaenda poliitikat, kiidavad selle täielikult heaks ja toetavad seda, näevad parteis oma juhti, oma huvide väljendajat.

Sotsialismi täieliku ja lõpliku võidu tulemusena muutus töölisklassi Kommunistlik Partei kogu nõukogude rahva parteiks.

See aga tähendab, et ka partei suunav mõju kõigile ühiskonna elu aladele on tohutul määral laienenud. Partei muutunud töö-

tingimused ja tema suurenev osa ühiskonna elus on kajastunud uues põhikirjas.

Partei põhikiri on partei elu ja partei ehituse vankumatu alus. Partei võitlusvõime määrab eelkõige tema koosseis ja tema liikmete aktiivne tegevus. Juba 1903. aastal, kui arutati esimest partei põhikirja, määras V. I. Lenin kindlaks, kes võib olla partei liige. Selle leninliku definitsiooni mõte on tänapäevani säilinud.

NLKP põhikirjas on öeldud: «NLKP liikmeks võib olla iga Nõukogude Liidu kodanik, kes tunnistab partei programmi ja põhikirja, võtab aktiivselt osa kommunismi ehitamisest, töötab ühes parteiorganisatsioonis, täidab partei otsuseid ja tasub liikmemaksu.»

Seega on parteisse kuulumise esimeseks tingimuseks partei programmi ja põhikirja tunnustamine. Partei jõud peitub tema vaadete ühtsuses, selles, et kõiki NLKP liikmeid ühendavad kommunismi ülesehitamise suured eesmärgid ja ülesanded, mis on sõnastatud partei programmis, partei kongresside ja partei Keskkomitee otsustes.

Loomulikult ei piisa selleks, et olla partei liige, ainult partei programmi ja põhikirja tunnustamisest. Kommunistlik Partei püstitab suuri eesmärke ja võitleb ka sihikindlalt nende saavutamise eest. Sellepärast nõuab partei igalt kommunistilt, et ta annaks kõik oma teadmised, kogemused ning jõu võitluseks kommunismi eest. Tunnustades partei programmi ja põhikirja, võtab kommunist endale kohustuse olla aktiivne kommunismiehitaja.

Partei liikmed võivad ainult siis partei programmi edukalt ellu viia, kui nad on ühendatud ühtsesse, monoliitsesse organisatsiooni. Kommunist tegutseb mitte üksikult, vaid parteiorganisatsioonis, parteiorganisatsiooni juhtimisel ja kontrolli all. Vabrikutes, tehastes, kaevandustes, kolhoosides, sovhoosides, asutustes, õppeasutustes, sõjaväeosades ja majavalitsustes on kommunistid ühendatud parteiorganisatsioonidesse. NLKP põhikirjas on fikseeritud, et parteisse kuulumise vajalikuks tingimuseks on iga kommunisti töö ühes parteiorganisatsioonis ja tema poolt partei otsuste täitmine. Partei nõuab kommunistidelt, et nad töötaksid ühtse ja üksmeelse kollektiivina, keda liidab ühte parteidistsipliin.

Parteisse kuulumise vältimatuks tingimuseks on liikmemaksu õigeaegne tasumine. Liikmemaksu õigeaegne tasumine näitab kommunisti distsiplineeritust ja seda, et ta parteiorganisatsiooniga sidet peab.

NLKP põhikirjas on öeldud, et parteisse vastuvõtmine toimub eranditult individuaalses korras. See tähendab, et tuleb hoolikalt tundma õppida ja arvestada iga parteisse astuja isiklikke omadusi: kuidas ta töötab tootmises, kuidas ta võtab osa ühiskondlikust elust, kuidas ta käitub isiklikus elus, kas ta on kommunisti kõrge nimetuse vääriline.

Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteisse astuda soovija võetakse esialgu vastu liikmekandidaadiks, hiljem aga, läbi teinud kandidaadistaaži, juba partei liikmeks. Partei liikmekandidaadid on kohustatud täitma kõik nõuded, mida NLKP põhikiri partei liikmeile esitab. Nad võtavad osa parteiorganisatsiooni koosolekuist, kuid nõuandva hääleõigusega. See tähendab, et partei liikmekandidaatidel on õigus avaldada oma arvamust iga küsimuse kohta, mida parteikoosolek arutab, kuid neil pole õigus hääletada partei otsuse vastuvõtmisel, samuti pole neil õigus valida parteiorganeid või olla neisse valitud. Kandidaadistaaž on tõsine katseaeg. Selle aja vältel peab partei liikmekandidaat tutvuma programmi ja põhikirjaga ning näitama oma aktiivse tööga, et ta väärib NLKP liikmeks vastuvõtmist.

Igaüks, kes soovib astuda partei liikmekandidaadiks ja hiljem liikmeks, esitab NLKP kolme liikme soovitused. Soovitajad vastutavad partei ees oma soovituse õigsuse eest.

Aastase kandidaadistaaži täissaamisel otsustab parteiorganisatsioon kandidaadi partei liikmeks vastuvõtmise küsimuse. Kui kandidaadistaaži aja kestel on selgunud, et kandidaat ei vääri oma isiklike omaduste poolest partei liikmeks vastuvõtmist, teeb parteiorganisatsioon otsuse teda partei liikmeks mitte vastu võtta. Pärast antud otsuse kinnitamist partei rajooni- või linnakomitee poolt loetakse ta NLKP liikmekandidaatide hulgast väljalangenuks.

Mis tähendab olla kommunist

Olla Kommunistliku Partei liige on suur au. Kanda Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei liikme kõrget nimetust tähendab eelkõige täita ausalt neid kohustusi, mida NLKP põhikiri igale kommunistile on pannud. Milles seisavad need kohustused?

Põhikiri juhib kõigepealt tähelepanu sellele, et partei liige on kohustatud võitlema kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise eest, andma kommunistliku töössesuhtumise eeskuju, tõstma tööviljakust. Ta peab toetama ja levitama eesrindlaste kogemusi, õppima kasutama tehnikat, täiustama oma kvalifikatsiooni, taotlema töö ja tootmise paremat organiseerimist. Tuletame meelde Majakovski sõnu:

Kommunist ei löö kohkuma
takistuse ees,
ta mõtleb,
tahab,
julgeb.

Kommunisti isiklik eeskuju töös on tema kõige võimsamaks relvaks võitluses partei otsuste elluviimise eest.

NLKP põhikiri kohustab kommunisti mitte üksnes nõustuma partei otsustega, vaid neid kindlalt ja vankumatult ellu viima,

selgitama rahvahulkadele partei poliitikat, kaasa aitama partei ja rahva sidemete kindlustamisele ja laiendamisele, hoolitsevalt ja tähelepanelikult suhtuma inimestesse, õigeaegselt reageerima töötajate nõuetele ja vajadustele.

Kommunistid peavad tähelepanelikult jälgima rahvahulkade meeleolusid, kuid nad ei tohi sabas sörkida, nad ei tohi ennast mõjutada lasta mahajäänud inimeste meeleoludest. Mahajäänud inimestele, virisejatele ja demagoogidele järelekiitmine on vastuolus bolševismi vaimuga.

Kommunist ei põikle kõrvale teravatest küsimustest, vaid vastab neile otsekoheselt. Ta on kohustatud andma resoluutse vastulöögi neile, kes püüavad mingeid raskusi ära kasutada selleks, et külvata umbusku meie plaanidesse, nende eduka täitmise võimalusse. Kommunist organiseerib parteituid partei poliitika elluviimisele.

NLKP põhikiri kohustab partei liiget aktiivselt osa võtma meie maa poliitilisest elust, riigivalitsemisest, olema parteitutele eeskujuks ühiskondliku kohuse täitmisel, kaasa aitama kommunistlike ühiskondlike suhete arendamisele.

Selleks et olla kommunistliku ühiskonna eesrindlik ja aktiivne ehitaja, mõista partei poliitikat ja ka osata seda ellu viia, peab partei liige tundma õppima marksistlik-leninlikku teooriat, tõstma oma ideelist taset. See, kes ei suhtu tõsiselt oma ideelise taseme tõstmisse, poliitõppusesse, jääb elust maha, kaotab võime õigesti orienteeruda sise- ja välispoliitika küsimustes. Ükskõikne suhtumine marksistlik-leninliku teooria tundmaõppimisse põhjustab seda, et kaob kommunistlik ideelisus.

Tsarismi ajal oli marksistlik-leninliku teooria tundmaõppimine seotud määratu suurte raskustega. Tsaarivalitsus keelas ära revolutsioonilise kirjanduse väljaandmise ja jälitas neid, kes revolutsioonilist kirjandust lugesid. Lugege vanade bolševike mälestusi, kuidas nad olid sunnitud marksistlikku kirjandust käsitsi ümber kirjutama, et oleks võimalik seda tundma õppida.

Praegu on marksistlik-leninliku teooria tundmaõppimiseks avatud kõige laialdasemad võimalused. K. Marxi, F. Engelsi ja V. I. Lenini teoseid, partei kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite otsuseid, poliitilisi õpikuid, raamatuid ja brošüüre antakse meie maal välja miljonites eksemplarides. Meil on loodud parteilise hariduse koolid ja ringid. Miljonid kommunistid, kommunistlikud noored ja parteitud omandavad poliitilisi teadmisi iseseisvalt.

Iga kommunist, ükskõik kus ta ka töötaks, peab marksistlik-leninlikku teooriat loovalt tundma õppima. Selleks ei tohi üksikuid teese, raamatutest nopitud tsitaate mehaaniliselt pähe tuupida, vaid tuleb põhjalikult tungida marksismi-leninismi õpetuse olemusse, juhinduda sellest oma praktilises töös, osata toimuvaid sündmusi õigesti hinnata.

NLKP XX kongressil ütles N. S. Hruštšov: «Kui kommunist oskab pidada kõlavaid kõnesid marksismi-leninismi tähtsusest, kuid ei aita inimestel seda suurt õpetust praktiliselt ellu viia, siis pole ta krossigi väärt, ta ei võida massides autoriteeti ja usaldust.»

Kommunist on kohustatud mitte ainult tõstma oma ideelist taset, vaid ka kaasa aitama kommunistliku ühiskonna inimese kasvatamisele. Sellepärast on kommunist kohustatud energiliselt võitlema kodanliku ideoloogia mis tahes avalduste, eraomandusliku psühholoogia riismete, ahnitsemise, nöörimise, usuliste eelarvamuste ja muude mineviku igandite vastu, rangelt kinni pidama kommunistliku moraali põhimõtetest, seadma ühiskonna huvid kõrgemale isiklikest huvidest.

Partei põhikiri nõuab kommunistidelt partei- ja riiklikust distsipliinist kinnipidamist. Iga kommunisti distsiplineeritusest oleneb partei põhiülesannete edukas täitmine.

Parteidistsipliini jõud seisab kommunistide teadlikkuses. Partei ei või leppida härrasliku suhtumisega distsipliini, puru silma ajamisega, partei ja riigi petmisega. Partei- ja riiklik distsipliin on ühevõrra kohustuslik kõigile partei liikmeile. Parteil on üks distsipliin, üks seadus kõigi kommunistide jaoks, olenemate nende teenetest ja ametikohtadest.

Partei on saavutanud ja saavutab maailmaajaloolisi võite selle tõttu, et ta on lõpuni ustav marksismile-leninismile, leppimatu igasuguste marksistlik-leninlikust õpetusest kõrvalekaldumiste suhtes. Sellepärast nõuab partei oma liikmetelt, et nad oleksid kõrge ideelisuse ja printsipiaalsuse eeskujuks. Partei ei saa jääda ükskõikseks kommunistide suhtes, kes ei anna vastulööki partei poliitikale kallalekippujatele. Kindlustada partei ridade ideelist ja organisatsioonilist ühtsust, kaitsta partei ridu selliste inimeste sissetungimise eest, kes ei vääri kommunisti kõrget nimetust, tähendab hoida igati puhtana meie parteid.

Partei põhikirjas nähakse ette tagatised, mis ei võimalda mitte mingisuguste fraktsioonide ja grupeeringute loomist, sest see on vastuolus marksistlik-leninliku parteilisusega. *Partei vankumatu ideeline ja organisatsiooniline ühtsus on tema võitmatuse tähtis allikas, suure kommunistliku ülesehitustöö suurte ülesannete eduka lahendamise pant.*

NLKP põhikirjas on öeldud, et partei liikmed on kohustatud arendama kriitikat ja enesekriitikat, julgesti esile tooma puudusi ja taotlema nende kõrvaldamist, võitlema paraadliku heaolu, upsakuse, enesega rahulolu ja kolkapoliitika vastu. Kriitika ja enesekriitika distsiplineerivad töötajaid, sunnivad neid olema nõudlikumad, kasvatavad ja karastavad kaadrit, tugevdavad parteidistsipliini ja arendavad rahvahulkade aktiivsust. Kommunist peab andma otsustava vastulöögi igasugustele kriitika lämmatamise katsetele, võitlema igasuguste tegude vastu, mis parteile ja

riigile kahju toovad, ning teatama nendest parteiorganitele kuni NLKP Keskkomiteeni.

Kommunist ei või leppida sellega, kui kriitika ületab parteilisuse piirid, s. o. kui kriitika sildi all väljendatakse vaateid, mis on suunatud partei poliitika ja ideoloogia vastu. Partei mõistab hukka neid, kes püüavad kriitikat ning partei poliitika küsimuste vaba arutamist kasutada partei ridade ühtsuse ja distsipliini õõnestamiseks, oma karjeristlikel eesmärkidel, isiklikuks arveteõiendamiseks, ausate kommunistide teotamiseks.

NLKP põhikiri kohustab kommunisti olema siiras ja aus partei ees, mitte lubama tõe varjamist ja moonutamist. Partei ei või sallida oma ridades petiseid, sest nad õõnestavad usaldust partei vastu ja laostavad kommunistide ridu. Igasugust partei ja riigi petmist tuleb pidada raskeks kuriteoks. Asja huvid, kaadri kasvatamise huvid nõuavad, et parteiorganisatsioonid ei jätaks tähele panemata ühtegi seaduserikkumist, avastaksid esinevaid puudusi, kasvataksid töötajaid siiruse ja aususe vaimus.

Kommunisti tähtsaks kohuseks on hoida partei ja riiklikku saladust. NLKP põhikiri nõuab, et kommunist peab alati üles näitama poliitilist valvsust. Teatavasti on meie maal veel säilinud meile võõra ideoloogia ja moraali igandeid. Imperialistlike riikide agressiivsed, reaktsioonilised jõud püüavad oma Nõukogude-vastastel eesmärkidel ära kasutada igasuguseid ülejooksikuid, kodanlikke degenerante, ebakindlaid inimesi. Just sellepärast ei tohi kommunistid lubada tõlpluse ega muretuse esinemist.

NLKP põhikiri nõuab kaadri valikut vastavalt tema poliitilistele ja tööalastele omadustele ning olema leppimatu kõigil juhtudel, kui rikutakse kaadri valiku ja kasvatamise leninlikke printsiipe.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on patriootide-internatsionalistide partei. Sellepärast peab iga kommunist olema sotsialistliku internatsionalismi ja nõukogude patriotismi ideede aktiivseks elluviijaks. Tema pühaks kohuseks on aktiivselt võidelda natsionalismi ja šovinismi igandite vastu, sõna ja teoga kaasa aidata NSV Liidu rahvaste sõpruse tugevdamisele, nõukogude rahva vennalike sidemete kõvendamisele sotsialistliku leeri maade rahvastega, kõigi maade proletaarlaste ja tööinimestega.

Täites oma patriootilist kohust ja internatsionaalset kohustust kogu maailma töötajate ees, peab kommunist igati kaasa aitama Nõukogude Liidu kaitsevõimsuse tugevdamisele, väsimatult võitlema rahu ja rahvastevahelise sõpruse eest.

Juhul kui kommunist rikub NLKP põhikirja nõudeid, paneb toime süütegusid, mis teotavad partei liikme nimetust, võtab partei-algorganisatsioon teda vastutusele. Kõrgeimaks parteilise karistuse määraks on parteist väljaheitmine. Põhikiri nõuab, et parteilise karistuse määramisel, seda enam parteist väljaheitmise küsimuse otsustamisel tuleb olla maksimaalselt ettevaatlik ja

tähelepanelik ning hoolikalt analüüsida, kas kommunistile esitatud süüdistused on põhjendatud. Partei-algorganisatsiooni otsus parteist väljaheitmise kohta loetakse vastuvõetuks, kui selle poolt hääletab vähemalt kaks kolmandikku koosolekust osavõtvatest partei liikmetest. See otsus kuulub kinnitamisele partei rajooni- või linnakomitee poolt. Rajooni- või linnakomitee otsus parteist väljaheitmise kohta jõustub pärast selle kinnitamist oblastikomitee, kraikomitee või liiduvabariigi kommunistliku partei keskkomitee poolt.

Partei liikme õigused

Partei liikmetel on laialdased õigused, mis võimaldavad neil partei elust aktiivselt osa võtta. Vastavalt NLKP põhikirjale on igal partei liikmel õigus:

a) valida ja olla valitud parteiorganitesse;

b) vabalt arutada parteikoosolekutel, konverentsidel ja kongressidel, parteikomiteede istungitel ja partei ajakirjanduses partei poliitika ja praktilise tegevuse küsimusi, teha ettepanekuid, enne organisatsiooni otsuse vastuvõtmist avalikult avaldada ja kaitsta oma arvamust;

c) kritiseerida parteikoosolekutel, konverentsidel, kongressidel, komiteede pleenumitel iga kommunisti, olenemata tema ametikohast. Isikud, kes on süüdi kriitika lämmatamises ja kriitika pärast tagakiusamises, tuleb võtta rangele parteilisele vastutusele, kaasa arvatud väljaheitmine NLKP ridadest;

d) isiklikult osa võtta parteikoosolekutest, büroode ja komiteede istungitest, kus arutatakse tema tegevuse või käitumise küsimust;

e) pöörduda küsimuste, avalduste ja ettepanekutega partei iga instantsi poole, kaasa arvatud NLKP Keskkomitee, ja nõuda neile sisulist vastust.

Parteiorganisatsioonid ei saa elada ega areneda ilma parteihulkade aktiivsuse ja isetegevuseta. Kõigi kommunistide poolt partei poliitika küsimuste vabas ja asjalikus arutamises avaldub meie paljumiljonilise partei suur jõud.

Demokraatlik tsentralism ja siseparteiline demokraatia

Partei organisatsioonilise struktuuri juhtivaks põhimõtteks on demokraatlik tsentralism. Demokraatlik tsentralism tähendab:

esiteks, kõigi partei juhtivate organite valitavust alt kuni üles;

teiseks, parteiorganite perioodilist aruandmist oma parteiorganisatsioonidele;

kolmandaks, ranget parteidistsipliini ja vähemuse allumist enamusele;

neljandaks, kõrgemate organite otsuste tingimatut kohustuslikkust alamatele organitele.

Demokraatlik tsentralism võimaldab ühendada organiseeritust

ja monoliitsust parteis tema liikmete aktiivsuse ja isetegevusega, võimaldab allutada kogu parteitöö ühele eesmärgile ning anda partei poliitikale ja praktilisele tegevusele ühtse suuna.

Meie partei koosneb paljudest parteiorganisatsioonidest, alates vabariikide, kraide ja oblastite parteiorganisatsioonidest ning lõpetades tööstus- ja transpordiettevõtete, kolhooside, sovhooside, asutuste, õppeasutuste ning sõjaväeosade partei-algorganisatsioonidega. Selleks et suunata nende tegevust ühisele eesmärgile, on olemas ühtne keskus — NLKP Keskkomitee, kelle juhtimisel kõik kohalikud parteiorganisatsioonid on ühinenud ühtseks Nõukogude Liidu Kommunistlikuks Parteiks.

Siseparteiline demokraatia väljendub eelkõige selles, et kommunistide hulgad võtavad aktiivselt osa partei poliitika väljatöötamisest, kõigist partei elu küsimuste otsustamisest.

Meie partei struktuuri demokraatlik iseloom avaldub kõige eredamalt selles, et kõik parteiorganid alt kuni üles — parteialgorganisatsiooni büroost kuni partei Keskkomiteeni — on valitavad ja aruandvad.

V. I. Lenin märkis, et «kõik partei ametiisikud, kõik juhtivad kolleegiumid, kõik partei institutsioonid on valitavad, aruandvad ja tagandatavad»[1].

Selleks et partei liikmete tahet valimistel kõige täpsemalt välja selgitada, keelab NLKP põhikiri esitatud kandidaatide hääletamise nimekirjade järgi. Hääletamine toimub üksikute kandidatuuride kaupa, kusjuures kõigil partei liikmetel on piiramatu õigus nõuda kandidaatide taandamist ja viimaseid kritiseerida. Valimised ise toimuvad kinnisel (salajasel) hääletamisel.

NLKP põhikiri näeb ette abinõud, mis kindlustavad kollektiivse juhtimise leninliku printsiibi järjekindla elluviimise, juhtivatesse parteiorganitesse uute, värskete jõudude laialdasema juurdevoolu ning vana ja noore kaadri õige ühendamise. Nende abinõude eesmärgiks on ka see, et mitte võimaldada üksikute töötajate kätte ülemäära suure võimu koondumist ning ära hoida nende väljumist kollektiivi kontrolli alt.

Nendest kõige tähtsam abinõu, mille partei XXII kongress NLKP põhikirja esmakordselt sisse võttis, on see, et parteiorganite valimistel peetakse kinni nende koosseisu süstemaatilise uuendamise ja juhtimise järjekestvuse põhimõttest.

Vastavalt põhikirjale uuendatakse igakordsetel valimistel NLKP Keskkomitee ja selle Presiidiumi koosseisu vähemalt ühe neljandiku võrra, kusjuures Presiidiumi liikmeks valitakse üldreeglina mitte rohkem kui kolm korda järjest. Liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteede, partei kraikomiteede ja oblastikomiteede koosseisu uuendatakse igakordsetel valimistel vähemalt ühe kolmandiku võrra; partei ringkonnakomiteede,

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 11. kd., lk. 402.

linna- ja rajoonikomiteede, partei-algorganisatsioonide komiteede või büroode koosseisu — poole võrra. Sealjuures saab nende juhtivate parteiorganite liikmeid valida mitte rohkem kui kolmeks perioodiks järjest. Partei-algorganisatsiooni sekretäriks võib üht partei liiget valida mitte rohkem kui kaks korda järjest.

Ühtesid või teisi partei liikmeid võib nende üldtunnustatud autoriteedi, kõrgete poliitiliste, organisaatorlike ja muude omaduste tõttu juhtivate organite koosseisu valida ka pikemaks ajaks. Sel juhul loetakse vastav kandidaat valituks, kui tema poolt anti kinnisel (salajasel) hääletamisel vähemalt kolm neljandikku häältest.

Selline kord võimaldab säilitada juhtival tööl poliitiliselt küpseid, kogenud parteitegelasi, täielikult kasutada nende võimeid, kindlustada juhtimise järjekestvus.

Demokratism meie parteis ei piirdu ainult valimistega. Tõeline demokratism seisab ka selles, et parteiorganisatsioonides otsustaksid kommunistid aktiivselt, asjatundlikult nende ees seisvaid küsimusi, töötaksid välja õigeid otsuseid ja viiksid neid ellu. Kui kommunistlikku ühiskonda ehitava rahva eesmine väesalk peab partei sammuma esirinnas ka oma siseparteilise elu organiseerimisel, näidates seega eeskuju ühiskonna kommunistliku omavalitsuse kõige täiuslikumate vormide väljatöötamisel.

Siseparteilise demokraatia arendamine suurendab kommunistide aktiivsust ja nende vastutust õilsate kommunistlike ideaalide elluviimise eest, aitab kasvatada neis orgaanilist vajadust talitada alati ja kõiges täielikus vastavuses partei kõrgete printsiipidega.

Parteiorganid annavad aru neid valinud organisatsioonide ees. Ära kuulates ja läbi arutades parteiorganite aruandeid, kontrollivad partei liikmed nende tööd. See on kontroll altpoolt, üks kõige tõhusamaid partei juhtijate kontrollimise viise.

Siseparteiline demokraatia kindlustab iga kommunisti aktiivse osavõtu partei elust. Kommunist võtab osa kõigi tema organisatsioonis käsitlemisele tulevate küsimuste kollektiivsest arutamisest ja teeb oma ettepanekuid. Niisiis on parteiorganisatsiooni otsuses väljendatud kommunistide kollektiivne tahe, ja kui otsus on vastu võetud, siis on kommunist kohustatud seda tingimusteta ellu rakendama.

Väikestes parteiorganisatsioonides, kus on vähem kui 15 kommunisti, otsustatakse kõik küsimused ühiselt parteikoosolekul. Sellist parteiorganisatsiooni juhivad algorganisatsiooni sekretär ja tema asetäitjad (üks või kaks), kes valitakse kinnisel hääletamisel. Suuremaid parteiorganisatsioone juhivad NLKP liikmete poolt valitud parteikomitee või parteiorganisatsiooni büroo. Nad juhivad parteiorganisatsiooni kollektiivselt.

Tõsiseks partei liikmete ja liikmekandidaatide kasvatamise kooliks on parteikoosolekud. Neil arutatakse ulatuslikult kõiki

tähtsamaid üldpoliitilisi, üldparteilisi ja kohaliku tähtsusega küsimusi. Parteikoosolekud peavad tõstma kommunistide aktiivsust, nende teadlikkust ja vastutust vastuvõetud otsuste täitmise eest, arendama kriitikat ja enesekriitikat.

Suur tähtsus parteitöös on parteiaktiivi koosolekuil. Aktiiv on parteilise juhtimise tugi. Ta arutab mitte üksnes tähtsamaid partei ja valitsuse otsuseid, vaid selgitab ka neid otsuseid kõigile kommunistidele ja parteitutele, mobiliseerib rahvahulki nende otsuste täitmisele.

Partei organiseerimise territoriaal-tootmisalane põhimõte

Rajooni, ringkonna, oblasti, krai või vabariigi territooriumil luuakse rajooni-, ringkonna-, oblasti-, krai- või vabariigi organisatsioonid. Need ühendavad kõiki partei-algorganisatsioone oma territooriumil. See on meie partei organiseerimise territoriaalne põhimõte.

Partei organiseerimise tootmisalane põhimõte seisab selles, et partei-algorganisatsioonid ühendavad kommuniste nende tootmistegevuse koha järgi: tehases, vabrikus, kolhoosis, sovhoosis, õppeasutuses, asutuses ning mujal. Sel viisil moodustatakse tehase, kolhoosi, asutuse ja teised parteiorganisatsioonid.

Partei organiseerimise territoriaal-tootmisalane põhimõte aitab parteid organiseerida töölisi, kolhoosnikuid ja teenistujaid võitlusele tootmisplaanide täitmise eest. Selle tõttu, et kommunistid on ühendatud partei-algorganisatsioonidesse tootmisalase tunnuse järgi, paigutab partei oma jõud nii, et nad tegutseksid otseselt töörahva hulkades ning avaldaksid mõju iga tööstusettevõtte, kolhoosi ja asutuse tööle.

Kui väikestes ettevõtetes või asutustes töötab üks või kaks kommunisti, siis pole seal võimalik partei-algorganisatsiooni luua. Neil juhtudel luuakse territoriaalsed partei-algorganisatsioonid, mis hõlmavad kõiki külas elavaid kommuniste, linnas aga kommuniste, kes töötavad või elavad ühe majavalitsuse piirkonnas. Neisse organisatsioonidesse kuuluvad ka mittetöötavad partei liikmed ja liikmekandidaadid (pensionärid, koduperenaised). Nad teevad tööd töötajate hulgas elukoha järgi, tegelevad heakorrastuse ning laste vaba aja veetmise organiseerimise küsimustega jne.

Parteiorganisatsioonid luuakse vastavalt meie maa administratiiv-territoriaalsele jaotusele (rajoon, ringkond, oblast, krai, vabariik). See võimaldab parteil edukalt juhtida kõiki riigivõimuorganeid ning kõiki majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö alasid.

Partei kõrgemad organid

NLKP kõrgeimaks organiks on partei kongress. Kongress kujutab endast suurt sündmust partei ja kogu meie rahva elus. Muidugi mäletate, milline suur tööalane ja poliitiline vaimustus valitseb kongressi-eelsetel päevadel ja meie partei kõrgeima organi — kongressi kokkukutsumise ajal. Töötajad pühendavad kongressile

oma saavutused. Ettevõtted ja kolhoosid, terved oblastid raporteerivad kongressi tähistamiseks võetud kohustuste ennetähtaegsest täitmisest. Loomingulised kollektiivid loovad uusi teoseid. Töökingitusi kongressile teevad ka üksikud nõukogude inimesed. Meie maa elab suure sündmuse ootuses. Ja see on rõõmus ootus. Kõik teavad, et partei kongressi ajaloolised otsused on veel üks tähtis samm edasi meie rahva edasiliikumisel kommunismile.

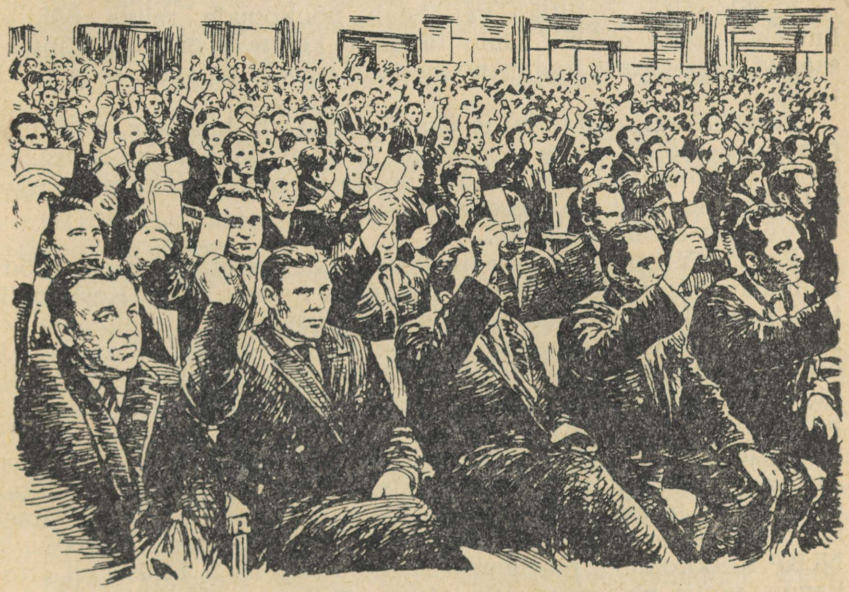

XXII kongressi delegaadid võtavad vastu NLKP uue programmi

Kongress kuulab ära ja kinnitab NLKP Keskkomitee, Keskrevisjonikomisjoni ja teiste keskorganisatsioonide aruanded; vaatab läbi, muudab ja kinnitab partei programmi ja põhikirja; määrab kindlaks partei joone sise- ja välispoliitika küsimustes; arutab ja otsustab tähtsamaid kommunistliku ülesehitustöö küsimusi; valib NLKP Keskkomitee ja Keskrevisjonikomisjoni. NLKP kongressi otsused on kohustuslikud kogu parteile.

Kongressidevahelisel ajal juhib kogu partei tööd Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee. NLKP põhikirjas on kindlaks määratud partei Keskkomitee volitused. NLKP Keskkomitee juhib kohalikke parteiorganisatsioone, valib ja paigutab juhtivat kaadrit; asutab mitmesuguseid partei organeid, asutusi ja juhib nende tegevust; määrab ametisse tema kontrolli all töötavate keskajalehtede ja -ajakirjade toimetused; jaotab partei eelarve summasid ja kontrollib selle täitmist; suunab riigi ja töörahva

ühiskondlike organisatsioonide keskorganite tööd nendes loodud parteigruppide kaudu; esindab meie parteid läbikäimises teiste parteidega.

NLKP Keskkomitee on partei poliitiliseks keskuseks, poliitilise juhtimise organiks. Ta juhib partei ja Nõukogude riigi tegevust, töötab välja kõik tähtsamad sise- ja välispoliitika küsimused. Nõukogude inimeste — kommunismiehitajate loovas töös ei ole ühtegi niisugust lõiku, mida Keskkomitee ei suunaks.

Keskkomitee poliitika väljendab nõukogude rahva põhilisi huvisid ja seda, et NSV Liidu liikumine kommunismile on küpseks saanud. Sellepärast toetab nõukogude rahvas palavalt seda poliitikat.

Partei Keskkomitee mitte üksnes määrab kindlaks poliitilise peajoone, töötab välja ja püstitab uued ülesanded, vaid organiseerib ja innustab ka rahvahulki nende ülesannete täitmisele, edukale kommunistlikule ülesehitustööle.

Võtame niisuguse näite.

Partei XXII kongress seadis ülesandeks saavutada otsustav tõus põllumajanduses. Kohe pärast kongressi toimus NLKP Keskkomitee poolt kokkukutsutud põllumajandustöötajate nõupidamine, seejärel piirkondlikud nõupidamised, mille tööst võtsid osa NLKP esimene sekretär N. S. Hruštšov ning teised Keskkomitee Presiidiumi liikmed. Nõupidamistel töötati vastavalt meie maa eri piirkondade tingimustele välja konkreetsed abinõud põllumajanduse edasiseks tõusuks, kõige ratsionaalsema maaviljelussüsteemi juurutamiseks, mis võimaldab samal pindalal märksa suurendada teravilja ning loomakasvatussaaduste tootmist. Pärast kohtadel asetleidnud nõupidamisi toimus 1962. aasta märtsikuus NLKP Keskkomitee pleenum. Arutanud läbi N. S. Hruštšovi ettekande, võttis pleenum vastu otsuse, milles on praktiliste kogemuste üldistamise alusel välja töötatud konkreetsed abinõud põllumajanduse kiireks tõusuks. Kohalikud parteiorganid rakendavad neid abinõusid ellu, tuginedes partei-algorganisatsioonidele ning parteitule aktiivile.

Nii kindlustatakse partei poliitilist joont suure organiseerimistööga.

Partei Keskkomitee on mitte üksnes Kommunistliku Partei poliitiline ja organisatsiooniline keskus, vaid ka tema ideeline keskus. Vastavalt elu, kommunistliku ülesehitustöö praktika ja rahvusvahelise revolutsioonilise liikumise nõuetele arendab NLKP Keskkomitee loovalt edasi marksistlik-leninlikku teooriat, rikastab seda uute järelduste ja seisukohtadega, võitleb resoluutselt igasuguste marksismi-leninismi revideerimise katsete vastu.

Partei Keskkomitee on tihedalt seotud töörahva hulkadega. See aitab tal õigeaegselt märgata elus toimuvaid uusi protsesse, teaduslikult, marksistlik-leninliku teooria alusel lahendada kommu-

nistliku ülesehitustöö pakilisi ülesandeid, kindlalt juhtida parteid ja meie maad.

Keskkomitee kujutab endast partei ühtset ja täievõimulist ning laiade volitustega varustatud kollektiivset juhtivat keskust. Keskkomitee on partei võitlusstaap. Keskkomiteesse on koondunud meie partei tarkus, partei määratu suured kogemused.

NLKP Keskkomitee valib Keskkomitee töö juhtimiseks pleenumitevahelisel ajal Presiidiumi, jooksva töö juhtimiseks aga, peamiselt partei otsuste täitmise kontrolli organiseerimise ja kaadri valiku alal — Sekretariaadi.

NLKP Keskkomitee Presiidiumi liikmeteks on pärast XXII kongressi valitud järgmised seltsimehed: L. I. Brežnev, G. I. Voronov, A. P. Kirilenko, F. R. Kozlov, A. N. Kossõgin, O. V. Kuusinen, A. I. Mikojan, N. V. Podgornõi, D. S. Poljanski, M. A. Suslov, N. S. Hruštšov, N. M. Švernik.

NLKP Keskkomitee esimeseks sekretäriks on valitud Nikita Sergejevitš Hruštšov.

VNFSV parteiorganite igapäevaseks juhtimiseks moodustab NLKP Keskkomitee NLKP Keskkomitee VNFSV Büroo.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee organiseerib Keskkomitee juures Parteikontrolli Komitee. Parteikontrolli Komitee kontrollib, kuidas partei liikmed ja liikmekandidaadid peavad kinni parteidistsipliinist, võtab vastutusele kommuniste, kes on süüdi partei programmi ja põhikirja, partei- ja riikliku distsipliini rikkumises, samuti parteimoraali rikkujaid. Parteikontrolli Komitee arutab läbi ka apellatsioonid (kaebused) kohalike parteiorganite otsuste peale parteist väljaheitmise ja parteilise karistuse kohta.

Partei kongress valib NLKP Keskrevisjonikomisjoni. Keskrevisjonikomisjoni ülesandeks on revideerida partei kassat ja ettevõtteid, kontrollida, kas kõik tulud laekuvad partei eelarvesse, sealhulgas seda, kas liikmemaksu võetakse õigeaegselt ja õigesti, kas partei summasid kulutatakse õigesti ja ökonoomselt. Keskrevisjonikomisjon kontrollib ka seda, kui kiiresti ja õigesti toimub asjaajamine partei keskorganites, kui kiiresti ja õigesti vaadatakse läbi NLKP Keskkomiteesse saabuvaid kirju, ettepanekuid ja kaebusi. Keskrevisjonikomisjoni liikmed võtavad osa NLKP Keskkomitee pleenumite tööst nõuandva hääleõigusega.

Partei kohalikud organid

Liiduvabariikide kommunistlike parteide kõrgemateks organiteks on partei kongressid; krai-, oblasti-, ringkonna-, linna- ja rajooniorganisatsioonide kõrgemateks organiteks on parteikonverentsid. Nad kuulavad ära ja kinnitavad parteikomiteede aruanded, arutavad partei-, nõukogude, majandus-, ametiühingu- ja komsomolitöö küsimusi ning valivad parteikomiteed, revisjonikomisjonid ja delegaadid kõrgemalseisva parteiorganisatsiooni konverentsile või kongressile või NLKP kongressile.

NLKP rajooni-, linna-, ringkonna-, oblasti- ja kraikomiteed ning liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteed valivad jooksvaks tööks büroo ja sekretärid. Parteiorganitel on väike töötajate aparaat, kes tegeleb ainult parteitööga. Selle aparaadi tööle tõmmatakse kaasa üha rohkem kommuniste, kes täidavad ühiskondlikel alustel, ilma lisatöötasu saamata instruktorite, lektorite, parteikomiteede osakonnajuhatajate kohustusi. Parteitöö toimub põhiliselt ühiskondlikel alustel.

Partei kohalikud organid on kohustatud täpselt ja tingimusteta täitma NLKP kõrgemate organite juhendeid. Juhindudes oma tegevuses NLKP programmist ja põhikirjast, viivad nad kohtadel ellu partei poliitikat, organiseerivad NLKP Keskkomitee direktiivide täitmist.

Partei kohalikud organid suunavad nõukogude, ametiühingu-, komsomoli- ja teiste organisatsioonide tegevust neis loodud parteigruppide kaudu ning juhivad seega majanduslikku ja kultuurilist ülesehitustööd, tuginedes töötajate laiadele hulkadele.

Partei-algorganisatsioonid

Partei aluseks on partei-algorganisatsioonid. Need luuakse vabrikutes, tehastes, kolhoosides ja sovhoosides, Nõukogude armee ja sõjalaevastiku väeosades, külades, asutustes, õppeasutustes, majavalitsuste juures jne., kus on olemas vähemalt kolm partei liiget. Partei-algorganisatsioonid seovad partei juhtivaid organeid tööliste, talupoegade ja intelligentsi hulkadega. Nende tugevusest ja võitlusvõimest oleneb kogu partei tugevus ja võitlusvõime ning see, et partei saab edukalt etendada juhtivat osa nõukogude ühiskonna elus, kommunismi ülesehitamises.

Partei-algorganisatsiooni ülesanded on mitmekesised. Ta teeb tööd vahetult töötajate hulgas, koondab neid Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ümber, organiseerib rahvahulki partei poliitika elluviimisele, kommunistliku ülesehitustöö järjekordsete ülesannete lahendamisele, kannab rahvahulkadesse marksismi-leninismi ideesid, kasvatab töötajaid kommunismi vaimus, aitab neil omandada riigi ja ühiskonna juhtimise oskust.

Partei-algorganisatsioon on kohustatud resoluutselt võitlema bürokratismi ja kolkapoliitika avalduste, riikliku distsipliini rikkumise, riigi petmise katsete, lohakuse, ebaperemehelikkuse ja pillamise vastu, arendama kriitikat ja enesekriitikat.

Peamine partei-algorganisatsiooni tegevuses on töö inimestega. Parteiorganisatsioon toetab tootmise eesrindlasi ja novaatoreid, juhib sotsialistlikku võistlust, hoolitseb teaduse ja tehnika saavutuste ning eesrindlaste kogemuste laialdase tootmisse juurutamise eest, töötajate kultuuriliste ja elukondlike tingimuste parandamise eest. Ta taotleb seda, et iga kommunist kogu oma elus ise järgiks ja sisendaks töötajatele kõlbelisi printsiipe, mis moodustavad kommunismiehitajate moraalikoodeksi.

Partei-algorganisatsioon võtab parteisse vastu uusi liikmeid ja

organiseerib nende poliitilist, marksistlik-leninlikku kasvatust, kindlustab nende avangardset osa tootmises ja kõigil ühiskondlik-poliitilise elu aladel.

Partei-algorganisatsioon annab igale oma liikmele teatud parteilise ülesande. Täites neid ülesandeid ja võttes osa kogu parteikollektiivi tegevusest, teevad kommunistid läbi praktilise töö kooli ja karastuvad poliitiliselt.

Partei suurendab partei-algorganisatsioonide osatähtsust. Selleks on tööstus- ja kaubandusettevõtete, sovhooside, kolhooside, samuti tootmisega vahetult seotud projekteerimisorganisatsioonide, konstrueerimisbüroode ja teadusliku uurimise instituutide partei-algorganisatsioonidele antud õigus kontrollida ettevõtte administratsiooni tegevust. Nad kuulavad oma koosolekutel ettevõtte juhtivate töötajate aruandeid, kritiseerivad nende töös esinevaid puudusi, määravad kindlaks abinõud avastatud puuduste kõrvaldamiseks ning organiseerivad rahvahulki koosolekuil vastuvõetud otsuste täitmiseks.

Õigus kontrollida majandusjuhtide tööd suurendab kommunistide vastutustunnet ettevõttes valitseva olukorra eest, arendab nendes aktiivsust ja initsiatiivi, tugevdab nende mõju tootmisele. Parteiorganisatsioon peab sügavalt tungima majandusalastesse küsimustesse, ettevõtete töösse, ökonoomika- ja tehnikaalastesse küsimustesse, töö organiseerimise küsimustesse ning partei joont tootmises asjatundlikult ellu viima.

Juhtivatel majandusmeestel ja parteiorganisatsioonidel on üks ühine ülesanne — riikliku plaani täitmine ja tootmise järjekindel suurendamine. Andes nõu ettevõtte administratsioonile ja kolhoosijuhatusele üht või teist abinõu ellu viia, kõrvaldada puudusi töös, peab parteiorganisatsioon koostöös juhtivate majandusmeestega aktiivselt võitlema kõigi puuduste likvideerimise eest, organiseerima ja mobiliseerima kollektiivi vastuvõetud otsuste täitmisele.

Selleks et partei-algorganisatsioonid saaksid täielikumalt kasutada ettevõtte administratsiooni tegevuse kontrollimise õigust, tunnistas NLKP Keskkomitee oma 1959. aasta 26. juuni otsusega vajalikuks moodustada neis organisatsioonides NLKP liikmetest ja liikmekandidaatidest koosnevad komisjonid. Need komisjonid valitakse üheks aastaks kommunistide üldkoosolekul või parteikonverentsil. Nende koosseisu valitakse kõige paremini ettevalmistatud, printsipiaalsed ja aktiivsed kommunistid — töölised, teenistujad ja insener-tehnilised töötajad. Komisjonid kontrollivad seda, kas ettevõte täidab tootmisülesandeid, riiklikke tellimusi ja hankeid õigeaegselt kogu nomenklatuuris ja toodangu hea kvaliteediga, nad jälgivad seda, kas kõik ettevõtte töötajad riiklikust distsipliinist kinni peavad, võitlevad kohalike huvide eelistamise ja kitsalt ametkondliku suhtumise nähtuste vastu, mis üldriiklikele huvidele kahju tekitavad.

Komisjonid õpivad tundma olukorda neis lõikudes, kus nad kontrolli vahetult teostavad, nad teatavad kontrolli tulemustest parteikomiteele (parteibüroole) või parteikoosolekule ja ettevõtte juhtivatele majandusmeestele ning võtavad koos nendega kohapeal tarvitusele abinõud avastatud puuduste kõrvaldamiseks. Kui puuduste kõrvaldamiseks abinõusid tarvitusele ei võeta, siis pöördub partei-algorganisatsioon abi saamiseks kõrgemalseisvate partei-, nõukogude ja majandusorganite poole. Kui aga ka nemad partei-algorganisatsioonilt saadud signaalide kohta vajalikke abinõusid tarvitusele ei võta, siis võib partei-algorganisatsioon sellest teatada NLKP Keskkomiteele või NSV Liidu Ministrite Nõukogule.

Komisjon ei ole mingisugune eriline kontrollorgan, mis eksisteerib paralleelselt parteiorganisatsiooniga. Ta töötab parteikomitee (parteibüroo) ja partei-algorganisatsiooni sekretäri juhtimisel.

Parteiorganisatsiooni kontroll ettevõtte ja sovhoosi administratsiooni ning kolhoosijuhatuse tegevuse üle on altpoolt tulev ühiskondlik kontroll. Sealjuures tugineb parteiorganisatsioon kommunistide ja parteitute — tööliste, kolhoosnikute ja spetsialistide kogemustele. Selles seisab parteikontrolli jõud.

Nõukogude asutuste partei-algorganisatsioonidel ei ole õigust kontrollida asutuste juhtijate tööd. See tuleb sellepärast, et kesk-, oblasti-, rajooni- ja linnaasutuste tööd jälgivad ja kontrollivad vastavad parteiorganid — kesk-, vabariigi, oblasti ja teised parteiorganid.

Kuid see ei tähenda sugugi, et asutuste partei-algorganisatsioon võib mööda minna korralagedusest ja puudustest. Asutuste parteiorganisatsioonide kommunistid on partei mõju kandjaiks riigiaparaati. Sellepärast peavad nad süvenema kõigesse, mis aparaadi töösse puutub, nad on kohustatud teadma, kuidas peetakse asutuses silmas partei ja riigi huvisid, kuidas täidetakse partei ja valitsuse direktiive, nad peavad tundma huvi, kuidas asutuse töötajad kinni peavad töödistsipliinist, ja järjest tugevdama töödistsipliini, viivitamatult teatama kõrgemalseisvatele parteiorganitele asutuse ja selle juhtkonna töös esinevatest puudustest.

Asutuste parteiorganisatsioon peab pidevalt hoolitsema asutuse aparaadi töö parandamise eest, võitlema bürokratismi ja asjaajamise venitamise vastu, kasvatama teenistujates tähelepanelikku suhtumist töötajate vajadustesse ja ettepanekutesse.

Kogemused näitavad, et need partei-algorganisatsioonid saavutavad edu, kus partei-poliitiline töö on ühendatud võitlusega antud ettevõtte, kolhoosi ja asutuse ees seisvate ülesannete täitmise eest.

4. Partei juhtiva osa kasv kommunismi ehitamise perioodil

NLKP XXII kongressil vastuvõetud programmis rõhutatakse, et kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodi iseloomustab *Kommunistliku Partei* — nõukogude ühiskonna juhtiva ja suunava jõu *osa ja tähtsuse* jätkuv *kasv*.

Ühiskonna elu teaduslik juhtimine

Eelmistes peatükkides oli juttu sellest, milliseid määratu suuri ülesandeid seadis meie partei majandusliku ülesehitustöö alal. Iga edusammuga kommunismile viival teel muutub Nõukogudemaa majandus üha võimsamaks, rahvamajandus aga muutub oma struktuurilt ja tehniliselt varustatuselt üha keerulisemaks ja mitmekülgsemaks. Tootmisse juurutatakse üha enam automaatikat, raadioelektroonikat, telemehaanikat, aatomienergiat ning teisi teaduse ja tehnika saavutusi. Kõik see nõuab parteilt ja tema kaadrilt kõrgemat majanduse juhtimise taset, partei suunava mõju suurenemist meie maa majanduselus.

Niisiis on partei osa kasv nõukogude ühiskonna elus kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil tingitud tootmise ulatuse suurenemisest ja kommunistliku ülesehitustöö ülesannete komplitseeritusest.

Partei osa kasvab ka sellepärast, et vastavalt meie maa edasiliikumisele kommunismile omandab üha suurema tähtsuse kõigi nõukogude ühiskonna elu külgede teaduslik juhtimine. Kommunismi on võimalik üles ehitada ühiskonna arenemise seaduste teadliku kasutamise tulemusel. Järelikult olenevad kommunistliku ülesehitustöö edusammud suurel määral ühiskonna elu õigest, teaduslikust juhtimisest.

Sellist juhtimist on suuteline teostama ainult partei, kes hästi tunneb ja oskuslikult kasutab ühiskonna arenemise seaduspärasusi, kavandab ja teostab poliitikat, mis vastab meie maa arenemise pakilistele vajadustele, rahva põhilistele huvidele.

Partei üldistab kommunistliku ülesehitustöö praktikat, arendab loovalt marksistlik-leninlikku teooriat.

V. I. Lenin ütles, et erinevalt kodanlikust korrast, kus majandus ei ole riigi, vaid kapitalistide käes, on meil, nõukogude ühiskonnas, «majanduslike asjade ajamine meie ühine töö. See on meie jaoks kõige huvitavam poliitika»[1].

Jah, Kommunistliku Partei, Nõukogude riigi jaoks on majanduspoliitika kõige huvitavam poliitika. Mispärast? Sellepärast, et see poliitika on loova töö poliitika, võimsa majanduse ehitamise poliitika, mis tagab rahvahulkadele parema elu, kultuuri, teaduse ja tehnika taseme tõusu, riigi kaitsevõime tugevnemise, suure kommunismiürituse edu.

Meie rahvamajandusplaanid-viisaastakud, praegune seitseaas-

[1] *V. I. Lenin*, Teosed, 32. kd., lk. 407.

tak, kommunismi ehitamise kahekümne aasta plaan rajanesid ja rajanevad kindlal teaduslikul baasil. Partei kaalutleb igakülgselt ühtesid või teisi rahvamajanduslikke abinõusid ning koondab oskuslikult töötajate jõupingutused nende elluviimisele. Meenutame Majakovski sõnu:

Meie partei,
see on
mitme miljoni
kokkusurutud õlad
ridades ühtseis.
Parteiga
ehitused
paiskame pilvini,
toetades,
tõstes üksteist.

Kui me räägime ühiskonna teaduslikust juhtimisest, siis peame silmas mitte ainult majanduslikke küsimusi. Elu on mitmekülgne. Kommunistliku Partei juhtimine hõlmab kõiki ühiskonna arenemise külgi, sotsialistliku riigi nii sise- kui ka välispoliitikat.

Rahvahulkade aktiivsuse ja isetegevuse kasv

Kommunistliku ülesehitustöö protsessis suureneb rahvahulkade loov aktiivsus mõõtmatult. Uued miljonid inimesed tõmmatakse kaasa riigivalitsemisse ja tootmise juhtimisse. Siit tuleneb partei kui rahvahulkade loova aktiivsuse organiseerija ja innustaja osa kasv.

Partei viib laiade rahvahulkade teadvusse kommunismi ideesid konkreetsete plaanide ja ülesannete näol. Parteiorganisatsioonid juhivad ja suunavad töötajate initsiatiivi, iga kollektiivi jõupingutusi võitlusele nende plaanide ja ülesannete edukaks täitmiseks ja ületamiseks. Nad taotlevad seda, et iga kollektiiv teaks hästi oma kohta ühises ürituses, rakendaks eesrindlikke töömeetodeid, kasutaks paremini tehnikat ja toorainet, hoolitseks pidevalt toodangu kvaliteedi ja selle odavamaks muutmise eest ning tööviljakuse tõusu eest, võitleks aktiivselt ebamajanduslikkuse ja pillamise vastu.

Teiste sõnadega, parteiorganisatsioonid taotlevad seda, et igas ettevõttes, kolhoosis ja asutuses loodaks loova töö ja tootmisalase vaimustuse õhkkond.

Partei osatähtsuse suurenemine nõukogude ühiskonna elus kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil on tingitud ka sotsialistliku demokraatia edasiarendamisest, ühiskondlike organisatsioonide aktiivsuse kasvust, liiduvabariikide ja kohalike organisatsioonide õiguste laiendamisest.

Meie kodumaa ees seisvate majandusalaste ülesannete ulatuse suurenemine ja nende keerulisem iseloom suurendavad seda täht-

sust, mis on nii partei võitlusstaabi — NLKP Keskkomitee kui ka kohalike parteiorganisatsioonide poolt teostataval rahvamajanduse arendamise teaduslikul juhtimisel.

Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise süsteemi ümberkorraldamine, planeerimise korra muutmine, masina-traktorijaamade reorganiseerimine, põllumajanduse juhtimise ümberkorraldamine ning teised viimastel aastatel toimunud põhilised ümberkujundused suurendasid märgatavalt kohalike parteiorganisatsioonide osa meie maa majanduselu juhtimises. On tõusnud nende vastutus tööstuses, põllumajanduses, transpordis, kaubanduses valitseva olukorra eest, samuti rahvahariduse, tervishoiu ja kultuuri alal.

Ühesõnaga, kohalike parteiorganisatsioonide osatähtsus on suurenenud kõigis materiaalsete ja vaimsete hüvede tootmise sfäärides.

Partei on nõukogude inimeste ühiskondliku organisatsiooni kõrgeim vorm. Ta esindab kogu rahva huvisid. Sellepärast võib ainult partei ühendada kõigi töörahva organisatsioonide jõupingutusi ja suunata neid ühise eesmärgi saavutamisele. Partei jälgib tähelepanelikult seda, et ametkondlikud, kutsealased või kohalikud huvid ei oleks vastuolus üldrahvalike, üldriiklike huvidega, et iga organisatsioon, kõik töötajad annaksid jõukohase panuse kommunismi ehitamise üritusse ning kasutaksid õiglaselt üldrahvaliku töö hüvesid.

Ideoloogilise töö tähtsus

Kommunistliku Partei osatähtsus ühiskonna elus suureneb ka sellepärast, et kommunismi ehitamise käigus kasvab teadusliku kommunismi teooria tähtsus, tema loova arendamise ja propageerimise tähtsus. Ühtaegu muutub veelgi vajalikumaks intensiivistada töötajate kommunistlikku kasvatamist ja võitlust inimeste teadvuses säilinud minevikuigandite likvideerimise eest.

Kommunismi ehitamise praktika tõstab üles üha uusi teoreetilisi küsimusi, mis varem pole partei ees seisnud. Partei lahendab neid küsimusi, valgustab teed kommunismile marksistlik-leninliku teooria alusel. Mitte keegi peale partei seda teha ei suuda.

Sedamööda kuidas liigutakse kommunismile, omandab nõukogude ühiskonna elu juhtimisel üha suurema tähtsuse rahvahulkade veenmine. Kommunistlik Partei aga viib oma juhtivat osa ühiskonnas ellu veenmise alusel. Partei kui ühiskondliku organisatsiooni kõrgeim vorm kujutab endast ideaalset kommunistliku ülesehitustöö instrumenti. Iga meie sammuga kommunismi teel kaasneb veenmise osa ja ühiskondliku mõju suurenemine ning järelikult ka Kommunistliku Partei osa kasv kõigis nõukogude ühiskonna elu sfäärides.

Meie maa käsutuses on kõik võimalused kommunistliku ühiskonna edukaks ehitamiseks. Nüüd sõltub meie edasiliikumine, nõukogude majanduse arenemistempo, rahvahulkade heaolu tõus,

suurte ülesannete — maailmas kõige kõrgema elatustaseme saavutamise ülesannete lahendamine peaasjalikult partei kindlaksmääratud poliitilise joone õigest elluviimisest nii kogu Nõukogude riigi ulatuses kui ka kohtadel.

Meie edusammud võitluses kommunismi eest olenevad kõigi riiklike ja ühiskondlike organisatsioonide aktiivsusest ning nende oskusest ära kasutada määratu suuri sotsialistliku korra eeliseid. See kõik aga on teostatav, kui Kommunistliku Partei suunav ja organiseeriv osa tulevikus veelgi suureneb.

N. S. Hruštšovi ettekandes NLKP XXII kongressil märgiti, et põhisuundadeks, milles toimub partei areng kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil, on:

partei kui ühiskondlik-poliitilise organisatsiooni kõrgeima vormi osa edasine suurendamine, tema suunava mõju tugevdamine kommunistliku ülesehitustöö kõigis lülides;

partei ja rahva ühtsuse tugevdamine, partei ja parteitute hulkade vaheliste sidemete vormide mitmekesistamine, üha laiemate töörahvakihtide tõstmine partei liikmete teadlikkuse ja aktiivsuse tasemele;

siseparteilise demokraatia edasiarendamine, partei liikme nimetuse tähtsuse suurendamine, kõigi kommunistide aktiivsuse ja omaalgatuse veelgi suurem kasv, partei ridade ühtsuse ja monoliitsuse tugevdamine.

Niisiis me näeme, et Kommunistliku Partei osatähtsuse suurenemine on sotsialistliku ühiskonna ja partei enda arenemise seaduspärasus. Selleks et olla nende nõuete tasemel, mida parteile esitab kommunismi ehitamine, peab partei pidevalt parandama kõigi oma organisatsioonide, kõigi parteiorganite tööd.

NLKP programmis on öeldud: *«Kommunismi laiahaardelisele ehitamisele vastab uus, kõrgem etapp ka partei arengus, tema poliitilises, ideoloogilises ja organisatsioonilises töös. Partei täiustab lakkamatult oma tegevuse vorme ja meetodeid, et tema töö tase rahvahulkade juhtimisel, kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel, ühiskonna vaimuelu arengu juhtimisel vastaks kommunismi ehitamise ajastu kasvavatele nõuetele.»*

Maailma progressi avangardis

Meie partei ja rahvas sammuvad maailma progressi avangardis. Ehitanud esimesena üles sotsialismi, rajavad nõukogude inimesed nüüd esimestena ka teed helgesse tulevikku — kommunismi. Nõukogude Liit näitab peamistes joontes maailma ajaloo üldsuunda, Nõukogude Liidu tänases päevas näevad maailma rahvad oma homset päeva.

See kõik paneb meie parteile määratu suure ajaloolise vastutuse. Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on niihästi meie maal toimuva kommunistliku ülesehitustöö juhtija ja organiseerija kui ka üks rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise eesmisi väesalku, kes esimesena vallutab kommunismi kõrgendikud. Nõu-

kogude Liidu Kommunistlik Partei on maailma kommunistliku ja töölisliikumise lahutamatu osa.

Meie partei näeb oma suurimat internatsionaalset kohust, oma peamist ülesannet kogu maailma töötajate ees selles, et väsimatult võidelda NSV Liidus kommunismi eduka ülesehitamise eest.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei rohkem kui poolesajaaastane tegevus on proletaarse internatsionalismi põhimõtetele ustavuse ja oma internatsionaalse kohuse täitmise eeskuju. Oma tekkimise päevast alates on partei käsitlenud meie maa töötajate revolutsioonilist võitlust kui kogu maailma revolutsioonilise liikumise orgaanilist koostisosa, ta võitleb igasuguste natsionalismi ja suurriikliku šovinismi avalduste vastu, koondab oma ridadesse kõigist rahvustest töölisi, võitleb selle eest, et tugevdada kõigi maade proletaarlastega vennalikke internatsionaalseid suhteid.

V. I. Lenin kirjutas, et bolševism kõlbab kui taktika eeskuju kõigile.

Teiste maade kommunistid õpivad meie partei kogemustest, kuidas organiseerida ja innustada töölisklassi laialdasi hulki ja kõiki töötajaid aktiivsele võitlusele kodanluse vastu, proletariaadi poolt võimu kättevõitmise eest, sotsialismi võidu eest, arvestades sealjuures oma maade spetsiifilisi tingimusi.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei jagab sotsialismi eest peetud võitluse suuri kogemusi rahvademokraatiamaade vennalike kommunistlike ja töölisparteidega. Meie partei omakorda õpib tähelepanelikult tundma sotsialistliku ülesehitustöö kogemusi rahvademokraatiamaades, õpib tundma kõike eesrindlikku, mis on olemas nendes maades majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö alal.

Partei peab oma kohuseks kasvatada nõukogude rahvast kapitalistlike maade töötajatega solidaarsuse vaimus, luua ja tugevdada nendega sõbralikke internatsionaalseid sidemeid.

Kommunismi ehitamisel tehtud edusammudega annab Kommunistliku Partei poolt juhitav nõukogude rahvas määratu suurt abi kõigi maade töötajate ja orjastatud rahvaste vabastamise suurele üritusele, tugevdab neis usku võidusse imperialismi üle, usku oma vabastamisse.

«Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei,» on öeldud NLKP programmis, «tugevdab ka edaspidi rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsust, arendab vennalikke sidemeid kõigi kommunistlike ja töölisparteidega, koordineerib oma tegevust maailma kommunistliku liikumise kõigi väesalkade jõupingutustega ühiseks võitluseks uue maailmasõja ohu vastu, töörahva huvide eest, rahu, demokraatia ja sotsialismi eest.»

LÜHIKOKKUVÕTE

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtimisel on meie maa töötajad läbi käinud kuulsusrikka ja kangelasliku tee.

Kommunistlik Partei, tuginedes töölisklassi ja töötava talurahva kindlale liidule, tagas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu, proletariaadi diktatuuri kehtestamise ja tugevdamise ning maailma esimese sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise.

Kommunistliku Partei juhtimisel saavutas nõukogude rahvas ajaloolise võidu Suures Isamaasõjas, taastas rahvamajanduse ja astus kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodi. Sotsialismi täielik ja lõplik võit ja sellega seotud nõukogude rahva sotsiaal-poliitilise ühtsuse tugevnemine on põhjustanud seda, et töölisklassi Kommunistlik Partei on muutunud nüüd kogu rahva parteiks, tema poliitiliseks juhiks.

Meie maa töötajate suured võidud on Kommunistliku Partei selle poliitika elluviimise tulemus, mis väljendab töötajate eesmärke ja ülesandeid. Leninliku partei poliitika kindlustab nõukogude rahvale uusi võite teel kommunismile.

Meie Kommunistlik Partei on uut tüüpi revolutsiooniline partei. Ta juhindub oma tegevuses kõige eesrindlikumast teooriast — marksistlik-leninlikust õpetusest.

Partei ühendab oma ridades ennastsalgavaid võitlejaid kommunismi eest. Ta on võitmatu tänu oma ühtsusele, organiseeritusele ja raudsele distsipliinile. Partei jõud on kollektiivses juhtimises. Kõik parteiorganisatsioonid on kohustatud rangelt kinni pidama leninlikust kollektiivse juhtimise printsiibist.

Kommunistliku Partei jõud on tema lahutamatuis sidemetes rahvaga, tema vankumatus usus rahvahulkade loovaisse võimetesse. Partei tugevdab pidevalt oma sidemeid rahvahulkadega. Ta juhindub marksismi-leninismi õpetusest selle kohta, et rahvas, töörahva hulgad on peamine, otsustav jõud, ajaloo loojad.

Kommunistliku Partei põhikiri on partei siseelu põhiline seadus. Siseparteiline demokraatia, kriitika ja enesekriitika on teadliku parteidistsipliini tugevdamise, partei liikmete kommunistliku kasvatamise, nende aktiivsuse tõstmise ja kogu parteitöö parandamise tähtsad vahendid.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei tegevusel on määratu suur tähtsus kogu rahvusvahelisele revolutsioonilisele liikumisele. Vennalikud kommunistlikud ja töölisparteid tuginevad Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei määratu suurtele kogemustele.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtimisel sammub meie rahvas kindlalt kommunismi võidule.

ÜLDKOKKUVÕTE

Me oleme nüüd lõpule jõudnud.

Raamatus käsitleti marksistlik-leninliku teaduse seisukohti inimühiskonna elu ja tema arenemise seaduste kohta, sotsialistliku revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri kohta, sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise ning Kommunistliku Partei ajaloolise osa kohta. Me tutvusime sotsialismi võidu eest võitlemisel partei ja rahva poolt ärakäidud tee tähtsamate etappidega, meie maal kommunismi ehitamise põhiülesannetega, rahvademokraatiamaade edusammudega, tänapäeva rahvusvaheliste suhete arengu küsimustega.

Teeme nüüd mõningaid kokkuvõtteid.

Marksism-leninism õpetab, et ühe ühiskonnakorra asendumine teisega, sealhulgas kapitalismi asendumine sotsialismiga ei toimu juhuslikult, kellegi tuju järgi, vaid ühiskonna arenemise seaduste jõul, kusjuures keegi ei suuda neid seadusi muuta või kaotada. Kõik maad, kõik rahvad jõuavad kommunismile niisama paratamatult, nagu üks aastaaeg vahetub teisega, nagu öö asemele tuleb päev.

Kuid uus maailm ei tule iseenesest. Ta sünnib rasketes valudes, ägedas võitluses vana jõudude vastu. Raevukalt võitleb kodanlus töölisliikumise vastu, rõhutud rahvaste vabadusvõitluse ja kommunistlike ideede levimise vastu, marksistlik-leninlike parteide vastu. Tarvitseb ainult meelde tuletada neid jälitamisi ja tagakiusamisi, mida tsaari-Venemaa kodanlaste ja mõisnike valitsus bolševike partei suhtes ette võttis.

Vanglad, nuudid, mahalaskmised, sunnitöö ja asumiselesaatmine — kõik lasti käiku selleks, et lämmatada töölisliikumist ja säilitada kodanlikku korda. Pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu päästsid tsaari-Venemaa kukutatud ekspluataatorlikud klassid imperialistlike suurriikide kodanluse toetusel valla kodusõja, püüdes uue, sotsialistliku maailma esimest kollet raua ja verega kustutada. Niisama raevukalt püüdis kodanlus vältida teiste maade töötajate üleminekut sotsialismi teele.

Kuid vaenlaste jõupingutused läksid tühja.

Revolutsioonieelsel ajal oli meie maal kommuniste väga vähe — kõigest mõnikümmend tuhat inimest. Ja siiski nad võitsid, sest kommunistlik õpetus — marksism-leninism — peegeldab õigesti ühiskonna arenemise seadusi ja rahva põhilisi huvisid. Nüüd on marksistlik-leninlikud parteid olemas peaaegu kõigis maades, nende ridades on rohkem kui nelikümmend miljonit võitlejat. Käesoleval ajal ehitab juba rohkem kui üks kolmandik inimkonnast uut elu kommunismi lipu all.

Kapitalistid ei ole suutnud ega suuda kunagi peatada ühiskonna arengu seaduspärast käiku, nad ei suuda ajalooratast tagasi pöörata. Vana, roiskuv ja surev kapitalistlik maailm käriseb kõigist õmblustest. Tema asemele tuleb uus, kasvav ja tugevnev sotsialismi ja kommunismi maailm. Kommunism on nüüd muutunud suurimaks jõuks, reaalseks ühiskonnaks, mida luuakse määratu suurel maakera territooriumil. Kommunismi ideed võidavad enda poole järjest uusi miljoneid inimesi kõigis maailmajagudes.

Niisiis kinnitab elu ise, et marksistlik-leninlik õpetus kommunismi võitmatusest on õige.

Kuid surevad klassid veenduvad viimsetena oma hukkumise paratamatuses.

Nendes maades, kus püsib ikka veel kapitalistlik kord, püüab kodanlus sellest korrast kramplikult kinni hoida, ta võitleb kõigest jõust oma võimu säilitamise eest. Endise raevuga jälitab ta töölisliikumist, ta püüab parempoolsete sotsialistide ja revisionistide abiga töölisklassi lõhestada ja nõrgestada. Tema käes oleva kapitalistliku riigi kogu raskusega tungib ta kommunistidele kallale.

Kodanlikud propagandistid ülistavad kõigiti kapitalistlikku korda. Nad püüavad tõestada, et kapitalism vastab inimese olemusele endale, sotsialism aga on lihtne juhuslikkus, ebaseaduspärane «ajaloo siksak». Kapitalismi ilustades püüavad nad temale omistada isegi «rahvalikku» iseloomu, s. o. seda, mis on kapitalismi olemusele täiesti võõras.

Kapitalismi rahvalikkusest rääkida on niisama hea kui rääkida valgest varesest.

Kapitalistliku orjuse kaitsjaid ei saa nüüd miski aidata. Nende laul on lauldud. Kapitalism on moraalselt, poliitiliselt ja majanduslikult oma aja ära elanud, maailma rahvad hakkavad teda järjest rohkem vihkama. Üha vähem võib leida petetud inimesi, keda saab ninapidi vedada muinasjuttudega kapitalismi «võludest».

Igas maakera nurgas otsivad lihtsad inimesed vastust küsimustele:

Mispärast saavutab sotsialism niisuguseid suurepäraseid võite, mispärast ta kasvab ja on täies jõus, kapitalism aga jääb kängu, nõrgeneb, tema vastuolud lähevad järjest teravamaks?

Mispärast sotsialismi ideed, marksismi-leninismi ideed leiavad iga päevaga järjest rohkem pooldajaid?

Mispärast kodanlus isegi siis, kui ta on paljudes maades kommunistlikud parteid ära keelanud ja kui ta sotsialismi pooldajaid julmalt taga kiusab, ei suuda töölisliikumist maha suruda, ei suuda töörahva tungi sotsialismi poole nõrgendada?

Igale tööinimesele, ükskõik missugusel maal ta ka elab, saab üha selgemaks, et kapitalism toob rahvastele sõda ja purustusi; et see kord oma kiskjaliku seadusega «inimene on inimesele hunt» määrab miljonid inimesed tööpuudusele, näljale ja viletsusele; et kapitalism elab tööliste, talupoegade ja koloniaalrahvaste higi ja vere arvel.

Kõigi maade töötajad veenduvad järjest rohkem, et sotsialism, kommunism on otsene vastand kapitalismile, et sotsialistlik, kommunistlik kord on kõige õiglasem ja inimlikum, tõeliselt rahvalik kord. Siin on kõik antud inimese jaoks, inimeste hüvanguks, siin on inimene oma elu peremees, ta loob ise oma õnne. Sotsialism, kommunism on vallutussõdade ja inimese rõhumise leppimatu vaenlane. Ta vabastab inimkonna sotsiaalsest ebavõrdsusest, kõigist rõhumise ja ekspluateerimise vormidest ning sõjakoledustest. Kommunism kindlustab maakeral rahu, töö, vabaduse, võrdsuse, vendluse ja õnne kõigile rahvastele.

Järjest laiematele töörahva kihtidele kõigis maailma maades saab selgeks, et kapitalismi nõrgenemine ja lüüasaamine ei ole lihtne juhuslikkus, vaid et see on ühiskonna arenemise põhiliste seaduspärasuste toime tulemus. Ajaloos on alati olnud nii, et uus, eesrindlik pühib lõppude lõpuks oma teelt ära selle, mis on vana, oma aja ära elanud.

Kapitalism on inimkonna eilne päev. Sotsialism, kommunism on paljude rahvaste tänane päev ja kogu inimkonna tulevik.

Sotsialismi võitmatusest räägitakse nüüd järjest sagedamini ka Läänes. Sealjuures räägivad seda ka need, kes ei ole kommunistid.

Ameerika majandusteadlane Paul Sweesy näiteks kirjutab järgmist: «Kui kapitalism ei suutnud ajal, kus ta oli terve ja kus tema valduses oli kogu maailm, sotsialismi kasvu vältida, siis mille põhjal võib oletada, et ta suudab võita sotsialismi nüüd, kus kapitalismil on surmahaigus käes ja kus teda kutsub võistlusse tõepoolest funktsioneeriv sotsialistlik süsteem, mis kasvab aastast aastasse ning kogub pidevalt uut jõudu ja energiat?»

Vastus on selge: kapitalismil on minevik, kuid tal ei ole tulevikku; tulevik kuulub kommunismile.

Oma võitluses teevad töölisklass ja kõik töötajad läbi kolm maailmaajaloolist etappi: ekspluataatorite võimu kukutamine ja proletariaadi diktatuuri kehtestamine; sotsialismi ülesehitamine; kommunistliku ühiskonna loomine.

Esimesed kaks etappi on nõukogude rahvas kõige suurema eduga läbi teinud.

Ajaloo seisukohalt lühikese aja jooksul tegi meie rahvas hiiglasuure hüppe sotsiaalse, majandusliku ja tehnilise progressi kõrguste poole. Sotsialism on NSV Liidus saavutanud täieliku ja lõpliku võidu. Meie kodumaa muutus esmaklassilise masinalise tööstusega ja hästi mehhaniseeritud sotsialistliku põllumajandusega maaks, kes sammub ülemaailmse teadusliku ja tehnilise progressi eesotsas. Käesoleval ajal toodetakse Nõukogude Liidus igal nädalal umbes niisama palju tööstustoodangut, nagu seda tootis tsaari-Venemaa kogu 1913. aasta jooksul.

Meie teadlaste ja kogu nõukogude rahva väljapaistvaks võiduks oli maailma esimeste Maa tehiskaaslaste ja kosmoselaevade loomine ning nende edukas väljasaatmine, esimese aatomielektrijaama ja aatomijäälõhkuja ehitamine. Esmakordselt ajaloos jõudis Kuule Nõukogude rakett ja viis sinna vimpli, millel on kujutatud Nõukogude Liidu riigivapp ja millele on kirjutatud: «Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit. September 1959.»

Meie kodumaa töötajad on õigusega uhked selle üle, et Nõukogude Liidul on suurepärased saavutused kosmose vallutamisel, on uhked meie kangelaste-kosmoselendurite Juri Gagarini, German Titovi, Andrian Nikolajevi ja Pavel Popovitši üle.

Nõukogude rahva poolt saavutatud võitude tulemusena on sotsialism meie maal omandanud kõrge küpsusastme ja meie kodumaa on astunud nüüd oma arengu uude etappi — kommunistliku ühiskonna laiahaardelise ehitamise perioodi.

Väga tähtsaks ajalooliseks tähiseks meie maa ja kogu ülemaailmse kommunistliku liikumise elus oli Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXII kongress, mis toimus 1961. aasta oktoobris. Kongress võttis vastu partei uue programmi, mis kujutab endast reaalset, majanduslikult põhjendatud plaani meie maal kommunistliku ühiskonna põhiliseks ülesehitamiseks kahe lähema aastakümne jooksul.

Kommunism, mis varem oli ainult tulevikuunistus, teaduslik ettenägemine, on nüüdsest peale saanud vahetuks praktiliseks ülesandeks, nõukogude inimeste igapäevase töö ja elu ülesandeks. NLKP programm määras kindlaks kommunismi ülesehitamise kolm peamist, omavahel tihedalt seotud ülesannet:

kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine,
kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamine,
uue inimese kasvatamine.

Nõukogude rahvas näeb partei programmis oma südamelähedast üritust, oma elu suurt eesmärki.

Rahvas on oma kommunistliku tuleviku looja. Kommunismi võidu nimel tehtav töö ülendab nõukogude inimest, toob temale rõõmu ja õnne.

Võitlus NLKP programmi täitmise eest on maailmaajaloolise tähtsusega. Pärast kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomist on nõukogude rahva käsutuses maailma kõige võimsamad tootlikud jõud, kõige täiuslikum ja võimsam tööstus, kõrgeima arenemistasemega põllumajandus. Seoses sellega jõuab Nõukogude Liit kapitalistlikest suurriikidest ette ja jätab nad kaugele maha, saavutab täieliku võidu kapitalismi üle inimeste tegevuse otsustava tähtsusega sfääris — materiaalse tootmise sfääris.

Mitte võidurelvastumise teel ja mitte lahinguväljadel, vaid rahulikus majanduslikus võistluses lahendatakse küsimus sotsialismi vaieldamatust üleolekust kapitalismist.

Uue jõuga kõlavad tänapäeval suurepärase nõukogude kirjaniku A. Serafimovitši südamlikud sõnad:

«Oma pikal eluajal olen ma näinud palju imesid, kuid see, mida näete teie... on veel ilusam, veel imelisem, veel suurejoonelisem. Kõige tormilisemat noorusaega hakkavad üle elama meie jõed ja rohkem kui Dneprogess paneb maailma imestama «Jenisseistroi». Tundras hakkavad särama uued tuled, sügavamalt avaneb mägede põu, tekivad uued kaunid aedlinnad, ja nagu ütleb Nekrassov:

«Ma tulemas näen aega teist
Ja pilte teisi näen ma...»

Suuri asju saadab veel korda minu rahvas — titaan ja looja.»

Nüüd me võime öelda: mitte «saadab veel korda», vaid saadab juba korda.

Võitlus programmi täitmise eest on võitlus maailma kõige kõrgema elatustaseme eest.

Võitlus programmi täitmise eest on võitlus ülemaailmse rahu eest. Nõukogude Liidu majandusliku võimsuse kasv, kogu sotsialistliku maailmasüsteemi tugevnemine on kindel garantii imperialistliku reaktsiooni sepitsuste vastu, kõigi rahvaste julgeoleku ja rahu garantii.

Õlg õla kõrval nõukogude rahvaga sammuvad sotsialismi ja kommunismi teel kindlalt ka teiste sotsialistlike maade rahvad, kes lühikese ajaga on saavutanud väljapaistvaid võite majanduse ja kultuuri arendamise ning rahva heaolu parandamise alal.

Sotsialistlike rahvaste üksmeelne pere on saanud rahu, demokraatia ja sotsialismi kindlaks kantsiks.

Nõukogude rahva ja vennalike sotsialistlike maade töötajate määratu suurte edusammude tulemusena on põhjalikult muutunud jõudude vahekord maailma areenil sotsialismi kasuks. Sotsialism näitab nüüd veenvalt oma täielikku üleolekut kapitalismist kõigil ühiskonna elu aladel: nii majanduses, poliitikas kui ka ideoloogias.

Meie ajal on kommunism saanud eesrindliku inimkonna mõtete tõeliseks valitsejaks. Kommunismi ideed tõmbavad kaasa ja ühendavad miljoneid inimesi, kes ei suuda taluda imperialistide valet ja kes on omaks võtnud kommunismi tõe.

Väga paljude marksismist-leninismist üsna kaugel seisvate inimeste meeleolu väljendas oma avalduses prantsuse abt Boulier.

«Kas võib usklikule ristiinimesele,» ütles ta, «ette heita seda, et ta peab lugu kommunistidest, keda on miljoneid ja kes lähtuvad Lenini õpetusest, et ta peab lugu nende veendumustest ja tunneb vaimustust nende suurejoonelise loova töö üle? Kas võib keelduda koostööst nendega, kui nad püüavad päästa rahu, teha lõpp külmale sõjale, kui nad nõuavad desarmeerimist ja kutsuvad erineva sotsiaalse korraga riike üles rahulikule kooseksisteerimisele? Kui kõik see on «kommunismisõbralikkus», siis jään ma alati «kommunistisõbralikuks».»

Sotsialismi maailmasüsteemi maad on rahu ja rahvaste julgeoleku võimsaks kindluseks. Sotsialistlike riikide majanduslik ja sõjaline võimsus sunnib isegi kõige sõjakamaid imperialiste oma agressiivset indu vaos hoidma. Just tänu Nõukogude Liidu ja kogu sotsialistliku leeri võimsuse tugevnemisele läks korda paljusid agressorite provokatsioone nurja ajada ja uut maailmasõda vältida.

Ei ole kaugel see aeg, kus sotsialistlik leer saab niivõrd võimsaks, et sellele võimsusele tuginedes saavad rahuarmastavad rahvad imperialismi sõjakaid ringkondi sundida uue maailmasõja plaanidest lõplikult loobuma, et nad võivad kõrvaldada maailmasõja kui rahvusvaheliste küsimuste lahendamise vahendi.

Sõja kõrvaldamine ühiskonna elust on inimkonna salajane unistus, on sotsialismi hindamatu panus maailma ajalukku.

Rahu võit, rahvaste sõpruse võit on niisama paratamatu nagu kommunismi võidukäik rahvusvahelises ulatuses. Kapitalism lahkub ajaloo areenilt, nagu lahkusid sealt kõik enne teda eksisteerinud ekspluataatorlikud ühiskonnakorrad. Kuid rahvad taotlevad ja saavutavad kindlasti selle, et hukkuv imperialism tekitaks inimkonnale võimalikult vähem kannatusi, et temast jääks järele võimalikult vähem varemeid.

Nõukogude rahvas sammub kindlalt edasi oma kauni kommunistliku tuleviku poole. Teda innustavad uutele kangelastegudele partei programmi ajaloolised sõnad:

Nõukogude inimeste praegusele põlvkonnale saab osaks elada kommunismi ajal!

Rahva eelväes sammub Kommunistlik Partei — töötajate huvide kindel kaitsja. Nagu alpinistide eesmine väesalk julgelt ja mehiselt ründab uusi, näiliselt ligipääsmatuid tippe ja rajab tee inimestele, kes tulevad tema järel, nii ka meie partei viib nõukogude rahvast kommunismi säravate tippude poole.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on kaasaja juhtiv progressiivne jõud.

Meie partei on võitnud endale piiritu armastuse ja usalduse nõukogude inimeste hulgas. Kõigi oma edusammude eest on nõukogude inimesed tänu võlgu sellele ettenägelikule juhtimisele, mida teostab Kommunistlik Partei, tema leninlik Keskkomitee eesotsas N. S. Hruštšoviga. NLKP juhtiv tegevus on nõukogude rahva kõigi võitude ja saavutuste allikas, kõige kindlam tagatis selleks, et kommunismi ülesehitamise suurejoonelised plaanid meie maal ellu viiakse.

SISUKORD

Lühike sissejuhatus 3

Esimene peatükk. **MIDA ON VAJA TEADA ÜHISKONNA ARENEMISEST** .. 7

1. **Rahvas — ajaloo tõeline looja** 7
   Kas ühiskonna elu nähtused on juhuslikud — 7. Ühiskonna elu materiaalne alus — 9.
2. **Klassid ja klassivõitlus** 12
   Mis on klassid ja kuidas nad tekkisid — 12. Orjanduslik kord — 15. Pärisorjuslik kord — 16. Mis on kapitalism — 17. Kommunism on klassideta ühiskond — 20.
3. **Sotsialistlik revolutsioon** 21
   Miks on kapitalismi hukkumine vältimatu — 21. Imperialism kui kapitalismi kõrgeim ja viimne staadium — 23. Imperialism kui sotsialistliku revolutsiooni eelõhtu — 28.
4. **Missugused jõud teostavad sotsialistliku revolutsiooni** 31
   Töölisklass — kodanluse hauakaevaja — 31. Töölisklassi jõud on tema organiseerituses — 32. Kas töölisklass on oma võitluses üksinda — 34.
5. **Iga revolutsiooni põhiküsimuseks on võimu küsimus** 35
   Võimu kättevõitmine töölisklassi poolt — 36. Proletariaadi diktatuur — 36. Proletariaadi diktatuuri loov osa — 38. Partei proletariaadi diktatuuri tingimustes — 40.

Lühikokkuvõte 41

Esimene osa

SOTSIALISM — KOMMUNISMI ESIMENE FAAS

Teine peatükk. **SUUR OKTOOBER — UUE AJASTU ALGUS** 47

1. **Töölisliikumine ja marksistliku partei loomine Venemaal** 47
   Pärisorjuse kaotamine — 48. Talurahva kihistumine, töölisklassi kasv — 49. Töölisliikumise esimesed sammud Venemaal — 53. V. I. Lenini võitlus marksistliku partei loomise eest — 54. VSDTP II kongress ja selle ajalooline tähtsus — 56.

2. **Bolševike partei proletariaadi revolutsioonilise võitluse eesotsas** 58
Esimene Vene revolutsioon — 58. Partei valmistab rahvahulki ette uueks revolutsiooniks — 61. Esimene maailmasõda ja Veebruarirevolutsioon — 63.
3. **Veebruarist Oktoobrini** 66
V. I. Lenini Aprilliteesid — 66. Partei võitlus rahvahulkade eest — 68. Kurss relvastatud ülestõusule. Partei VI kongress — 70.
4. **Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit ja tema tähtsus** 71
Relvastatud ülestõusu ettevalmistamine — 71. Sotsialistliku revolutsiooni võit — 72. Nõukogude võimu esimesed dekreedid — 75. Uue ajastu algus inimühiskonna ajaloos — 77.
5. **Välismaiste interventide ja valgekaartlaste purustamine** 79
Partei võitlus nõukogude võimu kindlustamise eest — 79. Punaarmee vastulöök interventidele — 81. Töölised ja talupojad kaitsesid nõukogude võimu — 82.
Lühikokkuvõte 85

Kolmas peatükk. SOTSIALISMI VÕIT NSV LIIDUS 87
1. **Sotsialistliku ülesehitustöö leninlik plaan** 87
Kapitalismilt sotsialismile ülemineku periood — 87. Esimesed sammud sotsialistlikus ülesehitustöös — 89. Uus majanduspoliitika — 90. Sotsialismi ehitamise leninlik plaan — 92.
2. **Sotsialistlik industrialiseerimine ja põllumajanduse kollektiviseerimine** 95
Võitlus meie maa industrialiseerimise eest — 95. Põllumajanduse kollektiviseerimine — 98.
3. **Sotsialismi ülesehitamine NSV Liidus** 101
Sotsialismi majandusliku vundamendi ehitamine — 101. Kultuurirevolutsioon — 102. Suured saavutused — 103.
4. **Sotsialistlik kord kui Suures Isamaasõjas saavutatud võidu allikas** ... 105
Rahu ja rahvaste koostöö poliitika — 106. Suure Isamaasõja iseloom — 107. Sotsialistliku korra võitmatus — 109. Nõukogude Liidu võidu allikad — 114.
5. **Sotsialismi täielik ja lõplik võit** 116
Tööstuse edasiarendamine — 116. Põllumajanduse tõus — 118. Nõukogude inimeste heaolu kasv — 122. Sotsialism on täielikult ja lõplikult võitnud — 124.
Lühikokkuvõte 125

Neljas peatükk. NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIK ÜHISKOND 126
1. **Sotsialistlik ühiskonnakord** 126
Nõukogude ühiskond on töötava rahva ühiskond — 126. Nõukogude korra majanduslik alus — 128. Sotsialism ja töö on lahutamatud — 129. Tööviljakus — 131. Töö tasustamine sotsialismi tingimustes — 132. Natsionaalne tulu NSV Liidus — 133.
2. **Rahvamajanduse juhtimise leninlikud printsiibid** 134
Demokraatliku tsentralismi olemus — 134. Nõukogude majanduse plaanipärane arenemine — 135.
3. **Rahvaste sõprus kui sotsialistliku ühiskonna jõu allikas** 138
Mis on rahvus — 138. Leninlik rahvuspoliitika — 139. NSV Liit kui üheõiguslike rahvaste liit — 142. NSV Liidu rahvaste edusammud majanduslikus ülesehitustöös — 144. Vormilt rahvuslik, sisult sotsialistlik — 146. Sotsialistlike rahvuste sõprus — 147.
4. **Üldrahvalik sotsialistlik demokraatia** 148
NSV Liit on üldrahvalik riik — 149. NSV Liidu poliitiline alus — 150. Demokraatia tegelikkuses — 155. Tugevdada Nõukogude riigi võimsust — 160.
Lühikokkuvõte 161

Teine osa

SOTSIALISMILT KOMMUNISMILE

Viies peatükk. KOMMUNISMI MATERIAAL-TEHNILISE BAASI LOOMINE 167

1. Partei ja rahva majanduslik peaülesanne 167
Kommunismile ülemineku otsustav tingimus — 167. Kommunismi materiaal-tehniline baas — 168.

2. Nõukogudemaa tootlike jõudude võimsale tõusule 171
Kommunistliku majanduse telg — 171. Kommunismi tehnika — 173. Uued tooraine- ja materjaliliigid — 176. Teaduse arenemine. Kaadri kvalifikatsiooni tõus — 178.

3. Tähtsamate tööstusharude, transpordi ja side arenemine 179
Rasketööstuse juhtiv osa — 180. Kommunismi energeetikabaas — 181. Metallurgiatööstus — 184. Masinaehitus. Keemiatööstuse arenemine — 185. Kerge- ja toiduainete tööstus — 186. Transport ja side — 188.

4. Kommunismi ülesehitamise kohustuslik tingimus 188
Kogu partei, kogu rahva üritus — 189. Tee küllusele — 191. Rakendada ellu partei plaanid! — 193. Põllumajanduse juhtimise parandamine — 194.

5. Kommunism — tootmise organiseerimise kõrgem vorm 195
Meie progressi mõõdupuu — 195. Tootmise spetsialiseerimine ja koopereerimine — 197. Kapitaalehitus ja tootmisettevõtete paigutus — 197. Suured majanduspiirkonnad — 200. Majandamise väärmatu seadus — 201.

6. Inimese jaoks, tema hüvanguks 202
Tootmise põhieesmärk — 202. Kõige kõrgema elatustaseme eest — 204. Meie plaanide reaalsus — 210.

Lühikokkuvõte 211

Kuues peatükk. KOMMUNISTLIKE ÜHISKONDLIKE SUHETE ARENEMINE 212

1. Ühtsele kommunistlikule omandusele 212
Sotsialistliku omanduse kaks vormi — 213. Kolhoosliku omanduse arenemine — 214. Üldrahvaliku omanduse arenemine — 217. Kommunism ja töö — 218.

2. Sotsialistlikult jaotusprintsiibilt kommunistlikule jaotusprintsiibile ... 219
Kommunistlik jaotusprintsiip — 220. Materiaalse huvi leninlik printsiip — 221. Arendada ühiskondlikke tarbimisfonde — 223.

3. Sotsiaalsete erinevuste kaotamine 226
Linna ja maa vaheliste erinevuste likvideerimine — 227. Vaimse ja füüsilise töö vaheliste erinevuste likvideerimine — 229.

4. Riikluselt kommunistlikule ühiskondlikule omavalitsusele 231
Riigi väljasuremine — 232. Meie loosung ja meie ülesanne — 234. Rahvussuhete arenemine — 237.

Lühikokkuvõte 239

Seitsmes peatükk. TÖÖTAJATE KOMMUNISTLIK KASVATAMINE 240

1. Mida tuleb mõista kommunistliku kasvatuse all 240
Kommunismi võidu tähtis tingimus — 240. Kas on võimalik kasvatada uut inimest — 243. Ideoloogiline töö — 245.

2. Kommunistliku ülesehitustöö aktiivne tegur 247
Põhiline ideoloogilises töös — 248. Uue inimese kujundamine — 250. Võitlus kodanliku ideoloogia vastu — 252.

3. Kommunismiehitaja moraalne pale 254
Marksistlik-leninlik maailmavaade — 255. Kommunistlik töössesuhtumine — 258. Hoida ühiskondlikku omandit — 260. Kollektivism ja seltsimehelik vastastikune abi — 262. Nõukogude patriotism ja internatsionalism — 264. Sotsialistliku ühiselu reeglite täitmine — 268.

Lühikokkuvõte 269

Kolmas osa

KOMMUNISM ON INIMKONNA TULEVIK

Kaheksas peatükk. **SOTSIALISMI MAAILMASÜSTEEM** 275

1. Sotsialismi väljakasvamine ühe maa raamidest 275
Sotsialismi maailmasüsteemi kujunemine — 276. Sotsialismimaade vastastikused suhted — 277.

2. Sotsialismi ehitamise ühised jooned ja iseärasused eri maades 280
Sotsialismile ülemineku üldised seaduspärasused — 280. Sotsialismile ülemineku iseärasused eri maades — 281.

3. Rahvusvaheline sotsialistlik tööjaotus 283
Tööjaotuse uus tüüp — 283. Vennalik koostöö — 286.

4. Sotsialismi maailmasüsteemi uus arenemisetapp 288
Sotsialistlike maade edusammud — 288. Uue etapi iseloomulikud jooned — 290.

5. Sotsialismi võistlus kapitalismiga 292
Järele jõuda ja ette minna — 292. Võistluse otsustav etapp — 294. Sotsialismi võit on vältimatu — 297.

Lühikokkuvõte 299

Üheksas peatükk. **RAHVUSVAHELINE VABADUSLIIKUMINE** 300

1. Maailma kapitalismi kriis 300
Kapitalismi loojang — 301. Kapitalistliku majanduse ebakindlus — 302. Kapitalismi poliitiline ebakindlus — 304. Imperialistlike riikide vahelised vastuolud — 307.

2. Rahvaste rahvuslik vabadusvõitlus 311
Koloniaalsüsteemi lagunemine — 312. Võitlus majandusliku sõltumatuse eest — 313. Rahvaste solidaarsus — 317. Sotsialism ja rahvuslik vabadusliikumine — 319. Kas kapitalismi või sotsialismi tee — 320.

3. Töölisklassi rahvusvaheline revolutsiooniline liikumine 322
Revolutsiooniliste jõudude koondumine — 322. Töötajate peamiseks vaenlaseks on monopolid — 324. Sotsialistliku revolutsiooni võidu teed — 325. Tänapäeva kõige mõjuvõimsam poliitiline jõud — 329.

Lühikokkuvõte 333

Kümnes peatükk. **RAHULIK KOOSEKSISTEERIMINE JA VÕITLUS RAHU EEST** 334

1. Rahuliku kooseksisteerimise leninlikud printsiibid ja NSV Liidu rahuarmastav poliitika 334
Kooseksisteerimine on objektiivne vajadus — 335. Rahuliku kooseksisteerimise printsiibid — 336. Rahuliku kooseksisteerimise hea alus — 338. Poliitiliste probleemide lahendamise kaks teed — 340.

2. Nõukogude Liidu võitlus rahuliku kooseksisteerimise ja üldise rahu eest 341
Rahvusvahelise pinevuse likvideerimise eest — 341. Vaidlusaluseid probleeme saab lahendada rahulikul teel — 343. Maailmasõja jäänused tuleb likvideerida — 345. Kõikide rahvusvaheliste probleemide tuumik — 347.

3. Rahu-, demokraatia- ja sotsialismijõud kasvavad ning tugevnevad 350
Riikidevahelisi sõdu on võimalik ära hoida — 351. Rahupooldajate võimas liikumine — 355. Rahu eest peetava võitluse juhtiv jõud — 356. Nõukogude Liidu välispoliitika vastab rahvaste lootustele — 358.

Lühikokkuvõte 359

Üheteistkümnes peatükk. **KOMMUNISTLIK PARTEI ON NÕUKOGUDE RAHVA JUHT** 361

1. Partei kui nõukogude rahva eesmine väesalk 361
Lenini partei kui uut tüüpi partei — 362. Meie ajastu mõistus, au ja südametunnistus — 363. «On selline partei!» — 364. Kõigi töörahva organisatsioonide juhtiv tuumik — 366.

2. Milles seisab Kommunistliku Partei jõud 370
Partei võimas relv — 370. Ühtsus, organiseeritus ja distsipliin — 371. Kollektiivne juhtimine — 373. Partei koos rahvaga, rahvas koos parteiga — 376.

3. NLKP põhikiri on partei elu seadus 378
Kogu nõukogude rahva võitlusavangard — 379. Mis tähendab olla kommunist — 381. Partei liikme õigused — 385. Demokraatlik tsentralism ja siseparteiline demokraatia — 385. Partei organiseerimise territoriaal-tootmisalane põhimõte — 388. Partei kõrgemad organid — 388. Partei kohalikud organid — 391. Partei-algorganisatsioonid — 392.

4. Partei juhtiva osa kasv kommunismi ehitamise perioodil 395
Ühiskonna elu teaduslik juhtimine — 395. Rahvahulkade aktiivsuse ja isetegevuse kasv — 396. Ideoloogilise töö tähtsus — 397. Maailma progressi avangardis — 398.

Lühikokkuvõte 400

Üldkokkuvõte 401

ОСНОВЫ ПОЛИТИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetajad:
P. Freidin, S. Härma, M. Juske, R. Järve, J. Ojamaa, V. Parbo, I. Pikas

Kunstiline toimetaja R. Tungla

Tehniline toimetaja A. Sepp

Korrektorid: L. Kukk ja M. Pedajas

Ladumisele antud 24. X 1962. Trükkimisele antud 17. XI 1962. Paber 60×90, 1/16. Trükipoognaid 25 75. Arvestuspoognaid 28.44. Trükiarv 5000. Tellimise nr. 2392. Trükikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk tn. 54/58.

Hind 72 kop.

1—10

A-24921

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00417926 5

A-24921

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00417926 5

POLIITILISTE TEADMISTE ALUSED

POLIITILISTE TEADMISTE ALUSED

Õpik